ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 2 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7695 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3506

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

•

Անհամբեր երիտասարդութիւն մը կար–գի սպասեց, գիրքեր գրաւելու համար հանրային կեանքի մէջ: Դառնութեան, դժգոհութեան երեւոյթներ ալ պակաս չե–ղան, ամէն տեղ :

Գիրքերը պարպուեցան տարիներու ըն–թացքին: Եւ այժմ համբանքով հերթա–պահներ մնացած են, որոնք իրենց յա–ջորդներուն կը սպասեն :

Այս իրականութիւնը զգալի է մասնա–ւորապէս մեր գաղութին մէջ, ուր ամէն ինչ կը մաշի արագօրէն :

Կը բաւէ եօ երթալ 20 – 25 տարի, ըմ–բռնելու համար տարբերութիւնը :

Կեանքը իր բնական ընթացքն ունի, եւ անոնք որ կը դանդաղին կամ կ'անճրկին, չարաչար պիտի տուժեն :

Շատ մը տեսակէտներով, այդ վիճակին հասած ենք արդէն, մեր գաղութին մէջ :

Ծրագրով կը փնտռենք պատրաստուած և աշխատելու ընդունակ ուժեր, թափուր գիրքերը լեցնելու համար :

Անշուշտ գլխաւոր պատճառն այն է որ հանրային կեանքը ոչ թէ հրապոյրներ, այլ տաղտուկներ կը ներկայացնէ :

Որո՞ւ հոգ «ազգին գործերը», երբ կա–րելի է փայլուն գիրքեր գրաւել առեւ–տրական հրապարակին վրայ, երբեմն ալ նիւթական աջակցութիւն ընծայել, ա–ռանց մատը մոխիր թաթխելու :

Այս հոգեբանութիւնը տարածուած է մասնաւորապէս չափահաս երիտասար–դութեան մէջ :

Եւ, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, պար–տականութեանց բեռը կ'իյնայ տարեց, յոգնած - ղաղրած կամաւորներու վրայ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, ինչպէս եւ Մի–ջին Ֆրանսայի մէջ :

Երբեմն ծրագիրներ կը պարզուին եւ ճառեր կը խօսուին: Ոգեւորութեան կայ–ծեր ալ կը շողան :

Բայց, ամէն ինչ կը շողիանայ մէկ շա–բաթէն միւսը: Եւ ամիսները իրարու կը յաջորդեն, տժգոյն ու միօրինակ :

«Փարի՛զ, Փարի՛զ», կ'ըսէին ատեն մը, տեսակ մը անձկութեամբ, կարծելով թէ անոր Լոյս - Քաղաքի համբաւը կը լուսա–ւորէ, նաեւ, մեր ազգային անդաստանը :

Իրականին մէջ, հասած ենք այնպիսի կէտի մը, ուր Փարիզը խնք ուղեցոյցի մը կը կարօտի :

Ունինք առաջնորդարան մը, որուն գոր–ծունէութեան սահմանները արուարձան–ներէն անդին չեն անցնիր :

Բանդէտներ դիտել կուտան թէ եկեղե–յին կրօնական ընկերակցութիւն ըլլալով, կարելի չէ աւելին սպասել :

Այն ատեն, ի՞նչ իմաստ ունի կաթող. պատուիրակի պաշտօնը, որ կ'ընդգրկէ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան :

Այդ կարգի պաշտօնները ցարդ կ'ունե–նային առժամեայ հանգամանք, որոշ դեր մը կատարելու համար, — կազմակերպել ամբողջ թեմը, օրինական ժողովներու յանձնելով բոլոր իրաւասութիւնները :

Մինչդեռ զարձեր են տեւական, եւ ինք–նանպատակ: Անամէջ տիտղոսներ, որոնք յաճախ տեղի կուտան լուրջ թիւրիմացու–թեանց :

Մեր գաղութն ալ ունի կաթող. պատ–ուիրակ – առաջնորդ մը, աւելի քան երեք տարիէ ի վեր :

Եւ սակայն, չունի ընդհանուր կազմա–կերպութիւն: Եւ չի կրնար ունենալ, քա–նի պատուիրակը ապաւինած է իր տիտ–ղոսին եւ ամէն բանէ առա՛ջ պատասխա–նատու կը համարուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին :

Անշուշտ այս է պատճառը որ ոչ իսկ մարդահամար մը կրցաւ կազմել տալ, իր պաշտօնավարութեան ընթացքին, եւ կը գոհանայ արարողական գործունէու–թեամբ, ինչպէս պիտի ընէր Երուսաղէմի վանքին մէջ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

•

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐՆ ԱԼ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Սեպտեմբեր 28ին պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ Ֆրանսայի եւ ա–րեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն միջեւ կատարուած բանակցութեանց մա–սին :

Հանդիպումը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, Պոնի մէջ եւ խօսակցութիւնները բաժ–նուեցան երեք մասի: 1.— Տաժանելի բա–նակցութիւններ Մոզէլի եւ Ալզասի ջր–րանցքներուն շինութեան եւ Սարի շրջա–նին յատուկ Փրանքներուն մարքի վերած–ման մասին : 2.— Արծարծում միացեալ Եւրոպայի ծրագրին, աւելի լայն ոգիով մը: 3.— Ուսումնասիրութիւն մասնա–գէտներու ծրագրին Սարի եւ ուրիշ վիճելի խնդիրներու մասին եւ մշակում վերջնա–կան համաձայնութեան որ պիտի կնքուի Հոկտեմբերի ընթացքին: Պ. Կի Մոլէ Պոն մնաց ամբողջ օրը եւ հետեւեալ յայտա–րարութիւնն ըրաւ մամուլին.

— Սարի մասին, որուն լուծումը կ'ար–գիլէր Ֆրանքեւգերման, հետեւաբար եւ միացեալ Եւրոպայի վերաբերեալ համա–ձայնութիւնը, եզրակացութեան մը յան–գած ենք գլխաւոր գիծերու եւ գրեթէ մանրամասնութեանց վրայ : Գալով Եւ–րոպայի, նկատի առնելով Մեծն Բրիտա–նիոյ նոր տրամադրութիւնները, կը խոր–հինք զարկ տալ Փարիզի համաձայնու–թեամբ նախատեսուած հաւաքական սպա–ռազինութեան: Քննեցինք նաեւ եւրատոմի եւ հասարակաց շուկայի ծրագիրները, նկատի առնելով որ Սուէզի տագնապը բա–ցորոշապէս անհրաժեշտ կը դարձնէ ուժի նոր աղբիւրներ գտնել, քարիւղը փոխա–րինելու համար :

Տոքթ. Ատընաուըր ալ խօսք առնելով, բացատրեց թէ միացեալ Եւրոպայի կազ–մութեան առաջին շրջանը վե՛րջացած է, հասնելով իր նպատակին,— անկարելի դարձնել եւրոպական պատերազմ մը: «Հետեւաբար, յառաջ կ'ընթանանք դէպի նոր հանգրուանը, — Եւրոպայի եւ անոր բաղկացուցիչ երկիրներուն միանական պայքարը՝ իրենց տեղերը պահելու եւ յարգանք պարտադրելու համար :

« Եւրոպայի ներկայ կացութիւնը շատ լուրջ է մասնաւորապէս Եւրոպայի հա–մար եւ բոլոր Եւրոպացիներուն ճակատա–գիրը սերտօրէն կապուած է իրարու » :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ուշա–գրաւ կը համարուի որ Գերմանիոյ վար–չապետը չխօսեցաւ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մ. Նահանգներու յարաբերութեանց մասին: Տոքթ. Ատընաուըր վերջերս տե–սակ մը վերապահում ցոյց կուտայ Ուա–շինկթընի հանդէպ : Անցեալ շաբթու ջա–տագովեց եւրոպական միութիւնը, նա–խատեսելով Եւրոպա մը՝ աւելի անկախ Խ. Միութենէն եւ Մ. Նահանգներէն :

Սարի մասին բանակցութիւնները կը շա–րունակուէին 11 ամիսէ ի վեր, երբ այդ շրջանին բնակիչները ջախջախիչ մեծա–մասնութեամբ մերժեցին իրենց երկրին եւրոպականացումը, պահանջելով մայր երկրին միանալ: Այդ կցումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ յունուարին :

Համաձայնութենէն ետք սեղան մը սար–քուեցաւ, ուր Հռենոսի գինին կը հոսէր առատօրէն :

ՀԱՑԹՈՒԽ բանուորները նորէն կը խոր–տին, յաւելում պահանջելով :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ երկու ֆրանք բարձրա–ցած է Հոկտ. 1էն սկսեալ, ինչպէս կ'ըլ–լայ ամէն աշնան: Կարագի մասին որեւէ որոշում տրուած չէ :

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ վերաբացուեցան երէկ, 1 Հոկտ., 8.613.000 աշակերտներով, — երկրին բնակչութեան մէկ հինգերորդը :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.Ի ԴԷՄ

ԽՄԲ.— *Յուսաբեր* (24 Սեպտ.) եւ *Ազդակ* (28 Սեպտ.) հրատարակած են հե–տեւեալ տեղեկագիրը, զոր Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէր–եան յանձնած է Յորդանանի կառավարու–թեան, ամբաստանելով Տիրան արք. Ներ–սոյեանը: Մեր երկու պաշտօնակիցներն ալ կը յայտնեն թէ ձեռքի տակ ունին տե–ղեկագրին լուսանկար պատճէնը :

Այս առթիւ ունինք թէ Յորդանանի Գե–րագոյն ատեանը քննելով Տիրան արք.ի բողոքագիրը, մերժած է բոլոր մեղա–դրանքները, ջնջելով արտաքսման վճիռը: Տիրան արք. թեկնածու է Երուսաղէմի պատրիարքական աթոռին համար որ թա–փուր կը մնայ եօթը տարիէ ի վեր .—

« *Ազդ* » (28 Սեպտ.) *եւ «Նայիրի»* շա–բաթաթերթը եւս (30 Սեպտ.) հրատարա–կած են Եղիշէ արք.ի ամբաստանագիրը, արաբերէն բնագրին հետ, ինչպէս եւ Տի–րան արք.ի պատասխանը Յորդանանի դա–տարանին առջեւ :

•

Նորին Վսեմութիւն նախագահ նախա–րարաց խորհուրդին,

Պատիւ ունիմ յայտնելու հետեւեալը .— Ստորագրեալս՝ Եղիշէ Տէրտէրեան, տե–ղապահ եպիսկ. Երուսաղէմի, Յորդանա–նի թագաւորութեան մէջ, կուգամ յայտ–նելու Ձերդ Վսեմութեան, որ մօտաւորա–պէս վեց տարի առաջ Յորդանանի թագա–ւորութեան մէջ մտած էր Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, որ ամերիկեան հպատակ է, եւ արտօնութիւն խնդրած էր Յորդանանի իշխանութիւններէն՝ բնակելու այս երկ–րին մէջ, բայց իր խնդրանքը մերժուած էր, նկատի ունենալով որ իր անունը ոս–տիկանութեան քաղաքական բաժնի սեւ ցանկին մէջ էր, իբրեւ քարոզիչ սիոնակա–նութեան ու համայնավարութեան եւ իբ–րեւ մէկը, որ ընդգրկած էր վնասակար դիրք մը Յորդանանի թագաւորութեան դէմ, Երուսաղէմը միջազգայնացնելու հա–մար ժընեւ գումարուած համաժողովի ըն–թացքին. Հետեւաբար Յորդանանի իշխա–նութիւնները իրեն ազդարարեցին հեռա–նալ երկրէն 15 օրուան ընթացքին եւ իրա–պէս մեկնեցաւ :

Բայց յիշեալ եպիսկոպոսը որոշ ժամա–նակէ մը ի վեր այս երկիրը եկաւ կրկին, հայկական վանքը իրեն բնակավայր դար–ձուց եւ թոյլտուութիւն խնդրեց պաշտ–կան իշխանութիւններէն հոս մնայուն բն–նակութիւն հաստատելու, բայց իշխանու–թիւնները իր խնդրագրին հետեւանք չտը–ւին: Ան շարունակեց մնալ վանքին մէջ, առանց կրօնական պաշտօն կատարելու : Թէեւ վանքին հոգեւոր իշխանութիւնը ի–րեն առաջարկեց ստանձնել բազմաթիւ պաշտօններ, սակայն ան մերժեց բոլոր այդ առաջարկները եւ չենք գիտեր ին–չո՛վ կ'ապրի, որովհետեւ իր ապրուստը բազմածախս է: Տիրան եպիսկ. կրօնա–կաններու միջեւ պառակտում ու վէճ ըս–տեղծեց, եւ տարակարծութիւնները աւել–ցան. ասով ալ չգոհանալով հայ համայն–քին մէջ խռովութիւն ու խառնակութիւն մտցուց: Հետեւաբար, այս երկրին մէջ իր մնալը դարձաւ վտանգ մը Հայերուն հա–մար՝ բազմաթիւ պատճառներով. —

1.— Ան որեւէ պաշտօն չի վարեր:

2.— Անհամաձայնութիւն եւ խռովու–թիւն կը սերմանէ ժողովուրդին ու հոգե–ւոր պետերուն միջեւ :

3.— Ժամանակ մը առա՛ջ Ամմանի հայ ակումբին մէջ հաւաքոյթ մը կազմակեր–պեց եւ հոն խօսած ճառի մը ընթացքին դրդեց ներկաները գաղթելու դէպի Ամե–րիկա, պնդելով որ այս երկիրը իրենց հայրենիքը չէ եւ ինչքան ալ այստեղ եր–կար մնան, որեւէ օգուտ պիտի չկրնան քաղել :

4.— Ոստիկանութեան քաղաքական բաժնի սեւ ցանկին մէջ կայ իր անունը եւ ասիկա անժխտելի փաստ է, որ անոր ներ–կայութիւնը մեր մէջ պետութեան եւ ժո–ղովուրդին շահերուն նպաստաւոր չէ: Եւ

5.— Որովհետեւ մենք հարազատ Յոր–դանանցիներ ենք եւ ծնած ենք այս երկ–րին մէջ, կը վայելենք կատարեալ ազա–տութիւն ու անկեղծ վերաբերում Նորին Վեհափառութեան հովանիին տակ, չենք ընդունիր այս քարոզիչին ներկայութիւնը մեր մէջ :

Այս պատճառով կը խնդրենք Ձերդ Վսե–մութենէն, որ պէտք եղած օրինաւոր մի–ջոցները ձեռք առնէ զինք երկրէն ար–տաքսելու համար: Օգտուելով այս առի–թէն՝ կը ներկայացնենք մեր հաւատար–մութիւնը եւ անկեղծութիւնը Նորին Վե–հափառութիւն թագաւորին եւ բարեխնամ կառավարութեան :

Ընդունեցէք մեր խորին յարգանաց հա–ւաստիքը՝

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

4 Յուլիս 1956

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Երէկ, երկուշաբթի, 18 պետութեանց դեսպանները ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ — չորրորդը՝ ինը շաբթուան մէջ, լուծելու համար Սուէզի վէճը: Այս ժո–ղովը մասնագիտական հանգամանք ու–նի,— ճշդել մանրամասնութիւնները՝ մի–ջազգային նոր ընկերակցութեան գործու–նէութեան մասին: Առաջին խորհրդաժո–ղովը գումարուեցաւ Օգոստոս 2ին, ջր–րանցքին ազգայնացումէն մէկ շաբաթ ետքը. երկրորդը՝ 16ին, եւ մասնակցող պետութիւնները որոշեցին հաւաքական դիմում մը կատարել Եգիպտոսի :

Արեւմտեան երեք մեծ պետութեանց արտաքին ներկայացուցիչները Նիւ Եորք պիտի երթան այս շաբթու, մասնակցելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին որ պիտի գումարուի ուրբաթ օր: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Մ. Ֆաւզի, բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ: Ջրանցքին եգիպտական վարչութեան նախագահն ալ Նիւ Եորք պիտի երթայ, բայց պիտի չմասնակցի վիճաբանութեանց :

× Լոնտոնի մէջ քննութեան պիտի են–թարկուի նաեւ Ջրանցքի տուրքին վճար–ման խնդիրը, որուն շատ մեծ կարեւորու–թիւն կ'ընծայեն Ֆրանսա եւ Անգլիա :

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻ՞ՒՆ ԱՄԷՆ ԳՆՈՎ.— Ո՛Չ

Վարչապետը կիրակի օր ճառ մը խօսե–լով Ռուպէի մէջ, բացատրեց թէ փարա–տած է «իր զառնութիւնը եւ անձկութիւ–նը Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքա–կանութեան մասին, հիմա որ Ուաշինկթը–նի մէջ պատասխանատու անձեր համա–մտութիւն կը յայտնեն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ բռնած դիրքին, Սուէզի տագնա–պին լուծման համար: Յետոյ յոյս յայտ–նեց թէ գնդ. Կամալ Նասր պիտի գաղրե–ցնէ իր ընդդիմութիւնը՝ Ջրանցքին մի–ջազգային վարչութեան մասին: Եւ բա–ցատրեց թէ ֆրանքեւամերիկեան յարա–բերութիւնները դարձեալ գոհացուցիչ վի–ճակ մը ստացած են եւ թէ «անգլեւֆրան–սական անխորտակելի համերաշխութիւնը եւ ամերիկեան աջակցութիւնը վստահու–թիւն կը ներշնչեն վերջնական յաղթանա–կի մասին: «Մեծն Բրիտանիան մեզի հետ պատրաստ է փնտռելու այն նոր ուղղու–թիւնը զոր կարելի է տալ եւրոպական ճի–գերուն՝ շինարար արդիւնքներու յանգե–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

●

Եռամսեայ շրջանի մը դադարէն ետք, կը սկսի մեր գաղութին եռուզեռը՝ սեպտեմբերի երկրորդ կիսուն :

Արձակուրդները վերջացած են, ապա – յին զանազան կազմակերպութիւններ գումարած են իրենց ընդհանուր ժողովները, նոր վարչութեանց հոգածութեան յանձ - նուած են իւրաքանչիւրին կողմէ մշակ – ուած ծրագիրները ու ազգը, իր մեծով պզտիկով, կը պատրաստուի մանելու դաշտէ մը ներս, ուր բազմատեսակ աշ - խատանքներ իրեն կը սպասեն:

Վերամուտ է դպրոցականներուն հա – մար:

Վերամուտ է նաեւ մեր գաղութին հա- մար :

Մեր ամէնէն առաջին ճիգը պիտի ըլլայ, բնականաբար, կազմակերպել մեր «դըպ– րոց»ները, որոնք տակաւին Միջին Արե - ւելեան մեր գաղութներուն Ծաղկոցներուն հետ անգամ չեն կրնար մրցիլ :

Այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, բառին ընկալեալ առումով դպրոցներ չունինք : Եթէ անոնց չգոյութեան գլխաւոր պատ – ճառը մեր բազմութիւնները իրարմէ բաժ– նող աշխարհագրական տարածութիւնն է, երկրորդ պատճառն ալ, կարելի է ըսել, եղած է նախապատերազմեան օրերուն մեր ցոյց տուած անհոգութիւնը :

Մեզի այնպէս կը թուի թէ դպրոցներ ունենալու կենսական անհրաժեշտութիւ - նը, տասնեակներ, ըմբռնած ենք սա վեր– ջին տասնամեակին: Անշուշտ, ասիկա չի նշանակեր թէ 1939էն կամ 1945էն առաջ, բոլորովին երեսի վրայ ձգուած էր դպրո– ցը :

Ընդհակառակն, Նիւ Եորքի թէ ուրիշ քաղաքներու մէջ ունեցած ենք դասարան- ներ՝ ձեռնհաս ուսուցիչներու եւ ուսուց – չուհիներու ղեկավարութեամբ: Կարելի չէ անտեսել անոնց կատարած աշխատան– քը, որ, աւելորդ է ըսել, եղած է բեղուն՝ հնարաւորութեան սահմանին մէջ :

Ինչո՞ւ այս աստիճան կը շահագրգռուի մեր գաղութը՝ դպրոցներու հարցով :

Որովհետեւ, համոզուած ենք որ առանց մեր մանչուկներուն եւ աղջիկներուն բե - րանը պատառ մը հայերէն լեզու դնելու, չենք կրնար փրկել զիրենք այն «ջրհե – ղեղ»էն, որ զիրենք կը շրջապատէ ամէն տեղ :

Անխուսափելի է — ութ տասը տարե - կան մեր զաւակները պիտի բարբառին ի - րենց հարեւան դասընկերներուն լեզուով: Եւ անշուշտ, պիտի դաստիարակուին ա – նոնց հետ ու անոնց պէս :

Մեր սեփական ուժերով, չենք կրնար այդ կացութիւնը վերիվայր շրջել եւ մեր նորահաս սերունդին տալ այն հայեցի դաստիարակութիւնը, զոր անոր համա – պատասխան համբանքը կը ստանայ Միջին Արեւելքի մէջ :

Բայց, կրնանք չարիքին գոնէ մէկ մասը դարմանել, պայմանաւ որ կազմակեր - պուած աշխատանքի լծուինք եւ հաւա – տանք թէ նոյնիսկ այս գաղութը կրնայ, եթէ ուզէ, քանի մը բառ հայերէն սորվե– ցնել իր երախաներուն եւ իր պատանինե- րուն :

Բարեկեցիկ գաղութ մըն է, մերինը : Եթէ ոչ հարուստ՝ ամերիկեան առումով: Եւ կը հաւատանք որ իր նիւթական հա – րաւորութիւնները թոյլ կուտան իրեն որ շօշափելի վարկեր յատկացնէ իր դպրոց – ներուն :

Բաղձալի է, բնականաբար, որ այս մարզին մէջ, ամէն աշխատանք կատար - ուի միացեալ ուժերով: Դժբախտաբար, գաղութին ներքին համերաշխութիւնը խանգարուած է եւ իւրաքանչիւր հոսանք կ՚աշխատի իր հասկցած ձեւերով, իր մի– ջոցներով :

Խօսելով մեր ճակատին մասին, կը յանձնարարենք բոլոր պիտանի ուժերուն որ այս տարի քիչ մը աւելի եռանդով, քիչ մը աւելի հաւատքով հրապարակ գան եւ ջանք չխնայեն զործադրելու համար այն ծրագիրները, որոնք մշակուած են մեր Կրթական Յանձնախումբին կողմէ :

Ունինք եւ ուսուցիչներ, եւ ուսուցչու– հիներ: Ունինք հին կամ միջին սերունդին պատկանող խանդավառ բազմութիւն մը, որ մարզուած է Դաշնակցութեան դրօշին տակ ու նուիրուած էՀայ Օգնութեան Մի- ութեան նպատակներուն :

Դրամ կարելի է հայթայթել միշտ, կը բաւէ որ չվհատինք՝ ի տես մեր ճամբան փակող խոչընդոտներուն :

***

Միայն լեզուն կը բաւէ՞ նոր սերունդը մեզի մօտեցնելու համար:

Ոչ: Մեր երախաներուն պէտք է սորվե- ցնենք նաեւ մեր պատմութեան նախա – տարերքը :

Պէտք է ծանօթացնենք զայն մեր պատ – մութեան գլխաւոր դրուագներուն հետ եւ բացատրենք անոնց թէ ինչպէս մեր ժողո- վուրդը կրցաւ իր ինքնութիւնը պահել, իր եկեղեցին ու իր մշակոյթը փրկել՝ ա- նոնց սպառնացող փոթորիկներուն դէմ :

Այս կէտին մէջ, մասնաւոր ուշադրու - թեան առարկայ պէտք է դարձնենք մեր պատանիները, որոնց տարիքը տասնըհին- գէն ճամբայ ելած, կը մօտենայ երիտա – սարդական տարիքին :

Պիտի չմոռնանք մեր Եկեղեցիէն ներս տանիլ մեր երախաներն ու մեր պատանի– ները, որովհետեւ, մեր Եկեղեցին միայն աղօթատեղի չէ, այլ ազգային հիմնար - կութիւն մը, ուր Հայը կը զգայ թէ ինք Հայ է :

Մեր աղօթքներուն խունկով ու բոյրով պիտի օծենք նորերը: Եկեղեցին տեսակ մը մկրտութեան աւազան է, ուր, ամբողջ շաբթուն, օտար վարժարանի մը մէջ, իր հասակը նետող երախան ու պատա – նին, նորէն կը մկրտուին մեր ժողովուր – դին միւռոնով :

Մեր հանդէսներէն ներս պիտի տանինք մեր երախաներն ու պատանիները, որպէս զի այնտեղ լսեն մեր երգը, մեր հռովել- ները ու մեր ազգային երաժշտութիւնը :

Պայմանաւ, սակայն, որ մեր հանդէս – ները ըլլան հայկական՝ իրենց երգերով, իրենց երաժշտութեամբ, իրենց ճառերով ու ընդհանուր առմամբ, իրենց մթնո – լորտով :

Մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը, մեր ե- կեղեցին ու մեր երգը ամէնէն ազդու, ա– մէնէն վստահելի միջոցներն են հայու – թեան ոգին ներարկելու համար մեր ծաղ- կահասակ սերունդին :

Հետեւաբար ունինք չորս գլխաւոր զէն– քեր մեր ձեռքը՝ մասամբ չէզոքացնելու համար այն յորձանքը, որ կը սպառնայ մեր գաղութներու ապագային՝ այստեղ ու ամէն տեղ:

Պիտի կառչինք այդ զէնքերուն :

Ու անոնցմով պիտի ճամբայ ելլենք այս վերամուտին ալ, եթէ չենք ուզեր որ սպիտակ մաղերով հայրենասէրներու սե– րունդին ոգին յոգս ցնդի յառաջիկայ տասնամեակներուն :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ

●

Օր մը, Սեպտեմբերէն :

Այդ օրը, գիւղացիին համար կը հա – մարուէր Օր Խաղողի, ուր մեծերը, հը- պարտութեամբ պիտի նայէին իրենց վաս- տակին եւ ուրախանային :

Պատանիներու համար սակայն, ուրիշ բան էր: Անոնք, որթատունկերուն տակ իրենց սրտերը պիտի բանային իրրեւ գիրք ու կարդային իրարու : Պիտի երազէին գրուած ու չգրուած բաներ: Պիտի պատ - մէին լսուած ու չլսուած պատմութիւն – ներ : Պիտի սորվէին երգեր, երգելու հա– մար անոր, զոր կը սիրէին եւ, զոր պիտի սիրէին :

Բայց ի՞նչպէս պիտի գիտցուէր այդօրը: — « Գեղին Թերթ»ին միջոցաւ :

Հիմա, թերեւս ըսէք.— Գի՞ւղն ալ «Թերթ» ունէր: Այո, գիւղն ալ «Թերթ» ունէր: Անոր ձայնը սուր էր եւ արձագան- գը յստակ: Անոր միջոցաւ էր, որ կը գիտ– նայինք թէ՝ գողերը Կորեկ Արութին տու– նը մտեր են: Հեղեղը Խըօ Պօղոսին կալն է քշեր: Վաղը ձիարշաւ կայ կամ՝ հարկա - հաւաքն է եկեր :

Այդ ձայնը զոր կոչեցի «Գեղի Թերթ » ձայնն է գզիրին :

Ձէ՞ք հաւատար, այն ատեն, դուք ալ ինծի հետ ականջ տուէք: Հակառակ անց– նող տարիներու մշուշին, դուք պիտի ի – մանաք այդ ձայնը աւելի բարձր եւ զօրա- ւոր :

— Հէ՛յ լսեցէ՛ք, լսեցէ՛ք: Ռէսին հրա– մանն է, որ վաղը էքիկութը սկսինք ....

***

Մեր գիւղը :

Գիւղ մը, բոլոր գիւղերուն պէս :

Իր բնակիչները, արեւէն առաջ արթըն– ցեր, ելեր են փողոց :

Ամէն մէկը զբաղում մը ունի: Անոնց սիրտերը ուրախ են: Ու անոնց դէմքերուն վրայ, ժպիտը իրրեւ վարդ :

Սայլ մը, քթոցները շալկը, արդէն կը մեկնի: Կը մեկնի Տաղլարենց սայլն ալ, ճռինչը քթին: Իրարու ետեւէ կ՚անցնին Վարդապետենց, Թադոյենց, Կորոյենց սայլերն ալ եւ կը կազմեն կարաւան մը :

Շատ մը դռներ ու գոց էին, կը բաց - ուին, իրարու ձայն տալով : Նոյն շար – ժումը, նոյն ուրախութիւնը, նոյն ժպիտը հոս ալ :

Կը բացուի մեր դուռն ալ :

Հայրս, մէկիկ մէկիկ, քթոցները կը հանէ դուրս ու կը կապէ իշուն կռնակը: Մայրս, ուրախ, ձեռքս ափին մէջ: Հարս Մարիամը, համեստ եւ լուռ, կը սպասէ կողովը մօտը: Կը նայիմ: Անոր աչքերուն մէջ կը տեսնուին երկու կայծեր, որ կը միան անընդհատ: Ուրախ չէ, ինչպէս են ուրիշներ: Գիտէինք համաճարակ դար – ձած այդ ցաւը, որ ծներ էր պանդխտու - թեան զացող ամուսնոյն կարօտէն :

Կը մեկնինք :

Ճամբան, որ մեզ կը տանի այգեստան, դարձեր է գետ մը խօսուն: Մէկը երգ մը ունի շրթունքին ծայրը, միւսը ժպիտ : Ա– մէնքն ալ կը ճանչնան հայրս, ու հայրս զիրենք, որ կ՚ըսէ .

— Դանկընիդ սուր ըլլի, քթոցնիդ լե – ցուն:

— Աստուած մէկ օրը հազար ընէ, մեր Սերոբ վարպետին :

Հայրս գիւղին սափրիչն էր, ու «բը - ժիշկ»ը ամէնէն սիրուած :

Այգիները:

Գիւղէն տասը վայրկեան դէպի հարաւ, իրենց մեծ ու պզտիկ թուփերով, կը նը – մանէին քնացող ոչխարներու, որոնք չէին համրուէր :

Ձախը՝ Մաստառն է, իր ալեփառ գա– գաթովը, հէքեաթին սուրը ձեռքը : Աջը՝ Հազար Պաղան, որուն մօտը, ծովակի մը ափին՝ Շնորհալին իր աթոռն էր հաստա - տեր դարեր առաջ :

Ահա արեւը, աղջկան մը պէս մազերն ուսերուն: Կը բացուի բոլորովին նոր աշ – խարհ մը: Որթատունկերը կը պճնազար – դուին: Կ՚ըլլան ձեւ, կ՚ըլլան մարմին :

Հիմա, ամէն բան յստակ է մեր շուրջը: Մարդիկ սայլերով, սայլին վրայ: Մա - նուկներ, էշերու վրայ, քթոցներու յե – ցած: Աղջիկներ, թեւանցուկ, դրօյցի մէջ: Հարսներ, գոց ու բաց դէմքերով: Ու պա– ռաւներ, իրենց կողովներով, ճամբուն վրայ, որ չէր լմննար :

Այս ամէնն ալ, կը մտնէին այգիներուն փորը ու կը կորսուէին: Կը մտնենք մենք ալ: Աջ ու ձախ որթատունկեր: Ողկոյզ - ները, զունաւոր եւ խելօքիկ, կախուեր են ճիւղերէն: Ասոնց տէրերը, խնամքով կը կտրեն զանոնք, կը շարեն սակառներու մէջ ու յետոյ, կը կշռեն ու կը տանին տուն:

Հայրս, միշտ ժպտուն, բարեւը շրթնե– րէն կախ: Ծանօթներ, ընտրուած ողկոյզ– ներով կը մօտենան .

— Հրամէ, վարպետ :

Բայց ո՞վ կը նայի խաղողին երեսը :

Եւ որպէս զի յարգած ըլլայ օրէնքը, ա– մէն մէկէն կ՚առնէ միայն մէկ հատիկ ,

70-80 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

(ՅԻՇՈՒՑԱՆ ՅՈՒՇԵՐ)

●

Այս գրութեան նպատակը չէ ներկայա- ցնել որոշ շրջանի մը հայկական կեանքի պատմութիւնը, կամ հանրային տրամա – դրութիւնների եւ հոսանքների լրիւ եւ կատարեալ պատկերը, այլ միայն յիշել մի քանի մանր - մունր, բնորոշ գծեր, ո– րոնք, թէեւ վերցրած Բաքուի հայ կեան– քից — հաւանաբար յատուկ էին նաեւ Կովկասի ուրիշ հայաշատ շրջաններին :

***

1880ական թուականները: Մարդոց յի – շողութեան մէջ դեռ թարմ է մի քանի տարի առաջ«Մեծ»երի հերթական լարա– խաղը Բերլինում, երբ «16րդ» թիւը գլխի վար «61րդ»ի շրջափոխեցին, նոյն խաղը քառասուն տարուց յետոյ կրկնելու հա – մար ...

Դէպքերին առարկայօրէն նայողի հա – մար այս դէպքը « Հայոց Հարց»ի դա - գաղն էր եւ սպասելի էր, որ Հայը երե – ւայ ընկճուած եւ յուսահատած : Բայց զարմանալի բան, Հայը ինքը կարծես ա – մենեւին չի անդրադառնում այդ դէպքին եւ ոչ թէ իր Հարցի դագաղի առջեւ յու- սահատ սգաւորի երեւոյթը չունի, այլ ընդհակառակն, կարծես նոր է ծնում այդ Հարցը եւ մի նոր օրի լուսածագին զարթ– նած՝ թարմ ու կայտառ, նոր է սկսում այդ օրը ինքնավստահ քայլերով ...

Մեծի եւ պզտիկի բերանում է «Հայաս– տանի ազատութիւն»ը, «Ազգային ինքնա- ճանաչութիւնը» եւ «ազգասիրութիւն»ը .. Սասունից հասնող զարհուրելի լուրերը ոչ թէ չեն յուսահատեցնում, այլ կարծես, աւելի են բարձրացնում տրամադրութիւն– ները ... Տուն չկայ, որտեղ պատից կախ– ուած չլինի այն պատկերը, ուր հայ դե - ղուհին, տխուր դէմքով, գլուխը դրած մի թեւի վրայ, նստած է Անիի աւերակնե – րի մէջ... Կարա Մուրզայի քառաձայն ժողովրդական երգերը, ամէնից առաջ « Մեր հայրենիքը» փողոցի մանուկների բերանում է... ընդհանուր տրամադրու – թիւնը փոխանցւում է եւ 12 - 13 տարե - կան պատանիներին, որոնք Ղազարոս Ա – ղայեանի հէքեաթներից միանգամից ցատկում են «Ջալալէտտինի» եւ «Կայծե – րի» վրայ... «խումբեր» են կազմակեր - պում զանազան ռազմաշունչ անուններով եւ «Փարհատ» կամ «Կարօ» են խաղում :

Քաղաքական մտքի վերազարթումի հետ զուգընթաց, կարծես նրա հետ օր – գանապէս կապուած, մշակութային կեանքը նմանապէս եռուզեռի մէջ է : Րաֆֆին, Խրիմեան Հայրիկը, Գամառ Քաթիպայի այցելութիւնը ... Ադամեա – նը, Սիրանոյշը եւ Թրքահայ դերասաննե- րի փառաւոր շարքը.... Ձեռքից ձեռք անցնող գաղտնի ճանապարհներով հա – սած, բարակ թուղթի վրայ տպուած « Հնչակ »ը, « Արմենիան», Պետերբուր– գի ուսանողութեան հրատարակած փոք – րիկ, կարմիր կողքով«վարդապետարան» - ներլ (որից միայն երկու թիւ երեւաց) — եւ վերջապէս, Գ. Արծրունու եւ Ստ. Սպենդիարեանի բանակռիւները, չտես – նուած կենդանութիւն են մտցրել քաղա - քի մէջ:

Կուկունեանց – Կաֆեանի խումբի ձեր – բակալութիւնը սահմանապահ կազակների կողմից վրդովում է մարդկանց եւ միան- գամայն անհասկանալի է թւում, մարդիկ միմեանց հարց են տալիս — ակնար – կելով ռուս կառավարութեան . — «Մենք զնում ենք մեր եղբայրների օգնութեան եւ ուզում ենք ազատել նրանց Թուրքի լու – ծից, քե՞զ ինչ, ինչո՞ւ չես թողնում »... Եւ այս դէպքը ոչ թէ չի յուսահատեցնում երիտասարդներին, այլ ութ հոգուց բաղ- կացած մի նոր խումբ է կազմւում քա – ղաքում ծանօթ երիտասարդներից, բոլորն էլ բարձրագոյն ուսում ստացած, որը պատրաստւում է Բուլղարիայի վրայով անցնել Պոլիս, ահաբեկչական նպատակ – ներով(*) :

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻԻՋԲԱՇԵԱՆ

(1) (Շար.)

(*) Այս խումբի մէջ էին մտնում (Հ.Հ. Նախ. Ալ. Խատիսեանի կրտսեր եղբայրը՝ Կոնստանտին Խատիսեանը, հանճարեղ ճարտարագէտ, վերին աստիճանի կազմա- կերպչական ընդունակութիւններով օժ – տուած, առաջնակարգ հռետոր, հիմնա – դիր Բաքուի Հ. Կուլտուրական Միութեան եւ կայսերական տեխնիքական ընկերու - թեան Բաքուի ճիւղի նախագահ (մեռած 2. Աստուածատուր Վաչեանցը, Հանք ճարտ. բազմաթիւ գիւղ. նախակրթարան- ների հիմնադիր,հայ գրողներին եւ զանա– զան հանրային գործիչներին նիւթապէս օգնութեան հասնող, հասուն եւ զարգացած մի դէմք, որ վերջերում նուիրեց իրեն լեզուաբանական խնդիրներին: 3) Գրա - գէտ Ա. Աբելեանը, դերասան Յ. Աբէլ – եանի եղբայրը: 3) Ճարտարագէտ Ալ. Նազարեանը, 4) Ճարտ. Մ. Ալիբէկեանը, 5) Մտաւորականներ Եր. Թադէոսեանը, Տիգր. Ստեփանեանը, Զուստուլեանը, Վաչեանցի վկայութեամբ,սրանք էինթիֆ- լիսիժնի նամերա հիւրանոցիքնակիչների թւում, որոնք մասնակցում էին Քրիստա– փորի եւ Ռոստոմի ձեռնարկած հիմնա - դրական խորհրդակցութիւններին — որի մասին յիշում է ոզբ. Նաւասարդեանը իր «Գաղափարներու Ոգի» գրքի մէջ (էջ 15), եւ կրկնուած է Մ.Շաթիրեանի սխա- լը, վերջիններին թւում յիշելով Ստեփ. Թաղիանոսեանի եւ Արշ. Պարոնեանի ա – նունները :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ օծման առթիւ, նուէրներ կը տեղան կաթողիկոսարան: Սեպտ. 27ին Բ. ցանկին գումարը հասած էր 14.920 լիր. ոսկիի: Հազարական ոսկի նուիրած են Պ. Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ Վահէ Սեթեան: Հինգ հարիւրական՝ Ժիրայր Տէմիրճեան, Ռուբէն Մավիսագալեան, Յակոբ Թերճանեան եւ Երուանդ Ապաճեան: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հայ գաղութը կը բաղկանայ 1050 - 1100 հոգիէ: Ունի երկու դպրոց: Յոպպէի Ս. Գլխադիր վարժարանը կը հաշուէ քառասուն աշակերտ, տեսուչն է Բարգէն վրդ. Ապատեան: Հայֆայի գաղութը կը բաղկանայ 380 Հայերէ: Աշակերտներու թիւն է 110, բաժնուած զանազան դպրոցներու մէջ: Ս. Եղիա վարժարանի տեսուչն է Շահան արեղայ Սվաճեան: Մանկոցը ունի 33 աշակերտ: Վարիչ մանկապարտէզպանուհին է Տիկին Ովսաննա Տէր Պետրոսեան: 32 աղջիկներ կը յաճախեն Քոլէժ տէ Տամ տը Նազարէթ, 32 աշակերտ Քոլէճ տէ Ֆրեր: Զանազան դպրոցներու մէջ եօթ աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ: Բացի Ս. Եղիա դպրոցէն, միւսները օտար դպրոցներ են, ուր աշակերտները կը սորվին անգլերէն, ֆրանսերէն, եբրայերէն եւ արաբերէն լեզուները: Հայֆայի Հ. Կ. Խաչը ունի երեկոյեան դասընթացք մը: Հ. Մ. Ը. Մ. ը վերահաստատուեցաւ 1950ին, զուրկ է տակաւին սեփական ակումբէ: Պաղեստինիպատերազմէն ետք պետութիւնըգրաւեց նախկին ակումբը: 1955ին եւ 56ին տօնուեցաւ նահատակներու օրը: Յուշարձանին վրայ ծաղկեպսակներ դրուած էին Հ. Մ. Ը. Մ. ի կողմէ, իսկ եռագոյնը այդ օրը սեւով ծածկուած էր:

1955ին եւ 1956ին տօնած են Մայիս 28ը, Խանասորի արշաւանքը: Կ. Խաչը եւ Հ. Մ. Ը. Մ. ը կ'աշխատին վառ պահել հայկական ոգին, սարքելով յաճախ գեղարուեստական երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ:

ԿԻՊՐՈՍԻ առաջնորդ Ղեւոնդ եպիսկ., որ Լիբանան կը գտնուէր չորս ամիսէ ի վեր, իր թեմը վերադառնալով, հաղորդած է Զարեհ Ա. կաթողիկոսի ողջոյնները: Սեպտ. 16ին, Խաչվերացի տօնին, առաջնորդը վարդապետական գաւազանի իշխանութիւն շնորհած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Միաբանութեան անդամներէն Կիպրացի Սահակ աբեղայի, որ դպրապետըն է Անթիլիասի կաթողիկոսարանին:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Իմաժ» շաբաթաթերթը 22 սեպտեմբերի թիւին մէջ հրատարակած է Զարեհ Ա.ի օծման հանդիսութիւնը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «Տասնոց սպասուած այս գահակալութիւնը գոհացում տուաւ հայ գանգուածներու իղձերուն»: Յօդուածին կցուած են երեք մեծադիր նկարներ Զարեհ Ա.ի օծումի արարողութենէն ետք, օծումի հանդիսու[illegible] առահ, եւ նախագահ Շամունի ներկայացուցիչ Սալէմ Սալամի, Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահին ներկայացուցիչ Ապտէլ Գաքի Նիզամէտտինի եւ Ս. Լահուտի հետ:

Համտեսի համար:

Մե՞ր այգին

Հայրս, քթոցները կ'առնէ վար, ու էշը կը կապէ ծառի մը:

Նախ աղօթք մը: Յետոյ հրամանը.

—Կը սկսինք: Թող Աստուած լեցուն ընէ մեր քթոցները:

Քանի մը սակառ եւ արդէն կը ճանճրանամ: Դանակը կը ծալեմ, կը դնեմ գրպանս ու կը մտնեմ որթատունկի մը շուքը: Տերեւները, լայն եւ զիլուկ, բայց չեն կրնար դիմանալ արեւին նետերուն: Անոնք կ'իջնեն, կը ծակեն, կը մտնեն մարմնոյս մէջ:

Քովս, թումբէն անդին, այգի մը: Կան ուրիշ այգիներ ալ, որոնք իրենց կոնակը տուած են մեր այգիին: Երկու սիրահարներ հեռանալով խումբէն, մօտեցեր են իրարու: Տղեկ մըն եմ: Ոչ ոք կարեւորութիւն կուտայ ինծի: Բայց ես, կը տեսնեմ չտեսած եւ չլսած բաներս դիմացի որթատունկին տերեւներուն տակ: Իբր թէ կը կթեն: Տղան կը կարէ ողկոյզ մը եւ, մէկիկ մէկիկ, հատիկները կը դնէ աղջկան ակռաներուն տակ, որ կ'արիւնի ու կը ներկէ շրթները: Յետոյ աղջիկը, իր հինայուած մատներով կը փրցնէ ամէնէն աղուորները ու կ'երկարէ սիրածին:

Այդ օր, իրենց ծնողքէն հեռու, մարդ չտեսաւ Ասոյի եւ Օղտոյի խաղերն ու համբոյրները: Մարդ չլսեց երգերն ու զրոյցները, մինչեւ այսօր, բացի ինծմէ եւ ձեզմէ:

Ու կ'ըլլար ձմեռ:

Բոլոր գիւղերուն պէս, մեր գիւղն ալ կը հագնէր իր սպիտակ վերարկուն ու կը հանգչէր: Կը հանգչէին դաշտերն ալ, եզներն ալ, մշակներն ալ, ամբողջ երեք ամիս:

Մինչ այդ, գիւղացին անհոգ, կը նստէր ծխանին առջեւ՝ գինիին փարչը մօտը, հէքեաթ մը շրթներուն.

— Կար ու չկար ...

ԾԱՏՈՒՐ ՓԻՐՓԻՐԵԱՆ

ԿՈՉ ԵԻԴՈԿԻՈՅ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Միութիւնս կը հրաւիրէ Թոգաթի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները առանց դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան անդամագրուիլ այս Միութեան որուն երեսուն տարուան գործունէութիւնը բոլորիս ծանօթ է:

Իր գլխաւոր նպատակը, նոր սերունդի փրկութիւնը այնքան աշխատանքի կը կարօտի որ, պէտք ունինք բոլորիդ միաբանութեան եւ սերտ գործակցութեան: Վստահ ենք թէ մեր բոլոր հայրենակիցներուն սիրտին կը խօսի իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութիւնը: Մեր մայրենի լեզուին եւ անուշ երգերուն տարածումը իրենց տուներուն մէջ — այս նպատակին իրագործման համար անհրաժեշտ է որ ուժ տանք Միութեան:

Ուրեմն կոչ կ'ընենք մեր հայրենակիցներուն, մտնել միութեան մէջ, եւ աշխատիլ ձեռք ձեռքի, միացեալ աշխատանքով ու կամքով, որպէսզի կարելի ըլլայ օտարացումէ փրկել մեր զաւակները:

Վարչութեան հասցէ է.—

Mr. Babiguian, 36 Bld. Rodin
Issy - les - Moulineaux

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԼԻՈՆ.— Ողբացեալ երեք ընկերներու՝ Դրոյի, բազմավաստակ խմբագիր, տեսաբան Վ. Նաւասարդեանի եւ գնդ. Բաղդասարեանի նուիրուած յարգանքի երեկոն նախաձեռնութեամբ Հ .Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի, տեղի ունեցաւ 22 Սեպտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին Գ. Թաղապետարանի սրահը, ի ներկայութեան ընտրանի եւ հաւատաւոր բազմութեան մը:

Բեմին ճակատը զետեղուած էին Դրոյի եւ Նաւասարդեանի մեծադիր նկարները, որոնց միջեւ առանձին պաստառի մը վրայ արձանագրուած էին երեք ողբացեալ ընկերներու անունները, (գնդ. Բաղդասարեանի նկարը դժբախտաբար կարելի չէր եղած գտնել): Երկու կողմերը պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները:

Օրուան նախագահը, Ա. Հարէլեան հանդէսը բանալով, բեմ հրաւիրեց Նոր Սերունդի անդամները, երգելու համար «Տէր Կեցո»ն որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Ապա թռուցիկ ակնարկով մը շեշտեց երեք նուիրեալներու փառապանծ գործը, Դաշնակցութեան դրօշին տակ, գրչով թէ զէնքով, մինչեւ իրենց կեանքին վերջը:

Նոր Սերունդի անդամները խումբով երգեցին «Մայր Արաքս»ը:

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Միսաք Միրզէ.— «Հայրենիքի պաշտպանութեան համար մղուած ճակատամարտի մը ընթացքին, եթէ զինուոր մը իյնայ կռիւը չի դադրիր, նահատակ զինուորին ընկերները հապճեպ փոս կը փորեն, մարմինը կը թաղեն, ապա կռիւը կը շարունակուի, նոյն սաստկութեամբ: Բայց այս մէկ տարուան մէջ, երեքներու փոսը լայն պարապութիւն մը ձգեցին: Մեր անխախտ հաւատքը ու անոնց՝ կտակը թող ուժ ու կորով տան մեր շարքերուն, որպէսզի աւելի հաստատակամութեամբ շարունակուի իրենց կիսատ մնացած գործը:

Խօսք առաւ ընկեր Նշան Պետրոսեան (Էքս լէ Պէնէն), տուաւ Դրոյի կենսագրական գիծերը, մի առ մի թուեց անոր յեղափոխական, ռազմական ու քաղաքական գործերը, երկրէն մինչեւ արտասահման, ու եզրակացուց.— «Միայն Դաշնակցութեան ծոցին մէջ Դրոներ կը ծնին, որպէսզի իրենց կեանքի գնով արիաբար մարտնչին հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար: Դաշնակցութիւնը կամ Դաշնակցականը երբ գործ մը կատարէ, ուրիշին կամ օտարին օգնութեան չապաւինիր: Դրօները իբրեւ պատուանդան ունեցան Դաշնակցութիւնը, իբրեւ ուժ՝ իրենց կամքն ու հաւատքը: Դրօներ, Նաւասարդեաններ, Բաղդասարեաններ աշխարհ չեն գար մեռնելու, այլ ապրելու իրենց վեհափոյն գաղափարներով:

Տիկին Արփիկ Սարիկարապետեան արտասանեց Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը, նոյնպէս Նոր Սերունդէն ընկեր Աւետիս Տոնապետեան Պ. Դուրեանի «Իմ մահը»:

Յետոյ խօսք տրուեցաւ ընկեր Թ. Այվազեանի, որ գրաւոր ճառով մը պատկերացուց ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի յիսուն տարուան գրական ու քաղաքական փայլուն գործունէութիւնը, իբրեւ ուսուցիչ, իբրեւ խմբագիր Թիֆլիզի «Հորիզոն», Երեւանի «Յառաջ» եւ Գահիրէի «Յուսաբեր» թերթերու, իբրեւ կուսակցական գործիչ եւ ղեկավար դէմք: Հրատարակած է ազատագրական պայքարին նուիրուած քսան հատորներ: Իր խօսքը հայելին եղաւ իր բոլոր գործերուն:

Թող այս երեք կաղնիներուն եւ ասոնց նմաններուն յիշատակը միշտ վառ մնայ հայ հոգիներուն մէջ»:

Նոր Սերունդէն ընկեր Լեւոն Գրնճեան որ պատահաբար քաղաքս կը գտնուէր, նոյնպէս ոգեկոչեց ողբացեալ երեք ընկերներու յիշատակը:

Յաջորդ օրը, կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ: Պատարագիչը, Վռամշապուհ քհնյ. «Հարկս հարկաւորաց, պատիւս արժանաւորաց» բնաբանով քարոզ մը խօսելով, գրուատեց երեք ընկերներուն անգին ծառայութիւնները հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար:

Նոր Սերունդի խումբին «Ազատութեան սիրոյն համար»ը երգով փակուեցաւ յարգանքի այս երեկոյթը, խոր տպաւորութեան տակ:

Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ [illegible]ութեան համար խոշոր ծրագիրներ [illegible] են, ինչպէս կը հաղորդեն Թուրք թերթ[illegible] յիսուն միլիոն ոսկի ծախսուած է եւ [illegible]չինութիւնը վերջանայ, քաղաքը [illegible]չելի պիտի դառնայ, կ'ըսեն:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳ չկայ այժմ, յայտարարեց Ֆրանսայի նախկին վարչապետը, Ժիւլ Մոք, որ Մոսկուա կը գտնուի մէկ ամիսէ ի վեր: Դասախօսութեան ատեն, ուսանողներ եւ դասախօսներ վաթսուն հարցումներ ուղղեցին Պ. Ժիւլ Մոքի:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (160)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԷՄՔԻ ՎՐԱՅ

Նա աշխատում էր չկորցնել գիշերային խաւարը, այլ մթնով դուրս գալ իւր իշխանութեան սահմանից, որը արեւելեան կողմից շատ հեռու չէր: Այստեղ ամէն ոք կարող էր ճանաչել նրան, այստեղ նա վտանգի մէջ էր:

Երկար ձիավարում էր, բայց տակաւին մշակութեան դաշտերի եւ անդաստանների միջից չէր դուրս եկել: Մշակութիւնը նշան էր մարդու ներկայութեան, որից խորշում էր նա: Որոնում էր անապատ, ամայութիւն: Տեղորայքը որքան եւ ծանօթ էին նրան, այնու ամենայնիւ, տիրող խաւարը արգելում էր որոշել, թէ որտեղ է գտնւում: Նա անցնում էր անդիտակցութեան եւ տարակուսանքների միջով: Վերջապէս, դուրս եկաւ մշակուած դաշտերից: Այժմ նրա առջեւ տարածւում էին խառնափնդոր մարգագետիններ: Այդ արդէն նշան էր, որ մօտենում է լեռների ստորոտներին:

Մի քանի անգամ նրա ականջներին զարկեց շան հաչելու ձայն: Ոչինչ ձայն չէր կարող նրան այնքան ախորժելի լինել, որպէս այդ ձայնը: Մտածեց՝ կամ հովիւների է մօտեցել, կամ որսորդների: Թէ առաջինները եւ թէ վերջինները նրա համար անվնաս մարդիկ էին: Ձիու գլուխը դարձրեց դէպի այն կողմը, որտեղից լսւում էր ձայնը: Երբ բաւական մօտեցաւ, մէկ շան տեղ սկսեցին հաչել մի քանիսը: Նա շարունակում էր գնալ, մինչեւ շները խմբով առաջ վազեցին եւ նրա ճանապարհը կտրեցին: Անհնար էր ազատուել այդ գազաններից: Նա իւր հետ մի այլ զէնք չունէր, բացի դաշոյնից: Հասկացաւ, որ հովիւների հանդրուանի է մօտեցել: Բայց վիրաւորել կամ սպանել հովուի շանը, — այդ նշանակում է՝ սպանել նրա եղբօր եւ լաւ բարեկամին: Այնուհետեւ պէտք է գործ ունենալ ուղղակի հովուի հետ: Նա միայն պաշտպանողական դիրք բռնեց: Կատաղի գազաններն ամէն կողմից շրջապատել էին նրան եւ ամենայանդուգն կերպով յարձակումներ էին գործում: Անտարակոյս, պատառ պատառ կ'անէին, եթէ ձին չպաշտպանէր նրան: Որ կողմից որ յարձակւում էին, քաջասիրտ անասունը խսկոյն շուռ էր տալիս եւ աքացի էր տալիս:

Շների աղմուկից [illegible] ձեռին, մօտ վազեց մի հովիւ, որը խաւարի միջից հարցրեց.

— Ո՞վ ես, ի՞նչ գործ ունես այստեղ:

Նա պատասխանեց.

— Նախ հանդարտեցրու շներդ, յետոյ կ'իմանաս, թէ ես ով եմ:

— Իմ շները չեն հանդստանայ, մինչեւ դու չասես թէ ով ես:

Նկատելով, որ կոպիտ հովուի հետ վիճելը բոլորովին ապարդիւն կը լինէր ասաց նա.

— Ես Որսիրանի սեպուհն եմ, որսորդութեան ժամանակ՝ մութը վրայ հասաւ, մոլորուեցայ եւ կորցրի իմ մարդիկներին:

Պատասխանը ոչ միայն գոհացուցիչ էր, այլ շատ փաղաքշական էր հովուի համար, որ Որսիրանի բարձրատոհմ սեպուհը, հանգամանքներից ստիպուած, նրա տաղաւարում գիշերային պատսպարան էր խնդրում: Նա սաստեց, շները լռեցին: Յետոյ մօտենալով, բռնեց ձիու սանձից, ասաց.

— Հետեւիր ինձ, տէր Սեպուհ:

Շները նկատելով, որ իրանց մեծաւորը որպիսի բարեսրտութեամբ վերաբերուեցաւ դէպի նորեկը, իրանք եւս հանդարտեցան եւ իւրաքանչիւրը գնաց իւր տեղը:

Տարաժամ հիւրին հովիւը տարաւ իւր տաղաւարը, որը այնքան հեռու չէր: Իսկոյն լապտերը վառեց, եւ տարածելով տաղաւարի յատակի վրայ մի թանձր թաղիք, խնդրեց նստել, իսկ ինքը մնաց ոտքի վրայ՝ նրա սպասում:

— Նստիր եւ դու, բարի հովիւ, — ասաց նրան Մերուժանը. մի ծածքի տակ հիւրը եւ հիւրընկալը պէտք է հաւասար բարձի վրայ նստեն: Հանգամանքները ինձ բերեցին քո տաղաւարը: Եւ ես շատ ուրախ եմ, որ լաւ մարդու հանդիպեցայ:

— Բայց ինձ պէտք է նախ իմ հիւրի հանգստութեան մասին հոգալ, տէր սեպուհ, պատասխանեց հովիւը, ոտքի վրայ մնալով: — Ճանապարհից եկած մարդը ուտելու պէտք կ'ունենայ:

— Ի զուր նեղութիւն մի կրիր, — ասաց հիւրը: — Ինչ որ Աստուած տուել է, ինչ որ պատրաստի կայ, ես նրանով եւս կը գոհանամ: Քեզ մօտ, ի հարկէ, հաց կամ պանիր կը գտնուի, իսկ եթէ փոքր ինչ մածուն աւելացնես, դա ինձ համար ամենապատուական ընթրիք կը լինի: Ես, իրաւ շատ քաղցած եմ:

Տաղաւարը մի շարժական քառակուսի սենեակի նմանութիւն ունէր, որի ստորին մասը կազմուած էր բարակ եւ կլորիկ ձողերից, որոնք միմեանց հետ կապուած էին գոյնզգոյն դերձանների հիւսուածքով, որ զանազան նկարներ էին ձեւացնում: Իսկ ձեղունը պատած էր նոյնպէս գունաւոր հաստ կարպետներով, որ տարածուած էին դմբէթաձեւ ստառատղի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

լու համար »:

Ծանրանալով Սուէզի տագնապին վրայ, Պ. Կի Մոլէ յիշեց գնդ. Նասըրի գիրքը, «Յեղափոխութեան փիլիսոփայութիւնը» և հարցուց.— « Ժողովրդավարութեանց համար կարելի պիտի ըլլա՞յ ժամանակին կասեցնել Նասըրի ծաւալապաշտութիւնը, ինչպէս խորտակեցին Հիթլէրի եւ կասեցուցին Սթալինի աշխարհակալութիւնը: Այո, եթէ ազատ պետութիւնները միակամ գիրք բռնեն, յարգել տալու համար իրաւունքը եւ արդարութիւնը: Ոչինչ պէտք է խնայել խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Բայց խաղաղութիւն ամէն գնով, Միւնիխի խաղաղութիւն, ի հեճուկս արդարութեան, պիտի նշանակէր ժխտումը միջազգային կազմակերպութեանց եւ նոյն ինքն Ազգաժողովին բոլոր ջանքերուն: Պ. Տըլըսի հետ կը կարծեմ թէ կարելի պիտի չըլլայ Սուէզի տագնապը լուծել կիսկատար միջոցներով, միայն խաղաղութիւնը պահպանելու համար: Անհրաժեշտ է նժարին մէջ դնել մեր ամբողջ ուժը, ելք մը գտնելու համար համաձայն արդարութեան եւ միջազգային իրաւունքի սկզբունքներուն: Խաղաղ ելքի մը յամառ հետապնդումը չի նշանակեր կատարուած իրողութիւնն ընդունիլ ձանձրոյթով »:

Վարչապետը խօսեցաւ նաեւ ֆրանքեւ-գերման համաձայնութեան մասին, պարզելով անոր առաւելութիւնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ 65 հոգի վիրաւորուեցան Սեպտեմբեր 30ին, երբ ահաբեկիչները ռումբեր նետեցին Ալժէի մէջ, երկու սրճարաններու վրայ: Զորս ռումբեր պայթեցան ճիշդ այն պահուն երբ սինեման կը վերջանար: Սրճարաններուն ապակիները, սեղանները եւ աթոռները ջարդուփշուր եղան: Ամէնէն ծանր յարձակումն էր այս, ամիսներէ ի վեր: Եղեռնափորձը տեղի կ'ունենար Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին գումարումէն քանի մը օր առաջ: Ալժերիոյ Նախարարը, Պ. Լաքոստ, քանի մը օր առաջ կը հաւաստէր թէ յաջողութեամբ յառաջ կը տարուի խաղաղեցման քաղաքականութիւնը: Ալժերիոյ միւս մասերէն հասած լուրեր կը հաստատեն թէ ըմբոստները վերսկսած են իրենց յարձակումները զանազան վայրերու մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ մարեշալ Թիթօ, Հունգարիոյ կուսակցապետը՝ Էնրօ Կերօ եւ Ն. Խրուշչեւ տեսակցութիւն մը ունեցան Խրիմի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էր նաեւ Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին: Հունգարիոյ կուսակցապետին մասնակցութիւնը կ'ապացուցանէ թէ խնդիրը կապ ունի արբանեակ երկիրներու յարաբերութեանց հետ: Ուրիշ երկիրներու ներկայացուցիչներ ալ կը գտնուին Սեւ Ծովու ափերը:

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստները հինգ Անգլիացիներ սպաննեցին ուրբաթէն շաբաթ, ծուղակը ձգելով: Մէկ շաբաթէ ի վեր ինը Անգլիացիներ սպաննուած են, համագումար՝ աւելի քան 60 հոգի:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ դէմ բողոքագիր մը պիտի ուղղեն Ազգաժողովին, Սուրիա, Լիբանան եւ ուրիշ արաբական երկիրներ, ամբաստանելով զայն իբրեւ պատասխանատու Յորդանանի դէմ կատարուած յարձակումներու:

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգը, իշխան Մուլայ Հասան, որ Փարիզ կ'ըգտնուի տակաւին, իբրեւ սպարապետը արքայական ուժերուն, կ'աշխատի Սուլթանին բարեխօսութիւնը ընդունիլ տալ Ֆրանսական իշխանութեանց, Ալժերիոյ հարցին կարգադրութեան համար:

ԴԱՇ ԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան 1914–18 եւ 1939-45:

Ա. Մաս.— Կիրակի առաւօտ (7 Հոկտեմբեր), Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ: Մասնակցութեամբ Դպրաց Դասու եւ Արմենիա երգչախումբի:

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 38րդ տարեդարձը:

Ի ներկայութեան Ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց, իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան:

Պատարագէն վերջ Դրօշի պարզում, մասնակցութեամբ զինուորական նուագախումբի: Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ արենոյշները:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուակալ Նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Բ. մաս.— Ժամը 13ին, ճաշ Ֆրանքեւ-հայկական, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ:

Նախագահ

M. Gaston DEFERRE

(Երեսփ. Մարսէյլի քաղաքապետ, նախարար Անդրծովեայ Ֆրանսայի):

Ներկայ կ'ըլլան

Colonel BERGASSE

Երեսփ. եւ նախկին նախարար

Madame la Marquise De FORESTA,

l'Amiral BOSVIEUX

եւ այլ անձնաւորութիւններ:

Ճաշագին 1200 ֆրանք:

Ճաշի տոմսերը ապահովել մինչեւ հոկտեմբեր չորս:

Գ. մաս.— Պարահանդէս, կը նուագէ

ՍԵՐԺ ԿԱՐՕ

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն:

Մուտքը ազատ է:

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան

9, Rue d'Arcole, Tél. : DR. 65-98

Սէն Ժերոմ Շէհրեանի, Պոմոն՝ Վահրամ Պապուխեանի և Գէօրգեօթնեղբայրեանի:

Սէն Թ'Անթուան Վահանեանի, Մարսէյլ քաղաք Յ. Պապաեկլիտեանի, 28 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պուլվ. Օտտօ՝ Արզումանեանի:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Եկեղ. Կեդր. Կրթ. Յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ, իր հովանաւորած հայերէնի հինգշաբթի օրուան դասընթացքները պիտի վերաբացուին, այս հինգշաբթիէն սկսեալ:

Պելվիլ.—18 Ռիւ տէ Սօլիթէր, Փարիզ(19)

Ուսուցչուհի Տիկին Հ. Բաբերդեան:

Լիլա.— 32–34 Ռիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա

Ուսուցչուհի Տիկին Ա. Խաչիկեան:

Պանեէօ Բաշան.— 24 Ռիւ Ռօժէ Պանեէօ:

Ուսուցիչ Պ. Արմենակ Պիլէզիքճեան:

Պուա Քոլոմպ.— 4 Ռիւ Մարի Լոռ (Պուա Քոլոմպ): Ուսուցիչ Պ. Պուճուլեան:

Շաւիլ.— Մատուռի սրահը:

Ուսուցչուհի Տիկ. Գ. Փափազեան:

Ժանթիյի.— 22 Ռիւ Վ. Հիւկօ (Ժանթիյի): Ուսուցիչ Պ. Շ. Ուզունեան:

Կեդրոն եկեղեցւոյ.—15 Ռիւ Ժան Կուժօն:

Ուսուցիչ Պ. Գարակէօզեան, ուսուցչուհի Տիկին Յ. Քիւթնէրեան:

Կրթ. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ բոլոր ծնողները, որ իրենց զաւակները առաջնորդեն նշանակուած վայրերը, անտարբերութիւնը թօթափելով հետաքրքրուին մասնաւորապէս իրենց զաւակներուն դաստիարակութեամբ եւ քաջալերեն տեղական մարմինները եւ ուսուցչութիւնը:

(Դիւան)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Հոկտ. 27ին, կիրակի: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար ուսուցչուհի մը կ'ուզուի Ալֆորվիլի հայկական դպրոցին համար: Դիմել Բարեգործականի դրասենեակը, 11 ռիւ Սէռուար Ալպօնի, մեթրօ փասի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋ, Զարեհ Պլպուլ, (45-ամեայ գրական գործունէութեան առթիւ): Տպ. Պուքրէշ, 1956:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ: Հասցէ.—

A. AJDERIAN, 41, Ave. des Gobelins Paris (13e)

ԴՊՐՈՑԱՄԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սպասուհի մը եւ պարտիզպան մը կը փնտռէ: Դիմել վարժարան, 1 Պուլվ. տիւ Նօր, Լը Րէնսի (Սէն է Ուազ):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Իրենց բնակարաններուն մէջ աշխատող բանուորուհիներ, ռոնփէռսիօններ, ռանատիէն, պլուզոն, ռոնպինեզոն, վեսթոն, փանթալոն, Սալոփեթ եւ կնոջ թապլիէ կարելու համար: Կը պահանջուի մաքուր աշխատանք:

Դիմել Յովհ. Նիկողոսեանի,
25, Cours Richard Vitton
Lyon Montchat

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւորուհիներ իրենց բնակարանին մէջ աշխատող, մասնագէտ սենեկազգեստի (րոպ տը շամպրը): Դիմել՝

Etbls. ORLEANS
170, Rue St. Martin, Paris

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըրթէօզի վրայ աշխատողներ: Դիմել՝

Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ., այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիր. ժամը 15.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

Ժողովները չարունակելի են, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քափէ Ռէժանի վերնայարկը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռէժանի վերնայարկը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա: Կարեւոր օրակարգ:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ Յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 19ին, Ռէժան սրճարանի վերնայարկը: Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ գտնուիլ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Ղազարոսի սրճարանը, Էթիէն Տոլէ: Օրակարգ՝ զեկուցում պարահանդէ մասին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Արաքսի Տէրտէրեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՆԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73 — Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 3 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7696 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3507

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՐԱՆՑՔ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂ

•

Վճռական կը համարուի այս շաբաթը՝ Սուէզի վէճին կարգադրութեան տեսակէտով :

Երկուշաբթի օր վերջնական ձեւ ստացաւ Նոր Ընկերակցութիւնը, մասնակցութեամբ 15 պետութեանց :

Վերջին պահուն եա կեցած էին երեք երկիրներ, — Եթովպիա, Ճափոն եւ Փաքիստան, իրենց յատուկ վերապահումներով :

Միջանկեալ ըսենք թէ 22 երկիրներ հրաւիրուած էին Լոնտոնի առաջին խորհրդաժողովին (2 Օգոստոս), բայց մասնակցեցան միայն 18 :

Բուն ղեկավարներէն Ֆրանսա եւ Անգլիա վճռական դիրք մը բռնած են սկիզբէն ի վեր, իսկ Մ. Նահանգները աւելի ճկուն կ'երեւան :

Ուրեմն, կազմուած է տեսակ մը Ակումբ, «Ջրանցքը գործածողներու ընկերակցութիւն» անունով, որ պիտի փորձէ բանակցիլ Եգիպտոսի Նախագահին հետ, միջազգային վարչութիւն մը հաստատելու համար Սուէզի վրայ :

Ընկերակցութեան անդամները կենսական կը համարին միջազգային հակակշիռը, իբրեւ երաշխիք ազատ նաւարկութեան :

Դարձեալ այս շաբթու, ուրբաթ, Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի քննէ երկու կողմերուն գանգատները, սկսելով անգլեւֆրանսականէն :

Վիճաբանութեանց պիտի մասնակցին արեւմտեան գլխաւոր պետութեանց եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարները :

Ինչպէս կը յիշուի, Եգիպտոս դատախազի դիրք մը բռնած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանդէպ, այն ամբաստանութեամբ թէ խախտած են Ազգաժողովի ուխտին սկզբունքները :

Անշուշտ բուռն տեսարաններ պիտի պարզուին վիճաբանութեանց ընթացքին : Մանաւանդ որ, Խ. Միութիւնը ձեռքին մէջ ունի բանուկ զէնք մը, — վեթօ :

Կարծողներ կան թէ Եգիպտոս այնքան անհաշտ պիտի չերեւար, եթէ Մոսկուան երկդիմի դիրք մը բռնած չըլլար, ի նպաստ իրեն :

Մինչ այս մինչ այն, հետզհետէ աւելի շատ կը խօսուի նոր Ջրանցքի մը կամ նաւթուղիներու շինութեան մասին :

Նոր Ջրանցքի մը ծրագիրը մեծ խանդավառութիւն պատճառեց Իսրայէլի մէջ, քանի որ անոր հողերէն պիտի անցնի : Բայց վտանգաւոր կը համարուի, քաղաքական տեսակէտով :

Աւելի գործնական կը նկատուի ուրիշ ծրագիր մը, — նոր նաւթուղի մը շինել Իրաք - Թուրքիա ճամբով մինչեւ Իսքէնտէրուն, Միջերկրական փոխադրելու համար Իրանի եւ Իրաքի քարիւղը :

Երկու ծրագիրներն ալ երկար ժամանակի եւ մեծ գումարներու կը կարօտին : Մինչ այդ, Մ. Նահանգները յանձն առած են ճարել արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղը, եթէ գոհացուցիչ համաձայնութիւն մը չկնքուի Եգիպտոսի հետ :

Մ. Նահանգները խնդիրը դնելով առեւտրական գետնի վրայ, կը կարծեն թէ Եգիպտոս չի կրնար դիմանալ տնտեսական ճնշումի մը :

Ֆրանսա եւ Անգլիա քաղաքական մտահոգութիւններ ալ ունին, նկատի առնելով համարաբական խլրտումները եւ Խ. Միութեան թափանցումը՝ Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի մէջ :

Ուրիշ խօսքով, Սուէզը միայն Ջրանցքի եւ քարիւղի խնդիր չէ, այլ եւ ազդեցութեան պայքար, ծանրակշիռ անակնկալներով :

Արեւմտեան Եւրոպան ստիպուած է արտակարգ ճիգեր փորձել, պահելու համար իր քաղաքական եւ տնտեսական դիրքերը այդ շրջանին մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՐԱՆՑՔԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

•

18 ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ ԵՐԵՔԸ ՋԵՌՆՊԱՀ

Երկուշաբթի, 1 Հոկտեմբեր, վերջնապէս կազմուեցաւ Սուէզի Ջրանցքի նոր ընկերակցութիւնը, Լոնտոնի մէջ, անդամակցութեամբ 15 երկիրներու : Երեք պետութիւններ, Եթովպիա, Ճափոն եւ Փաքիստան առ այժմ դուրս կը մնան, բայց դիւանագիտական ժողովներուն պիտի մասնակցին իբրեւ դիտող :

Այս երրորդ խորհրդաժողովին կը մասնակցէին հրաւիրեալ 18 պետութեանց դեսպանները : Անգլիոյ արտաքին նախարարը ժողովին բացումը կատարելով յայտարարեց .

— Բրիտանական կառավարութիւնը կը ջանայ խաղաղօրէն լուծել Սուէզի հարցը, ինչպէս ըրած է միշտ : Բայց կառավարութիւնը կարգ մը իրաւունքներ ունի Ջրանցքին վարչութեան եւ գործողութեան մասին : Մենք չենք ուզեր որ Ջրանցքը գտնուի միայն մէկ պետութեան իրաւասութեան տակ : Նոր ընկերակցութիւնը գործնապէս օգտակար պիտի ըլլայ ամէնուն, պահպանելու համար իրենց իրաւունքները » :

Նախարարը յետոյ ժողովին նախագահութիւնը յանձնեց իր օգնականին : Օրինական ձեւակերպութիւններէն ետք, որոշուեցաւ երեք յանձնախումբեր կազմել, կարգադրելու համար Ակումբին կազմակերպութեան, գործունէութեան եւ ելեւմուտքի խնդիրները : Անգլիոյ արտաքին նախարարը վարչապետին հետ խորհրդակցելէ վերջ Նիւ Եորք մեկնեցաւ օդանաւով, մասնակցելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին, որ նիստ պիտի գումարէ ուրբաթ օր :

Նոր ընկերակցութեան լիազօր անդամներն են . — Աւստրալիա, Բրիտանիա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Իրան, Իտալիա, Հոլանտա, Նոր Զելանտա, Նորվեկիա, Փորթուկալ, Տանըմարքա, Սպանիա, Շուէտ, Թուրքիա եւ Մ. Նահանգները : Երեք երկիրներ, Նորվեկիա, Տանըմարքա եւ Հոլանտա հաւանութիւն յայտնած են պայմանաւ որ իրենց խորհրդարանները վաւերացնեն, բայց ամէնքն ալ վստահ են թէ այդպէս ալ պիտի ըլլայ :

Միեւնոյն օրը բացուեցաւ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան տարեկան համագումարը : Կազմակերպութեան առաջնորդը, Կէյթսքել, բուռն ճառ մը խօսելով քննադատեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը Սուէզի հարցին մէջ : Այս առթիւ ըսաւ . — « Մեզ կ'ամբաստանեն թէ կը քանդենք ազգային միութիւնը . բայց իրենք են որ քանդեցին այդ միութիւնը, բռնի կարգադրութիւն մը պարտադրելու քաղաքականութեամբ : Ամէնքն ալ համաձայն են Նախագահ Կամալ Նասրի բռնած դիրքի մասին և կ'ընդունին թէ կառավարութիւնը իրաւունք ունէր զգուշական միջոցներ ձեռք առնելու, երբ կը կարծէր թէ պատերազմի վտանգը իրական է : Բուն խնդիրն է ճշդել զինու զօրութեան դիմելու պարագան : Աշխատաւորական կուսակցութեան տեսակէտը յստակ էր սկիզբէն ի վեր : Մենք կը հաւատանք թէ այս հարցին եւ ուրիշ միջազգային խնդիրներու մէջ մեր քաղաքականութիւնը պէտք է առաջնորդուի Ազգաժողովի ուխտէն : Տակաւին որոշ յանձնառութիւն չկայ թէ զինեալ միջամտութիւն պիտի չկատարուի առանց Ազգաժողովին հաւանութեան » :

× Վերջին լուրերու համաձայն ռուս նաւուղիղները երէկ առաջին անգամ ըլլալով պիտի վարէին Ջրանցքէն անցնող նաւերը, առանց օգնականի : Տասներկու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ

ԽՄԲ. — Երէկ հրատարակած էինք Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահին՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի տեղեկագիրը՝ Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդ Տիրան արք.ի դէմ :

Ահաւասիկ ամբաստանեալին պատասխանը՝ Յորդանանի դատարանին առջեւ, որ անպարտ հռչակեց զինք . —

1. — Ես 1950ին Երուսաղէմ եկած եւ այնտեղ մնացած եմ 13 օր, Մարտ 30էն Ապրիլ 22 : Այդ առթիւ ամենեւին դիմում չեմ կատարած Յորդանանի կառավարութեան՝ բնակութեան արտօնագիր ստանալու համար, ոչ ալ որեւէ ազդարարութիւն ստացած եմ նոյն կառավարութենէն՝ երկրէն դուրս ելնելու համար : Այդ թուականին Ամերիկայի մէջ պաշտօնի վրայ էի եւ բնաւ մտադիր չէի Երուսաղէմ հաստատուելու :

2. — Իմ անունս Ոճրային Հետախուզութեան Բաժնի սեւ ցանկին վրայ չէր կրնար գտնուիլ, որովհետեւ որեւէ պատճառ չկար առ այդ : Յորդանանի կառավարութիւնը ոչ 1950ի գարնան, ոչ 1952ի ամրան եւ ոչ ալ 1955ի աշնան իմ Յորդանան մուտքս չէ արգիլած, ինչ որ պիտի ըրած ըլլար, եթէ ճիշդ ըլլային Եղիշէ Սրբազանին վերագրումները :

3. — Բոլորովին սուտ եւ ստորին քսութիւն է որ ես համայնավարութեան եւ սիոնականութեան քարոզիչը եղած ըլլամ : Ես երկուքին ալ հակառակ եմ բնական կեցուածով եւ բացայայտ պատճառներով :

4. — 1950ին Ժընեւի մէջ գումարուած ՄԱԿի Խնամատարական Խորհուրդին ժողովին մէջ, որուն մօտ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան պաշտօնական ներկայացուցիչն էի, Յորդանանի կառավարութեան դէմ երբեք դիրք չեմ բռնած : Ընդհակառակն, արաբական տեսակէտին եւ շահերուն ի նպաստ խօսած եմ, ինչպէս կարելի է տեսնել յիշեալ ժողովի ատենագրութեանց մէջ :

5. Անցեալ տարուայ դեկտեմբերին երբ Երուսաղէմ բնակութեան արտօնութիւն խնդրեցի կառավարութենէն, ստացայ զայն առանց դժուարութեան : Երբ այս տարուայ սկիզբը դիմում կատարեցի այդ արտօնութիւնը նորոգելու համար, կառավարութիւնը իր քննութիւնը կատարելէ ետք դարձեալ տուաւ ինձ այդ արտօնութիւնը :

6. — Իմ ծախքերս Երուսաղէմի մէջ շատ համեստ են : Անոնք շատ փոքր մէկ կոտորակը կը կազմեն այն անձնական ծախքերուն՝ զորս կ'ընէ Եղիշէ Սրբազան, հակառակ որ մեր Աթոռէն ստացած ամսականները նոյնն են, միւս եպիսկոպոսներուն հետ :

7. — Բոլորովին անհիմն քսութիւն է ըսել թէ ես խռովութիւն յարուցած եմ Միաբանութեան եւ ժողովուրդին մէջ : Իմ ուղիղ կեցուածքիս մասին վկայած են արդէն Յորդանանի հայ ժողովուրդը եւ Միաբանութեան ողջամիտ մասը՝ Վեհափառ Թագաւորին ուղղեալ իրենց դիրքով :

8. — Ամմանի հայ ակումբին մէջ տրուած թէյասեղանին փակման խօսքիս մէջ խօսած եմ հայ լեզուի կարեւորութեան մասին եւ բնաւ չեմ թելադրած որ Հայեր այս երկրէն Ամերիկա գաղթեն : Ես համոզումով հակառակ եմ Հայերու Մերձաւոր Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք գաղթելուն :

9. — Եղիշէ Ս.ը Յորդանանի մէջ ծնած չէ . այլ ծնած է Վանի Կարմիրբերան գիւղին մէջ, 1910ին : Եւ Եղիշէ Ս.ի գործերուն ծանօթ անձեր գիտեն թէ որքան « հարազատ Յորդանանցի » է ան :

31 Օգոստոս, 1956
Երուսաղէմ, Յորդանան

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Երէկ, բացուեցաւ խորհրդարանին նոր նստաշրջանը : Աւանդական ճառերէն ետք, սկսաւ պայքարը՝ նախագահին (ատենապետ) ընտրութեան համար : Ապահով կը նկատուի ծերակոյտի նախագահին՝ Մոներվիլի ընտրութիւնը (14րդ անգամ), բայց մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի Ազգ. ժողովի նախագահին ընտրութիւնը : Նախորդ նախագահը, Լը Թրոքէր, Յունուար 24ին ընտրուեցաւ 280 ձայնով : Առանց համայնավարներու քուէներուն շահած էր միայն 133 ձայն : Հաւանական է որ կարմիրները այս անգամ ալ քուէ տան :

Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ դահլիճին դիրքը ամուր է, հակառակ համայնավարներու եւ աջակողմեան հոսանքներու մղած պայքարին : Տարակոյս չկայ թէ Գ. Կի Մոլէ լուրջ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, Ալժերիոյ եւ Սուէզի հարցերուն քննութեան առեն : Հաւանական չէ որ վիճաբանութիւնները սկսին 3 - 4 շաբաթէն առաջ : Խորհրդարանը երբեք արտաքին խնդիրներ չի քններ նախարարին բացակայութեան առեն : Գ. Փինօ Նիւ Եորք պիտի գտնուի այս շաբթու, մասնակցելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին : Միւս կողմէ, արմատական կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ հոկտեմբեր 11-14ին, ինչ որ կրնայ նոր երեւոյթներ պարզել : Իրազեկներ կը կարծեն թէ նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի դիրքը կրնայ մեծապէս ազդել Սուէզի եւ Ալժերիոյ խնդիրներուն քննութեան վրայ :

× Ելմտական նախարարը, Գ. Ռամատիէ, յայտարարեց թէ կրնան 300 միլիառ Ֆրանքի խնայողութիւն մը կատարել : Յառաջիկայ տարուան բացը յիսուն միլիառ աւելի պիտի ըլլայ, բաղդատելով 1956ին հետ : Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին՝ ազգ. արտադրութիւնը վեց հարիւր միլիառ ֆրանք աւելցնելու համար :

× Կիրակի օր, Ալժէի երկու սրճարաններուն մէջ պայթած ռումբերը մեծ յուզում պատճառեցին : Վերջին պահուն լարուած ռումբ մը գտնուեցաւ էր Ֆրանսի կայանին մէջ, երբ դեռ չէր պայթած : Կիրակի օրուան վիրաւորներուն մէջ կը գտնուին ութ մանուկներ, 5 - 14 տարեկան, 27 կիներ ու աղջիկներ եւ վեց զինուորներ : Կարգ մը վիրաւորներու վիճակը շատ ծանր է : Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան, ապահովութեան համար : Ալժերիոյ նախարարը, Գ. Լաքոստ, յայտարարեց թէ «ըմբոստները կը փորձեն ահուսարսափի մթնոլորտ մը ստեղծել » :

× Երկուշաբթի օր, դպրոցական վերամուտի առթիւ ընդհ. դասադուլ մը սարքած էին Ալժէի մահմետական աշակերտները, 95 առ հարիւր համեմատութեամբ : Բայց վերամուտը սովորական ձեւով տեղի ունեցաւ Կոստանդինի, Պոնի եւ Օրանի մէջ :

ԳԵՐՄԱՆ ՄԵԾ ԾՈՎԱԿԱԼԸ, Տէնից, որ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր 1946ին, բանտէն արձակուեցաւ Հոկտ. 1ին, իր պատիժը լրացուցած ըլլալով : Ծովակալը Հիթլէրի յաջորդած էր վերջին պահուն եւ զինադադար կնքեց, բայց եւ այնպէս դատուեցաւ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ : Մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել : Աջակողմեան հոսանքները ապագայ առաջնորդ մը կը նկատեն զինքը :

ՀԱՆԳԻՍՏ ՁԳԵՑԷՔ ՄԵԶ

Պէյրութի արտատպած «Թելեկրաֆ» թերթը իր 5 Սեպտեմբերի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ, տալով նկար մը, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի օծման արարողութենէն, նկարին տակի մակագրութեամբ մեզ կը ղրկէ իր երրորդ էջը, ուր դիտումնաւոր տեղեկատուութիւն մը կ'ընէ, նախապաշարելու համար իր ընթերցողները, որոնք մեր ներքին կեանքի ծալքերուն անծանօթ, անկասկած պիտի զայթակղին կարդալով որ,

Ա) Այս օծումին մասնակցած են Հայ. Եկեղեցւոյ 28 եպիսկոպոսներէն երկուքը միայն։

Բ) Հաճըն «քեմփ»ի, Պիքֆայայի եւ այլ վայրերու եկեղեցիները սուգի զանգեր զարկած են։

Գ) 300 ժանտարմներ ներկայ էին հանդիսութեանց, կարգը պահելու եւ ընդդիմադիրներու որեւէ ելոյթին առաջքը առնելու համար։

Այս պարզ տեղեկատուութեան մէջ, յետին միտքը բարձրաղաղակ կը պոռայ եւ կը զարմացնէ մեզ, թէ «Թելեկրաֆ» ինչո՞ւ կ'ուզէ խառնուիլ մեր ներքին գործերուն, եւ խուլ կը քաշէ մեր համայնքի անհնազանդ տարրերու հացին։

«Թելեկրաֆ» ծանօ՞թ է մեր եկեղեցական զոյգ Աթոռներու փոխյարաբերութեանց եւ նուիրապետական կարգերուն։

Գիտէ՞ որ իր յիշած 28 եպիսկոպոսներէն 23ը ոչ մէկ կապ եւ յարաբերութիւն ունին Կիլիկիոյ Աթոռին հետ, թէ այդ 23ը կը պատկանին Էջմիածնի Աթոռին եւ հոգեւոր կամ վարչական որեւէ հանգամանք չունին, հանդէպ Կիլիկեան Աթոռին։

Գիտէ՞ որ Կիլիկեան Աթոռը միմիայն վեց եպիսկոպոսներ ունի, որոնցմէ երեքը հաւատարիմ իրենց ուխտին, պաշտպան կանգնած են Կիլիկեան Աթոռի դարաւոր անկախութեան եւ իրաւունքներուն, իսկ միւս երեքը իրենց անձնական փառասիրութիւնը ու յաւակնութիւնը կը վարադուրեն որպէս թէ համերաշխութեան եւ միասնականութեան կեղծ յանկերգներով։

Վերջին երեք եպիսկոպոսներէն մէկը, որ անցեալին ուխերիմ թշնամանք ունէր Էջմիածնի հանդէպ եւ իր այս տրամադրութեան գործնական ապացոյցները տուած էր պաշտօնական ժողովներուն մէջ, այսօր կեանքի սանդուխին գառամութեան աստիճաններուն վրայ կը գտնուի, եւ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին որեւէ խնդրի մէջ, դրական եզրի վրայ կեցած չէ։ Իր ամբողջ կեանքը բացասականութեան գումար մը եղած է։

Երկրորդ մը արդէն ոչ մէկ իրաւունք ունի Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոս կոչուելու, եւ իր ձեռնադրութիւնը տեղի ունեցած է մեր եկեղեցւոյ կանոններուն եւ աւանդութեանց հակառակ եղանակով։ Նախ ծնունդով բողոքական է ու ապա փիզիքական թերութիւն ունի։ Հեռու մեզմէ մարդոց փիզիքական թերութիւնը խնդրոյ առարկայ դարձնելու մտածումը, բայց մեր եկեղեցւոյ կանոնն է որ կրօնական որեւէ աստիճանաւոր — սարկաւագէն մինչեւ եպիսկոպոս — ֆիզիքապէս ըստ ամենայնի կատարեալ պէտք է ըլլայ։ Իսկ բողոքականութեան պարագան չի կրնար վէճի նիւթ դառնալ։ Այս անձը ոչ թէ ինք բողոքական դարձած է, այլ ծնունդը բողոքական է։

Տակաւին չենք անդրադառնար իր բարոյականին, որ իր իսկ ձեռնասունին կողմէ «պրոշիւրներու» նիւթ դարձաւ, ի գայթակղութիւն մտաց։

Եւ ամէն մեղքիս վրայ յաւակնութիւն ունէր կաթողիկոս դառնալու։

Իսկ երրորդը, որ ինքն իրեն ժառանգական իրաւունք մըն ալ տալու կը յաւակնի, մարդկային եւ եկեղեցական ոչ մէկ արժանիք կը կրէ։ Կառչած իր Աջապահեան մականունին, ուղեց անպատճառ կաթողիկոս դառնալ եւ ամբողջ չորս տարի, չարաչար գործածելով, իր տարիքին ի յարգանս իրեն վստահուած տեղապահական պաշտօնը, խափանարարութեան դիմեց, եւ երեք անգամ, իր իսկ հրաւիրած ժողովները մեռասաններորդ ժամուն յետաձգեց, պատճառ դառնալով որ հայ կեանքի քաոսը երթալով խորանայ եւ այսօրուան վիճակին հասնի։

Բոլոր այս բաները գիտէ՞ «Թելեկրաֆ», երբ ինքն իրեն իրազեկի հանգամանք տալով, 28 եպիսկոպոսներու յիշատակութիւն կ'ընէ, անդէտ բազմութիւնները նախապաշարելու համար թէ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս, Հայ. Եկեղեցւոյ 28 եպիսկոպոսներէն, միմիայն երկուքին կողմէ օծուած է եւ մնացեալները համաձայն չեն այս օծումին։

Գիտենք աղբիւրը «Թելեկրաֆ»ի տեղեկութեանց։ Գիտենք որ Մոսկուայէն սկսած մինչեւ Պէյրութ, մարդիկ միեւնոյն ճպոտի կշռոյթով պար կը բռնեն, եւ կ'աշխատին թունաւորել ոչ իրազեկ բազմութեանց միտքն ու հոգին։

«Թելեկրաֆ»ի լրատուն, ինչո՞ւ համար կը յիշէ միայն Հաճընի եւ Պիքֆայայի եկեղեցիները, որոնք սուգի զանգ են զարկած եղեր, բայց չի յիշեր մնացեալ աւելի քան երկու տասնեակ եկեղեցիները, բուն իսկ Լիբանանի մէջ, որոնք ամբողջ ժամ մը իրենց զանգերու ցնծութեան ղօղանջներով յագեցուցին Լիբանանի երկնակամարը։ Չենք յիշեր տակաւին քոյր եկեղեցիները, որոնք իրենց ներկայացուցիչներով փայլեցան հանդիսականներու կարգին, եւ որոնց եկեղեցիներու զանգերը ղօղանջեցին ժամերով։

Եւ յետոյ, ի՞նչ կ'ուզէ ըսել «Թելեկրաֆ», երբ 300 ժանտարմներու ներկայութիւնը կը յիշատակէ։ Արդեօք «Թելեկրաֆ»ի համար կառավարութեան ներկայութիւնը ամօ՞թ մը կը կազմէ որեւէ հանդիսաւոր վայրի մէջ, մանաւանդ երբ Թելեկրաֆեաններ Տոն Քիշոթեան պոռոտախօսութիւններով, տատու իրիկուն անզոյ արհմահեղութիւններէ կը ճառէին, այս իմաստով հեռագիրներ կը տեղացընէին պատասխանատու պաշտօնատուներու գլխուն եւ ուրեմն մասնաւոր զգուշաւորութիւն կը պարտադրէին պետութեան ապահովութեան ուժերուն։

Ի՞նչ կ'ուզէին որ թափուր եւ անպաշտպա՞ն մնար ամէն կողմ, եւ Տոն Քիշոթներ ազատ համարձակ նիզա՞կ ճօճէին հողմաղացներու դէմ։

Եւ ո՞ւր էին, ո՞ւր ծակը մտան մարտական յախորտանքներով իրենց թերթերուն մէջ եւ հաւանաբար իրենց կիներուն եւ աղջիկներուն ներկայութեան սոնքացող հերոսները։ Ո՞ւր էին, ո՞ւր։

Մոռցուեցա՞ն 1946-47ի տարիները։

«Թելեկրաֆ»ները թող հանգիստ նստին իրենց տեղը, եւ իրենց չվերաբերող խնդիրներու մէջ քիթ չխոթեն։ Մեր անպաները բաւական են, փոթորկելու համար մեր ներքին կեանքը։ Սիրտ չունինք չափուելու «Թելեկրաֆ»ներու եւ իրենց հետեւորդներուն հետ։ Կը սանձուին մերինները, կը սանձուին եթէ հարկ ըլլայ, նաեւ «Թելեկրաֆ»ն ու իրայինները։

Քարը իր տեղին մէջ միայն ծանր կը կշռէ։

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐԹ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւնը 1955 Հոկտ. 7ի նիստին մէջ կատարեց ընտրութիւնը կեդր. կրթական յանձնաժողովին, հետեւեալ կազմով.— Պ. Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, Մկրտիչ Պարսամեան, Վահագն Իչկալայեան, Յովհաննէս Պօղոսեան, Յարութիւն Սարաֆեան եւ Սեդրակ Գարակէօզեան։

Յանձնաժողովը գործի անցնելով ընտրեց իր դիւանը, խորհրդակցութեան հրաւիրեց թաղային կրթական մարմինները եւ կազմեց տարեկան նախահաշիւը։

Ահաւասիկ Փարիզի շրջանի կրթական վիճակին պատկերը։—

Պուա Քոլոմպ.— Ունի կանոնաւոր դասարաններ օժտուած գրասեղաններով եւ դպրոցական կահաւորումով։ Ուսուցիչն է Պ. Մարգար Խրիմեան, աշակերտներու թիւը հետզհետէ բարձրացաւ մինչեւ 60ի։ Տեղին կրթական մարմինը ունեցաւ խանդավառ գործունէութիւն, հաւաքեց նըւէրներ ի նպաստ դպրոցին, կազմակերպեց հանդէսներ եւ իրեն բաժին ինկած պիւտճէն ապահովեց, գլխաւորութեամբ Պ. Գառնիկ Յովհաննէսեանի։

Շաւիլի դպրոցին ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեան ձեռնհասօրէն կատարեց իր պաշտօնը։ Տարեկան հանդէսը անցաւ յաջող նախագահութեամբ Առաջնորդ Հօր, որուն ազդեցիկ խօսքերուն շնորհիւ կարեւոր գումար մը գոյացաւ նոր եկեղեցիին շինութեան համար։ Ցաւալի է որ Շաւիլի ծնողները կարելի եղածին չափ չօգտուեցան եկեղեցւոյն Հոգաբարձութեան եւ ուսուցչուհիին ցոյց տուած բարեացակամութենէն։

Ժանթիյին քիչ մը թէեւ ուշ, բայց ունեցաւ իր ուսուցչուհին, տիկին Ձէրմանեան։ Աշակերտներու թիւը զգալապէս պակսած էր վերջերս։ Կը յուսանք թէ թաղեցիները քիչ մը աւելի հոգածու պիտի ըլլան իրենց զաւակներու հայեցի կրթութեան մասին։

Լիլայի դպրոցը կանոնաւորապէս շարունակեց իր շրջանը։ Աշակերտներուն թիւը եղած է անցած տարիներու պէս։ Ուսուցչուհին, Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան եռանդով կը կատարէ իր պարտականութիւնը, քաջալերուած տեղին կրթական մարմնոյն համերաշխ գործակցութենէն։

Պանեօ Քաշանի դասընթացքները կատարուեցան կանոնաւորապէս, ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի կողմէ։ Աշակերտներու թիւը երեսուն - քառասուն էր։

Պելվիլ չունեցաւ սրահ մը եւ դասաւանդութիւն տեղի չունեցաւ անցեալ տարի։ Այս տարի պիտի վերաբացուի։

Կեդրոնի (եկեղեցի) դասընթացքները նախորդ տարիներու պէս կատարուեցան արդիւնաւոր կերպով։ Ուսուցիչ Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան եւ ուսուցչուհի Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեան շարունակեցին իրենց աշխատանքը։ Աշակերտներու թիւը հասաւ մինչեւ 55ի։ Տարեկան հանդէսը կազմակերպուեցաւ Ազգ. Տան մէջ եւ գոյացաւ կոկիկ հասոյթ մը։ Յառաջիկայ տարուան համար բոլորովին նոր աշակերտներ սկսած են արձանագրուիլ։

Կրթական Յանձնաժողովի կողմէ, իր անդամներէն մին սիրայօժար պարբերաբար այցելեց դպրոցները, կատարելով հարկ եղած թելադրութիւնները։

Յանձնաժողովը ունեցաւ կանոնաւոր նիստեր նախագահութեամբ Առաջնորդ Հօր։ Տեղական մարմինները եւ ուսուցչական կազմը պարբերաբար հրաւիրուեցան եւ միասին քննուեցան աշխատանքի կազմակերպման հարցերը. նկատի առնուեցան աշակերտներու հոգեվիճակը, տեղական դժուարութիւնները եւ պայմանները եւ եղան օգտակար առաջարկներ։

Տեղի ունեցան զանազան համախմբումներ Եկեղեցւոյն մէջ։ Վարդանանցին օրը հրաւիրուեցան անխտիր բոլոր դպրոցներու աշակերտները։ Արարողութենէն ետք Առաջնորդին նախագահութեամբ սարքուած հանդէսի մը մէջ, եղան հայրենասիրական թելադրութիւններ։ Ներկայ ծնողները յայտնեցին իրենց գոհունակութիւնը Հոգաբարձութեան կողմէ եղած հիւրամեծարութեան համար։

Համբարձման Տօնը այս տարի անցաւ աւելի հանդիսաւոր։ Հաղորդութեան մասնակցեցան աւելի քան երեք հարիւր աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ։

Ի ներկայութեան Ամենայն Հայոց Հայրապետին եկեղեցւոյ մէջ կազմակերպուեցաւ հաւաքոյթ մը։

Մայիս 19ին ժողովի հրաւիրուեցաւ

70-80 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

(ՅԻՐՈՒՑԱՆ ՅՈՒՇԵՐ)

Պատանի դպրոցականները իրենց կոչումն էին համարում մտնել գաւառներից եկած զանազան արհեստաւորների մէջ, «ազգային ինքնաճանաչութիւն» եւ Հայաստանի Ազատութեան գաղափարները քարոզելու եւ միաժամանակ փող հաւաքելու զէնք գնելու համար ... Թէ որքան էին յաջողում նրանք առաջինի մէջ, այդ մնում էր անյայտ։ Ինչ վերաբերում է փող հաւաքելուն — աւաղ, վերադառնում էին ձեռնունայն եւ վշտացած։

Նրանց համար բոլոր Հայերը միայն երկու տեսակի կարող էին լինել, կամ «ոչինչ մարդ», եւ կամ «ազգասէր»։

Վերջին դասին պատկանելու պատիւը ունենալու համար, պէտք էր որ մի շարք պայմաններ լրացնէին։ Օրինակի համար— մէկը, որ կրթուած մարդու տպաւորութիւն է թողնում, այսինքն՝ ակնոցներ է կրում եւ իրենց վարժապետները յիշեցնում — պէտք էր որ անպատճառ մաքուր հայերէն խօսէր։ Եթէ այդքան բարձրերից չի երեւում և «մաքուր հայերէն է կոտրատում» և իր խօսակցութեան մէջ երբեմն Կարսի կամ Ֆարհատի բառեր եւ դարձուածքներ գործածում — ուրեմն նա չփուել է խակական ազգասէրների հետ եւ ինքըն էլ ազգասէր է։ Իսկ ամէնից վաւերականը նա է, որ խափուղջի է կրում, որի տակ անպատճառ մի դաշոյն եւ մի ատրճանակ է ենթադրւում, շատ չի խօսում եւ խրոխտ, այլ խորհրդաւոր նայուածքներ է նետում շուրջը ...

Տարօրինակ է, որ այդպիսի տիպարներ երբեմն երեւում էին եկեղեցու բակում, կիւրակի օրերը ...

Մի անգամ, ով գիտէ ինչպէս, եկեղեցու բակում երեւաց մի յաղթանդամ Մշեցի — թէ Զէյթունցի իր ազգային տարազով։ Ինչ ասել կ'ուզի, որ մեր պատանիները շտապով ծանօթացան նրա հետ, որպէսզի նրանից լսեն «Հայաստանի մասին» Այդ Հայաստանցին նրանց բացատրեց թէ ինչպէս է հասկանում եւ որին է անուանում Թուրքը «յեղափոխական» ասելով։ «Եթէ, օրինակի համար մի Քիւրտ կամ մի Թուրք մի Հայ աղջիկ առեւանգի եւ դրա նշանածը նրան «պատժի», այդ տղան ի հարկէ այլեւս գիւղում մնալ չի կարող, որովհետեւ գիտէ, որ պիտի ձերբակալեն նրան եւ տանջեն, սպանեն. «անցնում է լեռը» եւ ազատւում նրանց ձեռքից։ Ահա այդ Հային Թուրքը կոչում է «յեղափոխական»։ Եթէ դուք ուզենաք մի ճանճ սպաննել եւ նա թռի ձեր մատների մէջից — ուրեմն այդ ճանճը յեղափոխական է։

... Եւ սակայն մեր այս փոքրիկ ազգասէրները իրենք չգիտէին մաքուր Հայերէն խօսել ...

Այդ օրերին Բաքուն «արտասովոր արագութեամբ աճող» նաւթային ջարտարարուեստի կենդրոնն էր եւ երկրի չորս կողմից — մասնաւորապէս հայկական գաւառներից, մեծ թւով մարդիկ էին գալիս այստեղ։ Մի քանի տասնեակ հազար Հայերի մէջ բուն բաքուցի ընտանիքների թիւը հազիւ հարիւրը անցնէր։ Տեղական պետական միջնակարգ դպրոցի եօթ հարիւր աշակերտների հինգ հարիւրից աւելին Հայ էր, երեք - չորս Թուրք, նոյնքան հիւսիսային կովկասցի լեռնականներ, մի քանի գերմանացի եւ լեհ, մնացեալը ռուս։

Այդ ժամանակները ամբողջ Կովկասում միայն չորս դպրոց կար, որտեղ հայ պատանին կարող էր հայերէն սովորել — եթէ չհաշուենք գաւառական քաղաքների եւ ցանցառ թւով գիւղերի մէջ գտնուող 1-2 տասնեակ ծխական կամ գիւղական դպրոցները։ Այդ բոլորը ի հարկէ շատ քիչ էր։ Յիշեալ չորս դպրոցները՝ Գէորգեան բարձրագոյն ճեմարանն էր, եւ Ներսիսեան վարժարանը, Երեւանի եւ Շուշուան թեմական միջնակարգ դպրոցները։ Թէեւ վերջինների ուսման ծրագիրը նոյնն էր, ինչ որ պետական միջնակարգ դպրոցներինը, սակայն նրանք զուրկ էին մի շարք իրաւունքներից, որ վայելում էին պետական դպրոցները։ Օրինակի համար, նոյն իսկ Գէորգեան ճեմարանը աւարտողը, եթէ ուզէր համալսարան մտնել, նախ պիտի խիստ քննութիւններից ետք ձեռք բերէր «Հասունութեան վկայական»։ Այդ պատճառաւ ծնողները աշխատում էին իրենց զաւակներին հէնց սկզբից տեղաւորել պետական միջնակարգ դպրոցներում։ — Ամէն մի հայ ծնող անպատճառ ուզում էր որ իր որդին բարձրագոյն վարժարան աւարտի։ Այդպէս է Հայը ...

Հասկնալի է, ուրեմն, որ պետական միջնակարգ դպրոց մտնող հայ պատանիների մէջ հազիւ էին այնպիսիները, որոնք մինչ այդ հայ դպրոցի երես տեսած լինէին — եւ այստեղ ամէն մէկը իր բարբառով էր ծաղրում միւսին. բաքուցին իր երկար «Ն»երով եւ բայերի անցեալի առաջին դէմքի «իմ» «ամ» վերջաւորութիւններով, Ղարաբաղցին իր առաջին վանկի վրայ շեշտերով, Շամախեցին իր վերջին վանկը երգելով, Զանգեզուրցին իր ձայնաւորները կլլելով, Վրաստանցին իր վրացական շեշտով եւ ոճով ...

Միեւնոյն ժամանակ դրանք բոլորը յարգանք էին զգում դէպի նրանց, որոնք մաքուր հայերէն էին խօսում։ Վերջիններից 40 հոգու մէջ միայն երեք հոգի կային, Երուանդ Մինասեանցը (Բժ., որ մեռաւ 1953, Փարիզ, Տրապիզոնցի) եւ մի զոյգ Մեղրեցի, Ազարիա Դանիէլեանցը, վերջը գրագէտ Ա. Ատիլեանը (մեռ. 1902)։

Ա. ԹԻԽՆԻ ԽԻԶԲԱՇԵԱՆ

(2)

(Շար.)

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր դասընթացքնե-րու ուսուցչական կազմը եւ կատարուե-ցաւ յանձնաժողովի անդամներ Պ. Պ. Վա-հագն Իշխալացեանի եւ Մկրտիչ Պարսամ-եանի կողմէ պատրաստուած ծրագիր - մեթոտաբանութիւնը : Ուսուցիչները յայտնեցին իրենց թեր ու դէմ կարծիք - ները եւ եղած թելադրութիւնները նկա - տի առնուեցան :

Ճիշդ է որեւէ պարտադիր հանդամանք չունի այս ծրագիրը եւ արդէն իւրաքան - չիւր ուսուցիչ ունի իր մեթոտը դասա - ւանդելու և դասարան կառավարելու հե-տեւելով աշակերտներու խառնուածքին եւ ընդունակութեան, բայց ընդհանուր դրու-թիւն մը հաստատել անհրաժեշտ էր հիմ-նական ներդաշնակութիւն մը ստեղծելու համար մեր կրթական աշխատանքներուն մէջ: Ժողովը գոհունակութիւն յայտնեց որ գաղութը ունեցաւ իր հինգշաբթիի դասընթացքներու համար որոշ ծրագիր եւ կրթական ուղղութեան շուրջ որոշ մեկնա-կէտ: Ուստի որոշեց հրատարակել այդ ծրագիրը, տրամադրելու համար կրթա - կան աշխատաւորներու :

Նիւթական.— Անցեալ շրջանին ունե - ցանք տարեկան 1.110.000 ֆրանքի ծախք մը, 650.000ը եկեղեցւոյ կրթական պնա - կէն եւ 110.000ը նուէրներէ գոյացած : Մնացեալ 350.000 ֆրանքը հոգացած են տեղական մարմինները իրենց հանգանա - կութեամբ եւ հանդէսներու հասոյթով : ընդունուած է որ տեղական դասընթացք-ներու ծախքը կէս առ կէս կը ճարուի Թա-ղային մարմիններու կողմէ հաւաքուած գումարով եւեկեղեցիին տրամադրած կր-թական հասոյթով :

Կրթական յանձնաժողովը Սեպտ. 24ի վերջին նիստին մէջ որոշեց բանալ բոլոր դպրոցները հինգշաբթի Հոկտեմբեր 4ին:

Պելվիլի տեղական կրթական մարմինը կազմուած է նոր եւ խանդավառ ուժերէ որ արդէն ապահոված է դպրոցական սր - րահ մը, 48, Ռիւ տէ Սօլիթէր, Փարիզ :

Պաշտօնի հրաւիրուած է ծանօթ մանկավարժ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Բաբերդեան: Կը յուսանք որ Պելվիլ պիտի բոլորէ արդիւնաւոր շրջան մը, դարմանե-լով անցնող շրջանի յապաղումը:

Կրթական յանձնաժողովը նոր շրջանին համար իր դիւանը վերակազմեց հետեւ - եալ կերպով.— Պ. Պ. Տէր Յակոբեան ա - տենապետ, Սեդրակ Գարակէօզեան ատե - նադպիր, Արշաւիր Խանէտանեան գանձա - պահ :

Հոկտեմբեր ամսուան մէջ առաջին առ - թիւ պիտի գումարուի ուսուցչական խա - ւրն ժողով մը :

Կազմուած է նոր շրջանի նախահաշիւն ալ որ մօտաւորապէս նոյն գումարը կը ներկայացնէ :

Ատենապետ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ,
ատենադպիր Ս. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ԱՍՏՂԱԴԻՏԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

●

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՕՏԱՐ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ ԱՐԱԳԱԾԻ ՍՏՈՐՈՏԸ

Սեպտեմբեր 19ին բացուեցաւ Բիւրակա-նի աստղադիտարանը: Այս առթիւ աստ - ղադիտարանի տնօրէն՝ Վ. Հ. Համբար - ձումեան հետեւեալ յայտարարութիւնն ը - րաւ.

— Երբ քանի մը տարի առաջ կազմա - կերպուեցաւ Հայկ. Գիտութեանց Ակա - դեմիան, լուրջ հետազօտութիւններ կա - տարուեցան գիտութեան զանազան ասպա - րէզներու մէջ: Ստեղծուեցան գիտական ուսումնարաններ, բնագիտա - մաթեմա - թիկական գիտութեանց համար : Այդպի-սի ուսումնարաններէն է նաեւ Բիւրականի աստղաբնագիտական աստղադիտարանը :

Մինչեւ աստղադիտարանի պաշտօնա - կան բացումը , կարգ մը շահեկան գի-տական հետազօտութիւններ կատարուե-ցան որոնց մէկ մասը կապուած է աստ - ղերուն ծագման եւ անոնց ճառագայթման աղբիւրի հարցերու հետ, նշուած են ու - ղիներ աստղաբաշխական հարցերու լուծ-ման :

Աստղադիտարանի բացման առթիւ տե - ղի կ'ունենայ Գիտութեանց Ակադեմիայի ֆիզիքեւմաթեմաթիքական բաժնի եւ ՍՍՌՄ Գիտութեանց Ակադեմիայի աստ - ղաբաշխական խորհուրդի միացեալ հանդիսաւոր նիստ: Բիւրականի մէջ պիտի գումարուի խորհրդակցութիւն՝ նուիր - ուած ժամանակակից աստեղաֆիզիքի շա - հեկան հարցերէն մէկուն՝ անկայուն աստղերու բնութիւնը :

Այդ խորհրդակցութեանց մասնակցելու համար Հայաստան եկած են նշանաւոր գիտնականներ Խ. Միութեան զանազան աստղադիտարաններէն եւ արտասահմա - նէն աստեղաֆիզիքի հիմնարկներէն :

Պիտի քննուին գիտական հարցեր: Հաւա-նալի է, որ այդպիսի խորհրդակցու - թեանց մէջ գիտական հարցեր պիտի չլուծուին, սակայն զանազան հարցերու քննութիւնը երկար ատեն ազդեցութիւն կը գործէ գիտական աշխատանքներու վը-րայ :

Բիւրական հրաւիրուած են ամբողջ աշ - խարհի գործօն աստղեֆիզիքոսներ: Խոր - հրդակցութիւնը միջազգային նշանակու - թիւն կ'ունենայ եւ կը ծառայէ զանազան երկիրներու գիտնականներու փորձերու փոխանակումին:

Կը կարծենք թէ այդպիսի փոխանակու - մը եւ այդպիսի խորհրդակցութիւնները ոչ միայն կը նպաստեն գիտութեան յա - ռաջդիմութեան, այլեւ կ'օգնեն ամրապն - դելու զանազան երկիրներու գիտնականնե-րու համագործակցութիւնը, կը նպաստեն ժողովուրդներու փոխադարձ ըմբռնման կարեւոր գործին :

Ուրախ ենք Բիւրականի մէջ ողջունելու ականաւոր աստղաբաշխները եւ գիտնա - կանները, Պուլկովեան աստղադիտարանի տնօրէն Ա. Միխայլովը:

Մոսկուայի, Խրիմի, Լենինկրատի հա - մալսարաններու դասախօսները, ամերիկ-եան համալսարաններու աստեղագէտները Չինաստանի, Պելկրատի աստղադիտարա-նի աստղաբաշխ տոքթ. Վահէ Ոսկանեան եւ ուրիշներ:

× «Սով. Հայաստան» այս առթիւ դի-տել կուտայ թէ երբեք այդքան ականաւոր գիտնականներ չեն հաւաքուած Արագածի ստորոտը փռուած Բիւրական գիւղին մէջ: Հոն էին աշխարհի բոլոր մեծ գիտնական-ները, աստղաբաշխները, բնագէտները , Բիւրականի կանաչախիտ այգիներէն աստ-ղադիտարան կը մտնեն արտասահմանէն գիտնականներ ոսկեհատ խաղողի ողկոյզ-ները իրենց ձեռքը : Հիւրերը կ'առաջնոր-դէր ակադեմական Վ. Համբարձումեան :

Պաշտօնական բացումը կատարեց ակա - դեմական Ա. Շահինեան: Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ աստեղա - գիտական խորհուրդի կողմէ խօսեցաւ ա - կադեմական Ա.Ա. Միխայլով.— «Հակա - ռակ որ Բիւրականի աստղադիտարանը երկար ատեն չէ որ գոյութիւն ունի, բայց անոր երիտասարդ տաղանդաւոր խմբակը լուրջ գործ կատարած է: Այդ յաջողու - թիւններուն մէջ մասնաւորաբար մեծ դեր կատարած է Վիքթոր Համբարձումեան, որ հոս ստեղծած է աստղեւֆիզիքի իր ու - րոյն դպրոցը»:

Վիքթոր Համբարձումեան շնորհակա - լութիւն յայտնեց հիւրերուն եւ կառավա - րութեան եւ կուսակցութեան, որոնք մի - ջոցներ չեն խնայեր հայրենական գիտու - թեան ծաղկման համար: Յետոյ ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով խօսեցաւ ներ - կաներուն իրենց աստեղադիտարանի ըս - տեղծման եւ կատարուած գիտահետազօ - տական աշխատանքներու մասին :

Ողջոյնի խօսքեր ըսին նաեւ Հայաստա - նի կառավարութեան կողմէ Ռ. Խաչա - տուրեան, Ամերիկայի աստեղաֆիզիքա - կան ընկերութեան կողմէ Ճես Կրինստէյն, մեքսիքացի գիտնական փրոֆ. Գուլերմօ Հարօն, վրացի Ե. Խարաձէն :

Հանդիսաւոր բացումէն ետք, հիւրերը բարձրացան աստղադիտական աշտարակ - ները, ուսումնասիրելով գործիքները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԷՊԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻՆ

★

Հալէպի Ազգ. Իշխանութեան ներկայա - ցուցիչներէն պատուիրակութիւն մը, գըլ-խաւորութեամբ առաջն. փոխանորդ Մկր-տիչ քհնյ. Մուրատեանի Սեպտ. 24ին այ-ցելեց նահանգապետ Պետրի պէյ Ճարտա-հի եւ ոստիկանապետ Պ. Սայետ Հասանի, շնորհակալութիւն յայտնելու համար Գա-ւառ. Ժողովի լրացուցիչ ընտրութեան առթիւ ցոյց տրուած հոգածութեան : Պ. Նահանգապետը գնահատելով հայ հա - մայնքը, մաղթեց որ համերաշխութեան մթնոլորտ մը ստեղծուի: Յետոյ անդրա - դառնալով կաթողիկոսական հարցին, յի - շեց Զարեհ Ա.ի հետ ունեցած կապերը եւ ըսաւ թէ միշտ իր սրտին մէջ տեղ մը պա-հած է Ն. Ս. Օծութեան համար: Տեսակ-ցութիւնը տեղի ունեցաւ սիրալիր մթնո - լորտի մը մէջ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզականի Ա. խում-բը մինչեւ այսօր կատարած է չորս մրր - ցումներ, երկու բարեկամական եւ երկու ախոյենական :

Բարեկամական մրցումներու չորքին յաղթած է Սէն Փէրէյ Կրանժ Սփորի 0–1: Իսկ Լա Վուլթ Վալանս պատւոյ դասա - կարգի զօրաւոր խումբին հետ հաւասար 2-2 մնացած է, հակառակորդին մարզա - դաշտին մէջ :

Եղանակի փոփոխին լկկի առաջին ախո-յենական խաղը տեղի ունեցաւ 9 Սեպտ.ին Իւնիօն Սփորթիւ Ֆոնթէնի դէմ, հակա - ռակորդին մարզադաշտը Ֆոնթէն: Ֆրան-սացիները վստահօրէն դաշտ իջան, ու - րուռն յարձակողականով մը, բայց ի զուր: Մեր կորովի միջնապահները, վեր - ջապահները եւ բերդապահը, վարպետ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին: Շնորհիւ մեր յառաջապահներուն գեղեցիկ փասե - րուն, առաջին կիսախաղին մերոնք նշա - նակեցին նշանակէտ մը, ճիշդ բերդին ան-կիւնէն, ապշութեան մատնելով հանդիսա-կանները:

Բ. կիսախաղին դատաւորը սուլեց անի-րաւ «փէնալթի» մը զոր մեր 17ամեայ ճարպիկ բերդապահը Ռոման կեցուց ,ջերմ ծափեր խլելով: Բայց Ֆրանսացիները քա-ջալերուած դատաւորէն, սկսան կատաղի յարձակումի և կրցան ձեռքով շահիլիրենց նշանակէտը: Մերոնք ակամայ հանդուր - ժեցին եւ խաղը շարունակեցին պաշտպա-նողական դիծը անցնելով: Խաղը վերջա - ցաւ հաւասար, 1-1:

Մեր տղաքը իրենց փայլուն խաղերէն մին խաղացին:Կանոնաւորութիւն եւ կար-գապահութիւն կատարեալ էին:

Բ. ախոյենական մրցումը տեղի ունե - ցաւ 16 Սեպտ.ին մեր մարզադաշտին վը - րայ, Ռասինկ Քլիւպ Կափի պահեստի խումբին դէմ: Ներկայ էր հետաքրքիրնե-րու բազմութիւն մը: Խաղին սկիզբէն իսկ երեւան եկաւ մերոնց գերազանցութիւնը : Յառաջապահներու գիծը շատ մը առիթ-ներ կորսնցնելով, եղանակի ամէնադէշ խաղերէն մին խաղաց : Ի վերջոյ շնորհիւ մեր ամէնուս սիրելի Կիւլխասին, երեսուն մեթրէն ուժգին հարուածով, ճիշդ անկիւ-նէն նշանակեց միակ առաջին եւ յաղթա - կան նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ մե - րոնց յաղթանակով:

Պահեստի խումբը որ Տրամ-Արտէշի Ա. չորքին ախոյենական խաղերուն մաս կը կազմէ, կատարած է մէկ ախոյենական խաղ, ուր պարտուած է եւ մէկ բարեկա - մական, ուր յաղթած է :—Ազատ Մարզիկ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (161)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԷՄՔԻ ՎՐԱՅ

Դէպի ամէն կողմ նայելիս, աչքի էր զարնում մի առանձին չքեղութիւն, որ հասարակ հովուի կացարանի համար բա-ւական չտայլ էր: Այդ դրդեց Մերուժա - նին հարցնել.

— Ո՞ւմ հօտերն են արածում այստեղ:

— Տէրունի են, պատասխանեց հովիւը մի առանձին ձայնով, որ արտայայտում էր նրա անմեղ հպարտութիւնը:

Մերուժանի դէմքի վրայ անցաւ մի թե-թեւ չփոթութիւն, եւ նա երեսը իսկոյն շուռ տուեց, որ հիւրընկալը չտեսնէ իւր խռովութիւնը: «Տէրունի՛», մտածեց նա, եւ մնաց շուարած: Նա գտնւում էր իւր սեփական հովիւների տաղաւարում : Հօտերը «տէրունի» էին, այսինքն՝ պատ-կանում էին իշխանական տանը: Հովիւը, ինչպէս երեւում էր, չէր ճանաչում իւր տիրոջ: Բայց միթէ չէ՞ր գտնւի նրա ըն-կերների մէջը մէկը, որ ճանաչէր նրան: Նա քաշուեցաւ դէպի տաղաւարի մթին անկիւնը, ասելով.

— Այդ լապտերը փոքր ինչ հեռացրու, եւ աւելի լաւ կ'անես եթէ դրսում քարշ տաս: Իմ աչքերը սաստիկ խաղտւում են լոյսի վրայ նայելիս: Առանց դրան եւս, չւստով լոյս կը լինի: Ահա՛ լուսինը դուրս է գալիս:

Հովիւը կատարեց հրամանը եւ հեռա - ցաւ ընթրիք պատրաստելու: Նա իւր ըն - կերների գլխաւորն էր երեւում: Իսկոյն մի գառն մորթեցին, եւ տաղաւարից փոքր ինչ հեռու կրակ վառեցին՝ թաժայ հաց թխելու համար: Իսկ գլխաւորը, իւր հիւրին միայնակ չթողելու համար, կըր-կին վերադարձաւ նրա մօտ:

Մերուժանը տակաւին գտնւում էր այն մտածութեան մէջ, թէ ինքը որոգայթի մէջ էր ընկած, եւ թէ նախախնամութեան կամքը մատնեց իրան այդ պարզամիտ հո-վիւների ձեռքը, որոնք, որքան բարի էին, նոյնքան աւելի անհամբեր էին դէպի ա-մէն վատութիւն: Նրանց համար տէրը, իշխանը ոչինչ նշանակութիւն չունէր, ե-թէ Աստուծոյ ուղիղ ճանապարհով չէր գնում: Բայց Մերուժանը սիրում էր ճա-կատագրի խաղերը, եւ անհամբերու - թեամբ սպասում էր, թէ ի՞նչով կը վեր-ջանայ այդ գառն կատակը:

— Նստի՛ր, կրկին դարձաւ նա դէպի հովիւը: Դու քո գործը վերջացրիր, այժմ կարող ես նստել: Ի՞նչպէս է քո անունը:

Հովիւը դարձեալ չհամարձակուեցաւ տաղաւարի ներսումը նստել, այլ տեղա-ւորուեցաւ մուտքի մօտ, դրսումը, եւ մի առանձին բաւականութեամբ պատասխա - նեց.

— Դու իմ անունն ես հարցնում, տէր սեպուհ: Տէրտէրը իմ անունը Մանէճ դը-րեց, բայց մարդիկ Մանի են կոչում:

— Ես էլ Մանի կը կոչեմ, այդպէս ա-ւելի լաւ է: Ասա՛ ինձ, բարի Մանի, ո՞ր-տեղ է այժմ քո տէրը, ի՞նչ լուր ունես Մերուժանից:

Այդ անունը լսելիս՝ հովուի արեւից այրուած դէմքը աւելի մռայլուեցաւ եւ, իւր խռովութիւնը ծածկելով , ասաց.

— Ի՞նչ գիտեմ, տէր սեպուհ, այդ դու պէտք է լաւ գիտենաս, թէ ո՛րտեղ է նա եւ ի՛նչ է շինում...: Այստեղ այդ լեռնե-րի մթութեան մէջ, մեզ խիստ սակաւ լու-րեր են հասնում, եւ ինչ էլ որ հասնում են, տխո՛ւր են, շատ տխո՛ւր... բոլո - րովին այրում են մարդու սիրտը...:

Երեւում էր, որ տիրասէր Մանին չէր կամենում Ուսիրանի սեպուհի առջեւ, որպէս մի օտար մարդու մօտ, անվայել կերպով վերաբերուել դէպի իւր իշխանը, թէեւ նրա մասին շատ սակաւ բան գիտէր, բայց ցորքան էլ եւ գիտէր, իւր համար սաստիկ անմխիթարական էին:

Մօտ վաթսուն տարեկան կը լինէր Մա-նին, բայց տակաւին պահպանել էր իւր երիտասարդական ժրութիւնը: Վասպու-րականի լեռների հովիւները դարերով են ապրում եւ հազիւ են ծերանում: Խոշոր մարդ էր նա՝ դէմքի նոյնպէս խոշոր գը-ծագրութեամբ, որ արտայայտում էր ան-կեղծ եւ ամուր բնաւորութիւն: Աչքերի մէջ նշմարւում էր մի անբացատրելի թախծութիւն:

— Դու տեսե՞լ ես Մերուժանին,հարցրեց ծպտեալ սեպուհը:

— Տեսել եմ, ինչպէս չեմ տեսել, պա-տասխանեց նա վշտալի ձայնով: Բայց այն ժամանակ դեռ շատ երիտասարդ էր, ընչացքները դեռ նոր էին սկսել աճել: Յետոյ գնաց Պարսկաստան, այնտեղ Պարսից տնօրէն թագաւորը խելքից հա-նեց նրան...: Այնուհետեւ շատ ժամա - նակ է ,որ չեմ տեսել:

— Այդ բոլոր հօտերը Մերուժանի՞ն են պատկանում:

— Բոլորը, տէր իմ: Երկնքի աստղերը թիւ եւ համրանք ունեն, բայց նրա անա-սունները չունեն: Այստեղ միայն արա - ծում են ոչխարների հօտերը, իւրաքան-չիւր հօտը միագոյն է եւ միատեսակ, սե-ւը առանձին, ճերմակը առանձին, եւ միւս գոյները իրենց կարգով:

ՐԱՖՖԻ

նաւուղիղներու մէջ քննութիւն անցուցին չորս Ռուսեր: Ջրանցքին եգիպտական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սեպտեմբերի ընթացքին 1192 նաւեր անցած են, անցեալ տարուան նոյն ամսուան 1197ին դիմաց: Բազմաթիւ եգիպտացի նաւուղիղներ ժամերով կ'աշխատին առանց հանգստանալու, բայց կը յուսացուի թէ բնականոն վիճակը պիտի վերահաստատուի մինչեւ 15 օր:

Առջի օր երկու նոր նաւուղիղներ եւս հասան Ամերիկայէն: Հոկտ. 1էն սկսեալ պաշտօնէութեան չաբաթական հանգիստի օրը պիտի ըլլայ ուրբաթ, փոխան կիրակիի: Երկու ամիսէ ի վեր եգիպտական բոլոր վարչութիւնները չաբաթական հանգիստի օր հռչակած են ուրբաթը:

× Երկուշաբթի օր անգլիական նաւ մը խրեցաւ Սուէզի ջրանցքին մէջ: Այս պատճառով դէպի հիւսիս ճամբայ ելած կարաւանին վերջին նաւերը երեք-չորս ժամ ուշացան, իսկ դէպի հարաւ գացողները՝ վեց ժամ, անգլիական նաւը ջուրին երեսը հանելու համար:

ԾԵՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒԻՆ

ԱՆԻԷՌ.— Մեր շրջանէն Ֆաշիկ Գրիգորեան որ 32 տարիէ ի վեր Թոմսոնի գործարանը կ'աշխատէր, եւ 67 տարեկան է, ութ օր առաջ ազդարարութիւն կը ստանայ թէ պիտի արձակուի: Սեպտ. 28ին 55 բանուորներ եւս կ'արձակեն, մէկ ամսական վճարելով իբրեւ նուէր: 65 տարեկանէն վեր, առողջ թէ տկար, ամէնքն ալ կ'արձակեն: Բլիշիի մէջ ալ ծանօթ գործարան մը կ'արձակէ 65 տարեկանէն վեր բանուորները:

Կը թուի թէ ծերերու թոշակին յաւելման հետեւանք են այս արձակումները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փողնան քաղաքին խռովութեանց դատավարութիւնը կը շարունակուի, յուզումնալից տեսարաններ պարզելով: Կիրակի օրուան նիստին մէջ երիտասարդ մը պատմեց իր ընտանիքին կրած տառապանքները կարմիր ոստիկանութեան ձեռքով: Ինը ամբաստանեալներէն մէկը պատմեց թէ հայրը ձերբակալուելով երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ 1952ին, մայրը խենթեցաւ եւ ինք ալ անգործ մնացած ըլլալով ստիպուեցաւ գողութիւն ընել, ընտանիքը ապրեցնելու համար: Քանի մը ամբաստանեալներ ուժգնօրէն քննադատեցին բոլշեւիկեան կարգուսարքը եւ ոստիկանութեան վայրագութիւնը, Յունիս 28ի բողոքի ցոյցին առթիւ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը; Տոքթ. Ատընաուըր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ առաջարկեց վերաքննել միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը, ճամբան հարթելով դէպի համագաշնակցութիւն եւ ապահովելով Անգլիոյ գործօն մասնակցութիւնը:

ՕՓԵՐԱՅԷՆ հրաժարեցաւ Սերժ Լիֆար, պարի ռուս վարպետը, որ առաջնակարգ դիրք մը կը գրաւէր 25 տարիէ ի վեր: Լիֆար 51 տարեկան է եւ եղած է անդամ հռչակաւոր Դիակըլեւի խումբին:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Փարիզի վրայ, մեծ աւերներ գործելով: Տասնըմէկ յարկէ մաղկացած շէնքի մը տանիքը վնասուեցաւ, 13րդ թաղամասին մէջ: Ուրիշ շէնք մը կայծակէն հրկիզուեցաւ Սէն Քլուի մէջ եւ հրշէջները երկու ժամ ճգնեցան, հրդեհը մարելու համար: Ամբողջ փողոցներ լիճի վերածուեցան անձրեւներէն:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Կարպիս Զաքարեան, Թուրքիոյ ախոյեանը, Արժանթինի մէջ մրցելով Սիրիլօ Կիլի հետ, կէտերով պարտուած հռչակուեցաւ: Մրցման ներկայ էին աւելի քան 25.000 հոգի: Կարպիս Զաքարեանի հակառակորդը որ Արժանթինի ախոյեանն է, 46 մրցումի վրայ շահած է 43ը, մէկ անգամ պարտուած է Քիտ Կավիլանէ:

ՍԹԱՆ ՕՔԵՌՍ, հեծանիւի աշխարհի նախկին ախոյեանը եւ վարպետ հեծանորդ, մեռաւ առջի օր: Պելժիայի ախոյեանը որ ամէն տարի Ֆրանսայի Շրջանին մէջ վտանգաւոր հակառակորդ մըն էր, հեծելանիւէն ինկաւ Անվէրսի մէջ, չաբաթ իրիկուն եւ անկարելի եղաւ փրկել: 35 տարեկան էր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 1).— Ոսկի 460.000, Նափոլէոն 3320, անգլիական 4080, քսան տոլարնոց 15.800: Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1025, տոլար 393, զուից. 93.25, պելժ. 7.70, լիր 0.61:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան 1914–18 եւ 1939-45:

Ա. Մաս.— Կիրակի առաւօտ (7 Հոկտեմբեր), Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ: Մասնակցութեամբ Դպրաց Դասու եւ Արմենիա երգչախումբի:

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 38րդ տարելիցը:

Ի ներկայութեան ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց, իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան:

Պատարագէն վերջ Դրօշի պարզում, մասնակցութեամբ զինուորական նուագախումբի: Կարգապահութեան ...ը հսկեն Հայ արենոյշները:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուակալ Նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Բ. մաս.— Ժամը 13ին, ճաշ Ֆրանքօ-հայկական, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ:

Նախագահ
M. Gaston DEFERRE
(Երեսփ. Մարսէյլի քաղաքապետ, նախարար Անդրծովեայ Ֆրանսայի):
Ներկայ կ'ըլլան
Colonel BERGASSE
Երեսփ. եւ նախկին նախարար
Madame la Marquise De FORESTA,
l'Amiral BOSVIEUX
եւ այլ անձնաւորութիւններ:

Ճաշագին 1200 ֆրանք:

Ճաշի տոմսերը ապահովել մինչեւ հոկտեմբեր չորս:

Գ. մաս.— Պարահանդէս, կը նուագէ
ՍԵՐԺ ԿԱՐՕ

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն:

Մուտքը ազատ է:

Ճաշի տոմսակերու համար դիմել քարտուղարութեան.
9, Rue d'Arcole, Tél. : DR. 65-98

Սէն Ժերոմ Շէհրեանի, Պոմոն՝ Վահրամ Պապուխեանի և Գէորգ Եօթնեղբայրեանի:

Սէն Թ'Անթուան Վահանեանի, Մարսէյլ քաղաք Յ. Պապախկխեանի, 28 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պուլվ. Օտտօ՝ Արզումանեանի:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Եկեղ. Կեդր. Կրթ. Յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ, իր հովանաւորած հայերէնի հինգշաբթի օրուան դասընթացքները պիտի վերաբացուին, այս հինգշաբթիէն սկսեալ:

Պելվիլ.—18 Ռիւ տէ Սօլիթէռ, Փարիզ (19)

Ուսուցչուհի Տիկին Հ. Բարբերեան:

Լիլա.— 32-34 Ռիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա

Ուսուցչուհի Տիկին Ա. Խաչիկեան:

Պանեէօ Քաշան.— 24 Ռիւ Ռօժէ Պանեէօ:

Ուսուցիչ Պ. Արմենակ Պիլէզիքճեան:

Պուա Քոլոմպ.— 4 Ռիւ Մարի Լոռ (Պուա Քոլոմպ): Ուսուցիչ Պ. Պուճուլեան:

Շավիլ.— Մատուռի սրահը:

Ուսուցչուհի Տիկ. Գ. Փափազեան:

Ժանթիյի.— 22 Ռիւ Վ. Հիւկօ (Ժան–Թիյի): Ուսուցիչ Պ. Ծ. Ուզուրլեան:

Կեդրոն եկեղեցւոյ.—15 Ռիւ Ժան Կուժօն:

Ուսուցիչ Պ. Գարակէօզեան, ուսուցչուհի Տիկին Յ. Քիւթնէրեան:

Կրթ. Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ բոլոր ծնողները, որ իրենց զաւակները առաջնորդեն նշանակուած վայրերը, անտարբերութիւնը թօթափելով հետաքրքրուին մասնաւորապէս իրենց զաւակներուն դաստիարակութեամբ եւ քաջալերեն տեղական մարմինները եւ ուսուցչութիւնը:

(Դիւան)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ

Պէյրութէն եկած երիտասարդ ուսուցիչ մը տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի դասեր տալու դասընթացքներու մէջ կամ անհատաբար:

Դիմել «Յառաջ»ի, Ա. Պ. սկզբնատառերով:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

«ՆԻԶԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Գին 800 փրանք
Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ին:

ԿՈՉ ԵՒԴՈԿԻՈՅ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Միութիւնս կը հրաւիրէ Թոգատի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները առանց դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան անդամագրուիլ այս Միութեան որուն երեսուն տարուան գործունէութիւնը բոլորիս ծանօթ է:

Իր գլխաւոր նպատակը, նոր սերունդի փրկութիւնը այնքան աշխատանքի կը կարօտի որ, պէտք ունինք բոլորիդ միաբանութեան եւ սերտ գործակցութեան: Վստահ ենք թէ մեր բոլոր հայրենակիցներուն սիրտին կը խօսի իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութիւնը: Մեր մայրենի լեզուին եւ անուշ երգերուն տարածումը իրենց տուներուն մէջ — այս նըպատակին իրագործման համար անհրաժեշտ է որ ուժ տանք Միութեան:

Ուրեմն կոչ կ'ընենք մեր հայրենակիցներուն, մտնել միութեան մէջ, եւ աշխատիլ ձեռք ձեռքի, միացեալ աշխատանքով ու կամքով, որպէսզի կարելի ըլլայ օտարացումէ փրկել մեր զաւակները:

Վարչութեան հասցէ է.—
Mr. Babiguian, 36 Bld. Rodin
Issy - les - Moulineaux

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Ս. Քէփէնէկեանի թատերախումբը կը ներկայացնէ Վ. Տատրեանի
ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ

Պետական թատրոնին մէջ: 6 Հոկտ. Շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին:

ՈՒՍՈՒՑՁՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սփիւռքաբարբառ ուսուցչուհի մը կ'ուզուի Ալֆորվիլի հայկական դպրոցին համար: Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 ռիւ Սֆուար Ալպօնի, մեթրօ փասի:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ: Հասցէ.—
A. AJDERIAN, 41, Ave. des Gobelins
Paris (13e)

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործաւորուհիներ իրենց բնակարանին մէջ աշխատող, մասնագէտ սենեկազգեստի (բոպ տը շամպր): Դիմել՝
Etbls. ORLEANS
170, Rue St. Martin, Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Հոկտ. 27ին, կիրակի: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Դաշնակի հետեւող հայ օրիորդ մը իր եւ իր մօրը համար կը փնտռէ Փարիզի մէջ սենեակ մը, ուր ազատութիւնը ունենայ իր դաշնակի դասերը պատրաստելու: Լաւ վճարում: Գրել.—
Mme. Hatzakordzian
45 Rue St. Ferdinand, Paris (17-).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ., այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիր. ժամը 15.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

Ժողովները շարունակելի են, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 10ին, ժամը 21ին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ Յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 19ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը: Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ գտնուիլ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Ղազարոսի սրճարանը, Էթիէն Տոլէ: Օրակարգ՝ զեկուցում պարահանդէ մասին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, իր անդամուհիները այս շաբաթ, ժամը 5.30ին, Տիկին Հաքիմեանի բնակարանը: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան մէկ անդամը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

Մարսէյլի շրջանի ժողովները.—
Կիրակի ցերեկ ժամը 3ին, Պուլվ. Օտտոյ:
Երկուշաբթի ցերեկ ժամը 3ին, Ս. Ժերոմ:
Երեքշ. ցերեկ ժամը 4ին: Ս. Լու:
Հինգշաբթի ցերեկ ժամը 4ին: Քաղաքի:

Ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըթէօզի վըրայ աշխատողներ: Դիմել՝
Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սպասուհի մը եւ պարտիզպան մը կը փնտռէ: Դիմել վարժարան, 1 Պուլվ. տիւ Նոր, Լը Րէնսի (Սէն է Ուազ):

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 4 OCTOBRE 1956
32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7697 32e ANNEE
խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3508

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱ՛Ւ, ՍԻՈՆ, ԼԱ՛Ւ.— Ա.

Վերջերս յաճախ առիթ ունեցանք ճաղկելու բարձրաստիճան կոչուած կղերին ապիկարութիւնը, վատութիւնը եւ ուրիշ սայթաքումներ, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Բայց, մեր միտքէն չէր անցներ այս մէկը,— արքեպիսկոպոսի մը «ժուռնալ»ը՝ ուրիշ արքեպիսկոպոսի մը դէմ, այնքան վտանգաւոր քսութիւններով :

Եւ դժուար պիտի հաւատայինք, եթէ աչքի առջեւ չըլլար արաբերէն բնագրին լուսանկարը, ստորագրութեամբ, դրոշմաթուղթով, կնիքով եւ թուականով :

Կրցա՞ք պահել ձեր պաղարիւնը, կարդալով այդ անորակելի պարսաւագիրը, որ պիտի մնայ անջնջելի արատ մը՝ «բարձրապատիւ»ներու պատկերապարդ մատեանին մէջ :

Այսպէս, ուրեմն, Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, 1956 Յուլիս 4 թուակիր տեղեկագիր մը ուղղելով Յորդանանի ներքին գործերու նախարարութեան, կամկածելի կը ներկայացնէ Տիրան արք. Ներսոյեանը : Կ'ամբաստանէ զայն իբրեւ համայնավար եւ սիոնական : Իբրեւ խառնակիչ ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ : Եւ կը խնդրէ զայն «արտաքսել երկրէն» :

Տեղապահը երկու ծանր մեղքեր եւս կը բարդէ, աւելի ղունաւորելով ամբաստանագիրը .—

1. Մենք չենք գիտեր թէ ո՛ւրկէ դրամ կը ստանայ եւ կը ծախսէ, քանի որ ծանր են շռայլ են իր ծախքերը :

2. Իր անունը կը գտնուի Ոճրային Հետապօտութեանց բաժնի սեւ ցանկին մէջ :

Այս տեղեկագրին վրայ, արտաքսման հրաման կը տրուի անմիջապէս :

Բայց, ամբաստանեալը Յորդանանի Գերագոյն Ատեանին ներկայանալով, կը հերքէ բոլոր մեղադրանքները եւ անպարտ կ'արձակուի :

Հարկ է նորէն կարդալ «ժուռնալ»ը, չափելու համար կատարուած գետնաքարշ վատութեան ամբողջ խորութիւնը :

Զմոռնանք որ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան ոչ միայն Երուսաղէմի պատր. տեղապահն է, այլեւ թեկնածու պատրիարքութեան, մինչեւ անգամ կաթողիկոսութեան :

Ամենայն Հայոց հանգուցեալ կաթողիկոսը, Գէորգ Զ., մասնաւոր կոնդակով մը կաթող. տեղապահ նշանակած էր զինքը, բայց ինք մերժեց Էջմիածին երթալ, նախընտրելով Երուսաղէմի առանձնաշնորհեալ անդաստանը :

Եւ վերջապէս, Վազգէն կաթողիկոս Գահիրէէի եպիսկոպոսական չարաբաստիկ ժողովէն ետք, լիազօր ներկայացուցիչ նշանակած էր զայն, լուծելու համար Կիլիկիոյ կաթողիկոսական վէճը :

Ըսել կ'ուզենք թէ այս հանգամանքներն ալ չեն ազդած իր վրայ, իր փառամոլութիւնը կամ քինախնդրութիւնը յանձնելու եւ անբարոյական արարք մը խուսափելու համար :

Ինչ բացատրութիւններ ալ տրուին, «իբրեւ մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց», կարելի չէ չքմեղացնել կամ թեթեւցնել այս եղբայրադաւ արարքը :

Եղիշէ արք. երէկուան արեղան չէ, ոչ ալ վանքի մէջ փակուած ճգնաւոր մը :

Շատ քիչեր իր բախտը ունեցած են, աշխարհ տեսնելու, գիրքեր գրելու եւ իր փառասիրութիւնը յագեցնելու համար :

Ոչ նիւթական միջոցներ պակսած են իրեն, ոչ ալ պատեհութիւններ :

Եթէ կրօնաւորի տարազը անզօր էր, գոնէ բանաստեղծի համբաւը կրնար կասեցնել զինքը, զառիթափին վրայ :

Մինչդեռ, այդ ազդակները եւ իր միւս հանգամանքները ոչ իսկ ջնարակի մը դերը կրցած են կատարել :

Լաւ, Սիոն, լա՛ւ...

Շ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒԷԶԻ ՆՈՐ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

●

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՆ ԲՌՆԱԾ Է

Լոնտոնի Գ. խորհրդաժողովին մէջ կազմուած մասնաւոր յանձնախումբը յօրինած է ներքին կանոնագիր մը՝ նոր ընկերակցութեան մասին : Խորհրդաժողովը երէկ պիտի վաւերացնէր այդ կանոնագիրը, որ կը ճշդէ գործադիր կոմիտէին կազմութիւնը եւ իրաւասութիւնները : Այս մարմնին պիտի անդամակցին 18 պետութիւններէն վեց – եօթը, մանաւանդ Ֆրանսան եւ Անգլիան, երկ - երկու պատուիրակներով : Յետոյ այս գործադիր մարմինը պիտի ընտրէ ընդհ. վարիչ մը եւ ժողովը վերջացուցած կ'ըլլայ իր աշխատանքը :

Վիճարանութեանց ընթացքին, ճշդուեցաւ թէ Յուլիս 26էն (ազգայնացում Ջրանցքի) մինչեւ Սեպտեմբեր 19 տուրքերու 45 առ հարիւրը վճարուած է Եգիպտոսի, մնացեալը՝ կարգադրուած Փարիզի կամ Լոնտոնի մէջ, ի նպաստ նախկին ընկերութեան : Արդ, 1955ին Եգիպտոս ուղղակի գանձած էր միայն տուրքին 35 առ հարիւրը, մնացեալ 65 առ հարիւրը վճարուած էր Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ : Նոր ընկերակցութեան անդամներէն արեւմտեան Գերմանիա եւ Իտալիա ցարդ կը շարունակեն Եգիպտոսի վճարել տուրքերը : Մ. Նահանգներն ալ ընդհանրապէս Եգիպտոսի կը վճարեն տուրքերը : Այս առթիւ մասնագէտներ դիտել կուտան թէ գնդ. Նասր ինչո՛ւ աւելի հաշտարար երեւայ եւ պատրաստ՝ բանակցելու, եթէ Լոնտոնի մէջ կազմուած նոր ընկերակցութիւնը ազատ պիտի ձգէ իր անդամները իրենց ուզածին պէս վարուելու : Ֆրանսական եւ անգլիական պատուիրակութիւնները ամէն ջանք պիտի թափեն, վերջ տալու համար այս երկդիմի կացութեան » :

× *Իտալիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Մարթինօ, դեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համամիտ է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ բռնած դիրքին : Ուրեմն, Իտալիան ալ կը դատապարտէ Եգիպտոսի նախագահին արարքը եւ կը մերժէ ճանչնալ կատարուած իրողութիւնը : Յետոյ, առանց վերապահութեան կ'ընդունի այն որոշումները զորս կրնայ տալ նոր ընկերակցութիւնը : Կը նշանակէ թէ այլեւս Եգիպտոսի պիտի չվճարէ Ջրանցքին տուրքը :*

× *Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս առջի օր կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց իր երկրին քաղաքականութեան մասին, որ չփոթութիւն պատճառած է չատերուն : Օտար թղթակիցները դիտել կուտան թէ նախարարը այս անգամ ալ երկդիմի խօսքեր արտասանեց : Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ տարակարծութիւններ կան Մ. Նահանգներուն եւ իր անմիջական դաշնակիցներուն միջեւ, Սուէզի տագնապին լուծման մասին : Պ. Տըլլըս բացատրեց թէ Ջրանցքը Գործածողներու Ընկերակցութիւնը, որ իր յղացումն է, պէտք չէ ժանիք ցուցնէ : Յետոյ, Մ. Նահանգները տնտեսական պատերազմ չեն սարքեր Եգիպտոսի դէմ, բայց տրամադիր ալ չեն անջատ համաձայնութիւն մը կնքելու Գնդ. Նասրի հետ, Ջրանցքին ապագայ կարգուսարքի մասին, այլ հաւաքական կարգադրութիւն մը պիտի ստորագրեն, համաձայն 1888ի պայմանագրին : Պ. Տըլլըս այս առթիւ շօշափելով գաղթատիրութեան խնդիրը, յայտարարեց. — «Անկախութեան շարժումը կ'արտայայտուի*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

ՇԵՓՈՐՈՎ ԳԱՑԻՆ, ՇԵՓՈՐՈՎ ԵԿԱՆ...

Չեմ գիտեր, կը յիշէ՞ք,— անցեալ գարնան լենինեան *պարտիա*ն նոր կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան, որպէսզի խափխստան, Սիպերիա եւ ուրիշ հեռաւոր վայրեր երթան :

Իրենց գո՞րծը, — մշակել խամ եւ խոպան հողերը : Ճամբաներ եւ երկաթուղիներ շինել : Գործարաններ կառուցանել : Հանքեր փորել : Եւ կամ հունձքը քաղել (բերքահաւաք) :

Այս կոչին առթիւ Հայաստանի մէջ ալ կուսակցութիւնը ասպարէզ իջաւ, կարելի եղածին չափ շատ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ ղրկելու համար, մինչեւ Վլատիվոստոկ :

Ամէն անգամ որ կարաւան մը կը մեկնէր Երեւանէն, խանդավառ ցոյցեր կը սարքէին եւ ողջերթ կը մաղթէին գնծութեան կանչեր արձակել տալով : Նուագ, պար, երգ եւ խրախճա՛նք ...

Գացողները 17 - 25 տարեկան երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ էին, որոնք հայրենասիրական ճառեր ալ կ'արտասանէին .

— *Ես կամաւոր կերպով ցանկանում եմ գնալ այն շրջանները ուր մեզ կոչ է անում պարտիան ...*

« Սովետական Հայաստան » օրաթերթի վերջին թիւերէն կ'իմանամ թէ բերքահաւաքի գացողներուն մէկ մասը վերադարձեր է (20 Սեպտ.) :

Այս առթիւ ալ խանդավառ ցոյցեր սարքուեր են : Անշուշտ աւելի հարազատ քան ողջերթի շինծու Բարեկենդանը, քանի որ տուն կը վերադառնային :

Եւ ճառեր ու ճառե՛ր, թէ վերադարձողներուն եւ թէ զանոնք դիմաւորողներուն կողմէ :

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Բ. Սարգիսով, բարի գալուստ մաղթելով խազախստանէն վերադարձողներուն, կ'ըսէ.

— *Մենք գիտենք որ այնտեղ, հեռաւոր տափաստաններում դուք շատ դժուարութիւններ էք յաղթահարել եւ հէնց դրանով էլ թանկ է այն հացը որ դուք հաւաքեցիք ...*

Հայաստանի երիտասարդութեան ջոկատին ներկայացուցիչը, Մնացականեան, կը բացագանչէ.

— « *Ղազախստանում անցկացրած 70 օրերը մեզ բոլորիս համար կեանքի հիանալի դպրոց էր, ուսանելի փորձ : Հայաստանի երիտասարդ շատ աշխատաւորներ, խոպան եւ խամ հողերում հաւաքելով հացահատիկային կուլտուրաների (ռուէ՝ արմտիք) առատ բերքը, հերոսական, անձնուէր աշխատանքի օրինակ ցոյց տուեցին : Աշխատանքի բարձր ցուցանիշների համար 420 մարդ արժանացան կրծքանշանի* » :

Ողջերթի կամ բարի գալուստի շեփորը հնչեցուցած ատեն, Երեւանի թերթերը կը մոռնան նշել թէ՝ ցարդ քանի հազար «կամաւորներ» ղրկուեցան այդ սառուցեալ գօտիները, եւ հարիւրին քանի՞ն տուն վերադարձան :

Խրուշչեւեան «դիոլ - զուռնա»ն բոյլ կուտա՞ն որ այդ կարգի մանրամասնութիւններով զբաղին ...

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

Ազգ. ժողովը վերընտրեց իր նախագահը, Լը Թրոքէր (ընկերվարական), որ 71 տարեկան է եւ մէկ թեւը կորսնցուցած Ա. մեծ պատերազմին : Պ. Թրոքէր շահեցաւ 301 ձայն, համայնավարներու 144 քուէներով, երկրորդ թեկնածուն՝ Շնեթեր, (ժողովրդական) 211 ձայն, Մարսէլ Քաշէն (համայնավար) 150 ձայն : Քուէարկուներու թիւն էր 512. բացարձակ մեծամասնութիւնը՝ 257 :

Երկու տարիէ ի վեր համայնավարները զանազան առիթներով քուէ կուտան ընկերվարական թեկնածուներու, ժողովրդական ճակատ կազմելու առաջադրութեամբ, բայց ոչ մէկ դրական պատասխան կը ստանան : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ այս անգամ ալ պիտի ձախողին, քանի վարչապետը Կի Մոլէն է :

Նոյն օրը Հանրապետութեան Խորհուրդը եւս (Ծերակոյտ) վերընտրեց իր նախագահը, Մոներվիլ, 59 տարեկան : Ֆրանսական Միութեան (գաղթավայրեր) ընդհ. ժողովը նոյնպէս վերընտրեց իր նախագահը, Ալպէռ Սարօ, որ 84 տարեկան է :

× *Ազգ. ժողովի նստաշրջանին բացումը կատարեց երիցագոյն անդամը, Մարսէլ Քաշէն, քաղաքական ճառ մը խօսելով. — «Ոչ մէկը կրնայ ժխտել թէ ազատութեան շունչ մը կը փչէ նախկին տիրերքին վրայ որ երբեմն ենթարկուած էր գաղթատիրութեան : Նոր եւ յիշատակելի շրջան մը կը բացուի եւ վստահ ենք թէ ոչինչ պիտի կրնայ կասեցնել զայն : Ֆրանսական Հանրապետութիւնը չէ որ պիտի ցցուի ազատութեան այս պահանջին դէմ : Դեռ երէկ, 1946ին, Ֆրանսայի ժողովուրդին մէկ մեծամասնութիւնը եւ երեսփոխաններու մեծամասնութիւնը քուէարկեցին սահմանադրութիւն մը որ կը հաստատէ մեր հայրենիքին կամքը, — « երբեք բանի ուժ չգործածել ոեւէ ժողովուրդի ազատութեան դէմ : Ոչ զինուորական լուծում, ոչ ալ կարգադրութիւն զինու զօրութեամբ» : Բացորոշ էր իր ակնարկը՝ Ալժերիոյ մասին, մանաւանդ որ պահանջեց դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները :*

× *Ալժերիայէն հասած պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, խլամ երիտասարդներու 70 – 75 առ հարիւրը տրամադիր է զինուորական ծառայութիւն կատարելու : Խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Մեծ Քապիլի շրջանին մէջ : Կը կարծուի թէ ահաբեկչական գործունէութիւնը պիտի սաստկանայ հոկտեմբերի ընթացքին : Ըմբոստները ամէն ամիս 500 զէնքեր կը ստանան մաքսանենգութեամբ :*

× *Առջի օր բազմաթիւ յարձակումներ գործուեցան Կոստանդինի եւ Օրանի շրջաններուն մէջ : Ձեռնառումբեր կը նետուին անծանօթներու կողմէ, ահուսարսափ տարածելու համար :*

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ շրջանակներէն կը հաստատեն թէ 15 ափրիկեան եւ ասիական պետութիւններ ամբաստանագիր մը ուղղած են Ֆրանսայի դէմ, Ալժերիոյ մէջ կատարուած զինուորական գործողութեանց առթիւ : Բոլորը միասին կը պահանջեն խնդիրը քննել ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհ. ժողովին մէջ, որ պիտի գումարուի նոյ. 12ին : Յուշագիրը կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը «բացարձակապէս կը խախտէ ցեղասպանութեան պայմանագիրը զոր ստորագրած է Ֆրանսա :

ԹԻԹՕ - ԽՐՈՒՇՉԵՒ, խօսակցութեանց առթիւ, որոնք կը շարունակուին Խրիմի մէջ, իրազեկներ կը հաւաստեն թէ խնդիրը կապ ունի Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ խորհրդային զինուորներու պարպումին հետ :

150 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔԻ փոխառութեան գումարը 188 միլիառի հասած էր առջի օր, ինչ որ մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի, ներկայ պարագաներուն մէջ : Փոխառութիւնը հրապարակ հանուած էր Սեպտեմբեր 10ին եւ բուն գումարը գերազանցեց երեք շաբթուան մէջ : Կառավարութիւնը ազդարարած էր թէ եկամուտի տուրքերը նորէն պիտի աւելցնէ, եթէ 150 միլիառի գումարը չգոյանայ : Փոխառութեան տոկոսն է հինգ առ հարիւր : Մասնաւոր տրամադրութիւն մը գնորդները կ'ապահովէ Ֆրանքի անակնկալ կամ ստիճանական արժեզրկման դէմ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ Գ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԻ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կիրակի օր, Լիւթեսիայի շքեղ սրահներուն մէջ եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի Ընկերութեան սարքած թէյասեղանը, ի պատիւ մեր պաշտօնակից եւ Լիբանանի Խորհրդարանի անդամ Գ. Տիգրան Թոսպաթի:

Ժամը 4էն առաջ նախատեսուածէն շատ աւելի մեծ թիւով բազմութիւն մը հաւաքուած էր սրահին մէջ:

Հաւաքոյթին բացումը կատարեց, յանուն Համազգայինի, Գ. Գ. Զպուքճեան, ներկայացնելով Գ. Թոսպաթը, եւ գնահատելով ոչ միայն լիբանանցի երեսփոխանը այլ մանաւանդ հայ երեսփոխանը, իր ազգանուէր գործունէութեամբ: Ապա հաւաքոյթին ղեկավարութիւնը յանձնեց Գ. Հրանտ Սամուէլի:

Յիշելով թէ Ա. անգամ 1948ին էր որ փարիզահայութիւնը առիթը ունեցաւ ծանօթանալու Գ. Թոսպաթի, ի պատիւ իրեն եւ ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի տրուած հաւաքոյթի մը առթիւ, սեղանապետը շեշտեց.

— «Գ. Թոսպաթ իր իմաստուն, շինիչ եւ անկողմնակալ խմբագրականներով մեծ դեր կատարեց Պէյրութի մէջ այս վերջին շրջանին: Ամէն ջանք թափեց որ պառակտում չծագի եւ ի վերջոյ իր պաշտպանած տեսակէտը յաղթեց: Գ. Թոսպաթ միեւնոյն ատեն ժողովրդական դէմք մըն է Լիբանանի մէջ և օգնութեան կը հասնի բոլորին, մեծէն մինչեւ համեստ աշխատաւորին, չմերժելով ոչ մէկ դիմում: Հայկ. կեանքէ դուրս Գ. Թոսպաթ դարձած է այսօր միջազգային դէմք մը, իր խօսքը եւ գրիչը արժէք կը ներկայացնեն Լիբանանի մէջ եւ դուրսը: Իր աշխատանքին շնորհիւ միշտ բարձր կը մնայ հայ ժողովուրդի վարկը»:

Գ. Հրանտ Սամուէլ անմիջապէս խօսք տուաւ Գ. Տիգրան Թոսպաթի:

«Այգ» եւ «Լը Սուար» օրաթերթերու տնօրէնը շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ օծման շուրջ:

Գ. Թոսպաթ. — Անցեալ անգամ խօսած եմ արդէն Լիբանանի մշակութային եւ ընկերային կեանքի մասին: Այսօր կ'ուզեմ քանի մը տեղեկութիւններ տալ այն հարցին մասին որ 6 - 7 ամիս է կը զբաղեցնէ ամբողջ Սուրիա - Լիբանանը եւ որ երկու մասի բաժնած է ժողովուրդը, մեծամասնութիւնը համախմբելով Զարեհ կաթողիկոսին շուրջ:

«Ես անձնապէս, կուսակցական մը չեմ եւ միշտ կը կարծէի թէ կարելի պիտի ըլլայ խելքի բերել խռովարար տարրը շնորհիւ իր «խելացի» ղեկավարներուն: Վեց ամիս մնացի դիտողի դիրքին մէջ: Ամէն փորձ, մարդկօրէն կարելին ըրինք որպէս զի գալութը դէպի ավանթիւր չտարուի եւ երբ կարելի չեղաւ, պարտք սեպեցի դիրք բռնել, որպէսզի Կիլիկեան Աթոռը պահէ իր անկախութիւնը: «Խելացի» համարուած խմբակը ներկայացաւ Հանրապետութեան Նախագահին: Ես իմէ լսեցի այն պատմութիւնը որուն համաձայն ղեկավարները յայտարարեր են թէ հաւատքը/յութիւնը իր երկիրը երթալ կ'ուզէ, եթէ ... Հանրապետութեան Նախագահը կը պատասխանէ. — Ես իմ երկրիս մէջ չեմ ուզեր այս տեսակ սու - քոմունիստ Լիբանանցիներ: Մարդ բռնի վար չեմ դներ»: Օծումը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր երկուքին, ցոյց տալով թէ ո՛ւր է մեծամասնութիւնը: Հակառակ եղած սպառնալիքներուն թէ արինահեղութիւն պիտի ըլլայ, թէ Սեպտեմբեր 2ը սարսափելի օր մը պիտի ըլլայ, ներկայ էին երեսունեւհինգ հազար հոգի և ոչ մէկ հրմշտուք, ոչ մէկ անհամութիւն: Բացառիկ կարգապահութիւն մը: Այդ ամբողջ ժողովուրդը դաշնակցակա՞ն էր: Ոչ. այլ ՀԱՅ էր: Այս եղաւ պատմական ապտակ մը դէշ դեր խաղացող խմբակին դէմ: Բայց խնդիրը միայն հայկական հարց չէր: Կիլիկեան Աթոռը կը մնայ ազատ եւ անկախ, պահելով միշտ իր կապը Էջմիածնի հետ ինչպէս բառ. Զարեհ կաթողիկոս: Հետաքրքրական երեւոյթ էր նաեւ որ այսօրուան այն «խելացիները» որոնք պայքար կը մղեն Զարեհ Ա.ի ընտրութեան եւ օծման առթիւ, այն նոյն մարդիկն էին որ փորձեցին ամէն ձեւով արգիլել տալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի մուտքը Պէյրութ: Վեհափառ Հայրապետին հետ տեսակցութեանս առթիւ, երբ կաթողիկոսը կ'ըսէր ինծի — «Պէտք է հասկնաք զիս», պատասխանեցի — «Վեհափառ, դուք ալ պէտք չէ՞ որ մեզ հասկնաք»:

Ո՞ՒՐ Է ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այս հաւաքոյթին ընթացքին իրեն եղած կարգ մը հարցումներու Գ. Թոսպաթ սիրով պատասխանեց.—

Հարցում.— Մեծամասնութեան եւ փոքրամասնութեան խնդիր մը կա՞յ, արդեօք կարելի՞ է թիւով ճշդել:

Պատասխան.— Լիբանան ունի 75.000 առաքելական Հայեր, Զարեհ Ա.ի հետ են՝ 60.000, դէմ՝ 10.000, անորոշ կամ անտարբեր՝ 5000:

Հարցում.— Ինչո՞ւ պայքար կար նաեւ Հալէպի Գաւառ. ժողովի ընտրութիւններու առթիւ:

Պատասխան.— Դասական դարձած «փրօսէսիւս» մը կայ, ան որ տկար է, «ապօրինի» եւ «չենք ճանչնար» բառերը շատ կը գործածէ: Հալէպի ընտրութիւնը ապօրինի չէ եղած: Սուրիոյ վարչապետը ինք ըսած է — «Մենք վաւերացուցած ենք. ապօրինի ոչինչ կայ»: Տկար կողմը չէր մասնակցած, բայց վերջին 1/5ի լրացուցիչ ընտրութիւնն ալ կատարուեցաւ օրինական ձեւով:

Հարցում.— Ո՞վ գողցաւ Լուսաւորչի Աջը եւ ուրիշ մասունքներ:

Պատասխան.— Յայտնի չէ մինչեւ այսօր: Կասկածներ կան բայց որոշ մէկուն մասին կարելի չէ պնդել: Հակառակորդները Խորէն եպիսկ.ը զրպարտեցին, բայց եթէ այդ մասունքները անհետացան, որպէսզի օծումը կարելի չըլլայ կատարել, Խորէն եպիսկ. ինչո՞ւ մէջտեղ չհանեց:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻ ԵՒ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հարցում.— Ճի՞շդ է որ՝ ընդդիմադիրները մէկ միլիոն ոսկիի հանգանակութիւն մը բացած են, նոր եկեղեցի մը շինելու համար:

Պատասխան. — Այդպիսի ձեռնարկ մը սկսաւ բայց չի կրնար ոեւէ արդիւնք տալ: Նախ որ լիբանանեան կառավարութեան համար միակ օրինաւոր եկեղեցական իշխանութիւնը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն է. միայն ան կրնայ եկեղեցի բանալ: Յետոյ, այդ մարդիկը չեն կրնար սանթիմ հաւաքել: Թէեւ շատ ունեւորներ ունին, բայց ամէն ինչ խօսք է միայն: Մնաց որ, պէտք եղածին չափ եկեղեցի կայ Լիբանանի մէջ: Շատ աւելի կարեւոր հոգեր ունինք, ինչպէս խրճիթներու թշուառութիւնը, որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր: Խրճիթներու հարցը առաջին խնդիրն է որով պիտի զբաղի Զարեհ Կաթողիկոս (ծափեր):

Հարցում.— Ի՞նչ վիճակի մէջ է Անթիլիասի դպրեվանքը:

Պատասխան.— Դպրեվանքը որուն տեսուչը փոխուեցաւ, պիտի շարունակուի լաւագոյն ուսուցիչներով, պատրաստելու համար կարող միաբաններ:

Հարցում.— Կաթողիկոսը միտք ունի՞ նոր եպիսկոպոսներ ձեռնադրելու:

Պատասխան.— Այո, առաջին առթիւ Ճէզիրէի Առաջն. տեղապահ Տաճատ Ծ. վարդապետը եւ թերեւս ուրիշներ:

Հաւաքոյթին ընթացքին խօսք առին Գ. Հայկ Սէրէնկիւլեան որ շեշտեց թէ ամէն կողմ կան բացասական դէմքեր որոնց ետին անշուշտ ուժ մը կայ: Ժամանակը չէ՞ արդեօք որ բոլորս համախմբուինք յանուն այս ժողովուրդի միասնականութեան:

Շ. Նարդունի որ ներկայ եղած էր օծումին, նկարագրեց անհամար բազմութեան խանդավառութիւնը: Անդրադառնալով Տիգրան Թոսպաթի Լիբանանի մէջ ստեղծած յարաբերութիւններուն եւ բարեկամութեանց, շեշտեց թէ ինչ ծառայութիւններ կը մատուցանէ բոլոր հայրենակիցներուն:

Գ. Խնդկարեան շատ շահեկան ճառով մը ծանրացաւ մասնաւորաբար «Եպիսկոպոսական ժողով»ին ապօրինութեան վրայ: (Պիտի հրատարակենք իբրեւ առանձին յօդուածաշարք):

Տիկին Շաքէ Սագըզ որ նոյնպէս ներկայ եղած էր օծումին, յուզումով յիշեց այդ բացառիկ օրը եւ շեշտեց թէ կարելի չէ բառերով արտայայտել, այլ պարզապէս զգալ եւ յուզուիլ: Տեսակ մը ազգային ցոյց էր, եւ ժողովուրդը եկած էր վկայելու թէ տէրն է իր իրաւունքներուն:

Գ. Տավոյեան գնահատեց Գ. Տ. Թոսպաթի մէջ անկեղծ մարդը, մէկ խօսքով մարդը:

Խօսք առին նաեւ Փրանսագիր գրագէտ Վահէ Քաչան, (հեղինակը՝ «Ակն ընդ Ական»ի), Գ. Խ. Մկրտիչեան, որ շեշտեց թէ պէտք է միշտ բարձր պահենք մեր պատիւը մեզ հիւրընկալող երկիրներու մէջ:

Գ. Գ. Քիրէճեան (Վալանսէն) գնահատեց Թոսպաթի դերը եւ աշխատանքը այս տագնապին մէջ, շեշտելով ազգ. արժանապատուութեան պահպանման անհրաժեշտութիւնը հիւրընկալ երկիրներու մէջ:

Գ. Շաւարշ Միսաքեան, յիշեց թէ այս երրորդ անգամն է որ Գ. Թոսպաթ Փարիզ կուգայ: Առաջին անգամ պահած էր բարեացակամ չէզոքութիւն, իսկ այս անգամ կը ներկայանայ իբրեւ կրակէն ելած ախոյեան: «Իր հրապարակագրական գործունէութեան ընթացքին աւելի շատ կը զբաղէր ընդհանուր լիբանանեան հոգերով, բայց երբ տեսաւ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ ստեղծուած արհեստական տագնապը, անմիջապէս դիրք բռնեց եւ պայքարեցաւ արիաբար: Ճակատագրական պահերու մէջ, այսպէս պէտք է վարուին նաեւ անոնք որ հեռուէն կը դիտեն, իբրեւ անկախ կամ չէզոք: Բացական կամ ձեռնպահը իրաւունք չունի: Այս ամբողջ խնդիրը երկու Աթոռներու յարաբերութիւններէն աւելի, կապ ունի Միջին Արեւելքի տարագիր բազմութեանց ապահովութեան եւ բարօրութեան, անոնց ինքնավարութեան հետ որ հիմնուած է Հարիւրամեայ ազգ. սահմանադրութեան վրայ»:

Գ. Արմենակ Պիլէզիքճեան յարգանք յայտնեց յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, որ պայքարի սերունդ մըն է, միշտ խանդավառ:

Ներկաներու փափաքին վրայ որոշուեցաւ այս հաւաքոյթի անունով շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղել Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ ժամը 8ին, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Թէյասեղանի ընթացքին վայելեցինք նաեւ գեղարուեստական բաժին մը, յանպատրաստից (երգ եւ արտասանութիւն):

Հաւաքոյթը ձայնագրուեցաւ Գ. Գրիգոր Մելիքեանի կողմէ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐԵՒԵԼՔ—ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՊԱՅՔԱՐԸ

1948էն ի վեր Արեւմուտք լնն անգամ դէմ դրաւ Արեւելքի յարձակումներուն.— ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ.

1948 Փետրուար 19ին, ռուս դեսպան Զորին Փրակա կ'երթայ եւ կը պարտադրէ որ համայնավար նախարարութիւն մը կազմուի: Երկրին սթալինականացումը կը յաջողի ահաբեկչական միջոցներով: Ժան Մազարիք անձնասպան կ'ըլլայ:

ՊԵՐԼԻՆ.— 1948 Յունիս 24ին Ռուսերը կը հրամայեն պաշարել Պերլինը: Արեւմուտք խոկոյն կը պատասխանէ, հաւաքաբար եւ ուժգնօրէն: Ամբողջ ձմեռը անգլօամերիկեան օդանաւերը պարէն կը հասցնեն Պերլինցիներուն, որոնք կտրուած էին աշխարհէն, պարէնէն եւ ածուխէն:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ.— Խզում Թիթօ - Մոսկուայի միջեւ: Սթալինի կողմէ բանադրուելով, Թիթօ կը հակի դէպի Արեւմուտք: Հռոմի մէջ կարգադրելէ ետք Թրիէսթէի հարցը, կը լքէ յոյն համայնավարները: Թիթօ – Սթալին անջատումը իրական առաւելութիւն մը կը ներկայացնէր Արեւմուտքի համար: Եուկոսլաւ — Եգիպտոս — Հնդկաստան ներկայ միութիւնը կը ներկայացնէ թերեւս, երկարաձգում մը Կրեմլի քաղաքականութեան:

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.— 1950 Յունիս 25ին Հարաւային Քորէայի վրայ յարձակումը պատճառ պիտի ըլլար համաշխարհային պատերազմի մը: Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները հազիւ թէ կը զսպեն Ամերիկացիները, որոնք կ'ուզէին ռմբակոծել Մանչուրիոյ խարիսխները: Սուէզի մէջ, Ամերիկան ընդհակառակն, Փրանքեւանգլիական փոխադարձութիւնը կը բարեխառնէ շարունակ:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ.— Ռուս գիտունները արագօրէն դարմանեցին այն յապաղումը, որով ետ կը մնային Մ. Նահանգներէն: Անոնք ունին հիմա հիւլէական եւ նոյնիսկ ջրածին ռումբեր:

ՀՆԴԿԱՉԻՆ ԿՈՐՍՈՒԱԾ.— Եօթնըկէս տարուան պատերազմ, 92 հազար զինուոր մեռած, 2900 միլիոն ծախք, այս բոլորը կը յանգին Հնդկաչինի կորուստին: 1949էն ի վեր Արեւելք ակնյայտնօրէն կ'ըլլայ ճերմակ մարդուն անանկութեան — Հոլանտա կը լքէ Ինդոնեզիան, Հնդիկները անկախութեան կը տիրանան, Ամերիկայի

70-80 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

(ՅԻՐՈՒՅԱՆ ՅՈՒՇԵՐ)

Բացի նրանից որ դրանք մաքուր հայերէն էին խօսում, դրանց անունները ուսուցչի տետրում «եանց»ով էր արձանագրուած, մինչդեռ բոլորինը «ով»ով էր վերջանում: Նոյն դասարանի մէջ էր նաեւ Ռափայէլ Պատկանեանի — Գամառ Քաթիպայի հարազատ որդին, որ ոչ մի բառ հայերէն չգիտէր... եւ այդ պատճառաւ նրա հանդէպ անախորժ զգացումներ ունէին եւ չէին մօտենում նրան: Ի զուր չեն ասում, որ «Հայ ազգասէրի աղան հայերէն չի գիտեր»:

Դպրոցում հայերէն լեզուի դաս չկար: Արգիլուած էր: Կար միայն շաբաթական մի ժամ «կրօն»ի դաս, սովորաբար մի տէրտէր քահանայի դասատուութեամբ: Ահա նրա պատկերը:

Մի անգամ մի աշակերտ դիմեց նրան.

— Տէր Հայր, ո՞վ էր Սահակ Պարթեւը.

— Սահակ Պարթեւը, որդիս, մի մեծ, զօրբա, պարթեւ մարդ էր:

— Իսկ Վահան Մամիկոնեանը ո՞վ էր:

— Վահան Մամիկոնեա՞նը, հա՛, Վահան Մամիկոնեանը, որդիս, մի մեծ, զօրբա, պարթեւ մարդ էր...

Եւ այսպէս, բոլոր պատմական անուն կրողները իրար նմանելու վախից — աշակերտը լռեց, իսկ քահանան բարկացած ասաց.

— Տեղդ նստիր, Աւետարանդ կարդա...

Մի ուրիշ անգամ նոյն չարաճճի աշակերտը դիմեց Տէր Հայրին.

— Տէր Հայր, ճի՞շդ է որ մարդս կապիկից է ծնուել:

— Էդ ո՞վ ասաց քեզ:

— Մի Անգլիացի:

— Դու գնա էս մարդուն ասա — պատասխանեց քահանան բարկացած — ասա որ, բէլքի Ինգլիզը, Ֆրանսուզը, Նեմեցը — աւելի բորբոքելով — Ռուսը, Թուրքը, շունը - գայլը մայմունից են ծնուել, ամմա մենք, հայ քրիստոնեաներս — հայ քրիստոնեայ Հայկ Նահապետից ենք ծնուել... Տեղդ նստիր, Աւետարանդ կարդա...

— Այդպէս կիսատ - պռատ հայերէն խօսող դպրոցական պատանիները մինչեւ վերջ — եւ դպրոցը աւարտելուց յետոյ էլ — մնում էին կիսատ – պռատ խօսող — եթէ յետագայում ինքնօգնութեամբ չէին լրացնում պակասը: Միեւնոյն ժամանակ դասարանից դասարան նրանք հետզհետէ դառնում էին դասախօս: Այդ տարիքում, երբ պատանու ուղեղը մի առանձին՝ ուժգնութեամբ է հարստանում իր դասերից՝ (գրականութիւնից, բնական գիտութիւններից) — ստացած նոր գաղափարներով, բնական է, որ նրա լեզուն արտայայտի այդ գաղափարները այն հնչիւններով, ինչ հնչիւններով որ նրանք տպաւորուել են նրա ուղեղի մէջ, դրանով պիտի բացատրել, թէ ինչու օտար լեզուներով միջնակարգը կամ բարձրագոյնը աւարտած մեր մտաւորականները որոնք երբեք հայ դպրոցի երեսը չեն տեսած — իրար հանդիպելիս ակամայ այդ օտար լեզուով են խօսում:

Այսու հանդերձ այդ բոլորը չէր խանգարում հայ աշակերտների ազգային ինքնաճանաչութեան զարգանալուն:

Բարձր դասարանի աշակերտների ղեկավարութեամբ կազմուած էին «ինքնակրթական ժողովներ», մէկն ու մէկը որեւէ հարցի մասին մի «ռեֆերատ» պիտի պատրաստէր, որ վիճաբանութեան նիւթ պիտի դառնար:

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒՋԲԱՇԵԱՆ

(3) (Շար.)

դաշնակիցը՝ Չանկ Քայ Շէք կը կորսնցնէ ցամաքային Չինաստանը: Քանի մը դիրքեր (Հարաւային Վիէթնամ) կը մնան տակաւին Ամերիկացիներուն ձեռքը, սակայն անցեալները Սէյլան թոյլ չտուաւ որ բրիտանացի օդանաւորդներ օգտագործեն իր օդակայանները:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱԿԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺՈՒԻ.— 1954 Սեպտեմբերի մէկին Ազգ. Ժողովը թաղեց Եւրոպայի Միացեալ բանակի ծրագիրը: Միայն մէկ բան որոշ է. — անհուն հրճուանք համայնավարներուն մէջ, երբ իմացան քուէարկութեան արդիւնքը:

ԱՒՍՏՐԻԱՆ ՁԷՋՈՔ.— Նահատակ երկիր մը Անշլուսէն (միացում) ի վեր: Աւստրիան սպասեց մինչեւ 1955 Յուլիս 27, վերապրելու համար ազատութեան իր առաջին օրը: Երկրին պարպումը Ռուսերէն վարձատրուեցաւ աւստրիական Հանրապետութեան չէզոքութեամբ:

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ 29ԵՐԸ.— 1955 Ապրիլին Ափրիկէի եւ Ասիոյ 29 երկիրները ժողով գումարեցին Պանտունկի մէջ դատապարտելու համար գաղթատիրութիւնը»: Անոնք կ՚ուզեն համաշխարհային երրորդ համախմբումը — չէզոքներունը: Քաղաքական նոր առանցք մը հրապարակ կու գայ Եգիպտոս — Հնդկաստան — Չինաստան:

Արաբ – Ափրիկեան – Ասիական քաղաքրութիւնը արագ թափ կ՚առնէ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ՏԻԿԻՆ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴ»

«Յառաջ»ի վերջին թիւերէն մէկուն մէջ «Տիկին եւ Օրիորդ» խորագրով հետաքրքրական յօդուած մը կարդացի Վ. Մոսկովեան ստորագրութեամբ, յօդուածագիրը հետաքրքիր է լսելու տիկիններու եւ օրիորդներու կարծիքը այս նիւթին շուրջ, որ շատ մանուածապատ սահմաններ ունի, եւ կը կարծեմ որ երբ անգամ մը մխրճուինք աւազախրուտի մը առջեւ պիտի գտնուինք:

Պ. Յօդուածագիրը ճշգրիտ կերպով ներկայացուցեր էր իր նիւթը՝ վեց պարագաներ մատնանշելով աղջիկներու տունը մնալու հարցին շուրջ: Թող ներողամիտ ըլլայ, սակայն, երբ իր արձանագրած Բ. պարագայի մասին դիտել տամ թէ չարաչար կը սխալի, ըսելով որ մեր աղջիկները դժուարահաճ են եւ յաճախ կը մերժեն:

Աղջիկ մը տմմար ըլլալու է որ իրեն ներկայացող լուրջ երիտասարդ մը մերժէ: Եւ երբ կը մերժէ անշուշտ իր պատճառներն ունի: Կը կարծեմ թէ որոշ չափով մեր հայ երիտասարդներն ու իրենց մայրերն ալ յանցաւոր են մեր հայ աղջիկներու տունը մնալնուն համար: Երբ հայ երիտասարդ մը հայ աղջկան մը ձեռքը կը խնդրէ, կ՚ուզէ նախ հասկնալ թէ աղջիկը եթէ վկայուած է քանի՞ ֆրանք ամսական կ՚առնէ եւ կամ եթէ կարուհի, օրը քանի՞ տափատ եւ քանի՞ ներքնազգեստ կրնայ կարել, եւ կամ կրնա՞ն իրեն բնակարան մը կահաւորել: Իսկ եթէ այդ հայ երիտասարդին գործը քիչ մը կարգին է, այլեւս մեր աղջիկներուն չի հաւնիր: Արդէն հայ երիտասարդը երբ հայ աղջիկ մը առնել ուզէ, տասը հոգիով աղջկատեսի կ՚երթայ, զանազան առարկութիւններէ վերջ, բոլորին կարծիքները նժարին մէջ դնելով շատ անգամ գործը ջուրը կ՚իյնայ: Իսկ երբ Հայ երիտասարդը օտար աղջկան մը հանդիպի, աչքը գոց խարխափելով ձեռքը վրան կը դնէ:

Գալով մայրիկին, օտար հարս մը կ՚առնէ, բերանը աղ դիր մորթէ, սպանդանոց գացող ոչխարի մը ձեւը կ՚առնէ եւ հարսէն շատ կը վախնայ, իսկ եթէ հայ հարս մը կ՚առնէ, տան մէջ ընդհանուր գօրաշարժ մը տեղի կ՚ունենայ: Ահա այս տեսակ պատճառներն են որ դժբախտաբար կը խրտչեցնեն մեր աղջիկները ամուսնական բոյն մը կազմելու: Անշուշտ այս տեսակ պարագաներու մէջ բացառութիւնները յարգելի են:

Գալով «Տիկին եւ Օրիորդ»ի հարցին, օրիորդը թող միշտ օրիորդ կոչուի, տիկինն ալ տիկին: Շատ դժնդակ բան է օրիորդ մը տիկին կոչել երբ ամուսնացած չէ. կարծես իրեն ըսել կ՚ուզենք որ դուն թէեւ ամուսին չունիս, բայց մենք կը մեղքնանք քեզի եւ տիկին կը կոչենք:

ՀՌ. ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՊՐՈՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐՈՒՍԷԼ.— Սեպտեմբեր 19ին կազմակերպուած գեղարուեստական ցերեկոյթի մը մէջ նուագեց նաեւ Ռաֆֆի Պետրոսեան: «Հայրենիքի զաւակներ» բարենպատակ միութիւնը որուն պատուակալ նախագահուհին է Մայր Թագուհին, իր այս ձեռնարկին հասոյթը յատկացուցած է վերջերս պատահած հանքային աղէտի զոհերու որբերուն:

Պ. Խոր Էմիրղեան գործադիր մարմնին նախագահը, բացատրելով ձեռնարկին նպատակը, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր բարձրաստիճան անձնաւորութեանց որոնք նպաստած էին ցերեկոյթին յաջողութեան: Մասնաւորաբար տրամադրուած էր Արքայական մեծ նուագախումբը, որուն դաշնակի մենանուագողը եղաւ Ռաֆֆի Պետրոսեան:

Պրիւքէլի «Լը Սուար» մեծ օրաթերթին գեղարուեստական նկարագրութեանց բաժնին մէջ քննադատ Փոլ Թինէլ կը գրէ Ռաֆֆիի մասին — «Պ. Ռաֆֆի Պետրոսեան 31 տարեկան է, դաշնակը նուագել սկսած է իբրեւ «հրաշք մանուկ» մը: Իր տաղանդը կը յատկանշուի աւելի իր ճըկուն եւ զգայուն նուագով քան իր շեշտին եւ հնչականութեան ուժգնութեամբ: Շատ յառաջացած «թեքնիք» մը ունի, զոր յայտբերաւ իր նուագած երկու պօնչերթօներուն մէջ: Նախ Պէթովէնի իւթ Մինէօրին մէջ, որուն հերոսական եւ խրոխտ թռիչքը, խանդավառութեան եւ ազատութեան արբեցութիւնը կը ներշնչէ եւ յետոյ հայազգի Արամ Խաչատուրեանի «Րէ Պէմոլ Մաժէօռ» քօնչերթոյին մէջ:

Այս հեղինակը իր ներշնչումը կը ստանայ Հայ, Վրացի, Ռուս, Թիւրքմէն ժողովրդական երգերէն, ինչպէս նաեւ Ադրբէջանի եւ Իրանի ազգային մեղեդիներէն: Անիկա արդելք մը չէ եղած սակայն որ հեղինակը մշակէ արեւմտեան երաժշտական ձեւը եւ այս ժողովրդական աղբիւրներու եւ դասական աւանդութիւններու միութենէն ծնած է արուեստ մը որ մեզ կը յափշտակէ իր տարաշխարհիկ համով եւ ուժեղ շեշտով»:

ԼՈՒՐՏԻ ՆՈՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Լուրտի նշանաւոր կաթոլիկ ուխտատեղին շուտով պիտի ունենայ աշխարհի ամէն մեծ գետնափոր եկեղեցին, Հռոմի Ս. Պետրոս Մայր եկեղեցիէն քիչ մը աւելի փոքր:

Այս սրբավայրը որ պիտի ճանչցուի Պիոս Ժ.ի անունով, իր դուռները պիտի բանայ 1958ի Զատկին — հարիւրերորդ տարեդարձին, երբ Ս. Աստուածածին երեւցաւ, 14 տարեկան Պերնատէթ Սուպիրույի, համաձայն աւանդութեան:

1858էն ի վեր դէպի Լուրտ եւ իր «հրաշագործ աղբիւրը» կը դիմեն բազմաթիւ ուխտաւորներ աշխարհի ամէն կողմէն: Կ՚ըսուի թէ հաշմանդամներ եւ անդամալոյծներ կը բժշկուին աղբիւրին մէջ լըւացուելով:

Նոր Մայր Եկեղեցին պիտի կրնայ քսան հազար հոգի առնել: Ռոզարի Մայր եկեղեցին — միակ գետնափոր եկեղեցին պիրէնեան շրջանին մէջ—կրնայ հազիւ հինգ հազար հոգի առնել:

Եկեղեցականները եւ իշխանութիւնները որոշեցին որ գետնայարկ ըլլայ, որպէս զի չխանգարուի գեղեցիկ տեսարանը: Իբրեւ ծախք կը նախատեսուի մէկ միլիառ Ֆր.:

Հակիթաձեւ գետնայարկ շինութիւնը պիտի ունենայ 660 ոտք երկայնութիւն եւ մօտ 254 ոտք լայնութիւն: Շրջագիծը ձուկի ձեւ պիտի ունենայ, ինչպէս Քրիստոնէութեան առաջին տարիներուն:

Ճարտարապետները կ՚ըսեն թէ հակիթաձեւը ընդունած են թէ աւանդական պատճառներով, եւ թէ այդպիսի շրջագիծի շնորհիւ աւելի մեծ թիւով ժողովուրդ կ՚առնէ իր մէջ, եւ բոլոր բարեպաշտները կրնան տեսնել խորանը, որ պիտի գտնուի մեծ պատերէն մէկուն կեդրոնը:

Բացի խորանէն, հսկայ եկեղեցին բոլորովին մերկ պիտի ըլլայ, ոչ արձաններ, ոչ մատուռներ:

Շինութեան ձեղունը պիտի հաստատուի 58 սիւներու վրայ: Տանիքը հողի խաւ մը, մէկ ոտք թանձրութեամբ պիտի ծածկուի դալարով:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ սուտ վկայ մը, Հարվի Մաթուսով, Նիւ Եորքի մէջ: Դատապարտեալը նախկին բոլշեւիկ մըն էր եւ ահագին աղմուկ հանեց իր խոստովանութիւններով եւ յետոյ գիրք մը գրեց, «Սուտ վկայ» խորագրով: Հինգ ամբաստանութիւններ եղած էին իրեն դէմ եւ իւրաքանչիւրին պատիժ կը նախատեսուէր հինգ տարի, բայց բոլորը միացուցին:

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ 40.000 քիլոմեթրի թռիչք մը կատարած էր, վերադարձին ջախջախուեցաւ Լոնտոնի օդակայանին մէջ: Չորս դիակներ հանուեցան, իսկ հրամանատարը եւ օգնականը անվնաս մնացած էին:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ պեղումներ կատարելով ամերիկեան ընկերութիւն մը, Իրաքի սահմանին մօտ, քարիւղի խաւեր գտած է Քարապուքի մէջ: 664 ոտք խորութեամբ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ արքեպիսկոպոս նշանակուեցաւ գերապայծառ Լալլէ, Լուէնի եպիսկոպոսը:

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն: «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ իւրաքանչիւր հարիւր քիլոմեթրի ծանըր արկած մը կը պատահի Փարիզ–Մարսէյլ ճամբուն վրայ, յաճախ մահացու:

ԹԻԹՕ – ԽՐՈՒՇՉԵՒ տեսակցութեան առթիւ, մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան վարիչին ներկայութեան: Հունգարիա վճռական դեր մը բռնած է սթալինամարտին առթիւ: Ոչ միայն պաշտօնանկ եղաւ Սթալինի երկրպագու, վարչապետ Ռաքոզի, այլեւ նոր անուններով կոչուեցան անոր ձօնուած փողոցները: Միւս արբանեակ երկիրներէն ալ պատուիրակութիւններ կը սպասուին Սեւ ծովու ափերը կամ այլուր:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 6էն 25 տեղի կ՚ունենայ, Կալըրի Պէրիէմ Ժէօնի մէջ (27, Ավընիւ Մաթինիօն, եւ 83 Ֆօպուր Սէն Օնօրէ, Փարիզ 8): ՏԻԿԻՆ Է. ՄԵՀՏԷՐԵԱՆ ԶՈՓՈՒՐԵԱՆԻ նկարահանդէսը: Բացումը վեց Հոկտեմբերին ժամը երեքին, կարելի է այցելել ամէն օր, բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէ, ժամը 10 – 12.30 եւ 14.30էն 18:

ՀԱԼԷՊԻ Քարէն Եփփէ ճեմարանին տնօրէն նշանակուած է Պ. Արեգ Տիրայեան, որ ծանօթ ուսուցիչ մըն է, Պոլսէն: Նախապէս պաշտօնավարած է Նոր Դպրոցին, Լուսաւորչեան Ուսումնարանին, Պէրպէրեան եւ Մխիթարեան վարժարաններու մէջ, իբրեւ ուսուցիչ հայերէնի եւ ֆրանսերէնի: Ունի նաեւ գրական հրատարակութիւններ: Ճեմարանին նախորդ տնօրէնը, Մինաս Թէօլէօլեան, որ այնքան բեղուն գործունէութիւն մը ունեցած էր, փոխադրուած է Գահիրէ:

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ. 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԵՄՔԻ ՎՐԱՅ

Բայց անցիր, տէր սեպուհ, այդ լեռան միւս կողմը, այնտեղ կը տեսնես նրա այծերի հօտերը, զարձեալ իւրաքանչիւրը պատսպարած իրանց գոյների եւ բուրդերի համեմատ: Մի փոք հեռու դնա, տէր սեպուհ, դէպի Երուանդունիք, այնտեղ կը տեսնես նրա ձիաների, ջորիների եւ աւանակների երամակները, եւ կը հիանաս նրանց վրայ նայելիս: Այնտեղից անցիր, տէր սեպուհ, դէպի Անձեւացեաց կողմերը, այնտեղ կը տեսնես նրա արջառները, կովերի եւ եզների նախիրները: Յետոյ գնա, տէր սեպուհ, դէպի Տիգրիսի ջերմաստուն ափերը, դէպի Ջերմաձոր, այնտեղ ճահճային եղէգնաբոյսերի մէջ արածում են նրա գոմէշների դէր ու պարարտ խումբերը: — Մի խօսքով, ինչո՞ւ ի զուր գլուխդ ցաւացնեմ, տէր սեպուհ, սկսեալ Զարեւանդից մինչեւ Կորդիք, եւ այնտեղից մինչեւ Վանայ ծովակը, Մեբուժանի անասուններն են արածում: Ո՞վ ունի այդքան անչափ հարստութիւն, որքա նա ունի: Աստուած նրան շատ էր տըւել, բայց նա չիմացաւ գոհացնել իւր Աստուծուն...

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին ծերունու ձայնը զգալի կերպով դողդողաց:

— Գալի՞ս է իւր անասունները տեսնելու:

— Ոչ մի անգամ չի եկել: Նա չգիտէ թէ ի՛նչ ունի եւ ո՛րքան ունի: Նա մանկութիւնից սկսեց միայն կռիւներով զբաղուել եւ իւր գործին չնայել: Բայց այդպէս չէր հանգուցեալ հայրը: Ամէն տարի, աշնան ժամանակը, կը գար: Մենք առաջուց կը լուանայինք, կը մաքրէինք ոչխարները, եւ ոչխարի, ձիանախայլ հօտեր կը հանէինք նրա առջեւ: Նա կը նայէր, եւ փառք կը տար Աստուծուն: Այդ տարուաքի մէջ շատ անգամ կերակրել եմ նրան: Կը նստէր եւ մեծ բաւականութեամբ կ՚ուտէր հովուի աղքատիկ ճաշը:

— Այժմ ո՞վ է նայում այդքան հարստութեանը:

Տիկինը: Թող Աստուած նրան երկար կեանք տայ եւ մեր գլխից միշտ անպակաս անէ: Նա խելքի եւ իմաստութեան մի մեծ ծով է: Հանգուցեալ նահապետի մահից յետոյ, նա է կառավարում բոլոր գործերը: Կը գայ, կը տեսնէ, կ՚ուրախանայ, եւ ամէն բանի մասին հարցափորձ կ՚անէ: Նա ոչ միայն ճանաչում է իւր բոլոր հովիւներին՝ իրանց անուններով եւ տեղերով, այլ ճանաչում է իւր անասուններից շատերին: Գիտէ, որը որքան է մեծացել, կամ որը քանի ձագ է բերել: Նա էլ ինձ Մանի է կանչում: Ախորժելի է լինում ծառային, երբ տէրը նրան ճանաչում է եւ իւր անունով է կանչում: Բայց այդպէս չէ Մեբուժանը, եթէ մօտիցը անցնելու լինեմ, չի իմանայ, թէ ես ով եմ, թէեւ քառասուն տարի ես նրանց անասունների վրայ կեանք եմ մաշում: Այդ փոքր ժամանակ չէ, տէր սեպուհ...

— Ի՞նչ են անում այդքան անասունները:

— Դեռ եւս հարցնում ես, տէր սեպուհ, ասաց նա, եւ մի զարմացական ժպիտ անցաւ նրա բարի դէմքի խորշոմների միջով: Ամէն շաբաթ հարիւր հատ ամենաընտիր խոյերից ուղարկւում եմ իշխանական տան խոհանոցի համար: Գիտե՞ս, որքան մարդիկ այնտեղ ճաշ են ուտում: Ամէն օր մի քանի հարիւր հոգի սեղան են նստում: Այնպէս էլ իւղը, պանիրը, մածունը, բոլորը գնում է իշխանական տունը: Յետոյ, ընծաներ են լինում, աղքատներին է բաժանում, մատաղ են անում, բայց Աստուած այնքան առատութիւն է պարգեւել, որ այդքան ծախսւում է, եւ երբեք չէ սպառւում:

Մինչդեռ անծանօթ տէրը եւ իւր հովիւը այդպիսի մտերմական խօսակցութեան մէջ էին, լուսինը արդէն բաւական բարձրացել էր հորիզոնից, եւ լուռ ու խաղաղ շրջակայքը հանգչում էր սքանչելի լուսաւորութեան մէջ: Տաղաւարի հանդէպ, փոքր ինչ հեռու, վառւում էր կրակը, եւ նրա բոցափայլ լոյսի միջից երեւում էին միւս հովիւները, որ բոլորել էին կրակի շուրջը: Նրանցից ոմանք փայտեայ շամփուրներով զառան միս էին խորովում, մանք երկաթեայ կասկարայի վրայ թաժայ հաց էին թխում, բայց, մի եւ նոյն ժամանակ, չէին դադարում շատախօսել, ծիծաղել եւ զանազան զաւադրութիւններ անել իրանց ոսոխրանցի հիւրի մասին:

Ոսխրանցիք յայտնի էին իրանց օտարոտի սովորութիւններով, այդ պատճառով, ժողովրդի բերանում ստեղծուած բոլոր ծիծաղելի առակները նրանց էին վերաբերում: Հովիւներից մէկը ասաց.

— Երկու ոսխրանցիք հիւր եղան մէկ տան մէջ. տանտիկինը սեւ պղղձն ու սեւ չամիչը խառնեց միմեանց եւ դրեց նրանց առջեւ: Պղղձներն սկսեցին փախչել: Ընկերը ընկերին ասաց.— «Առաջ այդ ոտվներն ուտենք, քանի դեռ անոտներն քնած են»:

Ամէնքը ծիծաղեցին եւ իւրաքանչիւրը սկսեց իւր լսածն ու իմացածը պատմել:

ՐԱՖՖԻ

ամէն տեղ, ամբողջ աշխարհի մէջ : Պէտք է նախատեսել թէ պիտի շարունակուի տասնեակ տարիներով : Մ. Նահանգներուն կ'իյնայ հսկել որ այս շարժումը չինարար ըլլայ : Մ. Նահանգները պիտի դիւրացնեն շարժումը, առանց նոյնանալու ոչ դաղ - թատիրական պետութեանց, ոչ ալ անոնց հետ որ կը պայքարին իրենց անկախու - թեան համար » :

Միացեալ Եւրոպայի մասին ալ խօսե - լով, Պ. Տըլըս բացատրեց թէ հասկնալի է որ Եւրոպան ուզէ անկախ ըլլալ Մ. Նա - հանգներէն, բայց անըմբռնելի է որ դաշ - նակցային Եւրոպա մը չէզոք մնայ սովե - տական համայնավարութեան հանդէպ :

Պ. Տըլըս եւս պիտի մասնակցի Ապա - հովութեան Խորհուրդին, որ կը բացուի վաղը, ուրբաթ : Այս առթիւ ըսաւ թէ Իս - րայէլ ալ իրաւունք ունի Ապահովութեան Խորհուրդին դիմելու, ապա երթեւեկ պահանջելով իր նաւերուն համար :

× Մ. Նահանգներու արտաքին առեւ - տուրի ազգ. խորհուրդը, որ ամէնէն կա - րեւոր ընկերութեանց մօտ եօթը հարիւրը կը ներկայացնէ, յուշագիր մը ուղղեց արտաքին գործերու նախարարութեան, բողոքելով Սուէզի ջրանցքին բռնագրաւ - ման դէմ : Այս առթիւ «պատշաճ կը նկա - տէ ի հարկին զինու զօրութեան դիմել » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԻՍՐԱՅԷԼ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԷ» եթէ պատե - րազմ ծագի, յայտարարեց Հերութ կու - սակցութեան նախագահը, Մենաչէ Պե - կին, միեւնոյն ատեն հաւաստելով թէ իշ - խանութեան գլուխ պիտի անցնին շատ չանցած : Յետոյ առաջարկեց Փրանքեւ - Իսրայէլեան զինակցութիւն մը կնքել եւ կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ հասած լուրեր շատ ծա - նըր կը ցուցնեն երկրին վիճակը, — աւե - լի վրդովիչ քան անցեալ յունիսին, երբ արիւնալի խռովութիւններ ծագեցան Փոզ - նանի մէջ : Կիսապաշտօնական Լը Մոնտը երէկ Ա. էջին վրայ կը յայտնէր թէ ծան - րակշիռ ապդարարութիւն մը ստացած էր իր մասնաւոր թղթակցէն, բայց հեռա - ձայնը հինգ անգամ ընդհատուեցաւ : Ա - ռաջին խօսակցութիւնը կ'ըսէր.— «Լե - հաստան մատնուած է քաղաքական եւ տնտեսական տագնապի մը եւ կացութիւ - նը աւելի ծանրակշիռ կը թուի քան Փոզ - նանի դէպքերուն ատեն : Կատաղի պայ - քար մը կը մղուի կուսակցութեան վերին խաւերուն մէջ : Խստութեան կուսակից - ներն են մարեչալ Ռոքոսովսկի եւ ընկ., չափաւորութեան կուսակիցները՝ վարչա - պետ Սերանքեւիչ եւ արտաքին գործերու նախարարը : — Փոզնանի ամբաստանեալ - ներուն դատավարութիւնը կը շարունակ - ուի : Ընդհ. դատախազը խիստ պատիժներ պահանջեց առաջին երեք ամբաստանեալ - ներուն համար :

ՊԱՂՏԱՏԻ թերթերը կը գրեն թէ Յոր - դանանի կառավարութիւնը կ'ուզէ որ Ի - րաքեան զինուորներ տեղաւորուին իր երկրին մէջ, դիմագրաւելու համար Իսրա - յէլի սպառնալիքը : Արաբական բոլոր եր - կիրներուն մէջ, Իրաքը ամէնէն զօրաւորը կը համարուի, օգնութեան հասնելու հա - մար Յորդանանի, պատերազմի պարագա - յին : Դամասկոսի մէջ կը հաստատուի թէ տասը օրէ ի վեր իրաքեան զօրաբաժին մը կը գտնուի Յորդանանի սահմանին վը - րայ, ի հարկին օգնութեան հասնելու հա - մար :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօ - նապէս հաղորդած է Իրաքի՝ թէ համա - ձայն է որ Սիդոնէն անցնին Քերքուք - Հայֆա նաւթուղիները, որոնք չեն օգ - տագործուած 1948էն ի վեր :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ 25.000 հայթուխները գոր - ծադուլ մը սարքած են, անսահման ժա - մանակով եւ հացը դժուար կը ճարուի : Գործադուլ յայտարարած են, նաեւ, ա - ծուխի փոխադրիչները : Ուրիշներ ալ կը սպառնան միանալ շարժումին :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը եւ Տիկնա Թա - գուհին բաժնուած են, կ'ըսէ Լոնտոնի « Տէյլի Միրըր» թերթը : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թագուհին, որ 28 տարեկան է եւ չըջնաւարտ Քէմպրիճի համալսա - րանէն, չէ կրցած համակերպիլ խալամա - կան կարգուսարքին :

ԱԼՄԱՅԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ (ստորերկրեայ ճամբայ) բացուեցաւ երէկ, մեծապէս դիւրացնելով հրապարակին երթեւեկը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 2).— Զոյլ ոսկի՝ 460.000, Նափոլէոն 3290, դոլլ. 3100, անգլիական 4070, քսան տոլարնոց 15880 : Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլ. 1035, տոլար 395, զուից. 94.25, պելժ. 7.70, լիր 0.61 :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, Կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան 1914 - 18 եւ 1939 - 45 :

Ա. Մաս.— Կիրակի առաւօտ (7 Հոկ - տեմբեր), Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. Պատա - րագ : Մասնակցութեամբ Դպրաց Դասու եւ Արմենիա երգչախումբի :

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 38րդ տարելիցը :

Ի ներկայութեան ֆրանսացի զինուորա - կան եւ քաղաքական անձնաւորութիւննե - րու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ըն - կերակցութեանց, իրենց դրօշակներով եւ Գերիներու Միութեան :

Պատարագէն վերջ Դրօշի պարզում, մասնակցութեամբ զինուորական նուագա - խումբի : Կարգապահութեան կը հսկեն Հայ արենոյշները :

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուա - կալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան :

Բ. մաս.— Ժամը 13ին, ճաշ Ֆրանքեւ - հայկական, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրա - հին մէջ :

Նախագահ

M. Gaston DEFERRE

(Երեսփ. Մարսէյլի քաղաքապետ, նա - խարար Անդրծովեայ Ֆրանսայի) :

Ներկայ կ'ըլլան

Colonel BERGASSE

Երեսփ. եւ նախկին նախարար

Madame la Marquise De FORESTA,

l'Amiral BOSVIEUX

եւ այլ անձնաւորութիւններ :

Ճաշագին 1200 ֆրանք :

Ճաշի տոմսերը ապահովել մինչեւ հոկ - տեմբեր չորս :

Գ. մաս.— Պարահանդէս, կը նուագէ

ՍԵՐԺ ԿԱՐՕ

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն :

Մուտքը ազատ է :

Ճաշի տոմսակերու համար դիմել քար - տուղարութեան

9, Rue d'Arcole, Tél. : DR. 65-98

Սէն Ժերոմ Շէհրեանի, Պոմոն՝ Վահրամ Պապուխեանի և Գէորգեօթնեղբայրեանի :

Սէն Թ'Անթուան Վահանեանի, Մարսէյլ քաղաք Յ. Պապիկխեանի, 28 ռիւ տէ Տոմինիքէն :

Պուլվ. Օտտօ՝ Արզումանեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ա. Թաթուլեան կը փնտռէ Մշոյ Զիա - րէթ գիւղէն երեք հայ զինուոր տղաք, Սմբատ Առաքելեանի տղան՝ Աղատ եւ Մարգար Քերոբեանի եղբօր որդիները՝ Վահէ եւ Բագրատ : Տեղեկացնել Ա. Թա - թուլեանի՝

14 Rue Julien-Lacroix, Paris (20e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Ա. Տուրկութեան կը նուիրէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Հայ Կար - միր Խաչի Օգն. մարմնի Փարիզի դարմա - նատան, ողբ. Յակոբ Գամպըրճեանի մահուան առթիւ :

× Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Ֆէ - սանվիլլէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Պ. Կարապետ Գազազեան 5000 ֆրանք, Տօքթ. Զարեհ Զաքմիչեան հազար ֆրանք, Օր. Վիոլէթ Շէքրոյեան 600 ֆր. :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մաս - նաճիւղին : Ս. Քէփէնէկեանի թատերա - խումբը կը ներկայացնէ Վ. Տատրեանի

ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ

Պետական Թատրոնին մէջ : 6 Հոկտ. Շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանգուցեալ Ղեւոնդ Շալճեանի տխուր մահուան առթիւ իր սիրա - սուն զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Պ. Պ. Տաճատ եւ Վրոյր Շալճեան, նաեւ քոյրը՝ Տիկին Հերմինէ Միսկէրճեան հետեւեալ նուէրներն ըրած են.— Կապոյտ Խաչի Պո - մոնի մասնաճիւղին հինգ հազար ֆրանք, Կապ. Խաչի Պոմոնի դպրոցին հինգ հա - զար ֆրանք :

Նոյն տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրեցին Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը եւ զանազան սրտակից ազգականներ եւ բարեկամներ Կ. Խաչի Պոմոնի դպրոցին 12.000 ֆր., գումար 22.000 ֆրանք :

Կապ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ մասնաւորաբար Տէր ևՏիկ.Միսկերճեանի եւ բոլոր մասնակցող ազգասէր եւ դպրո - ցասէր հայրենակիցներուն, որոնք լաւա - գոյնը կատարեցին օրինակ դառնալով շա - տերուն :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէւ Մորիսի երի - տասարդներու : Այս կիրակի, ժամը 15էն 22, (Շէ Պաքիսք) :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները քաջա - լերել այս ձեռնարկը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

Մարսէյլի շրջանի ժողովները.— Հինգշաբթի ցերեկ ժամը 4ին : Քաղաքի : Ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըքէօզի վը - րայ աշխատողներ : Դիմել՝

Maison PARIS-CALIFORNIE

16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

Ծախու են թրիքօ շինելու կերպասներ (ֆէնթերլոք լէն), յարմար գիներով :

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Սիւրժըքէօզ ռազէօզ մը, էֆէլսիօր մը շատ լաւ վիճակի մէջ, մատչելի գի - նով : Դիմել՝

Maison DANIEL

21 Rue d'Hauteville

Tél. : PRO 83-94 ou 14-83

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ., այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիր. ժամը 15.30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին :

Ժողովները շարունակելի են, սովորա - կան հաւաքատեղիներուն մէջ : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկա - յացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռե - ժանի վերնայարկը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի - տէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա : Կարեւոր օրա - կարգ :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օ - րակարգ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 10ին, ժամը 21ին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» ենթակոմի - տէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերնե - րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան են - թակոմիտէն սովորաբար ժողովի կը հը - րաւիրէ Առնուվիլի, Կուսէնվիլի եւ Սար - սէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատե - ղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Ղազարոսի սրճարանը, էթիէն Տոլէ : Օրակարգ՝ զեկուցում պարահան - դէ մասին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի վարչու - թիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, իր ան - դամուհիները այս շաբաթ, ժամը 5.30ին, Տիկին Հաքիմեանի բնակարանը : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան մէկ ան - դամը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $10 : Հատը 12 ֆր․

ՈՒՐԲԱԹ
5
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI
5 OCTOBRE
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7698 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3509

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԱ՛Ց, ՍԻՈՆ, ԼԱ՛Ց․— Բ․

Երուսաղէմի պատր․ տեղապահին ամբաստանագիրը ծանրակշիռ հանգամանք ունի նաեւ անոր համար որ, կրնար զայ- ղութին ալ վնասել, ինչպէս եւ վանքին, ուր տարիներէ ի վեր տուն – տեղ են եղած 1500 -2000 բնակիչներ :

Ամբաստանագրին իւրաքանչիւր կէտը կը ձգտի գրգռել Արաբներու հանրային կարծիքը :

Անոր մէջ կան հատուածներ բառեր որոնք սահմանուած են մթնոլորտ ստեղծելու :

Մանաւանդ որ, ամբաստանեալը սոսկական անհատ մը չէ, այլ Հայ․ Եկեղեցւոյ իշխանաւոր մը, ծանօթ՝ ազգային եւ միջազգային շրջանակներու մէջ :

Բարեբախտաբար Յորդանանի մէջ ալ դատաւորներ կան, որոնք մշուշը փարատեցին, անպարտ արձակելով ամբաստանեալը :

Հիմա որ Տիրան արք․ Ներսոյեան փըրկուած է աքսորէն եւ հրապարակային վարկաբեկումէ, արդեօք անդրադարձա՞ւ թէ ինքն ալ նոյն անպատիւ արարքը գործած էր, քանի մը տարի առաջ:

Պատմութիւնը ժամանակին հրատարակեց անգլերէն «Րիփորթըր» պարբերականը եւ թարգմանուեցաւ մեր թերթերուն մէջ (Յառաջ, 23 Օգոստ․, 1955):

Կ'արժէ ամփոփել, ոչ միայն յիշողութիւնները թարմացնելու, այլ եւ անգամ մը եւս ապացուցանելու համար թէ որքան լպրծուն գետնի մը վրայ կեցած են դատ մը բարձրաստիճան կղերականներ :

Տիրան արք․, այն ատեն առաջնորդ Հիւս․ Ամերիկայի Էջմիածնական թեմին, 1952 Մարտ 21 թուակիր նամակ մը կը գրէ Պ․ Մ․ Ա․ Գալէնտէրի, Առաջնորդարանի պաշտօնական թուղթին վրայ :

Իր բարեկամը սերտ կապեր ունէր Ուաշինկթընի արտաքին գործերու պաշտօնատան հետ եւ գաղտնի տեղեկագիր մը պիտի յանձնէր Դաշնակցութեան մասին :

Տիրան արք․ օգտուելով այս թանկագին առիթէն, հետեւեալ թելադրութիւնները կ'ընէ, որպէսզի անոր համեմատ խմբագրէ տեղեկագիրը ․—

1․ «Դաշնակներուն գործելակերպը, որ քաջալերուած է Սթէյթ Տիփարթմընթին կողմէ (արտաքին գործերու նախարարութիւն) որեւէ օգտակարութիւն չունի ոչ պետական պաշտօնատան (նոյն), ոչ ալ ամերիկեան շահերու տեսակէտէն :

2․ Դաշնակները չեն ներկայացներ հայ ժողովուրդը: Անոնց ձայնը ոչ մէկ կշիռ ունի Սփիւռքի հայ ժողովուրդի գանգուածին մէջ:

3․ Հայաստանի ժողովուրդը խորապէս կ'ատէ ինչ որ Դաշնակցութեան կողմէ կուգայ :

4․ Դաշնակները քաջալերելը միայն կը ծառայէ վարկաբեկելու Ամերիկան հայ ժողովուրդի գերակշիռ մեծամասնութեան աչքին, ամբողջ աշխարհին մէջ:

5․ Դաշնակները միայն չարիք կը հասցնեն Ամերիկայի վարկին, փոխանակ օգտակար ըլլալու անոր :

6․ Դաշնակները պղտոր ջուրերու մէջ ձուկ կ'որսան միջազգային քաղաքականութեան մէջ, միայն իրենց սեփական հատուածի շահերուն համար: Այդ շահերը իրականին մէջ զուգընթաց չեն ամերիկեան շահերուն, թէեւ երեւութապէս այդպէս կը թուին » :

Ձեզի կը մնայ բաղդատել երկու «բարձրաշնորհ»ները, երկուքն ալ սաղիմական :

Մէկը իր դասակիցը եւ մրցակիցը կը սեւցնէ հիւրընկալ պետութեան առջեւ, իր ստորագրութեան տակ եւ պաշտօնական կնիքով :

Միւսը, աւելի զգոյշ, կը փորձէ ամբողջ քաղաքական կուսակցութիւն մը կասկածելի ներկայացնել ուրիշ բարեկամ պետութեան մը առջեւ, գաղտնի տեղեկատուի մը միջոցաւ :

Լա՛ց, Սիոն, լա՛ց․․․ Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒԷԶԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԱՌԹԻՒ

#

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ

Խ․ Միութեան արտաքին նախարարը, Պ․ Շեփիլով Նիւ Եորք հասնելով, պարտք սեպեց հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղել ․

— Կարելի է բանաւոր լուծում մը գտնել Սուէզի վէճին համար, Ապահովութեան խորհուրդին միջոցաւ: Դժբախտաբար տակաւին փորձեր կը կատարուին խնդիրը կարգադրելու ըլնու զօրութեամբ: Այս փորձերուն պատճառը այն է որ մարդիկ չեն հասկնար մեր ժամանակներու ոգին եւ ընկերային կեանքի վերանորոգումը որ յառաջ կ'երթայ ամբողջ Արեւելքի ընդարձակ տարածութեանց վրայ: Այս բարեշրջումը անգիտանալով է որ ռազմական եւ անզօրենական ծրագիրներ կը մշակուին, բանի ուժով լուծելու համար Սուէզի հարցը » :

Յայտարարութիւնը գրաւոր էր, լրագրողներու համար եւ անգամ մը եւս կը հաստատէր թէ Խ․ Միութիւնը պիտի պաշտպանէ Եգիպտոսի տեսակէտը Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Արեւմտեան գլխաւորները նախատեսած էին այս պարագան եւ ․․․ [illegible] հին, վէճը ժողովէն դուրս կարգադրելու համար :

Շեփիլով իր յայտարարութեան մէջ կը շեշտէր թէ Խ․ Միութիւնը պատրաստ է կարելին փորձելու, խաղաղ կարգադրութեան մը համար: Բայց միշտ կը յիշեցնէր թէ բանակցութեանց ատեն նախ պէտք է հաշտեցնել Եգիպտոսի շահերը, իբրեւ գերիշխան պետութիւն, միւս բոլոր պետութեանց շահերուն հետ:

Եգիպտոսի արտաքին նախարարն ալ յայտարարեց ․

— Երբ ես մեկնեցայ, ամէն բան կարգին էր Սուէզի նաւարկութեան մէջ: Գալով մեր բռնելիք դիրքին, չեմ կրնար տեղեկութիւններ տալ:

× Հնդկաստանի անպաշտօն նախարարը, Քրիշնա Մենոն, որ Գահիրէ կը գտնուէր վերջերս, իր գաղտնի խօսակցութեանց մէկ մասը յայտնելով, ըսաւ թէ նախագահ Կամալ Նասր համաձայն է գոծակցելու միջազգային մարմնի մը հետ հետեւեալ խնդիրներու մասին․ — 1․ Ծ[illegible] դել ջրանցքին տուրքերու սակը ․— 2․ [illegible] բոշել նաւուղիղներու յարմարութիւնը ․— 3․ Զարկ տալ ջրանցքին բարւոքման :

Հակառակ Պ․ Մենոնի պնդումներու[illegible] դնդ․ Նասր միշտ մերժած է հաւանիլ [illegible] Իսրայէլի նաւերն ալ անցնին Սուէզէն [illegible] «Եգիպտոս պատերազմի մէջ ըլլալով Ի[illegible] րայէլի հետ, պիտի վտանգուի, եթէ թո[illegible] տայ որ անոր նաւերը անցնին Ջրանցքէն [illegible] Այս ընդդիմութեամբ Եգիպտոս խախտ[illegible] կ'ըլլայ 1951ի համաձայնութիւնը որ[illegible] պարտաւոր էր արտօնել Իսրայէլեան նա[illegible] ւերու անցքը :

× Վերջին տեղեկութիւնները կը հաս[illegible] տատեն թէ անհամաձայնութիւն կը տի[illegible] Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութեա[illegible] անդամներուն միջեւ: Առ այժմ մէկ[illegible] դրուած են բոլոր վիճելի խնդիրները: Կա[illegible] րելի չէ եղած համաձայնիլ ընդհ․ վերա[illegible] տեսուչի մը նշանակման մասին: Յանձ[illegible] նախումբերը կը շարունակեն իրենց աշ[illegible] խատանքը, կարգ մը մանրամասնութիւն[illegible] ներ ճշդելու համար :

× Ջրանցքին եգիպտական ընկերակցու[illegible] թեան տնօրէնը, Մահմուտ Եունիս, յա[illegible] տարարեց թէ ութ ռուս նաւուղիղներ ա[illegible] դէն կ'աշխատին Սուէզի մէջ եւ թէ վար[illegible]

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԵՐԵԼԻՆ ԵՒ ԱՆՆԵՐԵԼԻՆ․․․

Հռոմէական կղերն ալ «թերի եւ աններողնելի»ի հարցով մը զբաղած է այս միջոցին :

Խնդիրը աւելի խաղաղասիրական հանգամանք ունի քան մեր եպիսկոպոսներուն պաղպաղուր մարտակոչը :

Իտալական թերթերը կը գրեն թէ 15 տարեկան հաւատացեալ պատանի մը տաք տաք համբուրեր է իր դեռատի բարեկամուհին, երբ առանձին էին:

Յետոյ, կարծելով թէ մեղք մը գործած է, գացեր խոստովաներ է տէրտէրին :

Այս վերջինը, որ երեւի ջաղացքէն կու գար, մէկ անգամէն վճռեր է ․

— Տղաս, մահացու մեղք մը գործեր ես, ի՞նչպէս պիտի քաւես ․․․

Տղան ահուդողի մատնուելով, գացեր ուրիշ տէրտէրի մը պատմեր է խնդիրը :

Այս վերջինը, աւելի լայնամիտ — թերեւս աշխարհ տեսած մարդ — բացատրեր է թէ գործած մեղքը այնքան ալ ծանր բան մը չէ եւ կրնայ ներելի համարուիլ :

Առաջին տէրտէրը լսելով այս յայտարարութիւնը, չուտեր չի խմեր եւ նամակ մը կը գրէ կաթողիկ պարբերականի մը, որպէսզի աստուածաբաններ լուծեն այս թնճուկը :

Ականաւոր աստուածաբաններ դիւանաթուղթերը պրպտելով, անհրաժեշտ վկայութիւնները կը գտնեն Կղեմէս Ե․ (ԺԴ․ դար) եւ Աղեքսանդր Է․ պապերու մատենագրութեանց մէջ եւ զեկոյց մը կը հրատարակեն:

Այդ զեկոյցին համաձայն, օրինաւոր եւ պարկեշտ է ․—

1․ Ամուսնին եւ կնոջ միջեւ փոխանակուած համբոյրը :

2․ Ծնողներու եւ զաւակներու համբոյրը:

3․ Եղբօր եւ քրոջ համբոյրը (պայմանաւ որ մաքուր դիտումներով տոգորուած ըլլան):

4․ Հօրեղբայր - մօրեղբայրներու, հօրաքոյր – մօրաքոյրներու, զարմիկներու եւ զարմուհիներու համբոյրը (պայմանաւ որ պիղծ նկատումներ չունենան).

5․ Ոչ – ազգականներու միջեւ փոխանակուած համբոյրը: Միշտ պայմանաւ որ « ցանկասիրութեան կիրքով արատաւորուած չըլլան»:

Նրբութիւն մը եւս,— աստուածաբանները ներելի կը համարին ամուսնական կապերէ դուրս կատարուած ցանկասիրական համբոյրը, երբ հեղինակը զայն նախաբան մը չի նկատեր, աւելի յառաջ երթալու համար ․․․

Եթէ այս աստուածաբանները Փարիզի փողոցներէն անցնէին, փոխանակ դեղնած թուղթեր պրպտելու, ապահովաբար իրենք ալ պիտի շուարէին, ներելին եւ աններելին զանազանելու համար:

Իսկ եթէ աւելի խոր պրպտումներ կատարէին եկեղեցական պատմութեան մէջ, այն ատեն սուրբերու կարգը պիտի անցընէին տասնըհինգ տարեկան պատանին :

ՎԱՀԷ

ԾԱՆՐ ՕՐԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Ալժերիոյ նախարարը, Ռոպէր Լաքոստ, 19 էջերէ բաղկացեալ տեղեկագիր մը յանձնեց կառավարութեան, ազդարարելով թէ հոկտեմբեր ամիսը «տաժանելի» պիտի ըլլայ: Իր կարծիքով, ըմբոստներուն հրամայուած է ստեղծել ահաբեկչութիւն քաղաքներու մէջ, բոլոր միջոցներով: «Ըմբոստները այն տեսակէտն ունին թէ՝ խիստ կարեւոր է ահուսարսափի մթնոլորտը պահել մօտ մէկ ամիս, ինչ որ ալ ըլլան կորուստները, վասն զի ելքը մօտ է »:

Տեղեկագիրը միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ հիմնական բարւոքում տեղի ունեցած է եւ թէ մօտ 500․000 Ֆրանսացի զինուորներու ջանքերուն շնորհիւ խաղաղած են կարգ մը շրջաններ: Կառավարութիւնը պիտի սպասէ որ խաղաղութիւնը կատարեալ ըլլայ, երկրին նոր կարգուսարքը գործադրելու համար :

Նախկին նախարար Մ․ Մութէ, որ նոյնպէս ընկերվարական է, ճառ մը խօսելով գիտել տուաւ թէ կառավարութեան լաւատեսութիւնը չէ ազդած ժողովուրդին վրայ եւ ապարդ անստուգութիւնը ծանրապէս կը ճնշէ :

× Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց Ալժերիոյ նախարարին մէկ ծրագիրը, որուն համաձայն 300․000 հեկտար հող պիտի բաշխուի գիւղացիներուն : Հոկտեմբեր 22էն 28 ամբողջ մէկ շաբաթ հանգանակութիւն մը պիտի կատարուի, խլամ տղոց համար :

× Ալժերիոյ փոխառութիւնը փակուեցաւ հոկտեմբեր 3ին: Ընդհ․ գումարը կ'անցնի 220 միլիառ ֆրանքը: Տեղական թերթերը ուշադրաւ կը գտնեն որ երեքուկէս շաբաթը բաւական եղաւ այդ գումարը հաւաքելու համար, մինչդեռ 1954ին 102 միլիառ գոյացաւ վեց շաբաթէն, իսկ 1952ին 106 միլիառ՝ եօթը շաբթուան մէջ:

× Օրանի շրջանին մէջ ծուղակն ինկաւ զինուորական կարաւան մը : Ինը զինուորներ սպաննուեցան: Բազմաթիւ ագարակներ հրկիզուեցան Ալժէի եւ Օրանի շրջաններուն մէջ :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց Քալիֆորնիոյ երէց ընկերներէն Սմբատ Զատիկեան, որ հինգշաբթի օր վերադարձաւ Ամերիկա: Ընկերը 80 տարեկան է, բայց միշտ առոյգ եւ նուիրեալ :

× Ծանօթ ջութակահար Ջաւէն Մելիքեան Հիւս․ Ամերիկա մեկնեցաւ :

Պէյրութ վերադարձաւ Լիբանանի երեսփոխանը, Պ․ Տիգրան Թոսպաթ:

Պէյրութի ճեմարանի հայերէնի դասընթացքներուն հետեւելու համար Լիբանան մեկնեցան Օր․ Լորիկ Համասեղ եւ Օր․ Մ․ Գրիգորեան: Երկուքն ալ Ամերիկայէն ղրկուած են յատկապէս, իրենց հայերէնը կատարելագործելու և վերադարձին հանրային ծառայութեան նուիրուելու համար:

Ամերիկայէն այցելութիւնը ընդունեցանք նաեւ Պ․ Մելքոնեանի, իսկ Պաղտատէն՝ Բժ․ Հ․ Իզմիրլեանի, որուն հաղորդած տեղեկութիւնները պիտի կարդաք այսօր (Գ․ էջ):

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ աւելի քան 25․000 հայթուխ բանուորներու գործադուլը ծանրացած է: Շարժումին միացած են հազար մետաղագործներ եւ երկաթուղիներու աշխատաւորները :

ԹՈՒՐՔ թերթերը կը գրեն թէ Սեպտ․ 30ին վարչապետը հանդիսաւորապէս բացաւ Էրզրումի եւ Երզնկայի շաքարի գործարանները: Առաջինը տարեկան 18․000, երկրորդը քսան հազար թոն շաքար պիտի արտադրէ: Նոյն օրը Էլազըղի (Խարբերդ) եւ Մալաթիոյ մէջ ալ շաքարի գործարաններ բացուեցան :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ․ Ատընաուըր Փարիզ պիտի գայ, Պ․ Կի Մոլէի հետ խորհրդակցելու եւ միացեալ Եւրոպայի ծրագրին զարկ տալու համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ զինուորական պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», կը ծանուցանէ թէ ցուցահանդէս մը բացուած է, պարզելու համար հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու վտանգները եւ պաշտպանուելու միջոցները: Առաջին անգամ է որ Խ․ Միութիւնը կը յայտնէ պաշտպանողական միջոցներ՝ հիւլէական վտանգին դէմ :

ԱԿԱՆՋ ՈՒՆԵՑՈՂԸ ԹՈՂ ԼՍԷ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 30 Սեպտ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան շուրջ մղուած բուռն պայքարը, եւ տրուեստականօրէն ստեղծուած խուժանավարական աղմուկը, ուշադրութիւն գրաւեց նաեւ մեր գաղութին մէջ։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի գլխաւորութեամբ եւ եպիսկոպոսական ժողովի մը անունով հակառակորդներու կողմէ սարքուած ապօրինաւոր խաչակրութիւնը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռին եւ ընտրեալ կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի դէմ, ոչ միայն իր նպատակին չհասաւ, այլ, ճիշդ հակառակ արդիւնքի յանգեցաւ, աւելի ժողովրդականացնելով Կիլիկեան Աթոռը եւ անոր արժանաւոր գահակալ, Զարեհ Ա.։

Մարսէյլի գաղութը, որ ամենէն, առանց զաւանանքի, եւ կուսակցական խտրութեան, համազգային ընդունելութիւն մը սարքեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի այցելութեան առթիւ, այն միամիտ հաւատքը ունէր, թէ Վազգէն Ա. խաղաղութեան եւ համերաշխութեան առաքեալ մըն է, չուտով յուսախաբութեան մատնուեցաւ, տեսնելով ազգեցութեան պայքար եւ տիրապետելու ձգտումներ։ Ժողովուրդի աչքին, Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը եւ օծումը իբրեւ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին, արդարութեան եւ ճշմարտութեան ինչպէս նաեւ իրաւունքի վերջնական յաղթանակն է։ Եւ հաստատումը Հայ. Եկեղեցւոյ անկախութեան։

Այս իրողութեան իբրեւ ապացոյց, կ'արժէ յիշել այն տեւական խանդավառութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը զոր ժողովուրդը ամիսներ շարունակ ի յայտ բերաւ Զարեհ Ա.ի ընտրութեան առթիւ։ Տեսնելու արժանի պարագայ մըն էր, թէ ինչպէս ամէն օր, ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր «Յառաջ»ի ժամանման, տեղեկանալու համար ընտրութեան եւ օծումին անցուդարձին։ Ժողովրդական այս անկեղծ հետաքրքրութիւնը իր տրամաբանական վախճանին յանգեցաւ Զարեհ Ա.ի ընտրութենէն եւ օծումէն վերջ, երբ բազմաթիւ Միութիւններ, Հայր., երիտասարդական, մարզական, կամաւորական, մշակութային, բարեսիրական եւայլն, ինչպէս նաեւ ազգային մարմիններ, յարանուանութիւններ եւ անհատներ, նոյնիսկ Փրանսացի բարեկամներ՝ մասնաւոր նամակներով եւ հեռագիրներով փութացին շնորհաւորել ընտրութիւնը եւ օծումը, արտայայտութեան անկեղծ մաղթանքներով։ Շնորհաւորական այս հեռագիրներուն մէջ, մասնաւորաբար պէտք է յիշել մեր Փրանսացի բարեկամներէն Տէր եւ Տիկին Ժան Պալարի, բանաստեղծ Լիւք Անտրէ Մարսէլի եւ կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Յովհ. Ծ. Վրդ. Զուխաճեանի, ինչպէս նաեւ ազգային մարմիններու եւ Թաղական խորհուրդներու հեռագիրները։ Այս առթիւ, յիշենք նաեւ որ քաղաքիս երկու մեծ օրաթերթերը՝ «Լը Փրովանսալ» (9 Սեպտեմբեր) եւ «Լը Մէրիտիոնալ» (13 Սեպտեմբեր) Զարեհ Ա.ի վերջին լուսանկարը հրատարակած էին, տալով կենսագրական տեղեկութիւններ։

Ժողովրդական այս ինքնաբուխ համակրութեան փոխարէն՝ ի՞նչ ըրաւ Հայ. Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան կղերը, մասնաւորաբար անոր եպիսկոպոսական դասը։ Անոնք շարունակեցին զաւեր սարքել ազգային եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ շահերուն դէմ, արհամարհեցին ժողովրդական մեծամասնութեան կարծիքը, իշխանութեան մը, որ սկզբունքով հակակրօնական է եւ թշնամի Հայ. Եկեղեցւոյ իրական շահերուն։ Անոնք իրենց կոչումին գիտակցութիւնը չունեցան, եւ իրենց ընթացքով վարկաբեկեցին ոչ միայն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ժողովրդական նուիրապետութիւնը, այլեւ իրենց անձն ու սատիճանը։ Ժողովուրդի աչքին, առաջնորդը պարտաւոր է քալել ժողովրդական մեծամասնութեան ետեւէն։ «Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ»։ Այսօր անոնք Հայ ժողովուրդի աչքին կը ներկայանան իբրեւ անարժան եկեղեցականներ, որոնք ժողովրդական կարծիքին առջեւ կշռուեցան, գտնուելով, պակաս գտնուեցան։

Կը կարծենք թէ՝ եկած է ժամանակը, միամ մը եւս յիշեցնելու Հայ. Եկեղեցւոյ աստիճանաւորներուն, որ գիտակցին իրենց իրական կոչումին եւ նկատի ունենան ժողովուրդի կարծիքը։ Կարելի չէ անվերջ արհամարհել ժողովրդական կարծիքը։

Ով որ լսելու ականջ ունի, թող լսէ։

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Արսէն Մամեան, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Ատրպատականի մէջ, գրի առած է իր տպաւորութիւնները Ալիքի մէջ։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը։

Առեն մը Իրանահայ կեանքի բազկերակըն եղած է Թաւրիզը, զոր «մեծ եւ ազնիւ քաղաք» կը կոչէին մինչեւ 16րդ դար, առեւտրական, դիւանագէտ, մտաւորական եւ հոգեւորական եւրոպայի այն ճամբորդները, որ անկէ կ'անցնէին։

Մայրաքաղաքին յարաճուն վերելքը, ազգային դպրոցներու փակումը, պատերազմը եւայլն, գրեթէ մեռցուցին Ատրպատականի կեանքը։ Թաւրիզի հայութեան պատկերը փոխուած է աւելի քան երբեք քառորդով։ Մեծ թիւով հայրենակիցներ փոխադրուած են մայրաքաղաք։ Երիտասարդութիւնը գործ փնտռելու համար անցած է Խուզիստան եւ Թեհրան։ Բաւական թիւով ընտանիքներ ալ ներգաղթած են։

Նոյնն է պարագան Նոր Ջուղայի հայ համայնքին։ Այլեւս նոյն շուքը չունին Հիւսիսային եւ Հարաւային Իրանի այդ երկու հայկական մեծ կեդրոնները։

Թաւրիզի Առաջնորդարանը հիմնուած է 1828ին, Թաղէի վանքէն փոխադրուելով Թաւրիզ (պաշտօնապէս փոխադրութեան թուականը 1840 - 41 է)։ Շէնքը շինել տըւած է Նիկողայոս եպիսկոպոս որ վախճանած է 1837ին։ Ըստ կարծիքով Սահակ եպիսկ. Սաթունեանը շինել տուած է։

1935ին Առաջնորդարանը փոխադրուեցաւ Թեմական Կեդր. դպրոցի շէնքը։

Առաջնորդական տեղապահն է Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան, քարտուղարը՝ Պ. Ռաֆայէլ Բաբախեան։ Երջանկայիշատակ Ներսէս արք. Մելիք-Թանգեանի շունչը կը սաւառնի ամբողջ Առաջնորդարանին վրայ։

Լիլաւա թաղին մէջ կը գտնուի Ս. Սարգիս եկեղեցին (շինուած 1845ին)։ Երկու կողմերը դպրոցական երկու շէնքերը կան Թամարեան (շինուած 1895ին), Հայկազեան (շինուած 1860ին)։

Բերդաթաղի (Ղալա) Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցին 900 տարուան հնութիւն ունի, բազմաթիւ անգամներ նորոգուած է։

Թաւրիզի Հայկ. եկեղեցիները այցելած են վենետիկցի առեւտրական մը Ամբրոսիոս Քոնթարինին (1474ին), ծոն Նիւբըրի անգլիացի առեւտրական (1581ին)։

Առաքել Դաւրիժեցի կը յիշէ թէ Մովսէս եւ Փիլիպպոս կաթողիկոսներու օրով, շինուած է «Թաւրիզու քաղաքի եկեղեցին»։

Առաջնորդարանի տպարանը կից է Առաջնորդարանին (հիմնուած 1899ին), «Արամեան», թատերասրահը (հիմնուած 1915ին) և «Արամեան» դպրոցը (1835ին)։ 1887ին հիմնած են «Աննայեան» Օրիորդաց դպրոցը։ Երկուքը միասին 1900ական թըւականներէն կոչուած են «Արամեան» երկսեռ դպրոց։ Բոլոր այս շէնքերը կը կարօտին նորոգութեան։

Թեմական Խորհուրդը յաջողեցաւ ետ առնել «Թամարեան» դպրոցի շէնքը, պիտի վերաբացուի այս տարի։

Թաւրիզ տուած է մտաւորական եւ յեղափոխական դէմքեր, Տիգրան Ռաղմաճեան, Յովնան Դաւիթեան, Կարապետ Պինեան, Գասպար Յակոբեան, Յակոբ Տէր Յակոբեան։

Թաւրիզահայ Օրիորդաց առաջին դըպրոցը հիմնուած է 1879ին, «Աւարայրեան» Ընկերութեան կողմէ։ Հիմնադիրներն եղած են Տիկին Աչխէն Առաւելեան, Նազար Գորոյեան եւ Մարգար Նազարբէկեան։ Թումանեան եղբայրները նուիրած են «Թամարեան», «Հայկազեան» եւ «Աննայեան» դպրոցներու շէնքերը։

Թաւրիզի մէջ առաջին մանկապարտէզը հիմնուած է 1896ին, Բերդաթաղի մէջ, իսկ երկրորդը 1903ին։ Երկուքն ալ հիմնուած են Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան կողմէ։

1909ին կը հիմնուի Թեմական Կեդր. Միջնակարգ վարժարանը Կարապետ Արք. Տէր Մկրտիչեանի ջանքերով (փակուած 1936ին)։ Այս վարժարանին մէջ պաշտօնավարած են իբրեւ տեսուչ՝ Յովնան Դաւիթեան, Յովհաննէս Ճերմակ, Մամբրէ Մկրեան, Կարապետ Պինեան, Գասպար Յակոբեան եւ Հայրապետ Պանիրեան։ Դասաւանդած են նաեւ փրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան եւ Յակոբ Տէր Յակոբեան։ «Թամարեան» դպրոցին մէջ՝ տեսուչներ՝ Տիգրան Ռաղմաճեան, Գասպար Յակոբեան եւ Արմենակ Աֆթանդիլեան։

1949ին վերաբացուած է Լիլաւա թաղի «Հայկազեան» դպրոցը։ 1945ին համայնքին յանձնուած է «Թամարեան» դըպրոցի շէնքը, իսկ 1946ին վերաբացուած է «Արամեան» դպրոցը։

1870ին բացուած են Թաւրիզի Բողոքական դպրոցը, իսկ 1901ին Կաթոլիկներու դպրոցները։

1920ին հիմնուած է Թաւրիզի հայկական գիմնազիան։

Թաւրիզի տեղական դպրոցը հիմնուած է 1870ական թուականներուն եւ կը կոչուէր ռէբունական եւ «Մոզաֆարիէ» անունը կը կրէր։ 1889ին կը հիմնուի Թաւրիզի առաջին պետական դպրոցը եւ կը կոչուի «Նասրի»։

1861 – 1869ին Առաջնորդ Գէորգ Արք. Վեհապետեանի ջանքերուն շնորհիւ Նասրեդդին Շահը հրամայեց տարեկան 2500 ռիալ նպաստ տալ «Արամեան» դպրոցին։

«Ատրպատականի Հայոց Թեմական կանոնադրութիւնը» կազմուած է 1900ին, հաստատուած կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկի կոնդակով։

Երբ Թաւրիզի մեծ «Շահնազ» պողոտան բացուեցաւ Առաջնորդարանի բակէն մաս մը կտրեցին եւ քաղաքապետարանը որոշ հատուցում վճարեց։ Թեմական Խորհուրդը խանութներ շինելով, եկամուտի աղբիւր ունեցաւ։ Կարգ մը խանութներ շինուած են Միքայէլ Սահակեանի, Աւագեաններու եւ ուրիշներու բարեգործութեամբ։ Առաջնորդարանի տպարանին մէջ կը տպուին դասագիրքեր, գիրքեր։ Սակայն տպարանը կը մնայ 1930ի վիճակին մէջ։ Այս տպարանը հիմնած է առաջնորդ Ստեփաննոս եպիսկ. Մխիթարեան (Շիրակացի) 1899ին։

Թաւրիզահայ կեանքին մէջ ուշագրաւ դեր կը կատարէ ՀՕՄի (Հայ Օգն. Միութիւն) Ատրպատականի մասնաճիւղը, հիմնուած 1921ին։ 1926ին կապ կը հաստատէ Ամերիկայի Հայ Կ. Խաչի կեդրոնին հետ, եւ մասնաճիւղեր կը հիմնէ Արաքսի, Արաղանի, Ղազուինի, Ուրմիայէի, Մարաղայի եւ Մուժամբար գիւղին մէջ։

1921ին Թաւրիզի մէջ կը հիմնէ գաղթականական դպրոց եւ երբ գաղթականները կը փոխադրուին գաւառները, դպրոցներ կը բանայ Ուրմիայէի, Սալմաստի, Մարաղայի, Միանդուբի, Դարաշամբ գիւղին (Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքին կից), Մուժամբարի եւ Ղարադաղի եօթ հայկական գիւղերուն մէջ, հոգալով բոլոր ծախսերը։ Իսկ Թաւրիզի մէջ կը պահէ հայերէնի դասընթացքը։ 1948ին ներգաղթէն ետք, «Արամեան» վարժարանին մէջ կը հիմնէ հայերէնի ձրի դասընթացք։ Լիլաւա թաղին մէջ կը պահէ հինդղասեան դպրոցը, Թաւրիզի մէջ «Տէր Զաքարեան» մանկապարտէզը, եւ Տոքթ. Պօղոս» մանկապարտէզը։ ՀՕՄի այս չորս հաստատութիւններուն մէջ 1955 – 56ին ուսանած են չորս հարիւր հոգի, ունենալով տասը ուսոյ եւ տասը ուսուցիչ – ուսուցչուհի։ Առանձմէ զատ ՀՕՄը օժանդակած է միւս դպրոցներուն, նիւթապէս եւ բարոյապէս։ ՀՕՄի անդամներու թիւն է 80, մէջն ըլլալով արծուիկները։ Եկամուտի աղբիւրներն են Կեդր. վարչութեան յատկացումը (225 տոլար)։ Տիկին Ալինա Գալստեան կը վճարէ տան վարձք, Ամերիկայի Իրանահայ Հայր. Միութիւնը անդամավճարներ, ձեռնարկներ եւն.։

Թաւրիզի մէջ կայ նաեւ Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութիւնը, հիմնուած 1890ին, որ հիմնած է առաջին մանկապարտէզը։ Այս Միութիւնը ամէն տարի քանի մը տասնեակ սաներ կը պահէ։ Բացած է կարուձեւի եւ գործի արհեստանոցներ։ Օժանդակած է 1895ի աղէտեալներուն, որոնք Վասպուրականէն Պարսկաստան ապաստանած էին։ 1899ին կը հոգայ հինգ հարիւր գաղթականներու։ Թագաւորը կը քաջալերէ միութիւնը, նըւէրներ ընելով. դպրոցներ բացած է Ատրպատականի զանազան շրջաններուն մէջ։ Անդամներու թիւը 32էն կը բարձրանայ 99ի, իսկ դրամական շրջանառութիւնը 4000էն 114000 ռիալի։ Շահը իր հովանաւորութեան տակ առած է ընկերութիւնը։

Ատրպատականի Կանանց Բարեգործա–

70-80 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

(ՅԻՐՈՒՑԱՆ ՅՈՒՇԵՐ)

Այդ «ժողով»ներին երբեմն մասնակցում էին Գ. Խաժակը — խօսելով «քաղաքական տնտեսութեան» վերաբերեալ հարցերի մասին, Ատրպետը՝՝ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, Վրթ. Փափազեանը, որ պատմած էր իր ճամբորդութիւնից Հայաստանում բանաստեղծ Շ. Յակոբեանը եւ ուրիշ քաղաքում գտնուող դէմքեր։ Ղեկավարներից էր նաեւ 6րդ դասարանի մէջ, աշակերտ Բարսեղ Զաքարեանը, մի վերին աստիճանի ընդունակ եւ խելացի երիտասարդ, որ, հետեւելով Լոնտոնից եկած նշանախօսին՝ «մեր սերունդի համար չէ ուսումը» — աւարտելուց մի քանի շաբաթ առաջ թողեց դպրոցը, անցաւ սահմանը եւ շուտով նահատակուեց։

80ական թուականների սկիզբներում կառավարութիւնը կամ դեռ չէր նկատում կամ մատների միջով էր նայում Հայերի մէջ զարթուած ազգասիրական շարժումին։ Տարին մէկ – երկու անգամ հայ աշակերտները դպրոցի շէնքի մէջ հայերէն ներկայացումներ էին տալիս եւ խաղում էին, ի միջի այլոց, «Վարդան Մամիկոնեան»ը եւ նման կտորներ։

Յովհաննէս Աբելեանը այստեղ սկսաւ իր բեմական առաջին քայլերը եւ հազիւ դպրոցը աւարտած — մտաւ Սաֆրազեանի խումբին մէջ։

Հին աշակերտները հիմնել էին նաեւ մի «խնամատար ընկերութիւն» որ անցնում էր սերունդից սերունդ եւ որի նպատակն էր օգնել չքաւոր ընկերներին եւ բարձրագոյն դպրոց մտնել ուզող չունեւորներին։

Հետզհետէ — 90ական թուականների սկիզբներից արդէն զգալի եղաւ կառավարութեան վերաբերմունքը դէպի Հայերը։ Հայերին ներկայացումները դպրոցում արգիլուեցան, դրսից լսում էին ուրիշ տեսակ հալածանքների մասին լուրեր, Կուկունեանցի ձերբակալման ժամանակներից յանուած հակակառավարական սերմերը — որ չփոթւում էր ռուսատեացութեան հետ, շարունակում էին աճել անտեսանելի կերպով։

Մի օր, վերջին դասարանում, երբ ուսուցիչը բարձրաձայն կարդացել էր տալիս ռուս եկեղեցական պատմութիւնից — Հայերիս համար վերին աստիճանի անպէտ եւ ձանձրալի — աշակերտներից մէկը գլուխը կախ մի ինչ որ գիրք էր կարդում, որ թագցրած էր նստարանի տակ։ [Ո]ւսուցչի կրկնակի նկատողութիւններին մէկն անգամ պատասխանում էր — «Ես [լս]ում եմ»։ Մի տեղ, ուր պատմւում էր, [թ]է ինչպէս մի հայ կուսակրօն մտել էր մի [ռ]ուս վանք, այդտեղ ուղղադաւանութիւն [ը]նդունել եւ այդտեղ էլ մեռել յանկարծ ուսուցիչը դիմեց այդ աշակերտին՝ «տաս, ի՞նչ կարդացուեց»։

Աշակերտը պատասխանեց.— «Մի հայ [կ]ուսակրօն մտաւ մի ռուս վանք, այդտեղ [ու]ղղադաւանութիւն ընդունեց եւ խսկոյն [ս]տուած պատժեց եւ մեռաւ։

Դասարանը հռհռաց։ Իսկ կատաղած [ու]սուցիչը մօտեցաւ աշակերտին եւ նըստարանի տակից հանեց «Պատերազմ եւ [խ]աղաղութիւն»ը։ Աշակերտը արտաքսուեցաւ։ Հայի պատմութեան մէջ առաջին անգամը չէ, որ Հայերն իրենց ձեռքով [շ]ինուած կարծիքները եւ դրան ականատես աշխարհը, յանկարծ տեսնում են որ [ճշմ]արութիւն է առել եւ այս անգամ աւելի [ծ]րաւոր կամքով եւ աւելի վճռական՝ [կ]պրելու համար ...

Այդպէս է Հայը։

Ա. ԹԻՒՆԻ ԻՒՋԲԱՇԵԱՆ

([Չոր]րդ եւ վերջին մաս)

ՇԷՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Անցեալ Սեպտեմբեր 10 - 14ին, Հռոմի մէջ, Ազգաժողովին նախաձեռնութեամբ միջազգային ժողով մը գումարուեցաւ սննդառութեան հարցը քննելու համար : Իրաքի կառավարութեան կողմէ համագումարին կը մասնակցէր Բժ. Հրանտ Իգմիրլեան, իբրեւ տնօրէն Պաղտատի «Սննդառութեան Ազգ. Հիմնարկութեան» :

Բժիշկը Հռոմէն եկած է Փարիզ, ուսումնասիրելու համար Փրանսական նման հաստատութիւնները : Աւելի քան ամիս մը պիտի մնայ Փրանսական մայրաքաղաքին մէջ, ուր ստացած է նաեւ իր ուսումը :

Բժ. Իգմիրլեան, անդամ է նաեւ Իրաքի Ազգ. իշխանութեան : Առիթէն օգտուելով, հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղեցինք այդ շէն գաղութի մասին. —

Վերջերս մարդահամարի մը ձեռնարկեցինք գաղութին մէջ, մեր ճշգրիտ թիւը հասկնալու համար : Աշխատանքները վերջացած չեն դեռ, բայց որոշ է որ Իրաքի մէջ կ'ապրին 15 - 16.000 հայրենակիցներ : Մօտ տասը հազար հոգի համախմբուած են մայրաքաղաքին՝ Պաղտատի մէջ : Մնացեալները ցրուած են Պասրայի, Մուսուլի, Քերքուքի, Խանաքինի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Բոլոր շրջաններուն մէջ ունինք դպրոցներ եւ եկեղեցիներ : Յատկապէս ուշադրութիւն կը դարձնենք երիտասարդական կազմակերպութիւններուն վրայ, որոնք խանդավառ են եւ գործունեայ :

Ժողովուրդին մեծ մասը համախմբուած ըլլալով Պաղտատի մէջ, ազգային կեանքը աւելի եռուն է այնտեղ : Նախապէս կային երկու եկեղեցիներ : Վերջերս ձեռնարկուած է երրորդի մը շինութեան, որ մօտ ատենէն կը վերջանայ : Իրաքի մեծագոյն եկեղեցին պիտի ըլլայ այս վերջինը, որ պիտի կրնայ պարփակել 1600 հոգի : Ծախքերը ապահովուած են :

Պաղտատի մէջ ունինք ընդարձակ աղգապատկան հողեր : Շնորհիւ Պ. Ս. Ղարիպեանի նուիրատուութեան, գաղութը մօտերս կ'ունենայ նաեւ հինգ յարկանի հսկայ շէնք մը, որուն հասոյթով պիտի կառուցուին ուրիշ ազգապատկան շէնքեր, իբրեւ հասոյթի աղբիւրներ :

Քանի մը տարիէն ազգ. եկամուտներու շնորհիւ, գաղութը ինքնաբաւ կը դառնայ :

Պաղտատի կեդրոնը կը գտնուի Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Ազգ. երկսեռ վարժարանը, ուր կը յաճախեն աւելի քան հազար աշակերտներ : Ունի երեք բաժանումներ .— Նախակրթարան, Միջնակարգ եւ Երկրորդական : Վարժարանը կը հետեւի կառավարութեան ուսումնական ծրագրին : Համապատասխան չափով կը դասաւանդուին հայերէն, Հայոց Պատմութիւն, Հայաստանի Աշխարհագրութիւն, եւն. :

Գաղութը համերաշխ է եւ կը վայելէ Պետութեան վստահութիւնը : Սիրով կ'օժանդակէ ազգային ձեռնարկներու : Զքաւորներու թիւը 2-300ը չանցնիր :

Զանազան Միութիւններ իրենց աջակցութիւնը կ'ընծայեն դպրոցներուն եւ ուրիշ ձեռնարկներու : Կ'օգնեն նաեւ չքաւոր ընտանիքներու զաւակներուն :

Երիտասարդական ամէնէն գործօն կազմակերպութիւնը « Հայ Երիտ. Երկսեռ Միութիւն»ն է : Ունի գեղեցիկ ակումբ մը, ուր ամէն Կիրակի կը հաւաքուին երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, սարքելով հանդէսներ եւ պարանցիկ երեկոներ : Միութեան գրադարանը հարուստ է եւ կրնայ գոհացնել օրուան պահանջները :

Գաղութը կը յառաջդիմէ շարունակ, նոր յաջողութիւններ արձանագրելով :

Ա.

կան Ընկերութիւնը հիմնած է 1895ին եւ քոյր ընկերութեան յեր եւ նման գործունէութիւն կ'ունենայ :

Մշակութային «Արարատ» Միութեան Թուրիզի մասնաճիւղը հիմնուած է 1953ի եւ ներկայիս ունի 220 անդամ եւ անդամուհի :

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆԱԳԻՐՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Դամասկոսի առաջնորդ Շաւարշ եպիսկ. Գույումճեան պաշտօնանկ եղած է եւ իրեն յաջորդած է Գրիգոր քհնյ. Փայասլեան : Սուրիոյ ներքին գործերու նախարարութիւնը այս պաշտօնանկութիւնը Սեպտեմբեր 27 թուակիր շրջաբերականով մը հաղորդած է դատական նախարարութեան, նահանգապետութեան, ոստիկանութեան և միւս բոլոր սպասարկութեանց :

Ահաւասիկ այն պնէ[?]յը որով Սուրիոյ կառավարութիւնը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսը կը ճանչնայ իբրեւ հայ ուղղափառ համայնքի գերագոյն պետը Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի մէջ.

« Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանէն մեզի հաղորդուեցաւ թէ կիրակի, 2 Սեպտեմբեր, 1956, Անթիլիասի մէջ տեղի ունեցած է օծումը եւ գահակալութիւնը Ն. Սրբութեան Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրուած էր 20 Փետրուար 1956ին : Իր այս հանգամանքով ան կը տիրանայ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի հայ ուղղափառ համայնքի գերագոյն պետի եւ կրօնական բարձրագոյն իշխանութեան յատուկ բոլոր իրաւասութիւններուն :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս պարագան եւ շրջաբերական նամակով հաղորդել Ձեզի ենթակայ բոլոր սպասարկութիւններուն :

Վարչապետ Սապրի էլ Ասալի

Դամասկոս, 6 Սեպտ. 1956

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 1 Հոկտ.— Օգտուելով Փենսիլվանիոյ համալսարանի դասախօս Պ. Մանասէ Սեւակի ներկայութենէն, Ուսանողական Միութիւնը դասախօսութիւն մը սարքած էր, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 27ին, Միութեան կեդրոնին մէջ : Ներկայ էին 28 ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ :

Միութեան նախագահը, Վահրամ Գրիգորեան դասախօսը ներկայացնելէ ետք, յայտնեց թէ շատեր — հայերէն չեն հասկընար, հետեւաբար դասախօսութիւնը անգլերէն պիտի կատարուի : Պ. Մ. Սեւակ դասախօսութիւնը սկսաւ հարց - պատասխանի ձեւով :

— Ինչո՞ւ կ'ուզէք Հայ մնալ : Կա՞յ ձեր մէջ մէկը, որ պատասխանէ այս հարցումիս :

Դժբախտաբար ոչ մէկը կրցաւ ճշգրիտ պատասխան մը տալ : Ոմանք ըսին.— « Հայ կ'ուզենք մնալ, որովհետեւ մեր ծնողքները Հայ են» : Ուրիշ մը — «Հայ կ'ուզենք մնալ, որովհետեւ մեր ազգին մշակոյթը եւ ճարտարապետութիւնը կը հաւասարին օտար ազգերու մշակոյթին :

— Մշակոյթ ըսելով ի՞նչ կը հասկնաք :

Ոչ ոք կրցաւ ճշգրիտ պատասխան տալ :

Յարգելի դասախօսը մանրամասնօրէն ներկայացուց Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը, Վարդանանց պատերազմը, յիշեց Անմահ Մ. Խորենացին եւ թելադրեց կարդալ ու սերտել Հայոց պատմութիւնը :

Դասախօսութիւնը տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 11 : Պ. Արշակ Սաֆրաստեանն ալ մասնակցեցաւ դասախօսութեան եւ թախանձագին խնդրեց որ «Լաւ, լաւ սերտեն ուսումնասիրեն Հայոց պատմութիւնը » :

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելով փակեց այս շահեկան դասախօսութիւնը եւ բոլորը գոհունակութեամբ մեկնեցան, հայ գիտնականին ձեռքը սեղմելով :

Կիրակի, 30 Սեպտ. Պ. Սեւակ կրկին Լոնտոն եկաւ եւ հոկտեմբեր երեքին կը վերադառնայ :

Վերջերս [illegible] այցելեց նաեւ Ալեքսանտրիոյ Փր[illegible] հիւանդանոցին բժշկապետը, Տոքթ. Բ. Ն[illegible] եւ հոգիս մէկ օր մնալով մեկնեցաւ :

ՅՈՎՀ. Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ՊՈԼԻՍԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՇԻՆԵՆ

Քանի մը շաբաթէ ի վեր Պոլսոյ թուրք թերթերը շնդալից տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Պոլսոյ վերաշինութեան մասին, քաղելով պաշտօնական բերաններէ : Պետական նախարար Ճէլալ Եարտըմճը կը ծանուցանէ .—

Սուլթան Ահմէտի հրապարակին վրայ պիտի բարձրացնենք Ֆաթիհին արձանը. միջազգային մրցում մը պիտի բացուի : Յառաջիկային պիտի որոշենք նաեւ թէ ուր պիտի կանգնի Գանունի Սուլթան Սիւլէյմանին արձանը :

Անդրադառնալով վերջերս փլցուած մզկիթներուն, նախարարը յայտնեց թէ պէտք եղած տեղերը նորեր պիտի շինուին : Օրթագիւղ Էնվէր փաշայի պուրակին էվգաֆի պատկանող հողին վրայ պիտի շինուին «ափարթըման»ներ եւ ապարանքներ ու մասնաճարներով ժողովուրդին պիտի ծախուին : Վազըֆլար Դրամատան մասնակցութեամբ նայլընի գործարան մը պիտի հաստատուի :

Քաղաքիս ամէն կողմ տենդագին թափով կը շարունակուի աշխատանքը . հրապարակներ եւ նոր պողոտաներ բանալու ու երթեւեկը դիւրացնելու համար :

Նախկին սակարանի խանը, Նամակատունն ու Տէնիզճիլէր դրամատան շէնքը արդէն իսկ վար առնուած են մէկ ու կէս միլիոն ոսկի ծախսուած է ասոր համար : Մասամբ ճամբայ պիտի ըլլայ այդ գօտին եւ մաս մըն ալ շատ հաւանաբար ինքնաշարժերու կայան : Յետոյ դէպի Թօփհանէ տանող ճամբան պիտի ընդարձակուի : Տէնիզճիլէր դրամատան բուն շէնքին դիմացէն մինչեւ Թօփհանէի աղբիւրը, բոլոր շէնքերը այսօրերս վար պիտի առնուին, երեսուն մեթր լայնքով պողոտայ մը բանալու համար : Իսկ Թօփհանէի պատմական աղբիւրը պիտի յարդարուի :

Թիւնէլին մուտքի դրան դիմացի բոլոր շէնքերը, Ժամագործ Մէյէր եւ մանր երկաթեղէնի առեւտրականներուն խանութները Գարաքէօյի հրապարակէն մինչեւ Ազապգափու պիտի փլցուին : Այդ կողմին տակէն եւ վրայէն անցնող երկու ճամբաները իրար միանալով լայն պողոտայ մը պիտի կազմեն, որ յետագային պիտի երկարի մինչեւ Ոսկեղջիւր : Երեսուն մեթր լայնքով : Առ այժմ այս գործին մէկուկէս միլիոն յատկացուած է : Եւայլն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԻՆԵՐԷՆ ՄԷԿՆ ԱԼ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆՔ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Հոկտ.—Լա Սիոթայի մէջ հողին յանձնեցինք Խաչիկ Այխանեան, Սեբաստիոյ Բուրբերդ գիւղէն, 71 տարեկան : Հանգուցեալը իր հեզ բնաւորութեամբ, սիրուած էր բոլոր գինք ճանչցողներէն, մեծ ու պզտիկ «Խաչիկ էմմի» կը կոչէին : Ինչպէս հազարաւորներ, ինքն ալ 1915ին ենթարկուած էր դահիճներու տանջանքներուն : Բարեբախտաբար կը յաջողի լեռները ապաստ[illegible] : Անօթի ծարաւ, երկար ատեն վայրի պտ[illegible] կը սնանի : Գիւղը արդէն աքսորուած էր : [illegible] Նատուր ըլլար, գաղանները պինքը ա[illegible] ջապէս պիտի յօշոտէին, իսկ եթէ մնար լեռներու մէջ, դարձեալ փրկութիւն չկար : Վերջին պահուն իր գիւղին մօտ քանի փախստական Հայերու կը հանդիպի եւ կ'որոշեն ինքնապաշտպանութեան պայքար մղել խմբովին :

Առաւ մըն ալ Խաչիկ էմմին գաղտնապէս Սեբաստիա կ'անցնի եւ 1919ին գիւղին գիշերապահ կը դառնայ : Ա. Բ. Գ. չգիտցող Խաչիկ կարդալ գրել կը սորվի եւ մինչեւ իր մահը ոչ ոքէ չխնդրեց որ նամակ մը գրեն իրեն համար : Յետոյ կուգայ կը հաստատուի Մարսէյլ եւ բանուորութեամբ կը դրամի մինչեւ 1947, երբ ներգաղթ մը կազմակերպուած էր : Խաչիկ էմմին ալ արձանագրուեցաւ : «Թուղթերը եկան, օթօն պիտի գայ, նաւը եկած է » ըսելով խաբեր էին խեղճ մարդը : Իր թուղթերով ուրիշներ գացին ...

Այս պարագան շատ ծանր ազդեց իր վրայ, խնայած դրամները սպառեցան : կինն ալ մեռաւ եւ ի վերջոյ ինքն ալ հիւանդանոց ինկաւ, աչքերը յաւիտենապէս փակելու համար :

Մարտիրոս Խաչատուրեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (163)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԷՄՔԻ ՎՐԱՅ

Երկար պատմում էին նրանք, եւ երբեմն առանձին — առանձին մօտենում էին տապալարին, հետուից հետաքրքրութեամբ նայում էին որսիրանցի հիւրի վրայ, կարծես, ստուգելու համար, թէ որքան ճշմարիտ էին իրանց պատմածները :

Ընթրիքի սեղանը Մերուժանի սպասաւորից աւելի ճոխ զանուեցաւ : Փայտեայ խանի մէջ դրուեցաւ նրա առջեւ թաժայ հաց, պանիր, երկու գլուխ սոխ, իսկ խոռովածը շամփուրներով տաք — տաք բերում էին, երբ սպառւում էր, դարձեալ կրկնում էին : Այն մարդը, որ Հայոց թագաւորի սեղանի մօտ նախապատիւ եւ առաջնակարգ նախարարի բարձ ունէր, այն մարդը որ Պարսից թագաւորի հետ շատ անգամ մէկ թախտի վրայ էր ճաշել, — երբեք այնպիսի ախորժակով չէր կերել, որպէս ուտում էր նա հովուի պարզ սեղանից : Բարեսիրտ Մանիի մօտ գտնուեցաւ նաեւ գինի :

Երբ սեղանը դրեցին, նա անցաւ տապալարի մի կողմը, մանրերով փորեց գետինը, եւ դուրս բերեց մի խեցեղէն փոքրիկ աման, ասելով .

— Ես գինին միշտ այդպէս թաղում եմ, այդպէս աւելի լաւ է լինում, տէր սեպուհ, թէ սառն կը մնայ, եւ թէ աւելի տաքութիւնից չի քացախի :

Մերուժանը խնդրեց նրան, որ ինքն եւս սեղանակից լինի, որը մեծ զուարթութեամբ ընդունեց, ասելով.

— Այդ ինձ համար չափազանց մեծ շնորհ է, տէր սեպուհ : Թող ծերունի Մանին առիթ ունենայ մարդկանց մօտ պարծենալու, որ իր կեանքում միանգամ մի սեպուհի հետ հաց է կերել :

Նա նստեց եւ գինու ամանը դրեց իւր մօտ :

Առաջին թասը Մերուժանը քամեց մինչեւ վերջին կաթիլը : Այդ տեսնելով, Մանին խրախուսուեցաւ, եւ սկսեց թէ ինքը խմել, եւ թէ աւելի յաճախ մատուցանել թասը իւր հիւրին : Երբ բաւական խմել էին, նա դարձաւ դէպի հիւրը, հարցնելով .

— Ասա ինձ, տէր սեպուհ, դու ինչ համբաւ ունես Մերուժանից : Դու աշխարհի մարդ ես, գիտես նրա չարն ու բարին : Մենք կտրուած ենք աշխարհից, չգիտենք, թէ որտեղ ինչ է կատարւում : Ճշմարի՞տ է այն, որ խօսում են ...

— Ի՞նչ են խօսում :

— Ինչ ասեմ ... դու ինձանից լաւ գիտես, տէր սեպուհ ... լեզուս չէ բռնում, որ ասեմ ...

— Ես էլ ուղիղը չգիտեմ, քարի Մանի ... շատ բան են խօսում ... ո՞ր մէկին կարելի է հաւատալ ... Ես միայն այդքանը գիտեմ, որ շուտով կը գայ Մերուժանը եւ, շատ կարելի է, որ նա Հայոց թագաւոր դառնայ ...

Հովուի խորշոմներով պատած դէմքը բոլորովին մռայլուեցաւ. վերջին խօսքերը, փոխանակ ուրախացնելու նրան, որ իւր տէրն ու իշխանը թագաւոր է դառնալու, ընդհակառակն, աւելի տխրացրին :

— Այդ լաւ չէ, ասաց նա վշտալի ձայնով . այդ Աստուծոյ կամքին հակառակ բան է : Թագաւորը պէտք է թագաւոր լինի, իսկ իշխանը՝ իշխան : Աստուած ինձ կը պատժէր, եթէ ես մտածէի Մերուժան լինել : Ես նրա հովիւն եմ, եւ պէտք է գոհ լինեմ իմ վիճակով :

—Բայց Մերուժանի նախնիքը նոյնպէս թագաւորներ են եղել, ընդհատեց հիւրը :

—Այդ ես չգիտեմ, եղե՞լ են, թէ ոչ, գուցէ եղել են : Բայց ի՞նչ ունէր նա պակասի թագաւորից : Նա հէնց իւր աշխարհի թագաւորն էր : Երասխից սկսած մինչեւ Վանայ ծովակը, տարածւում է նրա իշխանութեան երկիրը : Միթէ Արշակ թագաւորը այդքան երկիր ունի՞ : Ես շատ եմ թափառել, տէր սեպուհ, ես շատ տեղեր եմ տեսել : Ես տեսել եմ Արշակ թագաւորի ձիանների երամակները, տեսել եմ և նրա ոչխարների հօտերը, բայց մեր ունեցածի կէսը, կէսի կէսը, չեն լինի : Ես տեսել եմ Արշակ թագաւորի[?] պարգու-թեան լեռները եւ նրա անասունների արօտամարգերը . դարձեալ մեր ունեցածի չափ չեն լինի : Այլ եւս ի՞նչ ունէր պակաս Մերուժանը, որ Աստուծոյ կամքին հակառակ գնար ... եւ թէ իւր հոգուն եւ թէ իւր աշխարհին մեղք աւելացնէր ... Դառն է այդ բոլորը, շատ դառն, տէր սեպուհ ... Թող Աստուած ինձ մի ողորմութիւն անէ, շուտ խափանէ բարին առաջնորդէ ..

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին, նա լցրեց թասը, նայեց դէպի երկինքը, եւ աղօթելով դատարկեց, կարծես, սրտի բոցն ու կսկիծ հանգցնելու համար :

ՐԱՖՖԻ

չուլթիւնը շատ գոհ է։ Ուրիշ նօթը ռուս նաւաղիղներ ալ գործի պիտի սկսին այս շաբթու։ Յետոյ աւելցուց թէ երկու հավար թեկնածուներ ներկայացած են աշխարհի բոլոր մասերէն։ Բացառութիւն կը կազմեն միայն Ֆրանսա եւ Անգլիա :

Նոյն օրը փոխ - վարչապետ եւ ներքին գործերու նախարար Մոհիէտտին եւս ճառ մը խօսելով, «գող եւ աւազակ» անուանեց Անգլիան եւ Ֆրանսան։ Ըսաւ թէ կ'ուզեն Եգիպտոսի ձեռքէն խլել Սուէզը եւ թէ պատերազմի վտանգը անհետացած չէ տակաւին, հետեւաբար Եգիպտոս հարկադրուած է արթուն կենալ :

Գնդ. Նասր ալ աթէնական թերթի մը հարցումներուն պատասխանելով, յայտարարեց.

— Ջրանցքին նաւարկութիւնը կը շարունակուի սովորական ձեւով։ Հետեւաբար, Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութիւնը, զոր մենք չենք ճանչնար, գոյութեան որեւէ իրաւունք չունի։ Մեծ պետութիւնները այլեւս ի վիճակի չեն յաջողութեամբ շարունակելու անհարեկման քաղաքականութիւնը : Միջազգային կարծիքը եւ բարոյականի կանոնները թոյլ չեն տար այդպիսի արարք մը։ Մենք պատրաստ ենք յարգելու Ազգաժողովին կամ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումները, պայմանաւ որ չվնասեն Եգիպտոսի անկախութեան։ Բայց եթէ յարձակում կրենք, պիտի ընդունինք որ եւէ օգնութիւն, ո՛ր կողմէն ալ գայ»։

ՆՈՐ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ երեք հազար անգլիացի զինուորներ ընդհանուր արշաւ մը ձեռնարկեցին Կիպրոսի հիւսիսային լեռներուն մէջ, ձերբակալելու համար ապստամբութեան հրամանատարը, զօր. Եորկի Կրիվաս, 58 տարեկան։ Խուզարկութեանց կը մասնակցին օդային եւ ցամաքային զինուորներ։ Փախստական զօրավարը, նախկին գնդապետ, շարժումը կը վարէ 18 ամիսէ ի վեր, կղզին Յունաստանի կցելու համար :

Առաջին լայն արշաւն է այս որ կը կատարուի անգլ. ուժերուն կողմէ։ Յարդ կը բաւականանային խուզարկութիւններ կատարելով որոշ վայրերու մէջ։ Այժմ յարձակման ենթակայ տարածութիւնը 25 մղոն երկայնութիւն, ութ մղոն լայնութիւն ունի, եւ կ'երկարի արեւմուտքէն արեւելք, ինչպէս եւ հիւսիսէն հարաւ : Ամբողջ տարածութիւնը պաշարուած է։ Ոչ կառքերը կ'արտօնուին անցնելու, ոչ ալ հեծելանիւները։ Բացարիկ վիճակ հաստատուած է շրջակայ գիւղերուն մէջ, գիշեր ցերեկ։ Ուրեմն, գիւղացիները չեն կրնար որոշուած սահմանագծէն անդին անցնիլ ցերեկը, կամ իրենց տուներէն դուրս ելլել գիշերը :

Նիկոսիոյ Յոյները որոշեցին ծոմ պահել, իբրեւ բողոք քաղաքին վրայ հաստատուած խստութեանց դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ցուցահանդէսը բացուեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, Կռան Փալէի մէջ։ Կը մասնակցին 1305 ցուցադրողներ, որոնց 305ը 15 օտար երկիրներէ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ նորութիւններ կան այս տարի։ Ֆրանսական արտադրութիւնները 850.000ի պիտի հասնին այս տարի, մինչ 700.000 էր անցեալ տարի։ Կառքերու երթեւեկը չափազանց դժուարացած է Փարիզի մէջ, այս ցուցահանդէսին առթիւ։ Բոլոր պանդոկները լեցուած են :

ԱԶԳ. ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ պիտի կատարուի Հոկտեմբեր վեցին, Հունգարիոյ Կեդր. Կոմիտէի նախկին ընդհ. քարտուղարին՝ Ռայքի համար, որ չարաչար խոշտանգուելով կախուեցաւ 1949ին, իբրեւ հայրենադաւ եւ լրտես։ Նոյն պատիւը՝ իր երեք մեղսակիցներուն համար որոնք «բանուորական դասի հերոսներ» կը համարուին այժմ ...

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ կը հաղորդեն թէ մթնոլորտը հետզհետէ կը թանձրանայ, Փոզնանի դատավարութեան հետեւանքով : Խլրտումներ կը նշմարուին բանուորական շրջանակներու մէջ։ Կը վախցուի որ բուռն ցոյցեր կատարուին, երբ դատավճիռները հրատարակուին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 3).— Ձոյլ ոսկի՝ 462.000, նափոլէոն 3310, զուից. 3140, անգլ. 4110, քսան տոլարնոց 16.080 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1035, տոլար 396, զուից. 95.75, պելժ. 7.75, լիր 0.61 :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի օծման առաջին տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք եւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին :

Արարողութեանց պիտի նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջանի հասարակութիւնը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Պ. Սիմոն Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գէորգեան եւ զաւակները, Օր. Գոհարիկ (Կիպրոս) եւ Գէորգ Գէորգեան (Լոզան), Տէր եւ Տիկին Վահէ Ջիլինկիրեան եւ զաւակները՝ Այտա եւ Նորա, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ջիլինկիրեան եւ զաւակը՝ Ալին, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ջիլինկիրեան եւ զաւակը՝ Ֆալիէն, Տէր եւ Տիկին Կարօ Բասմաճեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Խաչատուրեան, Զիթունի, Միւլլէր, Խաւար Պօղոս Բասմաճեան, Ջիլինկիրեան, Ջիւրիքտիշլեան եւ Միհրդատեանց ընտանիքները, խոր կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՊԷԱԹՐԻՍ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գաբրիէլեան)

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. երեքին, իր բնակարանին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ, 6 Հոկտ., առաւօտուն ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Սէն Քլուի ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ԿՈԶ ԵՒԴՈԿԻՈՅ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

●

Միութիւնս կը հրաւիրէ Թոգատի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները առանց դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան անդամագրուիլ այս Միութեան որուն երեսուն տարուան գործունէութիւնը բոլորիս ծանօթ է :

Իր գլխաւոր նպատակը, նոր սերունդի փրկութիւնը այնքան աշխատանքի կը կարօտի որ, պէտք ունինք բոլորիդ միաբանութեան եւ սերտ գործակցութեան։ Վստահ ենք թէ մեր բոլոր հայրենակիցներուն սիրտին կը խօսի իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութիւնը : Մեր մայրենի լեզուին եւ անուշ երգերուն տարածումը իրենց տուներուն մէջ — այս նպատակին իրագործման համար անհրաժեշտ է որ ուժ տանք Միութեան :

Ուրեմն կոչ կ'ընենք մեր հայրենակիցներուն, մտնել միութեան մէջ, եւ աշխատիլ ձեռք ձեռքի, միացեալ աշխատանքով ու կամքով, որպէսզի կարելի ըլլայ օտարացումէ փրկել մեր զաւակները :

Վարչութեան հասցէ է.—

Mr. Babiguian, 33 Bld. Rodin
Issy - les - Moulineaux

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մարսէյլ քաղաքին մէջ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերոյիշեալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ։ Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ Նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ։ Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գինօ Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Սամսոն Ալեքսանեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց զաւկին եղբօր եւ ազգականին՝

ՄԽԻԹԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ յիշատակին։ Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

***

Տէր եւ Տիկին Վահագն Թուր - Սարգիսեան, Օր. Ազատուհի եւ Պ. Յովհաննէս Շահինեաններ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ մօր Այրի տիկին Լիւսի Շահինեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Ս. Քէփէնէկեանի Թատերախումբը կը ներկայացնէ Վ. Տատրեանի

ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ

Պետական Թատրոնին մէջ այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Մորիսի երիտասարդներու։ Այս կիրակի, ժամը 15էն 22, (Շէ Պաքիսք) :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները քաջալերել այս ձեռնարկը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըքթէօզի վրայ աշխատողներ։ Դիմել՝

Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

Ծախու են թրիքօ շինելու կերպասներ (էնթերլոք լէն), յարմար գիներով :

***

Կ'ուզուին ձեռնարկուներ եւ մեծ սեռի համար ժիլըքի գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ։ Դիմել՝

MAISON ROIZINի
(61 Rue Caumartin)
Tél. : TRI. 67-66

***

Տան աշխատանքներու համար մնայուն եւ վստահելի կին մը (35 - 40 տարեկան) :

Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան :

Օր. ԱՑՏԱ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ
Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ս. Գասպարեանի ;

Թիլիէր սիւր Ավրր — Ալֆորվիլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ., այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիր. ժամը 15.30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին :

Ժողովները շարունակելի են, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա։ Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 10ին, ժամը 21ին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Կոնէսվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Ղազարոսի սրճարանը, Էթիէն Տոլէ։ Օրակարգ՝ դեկուցում պարահանդէս մասին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, իր անդամուհիները այս շաբաթ, ժամը 5.30ին, Տիկին Հաքիմեանի բնակարանը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան մէկ անդամը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ս. Թաթուլեան կը փնտռէ Մշոյ Ջիաբէթ գիւղէն երեք հայ զինուոր տղաք, Սմբատ Առաքելեանի տղան՝ Ազատ եւ Մարգար Քերոբեանի եղբօր որդիները՝ Վահէ եւ Բագրատ։ Տեղեկացնել Ս. Թաթուլեանի՝

14 Rue Julien-Lacroix, Paris (20e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 ։ Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 6 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7699 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3510

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՍՏՈՒՄԷ ՈՍՏՈՒՄ

Ուրեմն, երկու բարձրաստիճան կղերականներ, երկուքն ալ արքեպիսկոպոս, բռնուած են անպատիւ արարքի մը մէջ ։

Մէկը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, պատր. տեղապահ Երուսաղէմի, ժուռնալ մը յանձնած է Յորդանանի կառավարութեան, իբրեւ համայնավար, սիոնական, խառնակիչ եւայլն ներկայացնելով Հիւս. Ամերիկայի «էջմիածնական» թեմին նախորդ առաջնորդը, Տիրան արք. ։

Միւսը, Տիրան արք. 1952 Մարտ 21 թուակիր նամակով մը, թելադրած է գաղտնի գործակալի մը՝ ժուռնալ մը խմբագրել Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու պաշտօնատան համար, ամբաստանելով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ։

Երկու պարագաները միայն ձեւական տարբերութիւններ ունին իրարմէ ։ Ոգին նոյնն է, պիղծ եւ անարգ ։

Եղիշէ արք. մատնանշումը կատարած է իր ստորագրութեամբ եւ կնիքով ։

Տիրան արք. նախընտրած է գործել մութին բարեկամի մը միջոցաւ, քաջ գիտնալով անոր կապերը՝ ամերիկեան կառավարութեան հետ ։

Ժամանակին հարցումներ ուղղուեցան Տիրան արք.ի, որպէս զի բարեհաճի լուսաբանել իր արարքը ։

Որքան գիտենք, խուսափեցաւ ։

Իսկ Եղիշէ արք.ի պարագան դեռ երէկուան պատմութիւն է ։ Եթէ խօսի կ'արձանագրենք ։

Այս երկու նողկալի արարքները ուրիշ դառն խորհրդածութիւններ ալ կը թողուն մեզի ։

Գիտէ՞ք որ «եպիսկոպոս արտադրելու» համաճարակ մը կը տիրէ, 1945էն ի վեր ։ Ձեռնադրութիւն՝ խմբական դրութեամբ, համաձայն կանխորոշ ցանկի մը ։

Այսպէս, 1945ին Գէորգ Զ. մէկ անգամէն եպիսկոպոս ձեռնադրեց տասը վարդապետներ ։

Միջանկեալ, երեք - չորս թեկնածուներ եւս ձեռնադրուեցան ։

Իսկ անցեալ տարի, իր յաջորդը, Վազգէն Ա. ձեռնադրեց նախ եօթը թեկնածուներ, վերջին պահուն՝ երկու շնորհունակներ եւս, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ (Լոնտոնի եւ Դամասկոսի հոգեւոր հովիւները) ։

Ուրիշ առեն ալ հարցուցած ենք, — այս նորապսակներէն քանի՞ն կ'արդարացնեն ձեռնադրութիւնը՝ իրենց ինքնուրոյն արժանիքով, հանրային գործունէութեամբ եւ մանաւանդ նկարագրով ։

Տարիներ առաջ, եպիսկոպոսացումը բացառիկ պատիւ մը կը համարուէր ։

Նկատի կ'առնէին ոչ միայն թեկնածուին արժանիքն ու գործունէութիւնը, այլ եւ թեմին ազգ. իշխանութեանց եւ ժողովներուն, անշուշտ նաեւ ժողովուրդին կարծիքը ։

Այն ատեն, առաջնորդ - վարդապետներ կային, որոնք մինչեւ 30-40 տարուան ազգանուէր ծառայութեանց բեռ մը ունէին իրենց շալակը ։

Այժմ ձեռնադրութիւնները իրարու կը յաջորդեն հարուածային կարգով ։

Նշանաւոր անծանօթներ մէկ օրէն միւսը կը դառնան վարդապետ, քանի մը տարիէն՝ ծայրագոյն, եւ, տարի մըն ալ՝ եպիսկոպոս ։

Սրընթաց ոստում՝ աստիճանէ աստիճան եւ դիրքէ դիրք, բաղդատաբար կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ ։

Փորձեցէք մաղել 1945էն ասդին ձեռնադրուած 23 - 25 եպիսկոպոսները, մեծ մասը պիտի թափի դեղնած տերեւի պէս ։

Եթէ ուզէինք անուններով եւ վերջերս կատարուած եղելութիւններով ներկայացնել դաս մը հին ու նոր վեղարաւորներ, պիտի համոզուէիք թէ քանի աճեցաւ քանակը, այնքան տուժեց որակը ։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

#

ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԳՏՆԵԼ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդի նիստէն առաջ, որ բացուեցաւ երէկ, ուրբաթ, նախնական խորհրդակցութիւններ կատարուեցան, միջին ճամբայ մը գտնելու համար ։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարն ալ կ'աշխատի դիւրացնել վէճին կարգադրութիւնը ։ Ամէն պարագայի մէջ, առ այժմ հաշտարար մթնոլորտ մը կը տիրէ ։ Խ. Միութեան վեթօն կրնայ քաջալերել Եգիպտոսը, չարունակելու համար իր անհաշտ ընթացքը ։ Այն ատեն արեւմտեան երեք պետութիւնները անգամ մը եւս հաստատած պիտի ըլլան Մոսկուայի չկամութիւնը, բայց դժուար պիտի ըլլայ ճնշում բանեցնել Եգիպտոսի վրայ ։ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կը փորձէ մասնաւոր տեսակցութիւններ սարքել, Ապահովութեան Խորհուրդէն դուրս, բանակցութեանց ճամբան հարթելու համար ։ Ուրեմն, կը յուսան ելք մը գտնել գաղտնի դիւանագիտութեամբ ։

Հաշտարար փորձ մը եւս կը կատարէ Հնդկաստանի անպաշտօն նախարարը, Քրիշնա Մենոն ։ Այս շրջուն դիւանագէտը Գահիրէ գացած էր, Լոնտոնի Բ. Խորհրդաժողովին բացումէն առաջ, չափաւորութեան խորհուրդներ տալու համար գնդ. Կամալ Նասրի ։ Արդիւնքը գաղտնի կը պահուի մինչեւ այսօր ։ Պ. Մենոն Լոնտոն ալ հանդիպեցաւ եւ նորէն ճամբայ ելած է դէպի Գահիրէ, իրաւախոհութիւն մը առաջարկելու համար ։ Հնդկաստան միշտ կը յուսայ միջնորդի դեր մը կատարել ։ Կ'ըսուի թէ իր ծրագիրն է՝ իրաւարար յանձնախումբ մը կազմել ընդ հովանեաւ Ազգաժողովին, որպէս զի քննէ Ջրանցքին առթիւ ծագելիք վէճերը ։ Այս յանձնախումբը իրաւասութիւն պիտի ունենայ նաեւ կարծիք յայտնելու Ջրանցքի տուրքերուն յաւելման մասին ։ Պ. Մենոն կը կարծէ թէ Արեւմուտքի եւ Եգիպտոսի անհամաձայնութիւնները զգալապէս նուազած են, շնորհիւ վերջերս կատարուած դիւանագիտական խորհրդակցութեանց ։ Հաւանական է որ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը տեսակցութիւն մը ունենայ իր եգիպտացի պաշտօնեային հետ, քանի որ երկուքն ալ Նիւ Եորք կը գտնուին այս միջոցին ։ Հնդկաստանի բրիտանական ներկայացուցիչը մինչեւ օդակայան գացած էր եգիպտական դեսպանին հետ, ողջերթ մաղթելու համար Պ. Մենոնի ։

× Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ մեծ սրտնեղութիւն պատճառեցին Պ. Տըլըսի կարգ մը արտայայտութիւնները, մանաւանդ գաղթատիրութեան դէմ եղած ակնարկները ։ Լոնտոնի «Թայմզ»ը անմիջապէս պատասխանեց թէ Անգլիա դաս առնելու պէտք չունի, ազատութեան մասին ։ Փարիզի թերթերն ալ չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մեծ թատրոնին պարախումբը մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց Լոնտոնի մէջ ։ Մասնաւորապէս ծափահարուեցաւ Կալինա Ուլանովա, որ 47 տարեկան է ։ Մամուլն ալ ջերմապէս կը գնահատէ ամբողջ խումբը ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ Իսրայէլացիներ սպաննուեցան հոկտեմբեր չորսին եւ մէկ հոգի ալ վիրաւորուեցաւ, երբ երկու կառքեր ծուղակը ինկան ամայի վայրի մը մէջ, Մեռեալ ծովուն մօտ ։ — Իսրայէլեան կառախումբ մը գնդակի - ռի կրակի ենթարկուեցաւ Յորդանանի սահմանին մօտ ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԱՏ ԱՍՏՈՒԱԾ...

Ատենէ մը ի վեր «զգայացունց» լուրեր կը հասնին արբանեակ երկիրներէ, իբրեւ հետեւանք Ստալինի դէմ սարքուած պայքարին ։

Սոֆիայէն պաշտօնապէս հաստատեցին թէ անմե՛ղ է եղեր ծանօթ յեղափոխականը, Կոստով, որ վայրենօրէն խոշտանգուելէ վերջ, կախուած էր, իբրեւ լրտես, հայրենադաւ, լպրծուն իժ, եւն. ։

Երէկ հունգարական կառավարութիւնը կը ծանուցանէր թէ Հոկտ. 6ին ազգ. յուղարկաւորութիւն պիտի կատարուի Կեդր. Կոմիտէի նախորդ ընդհ. քարտուղարին՝ Ռայքի համար, որ նոյնպէս չարաչար տանջուեցաւ եւ կախուեցաւ 1949ին, իբրեւ հայրենադաւ եւ լրտես ։

Նոյն պատիւը պիտի վայելեն իր երեք մահապարտ մեղսակիցները, որոնք «բանուորական դասի հերոսներ» կը համարուին այժմ ։

Միեւնոյն ատեն հետզհետէ կը շեշտուին զանազան խմորումներ, յանուն գրական — գեղարուեստական ազատութեան ։

Վերջերս առիթ ունեցայ արձանագրելու Հունգարիոյ գրագէտներու համագումարին մէջ կատարուած պերճախօս վիճաբանութիւնները ։

Այս առթիւ, իրենց թերթին մէջ հրատարակուեցան պահանջներ որոնք «ուղիղ գիծէն շեղում» կը համարուէին երէկ ։

Օրինակ, — «Թող թոյլ տան որ ճշմարտութիւնն ըսուի առանց վախի կամ կաշկանդումի» ։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, երկու ընբերվարականներ, Փոլ Իկնոտուս եւ Լայոս Քասաք, անդամ ընտրուած են հունգար գրագէտներու ընկերակցութեան դիւանին ։

Այս երկու գրողները տարիներով տանջուած էին բոլշեւիկեան բանտերուն մէջ, եւ վերջերս արձակուեցան Ստալինամարտի շնորհիւ ։

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, *Սապատ Նեփ*», կը ծանուցանէ թէ կառավարութիւնը «այսուհետեւ թոյլատու ընթացք մը պիտի բռնէ բոլոր այն գրական հոսանքներուն հանդէպ որոնք յայտնապէս թշնամի չեն համայնավարական կարգուսարքին» ։

Գրողներու թերթը, «Իրոտալմի Ուժակ» այս առթիւ կ'ըսէ թէ օգտուելով տրուած արտօնութենէն, գրագէտները հրապարակաւ կը պահանջեն .—

1. Անպարտ հռչակել վարչապետ Նակին, որ պաշտօնանկ եղած էր, իբրեւ «ուղիղ գիծէն շեղած» ։

2. Դատել բոլոր անոնք որ պատասխանատու են 1949 – 1952ի սպանութեանց եւ դատական սխալներուն ։

3. Ժողովրդական ճակատը վերածել ազատ շրջանակի մը ուր քաղաքացիները կարենան իրենց քննադատութիւնները եւ գաղափարները յայտնել ամենայն ազատութեամբ ։ Եւ այլն ։

Չեմ գիտեր թէ մեր Երեւանն ալ, որ արբանեակ չէ, այլ «ազատ եւ անկախ», կը հետեւի՞ այս շարժումներուն, կարգ մը տարրական իրաւունքներ պահանջելու համար, գոնէ գրական - գեղարուեստական գետնի վրայ ...

ՎԱՀԷ

ՈՒՐԻՇ ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտոնի Գ. Խորհրդաժողովը վերջացուց իր աշխատանքները, առանց գործնական արդիւնքի մը յանգելու ։ Հրատարակուեցաւ նոր ընկերակցութեան ծրագիր - կանոնագիրը, որ կը ճշդէ կազմակերպութեան իրաւասութիւնները ։ Եօթը հոգինոց գործադիր մարմին մը հրահանգներ պիտի տայ ընդհ. վարիչին, որ չէ նշանակուած տակաւին ։ Անդամակից 15 պետութիւնները պիտի կազմեն ընդհ. ժողովը ։ Ուրիշ երկիրներ ալ կրնան միանալ, ընդունելով անդամակցութեան պայմանները ։ Առժամեայ նախահաշիւ մը կազմուած է, 50.000 սթերլին, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ ընկերակցութիւնը շատ լայն գործունէութիւն մը պիտի չունենայ ։

× Եգիպտական կառավարութիւնը որոշեց այլեւս տեղական գրամ չտալ անգլիական շոգենաւային ընկերութեանց ։ Այս որոշումը փոխադարձութիւն մը կը համարուի Անգլիոյ մէջ գանուած եգիպտական դրամներու վերաբերեալ արգելքին ։ Եգիպտոսի անգլիական գործակալութիւնները ծանր տագնապի մը պիտի մատնուին, ինչ որ կրնայ նոյնիսկ դադրեցնել իրենց նաւերուն երթեւեկը Սուէզի մէջ ։

× Զինուորական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Կիպրոսի Ֆրանսական զօրքը, որ երկու հազար վայրաշուներ եւ հազար օդաչուներ կը պարունակէ, միջոցներ ձեռք առած է, մինչեւ յառաջիկայ ապրիլ հոն մնալու համար ։ Մատակարարութեան տնօրէնը Փարիզ կուգայ, ձմրան պիտոյքները հոգալու համար ։

× Գահիրէի տեղեկատու դիւանին տնօրէնը, Ապտէլ Քատէր Հաթեմ, մամուլին յանձնեց յայտարարութիւն մը որ ծանր մեղադրանքներ կը պարունակէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին դէմ, սուտխօս անուանելով զայն ։ «Աստարէզ կը կարդանք Պ. Փինոյի որ ապացուցանէ թէ Եգիպտոս ո՞ր դաշնագիրները չէ յարգած ։ Պ. Փինօ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս յարձակողա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զինուորական իշխանութիւնը կարեւոր գործողութեան մը ձեռնարկած է Օրանի շրջանին մէջ, Ամուր եւ Քսար լեռներուն միջեւ, այն ապստամբներուն դէմ, որոնք կառաւանի մը վրայ յարձակելով 38 զինուորներ սպաննած եւ 35 հոգի ալ վիրաւորած էին առջի օր ։

Ալժէի մէջ կատարուած եղեռնափորձերուն առթիւ ձերբակալուեցան քանի մը եւրոպացի համայնավարներ ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երկու եւրոպացիկիներ լարուած ռումբը տարեր էին Ալժէի մեծ սրճարանը, իսկ երրորդ մը նոյն տեսակ ռումբ մը դրած էր ուրիշ սրճարանի մը մէջ ։ Հետապնդումները կը շարունակուին, դաւադիրներու ցանցը երեւան հանելու համար ։

× Մարոքի գահաժառանգ իշխանը, Մուլայ Հասան առջի օր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին կողմէ ։ Մեկնած ատեն, երբ հարցուցին թէ Ալժերիոյ մասին ալ խօսեցա՞ւ, իշխանը պատասխանեց .— «Միջանկեալ յիշեցինք այդ հարցը ։ Ֆրանսան անցեալ մը ունի եւ մենք վստահ ենք թէ պիտի ջանայ լայնամտութեամբ լուծել բոլոր խնդիրները» ։

× Կառավարութիւնը կը շարունակէ աստիճանաբար գործադրել ընկերային բարենորոգումները, այն շրջաններուն մէջ ուր խաղաղութիւն կը տիրէ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Փոզնան քաղաքին խռովութեանց առթիւ ամբաստանուած առաջին խումբին (երեք հոգի) դատավարութիւնը վերջացաւ ։ Վճիռը պիտի տրուի երկուշաբթի ։ Ասոնք ամբաստանուած են մարդասպանութեամբ ։ Երկուշաբթի օր պիտի դատուին ուրիշ ինը կալանաւորներ, այն ամբաստանութեամբ թէ զէնքեր գողցած են ։ Երրորդ խումբը, որ կը բաղկանայ տասը հոգիէ, կ'ամբաստանուի թէ զինեալ յարձակումներ կատարած է ։ Ամբաստանեալներուն ընդհ. թիւն է 150 ։

ՄԵԿՆՈՂՆԵՐ ԵՒ ՄՆԱՑՈՂՆԵՐ

●

Ամէն անգամ որ մեր մեծերէն մին ան–դարձ կը մեկնի այս անցաւոր աշխարհէն, կը զգանք խոր կսկիծ ։

Բայց փոխն առջեւ կը խոնարհինք յար–գանքով ու կը մտածենք այն մեծութեան, որ ինք էր, այն երախտիքին, որ կը պար–տինք իրեն ։

Նուիրական է անոնց յիշատակը ։

Ու անոնք լայն տեղ ունին մեր սրտին մէջ ։

Զենք լար սակայն ։ Արցունքները՝ կի–ներուն ։

Ով որ եկեր է, պիտի մեկնի ։ Մնալիք մարդիկ չկան ։

Կը մնայ յիշատակը, եթէ յիշարժան գործ է տեսած մեկնողը ։

Բայց երբ կը խորհրդածենք այն մասին, թէ ո՞վ պիտի լեցնէ մեկնողին տեղը, ո՞վ պիտի գրաւէ անոր թափուր ձգած տեղը, անգիտակցաբար մեկնողը կ'անարգենք ը–սելով ․

— Ոչ ոք կրնայ անոր տեղը բռնել ։

Այո, կ'անարգենք ։

Որովհետեւ մեծ են այն մարդիկը, ո–րոնք հետք մը կը ձգեն ։ Կը ցանեն ու կը հնձեն ։

Եթէ մեկնողը իր գաղափարներուն շը–նորհիւ սերունդ պատրաստեց, հանդիսա–ցաւ իսկական մշակ, լուսաւոր հետք ձը–գեց, կը նշանակէ թէ իր տիպարով նորե–րը պիտի չուշանան ցցելու իրենց հասա–կը ։

Ճիշդ այդ պատճառով ալ մեծ էր մեկ–նողը ։

Իսկ եթէ չկրցաւ ընել այդ բանը՝ պատ–րաստել սերունդ, պարզ է, որ մեծերէն չէր ։ Իսկ այդ պարագային՝ զացեր է թէ՝ մնացեր, նոյնն է հաշիւը ։ Կորսնցնելիք ոչինչ ունինք ։

Բայց մեր խօսքը հետք ձգողներուն, այն է, իսկական մեծերուն համար է ։

Եւ լսել թէ անոնց տեղը լեցնող չըլլար, մեծագոյն անարգանքն է մեկնողի հաս–ցէին ։ Ոչ մէկ իսկական մեծութիւն կը մը–տածէ՝ թէ անփոխարինելի է ինք ։

Չկան անփոխարինելի մարդիկ ։

Աշխարհի օրէնքն է, կուգան ու կ'եր–թան ։

Հայրերը կը մեկնին, զաւակները կը շա–րունակեն անոնց գործը, եթէ հարազատ զաւակներ են, եւ ոչ թէ ընկեցիկներ ։

Պայմանները, պարագաները, ինչպէս նաեւ նախապէս պատրաստ ենթահողը, կը ստեղծեն կացութեան յարմար մարդը ։

Զենք հաւատար, թէ մեծերն են որ կը ստեղծեն պարագաներն ու հանգամանքնե–րը ։ Ընդհակառակն՝ այս վերջիններն են որ յառաջ կը մղեն պատրաստի ուժերը ։

Եւ կը թաւալի պատմութեան անիւը ։

Դարձեալ, մեր ժողովուրդի երեսին նետուած մեծագոյն անարգանքն է ըսել, թէ անկրկնելի են այս ու այն գրողները, քերթողները, արուեստագէտները, քա–ղաքական գործիչներ ։

Անկրկնելի՞ ։

Որոշ չափով այս, որովհետեւ ոճը, դի–մագիծը կրկնութեան չեն գար ։

Սակայն մեծ տաղանդներ ծնած ժողո–վուրդը, նորէն կը ծնի ։ Երբ բարեբեր է հողը, հունձքը նորէն կ'ըլլայ յուռթի ։

Մեկնողներուն ուրուականները կ'այցե–լեն մեզի ։ Հանդիստ չեն տար, մինչեւ չգտնուի իրենց արժանաւոր յաջորդը ։ Եւ հանդիստ չեն ըներ իրենց ոսկերոտիքը, մինչեւ նոր ուժեր չշարունակեն յառաջ տանիլ կիսատ թողուած սրբազան գոր–ծեր ։

Ճիգ, յարատեւութիւն, կառուցում, շինարարութիւն՝ հայկական առհաւական փարթամ ոգիի հանճարին փթթումը ։

Եւ ամէն ինչ կ'ընթանայ իր կարգով ու մեր ալեկոծ նաւը, հազար փոթորիկնե–րու դիմացած, հուրով ու սուրով թըր–ծուած մեր ժողովուրդը, կը քալէ անսայ–թաք, ի խնդիր իր նուիրական առաքելու–թեան եւ պատմական իրաւունքներուն ։

Կարեւորը մեր ծիլերն են ու ծաղիկնե–րը ։

Անոնց վրայ գուրգուրացող, իրենց կոչ–ման գիտակից պարտիզպաններն ու մշակ–ները, ուղեկիցներն ու ղեկավարները ։

Ոչ մէկ հանդանակութեան կոչ կը մնայ անպատասխանի՝ մեզ մօտ ։

Ոչ մէկ ուժերու զօրակոչ կը մնայ ան–պատասխանի ։

Կը հասնին հաստ ու բարակ առուներով, ուրկէ ուրկէ վարարի Հայոց գետը ։

Կը հասնին հիւսիսէն, հարաւէն, արե–ւելքէն եւ արեւմուտքէն, մեր արեւ աչ–քերով տղաքն ու աղջիկները, դոհողու–թեան ցուպն ի ձեռին, եւ նուիրման կայ–ծըն՝ իրենց հրաբորբ աչքերուն ։

Ո՞ր մէկ ժողովուրդը պիտի դիմանար այն խորշակներուն, որոնց մենք դիմա–ցանք ։

Ո՞րն էր այն ժողովուրդը, որ արմատէն խլուելէ յետոյ, պիտի կարենար, օտար երկինքներու տակ, կազմակերպուիլ, հա–սակ քշել, ու բաց - ճակատ ներկայանալ իր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն, հաւասարապէս ։

Մեր վերապրումը փաստն իսկ է արդէն մեր ժողովուրդի մեծութեան ։

Իսկ մեծ են ժողովուրդները, երբ մեծ հոգի ունին զայն կազմող անհատները ։

Թող չըսուի թէ ունինք բացասական գործեր ։

Անշուշտ որ ունինք, ինչու որ մարդ ենք, եւ ոչ՝ կիսաստուածներ ։

Միայն Աստուած է անթերի ։

Կուտանք օտարին ։

Կը հասցնենք նաեւ՝ մեզի համար ։

Կ'ապրինք մենք, վասն զի գիտենք մեռ–նիլ ։

Ու կ'ապրեցնենք, որովհետեւ գիտենք զոհուիլ ։

Արիւնոտ է մեր դրօշը ։

Բայց կը ծածանի հպարտ ։

Կրնայ դարնուիլ ու իյնալ, զայն բռնող հայորդին ։

Բայց ինչ որ անիմանալի հրաշքով, չիյ–նար ան, մեր դրօշը, վասնզի Վարդանի ո–գին, նորերու ջղուտ մատներով ձեռք կ'առնէ զայն, կայծակնային արագու–թեամբ ։

ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

Խանդն ու եռանդը պատած են զիս, այս պահուն, եօթնասունի սեմիս վրայ ։

Հին երիտասարդական ոգեւորութիւնն է որ տիրապետած է սրտիս ։

Դպրոցական վերամուտ ․․․ ։

Փոքրիկները, մարդկային ապագայ յոյ–սերը, դպրոց կ'երթան խումբերով եւ կ'անցնին փողոցներէն ուրախ եւ զուարթ ։

Անդին, կրթական օրրանները կը սպա–սեն անոնց արդէն, կազմ ու պատրաստ ։ Իսկ մարդկութեան ճշմարիտ հերոսները, անխոնջ եւ անձնուէր մշակները, ուսու–ցիչները, սրտագին խանդաղատանքով կ'ողջագուրեն զանոնք ։

Ոհ, ուսուցչութիւնը, որքան սրբազան եւ քաղցր ասպարէզ մըն է ։

Յիսուն տարիէ ի վեր եւ քիչ մը աւելի, ընդգրկած զանազան ասպարէզներուս մէջ, ոչ մէկը այնքան սրտի գոհունակու–թիւն եւ անուշութիւն մը տուած է ինծ՝ որքան ուսուցչութիւնը ։ Մինչեւ հիմա կ'ապրիմ անոր յիշատակներովը որոնք շատ անգամ կը վերացնեն զիս ։

Կռել, զարգնել եւ կերտել մանուկին մատղաշ միտքը, բարութեան ծուծը թափել անոր սրտին մէջ, ապագայ մարդ–կութեան ճամբան լուսաւորել եւ սատար հանդիսանալ հզօր ստեղծագործութիւն–ներու, ուրկէ աւելի տանելի դառնայ կեանքը իր բոլոր բարդութիւններովը ։

Պատրաստել եւ ի լոյս աշխարհ բերել հրաշագործ յառկութիւններ եւ ծառայե–ցնել տալ մարդկութեան, ահա ուսուցչին կոչումը, անոր անփոխարինելի գործը ։

Եթէ մարդիկ էապէս ճանչնան բուն ու–սուցիչը, անոր հոգին եւ գործը իրենք են որ ինքնաբերաբար պիտի պարտաւորուին ապատ պահել զայն՝ նիւթական մտահո–գութիւններէ եւ այն՝ իրենց իսկ շահուն համար ։

Պէտք է որ ուսուցիչը նուիրուի միմիայն իր գործին, ապատ՝ որեւէ խոչընդոտէ, իր ճամբուն վրայ ։

Այս կը պահանջեն մարդկութեան կեն–սական շահերը, կատարելագործութիւնն ու բարօրութիւնը ։

Զմոռնանք նաեւ թէ ուսուցիչն է որ կը պատրաստէ իսկական մայրն ու հայրը ։

Ընտիր ծնողներէն ընտիր զաւակներ կը ծնին եւ ըստ այնմ կը դաստիարակուին ։

Տիպար մայրեր եւ գիտակից հայրեր պէտք են ամէն ատենէ աւելի, մանաւանդ հիմա ընդհանրապէս բովանդակ մարդկու–թեան եւ մասնաւորաբար Սփիւռքի հա–յութեան համար ։ Այսպիսի ծնողներէն է որ կը ծնին, իրապէս, իտէալ ուսուցիչ–ներն ալ ։

Եթէ ունենանք քանի մը տասնեակ մեր ըմբռնած այս ուսուցիչներէն մեր շրջա–նակներուն մէջ, հրաշքը գործուած կ'ըլ–լայ ։ Անոնք քար սրտերն անգամ կը հա–լեցնեն եւ բերրի հողի մը կը վերածեն ի–րենց գործունէութեամբ ։

Բարեբախտաբար ունինք քանի մը իրա–կան փաստեր ։ Օրինակի համար Սեւաի Մուրատեան վարժարանի վարդապետնե–րը ։ Մտէք այդ ուսումնարանէն ներս եւ տեսէք քանի մը նուիրեալ հայրերը, ի–րաքանչիւրը իր պաշտօնին գլուխը, ար–ժանի՝ յարգանքի ։

Որչափ շատ ունենանք այսպիսի կրթա–րաններ, իրենց լուսամիտ մշակներով, այնքան կը բարձրանայ մեր ազգին արակը միջազգային անդաստանին մէջ ։

Սեւաի եւ Ռենսիի վարժարաններուն վը–րայ գուրգուրալու ենք ամէն ատենէ ա–ւելի, ուրկէ միայն չմնան իրենք ի–րենցմով ։

Պէտք է միացնենք մեր բոլոր ճիգերը որպէսզի ունենանք ուրիշ կրթական օր–րաններ ալ Ֆրանսայի հայաշատ կեդրոն–ներուն մէջ ։

Աչալուրջ եղէք եւ հաստատակամ, ղեկավարներ, ժամանակ մի կորսնցնէք, վաղը ուշ է արդէն ։ Այսօր, Ափրիկէի եւ Ասիոյ խաւարակուռ անկիւններուն մէջն ալ կը հաստատուին վարժարաններ՝ գնա–հատելի ճիգերով ։ Գիտութիւնը եւ առհա–սարակ մտաւոր զարգացումը կը յառաջա–նայ հսկայաքայլ ։

Ուսուցիչներ պատրաստենք եւ մանա–ւանդ գիտնանք անոնց յարգը ։

Թող ներուի ինծ դիտել տալ թէ մեր մամուլն ալ, քիչ բացառութեամբ պէտք եղած չափով չզբաղիր այս կենսական հարցով ։

Իսկ մեր բարձրաստիճան կղերականնե–րըն ալ մեծ մասով զբաղած են ապարդիւն վէճերով ։ Կրնանք ըսել թէ շատ քիչ բա–ցառութեամբ, մեր սրբազան ղեկավարնե–րը չարդարացուցին մինչեւ հիմա իրենց մեծ եւ անուանի ուսուցիչներուն Օրման–եանի, Դուրեանի, Խրիմեանի, Թոր–գոմ Գուշակեանի եւ Գարեգին երջանկա–յիշատակ սրբազաններու յոյսերը ։

Այսօր, ամէն ատենէ աւելի գործ կայ մեր կղերին ։ Թող օրինակ առնեն հայ կա–թոլիկ եւ բողոքական հայերէն ։ Եկեղե–ցին ալ դպրոց մըն է ։ Ժողովուրդը ան–հրաժեշտ պահանջն ունի պարտաճանաչ, անձնուէր եւ մանաւանդ գործունեայ կղե–րականներուն ։

Կարելի՞ է հաւատքի ուժը պահել ժողո–վուրդի մը մէջ, երբ կղերը անհամաձայն է ինք իր մէջ եւ մէկը միւսին դէմ ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՃԷՄԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Իս–րայէլ որոշած է չմասնակցիլ գինադադա–րի յանձնախումբի նիստերուն, անարդար գտնելով իրեն դէմ տրուած վճիռը՝ Սեպ–տեմբեր 23ի յարձակման առթիւ ։

ՀԻՆ ՕՃԱԽԻՆ ԿԱՐՕՏԸ

●

Այդ գիշեր, աւելի քան երբեք ցուրտ էր ։ Դուրսը՝ փոթորիկ ։

Վահանին սրտին մէջ արթնցաւ հին օճախին կարօտը ։

Եւ որոշեց յաջորդ առաւօտ մարշէ չեր–թալ ։

Յաջորդ օրը կիրակի էր ։ Սովորական կիրակիներու պէս բան մը ։

Վահանը՝ նոր արթնցած էր ։ Ուղեց անմիջապէս հագուիլ, եւ տանց նախա–ճաշի աղօթարան երթալ ։ Որովհետեւ սրտիկը ծունկ մը աղօթք ընել ուզած էր ։

Աճապարեց, խենդի մը պէս փողոց նետ–ուեցաւ, հազիւ քանի մը քայլ առած էր, եւ ահա իրեն հանդիպեցաւ, իր մանկա–պարտէզին դասընկերներէն, Մջրկենց Կարօն, հին ու թափթփուն հագուստով ։ Շաբաթներէ ի վեր անմաքուր չապիկով էր եւ անգործ ։

Վահան անմիջապէս ճանչցաւ Կարօն, որ շատ հարուստ գերդաստանի մը մէկ շառաւիղներէն էր ։ Ինչ աղուոր եւ մա–քուր, կը հագուէր եւ մանկապարտէզ կու գար ։

Արցունքները իր աղուորիկ ու սեւուլիկ աչքերուն մէջ լեցուեցան եւ սկսան վա–զել իր նիհարցած այտերէն ։ Յուսահատա–կան շեշտերով մը պատմեց թէ իր գլուխը ամէն կողմ զարկած է, բայց գործ գտած չէ ։ Եւ օրերէ ի վեր քանի մը պետնախըն–ձորներով կ'ապրի ։ Տանտէրը, քանի քանի անգամներ եկած ու սպառնացած էր՝ դուրս ընելու, եթէ քանի մը օրէն վարձ–քը չվճարէր ․․․ ։

Այս բոլորը Կարօն՝ կը պատմէր լալկան ու արցունքոտ աչքերով ։ Ահա թէ ինչու, Վահանին սրտիկին դպաւ ։ Միայն որբերը որբերու լեզուէն կը հասկնան ։ Վահան հանեց իր դրամապանակը, տուաւ ինչ որ պէտք էր ։

Դուրսը հով կար ։ Ժողովուրդը՝ այդ հովին հետ կ'երթար ու կուգար ։ Վահան իր քայլերը ուղղեց դէպի տաճարին դու–ռը ։ Մօտեցաւ դրան ։ Աստուծոյ տունը նեղ կուգար, հաւատացեալ բազմութեան ։ Վահան կամաց մը, մէկ անկիւնէն ներս մտաւ եւ աննշմար գրաւեց աթոռ մը ։

Տաճարը, լուսաւորուած էր, եւ դէպի վեր բարձրացած սիւները, գեղեցիկ տեսարան մը, կը պարզէին ։ Ամէն կողմ խաչուած Քրիստոսին եւ չարչարուած սուրբերուն նկարները, կը շողային արե–ւին ճառագայթներուն տակ ։

Վահան ակնապիշ կը դիտէր այդ անխօս նկարները, բոլորն ալ օտար ու խորթ սուրբեր ։

Այդ պահուն իսկ, ինքնիրեն հարց կու–տար, թէ, ինչո՞ւ համար, դարերու ըն–թացքին, այսքան արիւնէն ու հրդեհէն վերջ, Հայոց սուրբերուն համար տեղ չկար ։

Ոտքի ելաւ, վերստին ծունկի եկաւ, խաչակնքեց երեք անգամ, ու աղօթեց ։

— « Ո՛վ Տէր որբ մըն եմ, քու իսկ ըն–տեղծած ժողովուրդիդ որբերէն, որ քու աչքերուդ առջեւ, վայրագօրէն մորթուե–ցաւ, տաճարներուդ մէջ, սուրբերուդ ներկայութեամբ, աղօթքի եւ մրմունջի բառերը անաւարտ ։ Խեղդամահ ըրին, Հայոց աղջիկները մշտամշիտ քու աչքե–րուդ առջեւ, լուսնի լոյսին տակ ․․․» ։

Վահան յուզուեցաւ ։ Լացաւ ։ Իր որբի արցունքները կը հոսէին այտերն ի վար ։

Երբ աչքերը բացաւ, կարծեց թէ յու–ղարկաւորութեան մը թափորին հետ էր տաճարին մէջ ։ Ամէն մարդ տխուր կ'երե–ւար իրեն ։ Յանկարծ, խորանէն լատինե–րէն բառեր մը լսեց եւ ուշքի եկաւ ։ Նոր արթնցած երախայի մը պէս, հասկցաւ որ, խորթ լեզուով, տաճարի մը մէջ կը գտնուի ։

Նորէն խաչակնքեց ։ Խոշոր աւազանին մէջ, աջ ձեռքին երկու մատները լաւ մը թաթխեց ու իր աչքերուն քսեց ։

Տաճարէն հազիւ դուրս ելաւ, ինքզինքը բաւական թեթեւ զգաց ։

Արեւածագը քիչ քիչ սկսած էր ճեղ–քուիլ ։ Հեռաւոր լեռներու ու ամպերու մէջէն, արշալոյսը անուշիկ նորահարսի մը գեղեցկութիւնը ունէր ։ Բնութեան ան–նման հրաշալիքը ։

Վահան պահ մը մտածեց ։ Սկսաւ տխ–րիլ, խորապէս յուզուիլ ։ Յանկարծ երե–ւակայեց, երէկը, հայրենի հին տաճարը ։ Թէեւ ինքը մանուկ էր, եւ սակայն լաւ կը յիշէր, Ս․ Սարգիսի մայր տաճարը ։ Մերձ երկինքին ու Աստուծոյ մշտարեւ գմբէ–թով ։

Տաճարին մուտքին երկու կողմը, աջ ու ձախը, երկու առիւծներ կային ։ Իրենց վայրի բաշերով պահակներու դերը կը կատարէին ։

Կը յիշէ՛ր, պապերուն, հին ու նուիրա–կան աղօթարանն էր, որ քար առ քար բարձրացած, նոր ու յաւերժական հրա–շալիքի մը գեղեցկութիւնը ունէր ։ Մանա–ւանդ ներսի մասերը, ուր Քրիստոսի եւ Լուսաւորչի մեծկակ նկարներուն հետ, ուրիշ աղուոր պատկերներ կային ։

Երկաթէ սաղաւարտներով, հզօր սու–րերով, ովքե՞ր էին, Հայկի՞, Տիգրանի՞, Տրդատի եւ կամ Քաջն Մամիկոնեանի՞ ․․ ։

Էհ Մանուկ էր ։ Հին էջեր, յոյզեր եւ ե–րազներ ․․․ ։

Տաճարին ներսը կարծես Աստուծոյ ճը–րագը կը վառէր, մոմեր – մոմեր, մա–միկներ, բարի ու աստուածավախ, մար–մարին քարերուն վրայ ծունկի եկած, կ'աղօթէին անվերջ ․․․

Մանաւանդ ինչ հզօր ազդեցութիւն կը գործէր, երբ տաճարին խորէն, Հայոց «Առաւօտ լուսոյ, արեգակն արդար» աննման շարականը կ'երգէին ։

Ս․ ՀՐԱՇԻՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ԵՒ ԶԱՐԷՀ Ա.

●

«ԻՐԵՆՑ ՀԱՆԱԾ ՓՈՇԻՆ ԻՐԵՆՑ ԵՐԵՍԸ ՊԻՏԻ ՄՐՈՏԷ»

Սուրիոյ «Իթթիհատ» թերթը 26 Սեպտեմբերի թիւին մէջ, կը գրէ. — «Զարեհ կաթողիկոս» խորագրով.

— «Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ը Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի Կաթողիկոս հռչակուելէն վերջ, եւ օծման արարողութեան Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց պաշտօնական մասնակցութենէն վերջ, հայ համայնքէն համայնավար ճղճիմ եւ ողորմելի խմբակ մը, կը փորձէ խափանարարութիւններ կատարել: Անոնք կը կարծեն, թէ պիտի կարենան փակել եկեղեցիները եւ չճանչնալ Վեհափառը...

Սակայն անոնք եթէ ուժ եւ արժէք ունենային, պիտի կարենային արգիլել ընտրութիւնը, հակառակ անոր որ բերել տուին Էջմիածնի կաթողիկոսը ձախողեցնելու համար ընտրութիւնը, բայց չյաջողեցան: Այս ողբալի աղմուկն ալ պիտի ցնդի: Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի զօրավիգ կը կանգնին Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան 90 առ հարիւրը: Համայնավարները եթէ տեսնէին Ս. Օծման արարողութիւնը ի ներկայութեան աւելի 30.000 Հայերու, պիտի համոզուէին, թէ հանած փոշին, միայն իրենց երեսը մրոտելու կը ծառայէ...»:

Ո՞Ր ԿՈՂՄՆ Է ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հալէպի թերթերը անդրադարձան Բերիոյ Թեմի Գաւառ. Ժողովի մէկ հինգերորդի լրացուցիչ ընտրութիւններուն, որոնք տեղի ունեցան անցեալ կիրակի, 23 Սեպտեմբեր, «Շեպապ» թերթը կ՚ընէ հետեւեալ նկարագրականը.—

Երէկ, հայ համայնքի Բերիոյ Թեմի Գաւառ. Ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի ունեցան, ընտրելու համար Հալէպի կեդրոնին մէջ վեց նոր երեսփոխաններ, շրջանը լրացնողներու, մեռնողներու եւ ոչ Սուրիացիներու տեղ: Ոստիկանական ուժեր, Սալիպէի, Նոր Գիւղի եւ Սեպիլի կեդրոններուն մէջ, կը հսկէին ապահովութեան:

Ընտրելու իրաւունք ստացած էին 4865 հոգի, անոնք որոնք լրացուցած են 22 տարիքը եւ վճարած իրենց ազգային տուրքը: Հալէպի հայ համայնքը եթէ ամբողջութեամբ եւ առանց անտարբերութեան մասնակցէր, հազիւ թէ 7000 հոգի կրնային իրաւունք ունենալ ընտրութեան մասնակցելու:

Ընտրութենէն առաջ եռանուն ցանկ մը դրուած էր իւրաքանչիւր կեդրոնին մէջ:

Հալէպի նահանգապետ Պետրի պէյ Ճարրահ, առաւօտեան, քննական պտոյտ մը կատարեց ընտրական երեք կեդրոններ եւ մօտէն հետեւեցաւ ընտրողական աշխատանքներուն ու ապահովութեան: Նահանգապետը գոհ մնաց անդորր եւ խաղաղ պայմաններէն ու ընտրութենէն, որուն համեմատ սուրիական կառավարութիւնը կատարելապէս անկողմնակալ եւ չէզոք դիրքի մէջ էր: Ընտրութիւններուն, նահանգապետին ներկայացուցիչն էր նահանգապետութեան պաշտօնատարներէն Ճեմալ Քէյեալի, որ մինչեւ ընտրութեան աւարտիլը հսկողութիւն կատարեց:

Այս առիթով պէտք է մատնանշել թէ մեծ էր ընտրութեանց մասնակցողներու թիւը եւ հետաքրքրութիւնը: 1932էն մինչեւ 1955, ոչ մէկ ընտրութիւն, այնքան հետաքրքրութիւն չէ ստեղծած իր շուրջ եւ այնքան մեծ չէ եղած ընտրողներուն թիւը: Ընտրութիւն եղած է որուն մասնակցողներուն թիւը հազիւ 905ի հասած է:

Մասնակցողներուն մեծ թիւը ցոյց կու տայ այս հաստատին անժխտելիօրէն գերազանց ուժը եւ վայելած դիրքը հայ համայնքին մէջ: Այս ընտրութիւնը ցոյց տուաւ այս խմբակին ղեկավարի դիրքը ընդդիմադիր կոչուած խմբակին դէմ:

Ապա թերթը կու տայ ընտրութեանց արդիւնքը, իւրաքանչիւր նորընտիր երեսփոխանին անունը, շահած քուէներուն թիւը:

Ընտրութիւններու աւարտումին, պատրաստուեցաւ պաշտօնական տեղեկագիրը որ ստորագրուեցաւ նահանգապետութեան, ոստիկանութեան եւ ազգային իշխանութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Ընտրութեանց արդիւնքին յայտարարութիւնը ընդունուեցաւ ծափահարութեամբ եւ «կեցցէ սուրիական բարեխնամ կառավարութիւնը» բացականչութեամբ:

Թերթը այս առթիւ կը գրէ թէ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը վայելէ հայ ժողովուրդին անվիճելի մեծամասնութեան վստահութիւնը: Անոնք որ իրենք զիրենք ընդդիմադիր կ՚անուանեն, յայտնի եղաւ թէ ճղճիմ եւ արհամարհելի փոքրամասնութիւն մըն են եւ կը ծառայեն քանդիչ տարրերու, մղուած նախանձէ, քինախնդրութենէ եւ վրէժխնդիր ոխակալութենէ:

Ակնարկ մը սնտուկներու մէջ նետուած քուէներու թիւին եւ հայ համայնքին թիւին, իրական գաղափար մը կու տայ Դաշնակցութեան եւ իր հակառակորդներ[illegible] դիրքին մասին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ Արուեստներու պատմութեան մասնաճիւղին արշաւախումբը պրպտումներ կը կատարէ Աշտարակի մէջ, ճանչնալու համար թէ՛ նախասովետական եւ թէ սովետական շրջանի ժողովրդական եւ գուսանական ստեղծագործութիւններու մինչեւ այժմ անյայտ մնացած նմոյշները: Շրջանին Աշտարակ, Փոռ, Կեչուտ եւ Մալիշկա գիւղերու մէջ արդէն հաւաքուած եւ ձայնագրուած են հարիւր երգեր, պարի եղանակներ եւ ժողովրդական ուրիշ ստեղծագործութիւններ: Մասնաւորապէս յիշատակութեան արժանի են Աղատեկ գիւղի «Տիտիկչի»ներու եռեակին, «Հարսը դուրս են բերում հօր տնից», Շառաւանի, «Դարալագեազի քոչարի» եւն. հարսանեկան պարի եղանակները: Արշաւախումբին անդամները մեծ գոհունակութեամբ ձայնագրեցին 60ամեայ կոլտնտեսուհի Թագուհի Ղազարեանի կատարած «Պարգիր աղբիւր», «Խնոցու երգ», «Զոքան ախպեր» եւ «Կալւոր» երգերը: Լաւագոյն երգեր եւ մեղեդիներ ձայնագրուեցան, նաեւ Մալիշկա, Կեչուտ, Գլաձոր եւայլն գիւղերու մէջ:

ԱԻՍՏՐԻՈՅ փոխադրութեան եւ ելեկտրականութեան նախարար Կ. Վալդբրուններ Երեւան հանդիպեցաւ Սեպտ. 19ին, ընկերակցութեամբ Խ. Միութեան ելեկտրակայաններու նախարարի փոխանորդին եւ այցելեց Սեւանի ստորերկրեայ ելեկտրակայանը: Յետոյ աչքէ անցուց Արգնիի ջրակայանին շինութիւնները: Սեպտեմբեր քանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հայաստանի վարչապետին Պ. Քոչինեանի հետ: Տեսակցութենէն վերջ հիւրերը այցելեցին պետական Մատենադարանը, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի ժողովասրահը, նոր շէնքը եւն.: Հիւրերը յաջորդ օրը, օդանաւով մեկնեցան Թիֆլիս: Ողջերթ մաղթելու համար օդակայան գացած էին Հայաստանի վարչապետը եւ ուրիշ պաշտօնական անձեր:

ՔԻԵՒԷՆ ալ (Ուկրայնա) աշխատաւորներու պատուիրակութիւն մը հասաւ Երեւան, այցելելով արդիւնաբերական հաստատութիւնները եւ տեսարժան վայրերը, ընկերակցութեամբ գլխաւոր ճարտարապետ Գ. Աղաբաբեանի: Այցելուներուն ուշադրութիւնը գրաւեցին մասնաւորապէս Միկոյեանի շրջանի դուֆի խոշոր քարերով կառուցուող նոր շէնքերը: Պետական Մատենադարանին մէջ հին հայկական ձեռագիրները դիտելէ վերջ, հիւրերը ոսկեմատեանի մէջ արձանագրեցին, — «Մենք, Քիեւի աշխատաւորութեան պատուիրակութիւնս մեծ հիացումով ծանօթացանք ամենահարուստներէն մէկին հետ[illegible] գրապահոցի՝ Մատենադարանի հետ: Ձեռագիրները որոնք այնքան խնամքով պահուած են այստեղ, կը վկայեն անցեալին բազմաչարչար իսկ այժմ երջանիկ եւ իրաւահաւասար, սովետական ժողովուրդների մեծ ընտանիքին մէջ ապրող հայ ժողովուրդի հնագոյն մշակոյթի եւ պատմութեան մասին: Ուկրանիացի հիւրերը այցելեցին նաեւ պետական պատկերասրահը եւ պատմական թանգարանը: Կարմիր Բլուրի վրայ անոնք դիտեցին հին ուրարտական քաղաքի յուշարձանները եւ յետոյ մեկնեցան Զուարթնոց եւ Էջմիածին: Հիւրերը «Արարատ» գինեգործարանն ալ հանդիպեցան:

ԱԼՊԱՆԱՑԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ Երեւան հասան Սեպտեմբեր 21ին, ջերմ ընդունելութիւն գտնելով: Օդակայանին մէջ պաստառներու վրայ արձանագրուած էր, հայերէն եւ ալպաներէն. — «Բարի գալուստ թանկագին հիւրերին»: Սեպտեմբեր 23ին ընդախաղի ալպանական խումբը հանդիպում մը ունեցաւ Երեւանի Սպարտակ խումբին հետ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

*

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Կիրակի, 30 Սեպտ., մեր խումբը կ՚երթար Քորպէյլ, ախոյենութեան երրորդ մրցումը կատարելու համար տեղական խումբին հետ: Դաշտին վրայ 1500է աւելի բազմութիւն մը կար: Մեր շրջանէն մեծ թիւով համակիրներ:

Մեր պատանիները յաղթեցին 2–7:

Երկրորդ պահեստի խումբը յաղթեց 2–6:

Առաջին պահեստի խումբը մնաց հաւասար 1 – 1:

Ինչ կը վերաբերի առաջին խումբին մրցումին, ըսենք անմիջապէս որ մեր նախատեսածը պատահեցաւ: Մեր դէմ կը գտնուէր կատարեալ խումբ մը, անցեալ տարուան իր համբաւին տէր: Արագ եւ կէտ նշանակող:

Թէեւ մեր պաշտպանողական գիծը, Սրապով, դասակարգին լաւագոյնը կրհամարուի, սակայն մեր յարձակողականը միշտ ամուլ դուրս կուգայ: Պարտուեցանք 4–2: Յիշեցնենք որ մեր երկու կէտերը, մեր պաշտպանողական խաղացողները արձանագրեցին Սրապ եւ Բոյան:

Ախոյենութեան մրցումներուն մէջ, դեռ յաղթանակ մը տարած չըլլալով, կը կարծենք թէ վտանգաւոր կացութիւնը մեզի համար վաղահասօրէն եկաւ: Ուստի անհրաժեշտ է արմատական միջոցներու դիմել այժմէն: Այսինքն ձեռք ձգել գոնէ բացառիկ կարողութեամբ խաղացող մը, յարձակողականի համար: Միակ միջոցը, տասնըեւհինգ տարուան աշխատանքը վերջնական փլուզումէ փրկելու համար: Յետոյ կը հասնին նորերը:

Փարիզ իր շրջաններով ունի աւելի քան 1200 խումբեր: Բոլորին երազն է մեր դասակարգին մէջ մտնել: Կը տեսնուի թէ ինչ ահաւոր մրցակցութիւն կայ: Եւ եթէ պատահի որ աստիճանէն վար իջնենք մեծ վախ կայ որ կազմալուծում տեղի ունենայ:

Դեռ կը մնան քսանեւհինգ մրցումներ կանխելու համար սուկալին: Այժմէն գործի, լաւագոյն է: Արդէն արթուն է վարչութիւնը, ի չահ բոլորիս:

Այս կիրակի, մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք ԻՒ ԷՍ ՍԷՆ ԺԷրմէնի, ախոյենութեան չորրորդ մրցման առիթով: Կը [illegible]թենք սթափում մեր տղոց:

× [illegible] չորրորդ տեղի ունեցաւ ընդհ. ժողովը [illegible] նոր վարչութիւնը, նախագահ Գրիգոր [illegible], փոխ նախագահներ Դաւիթ Ալիքսանի, [illegible], Գէորգ Գէորգեան, քարտուղար Տ[illegible]եան Մկրտիչ, գանձապահ Նետիլեան Քրիստափոր, պատուակալ նախագահներ՝ Պ. Ոսկեան Գալայճեան եւ Պ. Պօղոս Դաւիթեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (164)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

6. — ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԷՄՔԻ ՎՐԱՅ

Մեհրուժանը զգաստացաւ: Մի խուլ խայթ սկսեց խայթել նրա սիրտը...

Երկրորդ թասը լցրեց նա, եւ առաջարկեց իր հիւրին, ասելով.

— Խմիր, տէր սեպուհ, դու եւս խնդրիր, որ Աստուած չարը խափանէ եւ բարին առաջնորդէ: Մեհրուժանը որպէս իմ, նոյնպէս եւ քո իշխանն է: Ես նրա նուաստ հովիւն եմ, իսկ դու նրա յարգելի սեպուհներից մէկն ես: Աղօթենք մեր իշխանի համար. Տէր Ամենակալը կը լսէ մեր ձայնը:

Դողդոջուն ձեռքով ընդունեց նա բաժակը եւ մնաց շփոթուած, տատանման մէջ: Նա պէտք է աղօթէր իւր չարութիւնների համար, նա պէտք է աղօթէր այն Աստուծուն, որին Պարսից արքայի առջեւ, Տիզբոնի[illegible] բազմարակաւ ուխտել էր չճանաչել: Նա պէտք է իւր լեզուով կարդար իւր մեղայականը: Բայց ի՞նչ սրտով կարդար: — Դեռ չզղջացած, դեռ չհաշտուած սրտով: Այդ խիստ ծանր էր նրա համար: Իւր հիւրընկալ սաստիկ դժուարին դրութեան մէջ դրեց նրան: Ի՞նչպէս կեղծել, ի՞նչպէս խաբդաւանել: Երկար տատանումներից յետոյ, վերջապէս, կրկնեց նա իւր հովուի խօսքերը, եւ թասը դատարկեց...

Նա իսկոյն հեռացաւ սեղանից: Հովիւը նկատեց նրա թախծութիւնը եւ կարեկցաբար հարցրեց.

— Դու, Տէր սեպուհ, որպէս ճանապարհից եկած մարդ, երեւում է, որ շատ յոգնած ես: Ես իսկոյն կը պատրաստեմ քո անկողինը: Անուշ քունը միակ դարմանն է յոգնութեան: Քո անկողինը թէեւ անշուք կը լինի, բայց հանգիստ կը լինի, քեզ կը տամ իմ վերարկուն, կը փաթաթուես նրա մէջ եւ կը քնես: Իսկ բարձի փոխարէն, այդ տոպրակը կը դնես գլխիդ տակին: Նա լցրած է խիստ փափուկ խոտով, փետուրից աւելի կակուղ է այդ խոտը:

Մեհրուժանը շնորհակալութիւն յայտնելով բարեսիրտ հովուի հոգածութիւնների համար ասաց.

— Գիշերը գեղեցիկ է, Մանի, իսկ սիրուն լուսինը խլեց իմ քունը: Բայց քո գինին այնքան ախորժելի էր, որ բորբոքեց իմ գլուխը: Կը ցանկանայի մի փոքր ման գալ, մի փոքր ցրուել սրտիս ամբոխմունքը: Առաջնորդիր ինձ, բարի Մանի, որ քո շները կրկին չխանգարեն ինձ:

Մեհրուժանը վեր կացաւ, իսկ Մանին առեց իւր ցուպը, ընկաւ նրա առջեւը, հարցնելով, թէ դէպի ո՞ր կողմն է ցանկանում գնալ:

— Դէպի լեռան կողմը, — պատասխանեց նա:

Նրանք անցան անասունների լուռ եւ խաղաղ հանգրուանի միջով եւ մօտեցան լեռան ստորոտին:

— Դու ինձ միայնակ թող, բարի Մանի, ասաց նրան Մեհրուժանը: — Այստեղ ես փոքր ինչ կը թափառեմ, յետոյ կը նստեմ մի ժայռի վրայ, եւ նրա բարձրութիւնից կը նայեմ, թէ ինչպէս լուսինը սահելով ընթանում է թափանցիկ ամպերի տակով, եւ կը լսեմ լեռնային վտակի անուշ ձայնը:

Պարզամիտ Մանին ոչ սակաւ զարմացած էր իշխանի յուզուած տրամադրութեան վրայ, որ մի առանձին հոգեմաշութեան մէջ էր դրել նրան: Այդ անակնկալ փոփոխութիւնը վերագրում էր նա գինու ազդեցութեանը: Եւ կամ, ո՞վ գիտէ ինչ անյայտ դդայմունքներ ալեկոծում էին նրա սիրտը: Նա իւր հիւրին թողեց միայնակ եւ, տալով նրան իւր օրհնութը, ասաց.

— Մնացիր այստեղ, տէր սեպուհ, որքան եւ քո սիրտը կը հաճի, եւ վայելիր դով գիշերի քաղցրութիւնը: Բայց երբ կը ցանկանաս կրկին վերադառնալ իմ տաղաւարը, հնչեցրու այդ սրինգը, ես կը լսեմ, կը գամ եւ կը տանեմ քեզ: Մեր շները բաւական չար են, տէր սեպուհ:

— Շնորհակալ եմ, բարի Մանի, ասաց նա եւ ընդունեց սրինգը:

Հովիւը հեռացաւ:

Մեհրուժանը մնաց միայնակ: Երկար նա, խորին այլայլութեան մէջ, թափառում էր լեռան ստորոտում, եւ իւր սրտի յուզմունքների հանդարտութիւն տալ չէր կարողանում: Տխուր էր նա, այն յուսահատական տխրութեամբ, որ մարդուն անհնարին շուարման մէջ է դնում: Երբեք նրա հզօր կամքը այնպէս տկարացած չէր եղել, որպէս այս գիշեր: Երբեք նրա անգութ ինքնավստահութիւնը այնպէս թուլացած չէր եղել, որպէս այս գիշեր: Նա յենուեցաւ մի ժայռի վրայ եւ կանգ առեց: Նայում էր դէպի իւր շուրջը տիրող մութը, որ լուսաւորուած էր լուսնի աղօտ լուսով: Նայում էր դէպի թախծալի երկինքը, որ պատած էր մոխրագոյն ամպերով: Լուսինը երբեմն յայտնւում էր, երբեմն ծածկւում էր ամպերի անթափանցիկ պատառների տակ: Եւ նրա հետ՝ խաւար շրջապատը բոպէապէս լուսաւորւում էր, եւ դարձեալ խորասուզւում էր գիշերային մթութեան մէջ: Այսպէս երբեմն երեւում էին նրան յուսոյ եւ բաղձանքների պայծառ նշոյլները, եւ դարձեալ ընկղմւում էին անստուգութեան անվերծանելի խաւարի մէջ...

ՐԱՖՖԻ

կան արարքներ գործած է, մինչդեռ ամբողջ աշխարհի յայտնի է թէ իր կառավարութիւնն է որ յարձակումներ կը գործէ Ալժերիոյ մէջ, անոր ժողովուրդի մը դէմ որ ինքնորոշում կը պահանջէ :

× Գահիրէի թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն Պ. Տըլըսի վերջին յայտարարութեան առթիւ որ կը դատապարտէ գաղթատիրութիւնը: «Ուրեմն այլեւս մինակ չենք, կ'ըսէ կառավարական թերթը, քանի որ Մ. Նահանգներն ալ կ'ըմբռնեն Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ պատրաստած աղէտը: Անոնք ալ կը նեղուին այդ երկու երկիրներու բռնած դիրքէն: Մեզի համար աւետաբեր լուր մը կուգայ Արեւմուտքէն, — աշխարհակալութիւնը դատապարտուած է» :

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր ընկերութիւն մը պիտի կազմուի, 1500 միլիոն տոլար դրամագլուխով, չահագործելու եւ աւելի արդիւնաւոր վիճակի մը հասցնելու համար Սուէզի ջրանցքը: Նոր ընկերութիւնը պիտի գնէ նախորդին բաժնեթուղթերը, կարգ մը արտօնաշնորհներ ստանալով եգիպտական կառավարութենէն: Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը լուր չունի այս ձեռնարկէն :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը մերժեց մանրամասնել այն լուրը թէ 12 անգլիացի պահեստիներ ձերբակալուած են Կիպրոսի մէջ, իբրեւ ըմբոստ: Նախարարութիւնը ծանուցած էր թէ 21 զինուորներ ձերբակալուած են, վասն զի ազմկալի եւ անկարգապահ ժողով մը գումարած էին Կիպրոսի լեռներուն մէկ պանդոկին մէջ :

Նոր լուրերու համաձայն, զինուորները պիտի դատուին պատերազմական ատեանին առջեւ: Յունական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ զինուորներըբողոքած էին զինուորական ծառայութեան երկարաձգման դէմ եւ կը պահանջէին անմիջական արձակում: Զինուորական ոստիկանութիւնը միջամտելով ցրուեց ժողովը: Պանդոկին մէջ կը գտնուէին երեք հարիւր զինուորներ: Կալանաւորներուն մէջ ենթասպաներ ալ կան: Զինուորները ուրիշ դանգատներ ալ յայտնած էին: Պատերազմական նախարարութիւնը կը հերքէ շատ մը յուզումնալից լուրեր: Ամիսներ առաջ զօրակոչի ենթարկուած էին քսան հազար պահեստիներ, ինչ որ սրտնեղութիւն պատճառեց :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Սեպտ. 6ի դէպքերուն առթիւ ամբաստանուած անձերուն դատավարութիւնը սկսած է արդէն: Բոլոր ամբաստանեալները, 23 հոգի, ազատ ձգուած են երաշխաւորութեամբ :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը 1.582.000ի դէմ հինգ միլիոն 217.000 քուէներով մերժեց այն բանաձեւը որ կը հրաւիրէ կառավարութիւնը ջնջել պարտաւորիչ զինուորութիւնը :

ԱԶԳ. ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ գումարը անցած է 300 միլիառ ֆրանքը, ուրեմն կրկնապատիկէն ալ աւելի :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 4). — Ձոյլ ոսկի 463.000, նափոլէոն 3330, զուից. 3170, անգլիական 4150, քսան տոլարնոց 16200, թղթադրամ (անպաշտօն) ստերլին 1020, տոլար 396, զուից. 94.50, պելժ. 7.80, լիր 0.61, փեսեթա 8.50:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Մարսէյլի, Վալանսի, Վիէնի բարեկամներուս եւ ծանօթներուս, որոնք երկու ամսուան պտոյտիս ընթացքին՝ հիւրասիրեցին եւ պատրաստեցին գիս ամէն կողմ: Փեսայիս Տէր եւ Տիկին Օհան Թովմասեանին եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօտիկեանին, Քէշիշեան Անդրանիկին, կօշկակար Յակոբին, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Սարիկեանին, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Գարիկեանին, Մկրտիչ Խաչատուրեանին, Յ. Ալայեանին, Տէր եւ Տիկ. Թորոս Շամչոյեանին, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Շամախեանին եւ իր պարագաներուն, Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Մարտիրոսի, մօրը Կաթիկի եւ զաւակներուն, որոնք ինչպէս իրենց տանը մէկ անդամը գիս հիւրասիրեցին, Մինաս Վարժապետեանին եւ իր աղջկան Արփենիկին եւ բոլոր պարագաներուն, Տէր եւ Տիկին Հայկ Խապայեանի, Տէր եւ Տիկին Յակոբ – Աշխէնի, քրոջ Խոսրովուհիին, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Փերգիկեաններուն եւ այլ բազմաթիւ ընկերներու: Ներող թող ըլլան եթէ մոռցած եմ շատերու անունը :

ՍՄԲԱՏ ՉԱՏԻԿԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի օծման առաջին տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղթանք եւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին:

Արարողութեանց պիտի նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջանի հասարակութիւնը :

ԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան 1914 – 18 եւ 1939 - 45:

Ա. Մաս. — Կիրակի առաւօտ (7 Հոկտեմբեր), Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ: Մասնակցութեամբ Դպրաց Դասու եւ Արմենիա երգչախումբի :

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 38րդ տարելիցը :

Ի ներկայութեան Ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց, իրենց դրօշակներով եւ Գեբիններու Միութեան :

Պատարագէն վերջ Դրօշի պարզում, մասնակցութեամբ զինուորական նուագախումբի: Կարգապահութեան ը հսկեն Հայ արենոյշները :

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Բ. մաս. — Ժամը 13ին, ճաշ Ֆրանքեւ-հայկական, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ :

Նախագահ
M. Gaston DEFERRE
(Երեսփ. Մարսէյլի քաղաքապետ, նախարար Անդրծովեայ Ֆրանսայի):

Ներկայ կ'ըլլան
Colonel BERGASSE
Երեսփ. եւ նախկին նախարար
Madame la Marquise De FORESTA,
l'Amiral BOSVIEUX

եւ այլ անձնաւորութիւններ :

Ճաշագին 1200 ֆրանք :

Ճաշի տոմսերը ապահովել մինչեւ հոկտեմբեր չորս :

Գ. մաս. — Պարահանդէս, կը նուագէ
ՍԵՐԺ ԿԱՐՕ

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ, արտասանութիւններ եւն:

Մուտքը ազատ է :

Ճաշի տոմսակերու համար դիմել քարտուղարութեան
9, Rue d'Arcole, Tél. : DR. 65-98

Սէն Ժերոմ Շէհրեանի, Պոմոն՝ Վահրամ Պապուխեանի և Գէորգենօթներբայրեանի:

Սէն Թ'Անթուան Վահանեանի, Մարսէյլ քաղաք Յ. Պապաիկիտեանի, 28 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պուլվ. Օտտօ՝ Արդումանեանի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Ս. Քէփէնէկեանի թատերախումբը կը ներկայացնէ Վ. Տատեանի
ՊԱՏՈՒՈՅ ԳՈՂԸ
Պեստական թատրոնին մէջ այս Շաբաթ ժամը ճիշդ 21ին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէն Մորիսի երիտասարդներու: Այս կիրակի, ժամը 15էն 22, (Շէ Պաքիսք):

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները քաջալերել այս ձեռնարկը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ (մինչեւ 45 տարեկան) այր մը ընդհանուր մաքրութեանց եւ ըսպասարկութեան համար, վարժարանի մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մարսէյլ քաղաքին մէջ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերոյիշեալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ: Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գինօ Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Սամսոն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկ. Առաքել Տէր Մաթէոսեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց զաւկին եղբօր եւ ազգականին՝

ՄԽԻԹԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ յիշատակին: Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

***

Տէր եւ Տիկին Վահագն Թուր – Սարգիսեան, Օր. Ազատուհի եւ Պ. Յովհաննէս Շահինեաններ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ մօր Այրի տիկին Լիւսի Շահինեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըթէօզի վրայ աշխատողներ: Դիմել՝
Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).
Ծախու են թրիքօ շինելու կերպասներ (էնթերլոք լէն), յարմար գիներով :

***

Կ'ուզուին ձեռնարկուներ եւ մեծ սեռիի համար ժիլըթի գործաւորներ եւ գործաւորուհիներ: Դիմել՝

MAISON ROIZINի
(61 Rue Caumartin)
Tél. : TRI. 67-66

***

Տան աշխատանքներու համար մնայուն եւ վստահելի կին մը (35 - 40 տարեկան): Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթկ., այս շաբաթ ժամը 21ին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթկ. այս կիր. ժամը 15.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

Ժողովները շարունակելի են, սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաչանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 10ին, ժամը 21ին:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անի» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Առնուվիլի, Կուսէնվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաչանի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, իր անդամուհիները այս շաբաթ, ժամը 5.30ին, Տիկին Հաքիմեանի բնակարանը: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան մէկ անդամը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ս. Թաթուլեան կը փնտռէ Մշոյ Զիարէթ գիւղէն երեք հայ զինուոր տղաք, Սմբատ Առաքելեանի տղան՝ Ազատ եւ Մարգար Քերոբեանի եղբօր որդիները՝ Վահէ եւ Բագրատ: Տեղեկացնել Ս. Թաթուլեանի՝

14 Rue Julien-Lacroix, Paris (20e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց բնակարաններուն մէջ աշխատող բանուորուհիներ, ճոնփէճախօններներ, ճանատիէն, պլուզօն, ճոնպինեզօն, վեսթօն, փանթալօն, Սալոփեթ եւ կնոջ թապլիէ կարելու համար: Կը պահանջուի մաքուր աշխատանք :

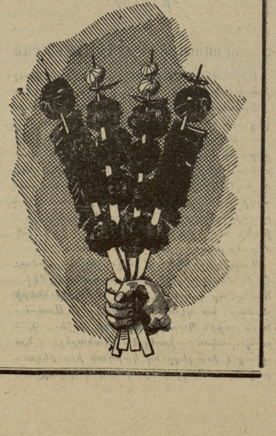
Դիմել Յովի. Նիկողոսեանի,
25, Cours Richard Vitton
Lyon Montchat

Imp. Araxes - 46. rue Richer, Paris (9e)

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16էն 24

GRAND HOTEL

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 7 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7700 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3511

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՐԸՆԹԱՑ ԱՂՃԱՏՈՒՄ

Պ. Ս. Ղ. Ղազարեանի ուսումնասիրութիւնը, «Ժամանակակից Հայոց լեզուն եւ ռուսերէնի դերը նրա հարստացման ու զարգացման մէջ», որու մասին խօսեցանք երկու անգամ, սահմանուած է սրբնթաց աղճատման եւ այլասերման ենթարկելու *արարատեան աշխարհաբարը, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :*

Կարելի չէր երեւակայել աւելի ձախաւեր ձեռնարկ, մակաբոյծ, մուրացածոյ բարբառի մը վերածելու համար մեր մայրենի լեզուն :

Տանուէր էինք մեր անդաստանին մէջ, կ'ուզեն որ դառնանք վարձակալ, ճիտը ծուռ եւ ձեռքերը բաց :

Ռուս հեղինակ մը անգամ այդքան յառաջ պիտի չերթար, եթէ քիչ-շատ գաղափար ունենար հայերէնի բառակազմութեան, քերականութեան եւ յարաճուն ճոխութեան մասին :

Ամէն գնով ապացուցանելու համար ռուսերէնի դերը հայերէնի մէջ, հեղինակը ռուսական ազդեցութեան կը վերագրէ նոյն իսկ սովորական, դարաւոր բառեր :

Եւ կը չարէ հարազատն ու վիժուկը, հասնելով մինչեւ սովետական շրջանը, ուր աղճատումը յառաջ կ'երթայ քառասմբակ :

Այս առթիւ, Պ. Ղազարեան լեզուի զարգացման, հարստացման մէջ գործօն դեր մը կը վերագրէ ոչ միայն Ստ. Նազարեանցի, Մ. Նալբանդեանցի եւ ծանօթ գրագէտներու, այլեւ բոլշեւիկ Ստ. Շահումեանի, Ս. Սպանդարեանի եւ նմաններու, որոնք աւելի շատ ռուսերէն գիտէին քան հայերէն :

Արդէն այս վերջին սերունդն էր որ զարկ տուաւ աղճատման արշաւին, իր «սոցիոլոգիական» մարզանքներով եւ «ուլտրա-ռեւոլուցիոն տենդենցներով» :

Այդ սերունդին ուղեկիցներն ու յաջորդներն էին որ պարտադրեցին երեւանեան այլանդակ, հակափիլոնական եւ յետադիմական ուղղագրութիւնը, հիմնովին խաթարելու համար հայերէնի հնչաբանութիւնը, քերականութիւնը եւ ինքնուրոյն ոգին :

Իշխանութիւնը քաջալերեց այդ բարբարոսական արշաւը, օրինական հանգամանք տալով անոր :

Այն աստիճան որ, հայերէնի հմուտ «գրականագէտներ» անգամ վարակուեցան հոսանքէն եւ պատիւ սեպեցին առաջնորդ հանդիսանալ :

Երեւանի գրական ամսագրին՝ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսի 1956 Յուլիսի թիւին մէջ երկար ուսումնասիրութիւն մը ունի հանրածանօթ վիպագիր թատերագիրը, Դ. Դեմիրճեան, — «Երիտասարդ Գրողներին» :

«Վարդանանք»ի ալեւոր եւ բազմավաստակ հեղինակը, որ այժմ նոր վէպ մը սկսած է (Ս. Մեսրոպ), պիտանի խրատներ կուտայ նոր գրողներուն, ինը լայն էջերու վրայ :

Ո՛ր էջէն կ'ուզէք սկսէք, խրճերու կամ յուլունքներու պէս շարուած պիտի գտնէք մէկը միւսէն անուղի, անճոռնի օտարաբանութիւններ, — ոպտիմիզմ, օբյեկտ, խարակտեր, տեքստ, մեխանիստական, կլասիկ, փորմալիստ, պրոբլեմ, պոռնոգրաֆիական, հակաէսթետիկական, միլիտարիզմ, սատիրա, կարիկատուրա, իռոնիկ, սարկազմ, փակտոր, պուբլիցիստական, էմոցիա, էմոցիալութիւն, ուտիլիտար, դիսցիպլինա, անատոմիա, պրոգրես, *եւայլն : Յաճախ երկու-երեք օտար բառեր իրարու շղթայուած ...*

Այո՛, լեզուն կը ճոխանա՛յ, կը զարգանա՛յ, կը ռուսանա՛յ, «մեխանիստական դիսցիպլինայով» : Բռնութեամբ, կամայականութեամբ կամ տխմարութեամբ ...

Դառնանք Պ. Ղազարեանի գրքին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՍՈՒԷԶԻ ՄԱՍԻՆ

Պ. ՓԻՆՕՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Ս. Լոյտ, Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացուց հետեւեալ բանաձեւը, յանուն իր երկրին եւ Ֆրանսայի, լուծելու համար Սուէզի վէճը .—

1. Հաստատել նաւարկութեան ազատութեան սկզբունքը, համաձայն Սուէզի ջրանցքի պայմանագրին :

2. Հաստատել թէ անհրաժեշտ է ապահովել այն իրաւունքները եւ երաշխիքները զոր կը վայելէին բոլորը, համաձայն պայմանագրով ճշդուած դրութեան, այսինքն ջրանցքը բանեցնել միջազգային վարչութեամբ :

3. Վաւերացնել 18 պետութեանց դիրքը որ ճշդուեցաւ Լոնտոնի առաջին խորհրդաժողովին մէջ, խաղաղ եւ արդար կարգադրութեան մը յանգելու համար :

4. Յանձնարարել եգիպտական կառավարութեան որ բանակցի այդ առաջարկներու հիման վրայ, գործակցելով ջրանցքին արդիւնաւոր օգտագործման :

5. Յանձնարարել եգիպտական կառավարութեան որ գործակցի Ջրանցքը գործածողներու ընկերակցութեան :

Ժողովին կը նախագահէր Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ բոլորովին համաձայն է այս բանաձեւին : Պ. Փինօ խօսք առնելով իր անգլիացի պաշտօնակիցէն ետք, ամբաստանեց Եգիպտոսը թէ բռնաբարած է միջազգային օրէնքը, ազգայնացնելով ջրանցքին ընկերութիւնը, թէ ստեղծած է կացութիւն մը որ եթէ երկարաձգուի կրնայ սպառնալ միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան, թէ իր արարքներով եւ մեթոտներով խախտած է վստահութիւնը իր քաղաքականութեան մասին : Վերջապէս պահանջեց Ապահովութեան Խորհուրդէն վերահաստատել վստահութիւնը բոլոր ժողովուրդներու բարիքին համար : Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական մասերը .

— «Խաղաղ կարգադրութիւն մը կ'ուզենք, բայց չենք կրնար ընդունիլ կարգադրութիւն մը որ նուիրագործելով կատարուած իրողութիւնը իրաւունք պիտի տար վեհապետի մը՝ թօթափելու ազատօրէն ընդունած յանձնառութիւններ : Ծանրակշիռ է հարցը : Ազգաժողովին, ինչպէս եւ խաղաղութեան ապագան կախում ունի ձեր տալիք պատասխանէն : Միջազգային յանձնառութեան մը բռնաբարումը ազգի մը անկախութիւնը չապացուցաներ : Գնդ. Նասրի արարքները եւ մեթոտները անդարմանելի կերպով խախտեցին վստահութիւնը : Եթէ այն ձեռնարկները որոնք իրենց արտադրութիւնները ջրանցքէն կ'անցընեն վստահութիւն չունենան թէ պաշտպանուած են յանկարծական եւ կամայական որոշումներու դէմ, ջրանցքը աստիճանաբար պիտի ամլանայ եւ ի վերջոյ այդ կացութեան զոհը պիտի ըլլայ եգիպտացի ժողովուրդը : Չենք կրնար ընդունիլ կարգադրութիւն մը միայն այն պատրուակով թէ առժամապէս կ'ապահովէ խաղաղութիւնը : Անոնք որ առանց մտածելու եղածը կը ծափահարեն իբրեւ անկախութեան արտայայտութիւն մը, պէտք է անդրադառնան թէ թերեւս գլխաւոր զոհերը պիտի ըլլան» :

× Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ միշտ կարելի կը գտնէ խաղաղ կարգադրութիւն : Յետոյ մերժեց ուրիշ որեւէ բան ըսել, քանի որ Ապահովութեան Խորհուրդը կը քննէ հարցը :

× Ֆրանքօ-անգլիական բանաձեւը պիտի քննուի վաղը, երկուշաբթի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԱՆՑ ԿԱՐՄՐԵԼՈՒ ...

Սեպտ. 27ին դասախօսութիւն մը կը սարքուի Լոնտոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ուսանողական Միութեան :

Ներկաները՝ 28 ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ :

Նախագահը բացումը կատարելով, կը յայտնէ թէ «շատերը հայերէն չեն գիտեր. հետեւաբար դասախօսութիւն պիտի կատարուի անգլերէն» :

Ոչ ոք չի բողոքեր, եւ դասախօսը, Պ. Մ. Սեւակ, կարգ մը հարցումներ կ'ուղղէ ներկաներուն .—

«Ինչո՞ւ կ'ուզէք հայ մնալ» .— «Մշակոյթ ըսելով ի՞նչ կը հասկնաք» :

Ոչ մէկը կրցաւ ճշգրիտ պատասխան տալ, ինչպէս կը վկայէ մեր թղթակիցը :

Ուրեմն, հարեւան Լոնտոնի մէջ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ կան, որոնք հայերէն չեն գիտեր :

Եւ կամ չեն կրնար պատասխանել տարրական հարցումներու :

Այն ատեն, ինչո՞ւ կ'ուսանին : Եւ ի՞նչ կ'ուսանին :

Այդ ուսանողները մեծ մասով ուրիշ երկիրներէ, զանազան հայաշատ գաղութներէ եկած են :

Իրենց գիտցա՞ծն ալ մոռցան, թէ «սնոպիզմ»է վարակուած են :

Եւ երեւակայել որ Լոնտոնի մէջ ունինք Համայնական խորհուրդ, եկեղեցի, քանի մը Միութիւններ, ինչպէս եւ գլոց-բրոցներ :

Երբ ուսանողները եւ ուսանողուհիները անգամ հայերէն չեն հասկնար եւ պայման կը դնեն որ դասախօսութիւնը անգլերէն կատարուի, հեգնութիւն չէ՞ խօսիլ ազգային մշակոյթի, հայրենիքի եւ ուրիշ պարծանքներու մասին :

Դեռ երէկ էր որ ամէնուն ոտքերը գետնէն կտրեցան, երբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Լոնտոն կ'այցելէր :

Այն ատեն, շատ մը յանձնառութեանց կարգին, խոստումներ եղան ստանձնելու աւերակ վանքի մը վերաշինութեան ծախքը, Հայաստանի մէջ :

Այդպիսի ձեռնարկներ գլուխ հանելու համար, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ գլուխ գլխի տալ եւ մտածել, աշխատի՛լ, որպէսզի հոգեպէս աւերակ վանքի մը կամ անապատի մը չվերածուի շէն գաղութ մը :

Ո՞ր երկինքէն ինկան Լոնտոնի եւ Մանչեսթրի Հայերը, բրիտանական գաղթավայրէ՞ մը, թէ Պոլսէն, Իզմիրէն, Պարսկաստանէն, Կովկասէն եւ ուրիշ հայաշատ շրջաններէ :

Բրիտանական վեհափառութիւնը պէտք չունի *տէօնմէ* Անգլիացիներու : ***ՎԱՀԷ***

ԵԳԻՊՏՈՍ ՏՐԱՄԱԴԻՐ Է ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ

Գահիրէի կառավարական օրկանը, «Ալ Կումհուրիյա»կը հրատարակէ Գնդ. Նասրի մէկ յայտարարութիւնը՝ ամերիկացի լրագրողի մը, որուն համաձայն «Եգիպտոս միշտ տրամադիր է բանակցելու խաղաղ կարգադրութեան մը համար, լուծելու համար Սուէզի տագնապը» :

Հնդկաստանի անպաշտօն նախարարը, Քրիշնա Մենոն, որ դարձեալ Գահիրէ գնաց, նոյնպէս կը յուսայ թէ կարելի է տագնապը լուծել բանակցութեամբ : Պ. Մենոն երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գնդ. Նասր եւ ջրանցքի եգիպտական ընկերութեան նախագահին հետ : Երէկ նորէն պիտի տեսակցէր : Հնդիկ դիւանագէտը կը մերժէ որեւէ յայտարարութիւն ընել, սպասելով իր խօսակցութեանց արդիւնքին :

× Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Տօքթ. Ֆաւզի, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, յայտարարեց թէ իր երկիրը պատրաստ է ուղղակի բանակցութեան եւ թէ պիտի առաջարկէ Ապահովութեան Խորհուրդին մարմին մը կազմել բանակցելու համար : Յիշելով եօթը արտաքին նախարարներու ներկայութիւնը Նիւ Եորքի մէջ, Տօքթ. Ֆաւզի ըսաւ թէ Եգիպտոս կրնայ ետ առնել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ ընելիք ամբաստանութիւնը, եթէ լուրջ հաւանականութիւն մը տեսնէ բանակցելու : Նախարարը տեսակցութիւն մը խնդրած է Պ. Տըլըսէն, ինչպէս եւ Ապահովութեան Խորհուրդի միւս անդամներէն, բացառութիւն համարելով Անգլիան եւ Ֆրանսան :

Իրազեկներ հաշտարար կը գտնեն եգիպտացի նախարարին շեշտը, բայց միեւնոյն ատեն դիտել կուտան թէ ուժգնօրէն կը պնդէ Եգիպտոսի գերիշխանութեան իրաւունքներուն վրայ : Եւ միշտ կը յիշեցնէ թէ իր երկիրը անդրդուելի պիտի մնայ, եթէ միջազգային բացարձակ հակակշիռ պահանջեն, ինչպէս կը հետեւի Ֆրանքօ-անգլիական բանաձեւէն : «Եգիպտոս պատրաստ է գործակցելու միջազգային մարմինի մը հետ՝ կարգ մը մասնագիտական գործերու համար, ինչպէս տուրքերու սակը եւ կ'ընդունի որ Ազգաժողովին յղուի որեւէ վէճ» : Յետոյ հաւաստեց թէ Նախագահ Նասր հակառակ է արաբական երկիրներու քարիւղին ազգայնացման, վասն զի կարելի չէ այդ արդիւնաբերութիւնը կատարել առանց օտար աջակցութեան (վաճառում, բաշխում, փոխադրութիւն եւն.) :

× 18 պետութեանց դեսպանաժողովը վերջացնելով իր աշխատանքները, նշանակեց տնօրէն խորհուրդի եօթը անդամները, որոնք ժողով պիտի գումարեն այս շաբթու :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ Հոկտեմբեր 16ին կարեւոր վիճաբանութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Ժողովին մէջ, դահլիճին ընդհ. քաղաքականութեան մասին : Առաջին տեղը պիտի գրաւէ Սուէզի խնդիրը, ինչպէս պահանջած են 489 երեսփոխաններ 150ի դէմ : Առաջին երեք նիստերը պիտի յատկացուին հարցապնդումներուն : Կը կարծուի թէ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ :

Շատեր կը զարմանան որ մեծամասնութիւնը կ'ուզէ առաջնութիւն տալ Սուէզի, երբ Ալժերիոյ խնդիրը նորէն ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ :

× Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոսթ հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց, նկատելով որ իրարանցում կը տիրէ ահաբեկչական գործունէութեան առթիւ : Ըսաւ թէ «կառավարութիւնը որոշած է վճռականօրէն պայքարիլ ահաբեկչութեան դէմ որ հետեւանք է ըմբոստներուն կրած ձախողանքին : Ես ալ ձեզի չափ զայրացած եւ ընդվզած եմ այդ զարշելի եղեռնափորձերէն, մանաւանդ որ զոհերը կիներ եւ մանուկներ են : Բոլոր միջոցները ձեռք առնել տուած եմ որպէսզի քաղաքային բնակչութիւնը պաշտպանուի այդպիսի եղեռնական արարքներու դէմ : Բայց այսքանը բաւական չէ : Դուք ալ, բնակիչներ Ալժերիոյ, պարտաւոր էք հոգեկան կորով եւ պաղարիւն ցոյց տալ այդ հրէշային արարքներուն հանդէպ» :

× Երկու ռումբեր պայթեցան Ալժէի մօտ, կառքի մը եւ գրասենեակի մը մէջ : Տասը խլամներ սպաննուեցան, 14 հոգի վիրաւորուեցան :

× Մարոքի գահաժառանգը, իշխան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՔՆԱԿՈՉ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

Հայոց գրականութեան անդաստանին մէջ՝ այնքան նախնական է բանաստեղծութեան ըմբռնումը, որ կարելի է բանաստեղծի շնորհք վերագրել Օննիկին, երբ այս վերջինը ձեռքը խնդրէ Մաննիկին, — ո՜վ տաղանդ, ո՜վ տաղանդ։

Եւ խորհիլ որ ծնունդո՜վ միայն կը հասնին նման տաղանդները։

Ընդհակառակն, օտար անդաստաններու մէջ կը սորվին, կը մշակեն, սնանելու եւ աճելու պայմաններ կ'ընծայեն առողջ ընդունակութեանց։ Կատարուած ուսումնասիրութեանց դաշտը, ցոյց կուտայ արդէն թէ ի՛նչ մղումներ կը տրուին բանաստեղծին, որ աճի՛, զարգանա՛յ, տաղաչափական եւ երաժշտական նոր ծանօթութիւններ ստանայ, քերթողական «խօսքը, ազատելու համար լեզու կոչուած ընկերային հաղորդակցութեան յատուկ գործիքին պայմաններէն՝ հասցնելու համար մինչեւ այն կէտը, ուր կը միանան երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը, գեղարուեստի ընտանիքին միւս անդամները, իրենց կարգին՝ պայմանադրականութիւններէն այլ եւս ազատած, — այս է որ Պօլէր կը կոչէ Correspondances, (ուրիշներ տուած են այլ անուններ, դժբախտաբար, բոլորն ալ անյաջող)։

Մի մոռնանք, ուրեմն, երբ հեղինակ մը, ծանր հատորի մը մէջ, կը ցուցակագրէ Վիրգիլիոսի գործերուն ձայնաւորները եւ բաղաձայնները՝ ճշդելու համար գիւղացի այս բանաստեղծին թէքնիքը, մինչ ուրիշ մը, հաստափոր հատորի մը մէջ, կը պեղէ Ովիդիոսի ֆիւրսիկներուն գիտութիւնը։

Մեր մէջ.— վերադարձի՛ր տուն, ո՛վ միամիտ, հիմա կ'անձրեւէ, — վարժ են համբերել միայն ... «Հաւատով խոստովանիմ»ին այրերը, բայց ոչ երբեք տրամադիր՝ տաղաչափութեան գիրք մը բանալու, ականջ մշակելու կամ իրենց աղքատ «ի ծնէ»ն հարստացնելու։

Վահան Մալէզեան աղքատ է ծնած եւ աղքատ է մնացած, խակակա՛ն աղքատ, վասն զի երբեք եւ երբեք չէ փափաքած գիրք մը գնել, ուսումնասիրութիւն մը կարդալ տաղաչափութեան կամ բանաստեղծութեան մասին։ Ոմանք պիտի զարմանան այս դիտողութեանս վրայ, — ի՞նչպէս կարելի է գիտնալ եւ վստահօրէն յայտարարել թէ Վահան Մալէզեան մէկ գիրք իսկ չէ գնած ու կարդացած բանաստեղծութեան (եւ ընդհանուր գրականութեան) մասին, Եւրոպայի մէջ։ Գրասեղանին վրայ կը գտնուին իր հրատարակութիւնները, — ոչ մէկ արձագանգ։ Կան փիլմիքներ, որոնք գիրքի անուն կուտան առանց ... կարդացած ըլլալու։ Նման խաղեր չեն կրնար խաբել զիս։ Ես արձագանգ կը փնտռեմ գաղափարի, ծանօթութիւններու, հմտութեան։ Ֆրանսացիներ կան, որ կը պարծին թէ կրնան ճանչնալ գինիի մը տարիքը, նոյնիսկ քամուած խաղողին հայրենիքը, — մեզի համար նոյն դժուար չէ հասկնալ թէ ուրկէ՞ կուգայ հմտութեան փշրանք մը, Օրթաքէօյէ՞ն, Սկիւտարէ՞ն, Գատըգիւղէ՞ն, թէ ... նորագոյն ընթերցումներէ։ Ոչ մէկ մասնաւորական կրնայ ծածկել իր աղքատութիւնը եւ ինչ որ նպաստն է իր ընթերցումներուն, — խօսքը մատնիչ է։ Ափսո՜ս, Վահան Մալէզեան տարինե՜ր է ապրած Եւրոպայի մէջ, բայց մտքին դուռները միշտ կղպած, փեղկերը ամրապէս փակած։ Ոչ մէկ ճառագայթ նոր արուեստներու, ոչ մէկ սարսուռ նոր ժամանակներու։ Ահաւո՜ր բան է, երբեմն, երկար ապրիլը, — ողջ մեռնիլ կը դառնայ մարդ՝ երբ կը կորուի ժամանակէն, երբ յեղաշրջում չի կատարեր միտքերու, երբ պախար-ճէօր կը դառնայ գաղափարներու հրաշագեղ ու փիրուզայր ջրվէժներուն դէմ։ Այո՛, քաղցր է ողեկոչել Օրթաքէօյի իրիկունները, Սկիւտարի վերջալոյսները, Մօտայի արշալոյսները, բայց չկայ աւելի քաղցր բան քան կենդանութիւնը, — քալել ժամանակին մէջ, դողա՛լ, պարոն Մալէզեան, դողա՛լ նոր սարսուռներով, հարստանալ մտքի նորագոյն նուաճումներով, նետել հին ձորձերը եւ հագուի՛լ, պճնուի՛լ շողերով ու ցոլքերով, զորս նոր ծագող արեւը միայն կուտայ։

Ես տրեխ հագած եմ ժամանակին ու տրեխով պտըտած դաշտերուն մէջ ու բլուրներուն վրայ։ Հիմա Փարիզ ուրի՛շ ագանելիք տուած է ինծի, որպէսզի ժուռ գամ մարդկային մտածման ամէնէն հարուստ անդաստաններուն մէջ՝ ի վարձատրութիւն այն զոհողութեանց, զորս կը ճանչնան փոմ-փրիթով կշտացողները միայն։

Դուք չուզեցիք ծախսել ոչ իսկ sou մը, Փարիզ ի՞նչ տար ձեզի։ Փարի՛զ, պարոն Մալէզեան, Փարիզ իր փողոցներով իսկ բան կը սորվեցնէ, ճաշակ կը զարգացնէ, կը յեղաշրջէ՛ մարդը։ Տրեխով եկողին կուտայ հարստութիւն գաղափարներու, իսկ ոսկի մուճակով եկողը բոպիկ կը թողու։ Եթէ ճիշդ է բացատրութիւնը՝ «յորովայնէ բանաստեղծ», Փարիզ այն որովայնն է որ բանաստեղծ կը շինէ ով որ կը նուիրուի բանաստեղծութեան, կը հետեւի բանաստեղծութեան, կը զոհուի բանաստեղծութեան, — կը ճեղքէ սիրտը՝ կը բանայ բանաստեղծութեան։

Փարիզ բանաստեղծ չըրաւ ձեզ, բանաստե՞ղծ էիք Օրթաքէօյ։

Տեսնենք։

***

Բանաստեղծութեան դասական պայմաններէն մէկն է երաժշտութիւնը։ «Երաժշտութի՛ւն՝ ամէն բանէ առաջ» կը պատգամէ Վէռլէն։

Արդ, Վահան Մալէզեան, որ կը հեղնէ մեր օրերու բանաստեղծութիւնը, գէթ գաղափար ունի՞ տարրական այդ պայմանին մասին։

Ահաւո՜ր է իր աղքատութիւնը երաժշտական բաներու մասին։ Տեղ մը կը գրէ. «Կը սիրեմ երաժշտութիւնը, որպէս բանաստեղծութեան ձայնաւոր ներդաշնակութիւնը»։ Բանաստեղծութեան մէջ երաժշտութեան նպաստը շա՜տ տարբեր է իր գիտցածէն, բայց գոհանանք իր գիտցածով եւ փնտռենք «ձայնաւոր ներդաշնակութիւնը»։

Առէք «Մեր սուգը» ոտանաւորը (Կարապի երգը, էջ 33)։ Այստեղ Մալէզեան մրցանիշ կը կոտրէ իր ԸԹերով ամէն մէկ հատածի վրայ։ ԸԹ եւ... երաժշտութի՜ւն, «ձայնաւոր ներդաշնակութիւն»։

Կարելի է հատոր մը գրել այս հարցին մասին։ Անշուշտ եթէ գրողը մնացած չէ «ի ծնէ» տաղանդով, այլ եւ կարդացած է, ուսումնասիրած, հին ու նոր աշխատութեանց ծանօթ։

Խոստովանինք որ հայ բանաստեղծութիւնը, առ հասարակ, հաղորդակից չէ երաժշտական ոգիին հետ, ոչ ալ հետեւած այնպիսի փորձերու, որոնք կ'աշխատին Correspondance մը ստեղծել բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան միջեւ՝ բառէն ու ձայնէն դուրս փնտռելով քերթողական եւ երաժշտական տարբեր իրականութիւններ։ Մեր ամէնէն վաւերական բանաստեղծներն իսկ յաճախ խորթ կը մնան հանդէպ երաժշտութեան։ Բ. Թաշեան ինքն իր հաստատումէն պայթակղած ձեւ մը ունէր՝ երբ կը յայտնէր ինծի, քանի մը տարի առաջ, թէ երաժշտութիւն չունի Վարուժան։ Պատասխանեցի. «Բայց միայն Վարուժա՞ն»։ Պէտք է ընդունիլ, սակայն, թէ Վարուժան սրբագրեց իր երաժշտական խորթութիւնը՝ երբ, Կոմիտասի ստեղծած յեղաշրջումին ազդեցութեան տակ, լքեց կեղծ-դասականութիւնը։

Հակերաժշտական խորթութիւններ կան մեր բանաստեղծութեան մէջ, որոնք կը կարծուին մեր լեզուին յատուկ։ Սխալ կը համարեմ այդ հաստատումը, բայց տեղը չէ՝ քննելու եւ ճշդելու համար մեղքին ծագումը։

Վերադառնալով Վահան Մալէզեանի, իր արձակունակ ոտանաւորին հակերաժշտական մեղքը կը ծագի նախ տաղաչափութեան մասին ցոյց տուած տգիտութենէն, (բա՛ն չէ կարդացած այդ մասին), երկրորդ ականջի պակասութենէն։

Դպրոցական տաղաչափին իսկ գիտէ թէ մեր ԸԹը չեշտ չունի, իսկ ոտանաւորի մէջ հատածները չեն կրնար վերջանալ տառով մը որ չեշտ չունի։

Նախ բառավերջի ԸԹը հայերէ՞ն է։ Աշխարհաբարի այս մեղքը ոմանք կը վերագրեն թուրքերէնի ազդեցութեան, — օրինակ՝ ծառԸ, աղաճԸ։ Ո՛չ, պարզ զուգադիպութիւն է։ Մեր ԸԹը կուգայ ՆՈՒ տառին փոնէմներու քայքայումէն։ Երբ ՆՈՒ տառն է որ կը վարէ ձայնաւորները, ԸԹ չունի երբեք, ինչպէս՝ նահապետ։ ԸԹ չունի, դարձեալ, երբ ձայնաւոր մը կը վարէ ՆՈՒՆ՝ բառամէջ կամ բառավերջ, ինչպէս՝ անօթ կամ բերան։ Ընդհակառակն, բառավերջին՝ երբ ՆՈՒ տառը կոնակ կուտայ բաղաձայնի մը, կը ստանայ ԸԹ մը, — ինչպէս ակն կարդալ ակԸն, ծառն կարդալ ծառԸն։ Աշխարհաբարը նետած է ՆՈՒ տառը, բայց պահած սկզբնական ձայնամասը ու ծառԸն դարձած է ծառԸ։ ԸԹին կենսագրութիւնը երկար է տակաւին, մեր շարականներուն ուսումնասիրութիւնը բազմաթիւ ծանօթութիւններ կուտայ ԸԹին մասին։ (Երկար քննութեան նիւթ է, օրինակ, ճշդել թէ ի՛նչպէս պէտք է կարդալ ԶՆԱ դերանունը հայցական հոլով, — սովորութիւն է կարդալ ԸԶՆԱ, բայց ունինք ԶԸՆԱ գրչաձեւն ալ՝ շարականներու մէջ)։

Արդ, այս ԸԹը, ծագումով հայկական բայց ռամկօրէն, որ կը ծառայէ միայն դանդաղութիւն մը տալու կշռոյթին, չի կրնար երբեք գալ հատածի մը ծայրը, որովհետեւ չեշտ չունի։ Փորձ մը, — Հա՞ցը՝ արտասանելի է, հացը՞՝ ոչ։ Եւ Մալէզեան, «Մեր սուգը» ոտանաւորին մէջ հատածներ շինած է ԸԹով։ Ճիշդ է թէ Զօպանեան եւս ունի ոտանաւոր մը.

Դուն նստեր ես ճամբաներուն անկիւնը։

Բայց այստեղ ԸԹը չէ որ կը վերջացնէ տողը, այլ ԻՒՆը, որ յանդ կը շինէ։ Ժողովրդական բանաստեղծութեան ձեւ մըն է, թէեւ, բայց պէտք է ըսել թէ Զօպանեան եւս ձախողած է առով։ Մալէզեան մէկ անգամ չէ, երկու անգամ չէ, ձախողած է գրեթէ միշտ։

Ինչ կ'ուզէիք։

Մալէզեան կը գրէ. «Բանաստեղծը, բնազդօրէն, կը տառապի հիւանդագին տխրութեամբ մը։ Անտարակոյս հիւանդ մը կը հեծէ բանաստեղծին հոգիին մէջ։ Եւ եթէ իրապէս հիւանդ է ան, ինծի համար՝ երկիցս բանաստեղծ է»։

Հրաշալի՜ սահմանում։ Թանգարան դնելու տարազ։ Երբ այսպէս է, ի՞նչ կ'ուզէիք որ տար ձեզի «երկիցս բանաստեղծը», «բնազդօրէն» հիւանդ։

Քննութեան տարրկայ՝ ի՛նչ նիւթեր տակաւին։ Հրամէքը կը շարունակուի։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ԽՄԲ. — «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրի 1956 Սեպտեմբերի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ գրախօսականը, «Կոմիտաս» հատորի մասին, որ նոր լոյս տեսաւ Երեւանի մէջ (402 էջ). —

Լիսի Թարգիւլ տարիներ քրտնաջան աշխատած է իր «Կոմիտաս»ը գիրքին վրայ։ Եւ եթէ մահը չընդհատէր իր գործը, թերեւս դեռ պիտի աշխատէր իր ստեղծագործութիւնը կատարեալ դարձնելու համար։

Սակայն ինչ որ տուած է հեղինակը այդ գործով այսօր ալ նոյնքան արժէքաւոր է։ Ան հեղինակին սրտէն բխած խօսքն է մեծ երաժշտագէտին մասին, եւ իր բուռն փափաքը՝ մերթ վիպական ձեւով, մերթ կենսագրական նկարագրութիւններով, եւ մերթ բանաստեղծական զեղումներով, իր ջերմ զգացումները յայտնել հայ ժողովուրդի այդ հանճարեղ զաւկին հանդէպ։

Լ. Թարգիւլ ցոյց կուտայ Կոմիտասի ստեղծագործութեան ժողովրդականութիւնը։ Մեծ երգիչ-երաժշտագէտը այնպէս կապուած, ձուլուած է իր ժողովուրդին, ինչպէս մանուկը իր մօրը։ Անոր ներշնչման անմիջական աղբիւրը ժողովուրդին դարերով հիւսած երգն է եւ անոր հանճարեղ բանահիւսութիւնը։

Կոմիտասը մենք կը տեսնենք գութանավարի մօտ, գիւղական մռայլ խրճիթներու մէջ, հարսնիքներու, վարուցանքի, բերքահաւաքի ժամանակ աշխատող գիւղացիներու մօտ։ Ան կը լսէ մաճկալը, իր սիրածին սպասող աղջիկը, պանդուխտը, կարօտ եւ ճնշուած աշխատաւորը եւ անխոնջ կերպով գրի առած է հարիւրաւոր երգեր։ Մանրակրկիտ վերլուծումներով զատած, ձայնագրած, կազմած է իսկական ժողովրդականը, ցոյց տալով որ հայ ժողովուրդը ունի ինքնուրոյն երգ եւ երաժշտութիւն։

Հեղինակը մասնաւորապէս ծանրացած է այս վերջին կէտին վրայ եւ բուռն կերպով վիճած Կոմիտասի հակառակորդներուն հետ, որոնք կը պնդէին թէ հայ երաժշտութիւն ըսուած բանը գոյութիւն չունի, թէ եղածը ասորա-բիւզանդական, կամ հնդկա-պարսկական ազդեցութիւն կը կրէ։

Կոմիտաս ցասումով կը հերքէ այդ բոլորը եւ կը հաստատէ թէ հայ ժողովուրդը ունի ինքնուրոյն երաժշտութիւն, այնքան հարուստ որքան իր հնադարեան լեզուն եւ բազմահարուստ գրականութիւնը։

Յետոյ կը նկարագրէ այն յուզիչ պահերը երբ Կոմիտաս կ'ուզէ երգեցիկ խումբեր պատրաստել Էջմիածին, Թիֆլիս եւ զանազան վայրերու մէջ, բայց յաճախ կը ցրուին իր հաւաքած երգիչները եւ կը ստիպեն զինքը ծայրէն սկսիլ իր դժուարին գործը։ Մասնաւորաբար այս երեւոյթը յաճախադէպ կը դառնայ սկիզբի շրջանին։

Լ. Թարգիւլ կը խօսի Կոմիտասը շրջապատող խաւարամիտ եւ իր գործը դժուարացնող անձերու մասին, ինչպէս եւ այնպիսիներուն որոնք մեծապէս աջակցած եւ նպաստած են իր յաջողութեան, ինչպէս Յովհ. Յովհաննէսեան, Յովհ. Թումանեան, Մանուկ Աբեղեան եւ նոյն ինքն Խրիմեան կաթողիկոս որ մեծապէս քաջալերեր եւ աջակից հանդիսացած է վարդապետին։ Իրեն հետ է եղած մանաւանդ

ՀԻՆ ՕՃԱԽԻՆ ԿԱՐՕՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամբողջ տաճարն ու հաւատացեալները սարսուռ կը զգային, հզօր ու անսահման, մեր «Խորհուրդ խորին»էն։

Վահան այս բոլորը իր աչքերուն առջեւ կը բերէր, ու կը զարմանար որ, այս մանուկ ու բարի ժողովուրդը, որքան աղօթած, այնքան ջարդուած է։ Այդ անծանօթ Աստուածը, կը լսէ՞ր իր տառապանքը, իր վիշտը։

Վահանին սրտին ցաւ կը զգար, թէ ինչու այս սքանչելի ժողովուրդը ամպերու պէս փշուր-փշուր եղած է։ Ինչո՞ւ այս ստեղծագործ եւ բարի ժողովուրդը կը հիւծի, անծանօթ երկիրներու, խորթ միջավայրին մէջ, արշալոյսէ արշալոյս։ Ինչո՞ւ հետզհետէ կը կորսնցնէ իր դիմագիծը։

Ինքզինքը կը կրծէր տաժանելի մտածումներով։

Եւ կարօտով կը յիշէր երէկը։ Կէս օր էր։ Ամառնային տաք օր մը։

Ծարաւ էր, բերանը ցամքած։ Կ'ուզէր պաղպաղակ մը ուտել, բայց դրամը կը պակսէր։

Երկու գրպանները խառնշտկեց, քանի մը ֆրանք հազիւ մնացած էր, հացագործին պարտքը վճարած ատեն։

Մտաւ անծանօթ խանութէ մը ներս։ Վեհանձնօրէն ապսպրեց պնակ մը պաղպաղակ։ Առաջին պնակէն վերջ, երկրորդ մը եւ երրորդ մը խնդրեց։ Սրտիկը զովացաւ։ Աչքերը բացուեցան։ Եւ անմիջապէս խանութէն դուրս ելաւ, դէպի տուն։ Հազիւ տունին մօտեցած էր, զգաց որ, ամբողջ մարմինը կը տկարանար։ Սաստիկ ջերմի պէս բաներ մը զգաց եւ ինկաւ անկողնին վրայ, ուժասպառ։

Գիշերը, զանազան երազներ, — Եկած էին զինքը խեղդելու։ Արիւնոտ աչքերով մէկը, իր ամուր ձեռքերով մարմինը տաք ջուրին մէջ կը սուզէր։

Երբ աչքերը բացաւ, թաց ու պաղ սարսուռ մը զգաց։ Օդը պայծառ էր։ Արեւին ճառագայթները, այնքան զօրաւոր էին, որ պատուհանին փեղկերուն ճեղքերէն ներս կը թափանցէին։

Դուրսը՝ աղմուկ կար։ Եւ մարդկային վխլուկ։ Ծարաւ էր։ Ոտքի ելլելու ճիգ մը ըրաւ, բայց ի զուր։ Սպասեց որ, անծանօթ մը դուռը զարնէ։ Կը սպասէր Կարոյին, որ միակ սրտակից ընկերն էր։ Ամբողջ երկու օր խոնաւ անկողնին մէջ մնաց, տառապած մարմնով։

Երրորդ օրն էր։ Անձրեւոտ ու խոնաւ։ Միջինկնց Կարօն այդ օրը գիտէր որ, Վահանը տունը կը գտնուի։ Գնաց տեսնելու։ Երբ մօտեցաւ դրանը, դուռը կղպուկ գտաւ։ Քանի մը անգամ դուռը զարկաւ, ոչ մէկ պատասխան ներսէն։ Կանչեց դրացի, վրայ հասաւ, անծանօթ ոստիկան մը, ու դուռը բռնի բացին ...։

Խեղճ ու բարի, որբ Վահանը, իր մահճակալէն ինկած, մեռեր էր։ Կոտրած ու փշրուած գաւաթ մըն ալ իր աջ ափին մէջ սեղմած։ Ով գիտէ որքան սպասեց որ, մէկը իր դուռը զարնէր, ու ներս մտնելով կաթիլ մը ջուր տար ...։

Որբ ու տառապեալ Վահանը մեռած էր կաթիլ մը ջուրի կարօտէն ...

Ս. ՀՐԱՅԻՆ

անսահմանսէրը ժողովուրդին որ Կոմիտասի մէջ կը տեսնէր իր յոյզերուն եւ զգացումներուն հանճարեղ երգիչը :

Հեղինակը մանրամասնութեամբ կը նկարագրէ Կոմիտասի առաջին համերգը Թիֆլիսի մէջ, համակիրներու եւ հակառակորդներու ժխորէն չփոթ՝ երբ կը նստի դաշնակին առջեւ, իր հեղինակութիւնը՝ «Մոկաց Միրզէն» երգելու.

— « Դահլիճը... ո՞ւր մնաց դահլիճը, Կոմիտաս որպէս մօտ չարժեց երկար մատները դաշնամուրի ստեղների վրայ ու մարդիկ նրա հնչումների ուժով չողացին տարածութեան մէջ, հասան Մոկաց աշխարհին, կախարդական մի աշխարհ ուր բնութիւնը վեհ է, լեռները վիթխարի, հերոսական »:

Այսպէս հեղինակը կրցեր է ընթերցողին հաղորդել երեկոյթին անջնջելի տպաւորութիւնը, Կոմիտասին յաղթանակը :

Խօսելով Վարդապետին հակառակորդներու մասին, մանաւանդ էջմիածնական Մամբրէի, հեղինակը կը պատմէ .

— Նա ամբաստանում է Կոմիտասին որ կնոջ նկար է պահում մօտը: Վարդապետը ներկայանալով Խրիմեանին, ցոյց է տալիս նկարը — այդ ի՞նչ նկար է որ այդպէս խնամքով ու գուրգուրանքով պահում է Կոմիտասը: Դա նրա մօր նկարն է: Մամբրէն գիտէ այդ, բայց Կոմիտասը վատաբանելու կիրքը նրան հանգիստ չէր տալիս »:

Լ. Թարգիւլ քանի մը հակիրճ տողեր նուիրած է Կոմիտասի ժամանակից եւ անոր գործին աջակից եւ համակիր գրական դէմքերու, բայց դժբախտաբար կենսագրական տեղեկութիւններէ անդին չէ անցած եւ չենք կրցած լրիւ ունենալ իւրաքանչիւրին գեղարուեստական կերպարը:

«Կոմիտաս»ի մէջ գծեր է սակայն քանի մը պատկերներ Արարատեան դաշտի գիւղացիներու կեանքէն, Վարդապետին առնչութեամբ :

Եւ կը պատմէ .

— « Երաժշտագէտը օր մը պըտըտումներու միջոցին կը հանդիպի Օհան պապին որ Թումանեանի « Հառաջանք » պոեմի ծերունու նման գանգատում է աշխարհի անարդարութիւնից եւ իր դառն վիճակէն եւ որեւէ լաւ բան չսպասելով վեղարաւորից, հարցնում է Կոմիտասին թէ «դու ծառայ չե՞ս վանքին» :Կոմիտասը պատասխանում է «Ես ժողովրդի ծառան եմ եւ գիտեմ այն որ միշտ ու ամէն տեղ բարին յաղթելու է չարին»: Եւ սկըսւում է Կոմիտասի եւ ծերունու մտերմութիւնը: Զգայուն երաժիշտը կարողանում է թափանցել աշխատաւոր մարդու հոգու խորքը եւ դառնում է նրա նման հազարաւորների սիրելին »:

Հեղինակը կը նկարագրէ Կոմիտասի բազմաթիւ ճամբորդութիւնները Եւրոպա եւ Ռուսաստան եւ անոր խոր հետաքրքրութիւնը համաշխարհային երաժշտական մշակոյթի մասին: Անոր բարեկամական կապերը ռուս երաժշտագէտներու հետ, եւ մէջբերումներով ցոյց կուտայ այն մեծ գնահատութիւնը որուն արժանացած է Կոմիտաս ամէն տեղ, իր հմայիչ երգերով:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին Կոմիտաս կը մեկնի Պոլիս, ուր կրկին կը նուիրուի եռանդուն գործունէութեան: Հեղինակը կը յիշէ անոր հանդիպումները Գր. Զոհրապի, Դանիէլ Վարուժանի, Սիամանթոյի, Ռ. Սեւակի հետ որոնք մեծ սիրով զօրավիգ կը հանդիսանան հայրենաշունչ երգիչին գործունէութեան: Հակառակ այս բոլորին սակայն Կոմիտաս Պոլսոյ մէջ եւս կ'ունենայ հակառակորդներ եւ դժուարութիւններ :

Պոլսէն Վարդապետը կ'անցնի արտասահման երկիրներ եւ ամէն տեղ կ'արժանանայ մեծ հիացումի :

Գիրքին մէջ մէջբերումներ կան երաժշտագէտին համերգներու մասին գնահատական տողերու, նոյնիսկ արաբական մամուլի մէջ ինչպէս հետեւեալ տողերը.

— « Այսօր հայ ժողովուրդի ոգին է թրթռում մեր բեմի վրայ, կորովով լեցուն մի ոգի, որին ոչ մի ուժ չի կարող բռնադատել կամ հանգցնել ...: Որպիսի համբերութեամբ եւ ճարտարութեամբ է հաւաքել Կոմիտաս այդ երգերը ռամկեայ սափորի մէջ եւ դաշնաւորել չափի եւ արուեստի օրէնքների համաձայն ... Եւ այդ երգերը գալիս են ոչ թէ ազնուական կատարներից, այլ ստորոտից, այսինքն գիւղերից, արօրն ու ակօսն են ստեղծել այս մեղեդիները, հովն ու սարն են ձայնակցել այդ երգերին, մաճկալի ու գեղջկուհուն ապրումներն են հարստացրել այդ մեղեդիները » :

Կոմիտաս ոգեւորուած է, եւ շատ ուրախ որ իր անխոնջ աշխատանքը տուած է փայլուն արդիւնքներ: Իր երգերը ոչ միայն կը սիրէին եւ կ'երգուէին ամէն տեղ, այլ եւ գեղեցիկ օրինակ կը հանդիսանային միւս ժողովուրդներուն : Այս բոլորը ստեղծագործական նոր եռանդ կը ներշնչէր իրեն եւ նոր ծրագիրներ նոր երգեր, օփերաներ գրելու կը մղէին զինքը:

Բայց կը սկսի աղետաւոր պատերազմը, Թալէաթ - Էնվէրի հրէշաւոր ոճրագործութեանց աննախընթաց թափը հայ ժողովուրդին դէմ :

Կոմիտասն ալ միւս հայ գործիչներու հետ կ'աքսորուի երկրին խորերը: Հեղինակը իր գիրքի մէջ տուեր է Վարուժանի «Ջարդ»ին ցասմնային եւ մարգարէական խօսքերը, որ բնականաբար ամէն մէկ նահատակի խղճն էր.—

Ոհ, այն ատեն, այս օրուան
Մեր մեռելները բոլոր
Միահամուռ ոստումով
Պիտի կանգնին գերեզմանին մէջ իրենց,
Ու անհամբեր հեռո՛ւն, հեռո՛ւն ակնապիշ
Պիտի սպասեն վարդահեղեղ գալուստին
Արշալոյսի մը, Արշալոյսի մը՝ որուն
(Հաւատացէ՜ք ինձ մայրեր),
Ես ոտնաձայնը կ'առնեմ ...»:

Ս. ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Վերամուտ է ամէն մարզի մէջ,— դըպրոցի, գրականութեան, թատրոնի, շարժանկարի: Քանի մը շաբաթէն՝ «մրցանակներու» օրերն ալ կը հասնին եւ հրատարակիչները ամէն օր նոր գիրքեր հրապարակ կը նետեն, յաճախ նոր հեղինակներ :

Անոնց հետ հիներն ալ գիրք կը հրատարակեն: Առաջին առթիւ պէտք է յիշել ակադեմական Անտրէ Մոռուան որուն նոր վէպը՝ «Սեպտեմբերի վարդերը» լոյս տեսան ճիշդ Սեպտեմբերին:

Անտրէ Մոռուան նոր պիտի չներկայացնենք: Վարպետ վիպագիր մըն է, եւ ճարտար կենսագիր: Իբրեւ վիպագիր կը բաւէ իր «Կլիմայ»ն որ արդի ժամանակներու հոգեբանական լաւագոյն վէպերէն է, եթէ ոչ լաւագոյնը : Իր կենսագրական գործերուն մէջ ունի Շէլլիի կեանքը, Ժորժ Սանտը, Տիզրաէլին, Վիքթոր Հիւկօն եւայլն : Շահեկան ուսումնասիրութիւն մը՝ Մարսէլ Փրուստի մասին, հաւանաբար լաւագոյն գործը որ կը ներկայացնէ եւ կը բացատրէ Փրուստի գրականութիւնը :

Այս շարքը ընդհատելով, տարիներ վերջը Մոռուա կը վերադառնայ վէպին եւ կը հրատարակէ «Սեպտեմբերի Վարդեր» նախ իբրեւ թերթօն «Էլ» շաբաթաթերթին մէջ, ապա իբրեւ գիրք (հրատ. Ֆլամարիոն).—

« Կլիմայ»ին հեղինակը յուսախաբ կ'ընէ « Սեպտեմբերի Վարդերուն» ընթերցողները: Եթէ լեզուն եւ ոճը կը մնան հարազատ տաղանդաւոր գրագէտին, պատմութիւնը տկար կը թուի :

Գրագէտ մը, որ հասած է իր կեանքին երեկոյին, Հարաւային Ամերիկա դասախօսական պտոյտի մը ընթացքին կը սիրահարի 25 տարեկան գեղեցիկ, վառվռուն, սպանիական արիւնով տաքցած դերասանուհիի մը: Կը փոխուի, կը վերածնի այս նոր սէրով որ իրեն համար միենոյն ատեն մխիթարութիւն մըն է: Ուրեմն ծերացած չէ, իրեն համար կեանքը միայն տափակ բայց գուրգուրանքով լի վախճան մը չէ իր կեանքի ընկերուհիին հետ (գրագէտը ամուսնացած է բայց կինը սխալը գործած է Փարիզ մնալու), այլ կրնայ ապրիլ տակաւին նոր սէր մը, այսինքն նոր կեանք մը: Բայց չի մտածեր իսկ բաժնուիլ իր կնոջմէն ամուսնանալու համար Տոլոռէսին հետ: Անձնասէր է, կինը կը սիրէ տարբեր սիրով մը, կ'ուզէ շարունակել ապրիլ հանգիստ կեանք մը, բայց երբեմն զանազան երկինքներու տակ գտնել հոմանուհին, անոր հետ ապրելու համար իր վերջին երիտասարդութիւնը : Հակառակ բոլոր «դիւանագիտական»փորձերուն,երբ Փարիզ կը վերադառնայ,կինը կ'իմանայ ամուսնոյն արկածախնդրութիւնը, մանաւանդ որ նմանօրինակ պարագաներու մէջ «բարեկամներ» միշտ կը գըտնուին այս տեսակ լուրեր հաղորդելու համար: Եւ կինը կը սկսի հարցապնդել ամուսինը ամէն իրիկուն, ամէն ժամ, կ'ուզէ գիտնալ բոլոր մանրամասնութիւնները, ամէն ինչ, նոյնիսկ թղթակցութեան մէջ կը մտնէ աղջկան հետ, Փարիզ կը հրաւիրէ ներկայացումներ տալու համար : Կ'ուզէ տեսնել, աչքովը տեսնել այն կինը որ բացառիկ ապրումներ տուած է իր ամուսնոյն : Երբ Տոլոռէս Փարիզ կուգայ, գրագէտը մեկնած է դասախօսութիւններ տալու Զուիցերիա, չէ ուզած փորձութեան ենթարկուիլ կրկին տեսնելով զայն, քանի որ որոշած է չվերսկսիլ: Կինը յաղթած է : Թէ ի՞նչ կ'ուզէ բացատրել Անտրէ Մոռուա այս վէպով, անորոշ է կամ քիչ մը քարոզչական :

« Խաբեցէք ձեր կինը, ամէն ինչ պատմեցէք անոր եւ խնդիրը կը փակուի »:

Կամ կիներուն կը խրատէ .— «Հասկցէք այրերը, անոնք կրնան երկու կին սիրել, խելացի եղէք, ներեցէք, հոմանուհին ալ հիւրասիրեցէք եւ կը յաղթէք »:

Ամէն պարագայի մէջ եթէ այս գործը չի հաւասարիր հեղինակին նախորդ վէպերուն, կը պահէ բազմաթիւ շահեկան կողմեր, արժանի ընթերցումի :

Շ. ՇԱՀՆՈՒՐ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Սեկերս հրատարակչական տունը հրատարակած է « Քննական համապատկեր Ֆրանսայի նոր բանաստեղծներու » հատորը, ուր Անթոնէն Արթոյի, Ժօ Պուսքէի, Ժան Քէրոլի, Լոյիս Մասոնի, Միշոյի, Փրեվերի, Ռեմոն Քենոյի եւ բազմաթիւ ուրիշներ հետ կ'երեւայ Լիւպէնը (Շ. Շահնուր):

Ժան Ռուսըլօ, գիրքին հեղինակը, կը յիշէ անոր մէկ յատկանշական բանաստեղծութիւնը « Լը Փլաֆօն է Թ'Աթէն » առնուած «Սուրբ Համբերութիւն» հատորէն :

Նոյն հրատարակչականը լոյս ընծայած է «1956 բանաստեղծութիւններ » հատոր մը ուր նոյնպէս յիշուած էԱրմէն Լիւպէն:

Այս հատորին գրախօսական մը նուիրելով, Տոմինիք Տասյը, « Լա Փարիզիէնն» գրական ամսաթերթին մէջ կը շեշտէ թէ Քէրոլ, Լանու, Շեհադէ, Լիւպէն եւ Սիւփերվիէլ պէտք չունէին արդէն այս հատորին, կարեւոր տեղ մը գրաւելու համար գրադարաններու մէջ : Այս առթիւ կ'արտատպէ անոր մէկ բանաստեղծութիւնը, հրատարակուած « Քաիէ տէ Սէգոն»ի մէջ, որուն միշտ կը շարունակէ աշխատակցիլ Շահնուրը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Բաւական շահեկան ներկայացումներով սկսաւ 56–57ի թատերական շրջանը: Ընդհ. փորձերը իրար կը հրմշտկեն հասնելու համար կառքերու ցուցաքանդէսին որ ամէն տարի նոյն շրջանին հոծ բազմութիւն մը կը բերէ Փարիզ, արտասահմանէն եւ գաւառէն :

Կարեւոր ներկայացումներու շարքին առաջին առթիւ յիշենք Ուիլեըմ Ֆոքների մէկ գործը Ֆրանսերէնի վերածուած Ալպեր Քամիւի կողմէ : Այս երկու անուններ արդէն քով քովի չեն կրնար սովորական բան մը երեւան հանել : Ֆոքներ ամերիկեան արդի գրականութեան մեծ դէմքերէն է, իսկ Քամիւ ֆրանսական արդի գրականութեան կարեւոր մէկ անունը որ Մալրոյի հետ թեկնածու կը համարուի Նոպէլի այս տարուան գրական մրցանակին: «Հոգեհանգիստ միանձնուհիի մը համար » (Ռեքիւէմ փուր իւն նօն) արդարեւ շատ շահեկան կտոր մըն է :

Բեմադրուած նաեւ Քամիւի կողմէ, ներկայացում մը՝ զտուած աւելորդաբանութիւններէ: Խիստ եւ ծանր երբեմն, առանց վայրկեան մը ձանձրացուցիչ ըլլալու: Պատմութիւնն է սեւ ստնտուի մը, նախկին պոռնիկ, ինչպէս իր տիրուհին, որ կը խեղդէ անոր երախան : Տէրն է, իր ոճիրին, եւ դատարանին մահապատիժը կ'ընդունի համակերպութեամբ առանց պատմելու իրականութիւնը որ թերեւս կրնար զինքը փրկել կախաղանէն : Ճարահատ՝ իրականութիւնը կը պատմէ, երախային մայրը, ահաւոր խոստովանութիւն մը ուր ամբարոյականութիւնը, ամօթը, շնութիւնը, մէկ խօսքով Չարը երեւան կուգան անպաճոյճ մերկութեամբ մը: Հոս մեծ դեր կը կատարէ Քամիւի ոճը եւ լեզուն՝ մերկ եւ զտուած: Մայրը կը պատմէ թէ ինք ալ նախկին «տուն»ի մէջ ապրած կին, այսօր ամուսնացած եւ ներուած, չէ կրցած ապրիլ այդ պարկեշտ եւ յարգուած կնոջ դերը, որովհետեւ ներսիմին մէջ անտանելի նուաստացում մը կայ, յետոյ ինք ծարաւը ունի Գէշին, Մեղքին, եւ ուզած է փախչիլ պատահական սիրահարի մը հետ: Ընտրած է այդ մարդը, որովհետեւ անոր հետ հաւասար է, ան ալ անբարոյական խաբեբայ մը:

Սեւ ստնտուն կը խեղդէ զաւակը, որպէսզի հետը չտանի այդ ամբարոյական կեանքին մէջ եւ վաղը մօրմէն չամչնայ:

Անշուշտ այս երկար եւ ծանրակշիռ խոստովանութիւնը չի փրկեր ստնտուն :

Այս թատերախաղին մէջ Ֆոքնէր եւ Քամիւ ցոյց կուտան տաղանդը իր ամէնէն անհանդուրժելի կողմերով :

Օր. Սելերս՝ թատերական բացառիկ խառնուածք մը, լաւագոյն ձեւով կրցած է ներկայացնել մօրը դերը, դժուար եւ չափազանց յոգնեցուցիչ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Հոս ալ առաջին առթիւ պէտք է յիշել Ռընէ Քլէմանի «Ժերվէզ»ը շարժանկարի վերածուած հետեւողութեամբ Զոլայի « Ասոմուար»ին :

Հաղուադէպ է որ շարժանկար մը հարազատ պատկերը կազմէ վէպի մը: Աւելի դժուար է այս գործը երբ, վէպը «Ասոմուար»ի նման գործ մըն է, ուր ամէն ինչ սեւ է եւ տգեղ : Վէպը որ կը պատկանի « Ռուկօն - Մաքար»ներու շարքին, պատկերն է իր լման տգեղութեան մէջ գործաւորական թշուառ դասակարգին անբարոյականութեան, ալքոլամոլութեան, ծուլութեան, շնութեան եւն.:

Բեմադրիչը ունի բացառիկ «էքսթերիէօրներ»: Չեմ կարծեր որ կարելի ըլլար աւելի յաջող ձեւով ներկայացնել Զոլայի գործին ամէն մէկ էջը, աւելի հարազատօրէն թարգմանել ամէն տեսարան :

Կ'արժէ անպատճառ տեսնել: Ամէն դերակատար Զոլայի հարազատ տիպարն է : Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է «Ժերվէզ»ը, գերմանուհի Մարիա Շել, որ Վենետիկի 1956ի երկամեակին իգական ճիւղին Ա. մրցանակին արժանացաւ : Առաջին կարգի նոր տաղանդ մը :

Ա. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ (ՀԱՅԱՍՏԱՆ)

ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ

Հարազատ էք դուք մեր մատաղ հոգուն,
Հայրենի երկրիս կանաչ ճամբաներ,
Մենք բարձրանում ենք կամքով անձկուն
Դէպի բարձունքը, սէգ լեռների վեր :

Ձգւում են հեռւում դաշտերը մեր պերճ,
Դիւթում են ծաղկած սարերը անձայր,
Մեր ոտքերի տակ ծփող լճի մէջ
Արեւն է ցոլում ինչպէս ծիածան :

Մամռոտ ժայռերի ծերպերից վերեւ
Սէգ արծիւները ճախրում են թափով,
Վախեցած նրանց ստուերներից սեւ՝
Եղնիկի ձագն է փախչում քարափով :

Փոքրանում է վեհ բարձունքը հեռւում,
Մտնում ենք երգով անտառն անձանօթ,
Անտառն էլ մի նոր հրաշք է թւում,
Ինչքա՜ն թովիչ ես, երկիր արեւոտ :

Շրջում ենք այսպէս ուրախ ճամբորդում,
Ձով անտառներով ու դաշտերով լայն,
Հայրենի երկրիս բոյրն ենք բերում տուն,
Գեղեցկութիւնը չքնաղ բնութեան :

ՍՈՒՐԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Նոր հարստացած տիկին մը, Ֆրանսայի ուսուցչուհի մը կը կանչէ, որպէսզի Ֆըրանսերէն սորվեցնէ իրեն .

— Ո՞րքան կ'առնէք ամէն մէկ դասի համար, կը հարցնէ անոր .

— Հազար, կը պատասխանէ ուսուցչուհին :

— Շատ չէ՞, կը հարցնէ նորահարուստ տիկինը .

— Բայց կը մոռնա՛ք թէ Ֆրանսուհի եմ :

— Ես ալ ճիշդ ատոր համար կը հարցնեմ, որովհետեւ, ձեր լեզուն սորվելու համար դրամ ծախսած չէք :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Մուլայ Հասան, կը շարունակէ իր խոր-հրդակցութիւնները Փարիզի մէջ, միջ-նորդի դեր մը ապահովելու համար իր հօրը՝ Սուլթանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ հասած լուրերու համա-ձայն, կատարեալ անստուգութիւն կը տի-րէ երկրին մէջ, լուրջ մտահոգութիւն պատճառելով: Անգլիացի Կլըպ փաշայի պաշտօնանկութենէն ի վեր ազգայնական հոսանքը հետզհետէ կը զօրանայ, առաջ-նորդութեամբ ազատ սպաներու, ինչպէս եղաւ Եգիպտոսի մէջ: Կը վախցուի ոչ մի-այն արաբեւխարայէլեան ընդհարումէ մը, այլեւ միջարաբական խլրտումներէ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Պելկրատ վերադար-ձաւ: Ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն Ղրիմի մէջ կատարուած խօսակցութեանց մասին: Թիթօ կ՚ըսէ թէ այցելութիւնը անհատա-կան հանգամանք ունէր, բայց ուրիշ աղ-բիւրներէ կը հաւաստեն թէ քննուած են շատ մը կարեւոր խնդիրներ, կուսակցա-կան թէ քաղաքական: Թիթօ մասնաւորա-պէս բացատրած է թէ անհրաժեշտ է թոյլ տալ որ բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները իրենց ուրոյն ուղե-գիծը ունենան, անկախ՝ Մոսկուայէն, ինչպէս Եուկոսլաւիա:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւ-նը եւ ընկերվարութեան ձախ թեւը (Նեն-նի) վերջնապէս խզեցին իրենց գործակ-ցութիւնը որ կը տեւէր 12 տարիէ ի վեր: Այս խզումով ճամբան կը հարթուի ընկեր-վարական երկու թեւերուն միացման հա-մար: Համայնավար կուսակցութիւնը հոկտեմբեր հինգին հաղորդեց թէ համա-ձայնութիւն մը կնքուած է Պ. Նեննիի հետ, հետեւեալ հասկացողութեամբ.— «Կացութիւնը փոխուած է 1944ի դաշին-քէն ի վեր: Այսուհետեւ գործակցութիւնը տարբեր ձեւ մը պիտի ստանայ»:

ՍԵՐՊԻՈՅ օրթոտոքս պատրիարքը, Վիկենտիա արք. Մոսկուա գնաց 11 ե-կեղեցականներու հետ, գործակցութիւն հաստատելու համար:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ արկածներու մասին հը-րատարակուած տեղեկագրի մը համա-ձայն, 220.000 օրինազանցութիւններ ար-ձանագրուած են օգոստոս ամսուան ըն-թացքին, 2070 արտօնագիրներ ետ առ-նուած են, 150 հոգի մեռած, 17.438 հոգի վիրաւորուած են:

ՓՈԶՆԱՆԻ (Լեհաստան) ամբաստանեալ-ներու Գ. խումբին դատավարութեան ա-տեն, ենթակաները յայտարարեցին թէ յանցաւոր չեն: Գլխաւոր ամբաստանեալը ըսաւ.— «Ամբաստանագրին մէջ ինծի վերագրուած խոստովանութիւնները կոր-զեցին այնպիսի մեթոտներով որոնք հիթ-լերական ԷՍ-ԷՍները կը յիշեցնեն: Տասը ամբաստանեալներուն մէջ կան տարեց մարդիկ, ինչպէս եւ ուսանողներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը իր լրագրական ասուլիսին մէջ բացատրեց թէ կարելի չէ դադրեցնել հիւլէական եւ ջրա-ծին ռումբերու փորձերը, ինչպէս կ՚առա-ջարկէ իր մրցակիցը, Սթիվընսըն: Դադ-րեցնելու համար անհրաժեշտ է համաձայ-նութիւն մը կնքել, երաշխաւորելով թէ Խ. Միութիւնն ալ պիտի դադրեցնէ: Այլապէս Խ. Միութիւնը լուրջ յառաջդիմութիւն մը պիտի կատարէ այս ասպարէզին մէջ: Ցե-տոյ ըսաւ թէ նոր կրճատումներ պիտի չկատարուին ամերիկեան բանակին մէջ:

ՊՈԼՍՈՅ թուրք թերթերը կը գրեն թէ յունական հիւպատոսարանի մէկ պաշ-տօնեան, Խրիսթօ, 1954էն մինչեւ հիմա 121 անգամ ծրարներ ղրկած է Թեհրան, Զուիցերիա, Պէյրութ, Աթէնք եւ Սելա-նիկ, օտար դրամներ փոխադրելով: Այս առթիւ կ՚ըսեն թէ այդ գումարները զա-նազան միջոցներով կը ղրկուէին Կիպրոսի ըմբոստներուն: Խրիսթօ պնդեր է թէ ինք հիւպատոսարանի գործակատարն է, եւ ոչ թէ մեքենագէտը, ինչպէս ըսած են:

ՊԻՖԹԷՔԻՆ գինը յիսուն ֆրանք պիտի գեղչուի, Գշ. օրէն սկսեալ, 20 - 40 ֆր. ալ՝ ուրիշ կտորներու վրայ:

ԿԱԹՆԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ աշկերտները գործադուլ յայտարարեցին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 5).— Ձոյլ ոսկի՝ 460.000, նաբոլէոն 3300, զուից. 3120, անգլիական 4110, քսան տոլարնոց 15960, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1020, տոլար 393, զուից. 93.75, պելժ. 7.80, լիր 0.61, փեսեթա 8.60:

ՆԿԱՏԻ ՌՈՒՆԵՆԱԼ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՄԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Ն. Ս. Օ-ծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի օծման ա-ռաջին տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի Հայրապետական մաղ-թանք եւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին:

Արարողութեանց պիտի նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջանի հա-սարակութիւնը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՕԳՆԵԼ

Ներկայիս կը դիմենք մեր սիրելի ժո-ղովուրդին որ իրենց մասնակցութիւնը բերեն Շաւիլի Հայ եկեղեցիին եւ դպրո-ցին շինութեան:

Այս գործին համար մեր հանգանակու-թիւնը հասած է մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն ֆրանքի:

Դրամական նուէրները ղրկել.—

C. C. P. 100-36-84

1, Rue de Satory, Versailles (S. et O.)

ՊԻՐԱՆՑԻԿ ՅԻՐԵԿՈՅԹ

Սիփան — Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ հա-մակիրները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յ. Կ. Խաչի Պոմոնի մաս-նաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Շալճեան եւ Միսկիրճեան ընտա-նիքներուն եւ բոլոր պարագաներուն, ի-րենց հօր, աներհօր, հօրեղբօր, մեծ մօր, հանգուցեալ Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՇԱԼՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄԱԳԻՐ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԵՐԷՑ (սեղմ տողեր կեանքի եւ գրականութեան մա-սին): Գրեց՝ Լ. Գ. Մինասեան, Շահ Ար-բասեան մեծ գաղթի 350ամեակին առթիւ: Թեհրան, 1956: Գին 30 րիալ:

ՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀ, պարբերաթերթ, թիւ 8, 9 եւ 10: Հրատարակիչ՝ Յովհ. վրդ. Նալպանտեան, Պրիւսէլ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ (մինչեւ 45 տարեկան) այր մը ընդհանուր մաքրութեանց եւ ըս-պասարկութեան համար, վարժարանի մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ա. Թաթուլեան կը փնտռէ Մշոյ Զիա-րէթ գիւղէն երեք հայ գինուոր տղաք, Սմբատ Առաքելեանի տղան՝ Աղատ եւ Մարգար Քերոբեանի եղբօր որդիները՝ Վահէ եւ Բագրատ: Տեղեկացնել Ա. Թա-թուլեանի՝

14 Rue Julien-Lacroix, Paris (20e)

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Մարսէյլէն օրիորդ Թոնկուրեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նը-ւիրէ Տիկին Մազմանեանի (Պանեէօ):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկ-տեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մապսէյլ քա-ղաքին մէջ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերոյիշ-եալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ: Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian

15, Rue Longue des Capucines

Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղա-նը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 18.30ին, 17 ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օ-րակարգ:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միու-թիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով: Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին: Առաւօ-տուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգե-հանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պի-տի մատուցանէ ութ հազար նահատակ-ներու խնկելի յիշատակին եւ հոգեշունչ քարոզ մը պիտի խօսի: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նա-հատակներուն յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըքթէօզի վը-րայ աշխատողներ: Դիմել՝

Maison PARIS-CALIFORNIE

16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

Ծախու են թրիգօ շինելու կերպասներ (էնթերլոք լէն), յարմար գիներով:

***

Տան աշխատանքներու համար մնայուն եւ վստահելի կին մը (35 - 40 տարեկան): Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչու-թեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 11ին, ժամը 21ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը «Ժիւ-րա»ի կայանի հաշիւներու փակման առ-թիւ պարտք կը համարի հրապարակաւ իր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնել բո-լոր նուիրատուներուն իրենց կայան այ-ցելութեան առթիւ.— Ռօանէն Պ. Մես-րոպ Թորոսեանէ ստացած է տաս հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գալուստեանէ 5000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Քէչեանէ 2000 ֆր: Ուտեստներ ղրկած են Պ. Սարգիս Առաքել-եան (Տէսին), Պ. Ղազար Ղազարեան (Լիոն), 32 քիլօ ձմերուկ, երեք կողով սեխ, չորս կողով խաղող, երեք կողով լոլիկ, մէկ կողով սմբուկ:

Պ. Մ. Թորոսեան Ռօանէն ղրկած է շա-քարեղէն պզտիկներուն բաժնուելու հա-մար:

Նոյնպէսս շնորհակալութիւն կայանի բոլոր պաշտօնէութեան, մասնաւորապէս հսկիչներ Պ. Անդրէ Եախզարտաշեանի եւ օրիորդ Անէթ Պառաւեանի, որոնք անձ-նուիրաբար իրենց ծառայութիւնը տրա-մադրեցին կայանին:

ՎԻԷՆ.— Պ. Սարգիս Թէրզիեակուբ-եան, Պ. Մկրտիչ Թէրզիեակուբեան, Այ-րի Տիկին Եղիսաբէթ Այանեան, Այրի Տի-կին Հայկանուշ Թաշճեան, եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բո-լոր բարեկամներուն ու ծանօթներուն, ո-րոնք իրենց ներկայութեամբ կամ նա-մակներով վշտակից եղան իրենց սիրեց-եալ մօր եւ մեծ մօր՝ Այրի Տիկին Եղի-սաբէթ Թէրզիեակուբեանի (ծնեալ Թէվէ-քէլեան) կսկծալի մահուան առթիւ:

Այս առթիւ այրի Տիկին Եղիսաբէթ Ա-յանեան հազար ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի դպրոցին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց բնակարաններուն մէջ աշխատող բանուորուհիներ, քոնֆէքսիօններներ, քա-նատիէն, պլուզոն, քոնպինեզոն, վեսթոն, փանթալոն, Սալոփեթ եւ կնոջ թայյէօ կարելու համար: Կը պահանջուի մաքուր աշխատանք:

Դիմել Յովհ. Նիկողոսեանի,

25, Cours Richard Vitton

Lyon Montchat

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7701 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3512

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

NOLI ME TANGERE !

Բուսաբանութեան մէջ տունկ մը կայ որ այս անունով կը կոչուի: Հայերէնը՝ «Մի՛ դպչիր ինձ »:

Կ'ըսեն թէ երբ դպչիս փոճոկները կը բացուին եւ սերմերը դուրս կը թափին :

Ամէն անգամ որ տրտունջներ կը լսենք — ուղղակի կամ անուղղակի — Խ. Հայաստանի մասին եղած քննադատութեանց առթիւ, այս տունկը կ'իյնայ մեր միտքը:

Տարօրինակ մտավախութեամբ մը վարակուած են բարեմիտներ անգամ :

Կը կարծեն թէ Հայաստանը կը տուժէ, եթէ որեւէ փաստացի քննադատութիւն կատարես, կամ պարտականութիւն մը յիշեցնես, եւ կամ բաղձանք մը յայտնես :

Տարիներ առաջ, երբ Կ. Պոլիսը չէն էր եւ բաղդատաբար հանդիստ, մարդիկ տհաճութիւն կը զգային, եթէ խօսէիք հեռաւոր «Գաւառ »ի դժբախտութեանց մասին :

Իրենց տրամադրութիւնը կը փոխուէր եւ չէին ուզեր լսել :

Այսօր ալ նոյն հոգեբանութիւնը, երբ ժողովուրդին կէսը կծկուած է Հայրենիքին մէջ, իսկ միւս կէսը կը թափառի աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Անշուշտ ահագին տարբերութիւն կայ երէկուան «Գաւառ»ին եւ այսօրուան Հայաստանին միջեւ :

Երէկ օրերը իրիկուն կ'ըլլային ահուդողով :

Երէկ, սովորական դէպքեր էին ծրագրեալ հալածանքները, արեան բաղնիքները, հրկիզումներն ու աւերումները : Ամէնէն բախտաւոր տարին կը փակուէր հարստահարութեամբ :

Այսօր ունինք Հայրենիքի կորիզ մը, որ կը վայելէ խաղաղութեան բարիքները, եւ կը բարգաւաճի աստիճանաբար, շնորհիւ ժրաջան ժողովուրդի մը շինարար եւ յարատեւ ճիգերուն :

Բայց, չմոռնանք որ այդ երկիրը կը տառապի կենսական տարածութեան պակասէն :

Կը տառապի ազատութեան կարօտէն, ենթարկուած ըլլալով երկաթեայ կարգուսարքի մը:

Քաղաքական տեսակէտով ձայն չունի այդ Հայրենիքը :

Տնտեսական տեսակէտով՝ կրնայ օգտուիլ այնքան որքան թոյլ կուտայ կեդրոնաձիգ մենատիրութիւն մը, իր մանուածապատ օրէնքներով :

Մշակոյթի ճակատին վրայ եւս նոյն կեդրոնն էոր ուղղութիւն կուտայ, դպրոցներէն մինչեւ գրականութիւն, գիտութիւն եւ գեղարուեստ: Նոյնիսկ միջամտելով մայրենի լեզուին բառերուն :

Զխօսինք պարբերական հալածանքներու, գանգուածային աքսորներու եւ մահացումներու, ինչպէս եւ «կամաւոր» ծառայութեանց մասին:

Արդ, ժողովուրդին այն մասը որ ամէն ազատութիւն կը վայելէ արտասահմանի մէջ, իրաւունք չունի՞ գիտնալու իր հայրենիքին չարն ու բարին: Դատելու սեւն ու ճերմակը :

Միայն օրօ՞ր լսելու պիտի վարժուի, որպէսզի ջիղերը անհանգիստ չըլլան եւ գիշերուան քունը չխանգարուի :

Պարտաւոր չէ՞ տեղն ու տեղօք իմանալու ամէն բան: Յիշեցնելու ակնկալելու պակասներ, բողոքելու ընդվզեցուցիչ անիրաւութեանց դէմ, արծարծելու տարրական պահանջներ որոնց մասին ոչ կառավարութիւնը կրնայ խօսիլ, ոչ ալ ժողովուրդը :

Մանաւանդ հիմա որ կ'ըսեն թէ մթնոլորտը բաւական մեղմացած է, մահացու մե՞ղք է քիչ մը արդարութիւն պահանջել, միշտ հիմնուելով բացորոշ փաստերու վրայ :

Հայաստանը զգայնիկ տունկ մը չէ, որպէս զի սերմերը կամ տերեւները թափին, խօսքով կամ գրիչով: Ոչ ալ վարձու տրուած ագարակ մը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃԱՌԵՐ ԵՒ ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ

•

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ԹԷ ԽՉՈՒՄ

Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ նիստ գումարեց, քննելու համար Սուէզի վէճը: Խորհուրդին եօթը անդամները ճառեր պիտի խօսէին, պարզելով իրենց տեսակէտները: Յետոյ նիստը պիտի շարունակուէր դռնփակ, ինչ որ կը նշանակէ թէ գաղտնի բանակցութիւններ կամ սակարկութիւններ պիտի կատարուէին, միջին ճամբայ մը գտնելու համար: Այս առթիւ գործօն դեր մը վերապահուած է Պելժիոյ նախորդ վարչապետին՝ Պ. Սփաքի եւ Հնդկաստանի շրջուն դիւանագէտին՝ Պ. Մ[illegible]ի :

Միջնորդութեան փորձը պիտի կատարուի անգլեւֆրանսական բանաձեւին քուէարկութենէն առաջ: Շատ բան կախում ունի Խ. Միութեան եւ Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարներուն բռնելիք դիրքէն :

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեցին ուրբաթ օր, անգամ մը եւս հաստատելով իրենց համերաշխութիւնը: Այս խորհրդակցութիւնը անհրաժեշտ համարուած էր անոր համար որ Պ. Տըլըսի կարգ մը յայտարարութիւնները սառնեղութիւն պատճառած էին :

Եգիպտոս կը շարունակէ անհաշտ դիրք մը բռնել: Իր արտաքին նախարարը, Մ. Ֆաւզի տրամադրութիւն յայտնած էր բանակցելու, բայց միեւնոյն ատեն կը յիշեցնէր թէ երբեք չեն կրնար ընդունիլ 18երու քուէարկած բանաձեւը : Պարզապէս պիտի փորձեն սակարկութիւն մը կատարել, միշտ մերժելով միջազգային հակակշիռը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը նոր ճառ մը խօսելով, առաջարկեց արդար կարգադրութեան մը յանգիլ խաղաղօրէն: Այս առթիւ հարցուց .— « Արդար կամ թոյլատրելի՞ է որ մեծ պետութիւնները, որոնք իրաւունքներ ունին համաձայն 1888ի դաշնագրին եւ որոնց տնտեսական կեանքը կախում ունի Ջրանցքին օգտագործումէն, ընդունին այդ միջազգային ճամբուն այլամերժ հակակշիռը դառնութեամբ եւ թշնամութեամբ առաջնորդուած կառավարութեան մը կողմէ » : Իբրեւ պատասխան այս հարցումին, Պ. Տըլըս յայտարարեց թէ խնդիրը «կենսական փորձ մը» կը կազմէ Ապահովութեան Խորհուրդին համար: Յետոյ շարունակեց, — «Արդար չէ որ ոեւէ ազգ ապրի Դամոկլէսի տնտեսական սուրի մը տակ : Սուէզի Ջրանցքը դրեթէ ապահովութեան լաստ մըն է շատ մը ազգերու համար, բառին տառական իմաստով: Պէտք չէ յայտնի կամ ծածուկ խտրութիւն մը հաստատուի այն ազգերուն դէմ որոնց նաւերը կ'անցնին Ջրանցքէն: Անոնք որ մտահոգ են խաղաղութեան համար, պէտք է հաւասարապէս մտահոգ ըլլան արդարութեան համար »:

Առանց յատկապէս ակնարկելու Սուէզի հարցին, Պ. Տըլըս բացատրեց թէ աշխարհը «պատերազմի սուրերին ներքեւ կ'ապրի ոչ միայն այսօր, այլեւ թերեւս երկար ատենի համար: Եթէ յայտնապէս ըմբռնենք այս իրողութիւնը , այն ատեն միայն պիտի կատարենք անհրաժեշտ ճիգերը՝ պատերազմը կանխելու համար »:

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ գինու զօրութեան դիմելու հաւանականութիւնը հետզհետէ կը նուազի, թէեւ Անգլիա եւ Ֆրանսա կը շարունակեն վճռական դիրք մը բռնել : Հնդկաստանի անպաշտօն նախարարը , Մենոն, որ Նիւ Եորք ալ պիտի հանդիպի , բացարձակապէս գաղտնի կը պահէ իր առաջարկները: Իր կարծիքով, Ապահովութեան Խորհուրդը չի կրնար լուծել տագնապը: Ուրեմն պիտի փորձէ համոզել արեւմտեան պետութիւնները որ տարբեր ուղղութեամբ գործեն : Լոնտոնի մէջ ալ շատ գոհ չեն ստեղծուած կացութենէն եւ գանգատներ կը յայտնեն Մ. Նահանգներուն դէմ :

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

•

« ՀԱՅ ՁՄՆԱՅ »

Լիբանանէն երիտասարդ գրող մը, Պօղոս Սնապեան, իր կարգին վերլուծելով Կիլիկիոյ կաթող. Աթոռին շուրջ մղուած պայքարը, կ'եզրակացնէ, արդար դառնութեամբ .

— « Եթէ այս պայքարը ամփոփենք եւ համոզումներու վերածենք կաթողիկոսական հարցին առիթով յայտնած միտքերը, պիտի տեսնէք որ Հայ չկայ մեր գաղութին մէջ, անխառն Հայ չկայ, այլ կան դաւաճաններ միայն, դաւադիրներ, ծախուածներ, վարձկաններ, գործակատարներ, հայութիւնը աջին կամ ձախին վաճառող մարդեր ու հաստատութիւններ կան միայն: Անթիլիասի բանալիները օտարին յանձնող, յանձնել ուզող անձերէ կազմուած մթին ու անդիմագիծ բազմութիւն մըն է հայ ժողովուրդը» (Նայիրի շաբաթաթերթ, 23 Սեպտ.):

Խմբագիրն ալ խտացումն է այս եզրակացութեան :

Դուք ալ եթէ հետեւէիք Միջին Արեւելքի լրագրական ժխորին, նոյն դժնդակ տպաւորութիւնը պիտի կրէիք :

Եւ ժխորը չէ դադրած տակաւին, մէկը միւսէն անճոռնի տեսարաններով :

Վերջին պահուն «թամ - թամ»ին միացած են ափ մը ուսանողներ, Պէյրութի ամերիկեան համալսարանէն, անգլերէն թռուցիկներ ուղղելով ... «արաբ եղբայրներուն», այս խաչակրութեան առթիւ :

Նոյն համալսարանին ուսանողական Միութիւնը երկու կաթողիկոսներուն լուսանկարները ցուցադրած էր հանդիսասրահին մէջ, համապատասխան արձանագրութեամբ (անգլերէն) :

Դարձեալ սեւ ձեռքեր «ազգասիրական» պարտք սեպեր են սրբել Զարեհ կաթողիկոսի լուսանկարին տակ եղած արձանագրութիւնը, գռեհկօրէն ագարտելով զայն :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին պաշտօնաթերթը, «Հասկ», բացառիկ թիւ մը հրատարակած էր Զարեհ Ա.ի ընտրութեան առթիւ: Ընտիր հրատարակութիւն մը, որ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ ամէն տեղ :

Յուսաբեր կը գրէ թէ Գահիրէի մէջ 70ի բարձրացած էր սպառումը: Տասն անգամ աւելի՝ բաղդատելով անցեալ շրջանին սպառման հետ :

Այս առթիւ ալ պատկերազարդ պատմութիւն մը .

— « Գտնուեցան տականքին ուրիշներ , որոնք պաշտօն ստանձնած ըլլալով, կարծէք, պատեցան տունէ տուն եւ թափառեցան խանութէ խանութ, թելադրելով եւ զրկել «Հասկ»ի օրինակները :

Բայց դեռ կար աւելի նողկալին :

Գտնուեցան ուրիշ մարդեր, որոնք չգոհացան «Հասկ»ը եւ առաքելով, այլ արձանագրեցին անոր վրայ այնպիսի բառեր ու տողեր, որոնք անվայել խօսքերու նմոյշներ կրնան նկատուիլ: Եւ դեռ աւելին, — Պատռեցին այն էջերը ուր ընտրեալ կաթողիկոսին նկարը կար, առանց անդրադառնալու որ այդ պատռուածքները իրենց ինքնութեան վկայաթուղթերն էին ...»: (Հասկ, Մայիս - Յունիս):

Սնապեան կրնայ աղաղակել թէ ... մարդ ալ չմնաց : ՎԱՀԷ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԿՈՐՃԱՆԻ. ԵԹԷ...

•

Եգիպտոսի նախագահը, գնդ. Կամալ Նասր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Յեղափոխութեան Խորհուրդի անդամներէն Խալէտ Մոհիէտտինի, որ նոր թերթ մը սկսած է հրատարակել .

— Այժմ խնդիրը սա է .— Ազգաժողովը պիտի կրնա՞յ կատարել իր առաքելութիւնը, թէ պիտի դաւաճանէ անոր, ինչպէս ըրաւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը : Ազգաժողովը պարզապէս խաղալի՞կ մը պիտի ըլլայ աշխարհակալ ազգերու ձեռքին մէջ . ազգեր որոնք կ'անգիտանան միջազգային խիղճը եւ կը փորձեն Ազգաժողովը ծառայեցնել իրենց յարձակողական տենչերուն, փոքր երկիրներուն վրայ տիրապետելու համար: Ջրանցքին միջազգայնացումը պահանջել՝ կը նշանակէ տիրապետել հաւաքական գաղթատիրութեամբ: Աշխարհի հանրային կարծիքը երեւան հանեց բրիտանական եւ ֆրանսական սուտերը: Ասկէ զատ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքն ալ այժմ գիտէ ճշմարտութիւնը: Աշխարհակալ ազգերը չարժման մէջ դրած են իրենց ուժերը, պառակտում ստեղծելու համար արաբ ազգերուն միջեւ: «Բաժանէ եւ տիրես»ի քաղաքականութիւնը զոր աշխարհակալութիւնը միշտ կը վարէր սորկացնելու համար արաբ ազգերը, պարտուեցաւ, երբ հանրային կարծիքը լիովին ըմբռնեց աշխարհակալութեան դաւերը : Աշխարհակալները այժմ կը փորձեն պառակտում, երկիւղ եւ իրարանցում տարածել արաբ ազգին մէջ, վերահաստատելու համար իրենց տիրապետութիւնը եւ շահագործումը: Բոլոր ազգերը ՄԱԿին յառած են իրենց աչքերը, տեսնելու համար թէ պիտի անտեսուի՞ն փոքր ազգի մը իրաւունքները, գոհացում տալու համար երկու աշխարհակալ ազգերու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի : : Արաբ ազգայնականութիւնը պատմական մեծ դէպք մըն է: Արաբները որոնք տարիներով տկարացան փոխադարձ մրցակցութեամբ, այժմ կը հաւատան սա կարեւոր իրողութեան , — իրենց ուժը կը բխի իրենց ազգայնականութենէն, որ կը տարածուի Ատլանտեան ովկիանոսէն մինչեւ Պարսկական Ծոց » :

Եզրակացնելով, գնդ. Նասր ազդարարեց թէ Ազգաժողով կա՛մ աշխարհի յարգանքը պիտի շահի, կամ պիտի կործանի, ինչպէս եղաւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Տիկին Զարուհի Արզումեան, նախագահը՝ Բարեգործականի Փոքլինէնի մասնաճիւղին եւ քոյրը Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի : Մ. Նահանգները կը վերադառնայ այս հինգշաբթի :

ԱՊՐՈՒՍՏԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

•

Ազգ. ժողովի անդամներէն Պ. Իգորնի (իրաւագէտ) գրաւոր հարցում մը ուղղած էր Պ. Փինոյի, Հայաստան գացած Ֆրանսահայերու կացութեան մասին:

Արտաքին նախարարը բացատրելով այդ Հայերու հրապարակային ցոյցին պատճառները, յայտարարեց .— «Անոնք փորձով տեսած են թէ ապրուստի մակարդակը յայտնապէս վար կը մնայ, բաղդատելով Ֆրանսականին հետ: Խորհրդային կարեւոր անձնաւորութիւն մը եւս հաստատեց այս իրողութիւնը »: (Պաշտօնաթերթ , 6 Հոկտեմբեր):

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՆԱԽ ՏՈՒՆԴ ԿԱՐԳԻ ԴԻՐ»

Արդար հիասթափութեան եւ ընդհանուր յուսահատութեան մատնուած է հայ ժողովուրդը ի սփիւռս աշխարհի, ի տես եւ ի լուր այն վարկաբեկիչ երեւոյթներուն՝ որոնք կը պարզուին Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան մէջ։

Կ'ուզենք ճշդել, ամէն բանէ առաջ, որ մենք մեզի իրաւունք չենք տար՝ տակաւին՝ դիրք ճշդել այդ Միաբանութեան մէջ ստեղծուած «կողմ»երէն մէկուն կամ միւսին դէմ։ — Գործող գլխաւոր դէմքերը, Ներսոյեան եւ Տէրտէրեան Արքեպիսկոպոսներ, համասրճան եկեղեցականներ, նուազ կամ առաւել՝ թերութիւններով ու արժանիքներով, կը յայտնուին իբրեւ իրերամերժ դէմքեր։ Հրապարակ դրուած են կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնք եթէ լրիւ չեն պարզաբաներ տագնապին տարողութիւնը, սակայն վճռաբար կը վկայեն՝ թէ աղռամարտ մը գոյութիւն ունի վանքէն ներս, ու պատրիարքական պահի շուրջ հակամարտ երկու խմբակցութիւններու բաժնուած է Միաբանութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Ներսոյեան եւ Տէրտէրեան սրբազաններու։

Զենք տարուիր զգացումներէ, ստորագծելու համար արդար այն եզրակացութիւնը՝ որ հանրային կարծիքինն է։ — Հայ. եկեղեցի եւ հայ եկեղեցականութիւն չէին մատնուած ա՛յսքան տխուր եւ մտահոգիչ կացութեան։

Զափազանցութեան մէջ չէ հայ մարդը, երբ կը յանգի այն վերջնական դատումին՝ որ հայ եկեղեցականութիւնը, իր բացարձակ մեծամասնութեամբ եւ եպիսկոպոսական դասով դադրած է որակ ըլլալէ։

Զէինք ակնկալեր, որ դարերն ու տասնամեակները անփոփոխ եւ անաղարտ պահէին հայ հոգեւորականի դասական տիպարը. սակայն միշտ հաւատացած էինք՝ թէ գէթ իրենց եկեղեցակաճի կոչումին կամ պարտականութեան մէջ անոնք անկեղծ կ'ըլլան իրենք իրենց անձին հետ։ Ձեռք հաշտուիր բարքերու կամ քայլերու հետ՝ որոնք «Ներկի» ըլլան բերեւս ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ մարդուն, այլ երբեք ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆԻՆ։

Ազգային եւ եկեղեցական կեանքի մէջ պատասխանատուութիւններ ստանձնող որ եւ է աշխարհական կամ եկեղեցական մարդ՝ կը դադրի անձ ըլլալէ, ու անհատական իր կեանքին մէջ կը կորսնցնէ որոշ «ազատութիւններ»։ Չի կրնար դուեհկանալ։ Չի կրնար քուեթեանց ապաւինիլ։ Չի կրնար պղտիկնալ։ Արհամարհելի դառնալ։ Նուաստանալ եւ վարկաբեկուիլ։

Տարաբախտօրէն, մեր հոգեւորականութիւնը եւս կորսնցուց այս գիտակցութիւնն ու համապատասխան արժանապատուութեան զգացումը, ու ստեղծուեցաւ այսօրուան դժխեմ ու ցաւալի կացութիւնը։

Պիտի սպասենք, որ Ներսոյեան եւ Տէրտէրեան Արք. ներու անունով յայտնուող տագնապը պարզուի նորէն իր բոլոր փուլերով, ճշդուին մեղանչումներն ու մեղանչողները, ու հանրային կարծիքը յանգի արդար դատաստանի։

Մինչ այդ, կը հաստատենք ախտաւոր ու նենգաւոր կացութեան մը գոյութիւնը՝ Երուսաղէմի մէջ, ու խորապէս կը ցաւինք ասոր համար։

Մեր բուն ըսելիքը, այս առթիւ, տարբեր բան էր՝ այսօր։

Կ'ուզէինք գիտնալ, թէ մինչեւ այսօր Մայր Աթոռի կողմէ ի՞նչ քայլ առնուած է՝ էջմիածնական թեմերու մէջ գոյութիւն ունեցող քաոսային ու վարկաբեկիչ կացութիւններ դարմանելու համար։

Վազգէն Ա., Կիլիկեան Աթոռի Կաթող. Ընտրութեան Պատգ. Ժողովի բացումին՝ յատուկ կերպով յայտարարեց, թէ «Պիտի այցելենք նաեւ Երուսաղէմ, ուր հաւանօրէն գումարենք Եպիսկոպոսական ժողով, ու պիտի զբաղինք նաեւ պատրիարքական ընտրութեան գործով»։ Արդ, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ պայմաններու մէջ զանց առնուեցաւ այդ «այցելութիւնը» եւ ինչո՞ւ մոռացութեան տրուեցաւ «պատրիարքական ընտրութիւն»ը։

Որքան գիտենք, Վազգէն Ա. Կաթողիկոս ջերմօրէն կը բաղձար Սաղիմական Պատրիարքութիւնը օժտուած տեսնել «արժանաւոր գահակալ»ով մը։ Սակայն այդ բաղձանքը իրագործուած տեսնելու առիթը չունեցաւ, նախ... վիզայի դժուարութիւններով, ապա Տեղապահ Սրբազանի կողմէ ներկայացուած «պատճառաբանութիւն»ներու հիման վրայ։

Իրենք, Եղիշէ Սրբազան եւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս շատ լաւ պէտք է գիտնան՝ թէ ինչպէ՞ս, ինչո՞ւ ... «վիզայի դժուարութիւններ» ստեղծուեցան ու զանազան «արդելիչ պատճառներ» փնտռուեցան..

Արդ, գէթ իր էջմիածին դարձէն ետք՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս ի պաշտօնէ պէտք է գիտնար թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Երուսաղէմի մէջ, ու իր հոգեւոր հեղինակութիւնը պէտք է զօրաշարժի ենթարկէր հո՛ն՝ կանխելու համար անախորժ ու վտանգաւոր բարդութիւնները։

Այդպէս չըրաւ, ու մինչեւ այսօր՝ բացառաբար կը զբաղի... Կիլիկեան Աթոռի գործերով, ըմբոստ եւ անիշխանական տարրերը քաջալերելով իրենց արկածախնդրական եւ պառեհապաշտական քայլերուն մէջ...

Ամենայն Հայոց Հայրապետը չի տեսներ քասոր՝ որ կը տիրէ էջմիածնական թեմերու մէջ, չուղեր զբաղիլ էջմիածնական Աթոռներէ ներս տիրող նենգաւոր ու նուաստացուցիչ կացութեամբ, մէկդի կը թողու իր տան հոգերը, ու ... կը շարունակէ ամէն ճիգ փորձել՝ Կիլիկեան թեմերը եւս նոյն խառնակութեան մատնելու համար։

Մենք կը վերապահենք տակաւին մեր վերջնական խօսքը՝ Երուսաղէմի մէջ ըստեղծուած կացութեան, անոր չարժումներուն, ու այն անտարբերութեան մասին՝ զոր ցոյց կուտայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Մինչ այդ, անգամ մը եւս կը հրաւիրենք էջմիածինը եւ իր Գահակալը՝ զբաղիլ միայն իր տան գործերով, ու հանգիստ թողուլ Կիլիկեան Աթոռը։

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Պ. Թիւնի Իւզբաշեան հետեւեալ նամակն ստացած է մեր ծերունազարդ բարեկամէն՝ Պ. Ա. Վաչեանցէ, «70 80 տարի առաջ» գրութեան առթիւ, որ հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ (Հոկտ. 2, 3, 4 եւ 5).—

Շնորհակալութեամբ կարդացի «Յառաջ»ի մէջ քո նոր երկարաշխութիւնդ, որի վերջում ինձ եւս յիշել ես ի թիւս մի քանի հայ մարդկանց, բոլորի գլխին՝ անուամբ Կ. Խատիսեանը։ Այս առթիւ, ուզում եմ մատնանշել մի քանի սխալներդ, որպէս զի — մի բանասէր, երբ քրքրելու լինի զանազան աղբիւրներ 1878ից յետոյ մեր ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցած մեծ ու փոքր փոփոխութիւնները մեր ազատագրութեան ճանապարհին մասին, գերծ մնայ աւելորդ սխալներից։

Ահա ուղղելիք սխալները.—

Կ. Խատիսեանը Աղ. Խատիսեանի կրտսեր եղբայրը չէր, այլ չորս եղբայրներից ու մի քրոջից առաջինն էր, աւագը։ Ի դէպս գիտե՞ս արդեօք որ Խատիսեանների մայրը Տիկին Գամբարեանի քոյրն էր, որին, անտարակոյս։ Ռիգայում եղած տարիներդ պատահել ես։ Պ. Գամբարեանը բանկի կառավարիչ էր։

Ոչ գրականագէտ Աղեքսանդր Աբէլեանը «Պըլի Պուղի»-հեղինակը, ո՛չ ճարտ. Մ. Ալիբեկեանը՝ այդ խմբի մէջ չեն եղել։ Եր. Թադէոսեանը պիտի դարձնես Երուանդ Թաղիադոսեանի, իսկ Զուստուլեանը — Զուստուղեանի։ Կարող ես աւելացնել եւս «գինեգործ Գարեգին Խարազեանը»։

Այնտեղ, ուր գրում ես ... որոնք մասնակցում էին Քրիստափորի եւ Ռոստոմի խորհրդակցութիւններին «աւելի ճիշդը կը լինի»՝ որոնք ի թիւս Թիֆլիսի այն ատենուան բազմաթիւ հայ հայրենասէր երիտասարդների, նոյնպէս մասնակցում էին արդէն կազմակերպուած «Դաշնակցութեան» շուրջ տեղի ունեցած բազմաթիւ ու բազմանդամ խորհրդակցութիւններին, որոնք այդ ժամանակ 1890ի ձմրան, տեղի էին ունենում Թիֆլիսում»։

Ինչ վերաբերում է քո «Պետերբուրգի ուսանողութեան հրատարակած փոքրիկ, կարմիր կողքով «Վարդապետարան»ներին (որից միայն երկու թիւ երեւաց), եթէ դա վերաբերում է 1885 – 1886 թ. թ. Պետերբուրգի մեր խմբակի — Կ. Խատիսեանի ձեռներեցութեամբ ու ջանքերով կազմակերպուած — թարգմանուած ու հրատարակուած հինգ կոպեկանոց հայրենասիրական գրքոյկներին, պիտի ասեմ հետեւեալը. — ընդամէնը հրատարակուեցաւ տասը գրքոյկ՝ 1) Կ. Խատիսեանի ինքնուրոյն հեղինակութիւնը Ժան տ'Արքի անցուդարձից, 2) Ա. Վաչեանցի Վիլհելմ Տէլլ «Ռուս Օստրոգորսկի» թարգմանուած, 3) Արշակ Պարոնեան, Սրինք — հունգարական պատամարտից, ռուսերէնից թարգմանուած, 4) Բախշի Իւզբաշեան, Ալֆոնս Դոդէի «Վերջին դասը» ռուսերէնից հայերէնի վերածուած։ Միւս 5 – 10 գրքոյկներն էին — բուլղարական ապստամբութեան վերաբերեալ «Սարդաւագ Լեւսկիի Նէգա — Բուլկար աւազակապետ» եւ «Ուրիշի գերեզմանի վրայ» անանց արտասուէքի են լաց լինում, 9րդ գրքոյկը — եթէ չեմ սխալւիր յունական ապստամբութեան հերոս «Բոցարիս» վերնագրով գրքոյկն էր եւ վերջապէս, 10րդ գրքոյկի վերնագիրը չեմ յիշում։ Սրանց հայերէնի թարգմանողներն էին Թադէոս Զաքարեան եւ Եգոր Թադէոսեան — զին. ուորական բժշկ. Ակադեմիայի ուսանողներ, Եփրեմ Տէր Յակոբեան, Ստեփան Թաղիադոսեան, Գրիգոր Արէշեան — ուսանողներ Տեխնոլոգիայի ճեմարանի եւ վերջապէս տասներորդի թարգմանիչն էր ճարտարապետական բարձր. դպրոցի ուսանող Ախալքալաքցի թէ Ախալցխացի Պիճիկեանը։ Եթէ մի կամ երկու աննշան սխալներ լինեն իմ այս վերյիշածներիս մէջ, պիտի ներէս, քանի որ այն օրերից նրանց բոլորի վրայով անցել են թանձր 70 - 71 տարիներ :...

Ա. ՎԱՉԵԱՆՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աւելորդ չի լինի թերեւս Ա. Վաչեանցի ակնարկած Գամբարեան ընտանիքի մասին մէկ – երկու բառ ասել .—

Պ. Պօղոս Գամբարեանը այդ ժամանակ Ռուսաստանի վեց պետական բանկայի գրասենեակներից մէկի — Ռիգայի — կառավարիչն էր, Մոսկուայի համալսարանը աւարտելուց յետոյ շարունակած է իր ուսումը գերմ. Հայդէլբերգի համալսարանում Գր. Արծրունու հետ, որի դասընկերը եւ մտերիմն էր։ «Ֆինանսական Մագիստրոս» տիտղոս ունէր։ Այն շրջանի ռուսական ելմտական նախարար Վիտտէի մտերիմն էր, եւ առանց նրա հետ նախապէս խորհրդակցելու որեւէ պետական կարեւորութիւն ունեցող ելմտական օրէնսդրական հարց չէր վճռում եւ դրա համար յաճախ նրան հեռագրով հրաւիրում էր Պետերբուրգ։ Թիֆլիսի Գիմնազիայից դասընկեր էին եղած։ 60 տարեկան էր, երբ յանկարծ հրաժարական տուաւ եւ իր որդու — Ստեփանի հետ մեկնեց Լայպցիկ եւ արձանագրուեց համալսարանում որպէս «Ազատ ունկնդիր»։ Վիտտէի յորդորները, ատրիճանի եւ ռոճիկի բարձրացման առաջարկները մերժեց եւ գոհանալով միայն «բանկայի արտասահմանի» թղթակցի պաշտօնով եւ համեստ ամսականով։ Մեռաւ 1910ին։

Նրա եղբայրը —Իւրիյ— Մոսկուայի համալսարանի միջազգային իրաւունքի պրոֆէսոր էր։

Տիկին Գամբարեանը, Խատիսեանների

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ շրջիկներու Բ. խումբը, որ կը բաղկանար 33 հոգիէ, մեկնեցաւ օգոստոս 17ին։ Իբրեւ մէկը անոր անդամներէն, զոր կ'առնեմ տպաւորութիւններս, դոհացում տալու համար շատ շատերու փափաքին։

Կառախումբը մեկնած ատեն Կառ տիւնոռ կը գտնուէին քանի մը հարիւր հայրաշաններ եւ բարեկամներ։ Այս առթիւ լսեցի հետեւեալ խօսքերը, ուրախութեան եւ կարօտի արցունքներու մէջ .

— Երբ հայրենի հողին հասնիս, համբուրէ զայն իմ կողմէս, երիտասարդ տարիքիս զինուոր եղած եւ կռուած եմ այդ հողի ազատութեան համար։

Ուրիշ մը.—

«Պտղունց մը հող բերէս մեր երկրէն։

Երրորդ մը.— Բարեւ յիշես պանդուխտ սրտէս մեր պապերու ոսկորներուն, մեր վանքերուն հնադարեան ...

Գիշերուան ժամը 23ն է, սուլիչը կը ճեղքէ գիշերուան լռութիւնը եւ շարժիչ մեքենան թափ տալով Փարիզը կը թողուի լոյսի շողքին մէջ։ Հետզհետէ ամէն մարդ կը տեղաւորուի իր խուցը, իր շուրջ փնտռելով պնիւ ընկերոջ, անկեղծ բախտակիցի դէմքը... Ես հետս ունէի հոգեհատոր՝ Տարօնը, ինձմով ինքն ալ մինակ չէր։ Բայց այդ բաւական չէր, փոխադարձաբար իրար փնտռելով գտանք նախ երեք Տարօնուհիներ, Տիկին Նուարդ Սարկաւագեան, Տիկին Ալմաստ Տօնոյեան, եւ ազգականուհի մը՝ Տիկ. Վիքթօր։ Ապա Պ. Յարութիւն Ճէնտէրճեան եւ Պ. Կարպիս Պուրսալեան, որոնք երբեք չուզեցին մեզմէ բաժնուիլ, ու մեզի համար ալ իրենց ընկերակցութիւնը եղաւ խիստ հաճելի ու փնտռուած։

Հազիւ քնացած, մենք մեզ գտանք Պելժիոյ սահմանագլուխը։ Պաշտօնէութիւնը մտաւ կառախումբ։ Բոլոր անցքերը խըճողուած էին մեր պայուսակներով։ Պաշտօնեաները հրամայեցին բոլոր ծրարները առնել եւ մաքսատան սրահը փոխադրել, որպէսզի քննուին, , այլապէս կառախումբը չի կրնար մեկնիլ։

Խիստ նեղացուցիչ պարագայ մըն էր այս։ Ուղեւորներու մէջ կային մարդիկ, որոնք մէկ ծրա՛ր վերցնելու կարողութիւն չունէին, բայց բերած էին 4-5 հատ։ Ծեր կիներ եւ մարդիկ, քնաթաթախ, վար իջնել չէին ուզեր։ Բայց հարկադրուեցանք կատարել տրուած հրամանը։ Քանի մը աղամարդիկ ձեռք ձեռքի տալով վար առինք բոլոր գոյքերը եւ ամէն մարդ կայնեցաւ իր սնտուկին կամ սնտուկներուն առջեւ։ Յետոյ եկաւ Ֆրանսայի մաքսատան պաշտօնէութիւնը, բացաւ քանի մը ծրարներ եւ տեսնելով որ բոլորն ալ միօրինակ են, սահմանուած ազգական – բարեկամներու, բարեացակամութեամբ արտօնեց հաւաքել եւ լեցնել բեռնատար վակոնի մը մէջ։ Ու ամէն մարդ նորէն գրաւեց իր տեղը։

Պելժիացիներու խստութիւնը մեզի արժեց իւրաքանչիւր պայուսակին 1700 ֆրանք գումար մը։

Շոգեկառքը շարունակելով, պելժիական անտառներու եւ ածուխի հսկայ դէզերու մէջէն հասաւ Գերմանիա։ Քանի մը մեծ քաղաքներ Քէօլն, Էսսէն, Տիւսէլտորֆ, Տորթմունտ – Փոցտամ, Պերլին ճեղքելով պիտի անցնէինք Լեհաստան, Գերմանիոյ ժողովուրդը դատայ մաքրասէր, կարգապահ եւ... ֆրանսասէր։

Տարօրինակ պիտի գտնէք վերջին պարագան, որ անշուշտ հետեւանք է պատերազմին։ Գերմանիոյ հողը շատ կը նմանի Ֆրանսայի, մշակուած ու բարեբեր։ Պուրակի ծառերը նման են մեր ապրած երկրի ծառերուն։ Շէնքերէն այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ աճապարանքով շինուած են, ամէն բանէ առաջ պատսպարման մասին մտածելով։

Պերլինը տեսայ մասամբ աւերակ վիճակի մէջ։ Հազարաւոր տուներու միայն պատերը կանգուն։ Անմիջապէս աչքիդ առջեւ կուգան մեր աւերակները, մեր մեռելները եւ կը մտածես թէ 1915ին Թուրքիոյ բարեկամութիւնը չկորսնցնելու մտահոգութեանց մեղսակցութիւնը չէ՞ր որ մեզ հասցուց այս օրին։

Պերլինը իբրեւ հնամեայ քաղաք, իր բարձրաբերձ ու վիրաւոր շէնքերով, իր նեղ փողոցներով, սահմանուած է ամբողջովին վերաշինուելու, լրացնելու համար նոր կեանքի պահանջները։ Քաղաքը իր բազմաթիւ ջրանցքներով կը գերազանցէ եւրոպական շատ մը մայրաքաղաքները։ Մեթրոյի եւ փողոցներու աշխատանքները յամրօրէն կ'ընթանան։ Ֆրանսայէն վերջ առաջին գիշերը իր մութ վարագոյրով կը սքողէ Պերլինը։ Կը հասնինք նոյն քաղաքի արեւելեան մասը, քանի մը վակոններու արձակման եւ քանի մը ուրիշներու կցման փորձէն ետք կ'ուղղուինք դէպի Լեհաստան։

Կէս քուն կէս արթուն կ'անցընենք այս երկրորդ գիշերը։ Լեհաստանի առաջին քաղաքը որ ուշադրութիւնս գրաւեց եղաւ Փոզնան, ուր բաւական աղմկալի դէպքեր պատահեցան Յունիս 28ին։ Լեհական հողը կանաչ տեսայ, բայց ճահճալի։ Սայլերու երամները մեծ թիւ կը կազմեն։ Կը հասնինք Վարշաւա, եւ պէտք է որ գիծը փոխենք։ Կ'ուզէի տեսնել թէ ի՞նչպէս է իրենց շինութեանց ձեւը, բայց քաղաքը հեռու կը մնայ։ Աչքիդ զարնող հսկայ շէնքը որ կը տեսնուի կարծեմ համալսարանն է որ Ռուսերու կողմէ որպէս նուէր շինուած ու տրուած է իրենց։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(Շար.)

(1)

մօրաքոյրը, (ծնեալ Իշխ. Պետր. Բեբութեան) Նինան — Թիֆլիսի Յովնանեան դպրոցի հիմնադիրը — վերին աստիճանի կրթուած եւ զարգացած բառին բուն իմաստով առաջինի հայ կին էր. նուրբ երաժշտագէտ եւ դաշնակահարուհի եւ արտասահմանից հիւր եկող արուեստագէտներից ոմանք, լսած լինելով նրա մասին, գալիս էին նրա այցելութեան:

Մեծ որդին՝ Ստեփանը Լայպցիգից անցնելով Միւնխէն, աւարտում է քիմիայի ուսումը յայտնի պրոֆ. Բայէրի մօտ: Մի քանի գիւտեր անելով անուն է շահում քիմ. գիտ. գրականութեան մէջ 1917ին: Հայ-վրացական յարաբերութիւնները խանգարուած օրեր եղան, եւ Վրացիները հալածում էին Հայերին: Այդ ժամանակ նա Թիֆլիսի Պոլիտեխնիկումի պրոֆեսոր էր, բայց նա դարձեալ ազատ չի մնում այդ հալածանքներից: «Ինձ ստիպեցին մօրից մերկ պարել բանտի մէջ» — պատմում էր նա, ծիծաղելով: Հ. Հանրապետութեան սկզբի օրերից նա անցաւ Երեւան: Ինքն էր որ հիմնեց առաջին գործարանը արուեստական ձգախէժի (կաուչուկ)ի: Երեւանի համալսարանի առաջին վերատեսուչ Յակոբ Յովհաննիսեանը (Աւետ Յովհաննիսեանի մեծ եղբայրը) ճանաչում էր նրան Ռիգայից եւ Լայպցիգից: Գամբարեանը համալսարանի գնահատուած պրոֆէսոր էր համարւում: Յետագայում, որպէս «բուրժուական ծագում» ունեցող, եւ իր օրերը վերջացրեց գիւղատնտեսական համալսարանի օրգանական քիմիայի պրոֆեսոր եւ ուրիշ պրոֆեսորների չնդգալից եւ ցուցադրական ցանկերի մէջ երբեք անունը չյիշուեց:

Կրտսեր եղբայրը — Պետրոսը — նոյն համալսարանի հանքաբանութեան պրոֆիսոր էր: Թէրլեմիզեանի ղեկավարութեամբ հին հայկական ոմնազարդեր նկարելու մէջ զարմանալի ընդունակութիւն ցոյց տուեց: Առ հասարակ արուեստագիտական ձիրք ունէր եւ մօրից ժառանգած երաժշտագիտութիւն: Ձոհ գնաց օդանաւային արկածի, Կովկասեան լեռնաշղթայի վրայով թռչելիս:

Նա էր, որ հինգ տարեկանին, երբ չէր կարողանում արտասանել «Դանիէլեանց» բառը — մկրտեց ազգայ գրագէտին «Աղելեանց» անունով:

Գամբարեան ընտանիքը Ռիգայում միակ հայ ընտանիքն էր եւ հայ ուսանողութեան միակ ափափանքն էր: Զատիկ, Ծնունդ, Կաղանդ կամ Բարեկենդան — գրեթէ բոլորը նրա հիւրերն էին, իսկ աւելի մօտիկները — («եղբայրութիւնը» — Հանգուցեալ Աղ. Աղելեանը: Աս. Վաչեանցը եւ ստորագրողս) ամէն շաբաթ երեկոյ հիւր: Տիկինը երգչախումբ էր կազմակերպում իրենց ընդարձակ դահլիճում եւ մայրական հոգածութիւն ցոյց տալիս դէպի մեզ: Ամառները այցելութեան էին գալիս Պետերբուրգից կամ Մոսկուայից պրոֆ. Գր. Խալաթեանը, զօրավար Ալխազովը, «Բժշկական Գիտելիքներ՝ ժողովրդականացած»ի հեղինակ

Բժ. Բուդաղեանը եւ «Լեռնի վիշապ» Սմբ. Շահազիզը, որ այդ ժամանակ, 70 տարեկան, մաքառում էր ծերութեան դէմ, ամէն օր ինքը անձամբ էր գնում շուկայ իրեն յատուկ կերակուրները պատրաստելու համար եւ... ներկում էր մազերը: Մի օր, ամառանոցում, ուսանողները նրա համար մի «քէֆ» էին պատրաստել: Ճաշի ժամանակ յանկարծ սկըսանք երգել նրա «Ես լսեցի մի անուշ ձայն»ը: Յուզուեցաւ եւ արցունքից խեղդուող ձայնով ասաց...: Մենք չկանք այլեւս — մեր յոյսերը ձեզ վրայ թողնելով ենք մեռնում»: Այդ ժամանակ նա կարծես այլեւս չէր հետաքրքրւում գրականութեամբ:

Իմ յիշած Կարմիր կողքով փոքրիկ «վարդապետարանները» Պ. Ա. Վաչեանցի թուած գրքոյկները չեն:

Ա. Թ.— ԽԻԶ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԶԱՐԳԱՑԵԱՆ ՏԻԿԻՆԸ...

— Հաւկիթ մը խաշել չեմ գիտեր: Կը հաւատա՞ք որ շաբաթը մէկ անգամ ալ խոհանոցէն ներս չեմ մտներ: Ողջ ըլլայ ամուսինս: Առտուն գործի կ'երթայ, իրիկունը կերակուրը կ'եփէ, շաբաթ օրերն ալ լուացքի մեքենային գլուխն է...

— Դո՞ւք ինչով կը զբաղիք:

— Ես գրականութեան եւ երաժշտութեան սիրահար եմ... Կը կարդամ, կը նուագեմ, ու կ'երազեմ:

— Ի՞նչ կ'երազէք:

— Հարստութիւն, դղեակ, ադամանդ, մուշտակ, մատանի, ապարանջան, մետաքս, արեւ, աստղ, լուսին, ծաղիկ, սէր...

— Քանի՞ տարեկան էք, Տիկին:

— Երեսուն եւ քանի մը ամսու:

— Քանի՞ ամսու:

— Հարիւր քսան:

— Ի՞նչ կը կարդաք...

— Քամելիազարդ Տիկինը, Փարիզի Գիշերները, Քազանովայի սիրային արկածները եւ:

— Բանաստեղծութեան պարտէզն ալ մտա՞ծ էք:

— Պարտէզ երթալու սովորութիւն չունիմ...

— Ըսել կ'ուզեմ, բանաստեղծութիւններ ալ կը կարդա՞ք:

— Ի հարկէ: Ինչ հրաշալի է Օդսէնին նամակը:

— Ո՞ր նուագէն կ'ախորժիք:

— Ճազ:

— Դասական երաժշտութի՞ւն:

— Դասարանէն շատոնց ելած եմ:

— Կը գրէ՞ք:

— Այո, անցեալ շաբթու հօրաքրոջս աղջկան նամակ մը գրեցի: Այսօր ալ, կեսրոջս երկու տող պիտի գրեմ...

— Ներողութիւն, ըսել կ'ուզէի՝ գրական փորձեր եւ այլն...

— Առեն մը կը գրէի, բայց օր մը չեղաւ որ գրածս տպուէր... Մեր խմբագիրները շատ տգէտ մարդիկ են: Բանի չեն հաւնիր: Գոնէ ձեռագի՞րդ ետ դրկեն...

— Ձի քո է կարողութիւն...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք...

— Եթէ մեր ազգին խմբագիրները իրենց ձեռք հասած չտպուելիք յօդուածներն ու ոտանաւորները ետ դրկեն, կը սնանկանան:

— Պարապ խօսք, եղա՞ծը ինչ է... ալ խօ՞սքը կ'ըլլայ... Տասնըհինգ փրանքին:

— Ինչ 15 փրանք... Խեղճերը, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պէտք է վարձեն՝ չտպուելիքները անոր ձեռքով ետ դրկել տալու համար: Բայց, մեր նիւթէն շեղեցանք, կարծեմ... Ո՞ր դպրոցը գացած էք:

— Մեր թաղին նախակրթարանը: Բայց, ինքնօղնութեամբ մտաւորական եղած եմ...

— Ձեր ամուսի՞նը ինչ տեսակ մարդ է:

— Անգրագէտ մէկն է: Կարդալու գլուխ չունի...

— Ի՞նչ գործ կ'ընէ:

— Դերձակ է: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն ասեղ կը ծեծէ:

— Աւելի լաւ է ասեղ ծեծել, քան կնիկ ծեծել...

— Ծեծելու արուեստին մէջ, ես մէկ հատիկ եմ: Պէտք եղած ատենը, ես եմ որ իր քթին բերնին կ'իջեցնեմ...

— Զաւակներ ունի՞ք:

— Մեզի պէս զարգացեալ կիները զաւակ ունենալու չեն: Զաւակը գիւղացի կիներուն համար է... Մեզի պէսներուն համար զաւակը գրականութիւնն է, արուեստն է:

— Մանաւանդ սա Օդսէնին Նամակը եւ ճազը... Ուրեմն, տան գործերով չէք զբաղիր, խոհանոցէն ներս չէք մտներ, լուացք չէք ըներ...

— Ինծի չի վայլեր...

— Հայ տանտիկիններուն մասի՞ն ինչ է ձեր կարծիքը...

— Տանտիկին... օ՜հ, ինչ տգեղ բացատրութիւն: Հազար փառք կուտամ որ այդ անունը ինծի տրուած չէ: Ես պիտի նախընտրէի ուրիշ անուն մը: Օրինակ, մտաւորական...

— Ես ալ հազար փառք կուտամ այն մարդուն, որ ձեզի պէսներուն համար տրուած է հրաշալի տիտղոս մը...

— Այսի՞նքն...

— Այսինքն՝ զէվզէկ...

— Օ՜հ, որքան անկիրթ էք... Վրաս մարելիք եկաւ: Գաւաթ մը ջուր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՈՉ-ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԳԱՂԹԵՆ

Պոլսոյ Ճումհուրիէթ թերթի ընթերցողներու սիւնակին մէջ կը կարդանք հետեւեալ տողերը.—

Աւստրիայէն հասած լուրերու համաձայն, հարուստ եւ դիրքի տէր անձեր սիստեմաթիկ կերպով մեր երկրէն կը գաղթեն:

Մեր սիրելի հայրենիքին ապագային տեսակէտով եւ նկատելով որ սակաւ բարի արդիւնք մը պիտի չտայ, ուղեցի մատնանշել թէ պէտք է մէջտեղէն վերցնել այս հաւաքական գաղթին պատճառները:

Այո, տարիներ առաջ Կիւլպէնկեան եւ Պոտոսաքի ալ այսպէս մեկնած էին: Համբարձումեանները որոնք Իզմիրի խաղողը աշխարհի ծանօթացուցած էին պանդոկատէր Թօքաթլեանը... Ամերիկացի ծանօթ յոյն պանդոկատէրերն ալ այսպէս մեկնած են մեր մօտէն: Այն ատեն թերեւս կարգ մը նեղմիտներ ուրախացած էին, սակայն այսօր մէջտեղն է արդիւնքը:

1.— Դեռ քարիւղ կը փնտռենք, մինչդեռ աշխարհի քարիւղի արքան մեզմէ էր:

2.— Մասնաւոր օրէնքներ կը չինենք որպէսզի օտարները գան եւ գործարան հիմնեն, մինչդեռ Անատոլուի դաւակ Պոտոսաքի պիւտճէն կը հաւասարի հելլէն կառավարութեան պիւտճէին:

3.— Դուք գրած էիք թէ ձիու պայտ ելած էր Անգլիա արտածուած թուզերուն մէջէն:

4.— Անցեալներս դիւանագէտ մը լըսեցի թէ մեր ամէնէն նշանաւոր պանդոկներուն մէջ մլուկներն ու մուկերը պար կը բռնեն:

Ոչ, այլեւս պէտք է հաւատանք թէ իսլամ, հայ, յոյն եւ հրեայ եղբայրներ պէտք է ձեռք ձեռքի տալով աշխատին որպէս զի ծաղկի մեր սիրելի երկիրը:

Մեծն Աթաթիւրք բոլորէն առաջ տեսած էր այս իրականութիւնը, այս պատճառաւ անոնց նոյնիսկ առանձնաշնորհներ տուած էր: Մեծ զինուոր, հանճարեղ ղեկավար Աթաթիւրքի ճամբէն քալենք, սիրելի հայրենակիցներս:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը ստիպողաբար կը յիշեցնէ ժողովուրդին թէ Պաղլարպաշիի գերեզմանատան պատը պիտի քանդուի, հետեւաբար պարտաւոր են այլուր փոխադրելի իրենց մեռելները: Կառավարութիւնը 15 օրէն պիտի սկսի քանդումի աշխատանքները, ինչպէս հաղորդած է Թաղ. խորհուրդին: Պատը ներս պիտի քաշուի երկու տարբեր ուղղութեամբ, տասը մեթր լայնքով, մէկը Ծառը Դիւղի, միւսը Գըլանի ճամբէն: Թաղ. [illegible] կը խնդրէ այս ներս քաշուելիք տեղերուն վըրայ դամբարան ունեցողներէն [illegible] դիմում կատարել պատկան իշխանութեան եւ գերեզմանները եւ դամբարանները փոխադրելու արտօնութիւն ուզել:

✕ Պատրիարքին կարգադրութեամբ անհրաժեշտ արտօնութիւնը պիտի ուզուի այլուր փոխադրելու համար Պետրոս Դուրեանին, Պալեաններու, Մ. Զարիֆեանի եւ Խաչատուրեան տիրամօր դամբարանները որոնք փլցուելու սահմանուած վայրին մէջ կը գտնուին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (165)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՐ ՏԱՆ ՇԵՄՔԻ ՎՐԱՅ

Յոգնած էր նա,— յոգնած էր հոգով, յոգնած էր եւ մարմնով: Նստեց ժայռի վրայ: Նստեց իր լայնատարած իշխանութեան մի կտոր քարի վրայ, որպէս մի փախստական, որպէս մի թշուառ արտաքսեալ, որ իր սեպհական երկրի վըրայ իր ոտքը դնելու մի հաստատ կըռուան չունէր: Մտաբերում էր այն օրուան տխուր անցքերը, մտաբերում էր իր մօր եւ իր հօրեղբօր կծու խօսքերը, եւ նրա սիրտը խոցոտւում էր դառն կսկիծներով:

Նա ցած իջաւ ժայռից, կանգ առեց եւ, իր լի սրտմտութեամբ դէմքը դարձնելով դէպի երկինք, արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

«Ի՞նչը ձգեց ինձ այդ թշուառ դրութեան մէջ... Արդեօք փառասիրութի՞ւնը... Ոչ, հազար անգամ ոչ... Հայոց գահը, ու Հայաստանի թագն ու գաւազանը, որ խոստացաւ ինձ Պարսից Շապուհ արքան, երբեք չէին կարող հրապուրել ինձ, երբեք չէին կարող մի անարգ գործիք դարձնել ինձ Պարսից արքայի ձեռքում.. Ես այնքան վատ չէի, ես այնքան անխիղճ չէի, որ ոտնակոխ անէի սուրբ պարտականութիւնը, եւ ապստամբուէի իմ թագաւորի դէմ... Ես աւելի մեծ յօժարութեամբ կ'ընդունէի մահը, եւ պատիւը ինձ հետ գերեզման կը տանէի, քան թէ իմ ճակատի վրայ կ'ընդունէի դաւաճանի սեւ կնիքը... Ուրեմն ի՞նչը ձգեց ինձ այդ թշուառ դրութեան մէջ... Արդեօք վրէժխնդրութեան անզուսպ կի՞րքը, արդեօք արեան անշէջ ծարա՞ւը... Դարձեալ ոչ... Արդարեւ, իմ հայրերը, իմ ամբողջ ապստամբ տոհմը սրի ճարակ դարձան եւ անխնայ կերպով խողխողուեցան Արշակունիների ձեռքով... Եւ սկսեալ մանկութիւնից, վրէժխնդրութեան սրբազան պարտքը միշտ բորբոքում էին ինձ՝ վրէժխնդիր լինել եւ գլանով հաշուել իմ նախահարց ուրուականների հետ, որ ամէն րոպէ եւ ամէն վայրկեան տանջում էին ինձ... Բայց ես չէի ցանկանայ իմ նախահարց արեան վրէժը Արշակունիների թագաւորութեան կործանման մէջ գտնել, եւ իմ դաւաճանութեամբ յափշտակած գահը դնել նրանց դժբախտ աւերակների բեկորների վրայ... Ուրեմն ի՞նչը ձգեց ինձ այդ թշուառ դրութեան մէջ... Ի՞նչը հարկադրեց ինձ՝ ուրանալ իմ Աստուածուն, ուրանալ հայրենական կրօնը, ուրանալ ամէն ինչ, որ նուիրական էր ինձ համար, եւ երկրպագութիւն տալ Պարսից աստուածներին... Ի՞նչը քարացրեց իմ հաւատը, ի՞նչը խեղդեց իմ մէջ ազգային բոլոր սուրբ զգացմունքները...— Միայն դու, քո սէրը միայն, ով Որմիզդուխտ:

Այդ անունը արտասանելու միջոցին՝ նա խոնարհուեցաւ, ծունր դրեց գետնի վրայ, կարծես, երկրպագութիւն էր մատուցանում մի երկնային աստուածուհու:

«Ես սիրում էի քեզ, Որմիզդուխտ, խելագարութեան չափ սիրում էի քեզ... Այդ գիտէր քո թագաւոր — եղբայրը, եւ իմ այդ թուլութիւնից օգուտ քաղեց նա.. Ամէն խոստումներ, ամէն պարգեւներ, ինչ որ ամենաբարձր էր մարդկային փառքի եւ վայելչութեան համար,— խոստացաւ նա ինձ, բայց չկարողացաւ խախտել իմ սիրտը: [illegible] իմ այդ թուլութիւնից օգուտ քաղեց նա.. հայրենիքը եւ թէ դէպի իմ թագաւորը: Իսկ քեզ տալով, նա խլեց ինձանից բոլորը, ինչ որ սուրբ էր ինձ համար, ինչ որ թանկագին էր ինձ համար... Ես յանձն առի կատարելու քո եղբօր ամենավատ ցանկութիւնները, միայն քեզ ստանալու համար, ո՜վ Որմիզդուխտ...»:

Մի քանի րոպէ տիրեց նրան մի խորհրդաւոր լռութիւն, ջերմ արտասուքը հեղեղի նման թափւում էր աչքերից, եւ խուլ ապաշխարութիւնը պրկծում էր նրա սիրտը:

«Սիրում եմ... չեմ կարող սպանել իմ մէջ այդ սէրը»... յանկարծ բացականչեց նա, եւ բարձրացաւ իր տեղից:

Նա կրկին աչքերը դարձրեց դէպի երկինք եւ, երկու ձեռքերը դէպի վեր տարածելով, գոչեց.

«Ով Տէր Տէրանց, ով Աստուած Աստուծոյ, ցոյց տուր ինձ այն անօթը, որ կրում է իր մէջ սիրոյ կենդանարար կաթիլները. ցոյց տուր, ով Տէր, ես կը փշրեմ, ես կը խորտակեմ այդ անօթը, որովհետեւ նրա մէջն է ամփոփուած իմ բոլոր թշուառութիւնը... Ինչո՞ւ դրեցիր իմ մէջ այդ անօթը. ով Տէր, ինչո՞ւ վառեցիր իմ սիրտը այդ անշէջ կրակով... Թող չլինէր կնոջ սէրը, թող յաւիտեան չլինէր նա, եւ ես աւելի բախտաւոր կը լինէի... Այդ սիրոյ համար ես յանձն առի մի ամօթալի պաշտօն... Այդ սիրոյ համար ես կատարեցի, եւ պիտի շարունակեմ կատարել դժոխային բարբարոսութիւններ... Ես թոյլ եմ, ես անզօր եմ, ով Տէր, քո հզօր ձեռքը միայն կարող է մահացնել նրան.. Աղաչում եմ, մեռցրու նրան, եւ բոլորովին ցամաք անապատ դարձրու իմ սիրտը, որպէս զի դադարեն իմ մէջ բոլոր կրքերը»...

Յանկարծ լռեց: Դառնացեալ արտասուքը սկսեց հոսել նրա աչքերից:

ՐԱՖՖԻ

ԿԱԽԱՂԱՆԷՆ ՊԱՆԹԷՈՆ

Կիրակի օր Հանդիսաւորապէս Պանթէոն փոխադրուեցաւ Հունգարիոյ նախկին արտաքին նախարար Ռայքի, մահեչալ Փալֆի եւ Կեդր. Կոմիտէի երկու անդամներու աճիւնը, պաշտօնական յուղարկաւորութեամբ: Չորսն ալ կախուած էին եօթը տարի առաջ, իբրեւ դաւաճան եւ ժողովուրդի թշնամի: Դագաղները ցուցադրուեցան լման երեք ժամ, եւ 200.000 քաղաքացիներ իրենց յարգանքը յայտնեցին:

Թերթերը իրենց առաջին էջերուն վրայ հրատարակեցին չորսին լուսանկարները, սեւ շրջանակներու մէջ, դանոնք ներկայացնելով դահերը «անձի պաշտամունքի ի կուլտ բռնաբարման», որ դեռ բերման առաջնորդեց ամէնքն ալ: Թերթերէն մին իր խմբագրականին գլուխը դրած էր հետեւեալ խորագիրը, — «Այլեւս երբե՛ք», եւ կ՚ազդարարէր.— «Մեր կուսակցութեան պատիւը կը պահանջէ» եւ «անցեալին խայտառակ արարքները պէտք չէ կրկնուին: Ռայքի կախաղանը անձի պաշտամունքի ամէնէն եղերակ. դէպքն է»:

Ոստիկանութեան տեղ, բարձրաստիճան սպաներ էին որ կը զգէին բազմութիւնը: Կեդր. Կոմիտէն մասնաւոր գեկոյցով մը «բանուոր դասակարգի մարտիրոսները» կ՚անուանէր չորս մահապարտները: Դագաղները դրուած էին մահարձաններու վրայ, Փեչթայի կեդրոնական գերեզմանատան մէջ, որ ազգային Պանթէոն հռչակուեցաւ: Արարողութեան ներկայ էին կառավարութեան բոլոր անդամները, ինչպէս եւ հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը: Զոհերուն ընտանիքները շարուած էին մահարձաններուն առջեւ: Միայն Ռայքի կինը եւ 8 տարեկան տղան քիչ մը անդին կեցած էին: Փոխ-վարչապետը ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— «Չկայ աւելի եղերական պարտականութիւն մը քան վերապատուել մեռած ընկերներ զոր կարելի չէ վերակենդանացնել: Խորապէս կը ցաւինք որ հաւատացինք զրպարտութեանց որոնք յանդեցան իրենց նահատակութեան: Մենք հաշիւ պահանջած ենք եւ դեռ պիտի պահանջենք պատասխանատուներէն: Այլեւս երբեք պիտի չկրկնուին այս հրէշային արարքները»:

Նախկին վարչապետ Նակի, որ պաշտօնանկ եղաւ եւ այժմ անմեղ կը համարուի, ներկայ էր արարողութեան եւ համբուրեց Տիկին Ռայքը:

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. իշխանութիւնները թռուցիկ մը ցրուեցին որ կ՚ըսէ.— «Ներկայ պարագաներուն մէջ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար ձգել Կիպրոսը, եթէ նոյն իսկ Էօքան քսան անգամ աւելի մարդասպանութիւններ կատարէ եւ քսան անգամ աւելի ռումբ արձակէ: Մեծն Բրիտանիա պարտաւոր է պահել Կիպրոսը, ռազմագիտական պատճառներով: Այդպէս կը պահանջէ Կիպրոսի, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ արեւմտեան բոլոր պետութեանց եւ ազատ աշխարհին շահը»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆրանսա – Հունգարիա ֆութպոլի մրցումը որ տեղի ունեցաւ Քոլոմպի մէջ, Կիրակի օր, ի ներկայութեան 65.000 հոգիի, բացառիկ շահեկանութիւն մը ունէր: Նախ երկու ազգային խումբերը 1939էն ի վեր իրարու չէին հանդիպած: Երկրորդ Հունգարիա 1954էն ի վեր լաւագոյն խումբը նկատուած է եւ վերջերս պարտութեան մատնեց Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիան: Կիր. օր ալ յաղթեց Ֆրանսայի 1 – 2ով: Թէեւ Ֆրանսացիները 90րդ վայրկեանին հաւասարեցնող կէտը նշանակեցին, բայց չընդունուեցաւ, որովհետեւ դատաւորը կը սուլէր խաղին վերջաւորութեան ատեն: Առաջին կիսախաղին երկու խումբերը հաւասար էին 0–0: Երկրորդ կիսախաղին 3րդ վայրկեանին Ֆրանսա նշանակեց առաջին կէտը: 7րդ վայրկեանին շահեցաւ Հունգարիա, եւ այս հաւասարութիւնը տեւեց մինչեւ 87րդ վայրկեանը, երբ Հունգարները երկրորդ կէտ մը նշանակեցին: Ֆրանսացիներու պարտութիւնը կրնար աւելի մեծ ըլլալ, եթէ Ռըմեթեռի նման բերդապահ մը չունենային:

Վարշաւայի մէջ Փրանսական Բ. խումբը եւ Լեհաստան հաւասար մնացին 1–1:

× Լոնտոն հաւաքուած էին աւելի քան հարիւր հազար հոգի, ներկայ ըլլալու համար արք տը Թրիոնֆի ձիարշաւին: Լաւագոյն ձիերը կը մասնակցէին եւ անակնկալ մը չեղաւ իտալացի Ռիպոյի յաղթանակը: Այս ձին 15րդ անգամն է որ առաջին կը հանդիսանայ 15 մրցումի վրայ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, Կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Սեւան – Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան Թատերասրահը:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ տեղի կ՚ունենայ բացումը լսարանի, Քատէ սրճարանի հաւաքատեղին: Կը խօսի՝

ՎԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ

Հայաստան կատարած այցելութեան տպաւորութիւններու մասին, այս առթիւ պիտի ներկայացնէ շատ հետաքրքրական ժապաւէններ:

Մուտքը ազատ է, ծախքերու մասնակցութեամբ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար Փր. Էքս լէ Պէնի կազմակերպուած դաշտահանդէսին առթիւ հաւաքուած գումարէն, Վիէնի դպրոցներուն յատկացուած բաժինը: Խորին շնորհակալութիւն բոլոր կազմակերպիչներուն, նուիրատուներուն եւ մասնաւորապէս Պ. Պ. Լեւոն Քայթանճեանին (Մարսէյլ), Արտաշէս Փամփուքճեանին (Փարիզ), Նշան Պետրոսեանի (Էքս լէ Պէն):

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները 43րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 24 Նոյեմբեր, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Կեդրոնական Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ Էվընիւ, Նիւ Եորք:

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ երկրորդ հրաւէր ընդհ. ժողովի, որ պիտի գումարուի շաբաթ եւ կիրակի, 8 եւ 9 Դեկտեմբեր 1956, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Հօթէլ Ռուզվէլթի մէջ, Մէտիսըն Էվընիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք:

Բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին. օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն:

Օրակարգ.—1. Ընդհ. տեղեկագիր 1955 տարեշրջանի: 2. Ընդհ. հաշուետուութիւն 1955 տարեշրջանի: 3. Ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ: 4. Զեկուցում Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ կատարուած տօնախմբութեանց եւ կէս միլիոն տոլարի հանգանակութեան մասին: 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ: 6. Ուղերձներ:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. ժողովի ատենապետ Ա. Մանուկեան, ատենադպիր՝ Մ. Մ. Յովսէփեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մարսէյլ քաղաքին մէջ:

Կը խնդրուի ծնողներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերոյիշեալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ: Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ դեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 18.30ին, 17 ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով: Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին: Առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու խնկելի յիշատակին եւ հոգեշունչ քարոզ մը պիտի խօսի: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըթէօզի վրայ աշխատողներ: Դիմել՝

Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).

Ծախու են թրիքօ շինելու կերպասներ (էնթերլոք լէն), յարմար գիներով:

***

Տան աշխատանքներու համար մնայուն եւ վստահելի կին մը (35 - 40 տարեկան): Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաչանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 11ին, ժամը 21ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անթառամ (Վարդերես) Պալեան կը փնտռէ հօրեղբօր տղան, ընիկ Դաւրացի, Մուշու վարպետի տղան՝ Պարգեւ Պալեան, որ գինուոր էր 1942ին Հայաստանի մէջ:

Տեղեկացնել Պ. Սընըքճեանի,
36, Rue Jacquard, Velizy Villacoublay
France (S. et O.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Ստոյգ տեղեկութիւն տուողին հինգ հազար ֆրանք պարգեւ:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ (մինչեւ 45 տարեկան) այր մը ընդհանուր մաքրութեանց եւ սպասարկութեան համար, վարժարանի մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 10 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7702 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3513

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՅԼԵՒՍ ԵՐԲԵ՛Ք...»

•

Բառերը անզօր են, որակելու համար այն եղեռն – գաւեշտական արարողութիւնը որ կատարուեցաւ Հոկտեմբեր 6ին, Փեշթայի մէջ, հովանաւորութեամբ կառավարութեան եւ կուսակցութեան :

Ազգային յուղարկաւորութեամբ եւ արտակարգ շուքով Պանթէոն փոխադրուեցան չորս ականաւոր դէմքեր, որոնք հրապարակաւ կախուած էին 1949ին, իբրեւ հայրենադաւ եւ լրտես :

Մէկը՝ արտաքին գործերու նախարարն էր, Լասլօ Ռայք, միւսը՝ Ապահովութեան վերատեսուչը, զօրավար մը, վերջին երկուքը գործօն անդամներ Կեդր. Կոմիտէի :

Հետագիրը կ'ըսէ թէ արարողութեան ներկայ էին 250 - 300.000 քաղաքացիներ, թէ կարգապահութեան կը հսկէին բարձրաստիճան սպաներ, փոխան ոստիկաններու, թէ չորս մահապարտները հռչակուեցան «մեծ մարտիկոսներ բանուոր դասակարգի» :

Գլխաւոր դամբանախօսը, փոխ – վարչապետ Անտալ Ապրօ, ուժգնօրէն ճաղկելով «սթալինեան տեսութիւնները եւ սըխալները», կ'աղաղակէր.

— « Ափսո՛ս որ չենք կրնար ողջնցնել մեռելները : Խորապէս կը ցաւինք որ հաւատացինք զրպարտութեանց որոնք յանգեցան մեր չորս ընկերներու նահատակութեան : Մենք պատժեցինք պատասխանատուները : Այլեւս երբեք պիտի չպատահին այն հրէշային բաները որոնց զոհ գացին մեր ընկերները» :

Ուրեմն, երէկ հրէշ, այսօր հերոս ...

Ապահովաբար դամբանախօսը ինքն ալ չհաւատաց «Այլեւս երբեք»ին, քանի որ այս տեսակ «հրէշային բաները» կը բխին հաստատուած կարգուսարքէն :

Ինչպէս ուրիշ արիւնազանդ բարբարոսութիւններ, այս չորս վարիչ դէմքերուն կախաղանները ալ վերագրուեցան «անձի պաշտամունք»ին :

Խրուշչեւի շնդալից յայտնութիւններէն ի վեր, բանուկ կամ դիպուկ բանաձեւ մը դատծ են, «անձի պաշտամունք»:

Աւելի քան քսան տարիէ ի վեր գործուած վայրենութիւններ, — խմբական գնդակահարութիւնները, զանգուածային «մաքրագործումներ»ն ու աքսորները կը վերագրուին այդ կռապաշտութեան :

Ուրեմն, բոլշեւիկեան կարգուսարքին մէջ անհատները այնքան տիրական, անդիմադրելի ուժ ունին, որ կրնան իրենց կամքին ենթարկել թէ կուսակցութիւնը, թէ կառավարութիւնը եւ թէ զանգուածները, գործելով ամէն տեսակ հրէշային արարքներ : Եւ այս՝ տարիներով :

Այն ատեն ո՞ւր կը մնան յեղափոխական գիտակցութիւնը, այլազան մարմիններու հակակշիռը, աշխատաւոր բազմութեանց արթնութիւնը :

Եւ ի՞նչ ապահովութիւն վաղուան համար, քանի որ Սթալիններ ու Բերիաներ միշտ կրնան բուսնիլ, իբրեւ հետեւանք ոստիկանական կարգուսարքի մը, միջնադարեան հաւատաքննութեան եւ ապարաբոյ վարդապետութեան մը :

« Այլեւս երբեք»ը արտասանողները վստա՞հ են թէ չորս նահատակներու ճակատագիրը պիտի չունենան իրենք եւ ուրիշներ ալ, ժամանակի ընթացքին :

Այդ վճիռը իմաստ մը կ'ունենար, եթէ թոյլ տային որ իւրաքանչիւր ժողովուրդ իր ճակատագիրը վարէր ազատօրէն, այս կամ այն վարչաձեւին տակ :

Եթէ ուզէին լուրջ վերաքննութիւն մը փորձել, կը կարծենք թէ տարուան 365 օրերը բաւական պիտի չգային, անմեղ զոհեր անպարտ հռչակելու եւ ազգային յուղարկաւորութիւններ կատարելու համար կարմիր կամարին տակ, սկսելով մեր մինուճար Երեւանէն ... **Շ.**

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

•

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ԻՐԵՆՑ ԲԱՆԱՁԵՒԻՆ ՎՐԱՅ

Ապահովութեան Խորհուրդի հոկտեմբեր 8ի նիստին մէջ Եգիպտոսի եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարները, Պ. Պ. Մահմուտ Ֆաւզի եւ Շեպիլով մերժեցին անգլօ-ֆրանսական ծրագիրը եւ առաջարկեցին յանձնախումբ մը կազմել Ազգային ժողովին հովանաւորութեամբ, բանակցելու եւ գործակցութիւն հաստատելու համար Սուէզի նաւարկութեան մասին : Երկուքն ալ շեշտեցին թէ կարելի չէ կարգադրութեան մը յանգիլ միջազգային հակակշիռ պահանջելով, ինչպէս կ'ընեն Ֆրանսա եւ Անգլիա : Մ. Ֆաւզի մանրամասնութիւններ չհաղորդեց իր առաջարկած գործակցութեան մասին, բայց յայտարարեց թէ անոր շնորհիւ կարելի է պաշտպանել թէ ջրանցքը գործածողներու շահերը եւ թէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը :

Ահաւասիկ երկու ճառերուն ամփոփումը. —

Մ. Ֆաւզի *բացատրեց թէ ջրանցքը ազգայնացնելով Եգիպտոս պարզապէս գերիշխան եւ անկախ պետութեան մը արանձնաշնորհներէն մէկը գործադրեց : Այս առթիւ զարմանք յայտնեց որ Եգիպտոսը կը մեղադրեն թէ միակողմանի կատարած է ազգայնացումը : «Ուրիշ ի՞նչ ձեւով կարելի է ազգայնացում կատարել : Սուէզի ջրանցքի ընկերութիւնը եգիպտական է : Իբրեւ գերիշխան պետութիւն եգիպտական կառավարութիւնը մենաշնորհ մը տուած է անոր, ջրանցքը շինելու եւ վարելու որոշ ժամանակաշրջանի մը համար : Կառավարութիւնը հարկ դատեց վերջ տալ այդ արտօնութեան : Բացարձակապէս անհիմն է այն պնդումը թէ ընկերութիւնը եւ 1888ի պայմանագիրը կապ ունին իրարու հետ » :*

Պ. Ֆաւզի յետոյ առաջարկեց «բանակցութեանց մարմին մը սահղծել բանաւոր կարեւորութեամբ » , խաղաղ կարգադրութեան մը մասին խորհրդակցելու համար : Եւ պարզեց առաջադրուած նպատակները. — 1. Գործակցութիւն մը հաստատել Սուէզի եգիպտական վարչութեան եւ ջրանցքը գործածողներուն միջեւ, լիովին նկատի առնելով Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը եւ իրաւունքները եւ գործածողներուն շահերը : — 2. Կարգուսարք մը հաստատել ջրանցքի տուրքերուն համար, երաշխաւորելով բոլորին հաւասարութիւնը : — 3. Բանաւոր առ հարիւր մը զանձել ջրանցքին եկամուտներէն, բարւոքումներ կատարելու համար :

Կրկնելէ ետք թէ եգիպտական կառավարութիւնը միշտ պատրաստ է բանակցելու, բայց կը մերժէ բռնի պարտադրուած կարգադրութիւն մը, նախարարը ամբաստանեց Ֆրանսան եւ Մեծն Բրիտանիան թէ գրգռիչ եւ ահաբեկիչ քաղաքականութեան մը հետեւին :

Ճառին շեշտը մեղմ էր, ինչպէս դիտել կուտան թղթակիցները : Իր առաջարկած յանձնախումբին համար անդամ կը նախատեսէր Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Անգլիան, Խ. Միութիւնը, Հնդկաստանը եւ Եգիպտոսը, եւ ի հարկին Նորվեգիան եւ Իրանը կամ Ինդոնեզիան և Շուէտը, եթէ կ'ուզեն աւելի զօրացնել :

Պ. Շեպիլով *իր ճառին մէջ հրաւիրեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները եւ առնել իրենց բանաձեւը զոր Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնած էին անցեալ ուրբաթ : Ըսաւ թէ Եգիպտոսը դատապարտելու որեւէ փորձ «ամենա–*

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

•

ՄԵՐ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

Շատեր կը տրտնջան թէ Հայաստան դեսպաններ չունի արտասահմանի մէջ :

Անհրաժե՞շտ է որ ունենայ, երբ կան կաթող. պատուիրակներ, պատր. տեղապահներ, նոյն իսկ առաջնորդներ կամ անպաշտօն եպիսկոպոսներ, որոնք անձնուիրաբար կը կատարեն նոյն պաշտօնը :

Անոնք երբեմն անձամբ կ'այցելեն իրենց ապրած երկիրներու իշխանաւորներուն, բայց աւելի շատ ծանուցագիրներ եւ հեռագիրներ կ'ուղղեն, պահանջ մը յիշեցնելու, հրապարակային բողոք մը ներկայացնելու համար :

Վերջին լուրը կուգայ Դամասկոսէն :

Առաջնորդը, Շաւարշ եպիսկ. որ Կաթ. պատուիրակի տիտղոս ալ ունէր, Սեպտ. 2ի օծումին առթիւ հեռագիրներ ուղղած է Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին և խորհրդարանի նախագահին, յիշեցնելով թէ չի ճանչնար Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսը, Զարեհ Ա. :

Այս երանելին կրնար պատերազմի բռնկումն ալ ուղղել, եթէ աշխարհական ըլլար :

Իր առաջին քաջագործութիւնը չէ այս : Կաթող. ընտրութենէն առաջ, դիմած էր Լիբանանի ներքին գործերու նախարարութեան, առաջարկելով յետաձգել ընտրութիւնը :

Քաղաքավարութեամբ նամբեցին, բայց շարունակեց պայքարիլ բոլոր միջոցներով, նորընտիր կաթողիկոսը տապալելու համար :

Դէպքերով յօդուածներ, բաց նամակներ եւ պարսաւագիրներ հրատարակեց :

Ի վերջոյ, իր չար բախտէն, ինքն էր որ տապալեցաւ : •

Ուրիշ մը, Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան անցեալ օգոստոսին հեռաւոր Քալիֆորնիայէն հեռագիր մը կ'ուղղէր Լիբանանի կառավարութեան, պահանջելով չճանչնալ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը :

Հեռագիրը ստորագրած էր նաեւ ուրիշ բարձրաստիճան մը, Վարդան արք. Գասպարեան :

Կը յիշէք թէ, դարձեալ Ամերիկայի մէջ, նորընծայ վարդապետ մը պահանջած էր դիմել Ազգաժողովին եւ ամերիկեան կառավարութեան, որպէս զի միջամտեն եւ ետ առնեն Անթիլիասը, իբրեւ Ամերիկահայերու դրամով շինուած հաստատութիւն մը :

Մեծ պետութեանց լիազօր դեսպաններէն ո՞ր մէկը համարձակած է այսքան յառաջ խաղալ, արիաբար եւ ինքնագլուխ : Գրաւոր թէ բանաւոր :

Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնաթերթը, *Սիոն*, յուլիս - օգոստոսի խմբագրականով կը փաստէր թէ հոգ չի տարուիր կրօնական դաստիարակութեան :

Եւ կը թելադրէր «տիպար, առաքինի եւ քրիստոնեավայել կեանք, ժառանգելու համար յաւիտենական կեանքը » :

Արդա՞ր է գանգատը, երբ այսքան «առաքինի եւ քրիստոնեավայել» գործունէութեան մը լծուած է մեր բարձրաստիճան կղերը, եպիսկոպոսական ծանուցագիրներով եւ... արքեպիսկոպոսական *ժուռնալներով* :

ՎԱՀԷ

ԻՐԱՔԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԿՈՉԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սաիտ (փաշա) սոփեստական կոչ մը ուղղեց, Պաղեստինի տագնապը լուծելու համար, տեսակցութիւն մը շնորհելով Լոնտոնի «Թայմզ»ին : Փարիզի թերթերը դիտել կուտան թէ պատահական չէ այս կոչը, ճիշդ այն պահուն երբ Ապահովութեան Խորհուրդը կը քննէ Սուէզի վէճը :

Նուրի Սաիտ այս առթիւ կը յիշէ Արաբական Դաշնակցութեան դիրքը՝ Պաղեստինի պատերազմէն ետք եւ 1950ին : Այն ատեն արաբական պետութիւնները մերժած էին Մոսկուայի գործակցութիւնը : Ցետոյ այն եզրակացութեան յանգած էին թէ բաւարար ուժեր չունին չէզոք դիրք մը բռնելու համար Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ : Ուրեմն, միակ բանաւոր քաղաքականութիւնն է գործակցութիւն Արեւմուտքի հետ : Ուստի, բացորոշ ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ Եգիպտոսի, որ այն ատեն երկու վերապահումներ յայտնած էր, — Սուտանի հարցին կարգադրութիւնը եւ Սուէզի շրջանին դրաւումը Անգլիոյ կողմէ :

Արդ, երկու խնդիրներն ալ կարգադրուած են, գոհացում տալով Եգիպտոսի : Այժմ Իրաքի վարչապետը «ողբալի» կը գտնէ Եգիպտոսի կառավարութեան անհաշտ ընթացքը : Եւ կը բացատրէ . — «Եկած է ժամանակը նոր ճիգ մը փորձելու եւ տեւական կարգադրութեան մը յանգելու արաբեւիսրայէլեան վէճի մասին, համոզելով Իսրայէլը որ բանակցի արաբական երկիրներուն հետ, Ազգաժողովին 1947ի առաջարկին հիման վրայ : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը սիրով կ'ընդունի Նուրի Սաիտի առաջարկը՝ սոփեստական կարգադրութեան մը համար : Այս առթիւ յիշեց թէ Պ. Իտըն իր միջնորդութիւնը առաջարկած էր 1955 Նոյ. 9ին, բայց որեւէ ուղղակի դիմում կատարուած չէր այն ատեն :

Ինչպէս կ'երեւայ, թէ Իրաք եւ թէ Մեծըն Բրիտանիա լըջօրէն մտահոգ են, տեսնելով որ կացութիւնը կը ծանրանայ Յորդանանի մէջ : Սուրիա եւ Սէուտի Արաբիա նոյնպէս մտահոգ են, տեսնելով Խ. Միութեան թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ, զէնքերու գնումէն եւ Սուէզի տագնապէն ի վեր : Իրաքեաններու կարծիքով, Անգլիա կ'ուզէ օգտուիլ այս պատեհութենէն, քաջալերելու համար արաբական երկիրներու դիմադրութիւնը Եգիպտոսի վարած քաղաքականութեան դէմ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կախաղանի դատապարտուեցաւ յոյն նպարավաճառ մը, Ցարտելիս, այն ամբաստանութեամբ թէ Յունիս 2ին անգլիացի զինուոր մը սպաննած էր Լարնաքայի մէջ : Մահապարտը աղաղակեց թէ բոլորովին անմեղ է : Իր կինը, քոյրը եւ մայրը, որոնք ներկայ էին դատավարութեան, մարեցան, երբ լսեցին մահավճիռը : Տասնեւմէկերորդ կախաղանն է այս :

ՓՈԶՆԱՆԻ (Լեհաստան) խռովութեանց առթիւ ամբաստանուած բանուորներէն երկուքը դատապարտուեցան չորս, մէկն ալ երկու տարուան բանտարկութեան : Ընդհ. դատախազը շատ աւելի ծանր պատիժներ պահանջած էր :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը կը շարունակէ ժխտական դիրք բռնել զինադադարի յանձնախումբին հանդէպ, իբրեւ բողոքի ցոյց :— Երուսաղէմի մէջ կը դատուի Սուրիացի բարձր պաշտօնատարի մը ամերիկացի կինը, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կատարած է ի նպաստ Սուրիոյ : Վճիռը պիտի տրուի վաղը, հինգշաբթի :

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ահաբեկումները կը շարունակուին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Առջի օր չորս Եւրոպացիներ սպաննուեցան, 28 հոգի ալ վիրաւորուեցան Պոնի մէջ : Նոյնպէս երկու Եւրոպացիներ սպաննուեցան եւ երիտասարդուհի մըն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ Ալժէի մէջ : Բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ Պոնի կարգ մը թաղերուն մէջ :

ԻՆՉ ՄՆԱՑԱԾ Է ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԵՒ ԹՐԱԿԻՈՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԷՆ

●

ԽՄԲ. — Ծանօթ ուսուցիչ ընկեր Օ. Զաքարեան վերջերս պտոյտ մը կատարած ըլլալով Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ մէջ, գրի առած է իր տպաւորութիւնները:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷ.— Երբեմնի հայաշատ այս կեդրոնը այժմ կը հաշուէ 1250 Հայ, 50ը կը պատկանի բողոքական, 70ը՝ կաթողիկէ համայնքներուն: Շուրջ երկու հարիւր հոգի կնքած են խառն ամուսնութիւններ:

Ընդհանրապէս մեր համայնքը բարեկեցիկ է: Ունինք բժիշկներ, ճարտարապետ, փաստաբան, հրապարակի վրայ ծանօթ առեւտրականներ եւ լաւ դիրքի տէր պաշտօնեաներ: Օգնութեան կարօտ հայրենակիցներու թիւը սահմանափակ է, բաղդատմամբ այլ շրջաններու:

Թաղական Խորհուրդը կը յանձնաձէ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին եւ կարգ մը ազգային կալուածներ: Գնահատելի աշխատանք կը տանի տնտեսական մարզի մէջ: Այժմ կը ջանայ փրկել քաղաքէն դուրս գտնուող ազգային հողամաս մը, որ կը գնահատուի երեք հազար անգլ. հնչուն ոսկի:

Իբր ազգային կազմակերպութիւն՝ թուենք Հ. Գ. Խաչը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը, Հ. Ե. Դ. Երիտասարդաց Միութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Խաղաղ համակեցութիւն մը գոյութիւն ունի Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Գ. Խաչի միջեւ, եւ աւելի կը պարտինք այս կազմակերպութեանց վարիչ ուժերուն: Տոքթ. Աբր. Աբրահամեան, Ռուբէն Գալֆայեան, Վարդան Տէր Զաքարեան, Յովհաննէս Պէճեան, Յակոբ Վարժապետեան, իրենց հետ ունենալով ուժեղ տարրեր, յաջողած են անցեալի կիրքերը մարել եւ բարեխնամ մեր զոյգ կազմակերպութեանց համար ստեղծել փոխադարձ յարգանք եւ հասկացողութիւն: Առողջապ., խնամատարական եւ կրթական հարցեր կը կարգադրեն միացեալ ճակատով եւ սրտառուչ գործակցութեամբ:

Նախապատերազմեան շրջաններուն, մեր բախտաւոր կայքերէն մէկն էր Թեսաղոնիկէն, ուր ունէինք դպրոցական ցանց մը: Վերջին աշխարհամարտէն աւելի, Հայ փոքրիկները զուրկ մնացին տոհմային կրթութենէն՝ Հայ դպրոցներու փակումով: Շնորհիւ Թաղ. Խորհուրդի ջանքերուն՝ ձեռք բերուած է արտօնագիր մը, որով կարելի պիտի ըլլայ համախմբել յունական նախակրթարան յաճախող հայ փոքրիկները եւ անոնց աւանդել մայրենի լեզու, շաբաթական երեք պահ, յետմիջօրէի ժամերուն:

Թեսաղոնիկէի ազգ. կեանքի առնչութեամբ կ'արժէ անդրադառնալ Հ. Բ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Գ. Խ.ի միասնական ջանքերով կազմակերպուած կազդուրման կայանին, որ 1950էն ասդին կը գործէ անխափան, ամրան եղանակին, եւ ուրկէ կ'օգտուին քաղաքին եւ շրջաններու հայ փոքրիկները, տղայ ու աղջիկ:

Մայրիներու անտառակի մը մէջ հաստատուած էին 7 վրաններ, պատսպարելով վաթսունի հասնող աշակերտ եւ պաշտօնեայ: Քարաշէն շէնք մըն ալ մաս կը կազմէր կայանին, բնակելի երկու սենեակներով, սրահով, խոհանոցով եւ ստորերկրեայ մառանով:

Կայանը ունէր իր պաշտօնէութիւնը, Հ. Գ. Խ.ի եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի տիկինները ու օրիորդները, որոնք եկած էին անձնուիրաբար ծառայելու մեր փոքրիկներուն, քառասուն օր հետու ապրելով իրենց ընտանեկան յարկերէն:

Կայանի կարեւոր առաջադրանքներէն մէկն է տոհմային կրթութենէ զուրկ մեր փոքրիկներուն ջամբել մայրենի լեզու, ազգային պատմութիւն եւ տոհմիկ երգեր: Աշխատանք մը, որ խղճմտօրէն ի գործ դրուեցաւ եռանդուն մարմնի մը կողմէ: Արդիւնք գոհացուցիչ էր:

Կազդուրման կայանը գործեց Յուլիս 25 — Սեպտեմբեր 3: Հարկ է ըսել, որ կայանը լաւ կազմակերպուած էր ընդհ. գիծերու մէջ: Շնորհիւ տրուած առատ եւ մեծ խնամքով պատրաստուած սնունդներուն, իւրաքանչիւր փոքրիկ 2 – 3 քիլոյի յաւելում մը արձանագրեց: Առաւօտեան պահերը յատկացուեցան դասախօսութեանց, իսկ յետմիջօրէի պահերը՝ ազգ. երգերու եւ այլն: Տղաքը պահուեցան աղատ եւ զուարթ մթնոլորտի մէջ, կատարուեցան պտոյտներ, հաւաքոյթներ, գիշերային կրակխաղ:

ԳՈՄՈԹԻՆԻ.— Երկրորդ աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք ծայր տուած փոթորիկը, որուն ենթարկուած էր մեր համայնքը, արդէն վերջ գտած է: Վերստեղծուած են անցեալին սերտ եւ բարեկամական կապերը՝ երկու քոյր ժողովուրդներուն միջեւ:

Ներգաղթի եւ, աւելի ուշ, արտագաղթի բերումով, հոս եւս նօսրացած է մեր համայնքը, որ ներկայիս կը հաշուէ 180 հոգի, մեծ մասով բարեկեցիկ: Սահմանափակ այս համրանքին մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն առեւտրականներն ու ոսկեայ արհեստաւորները (դերձակ, ոսկերիչ): Յայտնի դէմք մը դարձած է Պ. Կարապետ Այթարեան, իր հիւսուածեղէնի գործատունով, ուր կ'աշխատին 30-40 գործաւորուհիներ:

Թրակիոյ շրջանի մէջ միակն է այս համայնքը, որ օժտուած է ազդապատկան կալուածներով: Թաղական Խորհուրդը, կազմուած երիտասարդ եւ գործունեայ տարրերէ, յաջողած է հասութաբեր դարձնել ազգային կալուածները, որոնք տարեկան 50 – 60 հազարի եկամուտ մը կ'ապահովեն: Հիմնական նորոգութեան ենթարկուած է հայկական ակումբը, որ կիսափուլ վիճակ մը ունէր, եւ կարգ մը շինութիւններով բարեկարգուած է տեղւոյն Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին որ շուրջ 150 տարուան հնութիւն ունի: Համայնքին հովիւն է Տ. Շահէ քհնյ. Գալայճեան, որ հերթով կ'այցելէ Ալեքսանդրուպոլիս, Քսանթի եւ Գաւալա, Ս. պատարագ մատուցանելու:

Իբր կազմակերպութիւն՝ կը գործէ միայն Հ. Գ. Խաչը, որուն անդամագրուած են քաղաքին մեր ազնուականները: Կանացի պատուական այս կազմակերպութիւնն է, որ պարբերաբար հաւաքոյթներ կը կազմակերպէ, ազգայնօրէն կազդուրելով երբեմնի շէն ու բարգաւաճ այս համայնքը: Յուզումով հետեւեցայ իրենց մէկ ժողովին, ուր փութացած էին մեր Խաչուհիները եւ հիւրայ՝ տեսնելով զիրենք հայօրէն ապրելու իրենց յամառ ճիգերուն մէջ: Խոստացայ՝ ծաղկոց մը ունենալու իրենց ցանկութիւնը ներկայացնել Ազգ. Կեդր. Վարչութեան:

ՔՍԱՆԹԻ.— Յուզումով մտայ Քսանթի, ուր ունէինք եկեղեցի, դպրոց, կազմակերպութիւն, միութիւններ եւ կենսունակ երիտասարդութիւն: Անցեալի այդ փառքերուն վրայ հարկադրօրէն կը յօրանջէ ներկայիս բուռ մը հայութիւնը, շուրջ հարիւր հոգի:

Հոն եւս հանդիպեցայ քաղցր եւ սիրելի դէմքերու: Գոհ են առ հասարակ իրենց տնտեսական վիճակէն եւ սակայն ազգային ապրումներու կարօտը կը կրծէ անոնց հոգիները: Ընտանեկան յարաբերութիւնները մասամբ կ'ամոքեն հոգեկան դառնութիւնները:

Համայնքը բոլորովին զուրկ է ազգային կալուածներէ. որով չունի նիւթական յենարան: Ազգային տուրքի հասոյթներով կը մատակարարուի եկեղեցին, Թաղական Խորհուրդին կողմէ:

Քսանթիի անցքացած հայութեան ցուցանիշն է Հայոց եկեղեցին, ուր ամիսը անգամ մը տեղի կ'ունենայ ժամերգութիւն: Բարեբախտաբար զուգադիպութեամբ մը ներկայ եղանք, տոքթ. Մ. Ներսէսեանի հետ, կիրակնօրեայ Պատարագին: Տեսնուեցանք մեր հարազատներուն հետ, որոնք ծարաւն ունէին յուսադրիչ խօսքի:

Քսանթիի մէջ ալ կարելի է ձեռնարկել Հ. Գ. Խ.ի կազմութեան, դէթ փրկելու համար մեր փոքրիկները: Այդ շարժման համար անհրաժեշտ ձեռնհաս ուժերը չեն պակսիր: Կը բաւէ ստանձնել նախաձեռնութիւնը. գործը յետոյ ինքնին կը քալէ:

ԳԱՒԱԼԱ.— Հայերը՝ վաթսուն ընտանիք, 180 շունչ, 30ը ծխախոտի գործաւոր են. մնացեալները՝ արհեստաւոր եւ մանր առեւտրական: Վեց ընտանիքներ քաղաքէ եւ տասս ուրիշներ ալ շրջակայ գիւղերուն մէջ՝ կնքած են խառն ամուսնութիւններ:

Գաւալայի համայնքը չունի մնայուն հաստատ եկամուտներ, յանձնաձելու համար ազգային հաստատութիւնները: Այս պակասը կը լրացնեն Մորեան եւ Թղթուրեան ծխախոտի ընկերութիւնները, որոնք շարունակ նպաստած են տեղւոյն եւ Քըսանթիի ազգային հաստատութիւններուն: Բացառիկ հաճոյք մը եղաւ ինծի համար այցելել այդ հաստատութեանց եւ ծանօթանալ անոնց պաշտօնեաներուն: Յիշենք այս առթիւ Պ. Տիգրան Պէճեանը, տնօրէն՝ Մորեան եղբարց ծխախոտի հաստատութեան, որ իսկական հայրը եղած է Գաւալայի համայնքին: Պ. Եղուարդ Մեսրոպեան եւ Հայկ Պասմաճեան, Պէրպէրեանական, հայութեամբ օծուն եւ հայութեամբ շահագրգիռ: Այցելեցի Պ. Ե. Մեսրոպեանի բնակարանը եւ գրեթէ ժամ մը ամբողջ յափշտակութեամբ դիտեցի իր մատենադարանը, որ միակն է յունահայերուն մէջ հատընտիր գիրքերու ճոխութեամբ եւ ճաշակաւոր սարքաւորումով:

Գաւալայի մէջ գործող միակ կազմակերպութիւնը Հ. Գ. Խաչը կը հանդիսանայ, եռանդուն վարչութեամբ մը, որ կը խոստանայ աստիճանաբար ընդլայնել իր գործունէութիւնը:

Առանձին հաճոյք մը եղաւ ինծի համար մասնակցիլ ուխտագնացութեան մը դէպի Գաւալա, նախաձեռնութեամբ Թեսաղոնիկէի Հ. Գ. Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ գործակցութեամբը Գաւալայի Թաղ. Խորհուրդին, Ս. Խաչի տօնին առթիւ:

Սեպտեմբեր 16ի կիրակին, Թեսաղոնիկէէն, Տրամայէն, Քսանթիէն, Գոմոթինիէն եւ Ալեքսանդրուպոլսէն մասնաւոր ինքնաշարժներով Գաւալա փութացին 260 հայրենակիցներ, որոնք ներկայ եղան Ս. Պատարագի արարողութեանց: Եկեղեցին տօնական օրերու շքեղանքը կը ներկայացնէր: Ժամերգութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին շրջաններու դպիրները: Յաւարտ Ս. Պատարագի՝ կատարուեցաւ բանախօսութիւն եւ այլ մատաղաբաշխութիւն: Ժամը կէսօրէ վերջ 1ին, յոգնախուռն բազմութիւնը ինքնաշարժներով փոխադրուեցաւ «Գալամիցա» կոչուած ծովափնեայ վայրը, կէսօրուան ճաշի համար: Սկսաւ կերուխումը՝ ջերմ, զուարթ, շէնշող տրամադրութեամբ: Մեր սքանչելի ժողովուրդը, որ կորած էր տարածութիւններ, յանձն առած զոհողութիւններ, ի խնդիր քանի մը ժամուան ազգային, հաւաքական կեանքի մը, արդարեւ կրցաւ լիանալ: Ճաշէն ետք, փոքրիկ դադար մը տրուեցաւ եւ ապա, սեղանապետութեամբ գոմոթինիցի Պ. Գէորգ Մաթէոսեանի, գործադրուեցաւ յայտագիր մը, որուն մասնակցեցան բոլոր շրջանները:

Օ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. Գէորգ եկեղեցին ամբողջապէս նորոգուած ըլլալով, Սեպտեմբեր30ի, կիրակին բացումը կատարուեցաւ հանդիսաւոր պատարագով եւ մատաղօրհնութեամբ: Պոլսոյ բոլոր թաղերէն հոծ բազմութիւն մը փութացած էր, ներկայ ըլլալու արարողութեանց: Օրուան պատարագիչն էր Գարեգին պատրիարք որ քարոզէն վերջ կատարեց նաեւ մատաղօրհնութիւնը տաճարին սեմին վրայ մորթուած ոչխարներուն: Պատարագէն վերջ սեղան մը սարքուեցաւ խորհրդարանին մէջ, մասնակցութեամբ 300 ծանօթ հայրենակիցներու:

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

Լենինկրատը խիստ օտար եկաւ ինծի: Ոչ իսկ մէկ բառ կրցայ հասկնալ: Գիտէ՞ք ինչ մարտիրոսութիւն է ճամբորդել առանց օտար լեզուներ գիտնալու: Ես այդ զգացի Մոսկուայի մէկ նամակատան մէջ ալ: Երրորդ գիշերը սկսելէ առաջ հասանք Պրեսթ Լիթովսք, ուր ժամանակին կնքուած էր Հայերուս համար այնքան մահացու դաշնագիր մը: Պրեսթ-Լիթովսք յաճախ կռուախնձոր եղած է Լեհաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ: Ահա վերջապէս խորհրդային դրօշը, Սովետական սպաներ ու զինուորներ կը մօտենան կառախումբին եւ շուրջ երեսուն տարեկան բարձրահասակ եւ հարիւրին հարիւր ռուս աղջիկ մը կը մօտենայ հարցնելով թէ Ֆրանսացի շրջիկնե՞րն ենք: Խումբին առաջնորդը, երիտասարդ Հէքիմեան կուտայ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները: Աղջիկը կը խօսի ֆրանսերէն, յայտնելով թէ իրեն պարտականութիւն յանձնուած է մինչեւ Մոսկուա, թերեւս մինչեւ Երեւան առաջնորդել մեզ: Կը փոխադրուինք նոր կառախումբի մէջ որ ռուսական է, շատ մը յարմարութիւններով: Կը ստանանք մահճարարձ վակոն եւ երրորդ գիշերուան մութին մէջ կը յաջանանք դէպի Մոսկուա, Մինսք. Սմոլենսք պծով:

Ռուսական այս հողամասը շատ գեղեցիկ է եւ կանաչաւուն — բայց ոչ այնքան բերրի: Յաճախ կը հանդիպինք կիզահողի եւ անասնապահութեան կոլխոզներու: Ռուսական խաղաղ դաշտերու մէջէն մինչեւ մեզ հասած է, եւ սովետական իշխանութիւնը տակաւին աչք չէ բացած բարեփոխելու համար զայն: Եթէ շըլլային պատերազմն ու անոր աւերները կամ վաղուան վախը, մարդը հրաշքներ կը գործէր հողին վրայ:

20 - 21 օգոստոսի գիշերը, ժամը 0.30ին կը հասնինք Մոսկուա: Ինթուրիսթի կառքը կուգայ մեզ առաջնորդելու Ցենտրալ հիւրանոցը, Մաքսիմ Կորքի պողոտային վրայ: Բոլորս ալ կը ստանանք յարմար սենեակներ, եւ հոն կ'անցընենք առաջին հանգիստ գիշերը:

Յաջորդ առտու ժամը 8ուկէսին հիւրանոցի ճաշարանը ճաշելէ վերջ, Ինթուրիսթի կառքը մեզ կը տանի պտտելու: Հին արքայական իրեր կը տեսնէք թանգարաններու մէջ, կը խօսուի մեզ Մեծն Պետրոսի 14 արհեստներու մասին: Կը տեսնենք իր իսկ ձեռքով կարուած կօշիկները, ու զանազան իրեր:

Յարերուն եղած նուէրներու կարգին աչքի կը զարնէ Հայոց կողմէ եղած նուէրը՝ աթոռ մը ամէն տեսակ թանկագին քարերով բանուած: Ըսին թէ ամէնէն արժէքաւորն էր այդ իրերուն: Թանգարաններուն ու պատկերներուն պալատներուն մէջ աչքի կը զարնէ ամէն տեսակ արուեստ: Գուրգուրանքով պահուած էր ամէն բան: Տեսայ քառասուն քառակուսի մեթր տարածութեամբ իւղաներկ շրջանակ մը, գործ Իվանովի որ 25 տարի աշխատած է, մէջտեղ բերելու համար գլուխ գործոց մը... Յիսուսի երեւումը որ կ'աւետուի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչի կողմէ: Դէմքերու վրայ կը տեսնուի հաւատացեալը, երանգներու այնպիսի կատարելութիւն որ ամէնէն դժուարահաճ քննադատն անգամ պիտի հիանար: Միւսքը ինկաւ Գրիգոր Լուսաւորիչի մօլեռանդութիւնը մեր հեթանոսական արուեստին հանդէպ:

Երկրորդ օրը գացինք տեսնելու համալսարանը, աւելի քան տասը հազար սենեակներով, 24 յարկանի հաստատութիւն մը, 32 հեկտար ծաղկաստաններով եւ յարակից շէնքերով:

Վերելակը քանի մը վայրկեանէն մեզի հանեց աւելի քան վաթսուն մեթր բարձրութեան մը վրայ ուրկէ կը տեսնուի Մոսկուան իր ամբողջ գեղեցկութեամբ: Քիչ անդին կը գտնուին երկու մարզարանները, որոնց մէկը կոչուած է Լենինի անունով եւ կրնայ առնել 104.000 հանդիսատեսներ: Քաղաքը որ այդ տեղէն կը բաժնուի գետով իր մարմարով վերջացող պարիսպով մը, արեւի շողերուն տակ Կրեմլինի եւ միւս 17 գմբեթաւոր աստղերով վերջացող գմբէթներու հովանաւորութեամբ առասպելական տեսարան մը կը պարզէ:

Կարգը եկած էր տեսնելու հայկական հաստատութիւնը 15 հանրապետութեանց շարքին: Հայկական ոճով կառուցուած է շէնքը, մեր տուֆով, մեր ազգ. կամարներով, Սեւանն ալ շէնքին մէջտեղը: Իսկական արուեստական ճուկեր ջուր կը մատակարարեն արուեստական Սեւանին: Ցուցադրուած էին ամէն տեսակ արտադրութիւններ, մարմար, պեմզա, պազալթ, ու տուֆը, բուրդ եւ բամպակ, զանազան մուշտակներ: Մեր 160 տեսակ խաղողներուն մեծ մասը, խնձորն ու ծիրանը, տանձն ու դեղձը, սեխն ու ձմերուկը: Երեւան քաղաքի մաքէթը սարքուելու վրայ էր, բայց աւարտած չըլլալով աշխատանքները կը կատարուէին վարագոյրին ետին: Իսկական երկաթեայ վարագոյր, վարպետները անդրդուելի մնացին, ըսելով. — «Կիսատ բանը ոչինչ չի տալիս»: Ափսո՛ս որ վերադարձին չկրցանք հանդիպիլ: Չեմ կարծեր թէ 33 շրջիկներուն մէջ գտնուեցաւ մէկը որ չհպարտանար, տեսնելով որ երէկուան ջարդուած ու փշրուած Հայը շատ մը մեծ ազգերու կարգին ի պատուի էր այդտեղ իր արուեստով, արհեստով եւ բովանդակ իր հոգեկան զօրութեամբը...

(2) (Շար.)

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

●

Եղա՛ակին առաջին լսարանը տեղի ունեցաւ գործակցութեամբ Ֆրանսահայ Լսարանի Սեպտ. 29ին, շաբաթ գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։

Դասախօսն էր Պ. Մանաւէ Սեւակ, նիւթը՝ «Հայ մշակոյթի էական դիմագիծը եւ անոր պարտադրած ցեղապահպանման հարցերը»։

Կը նախագահէր Պ. Մ. Պարամեան որ ներկայացուց օրուան դասախօսը, յայտնելով թէ ան մեծ համբաւ կը վայելէ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, միշտ կը մասնակցի միջազգային համագումարներու եւ, հակառակ իր ծանր աշխատանքներուն, խորապէս կապուած է հայութեան եւ անոր Դատին։

Մ. Սեւակ.— Տարիներով առիթ ունեցած եմ մօտէն շփում ունենալու Հայոց պատմութեամբ եւ մշակոյթով զբաղող անձնաւորութեանց հետ, Եւրոպայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ, տեսակցած եմ նաեւ Վենետիկի Մխիթարեան հայրերուն հետ, եւ հարցուցած բոլորին թէ ի՛նչ է իրենց բիւրեղացած կարծիքը հայութեան ցեղապահպանման հարցին շուրջ։

Դժբախտաբար գերականօրէն ձեւաւորուած չէն ստացած պատասխանները եւ յուսախաբ եղած եմ։

Սփիւռքի հայութիւնը հոգեկան անտառուր ճգնաժամ մը կ՚ապրի։ Անոր պէտք է մօտենանք ինչպէս հիւանդի մը։ Սակայն նախ պէտք է ճշդել հիւանդութեան բնոյթը, որպէս խնամք ծրագրելէ առաջ։

«Թէեւ վեց դարերու թրքական լուծի գործած աւերները կարեւոր ազդակներ են մեր պարզած հիւանդագին երեւոյթին, բայց պէտք է սկսինք 1915ի Եղեռնէն, որ ոչ միայն մահացուց աւելի քան մէկ միլիոն հայութիւն, այլ եւ զրկեց մեզ մեր նկարագիրը կերտող, այն՝ դարաւոր դաստիարակէն, մեր ցեղին բնակավայրէն»։

Մեր սրբութիւնները դեռ երեսուն տարիներ առաջ նուիրական յիշատակներ էին, ներկայիս վերածուած են անճանաչելի ատուերներու եւ մասամբ վարակուած՝ հակառոհմային օտարածին վարդապետութիւններով եւ աւերիչ ոտնձգութեամբ թունաւորուած է Սփիւռքի հայութեան մէկ կարեւոր հատուածին նկարագիրը, դառնալով անճանաչելի։ «Ապրիլեան Եղեռնի եւ անոր յաջորդող քաղաքական դէպքերու հետեւանքով երկու կարեւոր բաժանումներ ստեղծուած են, մին՝ կը ներկայացնէ հակառոհմային, հակապատմական ամբոխ մը, միւսը՝ իր ճակատագրին տէր հաւաքականութիւն մը, մեր ներկայ ճգնաժամին վախճանը կախում ունի այս երկու բաժանումներուն պայքարի ելքէն։

Իր անցեալի աւանդութիւններու դէմ մեղանչող ամբոխը անգոյն է եւ աննկարագիր, մեր երեք հազար տարուան պատմութեան նշանակութիւնը, դէպքերու ընթացքը կը խեղաթիւրէ եւ կը փորձէ շրջել անոնց նկարագիրը սոփեստական արամաբանութեամբ։ Բոլոր ազգերու պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ որեւէ յառաջդիմութիւն կամ ստեղծագործութիւն ինչպէս եւ ցեղային դիմագիծը, ազատ մտքի արտայայտութիւններ են։ Առանց հոգիի եւ մտքի ազատութեան կարելի չէ ունենալ ազգային գոյութիւն եւ ապահովել ցեղի եւ պատմութեան յարատեւութիւնը։ Հետեւաբար պիտի գիմենք այդ ազատութիւնը անմահացնող խորհուրդներու, զօրութիւններու ակունքին, ստանալու համար պատասխանը այն հարցին թէ՝ ինչո՞ւ համար հայ մնալ կ՚ուզենք։

Այս հարցին պատասխանը կուգայ այդ ակունքէն, երկու լրացուցիչ մասերով։ Մին՝ հոգեկան եւ գաղափարական բնոյթ ունի եւ վեր է բոլոր շօշափելի տարրերէն, այդ ուժը հոգիի անկախութիւնէ եւ էական դիմագիծը մեր մշակոյթին, այդ է սկիզբը բոլոր ստեղծագործութեանց եւ ազգի տեւականութեան։

Անկա՞խ են մտքով եւ հոգիով, կրնան կատարել ստեղծագործութիւն, այս է հիմքը բոլոր յատկանշական եւ ինքնուրոյն ցեղային յառաջդիմութեանց եւ քաղաքակրթութեանց։

Միւս պատասխանը՝ գործնական հանգամանք ունի։ Անցեալին Հայկի, Արամի, Վարդանի դիմագիծը կուեց, այսօր կը կռէ Գէորգ Զաւուշի, Նիկոլ Դումանի, Անդրանիկի եւ անոնց հոյլը կազմող անձնազոհ ֆետայիներուն։

Երէկ այն ժայթքեց Կոմիտասի հոգիէն, այսօր կը ժայթքէ Արամ Խաչատուրեանէն։ Երէկ Ահարոնեանն էր, Սիամանթօն եւ Դանիէլ Վարուժանը, այսօր կը ցայտէ Եղիշէ Չարենցի հոգիի ծալքերէն։

Հոգիի եւ մտքի այս կայծերը կ՚ապացուցանեն Անմահութիւնը մեր պատմութեան որ երեք հազար տարիներու ընթացքին, անխախտ եւ անսայլայլ հոսեր է Հայաստանի բարձրաբերձ լեռներէն ի վար։ Ո՛չ ... ուժ, ոչ Ասորեստանը, ոչ Թուրքը, եւ ոչ ալ ներկայի ... դասակարգի կեղծ մարգարէները կրնան կասեցնել։

«Ամբոխ մը կայ որ շուարած է, խաւարի մէջ կը խարխափէ, կ՚անբարոյականայ եւ կը դաւաճանէ մեր ուժերու սրբազան ակունքին։ Այս ընթացքը կրնայ կործանել մեզ։

Չեմ կրնար երեւակայել թէ ի՛նչ խօլական տեսակէտ կը հետապնդեն մեր հայրենիքի իշխանաւորները, արհամարհելով արտասահմանի հայութեան առողջ տարրերու գոյութիւնը, ու կը շարունակեն պառակտումներ սերմանել։ Այդ իրենց գործն է, մենք ալ մեր գործը ունինք կատարելիք։ Ունինք աւանդութիւններ, մատենագրութիւններ, մարտիրոսներ, անթիւ գանձեր։ Ժամանակ է որ արթննանք եւ գիտակցինք վտանգին։

Նոյնիսկ Մեծ Եղեռնի լրիւ պատմութիւնը չունինք մատենադարաններու մէջ։ Բոլոր մեր պատմական ու մշակութային արժէքները պէտք է գրել նոյն իսկ օտար լեզուներով, եւ ցրուել օտարախօս հայ երիտասարդներու մէջ, որպէսզի կարդալով հպարտանան իրենց ցեղային արժէքներով եւ օտարներն ալ ծանօթանան մեր մշակոյթին։ Իմ եզրակացութիւն, յայտնեմ, որ գաղութներու մէջ հայութիւնը կրնայ փրկուիլ միայն նոր սերունդով, որուն պէտք է տրուի առողջ և շինիչ դաստիարակութիւն հայ աւանդութիւններու շուրջ։

Ներկաներուն կողմէ եղան հարցումներ որոնց սիրով պատասխանեց յարգելի դասախօսը։

ՆՈՐԷ՞Ն ԱՐԿԱԾԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

●

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ, կրկին ճննելով «եկեղեցասէր»ներու նոր սպառնալիքը, «ուրոյն եւ անկախ կազմակերպութիւն» ստեղծել, մայր եկեղեցի շինել եւայլն, կը յայտարարէ (3 հոկտեմբեր).—

Ըսած էինք ու կը կրկնենք անհաւասիկ.

— «Անկախ եկեղեցի» եւ «եկեղեցական ուրոյն կազմակերպութիւն» ստեղծելու արկածախնդրական որեւէ քայլ՝ պիտի խեղդուի իր սաղմին մէջ։

Հայութիւնը «համայնք» է, եւ հայ կեանքը «համայնական» դրութեամբ կազմակերպուած է այս գաղութներուն մէջ։ Լիբանանի, Սուրիոյ, ինչպէս նաեւ սփիւռքեան բազմաթիւ շրջաններու մէջ՝ տեղական իշխանութիւններ իբրեւ հայ ազգային եւ եկեղեցական միակ ու գերագոյն իշխանութիւն կը ճանչնան ազգին քուէներով պատասխանատուութեան կոչուած հանրային վերին մարմինները, եւ նոյն այդ մարմիններու քուէներով հոգեւոր իշխանութեան կոչուած եկեղեցականութիւնը։

... Մէկ բան պիտի գիտնան,— պէտք է գիտնան բոլոր գոյնի պատեհապաշտներն ու գործակատարները — թէ Սփիւռքը նոր աղէտի մը եւ նոր ու անդարմանելի ցնցումներու կրնայ ենթարկուիլ այդ պարագային։

Գէթ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, նման մահափորձի մը դէմ պիտի ցցուին ազգային - եկեղեցական ղեկավարութիւնն ու հայ ժողովուրդը։

Պիտի ցցուին՝ իրենց իրաւունքներուն եւ ազգային – եկեղեցական դարաւոր օրէնքներուն ուժով։

Եւ չահագրգռուող երկիրներ կամ իշխանութիւններ, — այս պարագային՝ Լիբանանի եւ Սուրիոյ պետական իշխանութիւնները — թոյլ պիտի չտան որ այդ իրաւունքներն ու օրէնքները վտանգուին որեւէ ձեւով։

Չեն կրնար «եկեղեցի կառուցանել» եւ «եկեղեցական ուրոյն կազմակերպութիւն ստեղծել» այս երկրին մէջ։

Այդ իրաւունքը չեն տար իրեն մեր համայնական օրէնքներն ու Լիբանանեան Հանրապետութեան երկու ապրիլ 1951ի մասնաւոր օրէնքով նուիրագործուած «Լիբանանի Հայոց անձնական իրաւունքները» (Սթաթիւ բերսօնէլ), որուն ութերորդ յօդուածը կ՚ըսէ բառ առ բառ.

— «Կրօնական իշխանութեանց իրաւասութենէն կամ իրաւասու համայնքներու իշխանութենէն կախում ունին, չահագրգռուող համայնքի ներքին կանոնագրութեանց համաձայն, կառուցումը եկեղեցիներու, վանքերու, գերեզմանատուներու, բարեգործական, կրթական եւ դաստիարակչական հաստատութեանց, անոնց մատակարարութիւնը եւ ջնջումը անոնց կրօնական հանգամանքին. եւ այս՝ համաձայն ներքին օրէնքներուն եւ կանոններուն, որոնք ի զօրու են։

«Համախմբական», «անկախ» անուն եւ «յառաջդիմական» հի՛ն թէ նոր թափթփուքներ՝ կրնան ամէն բան կառուցանել, բացի եկեղեցիէ եւ վանքէ ...

Կրնան ամէն ... գինովութեան անձնատուր ըլլալ, բացի «անկախ եւ ուրոյն եկեղեցական կազմակերպութիւն» ստեղծելու գինովութենէն։

Կրնան ամէն երազ փայփայել, բացի ... «մայր տաճար» կառուցանելու ցնորքէն։

Կրնան ամէն ձեւով խաբել, թունաւորել եւ օրօրել այս ժողովուրդը։ Սակայն չեն կրնար վտանգել ազգային – եկեղեցական մեր կեանքի կարգուսարքը»։

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՄԸՇԼԻԻ (Սուրիա) Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր ակումբը մօտ ապագային պիտի դառնայ նոր սերունդի մշակութային, մարմնակրթական եւ ազգային կեդրոնը։ Շէնքը պիտի արժէ յիսուն հազար ս. ոսկի։ Արդէն իսկ ծախսուած է 25.000, շէնքին կմախքը բարձրացնելու եւ տանիքը ամբացած պեթոնով ծածկելու համար։ Քանի մը շաբաթէն սրահը կը դառնայ գործածելի եւ այն ատեն պէտք է ճարել երկրորդ 25.000ը, ամբողջացնելու համար շինութիւնը։ Գաղութը իր սեփական միջոցներուն ապաւինելով որոշած է գլուխ հանել այս գնահատելի ձեռնարկը։

ՕԵՐՄ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ արժանացած է Պէյլէրեան քոյրերը, Մ. Նահանգներու մէջ, [illegible] դիմանկարներով։ Տիկին Պէյլէրեան [illegible] աղջիկները որոնք երկու տարի առաջ [illegible] գացած էին Մարսէյլէն, շինած [illegible] պեթ Թագուհիին, Նախագահ Այզնհաուերի դիմանկարները, ուրիշներու կարգին։ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Տիկինը նախ ի նիւթը կը գծէ սեւ մատիտով, ապա կ՚ասեղնագործէ գոյներու սքանչելի ներդաշնակութիւն մը ստեղծելով։ Այզընհաուերի դիմանկարը, որ նուէր պիտի տրուի Նախագահին, 60×75 ծաւալ ունի։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (166)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

6.— ՈՒՐԱՑՈՂԸ ԻՒՐ ՏԱՆ ՇԷՄՔԻ ՎՐԱՅ

Դարձեալ զզւումունքների կատաղի մրրիկը սկսեց ալեկոծել նրան։ Երկար այդ խռովութեանց մէջ տանջւում էր նա, մինչեւ խելագարի նման ձեռքը տարաւ դէպի բորբոքուած ճակատը, եւ դողդոջուն ձայնով արտասանեց.

— Ոչ, ոչ, ով տէր, ես սիրում եմ... առանց նրան ինձ համար լոյս եւ կեանք չկայ... Դու ստեղծեցիր սէրը, Դու դրեցիր իմ մէջ սէրը, եւ Դու պէտք է լինես նրա զօրավիգը ... Նա քո արարչագործութեան ամենամեծ արդիւնքն է ... Ժամանակներից առաջ քեզ յայտնի էր նրա եւ կեցուցիչ եւ մահացուցիչ զօրութիւնը ... Դու գիտէիր, թէ որպիսի անողորմ ձեռքով պէտք է դարձնէ նա մարդկանց սրտերը՝ թէ դէպի բարին եւ թէ դէպի չարը... Ինձ ձգեց վերջին ճանապարհի վրայ, եւ պէտք է շարունակեմ առաջ գնալ... Թող աշխարհի մէջ մի անարգ նշաւակ դառնամ ես, թող ապագայի համար յաւիտենական դատապարտութեան առարկայ դառնամ ես, թողամէն ոք անէծքով արտասանէ իմ անունը, — բայց ես սիրում եմ, եւ կը սիրեմ ... Իմ անգին Որմիզդուխտը պէտք է լինի Հայաստանի թագուհին, իսկ ես պէտք է դառնամ թագաւոր, միայն նրան արժանի լինելու համար ... Թող արիւնով ողողուի այն ուղին, որ տանում է ինձ դէպի Հայոց գահը ... Թող դիակներով կազմուի այն սոսկալի ամբարտակը, որ կը հասցնէ ինձ մինչեւ այդ բարձրութիւնը ... Բոլորը քաղցր է ինձ համար, բոլորը ախորժելի է ինձ համար, որովհետեւ այդ բարձրութեան վրայ պէտք է վայելեմ նրա սէրը..

Սատանան, դեռ արեւը նոր էր ծագել, դեռ նոր հօտերը քշում էին դէպի մերձակայ արօտները, երբ Մանիի տապարին մօտեցան երեք սպառազինուած ձիաւորներ։

— Այստեղից անցա՞ւ մի սպիտակ ձիաւոր, — հարցրեց նրանցից մէկը։

— Նա գիշերը ինձ մօտ հիւր էր, — պատասխանեց հօվիւը։

— Ինչ եղաւ։

— Գնաց։

— Ե՞րբ գնաց։

— Նա եկաւ գիշերով, եւ գնաց գիշերով։

— Ո՞ւր գնաց։

— Մութն էր, ես նրա ետեւից երկար նայեցի, բայց նկատել չկարողացայ, թէ ուր գնաց։ Ո՞վ էր նա, հարցրեց հօվիւը, ինքն եւս հետաքրքրուելով։

— Մերուժանը։

«Ախ, եթէ գիտենայի»... իւր մտքում ասաց հօվիւը եւ մնաց շուարած։

«Ախ, եթէ փոքր ինչ շուտ հասնէինք» ... մտածեցին ձիաւորները եւ հեռացան։

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

«Ապա յետ այսորիկ խաղաց գնաց թագաւորին Պարսից Շապուհ ամենայն իշխանութեամբ զօրաց իւրոց եւ չուաւ եկն յերկիրն Հայոց. եւ առաջնորդ ունէր ընդ իւր զՎահան ի Մամիկոնեան տոհմէն, եւ զՄերուժանն յԱրծրունեաց տոհմէն ..

«Իբրեւ իր բանակն Շապհոյ թագաւորին Պարսից ի գաւառն Բագրեւանդայ յաւերս քաղաքին Զարեհաւանի ... անդ ժողովեցին առաջի թագաւորին Պարսից զամենայն գերին մնացորդաց աշխարհին Հայոց ապա հրաման տայր թագաւորն Պարսից Շապուհ, զամենայն այր ի չափ հասեալ կոխան արարեալ փղաց, եւ զամենայն այր ի չափ հասեալ կոխան արարեալ փղաց, եւ զայնենայն զկին եւ զմանուկ հանել ընդ ցից սայլից։ Հազարք հազարաց եւ բիւրք բիւրուց սպանին զի ոչ գոյրթիւ կամ համար սպանելոցն։ Եւ զկանայս ազատացն եւ նախարարացն զփախուցեալսն հրաման տայր տանել յասպարէզն որ էր ի Զարեհաւան քաղաքի։ Եւ հրաման տայր հոլանել զամենայն ազատ կանանին, եւ նստուցանել առաջի ամենայն ասպարիսին. եւ ինքն Շապուհ արքայ հեծեալ ի ձի, շաւակի (արշաւակի) անցանէր առ կանանովն ...

«Եւ զազգի Սիւնեաց տոհմին զամենայն զայր ի չափ հասեալ կոտորեցին, եւ զկանայս սպանին, եւ զամենայն մանկտին ներքինիս հրամայէր առնել. եւ խաղացուցանել յերկիրն Պարսից։ Եւ առնէր, զայս ամենայն վասն վրիժուցն Անդովկայ, որ եղեւ պատերազմ ընդ Ներսեհ արքայ Պարսից»։

Փաւստոս

Մերուժանի եւ Վահան Մամիկոնեանի պարտութեան համբաւը կայծակի արագութեամբ հասաւ Տիզբոն։ Այդ բօթը այն ատենան ազդեց զօրաց Շապուհի վրայ, որ վճռեց՝ անձամբ անցնել իւր զօրքերի գլուխը եւ մի մեծ արշաւանք կատարել դէպի Հայաստան։ Նրան այնքան չէր ցաւեցնում իւր զունդերի կորուստը, որ ընկան Վանայ պարիսպների մօտ, որքան կատաղեցնում էր այն միտքը, որ իւր նպատակներ, Հայոց վերաբերութեամբ՝ հէնց առաջին անգամից անյաջողութեան հանդիպեցան։

ՐԱՖՖԻ

ծանր հետեւանքներ» կրնայ ունենալ : Այդ ձեռնարկը չի կրնար օգնել հարցին լուծման եւ կրնայ խախտել Ազգաժողո - վին հեղինակութիւնը զոր բոլորս ալ յանձն առած ենք պաշտպանել եւ յար - գել » :

Այս առթիւ յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը անցեալ օգոստոսին պաշտպանեց Հնդկաստանի վարչապետին առաջարկը որ կը թելադրէր խորհրդատումարմին մըստեղծել, Եգիպտոսի հետ միասին գործելու հա - մար : Այն ատեն խորհրդային պատուիրակութիւնն ալ կարգ մը թելադրութիւններ ըրաւ որոնք վերջնական չէին : «Պէտք է հանդարտօրէն քննենք հարցին բուն էու - թիւնը եւ ջանանք դրական կարգադրու - թեան մը յանգիլ, համաձայն Ազգաժողո - վին վեհ նպատակներուն եւ սկզբունքնե - րուն» :

Ահաւասիկ Շեպիլովի առաջարկները.—

1. Նաւարկութեան ազատութիւն բոլոր երկիրներու առեւտրական եւ ռազմական նաւերուն համար, ամբողջական հաւասա - րութեան հիման վրայ : 2.— Եգիպտոսի կողմէ երաշխիք հաստատելու Ջրանցքին նաւարկութեան ազատութիւնը, ապահո - վութիւնը, պահպանումը եւ բարւոքումը : 3.— Համաձայնութիւնն ստորագրող բո - լոր կողմերը յանձն կ'առնեն չգործել այնպիսի արարքներ որոնք կրնան խախ - տել Ջրանցքին անձեռնմխելի հանդաման - քը : 4.— Գտնել յարմար ձեւեր գործակ - ցութիւն հաստատելու համար Եգիպտոսի եւ Ջրանցքը գործածողներու միջեւ :

× Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը արգիլեց բոլոր Թղթա - կիցներու մուտքը Սուէզի ընկերութեան հաստատութեանց մէջ, այն առարկու - թեամբ թէ սուտ լուրեր կը տարածեն վնասարարութեան մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ Մ. Նահանգներու Աչ - խատանքի կուսակցութիւնը, որ ներկա - յացուցիչներ ալ ունէր երեսփ. ժողովին մէջ, 1940էն ետք : Ներքին վէճեր կը տի - րէին երկար ատենէ ի վեր :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ անգ - լերէնի տեղ Ֆրանսերէնը կը տիրապետէ Իսրայէլի երկրորդական վարժարաննե - րուն մէջ, եբրայերէնէն վերջ :

ՃԱՄԲՈՒ արկածներու հետեւանքով 252 հոգի մեռած, 8191 հոգի վիրաւորուած են Սեպտեմբեր մէկէն 15, համաձայն պաշ - տօնական տեղեկագրի մը :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւնը ճամբած է 120 լիբանանցի բանուորներ, այն պատճառա - բանութեամբ թէ Թրիփոլիի համար ծրա - գրուած նաւթուղին պիտի չինուի Սու - րիոյ Պանիաս նաւահանգիստին մէջ, հե - տեւաբար այլեւս պէտք չունին :

ԱՐԱԲԻՈՑ մէջ ձերբակալուեցան կարգ մը մասնագէտներ, իբրեւ պատասխանա - տու վերջերս պատահած երեք պայթում - ներու :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ հանրապետութեան նախա - գահը Վանէն Պաթման գնաց օդանաւով : Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պաթմանի, Ղարզանի եւ Սղերդի հորերը օրական հազար թոն քարիւղ կ'արտադրեն եւ կըր - նան գոհացնել արեւելեան նահանգնե - րուն բոլոր պէտքերը, տարեկան ութ մի - լիոն տոլարի խնայողութիւն մը ապահո - վելով : Այս քարիւղը պիտի սպառի 25-30 տարի ետք, ուստի պեղումներ կը կա - տարուին :

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ համա - ձայնութիւն մը կնքուած է Թուրքիոյ հետ, առեւտրական գործառնութեանց եւ քարիւղի հայթայթման մասին :

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաները յաւելում պահանջած ըլլալով, կառավարութիւնը 19 միլիառ ֆրանք տրամադրած էր : Պաշ - տօնեաները գոհ չեն : Բանակցութիւնները կը շարունակուին :

ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՅ Ֆրանսայի զանազան մասերուն մէջ, մասնաւորապէս ծածկե - լով Ալպեան եւ Պիրենեան շրջանները, ինչպէս եւ Վոժը եւ Ժիւռան : Միւս կողմէ խնձորենիները սկսած են ծաղկիլ Վոքլիւ - զի, իսկ ծաղիկները՝ Փրովանսի մէջ : Ցուրտը զգալի է նաեւ Փարիզի մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 8).— Ձոյլ ոսկի 457.000, նափոլէոն 3270, զուից. 3080, սթերլին 4040, քսան տոլարնոց 15.720 : Թղթադրամ (անպաշտօն).— Սթերլին 1025, տոլար 390, զուից. 93.25, պելժ. 7.80, լիր 0.61 :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Վիճաբանական դասախօսութիւն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն Կամպեթա : Նիւթ՝ «Կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մար - սէյլի մէջ» :

Հաւաքոյթին կը նախագահէ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան : Խօսք կը տրուի բոլորին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Սփան - Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը :

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ հա - մակիրները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ տեղի կ'ունե - նայ բացումը լսարանի, Քատէ սրճարանի հաւաքատեղին : Կը խօսի՝

ՎԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԷՊԷՆՍՈՆ

Հայաստան կատարած այցելութեան տպաւորութիւններու մասին, այս առթիւ պիտի ներկայացնէ շատ հետաքրքրական ժապաւէններ ;

Մուտքը ազատ է, ծախքերու մասնակ - ցութեամբ :

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԱՐԾԻՒԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :
Salons de l'Alhambra, Bld. Chave 340
Մասնակցութեամբ ծանօթ նուագա - խումբ
ROGER GOMEZ (Roi du typique)
Քոթիօն, անակնկալներ, հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ :

ԱԿԱԴԵՄԻԱ ՌԷՄՈՆ ՏԸՆՔԱՆ

31 ռիւ տը Սէն
Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին
ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Բանաստեղծ Անրի Շասէն կը ներկայա - ցնէ ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, հայ բանաս - տեղծուհին եւ պիտի խօսի անոր «Արեւու ճամբաս» հատորին մասին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Եաղուպեանի գառնաղէտ մահուան առթիւ Տիկին Մա - րիամ Ժաժապեան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Անթիլիասի հանգստեան տան, փո - խան ծաղկեպսակի :
Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւ - ղի հայերէնի դասընթացքը կը վերաբաց - ուի այս հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9էն 12, «Ահարոնեան Ակումբին» մէջ, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան : Դասերը պիտի սկսին ամիջապէս, բոլոր ծնողներէն կը խնդ - րուի նախանձախնդիր ըլլալ իրենց զաւակ - ներուն հայեցի դաստիարակութեան եւ անխտիր առաջնորդել իրենց զաւակները հայերէնի դասընթացքներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկ - տեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մարսէյլ քա - ղաքին մէջ :

Կը խնդրուի ծնողքներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերջին - եալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ : Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղա - նը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ : Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութեան անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 18.30ին, 17 ռիւ Պլէօ : Կարեւոր օ - րակարգ :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միու - թիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով : Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին : Առաւօ - տուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ : Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգե - հանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պի - տի մատուցանէ ութ հազար նահատակ - ներու խնկելի յիշատակին եւ հոգեշունչ քարոզ մը պիտի խօսի : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նա - հատակներուն յիշատակը յարգողները :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղին ժողովը այս հինգ - շաբթի ժամը 21ին, եկեղեցիին սրահը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեօ Քաջանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 11ին, ժամը 21ին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի, Պոմոնի, Սէն Լուի, Սէն Ժեռոմի, եւ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղերու վարչութիւններու ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ ժամը 3ին, «Ահարոնեան Ակումբ»ին մէջ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մատրան հոգաբարձութեան եւ վերաշինութեան յանձնախումբին բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին : Օրակարգ՝ ա) Մատրան վերաշինութեան թուակա - նը : բ) Հանգանակութեան հաշուետուու - թիւնը : գ) Զանազան խնդիրներ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ (մինչեւ 45 տարեկան) այր մը ընդհանուր մաքրութեանց եւ ըս - պասարկութեան համար, վարժարանի մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ սիւրժըքէօզի վը - րայ աշխատողներ : Դիմել՝
Maison PARIS-CALIFORNIE
16, Rue Sainte-Cécile, Paris (9e).
Ծախու են թրիքօ շինելու կերպասներ (էնթերլոք լէն), յարմար գիներով :

***

Տան աշխատանքներու համար մնայուն եւ վստահելի կին մը (35 - 40 տարեկան) :
Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչու - թեան :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ
GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73 — Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ
Մոլիէրի «Ակամայ բժիշկը» կատակերգութեան հայերէն վերածումը, երեք արար եւ
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Գաղթահայ մշակութային կեանքէ պատկեր, մէկ արար, Գ. Վ.ի

Կը մասնակցին Տիկին Աշխէն Պօյաճեան, Օրիորդներ Մարի Խորանեան, Մատլէն Առաքելեան, Պ. Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեան, Մարքէն Օփլագ, Սահակ Պասմաճեան, Պերճ Մարտիրոսեան, Եղիա Պասմաճեան, Պերճ Պառաւեան :

Ներկայացումներու շարքը՝
ՎԱԼԱՆՍ.— 13 Հոկտ. Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, Թէաթրը Մինիսիփալ
Նախաձեռնութեամբ Վալանսի ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԷՍԻՆ.— 14 Հոկտ. Կիրակի երեկոյ, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :
Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ԼԻՈՆ.— 15 Հոկտ. երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին,
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ
FOYER DE l'IMMACULEE, 24 Rue Dunoir
Ժողովրդական գիներ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 11 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7703 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3514

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Միջազգային մամուլը դեռ չկրցաւ ստոյգ եւ լրիւ տեղեկութիւններ տալ Թիթօ - Խրուշչեւ տեսակցութեան մասին, որ տեւեց 16 օր, Պելկրատէն մինչեւ Եալթա (Խրիմ) :

Բայց, անվիճելի է մէկ պարագայ, — Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, դժուար թէ տեղէն շարժէր եւ մինչեւ Պելկրատ երթար, եթէ աչքի առջեւ չունենար կարգ մը վրդովիչ երեւոյթներ :

Իրողութիւն է որ, Սթալինամարտէն ի վեր, խմորումներ եւ խլրտումներ կը նշմարուին արբանեակ երկիրներուն մէջ : Հետզհետէ կը շեշտուի աւելի ազատ գործելու ձգտումը, տեղ մը ուժգին, այլուր՝ մեղմաձայն :

Մոսկուայի ղեկավարութեան մէջ ալ ներդաշնակութիւնը կատարեալ չէ : Եթէ ոչ ազդեցութեան պայքարներ, գոնէ տեսակէտի տարբերութիւններ կը տիրեն նոր ուղեգծի մասին :

Խորհրդային մամուլը ինք յաճախ վկայութիւններ կու տայ :

Իսկ ամէնէն ուշագրաւ պարագան արբանեակ երկիրներու յարաճուն վերադնահատումն է :

Այլեւս բացէ ի բաց կը խօսուի «ազգային համայնավարութիւն» կոչուած շարժումի մը մասին :

Կրնաք «Թիթոյականութիւն» ալ կոչել այդ շարժումը, որ երբէք համազօր չէ մահացու մեղքի մը կամ քրէական յանցանքի :

Քանինե՛ր մահացան կամ փոշիացան այդ յանցանքին համար, եւ հիմա անպարտ կը հռչակուին, Պանթէոն փոխադրուելով, ազգային յուղարկաւորութեամբ ....

Շատերու մէջէն, յատկանշական էին Սոֆիայի (Կոստով) եւ Փեշթայի (Ռայք) մէջ կատարուած արարողութիւնները :

Եւ դեռ շարքը չէ վերջացած :

Ամէն պարագայի մէջ, շարժումը կը ծաւալի գլալակէս, լուրջ մտահոգութիւն պատճառելով Մոսկուայի :

Կը յիշուի թէ անցեալ տարի ալ Պելկրատ գնաց Խրուշչեւ, իր վարչապետին՝ մառեշալ Բուլկանինի հետ, մեղայական մը արտասանելու համար :

Դիւանագիտական եւ բարեկամական յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան : Թիթօ, որ «լրտես, դաւաճան եւ լլրծուն իժ» հռչակուած էր, բարձունք փոխադրուեցաւ, իբրեւ հարազատ յեղափոխական եւ համայնավար տեսաբան :

Իրեն դէմ կատարուած բոլոր խայտառակութիւնները վերագրուեցան Բերիայի, ուրիշ խօսքով՝ Սթալինի, եւ երէկուան ամբաստանեալը Մոսկուա հրաւիրուեցաւ, դառնալով աչքի լոյս (Ցունխս) :

Այդ այցելութեան առթիւ, թերթերը գրեցին թէ Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէն համաձայն է որ իւրաքանչիւր համայնավար պետութիւն ազատ ըլլայ իրեն յատուկ ուղեգիծ մը հետապնդելու, պահելով ընդհանուր սկզբունքը :

Ուրեմն, արբանեակ պետութիւնները պիտի գործէին համաձայն իրենց տեղական պայմաններուն, բաղդատաբար անկախ՝ Մոսկուայէն, ինչպէս ըրաւ Թիթօ :

Այս հիմնական սկզբունքին յայտարարութենէն ետք, միտքերը եւ թեւերը բացուեցան արբանեակ երկիրներուն մէջ : Ան ատեն որ, Մոսկուայի կուսակցական օրկանը, «Փրաւտա» ստիպուեցաւ բացատրել «ազգային համայնավարութեան» վտանգները :

Կը թուի թէ այս նոյն մտահոգութեամբ է որ Խրուշչեւ Պելկրատ չուեց առտու մը, յետոյ միասին Խրիմ տարաւ Թիթօն, իբրեւ թէ հանգստանալու համար :

Շատ մը ծալքեր պիտի բացուին ժամանակի ընթացքին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՌՆՓԱԿ ՆԻՍՏ ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՇՏԱՐԱՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ?

Ապահովութեան Խորհուրդը առաջին դռնփակ նիստը գումարեց Հոկտեմբեր 9-ին, նախագահութեամբ Պ. Ք. Փինոյի : Ներկայ էին միայն 3 - 4 անդամներ իւրաքանչիւր պատուիրակութենէ : Ամէն միջոց ձեռք առնուած էր գաղտնապահութեան համար : Վերջին հրապարակային նիստը տեղի ունեցած էր առտուն : Այդ առթիւ ճառեր խօսեցան Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը եւ Պ. Տըլըս : Առաջինը կրկնեց Եգիպտոսի եւ Խ. Միութեան տեսակէտները : Այսպէս կազմուած է միացեալ ճակատ մը Եգիպտոսի, Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ : Երեքն ալ կը մերժեն որ եւ է բանակցութիւն Լոնտոնի մէջ քուէարկուած բանաձեւին վրայ : Բայց եւ այնպէս Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը բացատրեց թէ անկարելի չէ հաշտեցնել երկու տեսակէտները : Տըլըսի ճառը գոհացուցիչ կը համարուի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար : Ամերիկայի նախարարը մանաւորապէս ծանրացաւ երկու կէտերու վրայ, — « Եթէ Ջրանցքը օգտագործուի իբրեւ ազգային քաղաքականութեան գործիք մը այն կառավարութեան կողմէ որ Փիզիքապէս տէրն է անոր, գործածող ազգերէն ոչ մէկը կրնայ ապահով զգալ ինքզինք : Բոլորն ալ պիտի դատապարտուին Դամոկլէսի սուրի մը տակ ապրելու : Այդպիսի կարգուսարք մը պիտի խախտէ 1888ի պայմանագիրը, ժխտելով միջազգային արդարութիւնը եւ իրաւունքը » :

Յետոյ բացատրեց թէ Մ. Նահանգները համաձայն են անգլեւֆրանսական բանաձեւին սկզբունքներուն եւ պիտի քուէարկեն զանոնք : «Բայց եւ այնպէս, շարունակեց Տըլըս, շատ մը մեթոտներ կան այդ սկզբունքները գործադրելու համար : Չեմ կարծեր որ մեր մէջէն ոեւէ մէկը սրբութիւն սրբոց մը կը նկատէ մեր նախատեսած կարգադրութիւնը : Անշուշտ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի չմերժէ քննել ուրիշ թելադրութիւններ, եթէ առաջարկուին » :

Անգլեւֆրանսական շրջանակներու մէջ տկարութիւն մը նկատեն այս յայտարարութիւնը, ինչպէս եւ այն ակնարկը որով բաղդատաբար «շինարար» կը դառնէր Եգիպտոսի արտաքին նախարարին առաջարկները : Ուրեմն, բաց դուռ մը կը ձգէր : Իր տպաւորութիւնն այն է թէ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ : «Հազուադէպ է որ այսքան ճիգեր թափուած ըլլան խաղաղութեամբ կարգադրելու համար այնքան վտանգաւոր խնդիր մը : Ապահովութեան Խորհուրդը գիտէ թէ գործ չունի բռնի ուժի ապաւինած կառավարութեանց հետ : Նոյնիսկ անոնք որ ծանրապէս դառնացած են ցոյց տուին թէ կ'ուզեն արդար կարգադրութեան մը յանգիլ խաղաղ միջոցներով » :

ՇԵՓԻԼՈՎ ՄԻՇՏ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՅ

Ժողովէն վերջ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեփիլով լրագրական ասուլիս մը սարքելով մերժեց Տըլըսի այն տեսակէտը թէ քաղաքականութիւնը դուրս ձգելու է Սուէզի հարցէն : Յետոյ անդրադառնալով իր առաջարկներուն, ըսաւ թէ իր նախատեսած «բանակցութեանց յանձնախումբը » պէտք չէ սահմանափակուի կարգ մը պետութիւններով : Յոյս յայտնեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը գործօն մարմին մը պիտի կազմէ, ապահովելով Ջրանցքին նաւարկութիւնը : «Այդ մարմինը, որ ներդաշնակօրէն պիտի միացնէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը եւ Ջրանցքը գործածողներու շահերը, պէտք է կապուի Ազգաժողովին : Մեր առաջարկած յանձնախումբը կրնայ ճշմարիտ բանակցութիւններ կատարել, ստեղծելու համար մեքենականութիւն մը որ իբրեւ կապ ծառայէ Ջրանցքին եգիպտական վարչութեան եւ գործածողներուն միջեւ : Ես վճռապէս հակառակ եմ Պ. Տըլըսի առաջարկած միջազգայնացման որ պիտի բռնաբարէ Եգիպտոսի վեհապետական իրաւունքները : Անարժէք է այն առարկութիւնը թէ միջազգայնացումը միակ միջոցն է քաղաքական ազդեցութենէ ազատ պահելու Ջրանցքը : Արհեստական գործողութիւն մըն է Ջրանցքին քաղաքական կղզիացումը » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ...

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը, Ճելալ Պայար, անցեալ շաբթու սրընթաց պտոյտ մը կատարեց արեւելեան նահանգներուն մէջ, հանդիպելով Էրզրում, Վան, Սղերդ եւ ուրիշ քաղաքներ :

Այս առթիւ շաքարի գործարաններ բացուեցան եւ ուրիշ արարողութիւններ կատարուեցան :

Նախագահը այցելեց նաեւ Մանազկերտ, եւ հայրենասիրական ճառ մը խօսեցաւ, «կիզիչ արեւուն տակ, ի ներկայութեան բիւրաւոր ունկնդիրներու եւ ձիաւորներու», ինչպէս կը հաղորդէ Անատոլուի գործակալութիւնը :

Ճառին նիւթն էր՝ Ալփասլանի յաղթանակը 1071 օգոստոս 26ին, Բիւզանդիոնի Ռոմանոս Դիոգինէս կայսեր դէմ :

Խորապէս յուզուած, Ճելալ Պայար բացագանչեր է .

— Օգոստոսը մեզի համար գոհողութեանց եւ յաղթանակներու ամիս մըն է : 885 տարի առաջ օգոստոս 26ին այս վայրին մէջ վճռուեցաւ Թուրքիոյ ճակատագիրը : Երջանիկ զուգադիպութեամբ մը, մեր երկրորդ մեծ յաղթանակն ալ օգոստոս 26ին սկսաւ : Աթաթիւրք իր յարձակումն սկսաւ օգոստոս 26ին (1919) : Բիւզանդիոնի կայսեր նպատակն էր տիրանալ Թրքական եւ իսլամական աշխարհին : Եթէ իր դիմացը Ալփասլանի պէս քաջ դուն մը ելած չըլլար, հաւանաբար պիտի իրականանար իր նպատակը եւ մենք հոս պիտի չգտնուէինք : Այդ յաղթանակը Անատոլուի դուռները բացաւ Թուրքին առջեւ եւ Սելճուքներու մեծ տիրապետութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը հաստատուեցան» :

Յետոյ թելադրեր է Ալփասլանի արձանը կանգնել Մանազկերտի մէջ :

Շատ երկար է «եթէ»ներու շարքը :

Եթէ Բիւզանդիոնի վարիչները աստուածաբանութեամբ զբաղած չըլլային, Կ. Պոլիսը «Իսթանպուլ» չէր դառնար :

Եթէ, 1855ին եւ 1878ին արեւմտեան Եւրոպան միացեալ ճակատ կազմած չըլլար Թուրքիան փրկելու համար, Հայկական Հարցը 61րդ յօդուածի մը վերածուած չէր ըլլար :

Եթէ, 1895 – 96ին եւ մինչեւ 1907 բարենորոգումները գործադրուած ըլլային, Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը պարբերական ջարդերու մատնուած չէր ըլլար :

Եթէ, 1914 – 18ին մեծ պետութիւնները յարգած ըլլային իրենց յանձնառութիւնները, Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը անհետուած չէր ըլլար :

Եթէ, 1917ին, Լենին – Սթալին «Դէպի Տուն» հրամանը տուած չըլլային, արեւելեան նահանգները Հայաստանի վերածուած էին :

Եթէ, 1920 – 22ին, Յունաստանը չլքէին եւ Ֆրանսան մինակ ձգած չըլլային, Փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան կորսուած չէին ըլլար :

Եթէ «Մեծերը» իրարու դէմ դառնած չըլլային, Սեւրը Լոզանի վերածուած չէր ըլլար (1923) :

Եթէ իւրաքանչիւր ազգի ազատութիւնը եւ ինքնորոշման իրաւունքը յարգուէր, այսօրուան աշխարհը հրաբուխի մը վրայ նստած չէր ըլլար :

Եթէ ... կրնաք շարունակել : ՎԱՀԷ

ՄԻԼԻՈՆՆԵՐ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Պ. Շեփիլով Գահիրէի «Ալ Կումհուրիյա» թերթին հարցումներուն պատասխանելով յայտարարեց .

— « Մենք Ապահովութեան Խորհուրդին եկանք վճռապէս ընդդիմանալու համար որեւէ բանաձեւի որ կը հակասէ Եգիպտոսի գերիշխանութեան եւ օրինաւոր շահերուն : Մենք հիմնովին քննեցինք Սուէզի հարցին բոլոր երեւոյթները : Մենք մեր կրցածը պիտի ընենք ձեռք բերելու համար գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը որ չխախտէ գերիշխան եւ անկախ ժողովուրդներու իրաւունքը՝ գործելու համաձայն իրենց սեփական շահերուն : Խաղաղութիւնը անհրաժեշտ է : Որ եւ է նախայարձակում Ջրանցքի շրջանին կամ աշխարհի ուրիշ մէկ մասին մէջ ամենածանր հետեւանքներ պիտի ունենայ աշխարհի խաղաղութեան համար : Կրնայ ազդանշանը տալ պատերազմի մը որ աննախատեսելի հետեւանքներ պիտի ունենայ : Կարգ մը պետութիւններ կ'ուզեն խորտակել Եգիպտոսի կամքը՝ աշխարհի ազատ եւ անկախ երկիրներու մէջ գտնուելու : Ես վստահ եմ թէ այդ փորձը պիտի ձախողի : Անոնք որ տարբեր կը մտածեն պէտք է հասկնան թէ ամբողջ աշխարհի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀ ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Շահան Պէրպէրեան, Անթիլիասի դպրեվանքին փիլիսոփայութեան ուսուցիչը, 70 տարեկան :

Ողբացեալ վաստակաւորը Փարիզ կը գտնուէր ամիսէ մը ի վեր, դարմանելու համար սրտի տկարութիւնը որ մտահոգութիւն կը պատճառէր վերջերս :

Շահան Պէրպէրեան, որդին ուսուցչապետ Ռեթէոս Պէրպէրեանի, վարժարանը աւարտելէ վերջ իր ուսումը կատարելագործած է Եւրոպայի մէջ : Փիլիսոփայութեան ճիւղէն զատ, հետեւած էր երաժշտութեան : Երբ վարժարանը Գահիրէ փոխադրուեցաւ, ինքն էր վարիչներէն մին : Փակումէն վերջ փոխադրուեցաւ Երուսաղէմ, յետոյ Անթիլիաս : Հմուտ եւ պայծառ միտք մըն էր : Ունի հեղինակութիւններ ալ, բանասիրական եւ երաժշտական : Քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ արկածի մը զոհ գնաց իր զաւակներէն մէկը . միւսը, Արտաւազդ, նկարիչ է եւ վերջերս յօրինեց Անթիլիասի վանքին նկարները :

Դեռ կը խօսինք իր մասին : Մեր ցաւակցութիւնները Տիկ. Շահանի, զաւկին, Օր. Մաննիկ եւ Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի :

Յուղարկաւորութիւնը՝ ուրբաթ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Տէր եւ Տիկին Մերկեր Առաքելեան իրենց զաւկին՝ Վրէժի ամուսնութեան առթիւ 5000 ֆրանք կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ խմբագրատուն այցելեց Պ. Հայկազ Զոքկարեան, Հալէպէն : Այս առթիւ շահեկան տեղեկութիւններ քաղեցինք Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգային կեանքի մասին, որ հետզհետէ բնականոն վիճակ մը կը ստանայ :

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ԽՆԴԻՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՉՔՈՎ

ԽՄԲ.— Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթ, «Հասկ» երկար խմբագրականով մը կը վերլուծէ Աթոռին շուրջ սարքուած արհեստական տագնապը: Ահաւասիկ առաջին մասը: (Իրականութիւն եւ մեկնաբանութիւն, *Հասկ*, Մայիս – Յունիս).—

Ա.

Խորունկ ցաւ է մեզի համար անդրադառնալ այն պայքարին, որ կը մղուի անարար, մոլեդնաբար, ծածկաբար կամ յայտնաբար, մէկ խօսքով՝ ամէն ձեւով որ դուրս է պարկեշտութեան, գաղափարականի, սկզբունքի, տեսակէտի մաքուր աշխարհէն, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դէմ, եւ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ,

Արտաքին, քաղաքական աշխարհի կացութեան մէջ լարուած ձգտումներ, ծրագրուած մութ նպատակներ, թաքուն խլմորումներ, դժբախտաբար, կը փոխադրուին մեր եկեղեցւոյ կեանքին մէջ, օգտագործելով եւ չարաշահելով անոր ազգային նկարագիրը, եւ իր բնութեան, կոչումին, առաքելութեան խորթ համեմատութեամբ մը, բնականաբար, կը խռովեն անոր կեանքը:

Անհատական չնչին շահեր, սին փառասիրութիւններ, խմբակցական նեղ հաշիւներ, չիլ նկատումներ, ուրիշ կողմէ մը, կուգան պղտոր ջուր խառնել գործի մը մէջ — կաթողիկոսական ընտրութեան — որ ընդհանրական, համայնական տարողութեամբ իմաստ եւ արժէք ունի, եւ ինքնին, իր բնութեամբն իսկ, ժխտումն է բոլոր այդ հաշիւներուն:

Ցարդ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը երբեք չանդրադարձաւ պայքարին, որովհետեւ կիրքով պայքարի մը առջեւ լռելը միայն իմաստութիւն է, երբ խօսքը իր ճշմարտական արժէքը կորսնցուցած է սառած միտքերու եւ տաքցած սրտերու առջեւ, հակառակ կողմէն, սակայն, դրական աշխատանք տանիլը ըլլալով պայման այդ իմաստութեան:

Եւ այս մտածումով՝ ընտրեալ Կաթողիկոսը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ՝ իր սրտին եւ մտքին ամէնէն անկեղծ զգացումներն ու ամէնէն հարազատ մտածումները յայտնեց, պարզեց, իր կոչումին եւ դիրքին համապատասխան արդար եւ բարձր դերը կատարեց օրեր ու շաբաթներ եւ ամիսներ տեւող խորհրդակցութիւններով ու տեսակցութիւններով, հարկ եղած սպեղանին բերելու համար այս ազգային – եկեղեցական ցաւին, բայց իր հայրական խօսքը հնչեց իբրեւ «ձայն բարբառոյ յանապատի» անոնց համար, որոնց միտքերը անապատացեր էին արդէն եւ, փոխարէն, կիրքերը՝ ծաղկեր: Իր ընտրութեան պահուն իսկ, շնորհակալութեան իր սրտագին խօսքին մէջ ըսած էր ան. «Պէտք է աշխատինք որ այս վիճակը — որ մեր Ազգին եւ Եկեղեցւոյ համար վնասակար է — փարատի ու գտնէ իր դարմանը: Փարատին այն բոլոր թիւրիմացութիւնները եւ կասկածները, բոլոր այն կանխակալ կարծիքները, որոնք այս ընտրութեան առթիւ մեր համայնքը յուզեցին այս գաղութին մէջ»: Եւ այս առաջադրութեամբ՝ «զոր ինչ պարտ էր առնել՝ արար»: Բայց ի՞նչ օգուտ, եթէ իր ձայնը լսելի, իր խօսքը ըմբռնելի եւ իր պատգամ ընդունելի չեղան:

Ահա թէ ինչու այլեւս մենք մեզ պարտաւորուած կը զգանք հրապարակաւ ընելու կարգ մը հաստատումներ, որոնք կաթողիկոսութեանս դիրքին, տեսակէտներուն հարազատ պատկերը կուտան այս Աթոռի հաւատարիմ ժողովուրդին, եւ նաեւ անոնց, որոնք դեռ պայքարի մէջ են թէեւ, բայց մինչեւ տակաւին թանձրօրէն չէ խլած իրենց աչքերուն ....:

Կանխաւ, սակայն, յայտնենք որ մեր տեսակէտներուն խորքը ուրիշ բան չէ — եւ չի կրնար ըլլալ — եթէ ոչ այն սկզբունքային դիրքը, որ պաշտօնապէս յայտնուեցաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին ի պատասխանի Գահիրէի «Եպիսկոպոսական ժողովի» մէջ Ն. Վեհափառութեան նախագահութեան տակ խմբագրուած «Համաձայնագիր»ին:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔ

Արդ, առաջին հերթին, անգամ մը եւս կուզենք յայտարարել, որ Կիլիկեան Կաթողիկոսական Աթոռը կը զգայ, կ՚ապրի ու կը գործէ այն զգացումով, այն հաւատքով, այն ըմբռնումով՝ թէ Հայց. Եկեղեցին մէկ ամբողջութիւն է, անբաժանելի եւ անքակտելի, թէ անոր միութիւնը չկրնար յաղթահարուիլ դժոխքի զօրութիւններէն իսկ, աւետարանական բացատրութեամբ, որովհետեւ այդ միութիւնը այն հաստատուն ժայռն է, որուն վրայ դրուած է հիմը մեր գոյութեան, որով պայմանաւոր է պահպանումը մեր սեփական դիմագիծին եւ ինքնութեան, եւ որովհետեւ ... «ամենայն թագաւորութիւն բաժանեալ յանձն՝ աւերի. եւ տուն բաժանեալ յանձն՝ կործանի» (ՂՈՒԿ. ԺԱ. 17):

Այդ միութիւնը ոչ միայն երէկուան, այսօրուան կամ վաղուան երեւոյթ է, ժամանակով պայմանաւոր, այլ եկեղեցւոյ խոր էութեան, հարազատ նկարագրին էական յատկանիշներէն մէկը, «եկեղեցւոյ չորս նշան»ներէն մին, աստուածաբանական բացատրութեամբ, այն վերջապէս, որ նոյնիսկ մեր հաւատոյ հանգանակի սկզբունքներէն մէկն է.— «Հաւատամք ի մի միայն, ընդհանրական եւ յառաքելական Սուրբ Եկեղեցի», եւ ինչ որ կ՚ըսուի այստեղ ընդհանուր եկեղեցւոյ համար, նոյնը կ՚ըմբռնուի նաեւ մասնաւոր եկեղեցիներու, ընդ որս եւ Հայց. Եկեղեցւոյ համար:

Ի՞նչ կը հասկնանք, սակայն, միութեամբ: Այն՝ որ

Հայ. Եկեղեցին, իր բոլոր մասերով, ունի նոյն հաւատքը, նոյն դաւանանքը, նոյն նուիրապետական կարգը, նոյն աւանդութիւնը, նոյն եկեղեցական օրէնքը եւ նաեւ նոյն հոգեւոր կեդրոնը: Անոր մէջ, սակայն, գոյութիւնը վարչական ներքին կեդրոններու, երբեք արգելք չէ միութեան, ոչինչով կը խախտէ եկեղեցւոյ ներդաշնակ կեանքի եւ գործունէութեան ընթացքը, երբ սիրոյ եւ եղբայրութեան ոգին սառած բանաձեւերու մէջ չարտայայտուի միայն, այլ՝ գործնական կեանքին մէջ:

Միութեան պահպանումին համար էական տուեալներէն մէկը հոգեւոր կեդրոնի մը գոյութիւնն է: — Ոչ անպայման վարչական բացարձակ հեղինակութիւն մը, որ դժուար իրագործելի եւ պատմութեան պայմաններու թոյլտուութենէն հեռու է շատ յաճախ, այլ՝ հոգեւոր, ոգեկան, նուիրական զօրութեամբ, գրաւչութեամբ օժտուած կեդրոնի մը, հաւատացեալներու սրտերուն եւ հոգիներուն իբրեւ զօդիչ կապ, միացուցիչ ուժ: Եւ այդ կեդրոնը մեզի համար դարերով եղաւ ու մնաց Ս. Էջմիածինը, աստուածահաստատ վէմը, Միածնի ոսկի ուռնակովը ամրացուած, իբրեւ անխորտակելի հիմը մեր միութեան: Այլապէս վարչական բացարձակ հեղինակութեան մը վրայ խարսխուած միութիւնը միապետութիւն կը նշանակէ, եւ այսօրուան քաղաքական պայմաններուն մէջ՝ անիրագործելի եւ վտանգաւոր կացութիւն մը կը դառնայ մեր եկեղեցիին համար:

Այս մտածումն էր, արդարեւ, խորքը այն խօսքին, զոր Աթոռիս Տեղապահ Բարձր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս աւելցուց «Համաձայնագիր»ին ի պատասխանի Ամենայն Հայոց Հայրապետին ուղղած իր նամակին մէջ, ըստ որում՝ «Հայ. Եկեղեցւոյ Ս. Աթոռներուն ինքնիշխան գոյութիւնը Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ տեւականութեան հիմը կը կազմէ հայ ժողովուրդի անցեալ եւ ներկայ պայմաններուն մէջ»:

Մենք այսօր չէ որ ունինք տարբեր, անկախ Աթոռներ մեր եկեղեցւոյ մէջ: Պատմութեան յատուկ երեւոյթ մըն է գոյութիւնը անոնց: Հայց. Եկեղեցին սակայն երկուքի կամ երեքի երբեք չէ բաժնուած: Մեր ժողովուրդին պատմական կեանքի պայմանները իրենք ստեղծեր են այդ Աթոռները եւ իրենք միայն կրնան ջնջել զանոնք, ի հարկին:

Հետեւաբար, մեր գոյութեան եւ տեւականութեան համար այսօրուան աշխարհի սա դժխեմ կացութեան մէջ անկախ Ս. Աթոռներու գոյութիւնը ոչ թէ պարզ իրողական երեւոյթ մըն է կամ պատմական մնացորդ մը, այլ.. անհրաժեշտութիւն մը, ստիպողութիւն մը, երբ, միւս կողմէ, արգելք մը չէ եկեղեցւոյ միութեան, որովհետեւ անմահանուն Գարեգին Կաթողիկոսի բառերով՝ «Մի է, անբաժանելի՝ Հայ. Եկեղեցին, որքան եւ վարչական տեսակէտով տարբերութիւններ լինեն իւր մասերի մէջ»: (Շար.)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՏԵՂԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂԹԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Սփիւռքի բոլոր հոսանքներուն պատկանող հայ թերթերը գրեթէ մէկ կէտի շուրջ համերաշխ են: Ամէնքը կ՚ընդունին որ մայրենի լեզուն սպառնալիքի տակ է բոլոր արտասահմանեան երկիրներու մէջ: Դժբախտաբար կացութիւնը մռայլ է, աստիճանով մը, նոյնիսկ բնաշխարհին մէջ: Ամէն օր բաց աչքերով կը տեսնենք մեր ոսկեղնիկ լեզուին տեղատուութիւնը, մեր գտնուած միջավայրին տիրական լեզուին առջեւէն:

Դպրոցական շրջանին շատերս կը զարմանայինք թէ ի՞նչպէս Լեհաստանի, Հունգարիոյ եւն. երկիրներու հայ գաղութները ժամանակի ընթացքին մոռցած են հայերէնը եւ լուծուած բնիկ տարրին մէջ: Հիմա, գաղտնիքը լուսաբանուած է, քանզի նոյն ողբալի ընթացքը կը կրկնուի մեր օրով: Ամէն կողմ ահազանգը կը հնչէ, ամէն տեղ աստիճանով մը զօրաշարժ կայ, ամէն կողմէ ճիգեր կը թափուին վտանգին թափը կասեցնելու, բայց իրականութիւն է որ արդիւնքը քաջալերական չէ: Այս չի նշանակեր թէ ձեռնթափ ըլլալու ենք, այլ կը թելադրէ մեզ մեր ջանքը կրկնապատկել եւ նոր միջոցներ որոնել, օգտուելով գիտութեան ընձեռած նոր մեթոտներէն ու դիւրութիւններէն:

Թէ ի՞նչպէս եւ ինչ՞ու տեղի կ՚ունենայ այս տեղատուութիւնը: Գաղթականներու առաջին սերունդը, ընդհանրապէս, օտար միջավայրի անծանօթ եւ լեզուին անգիտակ, կեդրոնացած էր որոշ շրջաններու մէջ, եւ տեսակ մը նոր Խարբերդներ, նոր Բալուներ, նոր Տիգրանակերտներ ստեղծած էր: Մեծերը միշտ միասին կ՚ապրէին, միասին կը գործէին ընդհանրապէս, միասին կը զուարճանային, միասին եկեղեցի կամ ժողովներու կ՚երթային: Ժամանակ մը վերջ, քիչ մը լեզու սորվեցան, քանի մը տոլար շինեցին եւ ամուսնացան Հայու եւ երբեմն օտարի հետ: Ընտանիքները ցրուեցան. քիչ մը հեռացան իրարմէ: Նոր սերունդ մը սկսաւ առաջ գալ, որ տունին մէջ հայերէն կը խօսէր եւ դպրոցէն ալ տեղական լեզուն սորվելու ստիպուած էր: Նոր սերունդը օտար զաւակներու հետ օտար լեզուով կը խաղար, բայց իր թաղին հայ տղաքներուն հետ հայերէն խօսելու պատեհութիւն ունէր: Այս շրջանին երկլեզուեան էր տակաւին:

Այս նոր սերունդը մեծնալով, եւ միջավայրին աւելի տեղեակ ըլլալով, փնտռեց աւելի շահաբեր գործեր եւ ցրուեցաւ ամէն ուղղութեամբ: Ամուսնացաւ եւ երրորդ սերունդ մը առաջ եկաւ, որ թրծուած էր օտար լեզուով, ունէր օտար անուն, մասը կը կազմէ միջավայրի ընկերութեան, թէեւ գիտէր հատուկտոր հայերէն մը. կը սիրէր հայկական կերակուրները, կը պարէր արեւելեան եղանակ-

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երրորդ օրը քաղաքի զանազան վայրեր տեսնելէ վերջ այցելեցինք Լենին – Սթալին դամբարանը, Կրեմլինի առջեւ, Կարմիր Հրապարակին աջ կողմը, կարմիր մարմարով կերտուածք մը, փարթամ ու շքեղ: 15 – 20 ոտք վար իջնելէ ետք, ամէն կողմ զինեալ պահակներ եւ սպաներ պատուի կեցած են: Դէպի աջ շինուած է մարմարեայ մահարձմը, ձախ կողմը Լենին, աջ կողմն ալ Սթալին: Առաջինը միշտ իր պարզութեանը մէջ, երկրորդը իր առասպելական դիմագծով: Որքան պիտի ուզէի աւելի երկար մնալ եւ մօտէն զննել այս երկու պատմական դէմքերը, բայց յարաճուն բազմութիւնը կը ճնշէր: Վեր բարձրացանք եւ նոյն այդ շէնքին ետեւը ծաղիկներու մէջ, շարքով տեսանք մահարձանները Կալինինի եւ ուրիշ սակաւաթիւ դէմքերու: Կ՚ըսեն թէ 400.000ի կը հասնի այցելուներուն թիւը: Զոյգ զոյգ կարգի կեցողներու երկայնքը մէկ քիլոմեթրէն աւելի է:

Յատկապէս տպաւորիչ գտայ Կրեմլինի երեք մայր տաճարները, որոնք անվթար պահուած են եւ ռուս ժողովուրդի պարծանք կը կազմեն: Փողոցները լայն են, շէնքերը հաստատուն:

Ռուսերը իրենց մայրաքաղաքը կը շինեն յարմարցնելով իրենց հողին մեծութեանը: Մեթրօն ալ եզակի է, ամէն տեսակ մարմար, ամէն տեսակ յախճապակի գործածուած է: Մէկ կայարանը միւսին չի նմանիր, առաստաղները զարդարուած են խճանկարներով, իրենց ազգ. պատմական զանազան դրուագներով: Պատերազմին ինկած շատ մը հերոսներու խորհրդանշաններ աչքի կը զարնեն մեթրոյի կայարաններուն մէջ: Զափազանցուած պերճանք տեսայ հոն:

Մոսկուայի մէջ բազմաթիւ Հայեր կան: Մաքսիմ Կորքի հրապարակին վրայ վաճառատուն մը կայ, որու վրայ ռուսերէն գրուած է «Հայկական արտադրութիւններ»: Ներգաղթի երբեմնի լիազօր Հինայեկեանն է գլխաւոր վարիչը այդ հաստատութեան: Ցուցափեղկերը աչքէ անցուցած ատեն, կը տեսնուէին պատկերները նախարարներու որոնց կարգին մեր հայազգի Միկոյեանը: Ուրիշ տեղ մը կը տեսնէք մարզիկներու շարքին երեք հայ տղաք որոնք առաջնութիւն շահած էին, սիրտերուն վրայ խոշոր հայկական տառերով Հայաստան գրուած էր եւ ռուսերէն բացատրութիւններ: Այժմ ծանրութիւն նետելու ախոյեանը Հայ մըն է (ափսոս որ անունը մոռցած եմ), որու խոշոր նկարը փակցուած էր Տինամոյի կեդրոնատեղիի արտաքին պատին վրայ: Իսկ համաշխարհութենական ախոյեանը նմանապէս Հայ երիտասարդ մըն էր որ մեզի հետ վերադարձաւ Երեւան, բրդէ կապոյտ համազգեստ մը, եւ սրտին վրայ հայկական խոշոր տառերով «Հայաստան» գրուած:

Յաջորդ օրը Ցենտրալ հիւրանոցի մէջ մեզ շատ մօտիկ կը ճաշէին երկու Հայեր, այր եւ կին: Մօտեցայ եւ հարցումներուս պատասխանելով ըսին թէ Թիֆլիսէն եկած են ման գալու: Քիչ անդին առանձին նստած 35 - 40 տարեկան անուշաչուի Հայ մը, անդադար աչքի տակով զիս կը զննէր: Երբ ոտքի ելանք Տարօնը ինձմէ առաջ անցած ըլլալով կանչուեցաւ այդ Հայէն, ես ալ մօտեցայ եւ սկսանք հարց ու փորձ.—

«Ուրկի՞ց էք գալիս, ի՞նչ էք անում էս տեղ»:

— Եկել ենք Փարիզից, գնում ենք Երեւան ման գալու, տեսնելու 41 տարիէ ի վեր արեան դաշտէն ճողոպրած ազգականներ, եւ հայրենիքին վերելքը:

Բաւական յաջողութեամբ կը խօսէի արեւելեան հայերէնը: Խօսակիցս հետաքրքրուելով հարցուց.— Դուք ո՞րտեղից էք սովորել արեւելահայ բարբառը.

= Ես ծագումով Տարօնցի եմ եւ շատ եմ սիրում կարդալ Րաֆֆի, Ահարոնեան, Կուրղինեան, Պատկանեան ու ձեր ներկայ հրատարակութիւնները: Արդէն Տարօնի եւ Այրարատի լեզուները քիչ կը տարբերին:

— Դա միանգամայն ճիշդ է, առանձին յափշտակութեամբ կը պատասխանէ խօսակիցս:

— Բայց ներողութիւն, դուք ո՞րտեղացի էք:

Կը պատասխանէ թէ՝ Երեւանից է եւ Հայաստանի ջրային տնտեսութեան մինիստրն է, կը թողու կիսատ ճաշը եւ ոտքի կը կանգնի:

— Կարելի՞ է իմանալ թէ որու հետ խօսելու պատիւն ունիմ: — Գրիգոր Բաղրամեան:

= Մեր սիրելի մարեշալին ազգակա՞նը:

— Այո, նրա հօրեղբօր որդին:

Ներեցէք, պանդուխտ հոգիս ուխտ ունի, հայ պետական առաջին պաշտօնատարին ճակտէն համբուրելու, կարելի՞ է:

= Ախր էս տեղ յարմար չի լինի:

— Լաւ, դուրսը տեսնուինք, խնդրեմ ճաշը վերջացնելէ ետք տեսնուինք:

Եւ կ՚աճապարեմ դէպի դուրս, հինգ վայրկեան վերջ հայորդին ինձ մօտ էր եւ փափաքս կատարուեցաւ: Կարօտով համբուրեցի ճակատը:

Կարպիսն ալ միասին կը բարձրանանք հիւրանոցի առաջին յարկը, եւ կը շարունակենք մեր խօսակցութիւնը: Իմանալով որ հայր ու մեծ հայր եմ արդէն, տէր 18 զաւակներու եւ թոռներու.

— Օհ, դուք մեզ մօտ արդէն ազգային հերոս էք, եկէք Երեւան, դուք կը ստանաք ազգային ոսկէ շքանշան ձեր կրծքին, հող, եւ տուն շինելու փող:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(3) (Շար.)

ներով։ Հաղուադէպօրէն ան կրնար կար–դալ կամ գրել հայերէն, մինչ օտար լե–զու, գիրքը կամ թերթը իր ամենօրեայ ընթերցման առարկան էր։

Զորրորդ սերունդը աւելի ենթակայ է կեդրոնախոյս ուժերուն, աւելի հեռացած է հայ կեդրոններէն, անոր զաւակները, երբ աչքերնին բանան, իրենց խաղընկեր պիտի տեսնեն Ճիմի մը, Ժագ մը կամ Պարպրա մը, մինչեւ իրիկուն անոնց հետ պիտի խօսին օտար լեզուով, անոնց պիտի ընկերանան դպրոցի դրասեղաններուն վը–րան, եւ այլեւս, մնաս բարով հայերէն..

Գիտակից ընտանիքներու զաւակ առոյլ մը որոշած էր իրենց տղուն հետ միայն հայերէն խօսիլ, բայց երբ ան քիչ մը մեծցաւ, չէր կրնար յարաբերիլ դրացի օտարական ընկերներուն հետ, եւ ծնողքը ստիպուած տեղի տուաւ եւ օտար լեզուն յաղթանակեց։

Երիտասարդ մայր մը իր զաւկին հայե–րէն բառեր սորվեցուց, կաթիկ, հացիկ, միսիկ եւայլն։ Խօսիլ սորվող երախան ժամանակ մը վերջ կ'ըսէր. Այ վօնթ մի–սիկ կամ հացիկ, բայց երբ սկսաւ դրացի պզտիկներուն հետ խաղալ, միսիկը եւ հա–ցիկը տեղի տուին միթին եւ պրէտին։

Վերջերս առիթը ունեցայ հանդիպելու Միջին Արեւելքէն նոր ժամանած հայ ե–րիտասարդներու։ Անոնք մաքուր հայե–րէն կը խօսէին ինծի հետ. բայց իրարու հետ կարծես արաբերէն խօսիլ կը նախ–ընտրէին։ Արաբական զօրաւոր միջավայ–րը, փետրաթափ չէր եղած Նոր Աշխարհի երկինքին տակ...

Նոյնպէս վիտեմ խումբ մը երիտասարդ–ներ Ֆրանսայէն եկած, որոնք նոյնպէս հայերէն կը խօսին, բայց երբ իրարու հետ ըլլան, անդիտակցաբար կարծես ֆրանսերէնով է իրենց խօսակցութիւնը։

Թուրքիոյ մէջ ընդհանրապէս երկլեզ–ուեան էինք։ Թրքերէնը շուկայի լեզուն էր, հայերէնը՝ ընտանեկան։ Թրքական բարբարոսութիւնը աւելի զարձուցած էր թրքերէնը, բայց Արաբ երկիրներու մէջ կամ Ֆրանսայի մէջ ծնած հայուն համար առելութեան պատճառ չկայ արաբերէնի կամ ֆրանսերէնի հանդէպ, ընդհակա–ռակն՝ մանկական անուշ յիշատակներ կ'արթնցնէ անոնց հնչումը։

Հին ատեն կ'երգէինք.

Հայ ծերուկը, ցուպ ի ձեռին լալով
խնդրում է,
Հայրենիքի ազատութիւն տեսնել ու մեռ–
նիլ։

Մեր օրերուն հարկ կ'ըլլայ հետեւեալ փոփոխութիւնը.

Գաղթաշխարհի հայ ծերուկը լալով խնդ–
րում է,
Իր թոռնիկէն հայ խօսք լսել ու յետոյ
մեռնիլ։

Գ. ԱԼԱՆ

Ա.— Ինչո՞ւ տխուր ես։
Բ.— Էջս կորսնցուցի։
Ա.— Ուրախացիր որ էջուն վրայ չէիր, ապա թէ ոչ դուն ալ պիտի կորսուէիր...

ԱԶԳ. ԿԱԼՈՒԱԾ ՄԸ ԵԻՍ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

●

Պէյրութի իրանեան դեսպանատան շէն–քը, որ երեք տարիէ ի վեր ազգապատկան կալուած դարձած էր, շնորհիւ Ս. Նշան եկեղեցւոյ թաղականութեան յիսուն հա–զար լ. ոսկիի պատրաստ գումարին եւ Պէյրութի հայութեան մօտ կատարուած հանգանակութեան—շուրջ 150 հազար լ. ոսկի — յանձնուած է ազգային իշխանու–թեանց։

Հակառակ անոր որ գնումը կատարուած էր 1953ին, սակայն, վարձքերու օրէն–քին բերումով, շէնքին պարպումը լուրջ դժուարութիւններու կը բախէր։

Նկատի ունենալով որ շէնքը վարձուած էր իրանեան դեսպանատան պաշտօնէու–թեան կողմէ, եւ մանաւանդ պարպումի պարագային պիտի գործածուէր իբրեւ դպրոց, ազգային իշխանութիւնները գոր–ծի լծուեցան՝ պարպումը ապահովելու համար։

Առանց իրանեան պետական իշխանու–թիւններու բարեացակամութեան անկա–րելի էր պարպումը։

Լիբանանեան ազգային իշխանութիւն–ները, որոնք թեւ ու թիկունք կանգնած էին Ս. Նշանի թաղականութեան՝ ազգօ–գուտ այս կարեւոր ձեռնարկի յաջողու–թեան համար, յարմար տեսան յատուկ առաքելութեամբ Թեհրան ճամբորդու–թիւնը թեմիս առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի, որ երկու տարի առաջ Պարսկաստան մեկնեցաւ՝ պարպումի գործը յաջողցնելու համար։

Առաջնորդը Թեհրանի մէջ վայելեց լայն օժանդակութիւնը Թեհրանի Հայոց Թեմ. Խորհուրդին, որ իր ծառայութիւնը ի սպաս դրաւ գործը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար։

Այս գործին յաջողութեան մէջ, կարե–ւոր դեր ունեցաւ նաեւ ծանօթ վաճառա–կան Պ. Գառնիկ Մինասեան։

Առաջնորդը արքունի գիւանատեղին եւ իրանեան իշխանութեանց հետ սիրալիր տեսակցութիւններ ունենալով, խոստում առաւ որ դեսպանատան շէնքը պիտի պարպուի, անմիջապէս որ ուրիշ յարմար շէնք մը գտնուի։

Անցեալ տարի կարելի չեղաւ ապահո–վել պարպումը, որ կատարուեցաւ քանի մը օր առաջ, եւ բանալիները յանձնուե–ցան թաղականութեան։

Ազգապատկան այս շէնքը, որ կը բաղ–կանայ երեք յարկերէ, ունի լուսաւոր եւ հանգստաւէտ սենեակներ, պարտէզ, սը–րահ, խաղավայր եւայլն, առ այժմ պիտի ծառայէ իբրեւ դպրոց Ս. Նշանի աշա–կերտներուն, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ի–րականացնել Ս. Նշան վարժարանի ար–դիական նոր շէնքին կառուցման ծրա–գիրը։

Այսպէս, շնորհիւ հայ ժողովուրդի գո–հողութեան, Առաջնորդի, Ազգ. իշխանու–

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է 175 – 176 թիւը (Յու–լիս - Օգոստոս), 48 էջ։ Լոյս կը տեսնէ ամսագլխուն։ Առաքումէն երկու շաբաթ ետքը լոյս կը տեսնէ 177–178 թիւը (Սեպ–տեմբեր - Հոկտեմբեր), 48 էջ։ Միշտ ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, հետաքրքրական ոչ միայն մայրերու եւ ե–րիտասարդներու համար, այլ եւ ուսանո–ղականներու, նոյնիսկ բժիշկներու հա–մար։ Ամէն ոք սորվելիք բան մը կը գտ–նէ անպայման, որովհետեւ խմբագրու–թիւնը կ'աշխատի յօդուածներ տալ՝ բժշկական, գրական, լեզուական ու պատ–մական երկար ուսումնասիրութեանց ու պրպտումներու արդիւնք, բժշկական գիր–քերու կամ պարբերաթերթերու մէջ իսկ անգտանելի։

Կը ցաւիմ որ չեմ կրնար պատասխանել բոլորին։ Ձկրցայ վերջացնել բաժանորդ–ներու հաշուեցոյցներուն պատրաստու–թիւնը։ Հետզհետէ դոհացում պիտի տըր–ուի ամէնուն։ Շատեր առանց այդ հաշ–ուեցոյցներուն՝ կանոնաւորած են արդէն իրենց բաժանորդագրութիւնը։ Բայց դժգոհ եմ մասնաւորաբար Ալֆորվիլի, Իսիի, Ս. Էթիէնի, Ս. Շամոնի, Լիոնի եւ Կրընոպլի բաժանորդներէն։

Երբ հաշուական գործերով նուազ զբա–ղեցնեն զիս բաժանորդները, ինծի լայն ժամանակ կը տրուի ոչ միայն յօդուած–ներու պատրաստութեան, այլ եւ գրական աշխատանքներու։ Կը խնդրեմ, դիւրացնել գործս՝ ժամանակին ղրկել բաժնեգինը, վճարել յետնեալ պարտքեր, իսկ ով որ դժուարութիւն ունի վճարելու՝ բարի թող ըլլայ երկտողով մը դադրեցնելու բաժա–նորդագրութիւնը եւ ոչ թէ ցաւ յայտնե–լու ինծի որ «այդչա՞փ ալ վարկ չունի քովս»։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

թեանց եւ մարմիններու անձնուէր գոր–ծունէութեան, այդը ունեցաւ նոր կալ–ուած մը, որ հպարտութիւն կը պատճառէ Լիբանանի հայութեան։

Այս գործին յաջողութիւնը կ'ապացուց–նէ նաեւ թէ Լիբանանի Հայոց ազգային գործերը կը վարեն ձեռնհաս եւ հանրային շահերու նախանձախնդիր անձնաւորու–թիւններ, որոնց գլուխը կը գտնուի թե–մին եռանդուն Առաջնորդը։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ Յովհաննէս Զարդարեան Վե–նետիկ եկած է Հայաստանը ներկայացնե–լու համար Վենետիկի Արուեստի երկամ–եակին։ Այս ցուցահանդէսին մէջ կ'երե–ւան նաեւ արձանագործ Նիկողոսեանէ եր–կու դիմանկարներ եւ չորս նկարներ Մար–տիրոս Սարեանէ։

«ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ, ԹՐՔԵՐԷՆ ԽՕՍԷ»

●

Պոլսոյ Ենի Սապահ թերթը կը գրէ.—

«Անատոլու բնակող ընթերցող մը թեր–թի մը մէջ կարդացեր է թէ Հաթայի մէջ արաբերէն կը խօսուի եւ այս առթիւ թեր–թին խմբագիրը իր ցաւը կը յայտնէ։ Ըն–թերցողը իրաւացի կը գտնէ խմբագիրը, սակայն կ'առաջարկէ որ ան պտոյտ մը կատարէ Իսթիքլալ պողոտային վրայ։ Կը հանդիպի յունարէն, հայերէն եւ հրեայերէն լեզուներուն, որոնք ականջ–ները կը ճանկռտեն, ասոնց քով արաբե–րէնը այնքան կարեւորութիւն չունի, կ'ը–սէ։ Սխալ է այս մտածելակերպը։ Որով–հետեւ Հաթայ մայր հայրենիքին մէկ մա–սըն է եւ մեր մայրենի լեզուն թրքերէն է։ Հայրենիքին որեւէ մէկ մասին մէջ ա–րաբերէնի գործածութիւնը ցաւալի է։ Իսթիքլալ պողոտային վրայ յունարէն հայերէն եւ հրեայերէն խօսողները փոք–րամասնութիւն կը կազմեն։ Այս հայրե–նակիցները, ըստ մեր օրէնքներուն, կր–նան իրենց ուզած լեզուով խօսիլ, թերթ, պարբերաթերթ կը հրատարակեն, դպրոց–ներ ունին։ Ասոնք օրէնքի դէմ չեն։ Կաս–կած չկայ թէ սակայ ալ ցաւալի կողմ մը ունի։ Օրինակ Ամերիկայի կամ Ֆրան–սայի մէջ այս տեսակ բանի մը չէք հան–դիպիր։ Որովհետեւ այդտեղի փոքրա–մասնութիւնները առանց ֆրանսերէն կամ անգլերէն խօսելու չեն կրնար ապրիլ, ամբողջ մշակոյթը այդ լեզուներով կը ստանան։ Եթէ թուրք լեզուն ալ անոնց նման մշակոյթի լեզու մը դառնայ, եթէ մեր գրականութիւնը ճոխանայ, թրքերէն գործերը աւելնան, կրնանք յուսալ թէ նոյն պիտի ըլլայ Թուրքիոյ մէջ»։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ ՁԷՐ ՓԱԽԱԾ

Թուրք թերթ մը գրած էր թէ ծանօթ հայ վաճառական մը փախած է Պոլսէն, կալուածները դրամի վերածելով եւ եր–կու միլիոն ոսկի փոխ առնելով։ Ուրիշ թուրք թերթ մը, «Սոն Փոստա» կը լու–սաբանէ խնդիրը (7 Հոկտ.).—

Այս վաճառականը հինէն ի վեր իբրեւ ուղղամիտ ճանչցուած անձ մըն էր։ Հրա–պարակին վրայ մեծ վարկ ունէր։ Մեծ կալուածատէ[illegible] էր։ Ի փոխարէն մաս մը պարտք ունէր։ Ասկէ այնպէս կը հետեւ–ցնէին թէ ընդարձակ [illegible]թութիւն բռած է։ Դէպքին հանգոյցը [illegible] լուծուած է։ Վաճառականը վերջերս հի–ւանդացած էր եւ բժիշկները ծանր ախ–տաճանաչութիւն մը ըրած էին։ Եւ ստիպ–ուեցաւ յանկարծ Եւրոպա մեկնիլ։ Գոր–ծերը վարելու համար եղին ձգածներն ալ ոչ առնելիքները դանձած, ոչ ալ պարտ–քերը հատուցած են։ Այս պատճառաւ ալ հրապարակին վրայ տարածուած են այն զրոյցներ թէ խոյս տուած է ան։ Վաճա–ռականը երեք օր առաջ Եւրոպայէն վերա–դարձաւ եւ հիմա քաղաքիս հիւանդանոց–ներէն մէկուն մէջ կը դարմանուի։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (167)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Նրա զօրքերի բազմութիւնը դեռ Ատըր–պատական չէր հասած, բայց սոսկալի չարչափը տարածուեցաւ դէպի ամէն կողմ։ Նա գալիս էր, որպէս մի մրրկա–ծուփ հեղեղ, ամէն ինչ ողողելու, ամէն ինչ ոչնչացնելու համար։ Հայոց նախա–րարներից շատերը՝ նրա երկիւղից՝ թո–ղեցին իրանց ընտանիքները, թողեցին ի–րանց բերդերը, եւ փախան դէպի զանա–զան կողմեր։ Իսկ մնացողները ամրացան անմատչելի լեռներում։

Հայաստանի արեւելեան մասը, որ սահ–մանակից էր Պարսից, նա իւր առջեւ բո–լորովին բաց գտաւ։ Որտեղից եւ անցնում էր, իւր ետեւից թողնում էր աւերակներ, տխուր անապատ եւ ամայութիւն։ Բա–ղաքներն ու աւանները կրակի ճարակ էին դառնում, իսկ փախչելու անկարող բնա–

կիչները գերւում էին։ Նրան առաջնոր–դում էին Մերուժան Արծրունին եւ Վա–հան Մամիկոնեանը։

Նա մտաւ Բաբրեւանդ գաւառը եւ իւր ծանր բանակը դրեց Զարեհաւանի աւե–րակների մօտ, որ կործանուած էր նրա յառաջապահ զօրքերից։

Այստեղ դիմեց նա Հայոց Տիկնոջը, Փառանձեմին, ձերբակալելու մտքով, որ այդ ժամանակ գտնւում էր Ծաղկանց լեռ–ների սարաւանդների վրայ — Շահապի–վանում։ Ծաղկանց լեռները արքայական ամարանոցներ էին։ Բայց մինչեւ նրա հասնելը, Հայոց Տիկինը խոյս տուեց եւ տասն ու մէկ հազար զինուորներով մտաւ Երասխաձորի Արտագերս բերդը։

Առաւօտ էր, այն ողբալի առաւօտը, որի միւս օրը Շապուհը պէտք է չուէր պաշա–րելու Արտագերս բերդը։ Այս առաւօտ նրա հրամանով կատարուեցան այնպիսի գործողութիւններ, որ վայել չէին ո՛չ արքային եւ ո՛չ մարդու։

Լուռ եւ տխուր հոսանքով վազում էր Արածանին («Եփրատը), կարծես չտեսնե–լու համար այն զարհուրելի անգթութիւն–ները, որ այս առաւօտ պէտք է կատար–ուէին նրա ափերի մօտ։

Գետի մի կողմում, Նպատ լերան լան–ջայ վրայ, կազմուած էին արքայական վրանները, բոլորը կապուտակի գոյնով, եւ

մէնը քան միւսը աւելի շքեղ եւ աւելի փա–ռաւոր։ Վրանների գոյնը, միախառնուե–լով լերան կանաչազարդութեան հետ, ներկայացնում էին հիանալի տեսարան։ Նրա հետ էր եւ իւր կանանոցը։ Պարսից թագաւորները սովորութիւն ունէին, եր–կարատեւ արշաւանքների ժամանակ, կա–նանոցը իրանց հետ տանել։ Կանանց փակ վրանները դրսից չէին երեւում, որովհե–տեւ շրջապատուած էին բարձր սարայ–փարտաներով, որ կտաւեայ սպտակ պար–տակներից կազմուած, բոլորակ վանդա–կապատի ձեւ ունէին։

Գետեզերքի գեղեցիկ տափարակների վրայ հեռու եւ հեռու, տարածւում էր ընդարձակ բանակը։ Այստեղ զետեղուած էին զօրքերի եւ զօրապետների վրանները, գոյնզգոյն դրօշակները ծածանւում էին, որ նշանակ էին իւրաքանչիւրի գունդի առանձնութեանը։

Արքայական վրանի կոնաձեւ գագաթին դրած էր մի ոսկեղէն գունդ, որի վրայ փայլում էր պարսկական սրբազան փառը — ոսկեձոյլ, ոսկեճաճանչ արեգակը։ Այդ վրանի մէջ Շապուհը նստած էր փղոսկր–եայ քառակուսի թախտի վրայ, որ զար–դարած էր գեղեցիկ քանդակներով։ Այս առաւօտ հագած ունէր արքենազգեստ կարմիր պատմուճան։ Այս արդէն նշան էր, որ արեան հետ գործ պէտք է ունե–նայ։ Գլխին կրում էր փառաւոր խոյրը,

որի առջեւի կողմից, ճակատի վրայ, մարգարտաշար նարօտներով կապած էր արքայական ոսկեայ զարդմանակը, որ փողփողում էր արեգնային ճաճանչներով։ Կուրծքը ուսերից սկսած, պատած էր գո–հարազարդ ապիզակով, որ հասնում էր մինչեւ նոյնպէս գոհարազարդ գօտին։ Թեւքերի վրայ, արմուկներից վերեւ, կապած էին ոսկեայ ապարանջանները։ Երկու ականջներից քարշ էին ընկած եր–կու ծանր գնդեր։ Իսկ աջ ուսից ձգած էր հմայքներով լի համայիլը, որ զարդա–րած էր գոյնզգոյն խոշոր քարերով, եւ ո–րը կողմնակի կերպով անցնում էր կուրծ–քի վրայով, եւ իւր երկու ծայրերով միա–նում էր ձախ թեւքի տակում։ Այդ հա–մայիլի վրայ գրած էին դրել նրա մոգե–րը իրանց բոլոր կախարդական արհեստն ու գիտութիւնը։ Իւր թախտի վրայ նըս–տած էր նա չոքած կերպով։ Գաւազանի փոխարէն՝ երկու ձեռքով բռնած ունէր մի երկաթեայ ծանր լախտ, գնդաձեւ գլ–խով, հորինուածական գիրքով դրած ունէր ծնկների վրայ։ Նրա ետեւում հսկում էր Դրան գինակրապետը, որ ձեռքում բռնած ունէր արքայական սուրը։ Աջ կողմում կանգնել էր Մերուժան Արծրունին, իսկ ձախ կողմում՝ Վահան Մամիկոնեանը — Սամուէլի հայրը։ Երկուսն էլ նրա փեսա–ներն էին, երկուսն էլ գտնւում էին կա–տարեալ գինավառութեան մէջ։

ՐԱՖՖԻ

մէջ հարիւրաւոր միլիոն մարդիկ երբեք թոյլ պիտի չտան որ բռնաբարուի Եգիպտոսի անկախութիւնը »:

× Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Պ. Պ. Փինօ եւ Անգլիոյ ու Եգիպտոսի արտաքին նախարարները Ապահովութեան Խորհուրդի դռնփակ նիստէն ետք հրաւիրուեցան Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին գրասենեակը: Տեսակցութիւնը տեւեց մօտ երկու ժամ: Երեք նախարարները յայտարարեցին թէ խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին չորեքշաբթի (երէկ): Առաջին անգամ է որ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի նախարարները իրարու կը հանդիպին, Սուէզի տագնապին առթիւ:

× Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուէնթըր, որ նոյեմբեր 20ին պիտի հրաժարի, հրաժեշտ առնելով Միջերկրականի հրամանատարութենէն, յայտարարեց թէ կարելի պիտի ըլլայ լուծել Սուէզի, Կիպրոսի եւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրները: «Վստահ եմ թէ կրնան լուծուիլ, եթէ Ատլանտեան ճակատին 450 միլիոն քաղաքացիները հասկնան թէ համաշխարհային դիկտատուրայի ենթակայ 800.000.000 քաղաքացիներուն սպառնալիքը դիմագրաւելու միակ միջոցն է միանալ: Զօր. Այզընհաուըրի առաջին գործերէն մէկն եղաւ, իբրեւ սպարապետը Ատլանտեան ճակատին, «գիւղ» մը սարքել սպայակոյտի անդամներուն համար, Փարիզէն դուրս, գիւղ մը ուր Իտալացիներ, Նորվեկիացիներ, Բրիտանացիներ, Թուրքեր եւ ուրիշներ կրնան չուտով իրար հասկնալ եւ սիրել, մեծ համբերութեամբ տեսնել իրարու առանձնայատկութիւնները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն 43 հոգի սպաննուած են վերջին 24 ժամուան ընթացքին: Եօթը Եւրոպացիներ են: Ամէնէն կատաղի ընդհարումը տեղի ունեցաւ Օրանէն 50 մղոն հեռու, Տլայի մէջ ուր չորս Եւրոպացիներ սպաննուեցան: Զոհերէն երեքը, որոնց մէկը վաթսուն տարեկան կին մըն է, յանկարծ յարձակում կրեցին, երբ կը քննային անտառապահի մը խրճիթին մէջ: Զոհերը պարպեցին իրենց վերջին փամփուշտը, յետոյ մորթուեցան ահաբեկիչներուն կողմէ: Չորրորդը սպաննուեցաւ քանի մը մղոն անդին, իր արջառին հետ: Ալժէի մէջ ալ երկու Եւրոպացիներ սպաննուեցան, նաեւ ուրիշ չորս Եւրոպացիներ՝ Սիտի Պէլ Ապպէսի մօտ: Ինը Իսլամներ, որոնք մերժած էին գործակցիլ ըմբոստներուն, Կոստանդինէն առեւանգուելով չարչարուեցան դաշտի մը մէջ եւ մորթուեցան դանակներով:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբեր 20էն սկսեալ պիտի վերադառնան Ալժերիա ղրկուած պահեստի զինուորները, օրական 2200 հոգի: Նախապատուութիւն պիտի վայելեն ամուսնացեալները: Այս որոշումէն կը հետեւի թէ ապստամբական չարժումը զսպուելու վրայ է:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, խլրտումներ կը նշմարուին, Փողնանի դատավարութեան առթիւ: Ժողովուրդը կը բողոքէ բոլշեւիկեան պատժական օրէնքին դէմ: Այս շարժումներուն կը վերագրուի առաջին վճիռներուն թեթեւութիւնը: Լեհաստանի փոխ-վարչապետը, Մինկ հրաժարեցաւ թէ այդ պաշտօնէն եւ թէ Քաղաք. Բիւրոյէն: Միեւնոյն ատեն պաշտօնանկ եղան չորս նախարարներ: Փողնանի խռովութիւններէն ի վեր քսան պաշտօնատարներ կորսնցուցած կ'ըլլան իրենց պաշտօնը:

ՄԻՍԻՆ ԳԻՆԸ 30 - 40 ֆրանք իջած է, քանի մը օրէ ի վեր: Կաթի փոխադրութեան բանուորները կը շարունակեն գործադուլը: Բաշխում կը կատարուի զինուորական իշխանութեան միջոցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ազգ. դրամատան շաբաթական տեղեկագրին համաձայն, Սեպտ. 27-ին շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներու գումարն էր 188.500.000, նախընթաց շաբթուն՝ 178.100.000: Ուրեմն աւելցած է տասը միլիոն 400.000 ոսկի:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 9).— Զոյլ ոսկի՝ 457.000, նափոլէոն 3280, զուից. 3100, անգլիական 4060, քսան տոլարնոց 15800: Թղթադրամ (անպաշտօն).— Սթերլին 1030, տոլար 391, զուից. 94.25, պելժ. 7.80, լիր 0.61, փեսեթա 8.55:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Վիճաբանական դասախօսութիւն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն Կամպեթա: Նիւթ՝ «Կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ»:

Հաւաքոյթին կը նախագահէ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան: Խօսք կը տրուի բոլորին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի բոլոր ընկերուհիները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 9.30ին Հայ Կաթողիկէներու Առաջնորդը, Ամատունի Գերապայծառ, հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ Մարթիրիոմ կոչուած սրբավայրին մէջ: (13 ռիւ Անթուանէթ):

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մէթրօ Ապպէս, Փիկալ, Անվէրս, օթօպիւս 30 եւ 67 Փլաս Փիկալ, 85 Փլաս տիւ Տէլթա:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը ընկերա-համակրական հաւաքոյթ թէյասեղան մը սարքած են, այս շաբաթ օր ժամը 20.30ին, Քաֆէ Նօայի ներքնասրահին մէջ, ի պատիւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեանի: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ԱԿԱԴԵՄԻԱ ՌԷՄՈՆ ՏԸՆՔԱՆ

31 ռիւ տը Սէն

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Բանաստեղծ Անրի Շասէն կը ներկայացնէ ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, հայ բանաստեղծուհին եւ պիտի խօսի անոր «Արեւոտ ճամբաս» հատորին մասին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9էն 12, «Ահարոնեան Ակումբին» մէջ, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան: Դասերը պիտի սկսին ամիջապէս, բոլոր ծնողներէն կը խնդրուի նախանձախնդիր ըլլալ իրենց զաւակներուն հայեցի դաստիարակութեան եւ անխտիր առաջնորդել իրենց զաւակները հայերէնի դասընթացքներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Պէաթրիս Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Զիլինկիրեան եղբարք՝ 25.000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աճէմեան 5000, Տէր եւ Տիկին Վ. Զիթունի 5000, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Գազանճեան 3000, Տէր եւ Տիկին Աստուածատուր Հարենց 3000, Տէր եւ Տիկին Կազեր (Քոլոմպ) 2000 ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

Զոյգ դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտեմբեր 15ին, Պոմոնի եւ Մարսէյլ քաղաքին մէջ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն արձանագրել տալ իրենց զաւակները մինչեւ վերոյիշեալ թուականը, Միութեան անդամներուն մօտ: Մնայուն հասցէ՝

Mr. Hov. Hatzakordzian

15, Rue Longue des Capucines

Tél. : CO. 05-78

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով: Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին: Առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ուխտ հազար նահատակներու խնկելի յիշատակին եւ հոգեչունչ քարոզ մը պիտի խօսի: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ԼԱԼԻԶԱՐ ՓՈՒՐԹՈՅԵԱՆ

ՎՐԷԺ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Ամուսնացած

Սէնթ Էթիէն Հոկտ. 6 Շաթել Կիյոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղին ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, եկեղեցիին սրահը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի նոր տարեշրջանի ժողովները կը վերսկսին Հոկտեմբեր 11ին, ժամը 21ին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի, Պոմոնի, Սէն Լուի, Սէն Ժերոմի, եւ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղերու վարչութիւնները ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ ժամը 3ին, «Ահարոնեան Ակումբ»ին մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մատրան հոգաբարձութեան եւ վերաշինութեան յանձնախումբին բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Օրակարգ՝ ա) Մատրան վերաշինութեան թուականը: բ) Հանգանակութեան հաշուետուութիւնը: գ) Զանազան խնդիրներ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահին մէջ, օրակարգ՝ զեկուցում պատգ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 12 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7704 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3515

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՄԱՇԻՆ, ԿԸ ՀԱՏՆԻՆ...

Տարիներէ ի վեր կը խօսինք սերունդի փրկութեան մասին. բայց կը մոռնանք այսպէս կսկծալի ողբերգութիւն մը :

Կը մոռնանք որ սերունդ պատրաստողները ալ կը մաշին, կը հատնին, առանց համապատասխան յաջորդներ ձգելու :

Վերջին պահեստի ուժերն ալ կ'անհետանան, բոլոր գաղութներուն մէջ, հասած ըլլալով բնական վախճանին :

Եթէ փորձէք ակնարկ մը նետել գաղութէ գաղութ, ձեր առջեւ պիտի պարզուի մռայլ պատկեր մը:

Հայերէնի ուսուցիչն անգամ ճրագով կը փնտռեն :

Շատեր ասպարէզը լքած են, աւելի շահաբեր գործեր գտնելու համար :

Ուրիշներ կը զոհուին իրենց երկլուան պաշտօնով, որ հազիւ կը բաւէ տարրական գիտելիքներ աւանդելու :

Բարձրագոյն վարժարաններու շրջանաւարտներէն շատ քիչերը կը նուիրուին «ուսուցանելու» ասպարէզին :

Անոնք ալ ամէն բանէ առաջ բանուկ, շահաբեր ասպարէզներ կը փնտռեն, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ :

Մասնաւոր կաճառներ հաստատուած են, ուրկէ որ նոր ուժեր հասնին, հանրային ծառայութեան համար :

Այդ շրջանաւարտներէն հարիւրին քանի՞ն յարած են իրենց յանձնառութիւնը:

Եւ եթէ յարած են, ինչպէս ունի՞ն անհրաժեշտ պաշարը, մանաւանդ այն որ կը կոչուի Հայագիտութիւն :

Քանի մը բարձրագոյն եւ միջնակարգ վարժարաններ ունինք Միջին Արեւելքի մէջ, բաղդատաբար ազատ՝ նիւթական հոգերէ :

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, անոնք ալ հազիւ կրնան գոհացնել անմիջական պահանջները :

Ունինք նաեւ դպրեվանք,— Անթիլիասի եւ Երուսաղէմի մէջ :

Անոնց ալ ցոյց կուտայ թէ կոչուած են կրօնաւորներ պատրաստելու, աւելի շատ՝ վարդապետներ :

Թէեւ, երբեմն ուսուցիչներ ալ կը հասնին, աւելի կամ նուազ տոկուն պաշարով: Բայց ոչ այն խորութեամբ որ յատուկ էր Էջմիածնի նախկին ճեմարանին եւ «Թեմական» կոչուած հաստատութեանց շրջանաւարտներուն :

Մխիթարեան Միաբանութիւնը շարունակ նոր ուժեր կը պատրաստէ իր դպրոցական ցանցին համար:

Այնպէս որ, երբ ամպիոն մը կը պարպուի, չեն անճրկիր յաջորդը նշանակելու համար :

Անշուշտ անոնք ալ դժուարութիւններ կը կրեն, տրամադրելի թեկնածուներ գտնելու համար :

Բայց ունին առաւելութիւն մը, — գիտեն որ կարելի չէ վառ պահել կրթական ճակատը, առանց հիմնական եւ ծրագրեալ աշխատանքի :

Մեր մէջ, ո՞ւր է այն կեդրոնական իշխանութիւնը որ պիտի կրնար ստանձնել այս հոգը, — նոր մշակներ հասցնել, յոգնածները, մաշածները, մեռածները փոխարինելու համար: Իրական ուժեր՝ օժտուած հայագիտութեամբ եւ արդիական պաշարով :

Իւրաքանչիւր գաղութ իր գլխուն ճարը կը նայի տեղական միջոցներով, իսկ ճակատը կը պարպուի սրընթաց, քշուելով դէպի լճացում եւ միջակութիւն :

Ծրագները կը մարին, դիրքերը կը պարպուին, անդաստանը կ'ամայանայ :

Եւ դեռ դուրս չենք եկած բանկալէն ու կղերանոցէն ...

Վեղարաւորներու շուքը կրնա՞յ պարտակել ակադեմական միտքի, աշխարհական տաղանդի, ուսուցանողի պակասը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՆԳԼԻԱ՞Ն ԱԼ Կ'ԸՆԿՐԿԻ

Ապահովութեան Խորհուրդը դարձեալ գումարման նիստի հրաւիրուած էր երէկ, հինգշաբթի: Մինչ այս մինչ այն, բանակցութիւններ կը կատարուին նրբանցքներու մէջ, որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարն ալ ծրագիր մը պատրաստած է, վէճը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար : Այս պատճառով ալ յետաձգած է իր մեկնումը Նիւ Եորքէն: Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ որոշած է մնալ մինչեւ շաբթու վերջ, այն յոյսով թէ կարելի պիտի ըլլայ կարգադրութեան մը յանգիլ մինչեւ այն ատեն :

Մասնակի խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին արեւմտեան պետութեանց նախարարներու միջեւ, ինչպէս եւ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին հետ, որուն գրասենեակը հանդիպած են նաեւ Եգիպտոսի ներկայացուցիչը եւ Հնդկաստանի շրջուն դիւանագէտը, Մենոն :

Վերջին լուրերու համաձայն, դժուար է ճշդել մինչեւ հիմա կատարուած խորհրդակցութեանց արդիւնքը : Փարիզի թերթերը կը հաստատեն թէ Ֆրանսան կղզիացած է, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ յարափոփոխ քաղաքականութեան : Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Պ. Ֆաուզի, միշտ կը յիշեցնէ թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցելու, բայց վճռապէս կը մերժէ ընդունիլ անգլօ-ֆրանսական ծրագիրը միջազգային վարչութեան մասին : Արեւմտ. պետութիւնները կը դժկամակին բանակցիլ, առանց նախապէս գիտնալու թէ մինչեւ ուր պիտի հասնին: Մասնագէտներ կը յուսան թէ վերջին պահուն կարելի պիտի ըլլայ ճամբան հարթել: Զանազան կարծիքներ կը յայտնուին անգլիական նոր ծրագրի մասին : Անգլիական պատուիրակութիւնը կը հերքէ այդպիսի ծրագրի մը գոյութիւնը, բայց միեւնոյն ատեն չի ծածկեր թէ կարելի է խաւախոհութեան մը յանգիլ ջրանցքի միջազգային վարչութեան եւ Եգիպտոսի գերիշխանութեան մասին : Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները զեկոյց մը հրատարակեցին, պնդելով թէ անվթար կը մնայ իրենց համամտութիւնը :

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ այն տպաւորութիւն կրած են թէ Պ. Փինօ անդրդուելի կը մնայ, իսկ Պ. Լոյտ (Անգլիա) տրամադիր է յարմարելու : Այս առթիւ դիտել կուտան թէ հսկիչ բառը (կոնթրոլ) անգլերէնի մէջ աւելի ճկուն եւ վճռական իմաստ ունի քան ֆրանսերէնի մէջ: Գալով Պ. Տըլլասի, Ուաշինկթըն մեկնեցաւ Հոկտեմբեր 10ին, վերադառնալու համար յաջորդ օրը: Կը կարծուի թէ սկզբունքի մասին իր դիրքը ճշդելէ վերջ, կ'ուզէ նահանջ մը փորձել, որպէս զի չմեղադրեն, իբրեւ ներշնչող խաւախոհութեան կամ պատասխանատու ձախողման :

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Փորթ Սայիտ ազատ գօտի պիտի յայտարարուի, դերծ՝ մաքսատուրքէ եւ ուրիշ տուրքերէ, ինչպէս Թրիէսթէն: Եգիպտոսի ելմտական նախարարը ծրագիր մը պատրաստած է այս մասին եւ պիտի յանձնէ նախագահին վաւերացման :

× Իրագեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Պ. Տըլըս համաձայն է որ ուղղակի բանակցութիւն մը կատարուի Եգիպտոսի հետ, առանց նախապէս ճշդելու հիմքը եւ նպատակը, իսկ Փինօ կը պահանջէ նախապէս ճշդել երկուքն ալ: Ամէն պարագայի մէջ, ակնբացած է ջրանցքին միջազգային վարչութեան ծրագիրը : Յայտնի չէ թէ ինչ պիտի պատահի, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը վճռէ բանակցիլ, առանց որ եւ է որոշում տալու անգլօ-ֆրանսական ծրագրի մասին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Միեւնոյն քաղը կը բնակէինք, Սկիւտար, բայց շատ քիչ անգամ առիթ ունեցած եմ տեսակցելու :

Ան՝ ամփոփուած իր կրթական - դաստիարակչական պատեանին մէջ, ես՝ անձնատուր ամենօրեայ յորձանքին: Միշտ հեռու ի հեռու ...

Պէրպէրեան որդիներուն մէջ, ամէնէն աւելի Շահանն էր որ կը յիշեցնէր հայրը — դաստիարակ եւ վարդապետ (ակադեմական իմաստով) :

Ռտանաւորի մը մէջ, Ռեթէոս Պէրպէրեան իր երրորդ որդին կը կոչէր «Շահանս իմաստուն» :

Եւ տղան կանուխէն դարձաւ իմաստասէր, իբրեւ մասնագիտութիւն ընտրելով փիլիսոփայութիւնը եւ յարակից գիտութիւններ: «Բարին, գեղեցիկը եւ ճշմարիտը» :

Միեւնոյն ատեն կը սիրտէր արուեստներու պատմութիւնը. եւ մասնաւորապէս երաժշտութիւնը, որոնց մասին ուսումնասիրութիւններ ալ ունի, ակադեմական խորութեամբ :

Լեզուն ալ տոկուն էր եւ ճոխ, համապատասխան՝ մշակուած նիւթերուն ծանրութեան :

Տեղեկութիւն չունիմ իր դասաւանդութեան մեթոտի մասին. բայց գիտեմ որ սիրուած էր իր աշակերտներէն :

Չափազանց զգոյշ եւ ինքնամփոփ, միշտ հեռու կը մնար հանրային կեանքի ժխորէն, Պոլսէն մինչեւ Երուսաղէմ եւ Անթիլիաս :

Գիտական առումով «ուսումնասէր» մարդն էր, եւ դաստիարակը :

Իր անակնկալ մահով օղակ մը եւս կը փրթի այդ սերունդէն, որ կ'ապրէր իր վաստակին ծանրութեան տակ :

Վերջին երեք տարիներս Փարիզ կը հանդիպէր ամառնային արձակուրդին :

Այդ առթիւ կ'ըսէին թէ նիւթական միջոցներ կը փնտռէ, միջնակարգ վարժարան մը հաստատելու համար: Իր յոյսը դրած էր Պէրպէրեան վարժարանի շրջանաւարտներուն վրայ, որոնք մեծ թիւ մը չեն կազմեր մեր գաղութին մէջ :

Ամէն անգամ որ հարցումներ ուղղէինք, անորոշ պատասխաններ կուտար: Եւ, միշտ զգոյշ, կը խնդրէր որեւէ բան չգրել:

Կ'ըմբռնէինք որ յուսախաբ եղած էր :

Իր երկրորդ զաւկին արկածահար մահն ալ խոր վէրք մը բացած էր սրտին մէջ :

Այս տարի առիթ չունեցայ տեսնելու, բայց լսած էի թէ կը պատրաստուէր Անթիլիաս վերադառնալու :

Սրտի տկարութիւնն ալ անակնկալ մըն էր ինծի համար :

Եւ որովհետեւ ամէնքս ալ քիչ - շատ «օժտուած» ենք այդ ազնուակա՛ն քմահաճ տագնապով, երբեք միտքէս չէր անցներ թէ շանթահարիչ հարուած մը պիտի կրէր մէկ օրէն միւսը: Մանաւանդ որ, հազիւ 65 կը հաշուէին տարիքը :

Անփոխարինելի մը եւս, իր ասպարէզին մէջ, որ այնքան տժգոյն եւ ուժասպառ վիճակ մը կը ներկայացնէ ...

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ՆՈՐ ԿՈՉԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Անգլիա Հոկտեմբեր 10ին նոյնիմաստ ծանուցագիրներ ուղղեցին Խ. Միութեան, առաջարկելով իրականացնել Գերմանիոյ միացումը՝ ազատ ընտրութեամբ: Երեքն ալ կը յայտարարեն թէ բոլորովին համաձայն են արեւմտեան Գերմանիոյ առաջին ուղղակի ձեռնարկին, որ կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 7ին: Գերմանական ծանուցագիրը յանձն կ'առնէր ապահովութեան երաշխիքներ տալ Խ. Միութեան եւ ապագինուած գօտի մը հաստատել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ :

Այն ատեն գերմանական դիմումը պաղ ընդունելութիւն մը գտաւ Խ. Միութեան մէջ, որ կը նախընտրէ համայնավար պետութիւն մը ունենալ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ արեւմտեան պետութեանց նոր ձեռնարկն ալ պիտի ձախողի :

Մ. Նահանգներու ծանուցագիրը կը շեշտէ թէ Գերմանիոյ միացումը հիմնական նպատակ մըն է ամերիկեան քաղաքականութեան մէջ, անհրաժեշտ՝ Եւրոպայի խաղաղութեան համար: Ինչպէս կ'ըսէր գերմանական յուշագիրը, ծանուցագիրը կը յիշեցնէ թէ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը ընդունած են իրենց պատասխանատուութիւնը՝ գլուխ հանելու Գերմանիոյ միացումը: Յետոյ կ'ըսէ թէ Չորս Մեծերու Ժընեւի խորհրդաժողովը 1955 Յուլիսին հիմք ընդունած էր ազատ ընտրութիւնները Գերմանիոյ միացման համար եւ հրահանգած էր իրենց արտաքին նախարարներուն գործադրել այս յանձնարարութիւնը: «Ոչ մէկ յառաջդիմութիւն այդ օրէն ի վեր» :

Երեք պետութիւններն ալ կը հրաւիրեն Խ. Միութիւնը յայտնել իր տեսակէտը՝ գործնապէս ընթացք տալու համար Ժընեւի մէջ գոյացած համաձայնութեան :

Մոսկուա միշտ կը խուսափի այս յանձնառութենէն, կրկնելով թէ Գերմանիոյ միացումը կրնայ կատարուիլ ուղղակի բանակցութեամբ՝ արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, թէ պէտք է պաշտպանել արեւելեան Գերմաններու շահերը եւն.: Արեւմտեան Գերմանիան եւ արեւմտեան պետութիւնները միշտ մերժած են այս առաջարկը, որ կը ձգտի համայնավարութեան ենթարկել ամբողջ Գերմանիան :

Մոսկուայի թերթերը վերջերս խիստ քննադատութիւններ ուղղեցին արեւմտեան Գերմանիոյ դէմ, այնպէս որ դժուար թէ ընդունին ազատ ընտրութիւններ կատարելու պայմանը : Անոնք դժգոհ են արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումէն եւ համայնավար կուսակցութեան լուծումէն :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԷՋՄԻԱԾԻ՞Ն ԳԱՑԱԾ Է

«Ազդակ» 410 Հոկտ.) կ'իմանայ թէ Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Էջմիածին մեկնած է, «հաւանաբար մասնակցելու համար Մայր Աթոռին մէջ գումարուելիք եպիսկոպոսական ժողովին» :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ուրիշ եպիսկոպոսներ ալ Էջմիածին երթալու կը պատրաստուին :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն թնդանօթաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին մօտ, տեւելով վեց ժամ : Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, սպաննուած են 9, վիրաւորուած՝ 12 հոգի Իսրայէլի կողմէ: Քառասուն հոգի վիրաւորուած են Յորդանանցիներէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերմանացիներուն միացած վրացական վաշտը անպարտ հռչակուած է :

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ԽՆԴԻՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՉՔՈՎ

●

Բ.

ԿԻԼԻԿԻԱ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Արդ, այս հիմնական սկզբունքին եւ ըմբռնումին լուսարձակին դիտելով մեր եկեղեցւոյ այսօրուան կացութիւնը, անոր մէջ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կայ իբրեւ երկրորդ բարձրագոյն Աթոռ Հայց. Եկեղեցւոյ, իրեն յատուկ սեփական կանոնադրով, թեմական կազմակերպութեամբ, միաբանութեամբ եւ դպրեվանքով, օժտուած ներքին անկախութեամբ, իր գործունէութիւնը — ընտրութիւն, ընկալչութիւն, կազմակերպութիւն եւ այլ երեսներ ազգային եկեղեցական կեանքի — իր օրէնքին եւ հայեցողութեան համաձայն կազմակերպելու իրաւունքով:

Այս նոյն իրողութեան վրայ էր դարձեալ, որ Աթոռոյս Տեղապահը իր նոյն նամակին մէջ կը գրէր.

«Պարտք կը զգանք Ձերդ Ս. Օծութեան յիշեցնելու, որ Կիլիկեան Թեմերն ու Ս. Աթոռը կը կառավարուին Ազգային Սահմանադրութեամբ եւ կանոնադրութիւններով, որոնք պետականօրէն հաստատուած եւ ընդունուած են, եւ տասնեակ տարիներու գործադրութեամբ նուիրականացած, եւ որոնց խախտումը ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ մեր ժողովուրդին համար, եւ գործնապէս ալ անկարելի է»:

Ցիշեցնենք նաեւ, որ այդ անկախութեան իրաւունքը ճանչցած է նոյն ինքն Ս. Էջմիածին, երբ այդ իրաւունքի հիման վրայ մշակուած Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կանոնագրին մէջ Էջմիածնի տըրուած երկու ձայնով մեր կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու իրաւասութեամբ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Կիլիկեան Ս. Աթոռ եկաւ իր պատգամաւորներով:

Ս. Էջմիածինը, միւս կողմէ, իբրեւ նախամեծար Մայր Աթոռ, հոգեւոր բարձրագոյն կեդրոնն է Հայց. Եկեղեցւոյ, միութեան խարիսխը այդ միութիւնը ըմբռնելով այնպէս, ինչպէս ներկայացուցինք իբրեւ հիմնական սկզբունք մեր՝ այսպէս ըսուած եկեղեցական քաղաքականութեան, այս բառին լայն իմաստովը անշուշտ:

Ձենք ուզեր ծանրանալ այս կէտին վրայ, որովհետեւ լայնօրէն անդրադարձած ենք անոր արդէն առանձին խմբագրականով, 1955 Հոկտեմբերի մեր թիւին մէջ, մեր հարազատ մտածումներն ու անկեղծ զգացումները յայտնելով, եղբայրական սիրոյ ոգիին մէջ, Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան առթիւ: Որովհետեւ ոչինչ կայ փոխուած մեր մէջ մինչեւ այսօր:

«ԹԵՐԻ ԵՒ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ»

Կիլիկեան Կաթողիկոսական Աթոռը, իր անկախ վարչական դրութեան հիման վըրայ եւ իր սեփական կանոնադրութեան տրամադրութեանց համաձայն, կատարեց կաթողիկոսական ընտրութիւն մը, յար եւ նման նախորդ ընտրութիւններուն: Այս ձեւով երեքուկէս տարի սպասելէ, թափուր Աթոռը օժտուեցաւ երիտասարդ եւ կորովի, բարի եւ քաջ հովուապետով մը:

Եղան մարդիկ, եկեղեցական կամ աշխարհական, որոնք ընդդիմացան ընտրութեան: Կը պատահի:

Եղան պատգամաւորներ, որոնք, համաձայն չըլլալով, հեռացան ժողովէն: Դարձեալ կը պատահի:

Բայց՝

Պատգամաւորներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը ներկայ եղաւ, քուէարկեց եւ 36 ներկաներու վրայ 32 ձայնով ընտրուեցաւ Աթոռակալը: Ուրեմն՝

Ինչո՞վ «թերի եւ անընդունելի» է:

Ընտրութիւն մը չի կրնար ըլլալ երբեք թերի: Կրնայ ըլլալ անընդունելի. ըլլալու պայմանաւ, սակայն, ապօրէն: Եւ եթէ ապօրէն է, ուրեմն բացարձակօրէն անընդունելի եւ կամ, օրէնքով միայն վերահաստատելի: Այսպէս, տասնի վրայ վեց ձայնով կատարուած ընտրութիւն մը «թերի» կրնա՞յ ըլլալ չորս հոգիին — բաւական թիւ մը վեցին դիմաց — բացակայութեան կամ հեռացման պատճառաւ ընտրական հաւաքոյթէն: Ի՞նչպէս այն ատեն օրինաւոր կը դառնայ Էջմիածնայ կաթողիկոսական ընտրութիւնը, որուն երբեք չէ մասնակցած Իրաքի թեմը եւ ուրկէ բացակայ եղած են հնգետասնեակ մը պատգամաւորներ (Էջմիածին, 1955, Հոկտեմբեր - Նոյեմբեր):

Ու դժբախտութիւնը իրականութեան հոն է, որ Էջմիածնայ Ամենայն Հայոց Հայրապետի եւ իր եպիսկոպոսներուն, ինչպէս նաեւ, եւ գարմանալիօրէն, Աթոռիս միաբաններէն երկու ընդդիմադիր եպիսկոպոսներու կողմէ «թերի եւ անընդունելի» հռչակումը կաթողիկոսական ընտրութեան՝ իր օրինական պատճառաբանեալ բացատրութիւնը չունեցաւ երբեք, ոչ «Եպիսկոպոսական Ժողով»էն ըղխած «Հայաձայնագիր»ին մէջ, եւ ոչ ալ պաշտօնական որեւէ այլ յայտարարութեամբ: Առարկութիւնները ընտրութեան շուրջ, օրինական, կանոնական, իրաւական տուեալներէ զուրկ՝ մնան միշտ զգացական, չահազիտական ձգտումներով եւ ծառայեցին, իրենց այդ սնունդին իսկ բնական արդիւնքով, կիրքեր հրահրելու, մթնոլորտ մթագնելու եւ գրգռութեանց ընթացք բանալու:

Իսկ, միւս կողմէ՝ հակասութիւն կայ «Համաձայնագիր»ի ոգիին եւ տառին միջեւ իսկ: Մինչ, մէկ կողմէ, տառով վարչական անկախութիւնը կը ճանչցուի Կիլիկեան Աթոռին, միւս կողմէ, սակայն, միջամտութիւնը ընտրական գործին, անոր ճանաչման, կամ, տեսակէտով մը, վաւերացման այս փորձը կամ ճիգը ինքնին կը ժխտէ այդ վարչական անկախութիւնը:

Հետեւաբար, չենք կրնար ընդունիլ — առանց կարենալ ըմբռնելու իսկ — որ մեր կաթողիկոսական ընտրութիւնը «թերի է և անընդունելի»: Եւ մեր դիրքը առաջին իսկ օրէն յայտնուեցաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, վերոյիշեալ պատմական նամակին մէջ, այս բառերով.

«Կը յայտնենք նոյնպէս, որ 20 Փետրուար 1956ին, մեր (Խորէն Եպիսկ.ի ԽՄԲ.) նախագահութեան տակ կայացած Կիլիկեան Թեմերու Պատգամաւորական ժողովը, Հայց. Եկեղեցւոյ եւ Ս. Աթոռիս աւանդութեանց վրայ հիմնուած, սահմանադրական ոգիով կազմուած եւ կիրարկութեամբ նուիրականացած կանոնագրութեան համաձայն, օրինականօրէն եւ անթերի կերպով կատարեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Նոր Գահակալին ընտրութիւնը: Թոյլ տուէք նաեւ յիշեցնելու Ձերդ Վեհափառութեան, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսները անցեալին մէջ ալ նոյն հիմունքներով ընտրուած են»:

(Շար.)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՁԻՆ ԵՒ ԻՐ ԾԱԳՈՒՄԸ

●

Ձին ու շունը կենդանական երկու տարբեր ընտանիքներու ներկայացուցիչները ըլլալով հանդերձ, ունին հաւասարակաց կէտեր մարդոց հանդէպ: Անշուշտ ամէն մէկդ գիտէք իրական դրուագներ, անոնց հաւատարմութեան, անձնազոհութեան, ուշիմութեան ու մարդոց ծառայելու պատրաստակամութեան մասին:

Կարելի չէ չզմայլիլ ի տես ազնուացեղ նժոյգի մը: Ցիգիքական կազմի նրբութիւն մը, գիծերու ներդաշնակ համադրութիւն մը կը ներկայացնէ ան: Կարծէք կը խօսի ձեզի հետ իր խելացի նայուածքով ու սիրուն շարժուձեւերով: Ունի նաեւ նուրբ հոտառութիւն, սուր տեսողութիւն ու նոյնքան նրբին լսողութիւն:

Հին Հելլէններու մօտ ձին բազմազան աւանդութեանց առարկայ եղած է, որոնց հետքեր կը մնան կրօնական արուեստի նմոյշներու վրայ: Որովհետեւ ձին ոչ միայն դրաստ էր ու պատերազմը շահելու միջոց մը, այլ եւ կը պաշտուէր իր գեղեցկութեան համար: Յունական դիցաբանութիւնը աստուածային ծագում մը կը պարգեւէր ձիուն: Ան ներկայ էր յունական պատմութեան մէջ ամենուրեք: Տրովադայի պատերազմի փայտէ ձին, ցայտուն օրինակներէն մին է:

Ըստ Դիոտորոս յոյն պատմիչին, ողիմպիական խաղերը ծագում կ'առնեն հետեւեալ աւանդավէպէն. — Ողիմպիոյ Բիզա քաղաքի թագաւորը չքնաղ աղջիկ մը ունէր, Հիպպոտամիա: Ունէր նաեւ ձիեր, որոնք հովին նման սրընթաց էին: Փառասէր թագաւորը պայման դրած էր իր աղջիկը կնութեան տալ անոր որ պիտի յաղթէր իրեն ձիաւոր կառքերու մրցումի մը մէջ: Իսկ պարտուողը պիտի սպաննուէր թագաւորին կողմէ: Բազմաթիւ երիտասարդներ զոհ գացին գեղեցիկն Հիպպոտամիային տիրանալու ցանկութեան: Ի վերջոյ ներկայացաւ երիտասարդ Պելոփսը: Իր ձիերը փոխ տրուած էին Պոսէյտոնի՝ ծովու աստծուն կողմէ: Բռնակալ թագաւորը ոչ միայն պարտուեցաւ, այլ եւ մեռաւ իր աղջկան սարքած արկածով:

Մեծն Աղեքսանդրի ձին նշանաւոր է պատմութեան մէջ, թէ յաղթական Մակեդոնացին կրելուն եւ թէ իր ոտքերը եռեք մատներ ունենալուն համար: Այս վերջին պարագան կը մատնէ ձիերու նախնական կազմախօսութիւնը: Համաձայն գիտնականներու գնահատութեան, ձիերու ծագումը գտնելու համար պէտք է ետ երթալ յիսուն միլիոն տարիներ: Այդ նախապատմական հեռաւոր շրջանին մարգագետնին վրայ կ'երեւայ ձիուն նախահայրը: Փոքրիկ արարած մըն էր, հազիւ խոշոր կատուի մը մեծութեամբ: Աւելի շատ էշու մը կերպարանքը ունէր: Սակայն չունէր ոչ էշուն երկայն ականջները, ոչ ալ հաւանաբար... յամառութիւնը: Բայց իր երկար պոչով ու կազմախօսական ուրիշ յատկանիշերով արդի ձիուն կամ իշուն արտաքին ձեւերը կը մատնէր, թէեւ, իր ակռաները, շնատամներով ու աղօրիքներու շարքով աւելի կապիկի մը կամ մարդու մը ատամները կը յիշեցնէին: Իր ոտները կը վերջանային հինգ մատներով: Այդ փոքրիկ արարածը թերեւս ծնունդ տուաւ որոճացող կենդանական ընտանիքին ու նաեւ մարդուն:

Երրորդական դարուն սկիզբին, ձին կը յայտնուի աւելի խոշոր կազմով: Մինչեւ վաթսուն սանդիմեթր բարձրութիւն ունի: Անշուշտ կարելի չէ հետեւիլ իրեն քայլ առ քայլ, միլիոնաւոր տարիներու մշուշին ընդմէջէն: Իր կազմական փոփոխութիւնը աւելի իր խոշորութեան ու ոտքի մատներուն աստիճանական անհետացման մէջ կը կայանայ: Ի վերջոյ ոտքին միջնեմատն է որ կը զարգանայ ու կը դառնայ ներկայ սմբակաւոր ձեւը: Այս յեղաշրջումը յաղթանակ մըն էր ձիուն համար, քանի որ անոր կը պարգեւէր արագ վազքի լաւագոյն լուծումը: Ըլլալով միայն բուսակեր, ձին պէտք ունէր յաճախ տեղափոխուելու, թէ նոր արօտավայրեր գտնելու եւ թէ ինքնապաշտպանութեան համար:

Ձիուն ոսկրային կազմախօսութիւնը տարօրինակ է, բաղդատելով մարդկային կազմին հետ: Ձին ի՞նչպէս տարածուած է աշխարհի վրայ եւ ո՞ւր եղած է իր ծննդավայրը, — դարձեալ պատասխանը կու տայ հնագիտութիւնը, շնորհիւ կատարուած պեղումներու: Ձիուն հայրենիքը կը նկատուի Ամերիկան: Հոն, մնայուն կեանք մը ունէր ան, երբ տակաւին փոքր արարած մըն էր: Բայց իր կազմական բնաշրջումին համընթաց ան պէտք կը զգայ տեղափոխուելու: Այսպէս, ան թողուց Ամերիկան ու անցաւ Ասիա: Ու անկից ալ Եւրոպա: Թէ ինչ ձեւով տեղի ունեցած է այդ անցքը, երկու կարծիք կայ: Գի—

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

— Կինս արդէն Ֆրանսայէն ստացած է ոսկէ շքանշան, ձեր տալիքն ալ կ'ըլլայ երկրորդը:

— Բայց ներողութիւն, ընկեր Բաղրամեան, Պ. Փինոյի այցելութեան առթիւ եղած դժգոհութիւնները ի՞նչ էին:

= Ի՞նչ խմանաս, եղբայր, ներգաղթողները ստացան 30.000ական րուբլի փող, չինութեան ու պարտէզի հող, շատերը ունեցան սեփական տուն, (ինչ որ ես ինքս չունեմ) ուրիշներ վառնեցին չինութեան համար ստացած գումարը: Եւ չեն էլ աշխատում, ծախում են իրենց տնային առարկաները: Ասացէք, խնդրեմ, աշխարհի ո՞ր պետութիւնն է որ կրնայ պարապիտ պահել: Մենք փորձում ենք նրանց ուղիղ ճամբու վրայ դնել, բռնութիւն չենք բանեցնում, թէ որ չեն ուզում աշխատիլ ի՞նչ կարող ենք անել: Մնացեալը իրենց գործն է:

— Գաղութները հետաքրքրող հարցերու մասին կարելի՞ է տեսնուիլ, օրինակ, նախարարապետ Քոչինեանի հետ:

= Այո, անպայման, դուք կարող էք գտնել ուեւէ մինիստրի, նա պարտաւոր է ձեզ ընդունել իր տանը եւ բացատրութիւններ տալ: Ափսոս որ ես մի 10 օրով հոս գործ ունեմ, այլապէս անձամբ Երեւանում ձեզ բաւարարութիւն կտայի:

Աչքիս պարկաւ կուրծքին վրայ հայկական դրօշը: Երբ հետաքրքրուեցայ, պատասխանեց թէ ինքը դեպուտատ է Գերագոյն Խորհուրդին մէջ...: Մեր այս խօսակցութեանը ներկայ էին խումբ մը ուղեկիցներ, ինչպէս եւ փրոֆ. Գէորգ Մաճառեանը եւ դպրոցի տնօրէն Լեւոն Տէր Մարտիրոսեանը: Խօսակցութիւնը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ եւ բաժնուեցանք լաւագոյն յիշատակներով:

Մոսկուայի մէջ հանդիպեցանք նաեւ Թիֆլիսէն ծանօթ դերասանուհի Էմմա Ստեփանեանին որու հետ նմանապէս ունեցանք սիրալիր խօսակցութիւն ազգային կեանքին շուրջ:

Մեր սիրելի Սողոմոնը ինձ յանձնարարեր էր տեսնել զոքանչը, Թիֆլիսի մէջ: Օգնաւով նամակ մը եւ հեռագիր մը ղրկելով կը սպասէի որ օրն ու գիշերը շատ սահին որպէսզի կարենամ տեսնել մայրիկը:

Օգոստոս 23ի երեկոյին մեկնեցանք Մոսկուայէն եւ 25ի գիշերը Թիֆլիս հասանք առտուան 2ին: Տեսայ մայրիկը, 80ի մօտ, պերճ հասակով ու անուշ մօր մը կերպարանքով: Իրեն կ'ընկերանար աղջիկը: Զորս հինգ վայրկեանի ողջագուրում եւ հապճեպ խօսակցութիւն, եւ կառախումբը ճամբայ ելաւ: Թիֆլիսը անցանք գիշերով, մայրիկն ու աղջիկը մնացին պլպլացող լոյսերու տակ, որոնք աստղերու հետ համաստեղութիւն մը կը կազմէին գիշերային այդ ժամուն: Ես չկրցայ տեղս դրաւել: Խաւարի մէջ, վարագոյրի ճեղքէն դուրսը կը դիտեմ թէ երբ պիտի հասնինք հայկական հողը: Քանի մը ժամ վերջՓամպակի ձորով կըհասնինք Կիրովական: Լոյսը բացուած էեւ մէկնմարդ վար կը ցատկէ ոտք դնելու հայրենի հողին վրայ: Ուղեկիցներէս Գույումճեանը որ ինձ նման գիշերը քնացած չէր, գոչեց.— «Ահա առաջին քարը, Տօնիկեան, պահէ»: Ես կը կարծէի թէ հայրենի հողին հասնելուս պէս խենդութիւն մը պիտի գործէի, ահազանգը քաշելով որպէս զի կառախումբը կանգ առնէ ու վար իջնենք: Ընդհակառակն, կոկորդս սեղմուեցաւ, ձայնս մարեցաւ եւ աչքերս սառեցան... Թէ ինչո՞ւ, դժուար է բացատրել, արդեօք, սեւ ու չոր լեռնե՞րը, երաշտէն ամբողջովին մոխրացած գաւիվայրնե՞րը ազդեցին տրամադրութեանս վրայ, թէ՞ կախարդական մէկ զգացնիք կար: Կիրովական երբեմնի Ղարաքիլիսան է, ձորի մը մէջ ամփոփուած, որովհետեւ ջուր կայ այն տեղ: Արդաւանդ հողէ զրկուած աւան մը, պետութիւնը այդ տեղ հիմնած է «Քիմչին» եւ ուրիշ գործարաններ, աշխատանք ճարելով բնակիչներուն:

Արեւը կը բարձրանայ, անոր հետ եւ շոգեկառքը: Երեք շարժիչ մեքենաներ հազիւ կը քաշեն կառախումբը որ միշտ կը բարձրանայ իր գարգարձիկ ուղիով, ժամական հազիւ քառասուն քիլոմեթր: Ես սմքած եմ տեսնելով մեր բրիշակ հողը, ի՞նչ կ'ըսեմ, լեռներ ու ժայռեր, ու դծի երկայնքի զուգահեռ փշաթելեր:

Ի զուր չէր որ ծերուկ մը կ'ըսէր Երեւանի նոր կամուրջին վրայ, խորապէս յուզուած.— Քարով քար է մեր երկիրը:

Կը հասնինք Լենինական, (Ալեքսանդրապոլ կամ Կիւմրի), հայկական Շիրակը: Ձեմ գիտեր թէ մեր պապերը ինչպէս կրցեր են այդպիսի աղքատ շրջանի մը անունը Շիրակ դնել: Երեւի թէ լաւ տեղեր ալ ունի եւ ես հնարաւորութիւն չունեցայ տեսնելու: Կայարանին մէջ Կիրովականի նման տեսանք Հայեր, բազմաթիւ Հայեր սեւաչեայ, արեւէն խանձուած, կարմրադէմ: Ահա երկիր մը վերջապէս ուր կ'ապրին գրեթէ անխառն: Ամէն ինչ Հայ է, երգն ու բառը, ոգին ու տառը: Այո, բաբեկամներ, կենդանիներն ալ հայերէն կը լսեն ու կը հասկնան: Հայաստան է այստեղ, ոչ թէ երեւակայական թուղթի վըրայ, այլ իրական հողով ու քարով, օդով եւ ջուրով:

Կը մեկնինք դէպի Երեւան, ճամբու երկայնքը, անցնելով Էջմիածինէն, կը տեսնուին բամպակի արտեր, ձմերուկներ, սեխեր փայփլուն, խնձորի ծառեր, այգիներ:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(Շար.)

տուններէն մաս մը կը կարծէ թէ Ատլանտեանի մէջ ցանուած կղզիները ծառայած են իբրեւ կամուրջ՝ կենդանիներուն դէպի Եւրոպա անցքին։ Սակայն աւելի տրամաբանական է Ալասքայէն դէպի Ասիա ճանապարհը Պեհրինկայի նեղուցէն։ Այդ անցքը այն ժամանակ հաւանաբար աւելի դիւրին էր,

Տարօրինակը այն է որ Ամերիկան ձիուն հայրենիքը նկատուելով հանդերձ, ձին յանկարծ կ'անհետանայ այդ երկրամասէն։ Միայն 16րդ դարուն, Քրիստափոր Գոլոմպոսի գլխով եւ Սպանիացիներու աշխարհակալութեամբ է որ ձին դարձեալ մուտք կը գործէ Նոր Աշխարհին մէջ։ Այժմ եթէ վայրենի ձիեր կան Ամերիկայի մէջ, ատոնք բանակներէ փախած եւ դարձեալ վայրենացած են։ Միայն Մոնկոլիոյ արձակ դաշտերուն մէջ է որ տակաւին կան վայրի ձիերու վերջին ներկայացուցիչները։

Ձին նախապատմական շրջանին պահ մը իր հետքը կը կորսնցնէ ու յետոյ դարձեալ կը յայտնուի յղկուած քարի շրջանին (25 հազար տարի առաջ), այս անգամ մարդուն հետ։ Մարդիկ զայն կ'որսան կերակրուելու համար։ Արոյրի դարուն է որ ձին ընտելացած է մարդուն, շունէն, կովէն եւ ուրիշ ստնտու կենդանիներէ վերջ։ Մեր թուականէն երկու հազար տարի առաջ ան ծառայած է իբրեւ գրաստ։ Իսկ կեդր. Ասիոյ սարահարթերէն Մերձաւոր Ասիա եւ Եւրոպա փոխադրուած է ընտելացած վիճակի մէջ հիթիթներու, Գասիթներու, Սկիւթացիներու, Հոներու եւ Մոնկոլներու կողմէ։ Բոլորն ալ զաւթող ցեղեր, որոնց ձին կը ծառայէր թէ իբրեւ գրաստ, սնունդ եւ թէ իբրեւ հագուստի գլխաւոր աղբիւր։ Թէ ինչպէս կրցած են ընտելացնել ձին, նկատի ունենալով անոր խիստ բնաւորութիւնը, այդ հարցը մութ է տակաւին։ Տարակոյս չկայ թէ մատակ ձիերու վրայ փորձուած է ընտելացումը։

Ահա այսպէս, Ասիոյ տափաստաններէն ձին հասաւ քաղաքակիրթ աշխարհին նուիրուելու մարդոց ծառայութեան։

Այժմ ձիուն դարը գրեթէ վերջ գտած է իբրեւ գրաստ ու մարդոց փոխադրութեան միջոց։ Մեքենաները փոխարինած են իր աշխատանքը։ Սակայն կան տակաւին երկիրներ ու վայրեր ուր ձիուն օժանդակութիւնը թանկագին է։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ ԱՇԱԿԵՐՏԻՆ

— Մարդ քանի՞ մասի կը բաժնուի։

— Երեք մասի — Բաճկոն, բաճկոնակ եւ տաբատ։

— Այդ ապուշ բաները ո՞վ սորվեցուց քեզի։

— Հայրիկս։

— Ի՞նչ գործ կ'ընէ հայրիկդ։

— Դերձակ է, պարոն։

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՆԿԱՐԱԶԱՐԴՈՒՄԸ

«Հասկ»ի վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Գարեգին կաթող. երբ Ամերիկայէն Անթիլիաս վերադարձաւ եւ առաջնորդուեցաւ հանդիսաւորութեամբ Մայր Տաճար, խորապէս ազդուեցաւ հայկ. ոճով տաճարին ճարտարապետական կառուցուածքէն, բայց մերկ էր եկեղեցին, նկարչութեան բացակայութիւնը իր առաջին մտահոգութիւնը եղաւ եւ որոշեց որ պէտք էր նկարազարդել տաճարը։

1951ին տաճարին բարերար Սարգիս Քնաճեանի զաւկին՝ Նուրհան Քնաճեանի այցելութիւնը բարեպատեհ առիթ մը նկատեց Հայրապետը եւ իր մտադրութիւնը ուղեց գործնական հիմերու վրայ դնել։ Անմիջապէս յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, անդամներն էին Խորէն եւ Դերենիկ եպիսկոպոսները և Պ. Պ. Մարտիրոս Ալթունեան եւ Շահան Պէրպէրեան։

Գործը երկու մասի բաժնուեցաւ, նկարազարդում եւ որմնազարդում։ Գարեգին կաթողիկոս ինք անձամբ նշանակեց նկարներու նիւթերը, Խաչելութիւն, Յարութիւն, Աստուածաշունչի թարգմանութեան տեսարան, Ս. Էջմիածնի հիմնարկութեան տեսարան եւ Ս. Վարդանանց հաղորդութեան տեսարան։

Յանձնախումբը նկարներու պատրաստութեան գործը յանձնեց երիտասարդ նկարիչ Արտաւազդ Պէրպէրեանի։ Անմիջապէս վերջ, ծախքերուն համար հետամուտ եղաւ ձեռք բերելու յատուկ նուէրներ, ինչ որ ժամանակի կը կարօտէր։

Գեղարուեստասէր անձնաւորութիւն մը, որ փափաքած էր անյայտ մնալ 3000 տոլար տրամադրեց։

Նկարիչ Պ. Պէրպէրեան սկսաւ գործի նախ Փարիզի մէջ պատրաստելով նկարներուն ուրուագիծերը, յետոյ փետրուարին Պէյրութ անցնելով ամբողջացուց զանոնք։

Յունիս 22ին բերուեցան Անթիլիաս եւ Յունիս 23ին լուսարարապետ Խադ եպս. օծեց նկարները։

Նկարները տեղաւորուեցան այսպէս,— «Մայր Տաճարի ձախակողմեան որմին վրայ խաչելութեան նկարը 2·5 մեթր լայնքով եւ չորս մեթր բարձրութեամբ։

Խորանին աջակողմեան որմին վրայ նոյն մեծութեամբ Քրիստոսի Յարութիւնը։ Արեւմտեան որմի աջակողմեան կողին վրայ Էջմիածնի առաջին քարին դետեղումը։

Արեւմտեան որմի ձախակողմին վրայ հայկ. վանքի կամարակապ սրահի մը մէջ Ս. Թարգմանիչները, Սահակ - Մեսրոպ իրենց աշակերտները Աստուածաշունչի թարգմանութեան պահուն։

Արեւմտեան որմի կեդրոնին մուտքի դրան վերեւ հինգ մեթրի վրայ 3·50 մեթրի բարձրութեամբ մեծածաւալ նկարի մը մէջ Աւարայրի դիւցազնամարտի նախօրդգիշերը հսկումի այն պահը ուր Ս. Վարդան Մամիկոնեան, նախարարները եւ ամբողջ բանակը հաղորդուեցան։

Այս բոլոր նկարներուն մէջ արուեստագէտը բերած է նկարներու նիւթին էապէս պատշաճ ոճ մը։

Դպրեվանքին Կիւլլապի Կիւլպէնկեան հանդիսասրահին ճակատի որմին երկու կողմերուն համար Արտաւազդ Պէրպէրեան պատրաստած է զոյգ մը զարդանկարներ, որոնց ծախքը հոգացած է հանգուցեալ Սահակ Ալթըփարմաքեան։ Այս երկու որմանկարները կը ներկայացնեն Հայկ. Եկեղեցւոյ վեց գլխաւոր արուեստները — ճարտարապետութիւն, քանդակագործութիւն, որմնանկարչութիւն, սրբազան քերթողութիւն, երաժշտութիւն եւ արարողական արուեստ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(ԵՐԵՒԱՆԻ «ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ»ԷՆ)

*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ վերջերս։ Ժողովը բացաւ Գրողներու Միութեան քարտուղարը, Եդ. Թոփչեան որ ծանրացաւ երիտասարդ գրողներու թերթերու եւ հանդէսներու մէջ տպուած գործերուն վրայ և ցոյց տուաւ անոնց մէջ տեսնուած գաղափարական եւ գեղարուեստական թերութիւնները։ Կարգ մը երիտասարդ գրողներու հիմնական թերութիւնը համարեց միօրինակութիւնը։ Յաճախ անոնց գործերը այնքան իրարու կը նմանին որ դժուար է զանազանել մէկը միւսէն։ Է. Թոփճեան խօսեցաւ նաեւ գրական վարպետութեան հետ կապուած քանի մը կարեւոր հարցերու մասին եւ երիտասարդ գրողներուն ուշադրութեանը յանձնեց զանոնք։ Վ. Գրիգորեան, Յ. Յովհաննէսեան եւ Ա. Պօղոսեան խօսեցան երիտասարդ գրողներու ուսման եւ դաստիարակութեան մասին եւ ըսին թէ քանի մը երիտասարդ գրողներ փոխանակ համբերութեամբ եւ հետեւողութեամբ աշխատելու եւ իրենց գրական արուեստը կատարելագործելու, դժուարութեամբ կ'ընդունին աւագ ընկերներու կողմէ եղած արդար դիտողութիւնները եւ յաճախ իրենց ժամանակը կ'անցընեն անպատակ։

Խորհրդակցութեանց մասնակցեցան երիտասարդ գրողներն ալ եւ ուրիշներ։ Խօսողները պահանջեցին աւելի յաճախ կատարել այսպիսի խորհրդակցութիւններ եւ քննադատութիւնները կատարել ճշգրիտ եւ աւելի հանգամանօրէն ցոյց տալ այդ գործերու առաւելութիւնները ու թերութիւնները, աւելի ջերմ հոգածութեամբ շրջապատել տաղանդաւոր գրողները եւ անհրաժեշտ պայմանները ստեղծել անոնց զարգացման համար։

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐՈՒ ժողովի այս տարուան նստաշրջանի առաջին գործը եղաւ Գերցենի «Եղելութիւններ եւ խոհեր» նշանաւոր գործին թարգմանութեան քննութիւնը։ Արուեստի վաստակաւոր գործիչ Տ. Հախումեան բարեխղճօրէն եւ համոզիչ փաստերով ցոյց տուաւ թարգմանիչ Հ. Թուրշեանի աշխատանքին թերութիւնները։ Սակայն թարգմանիչը «երեսը չուտուեց արդարացի քննադատութիւններին»։ Աւելին — վերջերս դիմած էր Գրողներու Միութեան քարտուղարութեան, երկար բողոքագիր մը ուղղելով Տ. Հայումեանի դէմ։ Սեպտեմբեր 14ին Միութեան թարգմանիչներու մասնաճիւղը նկատի առաւ այս դիմումը եւ թարգմանիչին երկար բացատրութիւններէն վերջ, զեկուցանողը բազմաթիւ նոր օրինակներով հաստատեց թէ անհիմն է բողոքը։ Մտքերու փոխանակութեան մասնակցող շատեր այնպէս գտան որ Թուրշեան հարազատ չէ մնացած բնագրի ոգիին, չէ կրցած պահպանել հեղինակին երկասիրութեան հմայքը։ Այս առթիւ առաջարկներ եղան Պետհրատի թարգմանչական աշխատանքի բարելաւման համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վ.ԻԷՆ.— Սեպտեմբեր 30ի կիրակին, գեղեցիկ ու տաք արեւոտ օր մը, բաւական թիւով հայրենակիցներ եկած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, ներկայ գտնուելու ընդախաղի ախոյենական առաջին մրցումին։

Հակառակ մեր լաւագոյն եօթը խաղացողներու բացակայութեան, (զինուորագրուած), վարչութիւնը ջանք չէր խնայած խումբը լրիւ դաշտ հանելու համար։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը 1925էն ի վեր իր գոյութիւնը կը պահէ Վիէնի մէջ։ Վարչութիւնը դաշտ իջեցուց 11 մարզիկներ, բարձր պահելով Միութեան դրօշը։

Կ'իմանանք թէ այս տարուան համար ընտրուած է կարող վարչութիւն մը։ Կը յուսանք թէ ամէն ջանք պիտի թափեն, որպէս զի, դուրս մնացած երիտասարդները բոլորուին Միութեան շուրջ։ Ժամանակին կը մտածէին սերտ գործակցութիւն հաստատել բոլոր մասնաճիւղերու հետ։ Արդեօք մոռցա՞ն։

Խնդիրը լուրջ ուշադրութիւն կը պահանջէ։ Ամէն բան երեսի վրայ ձգելու չէ, ամբողջ աշխարհ երիտասարդներու մարզական դաստիարակութեամբ կը զբաղի։

Ռ.

Ա.— Պարոն, աղամանը կուտա՞ս վայրկեան մը։

Բ.— Աղամանը կրնաս կարսոնէն ուզել։

Ա.— Ներողութիւն, սխալեր եմ։

Բ.— Ձիս կարսոնի տե՞ղ դրիք։

Ա.— Ոչ, քաղաքավար մէկու մը ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (168)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Վրանից դուրս, մուտքի այս եւ այն կողմերում, կարգով շարուած էին նրա գլխաւոր զօրապետները, պալատականները եւ այլ աւագանին։ Ամէնքը լուռ էին եւ խորին երկիւղածութեամբ սպասում էին Թագաւորի ձայնին։

Միջահասակ էր նա, թուխ դէմքով եւ խոշոր, վառվռուն աչքերով։ Կարճ կտրած սեւ մօրուքը սփռուած էր ոսկու փոշիով։ Դէմքի վրայ նշմարւում էր ահաւորութիւն եւ խստութիւն։ Նա զննում էր այն սրբազան ձորի մէջ, որ լի էր անմոռանալի յիշատակներով, որ ամենահին ժամանակներից եղել էր կրօնների եւ պաշտամունքների օրրան։ Այդ ձորով անցնում էր Արածանին — Հայոց սիրելի Յորդանանը։ Այդ գետի նուիրական ափերի մօտ բարձրանում էր վեհապանծ Նպատը — Հայոց սուրբ Սինան, որի այրերում մի ժամանակ ճգնում էր Հայոց Լուսաւորիչ, որի այրերում եւ հանգեաւ նա։ Այժմ քրիստոնէութեան թշնամի թագաւորի բանակը դրած էր քրիստոնէութեան նախկին օրրանի մէջ։ Լուռ էր նա, եւ մտայոյզ աչքերը, յառած էին դէպի մի հոյակապ վանք, որ կանգնած էր նրա հանդէպ, Նպատ լեռան լանջքի վրայ։ Գեղեցիկ վանքը, իւր գմբէթների բարձրութեամբ, կարծես, մրցել էր կամենում շրջակայ բարձրութիւնների հետ։

— Այդ ի՞նչ վանք է, դարձաւ նա դէպի Մերուժան Արծրունին։

— Դա, Յովհաննու վանքն է, տէր արքայ, պատասխանեց Մերուժանը, աւելացնելով.— Այդ վանքի տեղումն էր Հայոց ամենահին սրբարաններից մէկը՝ Բագաւանը, որի մէջ կանգնած էր «վանատուր» (հիւրասէր) Արամազդի մեծապանծ մեհեանը։ Ամէն մի անցորդ, ամէն մի օտարական նրա բազմաթիւ օթեւաններում հիւրասիրութիւն եւ գիշերային հանգստութիւն էր վայելում։ Այստեղ, իւրաքանչիւր տարի, Հայոց Նաւասարդ ամսի սկզբում կատարւում էր «ամանորի» (նոր տարու) աշխարհախումբ տօնախմբութիւնը։ Ներկայ էր լինում Հայոց թագաւորը իւր նախարարների հետ։ Օրհնում էին հասունացած պտուղները եւ նուիրում էին հիւրասիրութեան աստուծուն։ Մշտավառ պահւում էր նրա տաճարում որմզդական երկնային հուրը, եւ քուրմերի ահագին բազմութիւն սպասաւորում էին սուրբ սեղանին։

Շապուհի թուխ դէմքը աւելի մռայլուեցաւ, այն ապաւորութեան ներքոյ, որ այդ բոլորը, որ այնքան նման էին, որ այնքան զուգապատշաճ էին պարսից պաշտամունքներին, — այժմ չկային, վաղուց ոչնչացրած էին, եւ այժմ նրանց տեղում կանգնած էր քրիստոնէական վեհափառ տաճարը։

— Ո՞վ կործանեց այդ մեհեանը, — հարցրեց նա։

— Հայոց Գրիգոր քահանայապետը, — պատասխանեց Մերուժան, — որին անմտութեամբ Լուսաւորիչ են կոչում։

— Նա՞, որ Հայերին Մազդեզանց լոյսից հանեց եւ քրիստոնէական մոլորութիւնների մէջ ձգեց։

— Այո, նա, տէր արքայ։ Այդ կատարուեցաւ այն ժամանակ, երբ նա, նոյն իսկ այդ գետի մէջ, որ մեր աջեւում հոսում է, մկրտեց Հայոց Տրդատ թագաւորին իւր բոլոր մեծամեծների հետ։ Հայերը մինչեւ այսօր հաւատում են, թէ մկրտութեան միջոցին երկնքից սիւնի նմանութեամբ լոյս ծագեց, որի գլխին արեգնային ճառագայթներով փայլում էր խաչի նշանը, եւ մնաց գետի վրայ այնքան ժամանակ, մինչեւ ամէնքը մկրտուեցան։

Լսելով Մերուժանի վերջին խօսքերը, Շապուհի դէմքի վրայ անցաւ ժպիտի նման մի ցնցում։

— Պէտք է այդ վանքը կործանուի, — ասաց նա, եւ ինչպէս առաջ, նոյնպէս եւ այժմ, պէտք է կրկին վառուի նրա մէջ որմզդական սուրբ հուրը։

— Արքայից արքայի կամքը արդէն կատարուած է, — պատասխանեց Մերուժանը մի առանձին պարծենկոտութեամբ։— Նրա մէջ ատրուշանը պատրաստուած է եւ սուրբ հուրը վառւում է։ Երէկ հրաւիրեցի դերիներին եւ առաջարկեցի, որ երկրպագութիւն տան կրակին. ոմանք ընդունեցին, իսկ շատերը յամառութեամբ մերժեցին։ Այժմ արքայից արքայի բարձր հրամանից է կախուած, թէ ի՞նչ պէտք է անել այդ մոլորեալների հետ։

— Բոլորին պատժել, որ միւսներին օրինակ լինի, — ասաց թագաւորը, եւ նրա խոշոր աչքերը վառուեցան անողոք բարկութեամբ։— Արեւելքից մինչեւ արեւմուտք պէտք է տիրէ Մազդեզանց կրօնը, եւ ամէն ընդդիմացող մահուան չարաչար պատիժը պէտք է կրէ։

— Այդպէս եւս կարգադրուած է, տէր արքայ, այժմ կը սկսուի դատապարտութեան հանդէսը։

Մի տափարակի վրայ, որ մօտ էր գետեզերքին, անհամբերութեամբ սպասում էին փղերի վարժեցրած երամակները։ Փղապանները աւելի եւ աւելի գրգռում էին նրանց եւ ամեհի գազանները զարհուրելի ձայներ էին հանում։ Հրապարակի մի կողմում կանգնեցրել էին այն գերիներին, որոնք մերժել էին կրակին երկրպագութիւն տալ։

ՐԱՖՖԻ

ՀՐԷՇԱՅԻՆ ԱՐԱՐՔ ՄԸ

Երկու խելագար եղբայրներ, որոնք զինուած էին ուժանակով, հրացաններով եւ թունաւոր կազերով, Հոկտեմբեր 10ին ահուսարսափի մատնեցին 95 աշակերտներ եւ երեք ուսուցչուհիներ, Թերրածանոյի մէջ (Միլան)։ Երկուքն ալ կը սպառնային աշակերտները կուրցնել արջասպով եւ շէնքը օդը հանել, եթէ 200 միլիոն լիր չբերէին ։

Երկու եղբայրները, Արթուրօ եւ Օսվալտօ Սամպաթօ, մէկը 27, միւսը 22 տարեկան, առեն մը յիմարանոց դրուած, յետոյ արձակուած էին։ Դպրոց մտան ատրճանակները ցցելով։ Յետոյ արգելափակեցին երեք վարժուհիները եւ փակեցին դպրոցին դուռները, բանտարկելով աշակերտները։ Ապա սկսան թուղթի կտորներ նետել երկրորդ յարկին պատուհաններէն, 200 միլիոն լիր պահանջելով ։ Լուրը տարածուեցաւ ամբողջ գիւղին մէջ եւ ծնողները դպրոց վազեցին, իրենց տղաքը ազատելու համար։ Հարիւրաւոր ոստիկաններ պաշարեցին շէնքը։ Երկու այրեր եւ կին մը դպրոց մտան պատերէն մագլցելով, բայց խելագարները պատուիրեցին որ դուրս ելլեն եւ կրակ բացին ։ Ոստիկանապետը հրամայեց որ անձնատուր ըլլան։ Երկու եղբայրները պատասխանեցին, չիշը ցոյց տալով ․

— «Արջասպ ունինք։ Տղաքը մեր ձեռքն են։ Բոլորն ալ պիտի սպաննենք։ Երկու հարիւր միլիոնը տուէք ․․․

Ոստիկանապետը հրամայեց պարպել շէնքը։ Այդ պահուն 23 տարեկան երիտասարդ մը յանձն առաւ ներս մտնել պատուհանէն, սանդուղի մը միջոցաւ։ Խելագարներէն մէկը որ հոն կեցած էր, կրակ բացաւ եւ երիտասարդը սպաննուեցաւ տեղն ու տեղը։ Ոստիկան մը խելագարին մէկ անուշադրութենէն օգտուելով յաջողեցաւ ներս մտնել սանդուղին միջոցաւ եւ երկու գնդակ իջեցնել գլխուն ։ Յետոյ որահին դուռները բացուեցան եւ տղաքը փրկուեցան լացուկոծի մէջ։ Իրենց առջեւ փռուած էր երկրորդ խելագարը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ․— Եգիպտոս, Յորդանան, Սուրիա եւ Լիբանան ծանուցագիր մը ուղղեցին Ապահովութեան Խորհուրդին, ամբաստանելով Իսրայէլը թէ կը փորձէ ընդհանուր պատերազմի մը մէջ խրել արաբական պետութիւնները։ Ոչ-պաշտօնական լուրերու համաձայն, Իսրայէլի զինուորները յարձակում գործած են Յորդանանի սահմանին վրայ ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ տագնապը լուծելու համար, Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, կ'առաջարկէ որ Ֆրանսա ճանչնայ այդ երկրին անկախութիւնը։ Իր կարծիքով, զինուորական գործողութեանց շարունակութիւնը կրնայ խանգարել երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները ։

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ կը նշմարուին արբանեակ երկիրներու մէջ։ Փողնանի դատավարութիւնները մեծ յուզում կը պատճառեն, ամբաստանեալներու յայտնութեանց հետեւանքով։ Նախկին կուսակցապետը, Կոմուլքա, յաջողեցաւ պաշտօնակ ըլլել դեր-վարչապետը, որ ռուսասէր կը համարուէր ։— Երկու կաթոլիկ եպիսկոպոսներ ազատ արձակուեցան Չեխոսլովաքիոյ մէջ։ Վառելանիւթերու նախարարը կը գանգատի թէ բանուորի տագնապի մը մատնուած են։ Հունգարիոյ մէջ, ծանօթ փիլիսոփայ Լուքաչ դասախօսութիւն մը սարքելով Փեչթայի համալսարանին մէջ, պահանջեց ջնջել գրաքննութիւնը եւ կատարեալ ազատութիւն շնորհել գրագէտներուն։ Փեչթայի մէջ ձերբակալուեցան ոստիկանութեան չորս պաշտօնատարներ ։

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ․ իշխանութիւնները ձերբակալեցին Խոքայի եօթը անդամներ որոնք կը փնտռուէին շաբաթներէ ի վեր ։ Հինգ հազար ոսկիի պարգեւ խոստացուած էր, անոնց երկուքին ձերբակալման համար ։ — Եօթը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ 18 տարեկան յոյն ուսանող մը, որուն վրայ ռումբ մը գտնուած էր։ Իր յանցանքը խոստովանելով, տղան ըսած է թէ ռումբը պիտի նետէր զինուորական կառքի մը վրայ, բայց ժամանակէն առաջ պայթեցաւ, սպաննելով ընկերը ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ․ 10)․— Ձոյլ ոսկի 454․000, Նափոլէոն 3240, դուլ․ 3060, անգլիական 4010, քսան տոլարնոց 15600, Թղթադրամ (անդ․ սշտօն)․— սթերլին 1020, տոլար 388, դուլ․ 92․25, պելժ․ 7․75, լիր 0․61 ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Վիճաբանական դասախօսութիւն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն Կամպէթա։ Նիւթ՝ «Կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ» ։

Ի՞նչ կարելիութիւններ կան եւ ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել ։

Հաւաքոյթին կը նախագահէ Պ․ Արամ Թէրզիպաշեան։ Խօսք կը տրուի բոլորին։

Կը խնդրուի բերել գործնական առաջարկներ ։

Մուտքը ազատ է ։

Այրի Տիկին Շահան Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Պէրպէրեան եւ զաւակը, Օր․ Մաննիկ Պէրպէրեան, Պ․Օննիկ Պէրպէրեան, Պ․ Նուրհան Պէրպէրեան եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եւ եղբօր՝

ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

(Ուսուցչապետ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Փարիզ, Հոկտ․ 9ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ ժամը 16․15ին, Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանթէօ Փարիզէն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ մտաւորականներու դամբարանին մէջ ։

Ծանօթ․— Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Փարիզի բոլոր ընկերուհիները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 9․30ին Հայ Կաթողիկէներու Առաջնորդը, Ամատունի Գերապայծառ, հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ Մարթիրիոմ կոչուած սրբավայրին մէջ ։ (13 ռիւ Անթուանէթ)։

Հաղորդակցութեան միջոցներ․— Մէթրօ Ապպէս, Փիկալ, Անվէրս, օթօպիւս 30 եւ 67 Փլաս Փիկալ, 85 Փլաս տիւ Տէլթա։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը ընկերա-համակրական հաւաքոյթ թէյասեղան մը սարքած են, այս կիրակի օր ժամը 3էն 7, Օթէլ Պրիսթոլի մէջ, Լա Քանըպիէռ, ի պատիւ Շրջ․վարչութեան ներկայացուցիչ Տիկին Տ․ Սէքէնկիւլեանի։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԱՐԾԻՒԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

Salons de l'Alhambra, Bld. Chave 340

Մասնակցութեամբ ծանօթ նուագախումբ

ROGER GOMEZ (Roi du typique)

Քոթիյոն, անակնկալներ, հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ․ Տան թատերասրահը ։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշխոյժ երիտասարդ մը 16-17 տարեկան խանութի մը մէջ աշխատելու համար։ Դիմել՝

Bonnetterie de L'Aube et du Nord
(Chedikian)
285, Rue St. Denis

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս․ պատարագ, եկեղեցւոյ օծման 52րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար Պ․ Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար ։

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտասի մահուան 21րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեանի մահուան 5րդ տարեդարձին առթիւ ։

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Կաթող․ Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ․ Մանուկեան ։

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ․ Լեւոն Նասիպ կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս․ Յովհ․ Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իր սիրեցեալ քրոջ ողբացեալ

ԶԱՊԷԼ ՇԻՐԻՆԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին իր ազգականները եւ բարեկամները ։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ․— Հաճընի Հայր․ Ընդհ․ Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով։ Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին։ Առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ ։ Վիէնէն Յովսէփ վրդ․ Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու խնկելի յիշատակին եւ հոգեշունչ քարոզ մը պիտի խօսի ։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Պուլվար Օտտոյի Ս․ Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ․ խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Արշակ Գափտանեանի մահուան առթիւ ․— Տարօն Սանոյ Ջուրի Հայր․Միութիւնը հազար ֆրանք, Պ․ Գ․ Գէորգեան 500, Պ․ Ս․ Խողիկեան 500, եկեղեցւոյ, Պ– Ս– Խըըրեան հինգ հարիւր «Արծիւ» մարզականին ։ Նոյն առթիւ մեր խորին ցաւակցութիւնները հանգուցեալին պարագաներուն ։

Պ․ Յակոբ Մարտիրոսեանի ամուսնութեան առթիւ Պ․ Գ․ Պաղտասարեան եկեղեցւոյ կը նուիրէ հազար ֆրանք ։

Պ․ Եղիազար Մելքոնեան իր սանիկին մկրտութեան առթիւ հինգ հարիւր ֆր․։ Պ․ Յ․ Հայրապետեան իր սանիկի մկրտութեան առթիւ հազար ֆր․, Պ․ Կ․ Ասատուրեան իր զաւկին մկրտութեան առթիւ հինգ հարիւր ֆրանք ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Մարսէյլի, Պոմոնի, Սէն Լուի, Սէն Ժերոմի, եւ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղերու վարչութիւններու ժողովի կը հրաւիրուին, այս ուրբաթ ժամը 3ին, «Ահարոնեան Ակումբ»ին մէջ։Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր․ վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՇԱՒԻԼԻ Ս․ Գր․ Լուսաւորիչ Մատրան հոգաբարձութեան եւ վերաշինութեան յանձնախումբին բացառիկ ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Օրակարգ՝ ա) Մատրան վերաշինութեան թուականը ։ բ) Հանգանակութեան հաշուետուութիւնը։ գ) Զանազան խնդիրներ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կապոյտ Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղին ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տիրուհի Սէքէնկիւլեան ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղիս ընդհ․ ժողովը այս կիրակի առաւօտ, Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահին մէջ, օրակարգ՝ զեկուցում պատգ․ ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզի Եկեղեցւոյ Կեդր․ Կրթական Յանձնաժողովի դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները․ — Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Ասատեան տասը հազար ֆրանք, իրենց ծնողքին՝ ողբացեալ Զապէլ եւ Միհրան Գըլըճեանի յիշատակին ։ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան երեք հազար ֆրանք, իր ամուսնոյն՝ Հրաչ Սարգիսեանի մահուան տարեդարձին առթիւ։ Օր․ Գարադաշ փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Պէատրիս Չիլինկիրեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք։ Պ․ Զօլաքեան հազար ֆրանք ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրփրնէօր) տունը աշխատող գործաւորուհիներ քոնֆէքսիոն չկտրուած հագուստներու (սեռի հագուստ) տարուան համար աշխատանք ։ Սախլողական, դիմել յանձնարարականով (ռեֆերանս) ։

Maison Robert
124, Rue La Boëtie. BAL. 09-89

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 13 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7705 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3516

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ԱՐՏԱԳԱՂԹ

•

Այս անգամ Պոլսէն կը մեկնին կարաւանները :

Ամէն շաբթու ամբողջ ընտանիքներ կը չուեն Դէպի Եւրոպա, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկա : Ո՛ւր որ բաց դուռ մը գտնեն :

Մէկ ծայրը հասած է Ֆրանսա, միւս ծայրը մինչեւ Քանատա, Պրազիլիա, Չիլի, Արժանթին կամ Ուրուկուէյ :

Պատճառները բացատրութեան չեն կարօտիր : Գլխաւորը՝ 1955 Սեպտ. 6ի դէպքը, որ մղձաւանջի մը պէս կը ճնշէ ամէնուն վրայ :

Վիճակագրական տեղեկութիւններ կը պակսին հեռացողներու մասին : Բայց բոլոր վաւերական լուրերը կը հաստատեն թէ կարեւոր թիւ մը մեկնած է մէկ տարուան ընթացքին : Եւ դեռ կանգ չէ առած հոսանքը :

Միայն Հայեր չեն հեռացողները, այլեւ Յոյներ եւ Հրեաներ : Միշտ միեւնոյն պատճառներով :

Թերթերու հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, տնտեսական հողերն ալ անտանելի դարձած են, իբրեւ հետեւանք բացառիկ օրէնքներու :

Դեռ անցեալ շաբթու, Պոլսոյ «Ճիւմհուրիէթ»ը կը հաստատէր թէ «հարուստ եւ դիրքի տէր անձեր սիստեմատիկ կերպով կը գաղթեն մեր երկրէն» :

—«Մեր սիրելի հայրենիքի ապագային տեսակէտէն եւ նկատելով որ ասիկա լաւ արդիւնք մը պիտի չտայ, պէտք է մէջտեղէն վերցնել այս հաւաքական գաղթին պատճառները » :

Այս առթիւ, նամակագիրը դիտել կու տար թէ տարիներ առաջ Կիւլպէնկեան եւ Պոտոսաքի (Յոյն) ալ այսպէս մեկնած եւ փայլուն դիրքեր շինած են արտասահմանի մէջ :

— « Անատոլուի գաւակ Պոտոսաքիի ելմտացոյցը կը հաւասարի հելլէն կառավարութեան ելեւմուտքին :

Ոչ - իսլամ, հայ, յոյն եւ հրեայ եղբայրներ պէտք է ձեռք ձեռքի տալով աշխատին որպէս զի ծաղկի մեր սիրելի երկիրը » :

Եւ կը թելադրէր «Ֆաթիհի ճամբէն քալել » :

« Ճիւմհուրիյէթ » գիտէ որ այդ ճամբան չատոնց փակուած է, արեան բաղնիքներու կազմակերպութեամբ եւ զանգուածային աւարառութեամբ, ցեղասպանութեամբ եւ աննախընթաց ու պարբերական սարսափներով :

Գիտէ որ պետութեան վարիչներուն չափ, այդ քաղաքականութեան պատասխանատու են Թուրք մտաւորականութիւնն ու մամուլը, իրենց խուժանավարական ելոյթներով :

Եւ սակայն, կը չարունակէ օրօր կարդալ : Իբրեւ թէ բան մը չէ պատահած եւ ոչ - իսլամները անդիտակցաբար կը հեռանան, ձգելով տուն - տեղ եւ ուրիշ ինչ որ ունին Պոլսոյ մէջ :

Այդ մտաւորականութիւնը եթէ միայն օսմանեան պատմութիւնը սերտէր, պիտի ըմբռնէր ե՛ւ այս արտագաղթին ե՛ւ ուրիշ դէպքերու գաղտնիքը :

Այդ պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ դեռ երէկ էր որ իսլամն անգամ անջատուեցաւ, ապահովութիւն եւ արդարութիւն չգտնելով երկրին մէջ :

Նախկին կայսրութեան մէկ երրորդը մնացած է այսօր, Ֆաթիհի հովանաւորած ժողովուրդէն ալ՝ զանցառելի քանակութիւն մը :

Եւ սակայն, մարդիկ տակաւին կ՚ապրին մղձաւանջի մը տակ : Օրերը իրիկուն կ՚ընեն անձկութեամբ : Միշտ մտահոգ՝ նոր անակնկալներէ :

Հիւանդագին հոգեբանութիւն մը չէ որ այս մտավախութիւնը կը ներշնչէ այլ փորձառութիւնը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

•

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Կ՚ՈՒԶԷ ԱՆՁԱՄԲ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ

Ապահովութեան Խորհուրդը կատարեալ անելի մը մատնուած է Սուէզի վէճին առթիւ : Հինգշաբթի օր ալ շարունակուեցան մասնաւոր խօսակցութիւնները, Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին դրասենեակին մէջ, առանց եզրակացութեան մը յանգելու : Եգիպտոս կը մնայ միշտ անհաշտ : Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատուիրակները վճռած են որեւէ բանակցութիւն չկատարել ցորչափ Եգիպտոս չընդունիր Ջրանցքին միջազգայնացման սկզբունքը : Ապահովութեան Խորհուրդը չուզեր քուէարկութեան դնել Փրանքօ-անգլիական բանաձեւը, վախնալով որ Խ. Միութեան վեթօն կրնայ անհաշտելի հետեւանքներ ունենալ, վնասելով Ազգաժողովի վարկին : Մինչ այս մինչ այն, նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ պատրաստ է ի հարկին անձամբ ներկայանալու Ազգաժողովին, ելք մը գտնելու համար :

Երէկ նոր խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուէր : Այս պայմաններուն մէջ, հաւանական չէ համարուիր անմիջական կարգադրութիւն մը : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Մ. Ֆաուզի, աւելի գործնական առաջարկներ չէ ներկայացուցած, բանակցութեան ճամբան հարթելու համար : Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները կարգ մը հարցումներ ուղղած են, առանց ճշգրիտ պատասխաններ ստանալու : Ապահովութեան Խորհուրդը նորէն գոնփակ նիստ պիտի գումարէր երէկ, իր առջեւ ունենալով անորոշ կացութիւն մը :

Հինգշաբթի առտուան նիստէն անմիջապէս ետք Պ. Փինօ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պելժիոյ արտաքին նախարարին՝ Սփաքի հետ : Անգլօ-Ֆրանսական բանաձեւին կուսակից պատուիրակութիւններն ալ չեն ուզեր քուէարկութեան դնել զայն, ձախողանք մը նախատեսելով Ազգաժողովին համար : Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարն ալ կը նախընտրէ որ առժամեայ միջոցներ ձեռք առնուին, խուսափելով անգլօ-ֆրանսական բանաձեւին քուէարկութենէն, որպէս զի բոլոր դուռները չփակուին : Անգլիա պատրաստ է հրաժարելու Սուէզի միջազգային վարչութենէն, եւ անոր տեղ գոհանալու վերահսկողութեամբ, եթէ Եգիպտոս քայլ մը առաջ նետուի : Ամէն պարագայի մէջ, նախընտրելի կը համարուի առժամեայ միջոցներ ձեռք առնել, մանաւանդ որ Պ. Պ. Փինօ եւ Լոյտ կ՚ուզեն իրենց երկիրները վերադառնալ շաբաթ օր (այսօր) : Այս պատճառով ալ Ապահովութեան Խորհուրդը հրապարակային նիստ չգումարեց երէկ :

× Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլին մէջ մասնաւորապէս ծանրանալով Սուէզի տագնապին վրայ, յայտարարեց .

— «Եթէ գիտնայի որ իմ ներկայութիւնս կրնայ նպաստել արդար կարգադրութեան մը յանգելու համար, յանձն կ՚առնէի անձամբ երթալ Ազգաժողովին եւ մասնակցիլ վիճաբանութեանց : Կարելի չէ մեղադրել Մ. Նահանգները թէ երեւրուն քաղաքականութեան մը կը հետեւին Սուէզի հարցին մէջ : Թէեւ ոմանք այդ ամբաստանութիւններն ըրին, բայց ոչ ես, ոչ ալ արտաքին նախարարը գանգատներ չենք ստացած Ամերիկայի դաշնակիցներէն : Բնական է որ միջազգային

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Ստիպուած եմ փոխ առնել Բիւզանդ Թէչեանի այս պատմական խորագիրը, պարզելու համար կարգ մը «զգայացունց» երեւոյթներ՝ եպիսկոպոսական ճակատին վրայ :

Կը հաստատուի թէ Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, Էջմիածին գացած է :

Կը հաստատուի, դարձեալ, թէ ուրիշ եպիսկոպոսներ ալ պիտի երթան :

Միւս կողմէ, Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթը, *Արեւ*, կը ծանուցանէ թէ Երուսաղէմի միաբանութիւնը ժողով գումարելով, պաշտօնանկ ըրած է Եղիշէ արք.ը եւ տեղապահ ընտրած է Շնորհք եպիսկ. Գալուստեանը (3 Հոկտ.) :

Թերթը, որ մէկ օր առաջ կը փորձէր պաշտպանել Եղիշէ արք.ը, ծանօթ *ժուռնալ*ին առթիւ, այս նոր լուրը հրատարակած է խոշոր խորագիրներով :— Եղիշէ արք. պաշտօնանկ » :

Միւս կողմէ, կը շարունակուի ծանօթ «*զալմազալ*»ը— «Ձե՛նք ճանչնար ...» :

Թերեւս նոր դուռ մը կը փնտռեն, ծանուցագիր մը եւս յանձնելու համար :

Եթէ ճիշդ է որ Շնորհք եպիսկ. պատր. տեղապահ նշանակուած է, կրնայ բաց դուռ մը գտնել : (Տես վարի լուրը) :

Անցեալ օգոստոսին հեռագիր մը ուղղած էր Լիբանանի կառավարութեան, որպէս զի չճանչնայ Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը :

Այս անգամ իր դիրքը աւելի զօրացած ըլլալով, կրնայ դիմել ուղղակի Նիւ Եորք, Ապահովութեան խորհուրդին, բացատրելով թէ «օտարընտիր» կաթողիկոսին պաշտօնավարութիւնը կրնայ վնասել Միջին Արեւելքի խաղաղութեան :

Չէ՞ որ «եկեղեցասէրները » պաշտօնատուն մը դիմելով բացատրած էին թէ այս հարցը կապ ունի Սուէզի ազգայնացման հարցին հետ : Ուրեմն ...

Դիւանագիտական տաղա՞նդ կը պակսի մեր եպիսկոպոսներուն :

Եթէ շատ նեղը մնան, կրնան *ժուռնալ* մըն ալ խմբագրել, վկայելով թէ Անթիլիասի կաթողիկոսը ճանչցողները —Սուրիա, Լիբանան եւայլն — խախտած են Ազգաժողովին սկզբունքները, ինչ որ լուրջ վտանգ մը կը ներկայացնէ միջազգային ապահովութեան եւ խաղաղութեան համար :

Եթէ Ապահովութեան խորհուրդը չուզէ զբաղիլ, կրնան դիմել ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ նոյեմբերին :

Մինչեւ այն ատեն, «եկեղեցասէրները» մէկ միլիոն ոսկին ալ հաւաքած կ՚ըլլան, նոր մայր - եկեղեցի շինելու եւ առանձին համայնք մը կազմելու համար, իրենց հատընտիր եպիսկոպոսներով, աբեղաներով եւ անվեհեր դպիրներով :

Անշուշտ Էջմիածնի եպիսկոպոսական նոր ժողովն ալ օգնութեան կը հասնի, վաւերացնելով Գահիրէի «Համաձայնագիրը», եւ Լիբանանի կառավարութեան յղելով՝ ՄԱԿի միջոցաւ, առ ի գործադրութիւն : **ՎԱՀԷ**

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Իսրայէլի զինուորները հոկտ. 11ին կարեւոր արշաւանք մը կատարած են Յորդանանի դէմ, գիշերանց :

Ահաւասիկ այդ յարձակման մանրամասնութիւնները .—

Ազգաժողովի ներկայացուցիչներուն տեղեկութեանց համաձայն, Յորդանանցիներէն սպաննուած են 50 հոգի : Յորդանանի կառավարութիւնը իրենց կորուստը կը հաշուէ 25 մեռեալ եւ 13 վիրաւոր, իսկ Իսրայէլի կորուստը՝ 300 հոգի : Այս վերջինը պաշտօնական զեկոյցով մը կ՚ըսէ թէ միայն 16 հոգի սպաննուած, 12 վիրաւորուած եւ երկու հոգի անհետացած են : Հրէական թերթերը «հարիւրաւոր սպանեալներ եւ վիրաւորներ» կը հաշուեն Յորդանանի կորուստները :

Արշաւանքը տեղի ունեցաւ Քալքիլճայի շրջանին մէջ, որ հազիւ 15 քիլոմեթր լայնք ունի, ծովին եւ սահմանագլուխին միջեւ, Թէլ Ավիվէն ոչ շատ հեռու :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Իսրայէլ վրէժխնդրական գործողութեան մը ձեռնարկած է, իբրեւ պատասխան Յորդանանի կողմէ կատարուած արշաւներու : Յարձակումը կատարուած էր գիշերանց, թէ Քալքիլճա քաղաքը կղզիացնելու եւ թէ ռազմական հաստատութիւնները պայթեցնելու համար : Արշաւանքէն առաջ հրետաձգութիւն մը տեղի ունեցած էր, բայց Յորդանան ուժգնօրէն պատասխանեց : Այդ պահուն Հիւսէյնի Թագաւորը քննական պտոյտ մը կը կատարէր : Ազգաժողովին ներկայացուցիչները գործողութեանց վայրը գացին, բայց կռիւը հազիւ ժամը վեցին դադրեցաւ : Իսրայէլացիները ծրագրուած բոլոր քանդումները կատարելէ վերջ քաշուեցան, միասին տանելով արաբական լեգէոնին զինամթերքը եւ դրօշը :

Իսրայէլեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ընդհարումը կատաղի էր եւ երբեմն դիրկընդխառն կռիւներ տեղի կ՚ունենային ձեռնառումբերով եւ սուիններով : Իսրայէլացիները ոստիկանական պահականոց մըն ալ քանդեցին :

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. Կ՚ԱՐՏԱՔՍՈՒԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

Ինչպէս կը յիշուի, Յորդանանի Գերագոյն Ատեանը ջնջած էր կառավարութեան այն որոշումը որով Տիրան արք. Ներսոյեան կ՚արտաքսուէր Յորդանանէն, համաձայն Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի տեղեկագրին :

« Ազդակ»ի եւ «Այգ»ի վերջին թիւերէն (11 Հոկտ.) կ՚իմանանք թէ Յորդանանի կառավարութիւնը գործադրած է նախկին որոշումը եւ Տիրան արք. Պէյրութ հասած է Գշ. օր :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ

Երուսաղէմի Միաբանութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ ընդհ. ժողովը նիստ գումարելով հոկտ. 2ին, պաշտօնանկ ըրած է պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ «համգամանօրէն քննութեան առարկայ դարձնելով Գեր. Տ. Տիրան արք.ի Յորդանանէն վտարման համար տրուած հրահանգներուն պարագաները, եւ հիմնուելով տրուած փաստացի դիմումներուն վրայ,

1. Միաձայնութեամբ պարսաւանօք անվստահութիւն յայտնած է տեղապահին նկատմամբ եւ պահանջած է անոր հրաժարումը իր պաշտօնէն :

2. Միաձայնութեամբ Ս. Աթոռոյ գործոց ընդհ. վարիչ ընտրած է Տնօրէն ժողովոյ նախագահ եւ Միաբանութեան երիցագոյն անդամ Գերշ. Տ. Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանը, վարելու համար Ս. Աթոռոյ գործերը ի բացակայութեան տեղապահին » :

Ժողովին մասնակցած են 17 միաբաններ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շահան Պէրպէրեանի մահուան առթիւ նախկին աշակերտ մը երեք հազար ֆրանք կը տրամադրէ Յառաջի միջոցաւ, անմիջական ծախքերու համար :

Նոյն առթիւ Պ. Ժիրայր Ջիլինկիրեան հազար ֆրանք :

ԵՐԲ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԴՌՈՒՌՆԵՐԸ ՓԱԿ ԵՆ

Սեպտ. 7 թիւով, անհատական նամակէ մը առնելով, տուինք Չիլի նոր ժամանած Հայերու լուրը:

Այս առթիւ անգամ մըն ալ կը մղուինք կարգ մը խորհրդածութիւններու, որոնք կապ ունին աշխարհացրիւ մեր բազմութիւններու ճակատագրին հետ:

Ինչո՞ւ կուգան այս հեռաւոր ափերը մեր հայրենակիցները, իրենց ետին ձգած բնակարան, տարիներու գործ, ազգականներ ու ծանօթներ, որոնց մտերմութեանը մէջ պիտի ուզէին անկասկած անցընել իրենց օրերը:

Անշուշտ կարեւոր չատ մը պատճառներ կը մղեն զանոնք լքելու ամէն բան ու փրկութեան ու տնտեսութեան նոր խարիսխներ փնտռելու իրենց համար անծանօթ վայրերու մէջ:

Այսպէս եկանք նաեւ մենք, բոլորս, ու մերթ՝ ժամանակաւոր իբրեւ կայան վերցուցինք մեր նոր միջավայրերը, հետագային հաշտուեցանք սակայն մեր դերեզմաններուն հետ:

Այսպէս կուգան դարձեալ նորերը, որոնք մեզի պէս կը կրեն իրենց սրտին խորը լուռ կսկիծներ:

Այս կամ նման վայրե՞ր պիտի ըլլային իրենց կայանները, երբ հայրենիք մը ունինք, որուն գոյութեան համար հազար հազար տարիներ կռիւ մղած են մեր պապերը եւ անոր հողը նուիրագործուած է անոնց արիւնով:

Ի՞նչու արեւմուտք կամ հիւսիս, հարաւ կամ մինչեւ Աւստրալիա՝ պիտի ուղղուէր արտերկրի մէջ գտնուող հայութեան նայուածքը, բայց ոչ դէպի արեւելք. դէպի այն երկիրը որ կը տարածուի Արարատեան դաշտին յանկոյս ափերուն վրայ ու կը կոչուի Արդի Հայաստան:

Պատասխանը չատ պարզ է:

Որովհետեւ այդ երկրին իշխանութիւնը չունի լիակատար ազատութիւն իր ուզած եւ ըմբռնած ձեւով տնօրինելու ամէն ինչ:

Ճիշդ է, ունինք մշակոյթ ու դպրոցներ հոն, երաժշտանոցներ ու կինօներ, թանգարաններ ու թատրոններ, բայց չունինք հզօր իշխանութիւն մը որ ըլլար որակուած առանց Մոսկուայի սատրապներու կարծիքը առնելու, թոյլատրելու մուտքը Հայերու, երկրի սահմաններէն ներս:

Գիտենք ասիկա այնքան քաջ, որքան գիտենք, որ անգամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վազգէն Ա. Հայաստանի կառավարութենէն չէ որ խնդրեց կարգ մը եկեղեցիներու վերաբացման շնորհը, այլ Մոսկուայի մէջ՝ վարչապետ Բուլկանինէն, որ «խարաշօ, խարաշօ» ըսելով ըրաւ այդ շնորհը իրեն:

Արդ, երբ այս է իրականութիւնը, զոր ծածկել կ'ուզեն ժողովուրդէն, չենք զարմանար, որ ամէն ինչ բնազդօրէն իմացող ժողովուրդը փոխանակ Հայաստանի համար «վիզա» վերցնելու, փորձէ մուտքի արտօնութիւն ձեռք բերել, Միացեալ Նահանգներէն, Պրազիլիայէն, Արժանթինէն եւ Չիլիէն:

Ու մեկնող իւրաքանչիւր ընտանիք կամ ազգային, գիտէ որ կը կորէ ու կ'անցնի քանի մը ծովեր ու հսկայ ովկիանոս մը: Կուգայ ոչ թէ չուտով վերադառնալու որոշումով, այլ գլուխը ապահով ու խաղաղ անկիւն մը դնելու եւ վերջնական ընելիքներուն մասին որոճալու:

Կը հեռանայ այն երկիրներէն, որոնք աւելի մօտ կը գտնուին իր պապերու հայրենիքին:

Կուգայ, հոգին խռովայոյզ, արցունքը աչքերուն մէջ, որովհետեւ Հայրենի երկրին դուռները փակ են իր առջեւ: Ու ոչ ոք կը հարցնէ իրեն, թէ ինչո՞ւ Արեւելք չի մեկնիր:

Եւ ըսել, որ իրական ու չարժուն հարստութիւն մըն է, որ կը փճանայ արտերկրի մէջ, հարստութիւն՝ որուն պէտք ունի հայրենիքը:

Հոն, անոր հողին վրայ է որ պէտք է հաւաքուէին մեր բազմութիւնները ու լծուէին շինարար աշխատանքի:

Իւրաքանչիւր Հայու գործ մը, դեր մը պէտք է վերապահուած ըլլար Հայրենիքի մէջ, երբ երկու աշխարհամարտներէ ետք նօսրացաւ մեր քանակը:

Այս հարցումները նոր չեն, սակայն: Այս էջերէն բազմաթիւ անգամներ եղած են անոնք, ու ունեցած չեն իրենց պատասխանը:

Վաղն ալ անոնք պիտի մնան անպատասխան:

Վստահ ենք ատոր: Վստահ, որովհետեւ երբ հայրենիքը այնքան հրամայական կարիք ունի իր երիտասարդներու ուժին, երբ լքուած գործեր կան գլուխ հանուելիք ու կը պակսին պահանջուած թիւով բազուկներ անոնց համար, այդ հայրենիքին ծաղիկ երիտասարդութիւնը ռուսական եւ սիպերական ամայի տափաստաններու եւ սահմանամերձներու մշակութեան անունով կը պոկուի ու կը ճամբուի դէպի հեռուները:

Մարդիկ որ ընդունակ են ճշմարտութիւնները ամէն վայրկեան խեղաթիւրելու ու չնչատ երեւոյթներով ողեւորուելու, դէթ գիտողութիւն մը անգամ չունեցան նման քամահրելի երեւոյթներու համար սակայն:

Այսպէս ահա, Մոսկուա ուրիշներու հերթին, կը տրորէ նաեւ մեզ:

Վերցնել արիւնաքամ փոքր ժողովուրդի մը քանի մը հազար ծաղիկ երիտասարդները ու հասարակաց հայրենիքը շէնցնելու պատրուակով ուղարկել դէպի մահ, ծրագիր մըն է զոր յղացող հրէշները պիտի չուզեն բնաւ միացած տեսնել Հայաստանի՝ անկէ կորզուած հողամասերը ու հոն կեդրոնացնել Սփիւռքի հայութիւնը:

Այս է իրողութիւնը: Բոլոր փաստերը կուգան ուժ տալու մեր ըսածին:

... Հակառակ այդ բոլորին, ճակատագրի նոյն դառնութիւնները ճաշակած ուրիշ բազմութիւններ, հոգեւին կապուած կը մնան իրարու եւ հայ դատին, վստահ, որ երջանիկ մէկ օր արդարութիւնն ու իրաւունքը պիտի յաղթանակեն, ու պիտի տրուի մեր ժողովուրդին բախտ ընդարձակուած Հայրենի հողի մը վրայ Եռագոյնի ծփուն սուսերին տակ, ողջունելու արեւը ազատ եւ ինքնավար Հայաստանի:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ԽՆԴԻՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՉՔՈՎ

Գ.

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԵՆՔ

Մեզի համար միասնականութիւն բառը՝ Հայ, Եկեղեցւոյ համար գործածուած՝ կը նշանակէ բոլոր Աթոռներու միասին ըլլալու, իրարու հետ եղբայրաբար վարուելու եւ միանաբար գործելու վիճակը, որ ինքնին ամէնէն բաղձալի կացութիւնն է եկեղեցւոյ համար: Բայց միասնականութիւնը աւելի մակերեսի երեւոյթ է, ժամանակի եւ միջոցի, քաղաքական յարափոփոխ ու անվստահելի պայմաններու կապուած, քան միութիւնը, որ եկեղեցւոյ էութեան անխախտ յատկութիւնն է, անոր նկարագրի հարազատ գիծերէն մին: Ինչպէս յայտնաբար կ'երեւի, իրարու մօտ են, իրարու լրացուցիչ այս երկուքը՝ միութիւնն ու միասնականութիւնը, վերջինս առաջնոյն իբրեւ բնական հետեւութիւն, գործնական արտայայտութիւն, որուն ձեւն ու տեսակը ժամանակի պայմաններուն եւ մարդոց համաձայն կրնան փոխուիլ, առանց փոխելու, սակայն, հիմնական սկզբունքը միութեան:

Արդ, միութեան ջատագով եւ նախանձախնդիր Կիլիկեան Աթոռը չի կրնար ըլլալ հակառակ եւ թշնամի միասնականութեան, պառակտիչ եկեղեցւոյ ամբողջականութեան, ինչպէս կը փորձեն զայն ներկայացնել յաճախ պատասխանատու թէ անպատասխանատու, հանգամանաւոր թէ սովորական, գիտակից թէ տգէտ մարդեր, այլ ջանադիր՝ համագործակցութեան, եղբայրական սիրոյ ընդմէջէն, միասնականութեան զօրացման, տեւականացման:

Մենք մեր իրաւասութեանց անկախութեան անփոփոխ պահպանման գնով միշտ եղած ենք Էջմիածնայ Աթոռին նախամեծար հանգամանքը լիովին ճանչցող ու անոր արժանի յարգանքն ու վայել պատիւն ընծայող: Վկայ մեր սիրոյն եւ յարգանքին՝ այն աննախընթաց խանդավառութեամբ հիւրընկալումը Ամենայն Հայոց Հայրապետին յԱնթիլիաս, որուն նմանը դժուար թէ ուրիշ տեղ տեսած ըլլար ան, իրեն իսկ ենթակայ Աթոռներէն կամ նոյնիսկ ... իր իսկ Թեմերէն: Երբ Կաթողիկոսարանիս դահլիճի Հայրապետական Աթոռին վրայ առաջին անգամ ըլլալով բազմեցաւ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, Աթոռիս Տեղապահ՝ Բարձր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս հաւաստիացուց Նորին Վեհափառութիւնը մեր սիրոյն մասին, իր ողջոյնի խօսքին մէջ յայտարարելով. «Կիլիկեան Ս. Աթոռը, իր եպիսկոպոսական դասով, իր Միաբանութեամբ եւ համայն ժողովուրդով, հաւատարիմ՝ Հայց. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց, կուգայ անգամ մը եւս հաստատել այս հանդիսաւոր առիթով, որ մի է եւ ամբողջական Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցին, իսկ անոր Հայրապետական երկու Աթոռները ալ սրտակից գործակիցներ են իրարու»:

Եւ մինչ Ամենայն Հայոց Հայրապետը մեր վարչական ներքին անկախութիւնը անտեսելով կը լքէր կաթողիկոսարանը ընտրութեան նախաժամուն ու կը հեռանար, նոյն ընտրական ժողովին մէջ, հազիւ ընտրութիւնը հռչակուած, քանի մը ժամ ետք Վեհափառի մեկնումէն, Աթոռիս ընտրեալ Կաթողիկոսը կը յայտարարէր. «Իմ սրտագին ողջոյնի խօսքս կ'ուղղեմ էջմիածնայ նախամեծար Մայր Աթոռին, անոր արժանընտիր գահակալ Վազգէն Ա. կաթողիկոսին, այն հաստատ համոզումով եւ գիտակցութեամբ, որ նախամեծար Մայր Աթոռը եւ Կիլիկեան այս Աթոռը լծակիցներ եւ գործակիցներ են, նոյն ժողովուրդին եւ աւետարանին ծառայող Աթոռներ: Մեր Աթոռի կապը պիտի մնայ անքակտելի Էջմիածնի հետ, ինչպէս եղած է նախորդ Կաթողիկոսներու օրով. պիտի մնայ անքակտելի՝ հակառակ անոր որ պիտի գտնուին այդ կապը թուլցնել ուզողներ: Պիտի պահենք անխախտ եւ ամուր՝ այդ կապը, որովհետեւ ա'ն է որ մեզ պիտի պահէ մեր ազգային, եկեղեցական եւ կրօնական դիմագծութեան մէջ անայլայլ»:

Ահա այսպէս, առանց որեւէ փաստական տուեալի, որեւէ իրողական հիմքի, եւ հակառակ իրականութեան պայծառ տեսարանին, ամբաստանել Կիլիկեան Աթոռը իբրեւ միասնականութեան թշնամի կը նշանակէ կոյր մնալ լոյսին եւ խուլ՝ ճշմարտութեան ձայնին: Հիմա կարելի է ըմբռնել, թէ ինչո՞ւ Երջանկայիշատակ Տ. Գարեգին Կաթողիկոս, օր մը, հարկադրուեցաւ գրել միասնականութեան ծայրայեղ, բայց անգիտակից ջատագովները համոզելու համար, թէ «միասնականութիւնը պէտք չէ շփոթել միապետութեան հետ»: Այլապէս, բառը չափազանց սեղմելով, կրնանք զայն մեռցնել ...: Զգոյշ:

Ահա մեր հասկցած միասնականութիւնը, միութեան ուղղափառ ըմբռնումին հետեւող,

---

ԱՄՈՒՍԻՆԸ ճամբորդութեան կ'երթայ կինը կ'ըսէ.

— Զմոռնաս ինծի գրել, որպէսզի գիտնամ թէ լաւ ես: Իսկ եթէ շատ զբաղած ըլլաս ու չուզես գրել՝ շուտ շուտ դրամ ղրկէ ինծի՝ որպէսզի այդպէսով հանգիստ ըլլամ:

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հոն ուր կարելի եղած է ջուր հասցնել հայկական միտքը իր դերը կատարած է: Շէնցող կեանք ստեղծելով: Կը մօտենանք Երեւանին, թեթեւ օդանաւ մը կը ճախրէ այգիներու վերեւ: Ահա օդանաւային կայանը, եւ քանի մը օդանաւեր պատրաստ կը սպասեն, հաւանական ուղեւոին պատասխանը տալու: Երեւանի արուարձանն է, տուները հետզհետէ կը թանձրանան, եւ կը գեղեցկանան:

Վերջապէս Երեւանի կայարանը: Հազարաւոր բազմութիւն մը սրտատրոփ կը սպասէ: Արդէն Ֆրանսայէն նամակներ գրուած էին, իսկ Մոսկուայէն հեռագիր իրենց: Տէր Աստուած, ինչ եռ ու զեռ, ինչ անհամբերութիւն, ամէն մէկը կ'ուզէ անմիջապէս իրենին հասնիլ եւ ոչ ոք չի կրնար ընդհանուր հրմշտուքին մէջ: Շատերուս ազգականները 1915էն ճողոպրած էին արեան դաշտէն: Մարդիկ չեն հաւատար այսպիսի երջանկութեան մը, եւ բայց կը կարծեն: Այսպէս է որ հօրեղբօրս որդին, Ցարութիւնը երբ ինձ հասաւ երեսս այնպէս խածաւ որ թաշկինակ մը արիւնով ներկուեցաւ: «Երազի մէջ էի, Լեւոն, երազի մէջ», կ'ափսոսայ տեսնելով արիւնս: 25էն աւելի ազգականներս գիս ու տղաս Տարօնը գրկելով չէին կշտանար: Նոյնը միւսներուն պարագան: Շոգեկառքի եւ Ինթուրիսթի սպասարկութիւնը խլեցին մեզ մեր ազգականներէն, լեցուցին օթօքարին մէջ, եւ առաջնորդեցին հիւրանոց:

Հոն, դրան առջեւ կը սպասէին ոչ միայն մեր ազգականները, այլեւ հազարաւոր հետաքրքիրներ ու ներդաշնողներ, որոնք իրենց ազգականներէն տեղեկութիւններ կ'ուզէին:

Ճաշէն վերջ, մեզ մօտ եկաւ պաշտօնեայ մը, Պերճ Մեսրոպեանը, որ ըսաւ.

— Այսօր կը հանգստանաք, մինչեւ կէս գիշեր, կրնաք գնալ ձեր ազգականներուն մօտ, բայց այդ ժամէն սկսեալ պէտք է լինել հիւրանոցը եւ հոն գիշերել:

Իւրաքանչիւրին տրուեցան առանձին սենեակներ, ու ամէն մարդ բարձրացաւ իր տեղը: (26 օգոստոս, կիրակի):

Յաջորդ առտու ժամը 9ին խոշոր կառք մը մեզ առնելով պտտցուց Լենինեան հրապարակէն սկսեալ քաղաքի բոլոր գլխաւոր մասերը: Ապա գացինք տեսնելու Հրազդանի նոր կամուրջը որ ունի 320 մեթր երկայնք եւ 35 մեթր լայնք: Հրաշակերտ, դիմացէն կ'երեւար Ս. Սարգիս եկեղեցին իր գեղեցիկ արտաքինովը:

Ամէն առաւօտ ժամը իննին նոյն կառքով կ'երթայինք տեսարժան վայրերը դիտելու, մինչեւ ժամը 14 – 15, ապա ազատ էինք մինչեւ կէս գիշեր մեր ազգականներուն մօտ ըլլալու: Այսպէս ութ օր հետզհետէ տեսանք, կաշիի գործարանը իր կարգուսարքով եւ մանկամսուրով, Հոկտեմբերեանի պահածոյի գործարան իր այլազան միրգերով, Կոտայքի շրջանի գինիի գործարանը, Դուինի շրջանի այգիներն ու կոլխոզը, Գառնին ու Գեղարդի Ս. Վանքը, ու արծաթեայ սեղանը: Վերջապէս Ս. Էջմիածինը:

Հոկտեմբերեանը նախկին Սարտարապատն է: Դուրան դաշտի ոռոգման շնորհիւ կը հանեն ամէն տեսակ պտուղներ, որոնք գործարանին մէջ կը պատրաստուին երթալու մինչեւ հեռաւոր Ճափոն կամ Խ. Միութեան բոլոր շրջաններէն դուրս կարգ մը ուրիշ երկիրներ: Ոչ միայն գործարանի վարչութիւնը, այլեւ բանուորները իրենք ալ առանձին հիւրընկալութիւն ցոյց տուին մեզի: Բաշխելով անկիւնները եւ ապակեայ պահածոյի տուփը բանալով կը հրամցնէին որ համը նայինք: Իսկ պաշտօնական ընդունելութիւնը արդէն ամէն գնահատանքէ վեր էր: Թարմ կամ եփած պտուղներ տեսակ տեսակ օշարակներով: Երգեցինք եւ լսեցինք իրենց երգերը: Կաշիի գործարանին մէջ, փափաք յայտնեցին որ միասին ճաշենք: Մինչ այդ մեզ հագցուցին ճերմակ շապիկներ ու գլխարկներ, առաջնորդելու համար մանկամսուրները: Ինչ գեղեցիկ աչուկներ, ամբողջ ցեղի մը ապագան է որ կը պատրաստուի հոն հարազատ ձեռքերով: Ճաշի չկեցանք, որովհետեւ ուշ էր մեզի համար:

Գործարանին մէջ կը տեսնուէին բազմապիսի ծառեր ու անոնց շուքին տակ աթոռները բանուորներու հանգստութեան համար: Ատամնաբուժարանը եւ ընդհանուր հիւանդութեանց բուժարանը անբաժան են բոլոր աշխատանքի վայրերէն:

Կոտայքի գինիի եւ շամփայնի գործարանը այցելելէ վերջ եօթը տեսակ ըմպելիի համը նայեցանք: Ի միջի այլոց կան հետեւեալ տեսակները.—Արաքս, Այրում, Արենի, Գառնի, Արարատ, Լոռի, Կոտայք, եւայլն:

Գործարանին տնօրէնը, ըսաւ որ եթէ վստահ ըլլար թէ պիտի չգինովնայինք, մեզ պիտի խմցնէր բոլոր տեսակի գինիներէն: Եւ խիստ համակրելի այս մարդը իր բաժակը առաջարկեց համայն հայ ժողովուրդի միասնականութեանը համար: Զգալի է որ նոր զեփիւռ մը փչէ Բուլկանինի գալէն ի վեր:

Ամէն անգամ որ սրտաշարժ խօսքեր կ'արտասանուէին շատերուս աչքերը արցունքով կը լեցուէին ...:

Դուինի կոլխոզն ենք, այգեկութքը սկսած է: Փարիզի բեմերու վրայէն ինչ որ շարժանկարին մէջ կը տեսնէինք մեր առջեւ է: Այգեկութքը սկսեր է ու արեւահար մեր անուշիկ քոյրերը, խաղողը կը լեցնեն կողովներու մէջ, կազմելով ոսկէ դէզեր:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(5) (Շար.)

ԿՈՉԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՇԱՒԻԼ.— Կիրակի օրուան «Յառաջ»ի 4րդ էջին մէջ կոչ մը կար, «Մեր սիրելի հայ ժողովուրդին».— «Կը խնդրուի օգնել Շաւիլի հայ եկեղեցիի եւ դպրոցի շինութեան»:

Այս խնդրանքը կատարողները թերեւս համեստութենէ մղուած, չեն տուած իրենց անունը, ես որ քիչ մը ծանօթ եմ գործին, կ'ենթադրեմ թէ անոնք ներկայացուցիչներն են այն խումբ մը երիտասարդներուն, որոնք մօտաւորապէս մէկ տարի առաջ երբ մեր գաղութին խարխուլ մատուռ դպրոցի նորոգութեան խնդիրը մէջտեղ դրուած էր, ազգային հպարտութեան եւ արժանապատուութեան զգացումէ մղուած որոշեցին աշխատանքի լծուիլ եւ փոխանակ հինը նորոգելու, բոլորովին նոր, համեստ սակայն ներկայանալի մատուռ մը շինել, քովն ալ դպրոց-սրահ մը:

Եկեղեցական Ընկերակցութեան վարչութիւնը, Փարիզի եկեղեցական ընկերակցութիւնը եւ կաթող. Պատուիրակը փութացին իրենց քաջալերական համակրանքը յայտնել եւ ահաւասիկ մէկ տարիվերջը իրենց աշխատանքի արդիւնքը եղած է, ինչպէս իրենք կ'ըսեն, մէկուկէս միլիոն ֆրանք:

Ես գիտեմ դարձեալ որ վերոյիշեալ գումարին եթէ ոչ ամբողջը, գէթ մեծագոյն մասը Շաւիլի եւ շրջակայի հայութիւնը տուաւ, որով եւ «Յառաջ»ի մէջ եղած այդ կոչը Շաւիլի համար չէ, ան իր պարտականութիւնը կատարեց ու լիուլի կատարեց, ինչպէս որ մինչեւ հիմա միշտ կատարած է բոլոր ազգային պարտականութիւնները: Իր 33 – 34 տարուան կեանքին մէջ առաջին անգամ է որ կը դիմէ դուրսի իր եղբայրներուն: Այդ խնդրանքը ուղղուած է Ֆրանսայի, եւ ինչո՞ւ չէ, արտասահմանի «սիրելի հայ ժողովուրդին», խնդրարկուները Շաւիլի 50 – 60 հայ երիտասարդներն ու երիտասարդուհիներն են, մէկ փոքր մասը օտարութեան մէջ հասակ նետած մեր հազարաւոր սրտահատորներուն, որոնց մասին առատ իրիկուն, մամուլէն թէ բեմերէն լաց ու կոծի, «կորսուեցան», «հատան կորան»ի հառաչանքներ կ'արձակենք ու փրկութեան միջոցներու մասին կը մտածենք: Ահաւասիկ այս հայորդիները քեզի կը դիմեն, «սիրելի հայ ժողովուրդ», բարեկեցիկ թէ ունեւոր, որպէսզի ձեր նիւթական աջակցութիւնն ընծայէք իրենց այս ազգասիրական գործին: Հաւաքուած դրամը նախատեսուած ծախքէն հազիւ թէ կէսը կ'ըլլայ: Չեն համարձակիր քակել հին մատուռը, վախնալով որ նորին շինութիւնը կէս ճամբան կը մնայ, ու վերջին անգամ կը դիմեն քեզի, հաւատքով ու վստահութեամբ: Ձեր կարողութեան չափով ընթացք տուէք իրենց խնդրանքին, թող վառ մնայ իրենց հաւատքը, որպէս զի օրինակը վարակիչ դառնայ մեր բոլոր երիտասարդութեան համար:

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ամիսներէ ի վեր խումբ մը տարեց եւ փորձառու երիտասարդներ գործի լծուած են համախմբելու մեր պատանիները եւ անոնց մէջ արթնցնելու ազգային գիտակցութիւն:

Նախապէս շատ փորձեր եղած են այս կամ այն անունին տակ համախմբելու մեր մատաղ սերունդը եւ միշտ ալ ձախողած է եւ կամ արդիւնքը աննշան եղած է: Այս անգամ գործի ձեռնարկողները նախընտրած են կազմել մարզական միութիւն մը, Հ. Մ. Ը. Մ. եւ անոր շուրջը համախմբել բոլոր հայ պատանիները անխտիր, անոնց տալով դլխաւորաբար գնդակը, ներկայ մեր ժամանակին իրենց ամէնուն նախասիրած խաղը: Այս գեղեցիկ գաղափարը յղացողներուն յաջողութիւնը առաջին օրէն իսկ յայտնի էր: Նախ որ հիմնադիրները անցած են նոյն ճամբէն:

Լաւ գիտեն պատանիներուն հոգեբանութիւնը: Հայկական առածը կ'ըսէ.— Գործի մարդը գտիր, մնացածը ինքնին կ'ըլլայ: Հիմնադիրները շնորհիւ իրենց ըմբռնողութեանց եւ փորձառութեանց, այսօր իրենց շուրջ հաւաքած են քանի մը աւելի պատանիներ 12 – 18 տարեկան: Անոնց որեւէ եկամուտի իրենց գրպաններէն ծախսած են մօտ վաթսուն հազար ֆրանք, հաղուեցնելով առաջին կրթսերներու խումբը (քատէ): Կ'աշխատին երկրորդ խումբ մը եւս կազմել որ պիտի բաղկանայ աւելի փոքրիկներէն: Իրենց նպատակն է գոհացնել բոլորը եւ աւելի շատ թիւով պատանիներ համախմբել: Միութեան հաստատման համար պաշտօնական բոլոր գործողութիւնները կատարուած են: Յայտարարութիւնը լոյս տեսած է պաշտօնաթերթին 28 Սեպտեմբերի թիւին մէջ:

Մինչեւ հիմա կատարած են հինգ բարեկամական մրցումներ, երեք յաղթական, մէկ հաւասար, մէկ պարտուած: Շուտով պիտի սկսին պաշտօնական խաղերը: Ամէն օր նոր պատանիներ կ'աւելնան իրենց թիւին վրայ: Տպած են իրենց յատուկ անդամատետրեր եւ պատուոյ անդամներու տոմսեր: Կը պատրաստուին Միութեան պաշտօնական բացումը կատարել Նոյեմբերին, ընտանեկան հանդէսով մը: Վստահ են որ Կրընոպլի գիտակից հայ հասարակութիւնը թեւ ու թիկունք պիտի հանդիսանայ միութեան հիմնադիրներուն նիւթապէս եւ բարոյապէս յանուն իրենց զաւակներու փրկութեան: Մեր պատանիներուն կորովը աւելի պիտի բարձրանայ երբ տեղական մրցումներուն աւելի շատ թիւով հայեր ներկայ ըլլան: Ամէն հինգշաբթի երեկոյ ունին իրենց առանձին հաւաքոյթը դպրոցի սրահին մէջ, ուր իրենց կը խօսուի գնդակի եւ հայութեան մասին: Վարիչները կը ջանան հայերէն խօսակցութիւնը սովորութիւն դարձնել իրենց մէջ:

Միութեան հիմնադիր վարիչներն են, Սարգիս Կիւմիւշեան, Մանուկ Զառացեան, Սահակ Քիւրէճեան, Ժիրայր Սրապեան եւ Արտաւազդ Մանուկեան: Գործերը բաժնուած են համաձայն իրենց մասնագիտութիւններու: Կեդրոնի հասցէն է Ս. Կիւմիւշեան, 6 Փլաս Սէն Պրիւնօ: «Յառաջ»ին յանձնելով այս ուրախալի լուրը կը յուսանք թէ ուրիշ գաղութներ ալ կը հետեւին այս գեղեցիկ օրինակին:

× Կ. Խաչի կիրակնօրեայ դպրոցին հայերէնի դասաւանդութիւնները սկսած են Սեպտեմբեր 30էն ի վեր: Այս տարի ուսուցչուհիի պաշտօնը սիրայօժար յանձն առաւ տիկ. Մարի Միքայէլեանը, ծանօթ նախապէս Զառացեան մականունով, փորձառու եւ վարժ դաստիարակչուհի մը որ երկար տարիներ նոյն պաշտօնը վարած է Յունաստանէն սկսեալ: Յարգելի Տիկինը հակառակ իր անձնական ծանր աշխատանքին սիրով ընդունեց այս ծանր պարտականութիւնը յանուն մեր մատաղ սերունդի փրկութեան: Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը որուն նախագահն է Տիկին Միքայէլեան, մեծապէս կը գնահատէ իր այս նուիրումը որ կրնայ օրինակ ծառայել ուրիշներուն:

Առաջին դասաւանդութեան ներկայ եղան 22 աշակերտներ, որոնք բաժնուեցան չորս դասարաններու, համաձայն իրենց կարողութեան: Կը յուսանք թէ յառաջիկայ դասերուն պիտի աւելնայ աշակերտներուն թիւը: Անգամ մը եւս կոչ կ'ընենք Կրընոպլի հայ ծնողներուն որ փութան իրենց զաւակները ղրկել, որպէս զի ետ չմնան իրենց դասերէն: Դպրոցի առաջին օրուան դասերուն ես ալ ներկայ եղայ, տեսայ թէ ինչպիսի բծախնդիր էին մեր սեւաչեայ հայկակներն ու հայկուհիները, չէին ուզեր իրենց տարեկիցներէն վար դասարաններու մէջ նստիլ:

Ծնողքներ, քաջալերեցէք ձեր զաւակները այս ուղղութեամբ, վասն զի անոնք են վաղուան ձեր եւ մեր բոլորին յոյսը:

ԳԱՐՈՒՆԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ախոյեանութեան չորրորդ մրցումը կատարեցինք ընդդէմ Իւ. ԷՍ. Սէն Ժերմէնի, մեր դաշտին վրայ: Այսքան սակաւաթիւ հանդիսատես երբեք ունեցած չէինք, հազիւ երկու հարիւր հոգի: Եւ քաջալերանքէ զրկուած, անգամ մըն ալ պարտութիւնը մեր կողմը եղաւ 4 - 1ով:

Չորս մրցումներով, ընդհ. դասաւորման մէջ, ունինք միայն հինգ կէտ, մինչ երեք մրցումով Մոնթրէօյլի խումբը ունի ինը կէտ:

Այս վիճակին բուն պատճառը այն է որ, չորս տարուան ընթացքին, մեր խումբը չէ զօրացած նոր ուժերով: Եւ այս անոր համար որ միշտ փնտռած ենք Հայ լաւ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

Նոր կը կարդայի Պ. Զ. Որբունիի «Դէպ ի երկիր» գիրքը, որուն 84րդ էջին մէջ՝ ցաւելով տեսայ հետեւեալ տողերը.— «Զմայլեցանք Պ. Նաղաշի որմանկարներուն որոնց վրայ «վանտալութիւն» գործած է մեր մոլեռանդ Հայրիկը Խրիմեան, աւրել տալով մաս մը այդ որմնանկարներէն:

Կը փութամ գիտցածս հաղորդել, ի բուժումն պայթակղութեան մտոց.—

Ժամանակին՝ մօտաւորապէս այդ իմաստով գրուած մը եւս կարդացած էի Պ. Ա. Չօպանեանի կողմէ, ու դիմած Պ. Խ. Խրիմեանին՝ լուսաբանութիւն մը խնդրելով:

Որչափ կը յիշեմ՝ Պ. Խորէն հետեւեալ պատասխանը գրեց ինձ, թէ Հայրիկին հակառակորդ կղերականներն են, որ խնդիրը այդ կերպով տարածայնած են: Ցաւալի է որ Պ. Չօպանեան առանց իրողութիւնը ստուգելու, գործիք եղած է այդ զրպարտող տարրին: Իրողութիւնը այն է որ, Հայրիկը առի զգուշութիւն՝ վար առնել տուաւ նկարուած պատի ծեփերէն, միայն այն մասերը, որոնք խոնաւութենէ ճաթռտած էին եւ մաս մաս վար կը թափէին եւ նորոգել կարելի չէր, կրնային օր մը թափիլ ժողովուրդի գլխին եւ արկածի մը տեղի տալ: Հայրիկը եթէ հակառակ ըլլար տաճարի մէջ այդ որմանկարներին, ոչ միայն մէկ մասը, այլ ամբողջը վար առնել կուտար:

Հայրիկը մոլեռա՞նդ, վանտա՞լ, երբ ամէն գինք ճանչցող՝ կրնայ վկայել թէ, եղած է ամէնէն լայնամիտ կղերականը եւ ճշմարիտ կրօնասէր, շատ գթած եւ ազնիւ մարդ, միանգամայն ազգասէր եւ ազատասէր, ու իրաւամբ արժանացած «Հայոց Հայրիկ» կոչուելու:

Օ. ԹԷՐԼԷՄԷԶԵԱՆ

մարզիկներ, բայց դժուար է գտնել: Մեծ թիւով երիտասարդութիւն մը կայ փարիզեան շրջանին մէջ, բայց մարզասէր չէ, [illegible]ութիւն տուած ըլլալով, սրճարանին եւ [illegible]:

Եթէ հարկադրուինք օտար ուժեր բերել մեր մէջ, թող ոչ ոք [illegible]:

Այս կիրակի, Ֆրանսայի բաժակի մրցում ընդդէմ Պըզօնի, իրենց դաշտին վրայ:

Զ. Մուրատեան

1957Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ նախարարական խորհուրդին յանձնուեցաւ անցի օր: Ելքի գումարն է 4428 միլիառ ֆրանք, մուտքը՝ 3810 միլիառ: Բացը կը հաշուեն 620 միլիառ, 370 միլիառի խնայողութիւն մը կատարելով հանդերձ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Լուռ եւ թախծալի դէմքերով սպասում էին այդ թշուառ նահատակները օրհասի վերջին րոպէներին: Բայց նոյն թախծութեան մէջ նշմարւում էր մի վսեմ, հոգեւոր մխիթարութիւն:

Կարծես, Եփրատի սրբազան հովիտն վիճակուած էր նահատակութիւնների հանդիսարան լինել: Այստեղ նահատակուեցան Ոսկեանք, այստեղ նահատակուեցան եւ Սուքիասեանք: Այստեղ, որպէս Իսրայէլի Մովսէսը Նաբաւ լեռան խորքերում, նոյնպէս եւ Հայաստանի Մովսէսը — Լուսաւորիչը— անյայտացաւ Նպատ լեռան մթին այրերի մէջ: Ամենախորին ժամանակներից այդ հովիտը միշտ մի արիւնոտ հանդիսարան է եղել կրօնների պատերազմի: Եւ սկսեալ Մաժան Բրմապետի արեան հեղումից, մինչեւ Շապուհի կատարած վերջին նահատակութիւնները, — նա միշտ ցօղուած է եղել սուրբերի արիւնով...

Մի խումբ նուագածուներ սկսեցին հնչեցնել փողերը եւ դափել թմբուկները: Այդ ձայներից փղերը աւելի զուարճացան, աւելի ոգեւորուեցան: Սկսեցին դիւական ուրախութեամբ պարել: Այդ միջոցին Պարսից կարմրազգեստ դահիճները բերում էին Հայոց չափահաս եւ անչափահաս գերիներին, եւ խմբերով ածում էին փղերի առջեւ: Նախ ձգեցին նրանց առջեւ փոքրիկ մանուկներին: Անադորոյն անասունները նոյն զուարճալի խաղն էին խաղում նրանց գոհերի հետ, ինչ խաղ որ խաղում է կատուն մկան հետ, երբ ծուղակից հանելով, նրա առջեւն են ձգում: Ահարկու կնճիթներով յափշտակում էին թշուառներին եւ գնդակի նման դէպի վեր էին նետում: Նրանք ընկնում էին, դառն հառաչանքներ արձակելով: Դարձեալ բռնում էին, եւ օդի մէջ պտտացնելով, զարկում էին գետնին: Այսպէս շարունակում էին դժոխային խաղը, մինչեւ բոլորովին անշնչանում էին: Յետոյ ոտքերի տակ կոխ տալով փշրում էին նրանց բոլոր ոսկրոտիքը եւ, իբրեւ մի տափակացրած բազմապակի կտոր, կրկին բռնում էին կնճիթներով եւ նետում էին գետի մէջ: Դժբախտ Եփրատը հեղհեղէ լցւում էր դիակներով, եւ նրա պարզ ու յստակ ջուրը արիւնի գոյն էր ստանում... Այսպէս հազարաւոր անմեղ փղերի ոտքի կոխան եղան:

Այդ տեսնում էր Շապուհը իւր վրանից: Այդ տեսնում էին Մերուժան Արծրունին եւ Վահան Մամիկոնեանը, որ ներկայ էին նրա մօտ: Եւ նրանց զուարճութիւնը աւելի մեծ էր փղերի զուարճութիւնից...

— Հիմա այդ դատապարտեալները դժո՞խքը կը գնան, թէ Հայոց դրախտ, — հարցրեց արքայից արքան դառն ծիծաղով:

— Նրանք հաւատացած են, որ դրախտը կը գնան, — պատասխանեց Մերուժանը, նոյնպէս ծիծաղելով:

— Այդ յիմարները, մէջ մտաւ Վահան Մամիկոնեանը, ոչինչ մահ այնքան ուրախութեամբ չեն ընդունում, որպէս մահը կրօնի համար:

— Իսկ մեր փղերը այս տեսակներին պատժելուց չեն յոգնի, — ասաց արքայից արքան: — Եւ մեր աստուածներին շատ հաճելի կը լինի այսպիսիների արեան հեղումը: Երդւում եմ իմ հարց երեսի պայծառ լոյսով, երդւում եմ Որմիզդի սուրբ անունով, որ չպիտի խնայեմ ոչ սեւի, ոչ հասակի եւ ոչ աստիճանի, եւ ամէն ոք՝ աղնուատոհմ թէ ռամիկ, չարաչար կը պատժուին, երբ կ'ընդդիմանան մեր կամքին, որը հզօր աստուածների կամքն է:

Այսպէս խօսում էր արքայից արքան եւ նրա ահաւոր ձայնը դղրդեցնում էր ամբողջ բանակը:

Այդ միջոցին, փղերի զազանային հանդիսարանից փոքր ինչ հեռու, ներկայանում էր այլ բարբարոսութիւն: Հրապարակի վրայ շտապով քարշ էին տալիս մի տեսակ չարժական մեքենաներ, որ անիւաւոր սայլակների ձեւ ունէին: Սայլակների իւրաքանչիւրի վրայ բարձրանում էր մի երկաթեայ ձող, որ երկար, սրածայր ցիցերի նմանութիւն ունէին: Նրանց բազմութիւնը իրանց ձողերով՝ հեռուից պատկերացնում էին նաւակների մի խումբ, որ խարսխած է լինում նաւահանգստում, եւ միայն ցցուած կայմերն են երեւում: Երբ մեքենաները կարգով կանգնեցրին հրապարակի վրայ, սկսուեցաւ դժոխային գործողութիւնը:

Հայոց գերիների թւում կային եւ շատ ազատանի կանայք ու օրիորդներ:

Դրանք այն փախստական նախարարների կանայքն ու օրիորդներն էին, որ, Շապուհի գալուստը լսելով չկամեցան անձնատուր լինել, այլ թողին իրանց ամրոցները անտէր, եւ գնացին դէպի գանագան կողմեր: Այդ ազատանի կանայքը պահւում էին առանձին վրաններում, որ շատ հեռու չէին Շապուհի վրաններից: Թագաւորական ներքինիները մտան նրանց վրանները, մերկացրին բոլորին, եւ այնպէս մերկ ու հոլանի՝ դուրս բերեցին վրաններից, եւ երկար շարքերով կանգնացրին հրապարակի վրայ, ձողաւոր մեքենաների շուրջը:

ՐԱՖՖԻ

խնդիրները, ինչ որ ալ ըլլան, տարբեր կերպով դատուին տարբեր երկիրներու կողմէ, իրենց ազգային աւանդութեանց պատճառով եւ համաձայն կացութեան հետեւանքներուն։ Գալով Մ. Նահանգներու, տագնապին սկիզբէն ի վեր կ'առաջնորդուին չորս ճշգրիտ սկզբունքներէ. 1.— Յարգել Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը։ 2.— Արգիլնուրապէս վարել Ջրանցքը։ 3.— Ապահովել որ Ջրանցքին յանձնումը չծառայէ մէկ երկրի քաղաքական նպատակներուն, ո՛րն ալ ըլլայ։ 4.— Եգիպտոսի յատկացնել Ջրանցքին օգտագործման շահերուն արդար մէկ բաժինը։ Միւս երկիրները իրաւունք չունին որեւէ փոխարինութիւն ստանալու։ Մ. Նահանգներուն բարեկամութիւնը Մեծն Բրիտանիոյ հետ մեծ կարեւորութիւն ունի ոչ միայն զգացումներով, այլեւ քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական նկատումներով։ Պարագան նոյնն է Ֆրանսայի համար, սակայն կացութիւնը քիչ մը կը տարբերի, նկատելով որ Ֆրանսա պատերազմի մը բռնուած է Հիւս. Ափրիկէի մէջ։

× Շաբաթներով ուսումնասիրութիւններ կատարելէ ետք, Մ. Նահանգներու մասնագէտները ծրագիր մը պատրաստած են, ապահովելու համար Եւրոպայի քարիւղի հայթայթումը։ Բայց նախատեսուած միջոցները բաւարար չեն համարուիր։

× Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որ կը պահանջէ միջազգային հակակշիռ հաստատել Սուէզի Ջրանցքին վրայ։ Այս առթիւ քննադատութիւններ եղան Մ. Նահանգներուն դէմ, գնահատուեցաւ Ֆրանսայի վճռականութիւնը եւ թելադրուեցաւ վճռական միջոցներ ձեռք առնել, եթէ Ազգաժողովը չկարենայ լուծել վէճը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. իշխանութիւնները կը ծանուցանեն թէ ձերբակալուած են Խոջալի (յեղ. կոմիտէ) վարիչներէն վեց հոգի եւ ուրիշ յիսուն, կասկածելիներ։ Գլխաւոր կալանաւորն է Թասոս Թեմիստոկլէս, լեռնային շրջանին վարիչը եւ փախստական հրամանատար Կրիվասի աջ բազուկը։ Նոյն աղբիւրին համաձայն խորտակուած են նաեւ չորս գիւղական խումբեր, մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ ձգելով։ Ձերբակալուած վեց վարիչներուն մէջ կան քանի մը դէմքեր որոնք երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէին։ Ամենամեծ գործողութիւնը կը համարուի այս ձեռնարկը, իբրեւ վճռական հարուած մը ապստամբներուն դէմ։

ԻՍՐԱՅԷԼ 75 միլիոն տոլարի վարկ մը խնդրած է Արտածում - Ներածում դրամատունէն։ Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի ղրկուի, քննութիւն կատարելու համար։ Իսրայէլ կ'ըսէ թէ այդ գումարը պիտի գործածուի երկրագործութեան զարկ տալու համար։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ երրորդ ռումբը պայթեցուց Անգլիա, Մարալինկայի մէջ (Աւստրալիա)։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ընդհ. դատախազութիւնը պահանջեց վերաքննել Յունիս 28ի խռովութեանց առթիւ դատուած առաջին խումբին պատիժները, չափ թեթեւ գտնելով զանոնք։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորական օդանաւ մը կորսուեցաւ Ատլանտեան ովկիանոսին վրայ, 59 զինուորներով։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ զինուորական իշխանութիւնը լայն գործողութեան մը ձեռնարկած է, օդանաւերով եւ մարտանաւերով։ Սպաննուած են հարիւր ըմբոստներ, երեք օրուան մէջ։ Ռումբ մը նետուեցաւ Օրանի մէջ սրճարանին մէջ եւ 22 հոգի վիրաւորուեցան։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ դէմ ցոյց մը կատարուեցաւ Հոնկ Քոնկի մէջ, Ջինաստանի ազգ. տօնին առթիւ։ Վաթսուն հոգի սպաննուեցան, 200 հոգի վիրաւորուեցան։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը, որ կը շարունակուի Լիոնի մէջ, 333ի դէմ 924 ձայնով վաւերացուց նախորդ վարչապետ Էտ. Ֆօրի վտարման որոշումը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 11).— Ձոյլ ոսկի՝ 455.000, նափոլէոն 3250, զուից. 3080, անգլիական 4030, քսան տոլարնոց 15720։ Թղթադրամ (անպաշտօն).— Սթերլին 1035, տոլար 390, զուից. 93.25, պելժ. 7.75, լիր 0.61։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Վիճաբանական դասախօսութիւն, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 21ին, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէոն Կամպեթա։ Նիւթ՝ «Կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ»։

Ի՞նչ կարելիութիւններ կան եւ ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել։

Հաւաքոյթին կը նախագահէ Պ. Արամ Թէրզիպաշեան։ Խօսք կը տրուի բոլորին։

Կը խնդրուի բերել գործնական առաջարկներ։

Մուտքը ազատ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի բոլոր ընկերուհիները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 5ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 9.30ին Հայ Կաթողիկէներու Առաջնորդը, Ամատունի Գերապայծառ, հայրապետական պատարագ պիտի մատուցանէ Մարթիրիոմ կոչուած սրբավայրին մէջ։ (13 ռիւ Անթուանէթ)։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մէթրօ Ապպէս, Փիկալ, Անվէրս, օթօպիւս 30 եւ 67 Փլաս Փիկալ, 85 Փլաս տիւ Տէլթա։

Աւագեան ընտանիքը (Ավերոն) խոր կսկիծով կը ծանուցանէ իրենց հօր՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԱՒԱԳԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 57 տարեկանին, իր բնակարանը (Վիվիէ) Հոկտ. 10ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ուրբաթ, Հոկտ. 12, ժամը 15ին։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը ընկերա - համակրական հաւաքոյթ թէյասեղան մը սարքած են, այս կիրակի օր ժամը 3էն 7, Օթէլ Պրիսթոլի մէջ, Լա Քանըպիէռ, ի պատիւ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչ Տիկին Տ. Սէքէնկիւլեանի։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԱՐԾԻՒԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

Salons de l'Alhambra, Bld. Chave 340

Մասնակցութեամբ ծանօթ նուագախումբ

ROGER GOMEZ (Roi du typique)

Քոթիոն, անակնկալներ, հաճելի եւ զուարթ մթնոլորտ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի 1956-57 տարեշրջանի բացման առթիւ, կիրակի 14 Հոկտեմբեր ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահը։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները։

Փարիզի Հայ. Եկեղ. Կեդր. Կրթ. յանձնաժողովը կ'ողբայ այն դառն կորուստը, զոր կը կրէ հայ ուսուցչութիւնը, մշակոյթի վաստակաւոր ուսուցչապետ եւ մտաւորական

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

մահուամբ։

Այս առթիւ կը յայտնէ իր սրտագին ցաւակցութիւնները հանգուցեալին ընտանիքին։

***

Պէրպէրեան վարժարանի հին եւ նոր սաները, ամենախոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի դաստիարակի, ուսուցչին, տնօրէնին՝

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

վաստակաւոր ուսուցչապետին եւ մեծ մտաւորականին մահը որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի առաւօտ, Պոլսոյ հիւանդանոցը եւ որուն ազգային յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ, Ժան Կուժոնի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 16.15ին։

Մարմինը պիտի փոխադրուի հայ մտաւորականներու դամբարանը, Պանեէօյի գերեզմանատան մէջ։

Պէրպէրեան բոլոր սաները այս տխուր առթիւ, իրենց սրտագին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հանգուցեալին պարագաներուն։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյ օծման 52րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար Պ. Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներուն համար։

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտասի մահուան 21րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան 5րդ տարեդարձին առթիւ։

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան։

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 36րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով։ Հոկտեմբեր 14ի լման կիրակին։ Առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։ Վիէնէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ութ հազար նահատակներու յիշատակին եւ հոգեշունչ քարոզ մը պիտի խօսի։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկ. Զարուհիի եւ զաւկին՝ Պ. Կարպիս Խաչացեանի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ Պ. Վահրամ Խաչացեանի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱԻԻԼԻ Ս. Գր. Լուսաւորիչ Մատրանհոգաբարձութեան եւ վերաշինութեան յանձնախումբին բացառիկ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Օրակարգ՝ ա) Մատրան վերաշինութեան թուականը։ բ) Հանգանակութեան հաշուետուութիւնը։ գ) Զանազան խնդիրներ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Կապոյտ Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Մարսէյլ մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ, Պուլվար տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահին մէջ, օրակարգ՝ զեկուցում պատմ. ժողովի եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Արապեան, Պուճուլեան եւ Խաչատուրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գարագաշեան)

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ խիստ սեղմ շրջանակի մը մէջ, ուրբաթ առաւօտ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Յաւփան Տիրեան իրենց մօր, ողբացեալ տիկին ՆԵԿՏԱՐ ՏԻՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Պ. Վահրամ Խաչացեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ եւ դպրոցին։—

Օհանեան ընտանիք 1500 Ֆր., Պ. Կարապետ Ճանիկեան հազար ֆրանք, Պ. Պ. Ռուբէն Ասարլըքեան, Հմայեակ Կարապետեան, Կարապետ Կիլեմիրեան, Մինասեան ընտանիք, Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Կազէլեան, Պառ Անթուան 500ական ֆրանք, իսկ Տէր եւ Տիկին Որդի Լոմպառ 300 Ֆր.։

Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ հետեւեալ նուէրները փոքրիկն Յակոբ Սարգիսեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ Թաղին դպրոցին։

Ոսկիան Շեւալէթեան հազար Ֆր., իսկ Պ. Պ. Թովմաս Թովմասեան եւ Մանաս Պօղոսեան 500ական ֆրանք։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անթրփրընէօր) տունը աշխատող գործաւորուհիներ քոնֆէքսիօն չկտրուած հագուստներու (սեռի հագուստ) տարուան համար աշխատանք։ Ստիպողական, դիմել յանձնարարականով (ռեֆերանս)։

Maison Robert
124, Rue La Boëtie. BAL. 09-89

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le [illegible] CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 192[illegible] Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 14 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7706 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3517

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԱԶԱՏՆ ՈՒ ՎԻԺՈՒԿԸ

Քանի կը թղթատենք Երեւանի «լեզուաշինարարական» հրատարակութիւնները, այնքան կ՚ըմբոստանանք ծրագրուած կամ պարտադրուած օտարաբանութեանց դէմ:

Կը թուի թէ մասնաւոր ծրագիր մը մշակած են, օր առաջ աղճատելու, աղքատացնելու, այլասերելու եւ անճանաչելի դարձնելու համար արեւելեան աշխարհաբարը:

Ռուսերէնը իր պակասները լրացնելու համար փոխ առեր է հազարաւոր օտար բառեր, յարմարցուցեր է իր հնչաբանութեան, եւ կը փորձէ մեր մայրենի անդաստանը մտնել իր «ճիզմէ»ներով ու «դաստակ»ով:

Մեր «լեզուաշինարարներ»ն ալ, նոյն իսկ վաստակաւոր բանասէրներ եւ գրագէտներ, կ՚ուզեն որ մեր տղաքները բանանք ճամբուն վրայ եւ գլխիկոր լեցնենք ինչ որ կը հրամցնեն:

Ունինք լեզուական գերիշխանութիւն, վեհապետութիւն (սուվըրէնիթեթ?), դարերէ ի վեր: Միշտ ընդունակ՝ ժամանակին հետ քալելու եւ զարգանալու:

Կը պահանջեն որ դառնանք հարկատու եւ մակաբոյծ: Եւ կամ անտէր անդաստան մը ուր յետին ագէտը կամ իմաստակը իրաւունք ունի մարզանքներ կատարելու:

Իբրեւ թէ ռուսերէնը յեղափոխութեան լեզուն է, իսկ հայերէնը պահպանողական:

Հարցնէիք թէ քանի՞ հարազատ ռուսերէն բառեր կան, յեղափոխական գաղափարներ պարզելու համար:

«Բանտ» բառը չեն գործածեր, իբրեւ արտայայտիչը հակայեղափոխական իրականութեան մը, և կ՚ըսեն ուղղիչ տուն:

Արդ, յեղափոխական գրականութեան մէջ առածի կարգ անցած է հետեւեալ բացատրութիւնը, — «Ցարական Ռուսաստանը բանտ մըն էր բոլոր ժողովուրդներու համար»:

Իմաստը չի՞ խեղաթիւրուիր, երբ այս «բանտ»ին տեղ գործածէք «ուղղիչ տուն»:

«Զինուոր» բառը չեն ընդուներ եւ կ՚ըսեն «բանակային», միշտ կապկելով ռուսերէնը: «Նաւազ»ներն ալ կը կոչեն «ծովայիններ»:

Բայց, նոյնքան հակայեղափոխական բառ չէ՞ «բանակ»ը, որ միշտ կը յիշեցնէ զինապաշտութիւնը կամ ռազմապաշտութիւնը (միլիտարիզմ?):

Միջազգային լեզուներէ փոխ առնուած բառ մը կայ. Ֆրանսերէնը՝ «օֆիթալ»:

Երեւանի մէջ կը գրեն՝ «գոսպիտալ», միշտ հետեւողութեամբ ռուսերէնի որ «հ» տառը չունենալով «Հայաստան»ն ալ կը կոչէ... «Այաստան»:

Բայց, ինչո՞ւ գոսպիտալ եւ ոչ հիւանդանոց:

Կը պատասխանեն. — Գոսպիտալը զինուորական հիւանդանոց է, իսկ միւսը՝ պարզ հիւանդանոց:

Մինչդեռ, ոչ Ֆրանսերէնը, ոչ ալ անգլերէնը այդ իմաստը տուած են «օֆիթալ»ին եւ միշտ քաղաքային եւ զինուորական բառերը կը գործածեն, առանձին:

Հարցուցէք թէ ինչո՛ւ «ժուռնալ» (եւ «ժուռնալիստ») կը գրեն, երբ ունինք երեք բառ, — լրագիր, օրագիր, թերթ:

Ինչո՞ւ կ՚երացնեն Ֆրանսերէնէ ռուսերէնի վերածուած «սեսիա»ն, անտեսելով մեր հրաշալի նստաշրջանը:

Ինչո՞ւ սա բարբարոս «ասամբլեա»ն, երբ ունինք «ընդհ. ժողով»:

Ինչո՞ւ «նախագահ»ը կը գործածեն երբեմն, իսկ փոխ կամ դեր-նախագահին կ՚ըսեն... վիցէ-Պրեզիդենտ:

Ինչո՞ւ պրես-կոնֆերանս, երբ կայ հարազատը, «մամուլի կամ լրագրական ասուլիս»:

Եւ դեռ հազարաւոր վիժուկներ, որոնց հաւաքածոն կազմած է Պ. Ս. Ղազարեանի գիրքը, «Ժամանակակից Հայոց լեզուն»:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՆ ԻԲՐԵՒ ՀԻՄՔ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Վերջին պահուն կարելի եղաւ եզրակացութեան մը յանգիլ Սուէզի տագնապին լուծման համար, որ անելի մը մատնուած էր: Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարները հաղորդեցին Ապահովութեան Խորհուրդին գոնփակ նիստին մէջ, թէ համաձայնութեան մը յանգած են վեց սկզբունքներու մասին, որոնց հիման վրայ բանակցութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկային: Այդ համաձայնութիւնը արդիւնքն էր երեք նախարարներուն վեց մասնաւոր խորհրդակցութեանց՝ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին հետ:

Այս լուրը մեծ սփոփանք պատճառեց, որովհետեւ մինչեւ ուրբաթ իրիկուն ամէն ինչ ձախողած կը համարուէր, եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինօ, կը յայտարարէր, խորին դառնութեամբ.

— Չկրցանք որեւէ յառաջդիմութիւն կատարել եւ հիմքեր գտնել բանակցութեան համար: Միայն բառեր ու բառեր: Վաղ առտու վերջին խորհրդակցութիւնը պիտի կատարենք: Ես պիտի մեկնիմ շաբաթ կէս օրէ վերջ, ինչպէս որոշուած էր:

Փարիզեան թերթերու թղթակիցները կ՚ըսեն թէ այս յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ: Անգլիոյ արտաքին նախարարը այնքան յոռետես չէր, իսկ Ամերիկացիները կ՚ուզէին ամէն միջոց փորձել եզրակացութեան մը յանգելու համար, հակառակ Ֆրանսայի «խստապահանջ» եւ Եգիպտոսի անհաշտ ընթացքին:

Գոյացած համաձայնութեան վրայ Պ. Փինօ մէկ օր յետաձգեց իր մեկնումը եւ պիտի վերադառնայ այսօր, կիրակի:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ ընդունուած վեց սկզբունքներն են. — Ազատութիւն նաւարկութեան, Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը, տուրքերու խնդիրը, վէճերը իրաւարարութեամբ լուծել, պահեստի գումար մը կազմել ջրանցքին բարւոքման համար, ջրուղին ազատ պահել ուեւէ երկրի ազգային քաղաքականութեան ազդեցութենէն:

Պ. Փինօ հետեւեալ յայտարարութիւնն բրաւ ժողովէն ետք.

— Մեծ յառաջդիմութիւն կատարուեցաւ: Համաձայնեցանք վեց սկզբունքներու մասին որոնք հիմք պիտի կազմեն հարցին լուծման:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Ս. Լոյտ, ալ յայտարարեց ճաշի մը միջոցին. — «Ոչ քաջալերուած, ոչ ալ վհատած եմ այն մասնաւոր խօսակցութիւններէն զոր Պ. Փինօ եւ ես ունեցանք Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին եւ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին հետ: Խօսակցութիւնները քննական հանգամանք ունէին եւ եթէ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ, պէտք է չուտ ըլլայ»:

Երբ հարցուցին թէ պայմանաժամ նշանակուա՞ծ է, «ոչ» պատասխանեց. «բայց որքան ճգնժամի խնդիրը այնքան պիտի դժուարանայ լուծումը»:

Վերջին պահուն Պ. Պ. Փինօ, Լոյտ եւ Ֆաւզի 75 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցած էին Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին հետ: Ցետոյ երեքը միասին մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեցին որ տեւեց 1 ժամ: Վերջապէս Պ. Փինօ յայտարարեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը վերջին նիստ մը պիտի գումարէ, լսելու համար գոյացած համաձայնութեան զեկուցումը:

Փարիզի թերթերը դիտել կուտան թէ Եգիպտոսի ներկայացուցիչը ոչ մէկ իրական զիջում կատարած է: Այսպէս, երբ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նախարարները կ՚առաջարկէին որ Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութիւնը գանձէ ջրանցքին տուրքերը, Պ. Ֆաւզի հաւանութիւն յայտնեց, բայց անմիջապէս աւելցուց. — «Անշուշտ այդ ընկերակցութիւնը իր գանձած տուրքերը ամբողջութեամբ պիտի յանձնէ Եգիպտոսի կառավարութեան որ պիտի կատարէ բաշխումները, իբրեւ միակ դատաւորը ջրանցքին օգտագործման»:

× Անգլիոյ ապահովագրական ընկերութիւնները բոլորովին ջնջեցին ապահովագիրներու յաւելումը՝ Սուէզէն անցնող նաւերու համար: Այդ յաւելումը կատարուած էր պատերազմի վտանգին դէմ, երբ Սուէզի խնդիրը բարդացաւ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԸ

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն պաշտօնական զեկոյցը, որով Երուսաղէմի վանքին միաբանական ժողովը պաշտօնանկ հռչակած է պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան. —

Միաբանական ժողովը գումարուած է Հոկտեմբեր 2ին, 17 միաբաններու մասնակցութեամբ եւ Միաբանութեան երիցագոյն անդամ Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանի նախագահութեամբ ու «համապատասխան քննութեան առարկայ» ըրած է «Գերշ. Տ. Տիրան Արքեպիսկոպոսի Յորդանանէն վտարման համար տրուած հրահանգներուն պարագաները եւ հիմնուելով տրուած փաստացի դիմումներու վրայ»,

1) Միաձայնութեամբ պարսաւանօք անվստահութիւն յայտնած է Տեղապահին նկատմամբ եւ պահանջած անոր հրաժարումը իր պաշտօնէն:

2) Միաձայնութեամբ Ս. Աթոռոյ գործոց ընդհ. վարիչ ընտրած է Տնօրէն Ժողովոյ նախանդամ եւ Միաբանութեան երիցագոյն անդամ Գերշ. Տ. Սուրէն եպիս. Քէմհաճեանը, վարելու համար Ս. Աթոռոյ գործերը ի բացակայութեան տեղապահին:

3) Ժողովը միաձայնութեամբ իր ջերմ համակրութիւնը յայտնած է Գերշ. Տ. Տիրան Արք.ին, «անոր դէմ Տեղապահին կողմէ սարքուած կայենական արարքին առթիւ մատնուած հոգեկան ու մարմնական տառապանքին և խոնջէնքին համար»:

4) Այս առթիւ Տ. Տիրան Արք.ին անձին եւ նկարագրին վստահութեան մասին ժողովը միաձայնութեամբ որոշած է Յորդանանի Վեհ. Թագաւորին մատուցանել իր վկայութիւնը:

5) Ժողովը որոշած է նաեւ որ Նախագահը ի հարկին Ս. Աթոռ կանչէ արտասահմանի մնացեալ մեր միաբանհայրերը, մօտիկ ապագային գումարելի ընդհ. ժողովին մէջ իրենց պարտքը կատարելու համար:

Իր պատճառաբանութիւններուն մէջ, Միաբանական ժողովի դիւանը կ՚ըսէ.

«... Յուլիս 27ին գումարուած Միաբանական Ընդհ. Ժողովին մէջ որոշուեցաւ կազմել Յանձնախումբ մը, որուն պաշտօն տրուեցաւ ուսումնասիրել Պատրիարքական ընտրութեան հարցը եւ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին գումարելի ժողովին զեկուցում բերել այդ մասին: Տեղապահը Միաբանական ժողովոյ այս որոշման ալ ընթացք չտուաւ: Եւ կարծելով որ այս հարցին Միաբանական Ժողովի օրակարգին վրայ դրուելուն պատճառը Տ. Տիրան Արք.ն է, կառավարութեան տուաւ մամուլի մէջ հրատարակուած ծանօթ գրպարտագիրը:

«Կառավարութիւնը, հիմնուած Տեղապահին տուած զրպարտագրին վրայ, երեք յաջորդական անգամներ հրահանգ տուաւ Տ. Տիրան Արք.ին հեռանալու Յորդանանէն: Բարեբախտաբար առաջին երկու հրահանգները կարելի եղաւ յետս կոչել տալ: Իսկ երրորդին գործադրութիւնը կամ ջնջումը կախում ունի ներկայիս Բարձրագոյն Ատեանի առջեւ բացուած դատին ելքէն:

«Տեղապահին այս աններելի արարքները, անոր արդէն իսկ հանրածանօթ դարձած պայթակղալից կենցաղը, ինչպէս նաեւ իր պաշտօնին չարաչար գործածութիւնը եւ իր պարտականութեանց նկատմամբ ծանրակշիռ զանցառութիւններն ու թերացումները, որոնք այս դարաւոր հաստատութիւնը ամլութեան եւ լճացումի կը դատապարտեն, ի վերջոյ ընդվզում յառաջ բերին Միաբանութեան մեծամասնութեան մէջ: Արտասահման պաշտօնավարող միաբան հայրերէն շատեր, իմանալով այս եղելութիւնները, Ս. Աթոռ վերադարձան:

«Տեղապահը, զգալով իր կացութեան ծանրութիւնը, եւ Միաբանութիւնը անգործութեան դատապարտելու կանխամտածութեամբ, յանկարծ մեկնեցաւ Ս. Աթոռէն, անորոշ ուղղութեամբ եւ առանց պաշտօնապէս տեղեկութիւն տալու պատկան մարմիններուն իր մեկնումի նպատակի մասին»:

ԽՄԲ.— Վերջին պահուն կ՚իմանանք թէ Եղիշէ արք. պատարագ մատուցած է Էջմիածնի մէջ, կաթողիկոսին օծման տարեդարձին առթիւ:

ԻՐԱՔ 3000 ԶԻՆՈՒՈՐ ԿԸ ՂՐԿԷ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Միջին Արեւելքի կացութիւնը նորէն մտահոգութիւն կը պատճառէ, իբրեւ հետեւանք Իսրայէլի եւ Յորդանանի սահմանին վրայ կատարուած ընդհարումներու: Լիբանան, Սուրիա, Եգիպտոս եւ Յորդանան գանգատագիր մը ուղղեցին Ապահովութեան Խորհուրդին, բողոքելով Իսրայէլի յարձակումներուն դէմ: Այս առթիւ կը պահանջեն արտակարգ նիստի մը հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար խնդիրը:

Նոր տեղեկութեանց համաձայն Յորդանան 48 մեռեալ ունեցած է վերջին կռիւներուն մէջ, իսկ Իսրայէլ՝ 18:

Յորդանան դիմած է Իրաքի, օգնութիւն խնդրելով: Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պատրաստ է օգնելու, 3000 զինուոր ղրկելով: Կ՚ըսուի թէ այս օգնական ուժերը Յորդանան մտած են արդէն, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հաւանութեամբ:

Երկու օրէ ի վեր օդանաւային կամուրջ մը կը գործէ Իրաքի եւ Յորդանանի միջեւ: Մասնագէտներ ծանրակշիռ պարագայ մը կը նկատեն այս գործողութիւնը, դիտել տալով թէ Իրաք միակ երկիրն է որ ցարդ մերժած է զինադադար կնքել Իսրայէլի հետ:

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մը, — Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ՚ըսէ թէ «Մեծն Բրիտանիա պիտի կատարէ իր պարտաւորութիւնները Յորդանանի հանդէպ, եթէ այս վերջինը յարձակման ենթարկուի Իսրայէլի կողմէ»: Այս պարագան նշանակելի կը նկատուի անոր համար որ Եգիպտոս տրամադիր չէ օգնելու Յորդանանի, եւ ճիշդ այս պահուն Անգլիա խնդիր ունի Եգիպտոսի հետ: Կ՚ենթադրուի թէ ի հարկին Կիպրոսէն անգլ. զինուորներ պիտի ղրկուին Պաղեստին:

Ամմանի բրիտանական դեսպանն ալ խոստացած է օգնել Յորդանանի: Այս շաբթու երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարուին Յորդանանի մէջ եւ կը վախցուի որ ծայրայեղները յաղթեն եւ թշնամական դիրք մը բռնեն հետեւողութեամբ Եգիպտոսի: Անգլիա միեւնոյն ատեն ազ —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԲ ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ ԿԸ ՆՈՒԱՋԻ ՀԵՏԶՀԵՏԷ...

Այս աշնանամուտին, Ժըւյըրիյոյ Համալսարանին նախաձեռնութեամբ՝ Հանդիսութիւն մը կազմակերպուած էր Հելվետեան խաղաղ ջուրերուն եզերքը, Ցիւրիխ, ի փառս Սպանիոյ արդի մեծագոյն գրագէտներէն մէկուն, — կ'անուանեմ՝ Սալվատոր տէ Մատարիակա:

Գրագէտ, քննադատ, դիւանագէտ միտք, խորաթափանց ուսումնասիրութեանց հեղինակ, Սալվատոր տէ Մատարիակա իր եօթանասուն տարիները կ'ոգեկոչէր ու կը տօնէր այս աշնան հետ:

Ծակատագրի ի՜նչ խաղ, — անիկա որ ողջունեց էր արշալոյսը, առաջի՛ն անգամ, հո՛ն՝ ուր Սպանիա ցուցն երկարած կը ճեղքէ Ատլանտեանի ջուրերը, կարծես ուղելով կիսել ովկիանոսը, այս աշնան՝ իր կեանքին վերջալոյսը կը դիտէր ջուրի ափ մը տարածութեան վրայ: Ու կարօտո՛վ, մելամաղձոտութեամբ, մանկութի՛նը կանչելով՝ չնորհակալութեան իր ճառին մէջ կը նկարագրէր Քորունիան:

Քորունիա՛, — այստեղ կը վերջանայ ցամաքը, որ կը մտմտայ կարծես ու կ'որոնէ անվախճանութեան երազը ալեկոծ ջուրերու յաւիտենականութեան մէջ: Քորունիա՛, այստեղ կը վերջանայ աստուածաչնչական սանդղագործութեան իրականութիւնը, հողը, թելադրելով կարծես կատարելութեան երազը որոնել ծովին եւ երկինքին ներդաշնակութեան մէջ:

Հիւսիսէն՝ Հերակլէսի աշտարակը, որ փարոս ծառայեց Հռովմայեցիներուն, հարաւէն՝ Սանթիակօն, որ երկրորդ Հռոմ մը դարձաւ առենօք, իրենց փառքի պատմութեանն մէջ կը փաթթեն Քորունիան, որ կրցաւ ըսել մարդկութեան թէ վախճան մը չէ ծովը, ոչ ալ երկինքը: Քորունիա՛ն, որ Նոր աշխարհի մը աւետիսը բերաւ քաղաքակրթութեան:

Ցեղոյ պատանեկութիւն, յետոյ երիտասարդութիւն: Այնուհետեւ Սալվատոր տէ Մատարիակա կ'ոգեկոչէ «ազատամտութեան ոսկեդարը», երբ մարդիկ կ'ընդվզէին ի լուր որեւէ անարդարութեան, փոյթ չէ թէ գործուած ըլլար իրենց երկրին սահմաններէն ներս կամ սահմաններէն դուրս: Մտաւորականները ձայն կուտային մտաւորականներուն, մարդկային խղճմտանքը կը հասունար մակրդեալ խմորի պէս, կը բարձրանար ալիք առ ալիք, երբ մամուլի ազատութիւնը կը բռնաբարուէր երկրի մը մէջ, երբ բանտ կը նետուէին Տրէյֆիւսը կամ Ֆէրրէրը, երբ մահուան կը դատապարտուէին Սաքքօն ու Վանձէթթին:

Ընդվզո՛ւմ, ամենական այս զգացումն էր այն օրերու վեհապետը, որ կը թագաւորէր սիրտերու մէջ, հոգիներու մէջ, երկրէ երկիր, արեւելքէն արեւմուտք:

Իսկ հիմա՞:

Սալվատոր տէ Մատարիակա կը վկայէ թէ ի՛նչպէս կը հալածեն ընդդիմադիրները, կը չարչարեն ամբաստանեալները (անքուն պահել չաբաթներով, ծեծել խիճ լեցուած տոպրակներով, խոշտանգել ձգախէժէ գաւազաններով, բանտարկել խցիկի մը մէջ դիակի մը հետ), թէ ի՛նչպէս խոստովանութիւններ կը կորզեն բարբարոսութեան «երրորդ աստիճանի» եղանակներով: Ինկած է մարդկութիւնը, աւելի ցած այժմ քան Ազգեկներու թագաւորին օրով՝ երբ սովորութիւն էր խարոյկի վրայ զոհել հազարաւոր մարդիկ, իբրեւ ցնծութիւն գահակալութեան: Ո՞վ կրնայ համրել մեր օրերու զոհերը:

Բայց կը քնանա՛յ մարդկային խղճմտանքը, — կը քնանա՞յ թէ մեռած է:

Բզիկ բզիկ կ'ըլլան բարոյական զգացումները եւ ըմբռնումները, չնչահեղձ կ'ըլլան ազատութիւնը, կը սպաննեն գութը, կը խեղդեն սէրը, եւ այս ամէնը՝ յանուն առեղծուածային վաղուան մը, մինչ կը մեռնի ներկան որ իրական է գէթ: Ցոյսը յուսահատութեան մէջ է այժմ, կը յայտարարէ Սալվատոր տէ Մատարիակա, ու կ'եզրակացնէ.

l'indignation est morte.

Ընդվզում կը թարգմանեմ Ֆրանսերէն առաջին բառը, զոր կը գործածէ սպանացի գրագէտը, կատարելապէս ծանօթ ֆրանսերէնի, ինչպէս եւ անգլերէնի, մայրենի լեզուին չափ:

Անթարգմանելի է, սակայն, ֆրանսերէն բառը:

Խօսքը զգացումի մը մասին է, որ բարդ է իր ծագումով: Զգացումներ կան, որոնք պարզ են, ծագումով՝ միայն բնախօսական: Բարկութիւնը, սովորական առումով, զգացում մըն է այդ կարգի: Արդ, «էնտինեասիոն»ը միայն բնախօսական չէ, որովհետեւ ոչ անասնական, այլ եւ հոգեկան է, ըսենք՝ հոգե-բնախօսական: Ֆրանսերէն բառարանները կը սահմանեն՝ անուանելով զայն զգացում մը որ երկու գոյն ունի, օրինակ՝ կարմիր եւ ճերմակ, — կարմիրը կը յատկանշուի զայրոյթով, ցասումով, բարկութեամբ, իսկ ճերմակը՝ զզուանքով, վրդովումով, արհամարհանքով: Ահա թէ ինչո՛ւ նախընտրեցի ընդվզում բառը, որ բարոյական երանգ մըն ալ ունի եւ մարդկային ստորոգելի: Արդարեւ, «էնտինեասիոն» չի նշանակեր միայն զայրանալ, այլ եւ կը բովանդակէ զզուանքի գաղափար մը հանդէպ հոգեկան ու բարոյական անկումի մը, կամ խաթարուած նկարագրի մը մէկ արարքին:

Այսպէս, Սալվատոր տէ Մատարիակայի բացատրութիւնը, թէ անկում մը կրած է «էնտինեասիոն»ը մարդոց հոգիներուն մէջ, լաւագոյնս կը բնորոշէ մեր օրերու ընկերային ախտաբանական վիճակը:

Ահա մարդիկ՝ զրկուած ընդվզելու կարողութենէն: Բարոյական արժէքները կ'ոտնակոխուին, ազգային սրբազան ժառանգները կը փշրուին, իտէալական առաջադրութիւնները կ'անարգուին: Սրբութիւն չմնաց, իտէալ չմնաց, որեւէ վեհութիւն չմնաց: Դժոխային ոգի մը կարծես կ'աշխատի քանդել նիւթական ժառանգները, պղծել հոգեկան արժէքները, հարթ-հաւասար դարձնել ամէն բարձրութիւն:

Ընդվզումի աղաղակ մը կը լսե՞ք հարաւէն կամ հիւսիսէն, արեւելքէն կամ արեւմուտքէն: Ոչ խղճմտանք, ոչ զզուանք, ոչ ալ զայրոյթ:

Ո՞վ է մեղաւորը, ո՞վ է պատասխանատուն ընդհանուր այս աւերակներուն:

Թոյլ տուէք ինծ ներկայացնել մեղաւորը: Ֆիլէնթիսմ կը կոչուի տրամադրութիւն մը, որու ենթական խոհեմութիւն կը համարի գէշ մարդ չըլլալ ոեւէ մարդու հետ, որեւէ տեսակէտի մասին: Մոլիէրի մէկ հերոսն է, Ֆիլէնթ, որ անուն տուած է տրամադրութեան եւ կը խորհրդանշէ տիպարը, — չքննադատել, չվիճաբանիլ, չհակաճառել, մարդու հակառակ չխօսիլ: Կարմիրն ալ լաւ է, ճերմակն ալ լաւ է, սե՛ն ալ լաւ է՝ եթէ կ'ուզէք: Դուն ալ իրաւունք ունիս, ան ալ իրաւունք ունի: Վարդին հոտը անուշ է, կ'ընդունի՛մ՝ սոխին հոտն ալ անուշ է: Հանդուրժել բոլոր սայթաքումներուն ու մեղանչումներուն: Հաւնիլ ամէն բանի, գովել ամէն մարդ, — ի՞նչ կը կորսնցնեմ այս ձեւով՝ ինքզինքը կը համոզէ փիլէնթականը: Քաջալերել միջակութիւնները, աչք գոցել տկարութեանց: Էրիկ կնիկ կռուեցա՞ն, ըսէ՝ էրիկդ ալ լաւ մարդ է, կնիկդ ալ լաւ կնիկ է: Մեր ժամը աղուոր է, մեր տէրտէրը լաւ մարդ է, մեր վարժապետը տաhա՛ լաւ մարդ է: Հաւնէ՛, գովէ, — ի՞նչ կը կորսնցնես՝ կը հարցնէ փիլէնթականը:

Բայց կը կորսնցնէ՛ մարդկութիւնը: Երբ կը վերնայ բարոյական նկարագրի հակակշիռը, զոր կը կոչենք խղճմտանք, երբ կը լռէ զզուանքի զգացումը, որ կը ծառայէ իբրեւ յարդելակ ստորնացուցիչ արարքներու դէմ, այն ատեն ոչ միայն կը խաթարուին ճաշակները, այլ եւ անպատիժ կը գործեն Ստալինը, Հիթլէրը, Թուրքը՝ ինչպէս ծանօթ է: Այս աղէտները պատահեցան, որովհետեւ մարդիկ դարձան վէօլ, որովհետեւ պարպուեցաւ ընդվզումը մարդոց հոգիներուն մէջէն:

Ու նման պայմաններու մէջ է որ հրապարակ կուգան մարդիկ, որոնք, օգտուելով բարեմիտներու հաճոյակատարութենէն, համճար կը կոչեն բանջարը, բանաստեղծ կը հռչակեն մանածը ներկողը եւ...:

Զմոռնա՛նք Մալէզեանը, որ ընդհուպ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Սեպտեմբեր 24ին խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ, մասնակցութեամբ արուեստի եւ գրականութեան աշխատաւորներու: Այս առթիւ Մոսկուայի տասնօրեակի մասին զեկուցում տուաւ կեդր. կոմիտէի քարտուղարը, Հր. Մարգարեան: «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Սեպտ. 27ի թիւէն կ'ամփոփենք կատարուած վերլուծութիւնները. —

Տասնօրեակը հանդիսացաւ ոչ միայն հայկական Մշակոյթի վաւերացումը, այլ եւ ստեղծագործութեանց փոխանակութեան փորձ մը: Հայ արուեստի եւ գրականութեան աշխատողները հաշուետուութիւնը ըրին եւ լսեցին մոսկովեան խորտապահանջ հանդիսականներու եւ ընթերցողի գնահատութիւնը եւ դիտողութիւնները: Անոնց բարեացակամ կարծիքներու քննադատութիւններու օգնութեամբ որոշապէս պարզուեցան պակասներն եւ թերութիւնները: Տասնօրեակի յաջողութեան մասնակցեցան «Ալ. Սպենդարեան», Լենինի չքանշանակիր օփերայի եւ պարի խումբերը, Սնդուկեան թատրոնը, Երեւանի «Ստանիսլաւ» ռուսական եւ Լենինականի «Մռաւեան» թատրոնները, Հայֆիլարմոնիայի խումբերը եւ մենակատարները:

Տասնօրեակին լայնօրէն քննուեցան սովետահայ գրողներու ստեղծագործութիւնները, ցուցակադրուեցան կերպարուեստագէտներու գործերը, Երեւանի չարժանկարի արտադրութիւնները:

Համագումարը գնահատելով հանրապետութեան արուեստի եւ գրականութեան աշխատողներու նուաճումները Խ. Միութեան եւ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդները վարձատրեցին Տասնօրեակին մասնակցողներու մեծ մասը:

Տասնօրեակը միեւնոյն ատեն ցոյց տուաւ սովետահայ արուեստի եւ գրականութեան չարք մը լուրջ թերութիւնները: Ամենագլխաւորն է թատրոններու խաղացանկերու աղքատութիւնը:

Աններելի է որ հանրապետութեան երկու գլխաւոր հաւաքականութեանց օփերայի եւ պարախումբերու պետական թատրոնը, Սունդուկեան տրամատիկ թատրոնը չկարենայ Տասնօրեակին տանիլ ժամանակակից օփերա եւ թատերախաղ:

Անհանդուրժելի կերպով ետ մնացած է ժամանակակից թատերական գրականութիւնը:

Զեկուցանողը մասնաւորապէս չեշտեց Մշակոյթի նախարարութեան եւ գրողներու Միութեան անբաւարար աշխատանքը այդ ուղղութեամբ: Վերջին տարիներու ընթացքին չեն ստեղծուած քիչ չատ նշանակալից գործեր: Եղածները իրենց գեղարուեստական որակով եւ գաղափարական բովանդակութեամբ չափազանց թոյլ են, նախնական (պրիմիտիւ) եւ չեն յուզեր հանդիսականը: Թերութիւններ կան նաեւ օփերաներու բնագիրներու մէջ: Թոյլ է երգահաններու եւ գրողներու կապը, ընտիր օփերայի եւ պարախումբերու

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Իւրաքանչիւրը քանի մը ոսկոյղ կը հրամցնեն: Խնձորի եւ տանձի ծառերու չուքով կը յառաջանանք դէպի աղբիւրը որ սառն ու անմահական ջուր մը ունի: Հայու խաղողը ջուրին հասցուած կը պաղի ու անկուշտ կը լափենք հայրենի հողի ընդերքէն ելած այս կենսական հիւթը:

Կը հարցնեմ Դուին մայրաքաղաքի աւերակներու մասին:

Հեռու չէ, կ'ըսեն, չորս-հինգ քիլոմեթր: Կը փափաքինք տեսնել, ու կ'առաջնորդուինք հոն: Հին փառքի աւերակներ: Ունի իր պահակը եւ թանգարանը: Աւերակներու մէջէն ժողվեցի քանի մը կտորներ, որոնք կուգան հաստատելու մեր հնադարեան քաղաքակրթութիւնը: Ցուցատախտակ մը կը նչէ Կաթողիկոսին նստած տեղը, ուրիշ մը թագաւորներու տեղը:

Կը մեկնինք բեռնաւորուած յիշատակի արժանի խեցիներով:

Երեւանէն քիչ մը անխնամ ու դարձդարձիկ ճանապարհով կը հասնինք Տրդատ Առաջինի հիմնած բերդը: Ազատ գետին վրայ — անառիկ դիրքով մը: Շէնքին պարիսպը որ ոտքով չափեցի 24 ոտքի լայնք ունի: Քարերը իրարու կապուած են երկաթեայ մասերով ու արճիճով: Շինուած Քրիստոսէ վեց հարիւր տարի առաջ, սքանչելի քանդակագործութեամբ մը, պալատի քարերով: Մինչեւ ութ հազար քիլօ ծանրութեամբ քար կայ հոն: Կը տարուիս մտածելու թէ արդեօք մեր հայրերը այդ ժամանակ որոշ մեքենայ չունէի՞ն չարժելու եւ տեղաւորելու համար այդ հսկայ քարի չերտերը: Անկարելի է 10 – 20 հոգիով չարժել զանոնք:

Նարեկացին որ աղօթքի մը մէջ կ'ըսէ. — «Քակտեսցին մեքենայք», ի՞նչ կարգի մեքենայի է որ կ'ակնարկէ: Բերդին աջ կողմը կայ բաղնիք մը աւազաններու, յատակը գոյնզգոյն խճաքարերէ չինուած է, գեղեցիկ դիմանկարներ տալով: Ափսոս որ տեղ տեղ աւրուած է: Մեզի բացատրութիւն տուող հնաբանը ըսաւ թէ ժամանակին ոմանք կարծեր են թէ այս բազմերանգ խճաքարերը Հռոմէն բերուած են, ինչ որ չի հաստատուիր: Որովհետեւ Ազատ գետի յատակէն գտած են նոյն այդ գունաւոր խիճերը: Այդ տեղ ապրող սակաւաթիւ բնակիչները որ արծաթեայ ջուր մը կը վայելեն, բերին մեզի թոնրի մէջ թխուած լոշ-կամ տոնիկ հացը, որմէ չատերս պահելով մինչեւ հոս բերինք:

Այժմ կը թողունք Գառնիի բերդը եւ կ'ուղղուինք դէպի Գեղարդ: Այս վանքը ժայռափոր երեք տաճարներէ կը բաղկանայ, եւ կը գտնուի Ազատ գետի վերին մասը: Մեր պապերը լաւը պեղեր են, հոն չինելով իրենց հաւատքի մշտական վառարանը: Բակին մէջ կան ինքնաբուխ չատրուան մը, քանի մը բնակիչներ, քահանայ մը եւն.: Տէր հայրը եկաւ մեզ ցուցնելու երկու մասունք, որոնց մէկը Տարօնի Ս. Կարապետի վանքէն բերուած Ս. Յովհաննու դաստակի մասունքն էր:

Տէսնի եկեղեցիէն հալէպեանը, այս տօղերը գրողը եւ ուրիշներ երգեցին պատարագի արարողութենէն մասեր, Սուրբ-Սուրբ եւայլն: Ասկէ ալ քարի կտորներ վերցնելով մեկնեցանք: Բակին մէջ նկատեցինք ոչխարի մորթերը որոնք տակաւին նոր քերթուած մատաղցուներու մնացորդն էին: Ժողովուրդը պարբերաբար ուխտի կ'երթայ հոն: Ճանապարհին ծառերու ճղիկներու վրայ կապուած հագուստի կտրիկներ կային, մենք ալ մէկմէկ հատ նոր թաչկինակ պատառ պատառ ընելով կպցուցինք աջ ու ձախ: Ինչ որ պապենական է սուրբ է: Ոչ ոք կրնայ խուսափիլ աւանդութենէն:

Խումբին մէջ կար մէկը, որ այդ հսկայ լեռներու ծանրութեան չափ բեռ էր առեր կոնակը, հարցուց թէ այս չոր լեռներէն ի՞նչ կը ստանայ հայ ժողովուրդը, ինչպէ՞ս կ'ապրի ան, որսն անգամ հազուագիւտ է այդ տեղերը: Ըսին թէ բաւական գայլ ու աղուէս կայ: Գառնիի ու Գեղարդի միջեւ տեղը համարեա թէ արահետ մը կ'անցնէր մեր օթոքարը: Կը մտածէի թէ կառքերն ալ մեր ժողովուրդի նման չարքաչ են այստեղ: Անկարելի է որ Եւրոպացի մը փորձէր կառք վարել այդպիսի ճամբաներու վրայ:

Այս խորհրդածութեան մէջ էինք, երբ մեր ձախ կողմէն լեռնական Քիւրտ մը եւ Երիտասարդ, կին մը դէմքը եաղմայով ծածկուած, առաջացան դէպի մեզ, խնդրելով կանգ առնել: Կառքը կեցաւ եւ տղաքը ըսին որ Քիւրտ է: Ռոժա տա պը խէր քիրվա, քու տա տը հառի: — Խէր պը սէլամէթ, տը հարմ ալիէ Երէվանէ: Կ'ըսեմ. — Բարեւ քիրվա, ո՞ւր կ'երթաս. — Աստուծոյ բարին Երեւանի կողմը կ'երթամ:

— Ո՞վ է այս կինը, կը հարցնեմ քիւրտերէն: Հարսս է, կը պատասխանէ հայերէն եւ կը խնդրէ զիրենք կառքին մէջ առնել մինչեւ Երեւան: Կառքը կը մեկնէր Երեւանի հակառակ ուղղութեամբ, եւ չկրցանք իրենց փափաքը կատարել:

Տարօրինակը այն է որ Քիւրտը կը խօսէր հայերէն, իսկ ես Հայ՝ կը խօսէի քիւրտերէն: Ալ չեմ գիտեր թէ իր քրտութի՞ւնն է աւելի վաւերական թէ իմ հայութիւնս: Ես կը կասկածիմ երկուքէս ալ, քանի որ ոչ ինքը, ոչ ալ ես կը գտնուինք մեր սեփական միջավայրին մէջ այսօր:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(6) (Շար.)

(պատկեր) թատերախաղերը պատրաստելու համար։ Կարգ մը թատերական խումբեր զուրկ են ստեղծագործական կարեւոր է հարցեր ինքնուրոյն կերպով լուծելու հնարաւորութիւններէ։ Անբաւարար է երիտասարդ խմբավարներու պատրաստութեան նուիրուած աշխատանքը։

Անհրաժեշտ է վճռական փոփոխութիւններ կատարել լիարժէք եւ հարուստ խաղացանկեր ստեղծելու գործին մէջ։

Մեր մէջ դեռ եւս մնացած է գեղարուեստը։ Ժողովրդական երգի ծանօթ վարպետներ՝ Սաթեան, Զաքարեան, Սահառունի եւ ուրիշներ վերջին ժամանակները չեն ստեղծած նոր երգեր։ Չկան նաեւ երիտասարդական եւ մանկական երգեր։

Զեկուցանողը պահանջեց խստացնել պատասխանատուութիւնը երաժշտական գործերու համար, տարածել քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը եւ ստեղծել գեղարուեստական ընտիր գործեր։

Զեկուցումը մասնաւոր տեղ յատկացուցած էր սովետահայ գրականութեան թերութիւններուն եւ յարակից խնդիրներու։ Արձակագիրները տակաւին չեն ստեղծած գեղարուեստական լուրջ արտադրութիւններ՝ սովետական մարդու աշխատանքի սխրագործութեանց մասին։ Վերջին ժամանակներս գրողներու զգալի մասը անտարբերութիւն կը ցուցնէ պատմուածքի եւ ակնարկի մասին (պատկեր)։

Սովետահայ բանաստեղծութեան զարգացման մեծ վնաս պատճառեց անհատի պաշտամունքը։ «Տարիներ շարունակ մեր պոէտներից շատերը յանդուգն, մերկապարանոց, անյոյզ ճառեր էին գրում»։

Վերջին ժամանակներս տեղի ունեցաւ ակներեւ շրջադարձ եւ աշխուժացում։ Սակայն կը տեսնուի ուրիշ ծայրայեղութիւն մը — բանաստեղծներէն շատեր հրաժարուելով անձնական բանաստեղծութեամբ կը ստեղծեն միօրինակ գործեր։ Չկան հայրենասիրական, քաղաքական բարձր յուզով բանաստեղծութիւններ։ Աչքի կը զարնէ դիւցազներգական սեռին թերագնահատումը։

× Զեկուցումէն վերջ տեղի ունեցան վիճաբանութիւններ։ Պետական թատրոնի տնօրէն Ս. Յարութիւնեան բացատրեց թէ լուրջ խոչընդոտներ կը կաշկանդեն արուեստի աշխատողները։ Գրագէտ Ստ. Զօրեան դիտել տուաւ.

— «Մեր գրականութեան մէջ դեռ եւս տիրում է միօրինակութիւնը եւ շաբլոնը։ Շատ պոէտներ, արձակագիրներ ու դրամատուրգներ կրկնում են իրար։ Նրանք չեն արտացոլում կեանքի բազմազանութիւնը, խորամուխ չեն լինում երեւոյթների էութեան մէջ, անհրաժեշտ ուշադրութիւն չեն դարձնում գրական վարպետութեան եւ լեզուի հարցերին։»

«Սունդուկեան» թատրոնի գլխաւոր բեմադրիչը՝ Վ. Աճէմեան բացատրեց թէ արդէն «երրորդ տարին է ինչ թատրոնը չի բեմադրել ոչ մի ժամանակակից նոր պիէս։ Անհանդուրժելի է որ մեր փորձառու դրամատուրգները դադարել են պիէսներ գրելուց, ասպարէզը մեծ մասամբ թողնելով անտաղանդ մարդկանց»։

Ուրիշ քննադատութիւններէ ետք, Խ. Միութեան մշակոյթի նախարարութեան ներկայացուցիչը թելադրութիւններ ըրաւ, Հոկտեմբերեան (բոլշեւիկեան) յեղափոխութեան 40ամեակը արժանաւորապէս տօնելու համար։

ՏՈՄՍԵՐ

«ԽԵՆԹԵՑԵՐ ԵՆՔ»

Բողոքական բազմատեսակ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները ժողով մը ունեցան մեր նահանգին մէջ, 2 շաբաթ առաջ։

Պատուելի մը յայտարարեց թէ հոգեւորականները, որոնք ի պաշտօնէ պէտք է հոգեկան մխիթարութիւն ջամբեն իրենց ծուխին անդամներուն յաճախ իրենք «խենթեցած» են եւ ջղային տագնապներ կ'ունենան։ Որովհետեւ, շատ գործ ունին։

Որոշապէս չեմ գիտեր թէ Բողոքական կամ Կաթոլիկ — եւ ոչ քրիստոնեայ — հոգեւորականներուն «խենթութիւնը» մինչեւ ուր տեղուանքը, որ սահմանները հասած է, բայց գիտեմ որ մերիններուն — Լուսաւորչականներուն — «խենթութիւնը» բաւական յառաջ գացած է։

Շատ յատկանշական երեւոյթ է որ մեր հոգեւորականները — բացառութիւնները մատի վրայ կը համրուին — գրեթէ միշտ ունեւորին եւ Պահպանողականին դաշնակից են ու երբ չունեւորին հետ «տեսնուին», մեծ պատիւ մը ըրած կ'ըլլան անոր։

Մատի վրայ համրուողներէն շատերը, ընդհանրապէս, քահանաներն են։ Պաշտօնով ու դիրքով շատ համեստ մարդիկ։ Սովորաբար կ'ունենան պզտիկ փոր մը։

Քահանաները աւելի մօտէն կապ կը պահեն «աղքատ»ներուն հետ եւ հրաւէրներ չեն ստանար ազգին «մեծամեծ»ներէն։

Իսկ վեղարաւորները, ի պատուոյ են ամէն տեղ ու ամէն առեն։ Տասը տարուան պաշտօնավարութենէ մը ետք, իրենց փորը աստիճանաբար կը սկսի մեծնալ, ուռիլ։ Ինչպէս իրենց քսակը։ Վանքին չորս պատերէն հազիւ դուրս աշխարհ եկած, կ'այլափոխուին, եւ արտաքինով, եւ ներքինով։

Վանքէն ներս, շարժանկարն ու պարահանդէսը ինչ էին, չէին գիտեր։ Վանքէն դուրս, մէկ օրէն միւսը, կը ճանչնան Հոլիվուտի բոլոր դերասաններն ու դերասանուհիները եւ կրնան աշխարհականներուն դասեր տալ Թանկոյի կամ Վալսի մասին։

Վանքէն ներս, Նարեկ կը կարդային։

Վանքէն դուրս ելած չելած, կը կարդան սիրային բոցավառ վէպեր։ Քանի մը բարի ծաղիկներ ալ իրենք «կը գրեն» այդ վէպերը...

Վանքէն ներս, մօտաւորապէս Դաշնակցական էին։ Վանքէն դուրս, յանկարծ, կ'ըլլան հակադաշնակցական, որովհետեւ այդ դաւանափոխութիւնը աւելի ձեռնտու է, երբ կ'ուզեն սերտ կապ հաստատել ազգին «վերին խաւ»ին հետ։ Վերջապէս, ո՞ր հարուստը կիրակի օրուան պատարագէն ետք, իր տունը պիտի հրաւիրէր Դաշնակցականի մը պէս մտածող վեղարաւորը։

Վանքէն ներս, հակահամայնավար էին ու քրիստոնէաբար կը դատապարտէին Երեւանի մէջ տիրող «ազատ, անկախ» վարչաձեւը։ Վանքին բանտէն հազիւ դուրս նետուած, դաւանափոխ կ'ըլլան։

Վանքէն ներս, կը հաւատային թէ Չեկան խեղդամահ ըրած էր Խորէն Կաթողիկոսը։ Վանքէն դուրս, չեն հաւատար այդ «առասպել»ին։

Վանքէն ներս չէին հաւատար թէ Մայր Աթոռը ազատ ու անկախ էր։ Վանքէն դուրս, «Մեր Առաքելականը, մեր Կաթողիկոսը ամէն ազատութիւն կը վայելեն»։

Վանքէն ներս, ազատօրէն, Յառաջ ու Յուսաբեր, Հայրենիք ու Ազդակ կը կարդային։ Վանքէն դուրս, «պէտք է զգոյշ ըլլալ, օրհնած...»։

Մեր վեղարաւորներէն շատերը, եկեղեցիէն ներս քրիստոնեայ են, եկեղեցիէն դուրս՝ հեթանոս։ Կիրակի օրերը Պահպանողական են, շաբթու մէջ «չէզոք»։

Շատերը, որոշ տեսակէտներ չունին։ Կամ, եթէ ունին, անոնք կապուած են առեւտրական հաշիւներու հետ։ Հարուստին դագաղին առջեւ իրենց դամբանականը կը տեւէ քառասուն վայրկեան։ Աղքատին դագաղին առջեւ հինգ վայրկեան։

Կարճ։ Համաձայն եմ պատուելի Քարթըր Սուէյնի յայտարարութեան — «խենթեցած» ենք։

«Խենթեցած» են, մանաւանդ, մերինները։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Դեկտեմբերին կը սկսին գրական մրցանակները՝ Ֆեմինա, Կոնքուր, Թէոֆրաստ Ռընոտօ, եւ ուրիշներ։

Այս իսկ պատճառով հոկտեմբերը եւ նոյեմբերը ամէնէն «լեցուն» ամիսներն են հրատարակչական տուներուն համար։ Քննադատները եւ մրցանակներու քննիչ յանձնախումբի անդամները ժամանակ իսկ չունին կարդալու բոլոր նոր գիրքերը։

Կարեւոր նորութիւններու կարգին յիշենք.—

Տրենէլ հրատարակչական տան մօտ քանի մը ծանօթ գրողներու հետ լոյս կը տեսնեն բոլորովին անծանօթներու գիրքերը։

Քոնսթանթին Ամարիու գրած է նոր վէպ մը «Լռութեան նշանածը», Մաւրիան Անտրօ, Բոլէռ Ֆորեսթիէ, Մարք Պլանփէն, Տոմինիք Վալէյ ալ անծանօթներ չեն։ Ասոնց հետ պիտի երեւան անծանօթներ որոնք կրնան մէկ օրէն միւսը առաջնակարգ գրողներու կարգին դասուիլ, ինչպէս Նատիա Լըկրան որուն «Եօթ գոյնով ծխածանը» նորութիւն մըն է։

Ժիւլիար - Լաֆոն հրատարակչականները միշտ նորութիւններ կը բերեն վիպական սեռին մէջ։ Ասոնց մօտ լոյս պիտի տեսնէ Արման Լանուի «Հրամանատար Վաթրէնը»։ Մանր նիւթ մը՝ ուր խաղաղութեան եւ ազատութեան սէրը իրարու դէմ կ'ելլեն եւ հոգին կը բզկտեն։ Նոյն տան մէջ լոյս տեսաւ Փիէռ Քուսթոյի «Գերազանց կենդանիները» նորավէպերու շահեկան շարք մը։ Յիշենք նաեւ վէպ մը՝ Ժաք Ռօպիչոնէն։ «Քաղաքին փողոցները», «Մահը եւ Տունը» Մառի - Ֆրանս Օլիվիէէն։ Լոյիս Մասոն գրած է «Կրիաները», տարօրինակ գիրք մը ուր բանաստեղծութիւնը կը գրաւէ առաջին տեղը։

Ալպէն Միշէլի մօտ լոյս կը տեսնէ վէպերու շարք մը։ Պելժիացի գրող Ֆրանց Էլէնցի՝ «Փոնթուազի եղանակները» կը հրատարակուին առաջին անթիւ։

Ժաքլին Մոռօ կը հրատարակէ նաեւ իր առաջին վէպը «Կախարդը գիշերը կ'ընդունի»։ Միշէլ Ռակոն ալ առաջին վէպը կը հրատարակէ նոյն տան մօտ՝ «Թրոնփ-Լ'էօյ»։

Շահեկան գիրք մը նաեւ «Ինչո՞ւ գրեցի մարմիններ եւ հոգիներ» ուր Մաքսանս Վան տեր Մեռշ կը բացատրէ ամբողջ բժշկական ճշմարտութիւնը։

«Թափառող հոգիները» զոր գրած է Ժան Լարթեկի, պատմութիւնն է, ինչպէս կ'ըսէ հեղինակը, «Բոլոր այն հոգիներուն — զինուորներ, թշուառներ, մուրացիկներ, մարդասպաններ, որոնք համաձայն չինական առասպելին, աշխարհ կու գան ամէն տարուան 7րդ ամիսը, 1955ին իրենց դժոխքէն ելան չորս ամիս առաջ»։

Էտիթէօր Ֆրանսէ Ռէիւնի մօտ լոյս կը տեսնէ թուրքերէնէ թարգմանուած վէպ մը, «Անդալուզի բանտարկեալը», որուն հեղինակն Սուատ Տերվիշ։ Հոս կը հրատարակուի նաեւ Մաքսիմ Կորքիի «Յա[illegible]։ [illegible] ներկայացուցած ձեւով.

Ժան Լաֆիթ գրած է [illegible] վէպ մը, «Գարնան ազաւնի[illegible]»։

Օտար գրողներէ կը հրատարակուին Ջեավիի «Եօթը մանչերս»։ Նաեւ իտալերէնէ թարգմանուած «Մեր կեանքին օրերը» որուն հեղինակը, Տիկին Սեռենի կինն էր Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներէն մէկուն։

Ընդհանուր ձեւով բաւական նորութիւններ բոլոր հրատարակիչներուն կողմէ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (170)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Զարհուրելի մի տեսարան էր այդ, որ պարսկական անպատկառ անամօթութիւնը միայն կարող էր հնարել։

Բայց անամօթութեանը գերազանցում էր պարսկական անգթութիւնը։ Մերկանդամ շարքերով կանգնած էին պարկեշտասուն կանայք ու օրիորդները, եւ իրանց մտքում երանութիւն էին տալիս այն բախտաւորներին, որոնք փղերի ոտքի կոխան էին դառնում, եւ գոնէ միանգամից ազատւում էին Շապուհի վայրագութիւնից։ Շատերը կանգնել չէին կարողանում, ուշաթափ էին լինում եւ ցած էին ընկնում։ Բայց ներքինիները կրկին բարձրացնում էին նրանց։ Շատերը խելագարի նման, փետտում էին իրանց մազերը, ծուատում էին իրանց աչքերն ու երեսը, կոծում էին իրանց կուրծքը, եւ լալագին ձայնով աղաղակներ էին բարձրացնում։ Բայց ներքինիների մտրակը շառաչում էր նրանց մերկ մարմնի վրայ, թողնելով իւր տեղում մի երկար արիւնագոյն գիծ։

Նրանք լռում էին...

Դա մի դառն նախատինք էր, դա մի ծանր անարգանք էր, որով Շապուհը կամեցել էր պատժել Հայոց ազնուականներին, նրանց կանանցը մերկանդամ կանգնեցնելով իւր բանակի առջեւ։

Զինուորները խուռն բազմութեամբ հաւաքւում էին հանդիսատես լինելու։

Յայտնուեցաւ մովպետան - մովպետը, շրջապատած իւր ճերմակազգեստ մոգերով։ Տիրեց ընդհանուր լռութիւն։ Անցաւ նա հրապարակի վրայ, ձեռքը բարձրացրեց, եւ, դառնալով դէպի կանանց շարքերը, խօսեց.

— Ձեր ամուսինների յամառութիւնը ձեզ այդ նախատական վիճակին մէջ դրեց։ Դուք քաւում էք նրանց մեղքերը։ Մեծ է Արեաց արքայից արքան, եւ անբաւ է նրա գթութիւնը։ Նա ձեզ ներումն կը շնորհէ, եւ դուք վերստին կը վայելէք ձեր նախկին փառքն ու պատիւը, եթէ կը կատարէք նրա բարձր հրամանը։ Որպէս արեգակը սփռում է իւր կենսատու լոյսն ու ջերմութիւնը համօրէն աշխարհում, այնպէս եւ ամբողջ աշխարհը պէտք է գոհութեան ծունր խոնարհեցնէ նրա առջեւ։ Նա է լուսոյ կեանքի աղբիւրը. նրանից է բխում ամէն բարութիւն։ Առանց նրան, կեանք եւ երջանկութիւն չկայ. առանց նրան, տիրում է Ահրիմանի մթին խաւարը։ Նրա լուսապայծառ օրինակն է երկրի վրայ որմզդական սուրբ հուրը։ Երկրպագութիւն տուէք նրան, եւ ձեզ փրկութիւն կը լինի։ Ձեզանից, որպէս ազնուատոհմ կանանցից, աւելի իրաւունք ունենք պահանջել այդ, որովհետեւ ձեր օրինակին պէտք է հետեւի ամբողջ Հայաստանի ամբոխը։ Իսկ եթէ դուք եւս ձեր ամուսինների նման կը յամառէք ձեր մոլորութիւնների մէջ, այն ժամանակ ձեզ համար պատրաստ կը լինեն այդ սոսկալի մեքենաները, — նա ձեռքը տարաւ դէպի ձողաւոր սայլակները։ Կատարեցէք Արեաց արքայից արքայի կամքը, մեծ է նրա զօրութիւնը եւ անբաւ է նրա գթութիւնը։

— Թող նրա զօրութիւնը, թող նրա գթութիւնը իւր հետ ի կորուստ մատնուի, — աղաղակեցին կանայքը միաձայն։ Եւ թող յաւիտենական անէծքը լինի նրա մասն ու բաժինը։ Մենք պատրաստ ենք միշտ այդպէս գերի մնալ եւ ընդունել ամէն դատապարտութիւն, քան թէ նրա չար կամքի եւ նրա անիրաւ հրամանի գերի դառնալ։

— Կրկնում եմ, երեքկնում եմ, — ձայն տուեց մովպետան - մովպետը, խնայեցէք ձեր անձերին, խղճացէք ձեր զաւակներին։ Ձեր զաւակները ձեր աչքերի առջեւ փղերի ոտքի կոխան կը լինեն, իսկ դուք այդ սայլակների վրայ կը դատապարտուէք չարաչար մահուամբ։

— Ոչինչ չէ կարող խախտել մեր հաւատը, ոչինչ չէ կարող փախցնել մեզ, թող կատարուի չար բռնակալի չար կամքը։ Մենք պատրաստ ենք։

Տեսնելով վայրագած կանանց հաստատամտութիւնը, մովպետան - մովպետը դարձաւ դէպի դահիճները, հրամայելով.

— Կատարեցէք...

Մօտեցան կարմրազգեստ դահիճները եւ, կատաղի գայլերի նման, յափշտակեցին հաւատաւոր կանանցից շատերին եւ տարան, կանգնեցրին սայլակների տախտակամածի վրայ։ Մեքենան որքան վարպետութեամբ էր կազմուած, այնքան եւ ահռելի էր։ Դա ներկայացնում էր պարսկական անգթութիւնը իւր բոլոր բարբարոսութեամբ։ Երկաթեայ ձողը, որ կամի պէս անկած էր նրա մէջտեղում, կայմի նման պարաններ ունէր։ Անմեղ զոհերին կապում էին պարաններով, քարշ էին տալիս, եւ մի րոպէում բարձրացնում էին, եւ շամփրում էին սրածայր ձողի գլխին։ Քառորդ ժամ չանցած, հրապարակի ամբողջ մթնոլորտը լցուեցաւ մերկ դիակներով, որ կախուած էին օդի մէջ։ Բայց աւելի քան մահուան տագնապը, զարհուրելի էր այդ քաջ նահատակների զուարթութիւնը, որով նրանք մերձենում էին սոսկալի մեքենային։ Բարձրանալով նրա գլխին, այդ առաջին աստիճանն էին համարում, որի վրայ ոտք էին դնում, դիմելու դէպի յաւիտենական երանութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

դարարութիւններ ուղղած է Իսրայէլի, որպէսզի զգուշանայ զինեալ ընդհարումներէ :

Ամմանէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը զինուորական օգնութիւն խնդրած է նաեւ Եգիպտոսէն եւ Սուրիայէն : Արտաքին գործերու նախարարին օգնականը հաստատեց թէ նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց Իսրայէլի կողմէ կատարուած յարձակումներուն առթիւ եւ անհրաժեշտ գտաւ օգնութիւն խնդրել : Արտաքին նախարարը, որ պտոյտ մը կը կատարէր Միջին Արեւելքի մէջ, դրամական եւ զինուորական օգնութիւն խնդրելու համար, եւ կան — չունեցաւ Եգիպտոսէն : Պիտի հանդիպէր նաեւ Արաբիա եւ Իրաք :

× Երուսաղէմի հրէական շրջանէն կը հեռագրեն թէ «Իսրայէլ թերեւս շատ հեռու չէ նոր պատերազմէ մը», ինչպէս կը ցայտարէ քաղաքին «Փոստ» օրաթերթը : Ահա թէ ինչ կ՚ըսէ այդ լրագիրը ․

— «Յորդանան կազմալուծուելու վրայ է եւ կրնայ յուսահատական միջոցներու դիմել, իր քաղաքացիները համախմբելու համար : Իսրայէլ անզգուշութիւն գործած պիտի ըլլայ եթէ կէս ճամբէն չդիմագրաւէ Յորդանանի տագնապը : Իր կառավարութեան առաջին գործը եղաւ պաշտպանել իր քաղաքացիները եւ սահմանները, ամէնէն ազդու եւ խնայողական միջոցներով : Թերեւս Իսրայէլ շատ յառաջ գացած պիտի չըլլայ իր ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ, մինչեւ որ իւրաքանչիւր Յորդանանցի եւ Արաբական Լեգէոնի հրամանատարութիւնը չըմբռնեն թէ Իսրայէլ պատրաստ է համապատասխան միջոցները ձեռք առնելու աւազակներու եւ մարդասպաններու դէմ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ պարզուեցան արմատական կուսակցութեան համագումարին մէջ : Լուտանքներ եւ ապտակներ փոխանակուեցան : Կարգ մը պատգամաւորներ յայտարարեցին թէ խանգարուած է կուսակցութեան միութիւնը, թէ երկու տարիէ ի վեր արտաքսումները իրարու կը յաջորդեն, թէ կուսակցութիւնը համատիրական դարձած է, թէ անհրաժեշտ է վերահաստատել ազատութիւնը եւ ժողովրդապետութիւնը : Մասնաւորապէս քննադատուեցաւ նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, այն ամբաստանութեամբ թէ վշտացուցած է չափաւորները եւ ընկերվարականները : Մ. Ֆրանսը պատասխանեց թէ միայն մեծամասնութեան օրէնքը կը ճանչնայ : Ընդհանուր ժխորին մէջ խօսք առաւ նաեւ ծերունազարդ Էռիօ : Ի վերջոյ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ թէ ներքին կարգուսարքի եւ թէ Ալժերիոյ մասին : Այս վերջինը պայմանաժամ կուտայ Մոլէի դահլիճին, կարգ մը միջոցներ ձեռք առնելու համար :

ԿԻՊՐՈՍԻ հրամանատարը արգիլեալ գօտի հռչակեց ամբողջ կղզին, միայն քանի մը բացառութիւններ արտօնելով : Ութ առեւտրական գիծեր կ՚երթեւեկեն Կիպրոս, մեծ մասը փոքր, կղզին կապելով Միջին Արեւելքի երկիրներուն հետ : Առջի օր անգլ․ օդանաւերը թռուցիկներ ցրուեցին, հրաւիրելով ժողովուրդը տեղեկութիւններ տալ ըմբոստներու մասին : Երկու հազար անգլ․ զինուորներ կը շարունակեն հետապնդումներ կատարել Կիբենիա լեռներուն մէջ, էօքայի անդամները գտնելու համար : Խիստ խուզարկութիւններ կատարուեցան 11 գիւղերու մէջ : — Անգլ․ կառավարութիւնը խնդրեց Ազգ․ ժողովէն զգուշացնել Յունաստանը, որ կը շարունակէ քաջալերել Կիպրոսի ըմբոստները :

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը Մոսկուա գնաց, հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրելու համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ սկաւառակի ախոյեանը, Նինա Պոնոմարեվա, որ կ՚ամբաստանուէր թէ հինգ գլխարկներ գողցած է Լոնտոնի մէջ, դատապարտուեցաւ, յետոյ արձակուեցաւ, միայն ծախքերը վճարելու պայմանով : Նինա 27 տարեկան է եւ 44 օրէ ի վեր պահուած էր Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան մէջ :

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն 17 ըմբոստներ սպաննուած են Ալժէի շրջանին մէջ, Պուժի : Մեծ քանակութեամբ զինամթերք ձեռք անցած է, — հազար փամփուշտ, ձիւսոն ռումբ, եւն․ : Հետապնդումները կը շարունակուին :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ պայքարը կը շարունակուի Ֆրանսական զօրքին դէմ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահը :

Նիւթ՝ կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ :

Ի՞նչ կարելիութիւններ կան եւ ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել :

Հաւաքոյթին կը նախագահէ՝

Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Խօսք կը տրուի բոլորին, անհատ եւ կազմակերպութիւն :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Անիէռ — Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր համակիրները եւ անդամները տարեշրջանին առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ֆուայէ Միւնիսիփալ, 23 րիւ տը լ՚Ապէ Լըմիր, Անիէռ (Փլաս տը լա Րէփիւպլիք) :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՊԷԼՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պէլվիլի շրջանի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցի կրթ. մարմինը, ուրախութեամբ կը յայտնէ որ Հինգշաբթի օրուան հայերէնի դասախօսութիւնները արդէն սկսած են, ուսուցչուհի նշանակուած է Տիկին Հերմինէ Բաքերդեան, ֆրանսական կրթ. հաստատութիւնը տրամադրած է իր սրահները : Հասցէն է 48 ռիւ տէ Սօլիթէռ :

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ սիրով առաջնորդեն իրենց զաւակները ամէն Հինգշաբթի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Չիլինկիրեան, Գէորգեան, Բասմաճեան, Խաչատուրեան, Չիթունի ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ նուիրատուութիւններով վշտակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՊԷԱՏՐԻՍ Ս. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

***

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան. — Ռոանէն Տիկին Ժարժաղեանէ հազար ֆրանք : Տիկին Սարա Տէր Գէորգեանէ հինգ հարիւր ֆր. : Պ. Ժան Յովակիմեան իր առաջին վաստակէն 5000 ֆրանք :

× Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Զապէլ Տէր Խաչատուրեանէ, Պ. Սւազեանէ հազարական ֆր., Պրեվանի հիւանդներու համար : Ինչպէս նաեւ Պ. Մկրտիչ Եղիազարեանէ տասը ծրարիկ կարագ, նոյն նպատակին համար : Սիրանոյշ Խաչիկեանէ 500 ֆրանք :

***

Տէր եւ Տիկին Աստուր Քզլեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ նամակով վշտակից եղան իրենց սիրեցեալ մօր՝ եւ մեծ մօր

Այրի Տիկին ՌԷՀԱՆ ՔԶԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մեսրոբեան) դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր :

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ, եկեղեցւոյ օծման 52րդ տարեդարձին առթիւ, եւ ըստ սովորութեան հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւէն եւ մեծ բարերար Պ. Ալեքսանդր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի հանգուցեալներուն համար :

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի անմահն Կոմիտասի մահուան 21րդ տարեդարձին, ինչպէս նաեւ հոգելոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան 5րդ տարեդարձին առթիւ :

Արարողութիւններուն կը նախագահէ կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան :

Կը խնդրուի հայ հասարակութենէն ներկայ ըլլալ այս պաշտամունքներուն :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ. — Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. վարչական ժողովը պատիւ ունի հրաւիրելու Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները 43րդ ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 24 Նոյեմբեր, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Կեդրոնական Գրասենեակին մէջ, 250 Ֆիֆթ Էվընիւ, Նիւ Եորք :

Եթէ օրինաւոր մեծամասնութիւն մը ներկայ չըլլայ վերոյիշեալ թուականին, այս ծանուցումը պիտի նկատուի իբրեւ երկրորդ հրաւէր ընդհ. ժողովի, որ պիտի գումարուի Շաբաթ եւ կիրակի, 8 եւ 9 Դեկտեմբեր 1956, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Հօթէլ Ռուզվէլթի մէջ, Մէտիսըն Էվընիւ եւ 45րդ փողոց, Նիւ Եորք :

Բոլոր իրաւասու անդամները որ ներկայ պիտի ըլլան այս ժողովին․ օրինական մեծամասնութիւն պիտի կազմեն :

Օրակարգ. — 1. Ընդհ. տեղեկագիր 1955 տարեշրջանի : 2. Ընդհ. հաշուետուութիւն 1955 տարեշրջանի : 3. Ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի՝ իրենց պաշտօնավարութեան շրջանը աւարտած անդամներու տեղ : 4. Զեկուցում Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ կատարուած տօնախմբութեանց եւ կէս միլիոն տոլարի հանգանակութեան մասին : 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ : 6. Ուղերձներ :

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի ատենապետ Ա. Մանուկեան, ատենադպիր՝ Մ. Մ. Յովսէփեան :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ (մինչեւ 45 տարեկան) այր մը ընդհանուր մաքրութեանց եւ ըսպասարկութեան համար, վարժարանի մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, ի նպաստ մանուկներու օդափոխութեան կայանի, տեղի կ՚ունենայ կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, ժամը 4էն 12 :

Salle de la Rue Voltaire

Նուագախումբ՝ հանրածանօթ՝

BACHICHA ET SA GRANDE FORMATION

Անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ : Շարանթօն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը Լ՚Ինիօն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարկէն Սիւնի խումբին տարեկան պարահանդէսը 20 Հոկտ., մինչեւ լոյս : Salons du Rex-Dancing, 4 Rue Faure

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները եւ համակիրները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՆԻԶԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 800 ֆրանք

Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ին :

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. Հատոր

Հատորին կէսը կը պարունակէ աննախընթաց նորութիւն մը — ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (1820 – 1955).

Գրեց՝ ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գին 1000 ֆր. — Դիմել «Յառաջ»ին

ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ

Արձակ էջեր

Գրեց

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպագրութիւն՝ Վենետիկ-Ս. Ղազար 1956

ԳԻՆ 500 ՖՐ.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանուորներ շէնքերու շինութեան համար : Դիմել՝

L. Donikian

52, Rue Gustave Courbet, Bagneux

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 16 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7707 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3518

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՇ ԱՐԹՆՑԱՆ

Ո՛րքան դառն խորհրդածութիւններ կը թելադրէ Երուսաղէմի Միաբանութեան ամբաստանագիրը պատր. տեղապահին, Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի դէմ :

Հաղորդուած պաշտօնական ցեկոյցին համաձայն, որուն ամփոփումը հրատարակուեցաւ կիրակի օր եւ ամբողջ բնագիրը լոյս պիտի տեսնէ վաղը, վանքին միաբանութիւնը, —

1. Միաձայնութեամբ անվստահութիւն յայտնած է պատր. տեղապահին, պահանջելով անոր հրաժարումը :

2. Ընտրած է ընդհ. վարիչ մը, վանքին գործերը վարելու համար :

3. Իր վրդովումը յայտնած է, տեղապահին կողմէ Տիրան արք.ի դէմ «սարքուած կայենական արարքին» առթիւ :

4. Տեղապահին այս աններելի արարքները, անոր արդէն իսկ հանրածանօթ դարձած գայթակղալից կենցաղը, ինչպէս նաեւ իր պաշտօնին չարաչար գործածութիւնը եւ իր պարտականութեանց նկատմամբ ծանրակշիռ զանցառութիւնները ու թերացումները ամլութեան եւ լճացման դատապարտած են դարաւոր հաստատութիւնը :

5. Տեղապահը, զգալով իր կացութեան ծանրութիւնը, յանկարծ մեկնած է Ս. Աթոռէն, անորոշ ուղղութեամբ եւ առանց պաշտօնապէս տեղեկութիւն տալու իր մեկնումի մասին :

Հաստատուեցաւ թէ Եղիշէ արք. ոչ միայն էջմիածին առած է չունչը, այլ եւ պատրաստած է, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին օծման տարեդարձին առթիւ :

Ուրեմն, կաթողիկոսն ալ չի գիտեր թէ ինչու յանկարծ իր քով ապաստանեցաւ աշխարհաշրջիկ տեղապահը, որ անցեալ տարի մերժած էր էջմիածին երթալ, իբրեւ կաթող. տեղապահ, կամ իբրեւ ժողովական, հայրապետական ընտրութեան առթիւ :

Անշուշտ Երուսաղէմի Միաբանութիւնը էջմիածին ալ ղրկած է իր պաշտօնական ամբաստանագիրը, այդ առթիւ գումարուած ընդհ. ժողովին ամբողջական ատենագրութեանց հետ :

Կը մնայ գիտնալ թէ ի՛նչ դիրք պիտի բռնեն Մայր Աթոռին կաթողիկոսն ու Գերագոյն Խորհուրդը, այս ծանրակշիռ ամբաստանութեանց առթիւ :

Ամէն պարագայի մէջ, նորէն արտակարգ տագնապի մը մատնուած է Երուսաղէմի դարաւոր վանքը :

Կացութիւնը կը պահանջէ արդար, արագ եւ վճռական կարգադրութիւն մը :

Այլապէս, վանքին հետ, «Եկեղեցին Հայկական»ը խորապէս պիտի ցնցուի : «Ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք» :

Մանաւանդ որ չափազանց լարուած են Յորդանանի եւ Իսրայէլի յարաբերութիւնները :

Ս. Յակոբեանց մենաստանը կը գտնուի ներկայ Իսրայէլի պարիսպներուն ճիշդ դիմացը, ենթակայ՝ ամէն տեսակ վտանգներու :

Տարիներ առաջ, մեր սրատես ընկերը, Յ. Շահրիկեան, «փանամա» կը կոչէր Երուսաղէմի վանքին մէջ պատահած գայթակղութիւնները, — վարչական եւ ելմտական զեղծումներ, չարաշահութիւններ եւայլն :

Ահաւասիկ Փանամա մը եւս, որուն ծալքերը դեռ նոր պիտի բացուին :

Անթիլիասի շուրջ ստեղծուած արհեստական տագնապը չէ որ պիտի սարսէ Հայ. Եկեղեցին, անոր վարկն ու միասնականութիւնը, այլ Երուսաղէմի այս նոր գայթակղութիւնը, որ դժբախտաբար շատ ուշ բացուեցաւ :

Տեսնենք դեռ ինչ պալարներ պիտի պայթին, երբ քննութիւնը խորանայ, ներսէն թէ դուրսէն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՎԵՑ ԿԷՏԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄԵՐԺԵՑ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ապահովութեան Խորհուրդը հոկտ. 14ի գիշերը միաձայնութեամբ վաւերացուց այն վեց սկզբունքները որոնց մասին համաձայնութիւն գոյացած էր Արեւմուտքի եւ Եգիպտոսի միջեւ, իբրեւ հիմք բանակցութեանց : Նոյն նիստին մէջ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով մերժեց (վեթօ) անգլեւֆրանսական բանաձեւին մէկ մասը որ կ'առաջարկէր Եգիպտոսի գործակցիլ Սուէզի Ջրանցքը գործածողներու ընկերակցութեան հետ, մինչեւ վերջնական կարգադրութիւն մը :

Նիստը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր : Այսպէս կը փակուէր Ապահովութեան Խորհուրդին 742րդ ժողովը :

«Ֆիկարօ» «կաղ կարգադրութիւն մը» կը կոչէ գոյացած համաձայնութիւնը, որ ընդհանրապէս յաղթանակ մը կը համարուի Եգիպտոսի համար : Մոսկուայի վեթօն ցնծութեամբ ընդունուեցաւ Գահիրէի մէջ : Ուսանողները եւ բանուորները առտուն գործի գացած ատեն ուրախութեամբ կը կարդային կառավարական թերթը, որ առաջին էջին վրայ, խոշոր գլխագիրներով եւ կարմիր մելանով տպած էր «վեթօ» բառը : Թերթը այս առթիւ կը բացատրէր թէ «Եգիպտոսի շահած յաղթանակը յաղթութիւն մըն է աշխարհի խաղաղութեան համար : Ցաջորդը պիտի ըլլայ մարդկային սկզբունքներու դերակշռութեան յաղթանակը, ապահովելով բոլոր ազգերու իրաւունքները » :

Ապահովութեան Խորհուրդին ժողովը փակուած ատեն, Եգիպտոսի արտաքին նախարարը, Ֆաուզի, յայտարարեց. — « Այժմ դէպի ապագան կը նայիմ » : Իսկ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Շեպիլով բացատրեց թէ Ապահովութեան Խորհուրդը «լուրջ եւ դրական» աշխատանք մը կատարեց : Եւ կատարեալ յաջողութիւն մաղթեց ապագայ բանակցութեանց համար :

Արեւմտեան երեք նախարարները ցաւ յայտնեցին Մոսկուայի վեթոյին համար, որ կը խախտէր «կենսական» պայման մը : Մ. Նահանգներու նախարարը, Տըլըս դիտել տուաւ թէ բանաձեւին երկրորդ կէտը «բարոյական մեծ ուժ մը» կը ներկայացնէ, հակառակ մերժուած ըլլալուն : Պ. Փինօ եւս ծանրացաւ այս կէտին վրայ :

Անգլեւֆրանսական բանաձեւը կը հրաւիրէր Եգիպտոսը, Անգլիան եւ Ֆրանսան շարունակել իրենց խօսակցութիւնները եւ կը յիշեցնէր թէ որեւէ կարգադրութիւն պէտք է համապատասխանէ ընդունուած վեց սկզբունքներուն : Այս առթիւ դիտել կուտար թէ եգիպտական կառավարութիւնը գործակցութեան մը սկզբունքն ընդունելով հանդերձ, ճշգրիտ առաջարկներ չներկայացուց. ուստի կը հրաւիրուի կարելի եղածին չափ շուտ հաղորդել իր առաջարկները, ազդու երաշխիքներ տալու համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Տըլըս ուժգնօրէն պաշտպանեց անգլեւֆրանսական բանաձեւը, որ կը բխի 18 պետութեանց խորհրդաժողովին տուած որոշումներէն : Շեշտեց թէ բանաձեւը հաշտարար ոգի մը ունի : Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ «բարեխառն» կոչեց բանաձեւը, եւ անհրաժեշտ գտաւ որ Ապահովութեան Խորհուրդը ընդունի առժամեայ գործակցութիւնը, մինչեւ որ բանակցութիւններ կատարուին եւ վերջնական կարգադրութեան մը յանգին : Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը, Փոփովիչ, միջին բանաձեւ մը առաջարկեց : Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Սփաք առաջարկեց քուէարկել անգլեւֆրանսական «չափաւոր» բանաձեւը, այլապէս գործակցութիւնը առկախ պիտի մնայ շաբաթներով եւ ամիսներով : Այս բոլոր պատճառաբանութեանց դէմ Պ. Շեպիլով կը ներկայացնէր Խ. Միութեան հռչակաւոր վեթօն, որ կը կրկնուի տարիներէ ի վեր, ամէն հիմնական հարցի առթիւ :

Իր ճառին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչը բացատրեց թէ անգլեւֆրանսական բանաձեւին երկրորդ մասը Եգիպտոսը կը զրկէ Սուէզի Ջրանցքը վարելու իրաւունքէն եւ կը խախտէ անոր գերիշխանութիւնը, ինչպէս եւ 1888ի պայմանագիրը (Պոլիս) :

Ապահովութեան Խորհուրդին քուէարկած բանաձեւը կը հաստատէ թէ որեւէ կարգադրութիւն պէտք է համապատասխանէ հետեւեալ պահանջներուն. —

1. Ջրանցքէն անցքը պիտի ըլլայ ազատ եւ բաց, առանց ուղղակի կամ անուղղակի խտրութեան, թէ քաղաքական եւ թէ արհեստագիտական տեսակէտով :

2. Պիտի յարգուի Եգիպտոսի գերիշխանութիւնը :

3. Ջրանցքին յանձնանձումը ազատ պիտի ըլլայ բոլոր երկիրներու քաղաքականութենէն :

4. Տուրքերու եւ ծախքերու վճարման եղանակը պիտի որոշուի Եգիպտոսի եւ Ջրանցքը գործածողներու միջեւ կնքուած համաձայնութեամբ :

5. Գանձուած գումարներուն մէկ մասը պիտի գործածուի Սուէզի Ջրանցքին բարելաւման :

6. Վէճերը պիտի կարգադրուին իրաւարար ատեանի մը կողմէ, որուն ձեռնհասութիւնը եւ պաշտօնը պիտի ճշդուին յստակօրէն :

× Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան համագումարին փակման առթիւ, վարչապետը՝ Սըր Էնթ. Իտըն ճառ մը խօսելով, դիտել տուաւ թէ «կարգ մը յառաջդիմութիւններ կատարուած են, բայց կարելի չէ բոլորովին մէկդի դնել ի հարկին զինու զօրութեան դիմելու հաւանականութիւնը» : Ցետոյ ջերմագին կոչ մը ուղղեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մերձեցման համար, լռութիւն պահելով Մ. Նահանգներուն հանդէպ :

× Ամերիկեան թերթերը զարմանքով կը դիտեն որ Սուէզի բաժնեթուղթերը կը բարձրանան միջազգային սակարաններու մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐԷՆ ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ

Հայկական արուեստի եւ գրականութեան Տասնօրեակէն ետք, որ տեղի ունեցաւ անցեալ յունիսին, Մոսկուայի մէջ, վիճաբանական ժողով մըն ալ սարքուեցան այնտեղ :

Այս առթիւ խօսք առին ականաւոր դէմքեր, հայ թէ ռուս, խորհրդային Հայաստանի արձակ եւ ոտանաւոր ստեղծագործութեանց մասին :

Երբ կը քննուէր պատմական անցեալի նուիրուած գրականութեան եւ ժամանակակից նիւթերու խնդիրը, ծանօթ բանաստեղծ Սիլվա Կապուտիկեան զեկուցում տալով կը յայտարարէ.

— « Հայ գրականութեան մեծ վնաս հասցուցին 1936 - 37ի դէպքերը, երբ ժողովուրդի թշնամիներու անունին տակ, ժողովուրդի բուն թշնամիները գրողներու շարքերէն կը հեռացնէին ազգային մշակոյթի ականաւոր գործիչները » : (Լիտեբատուրնայա կազեթա) :

Մնացեալը հասկնալի է : «Քիչ գրոյս շատ իմացիր »...

Երեւանի մէջ ալ երբեմն ակնարկներ կ'ըլլան այս մասին, առանց մանրամասնութեանց մէջ խրելու : Կանգ առնելով որոշ տեղ մը :

Միայն ազատ արտասահմանի մեր գոյնզգոյն ուսումնականներն ու բանգէտներն են որ ձայն - ծպտուն չեն հաներ : Եւ կամ կը թթուին, երբ խօսիք այդ մասին : Կը վախնան որ «թագաւորը կը բարկանայ», եթէ հարցումներ ուղղէք հարիւրաւոր աքսորականներու անցեալ կամ ներկայ կացութեան մասին :

Նոյն թուականներուն (1936 – 37), երբ Աղասի Խանջեանի մահուան լուրը հասաւ, Փարիզ կը գտնուէր Հիւս. Ամերիկայէն Երեւան գացած «յառաջդիմական» ուխտաւոր մը, Խ. Ք. :

Իրեն հարցուցին թէ ինչէ՞ն մեռած է Խանջեանը :

Կը պատասխանէր, ամենայն հանդարտութեամբ, թէ թոքախտ ունէր, թէ ինքն ալ քովը գտնուած եւ տեսած է, երբ ջուր կը խմէր :

Ցետոյ անուանարկութեան պայքար մը սարքուեցաւ հանգուցեալին դէմ, որ կ'ամբաստանուէր իբրեւ դաւաճան, զործակալ եւն. :

Պարբերաբար կատարուած ճշդումներն ալ արժէք չունեցան :

Ո՞վ կը համարձակէր բողոքել պաշտօնական բանաձեւին դէմ, երբ ոչ միայն Խ. Միութեան, այլ եւ անհատներու ճակատագրին տէրն էին երկու «ռեւոլուցիոն չեմպիոններ եւ կոլոսալ պատրիոտներ », հանճարե՛ղն Սթալին եւ ահեղն Բերիա :

Եւ ահա նորութիւն մը, տարիներ վերջը. — Մեր ուխտաւոր աշխատակիցը, Լեւոն Տօնիկեան, կը պատմէ թէ Երեւան գտնուած ատեն, լսեց որ Աղասի Խանջեան անպարտ հռչակուած է, իր աղջկան բողոքին վրայ :

Վերապատուում, վարկի եւ հանգամանքի վերահաստատում՝ յետ մահու ...

ՎԱՀԷ

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱՐՏԱՔՍՈՒԵՑԱՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

★

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ԴԷՄ

ԽՄԲ. — «Ազդակ» հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է Տիրան արք.ի արտաքսման մասին (12 հոկտ.) .

— Սրբազանը կը հրաւիրուի ոստիկանատուն՝ «կարգ մը հարցումներու համար » : Եւ սակայն, առանց նոյնիսկ իր բացատրութիւններն ու բողոքը նկատի առնելու, առանց նոյնիսկ իր անցագիրը առնելու ժամանակ տալու, «ճիփ»ով մը զինք կ'առաջնորդեն օդակայան ու կը պարտադրեն որ մեկնի երկրէն :

Ի տես այս երեւոյթին, ժողովուրդը ընդհանուր յուզումի կը մատնուի, եւ Միաբանութիւնը՝ ի նշան բողոքի եւ ընդվզումի, մինչեւ ժամը 1 - 1.30 կը հնչեցնէ Ս. Յարութեան Տաճարի զանգակները : Խանութները փակ մնացած են ի նշան բողոքի, եւ ի նպաստ Ներսոյեան արք.ի ցոյցեր տեղի ունեցած են :

Ժողովրդային բազմութիւնը յարձակում գործած է Եղիշէ արք.ի մտերիմ կարգ մը տուներու վրայ :

Կառավարական ուժեր միջամտած են եւ քննութիւն բացուած է : Այս քննութեան իբրեւ եզրակացութիւն, Հայրիկ եպիսկ.էն առնուած են բոլոր բանալիները եւ յանձնուած են երիցագոյն միաբան Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանի : Միւս կողմէ, ժողովուրդէն յայտարարութիւն մը տրուած է կառավարութեան, որպէս զի մինչեւ կիրակի Ներսոյեան արք վերադառնայ Երուսաղէմ : Այլապէս, որոշած են դիմել Թագաւորին :

Կը հաստատուի, թէ Եղիշէ արք. այլեւս չի կրնար Երուսաղէմ վերադառնալ, իսկ եթէ դառնայ՝ ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ :

ՏԽՈՒՐ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

●

Տարիներէ, տասնամեակներէ ի վեր կը խօսինք Սփիւռքի հայութեան վաղուան ճակատագրի մասին:

Կը խօսինք մեր լեզուին ու գրականութեան, մեր մտքին ու մշակոյթին պահպանման ու զարգացման մասին:

Մեր ազգային ժառանգութիւններուն փոխանցման մասին՝ մեր գալոց սերունդներուն:

Վտանգուած կը նկատենք եւ իրաւամբ, մեր ազգային գոյութիւնը, մեր մշակութային արժէքները եւ անհուն ճիգեր կը թափենք ու զոհողութիւններ կը ստանձնենք, սպառնացող վտանգը եթէ ոչ ջնջելու, գէթ մեղմելու, հեռացնելու համար:

Կ'աշխատինք զօրացնել մեր կազմակերպութիւնները, քաղաքական, մշակութային, բարեսիրական, երիտասարդական:

Եկեղեցիներ կը կառուցանենք, դպրոցներ կը հաստատենք, մշակութային գործերու կը նուիրուինք, թերթեր ու հանդէսներ կը հրատարակենք:

Եւ այս ամէնը իբրեւ միջոց՝ ազգապահպանումի:

Գիտենք, տասնամեակներու փորձառութեամբ, թէ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ դրուած ենք:

Արտաքին ու հզօր ազդեցութիւններու ենթարկուած, ցիրուցան, մեր փոքր ու ժերով հազիւ կը յաջողինք մեր ազգային դէմքը պահել, մեծ զոհողութիւններով: Դժուարաւ կը կենանք ոտքի՝ մեր ազգային բոլոր ուժերը լարելով:

Այս կացութեան մէջ է որ նոր փոթորիկներ պայթեցան, անտեղի ու ջլատիչ փոթորիկներ, որոնք կրնային երբեք չպայթիլ, եթէ մեր ազգային ու եկեղեցական ղեկավար որոշ շրջանակները աւելի առողջ ու զգաստ ըլլային: Վերջին վեց ամիսներուն յատկապէս, ջլատուեցան այն ջանքերը, որոնք կը փորձուէին՝ ներդաշնակութիւն ստեղծելու համար հայ կեանքին մէջ:

Այդ ջանքերը տկարացան ցաւագինօրէն:

Մեր կրթական գործը, դժուարին արդէն, աւելի դժուարացաւ մեր մտաւորական ու գրական շարժումը դանդաղեցաւ, մեր մամուլը լեցուեցաւ օրուան պայքարներուն յատկացուած էջերով. մեր հանրային կազմակերպութիւնները տարուեցան նոյն պայքարներէն, անտեսելով աւելի կարեւոր գործերը:

Շատ բան չշահեցանք, սակայն շատ բան կորսնցուցինք: Եւ այս բոլոր կորուստներուն մէջ կարեւոր, շատ կարեւոր ու բացառիկ դեր ունեցաւ մեր բարձրաստիճան եկեղեցականութիւնը, որ բիւզանդական վէճերով տկարացաւ, ու տկարացուց մեր ազգային դիմադրական ճակատները:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Թափուր Աթոռը ունեցաւ իր նոր Գահակալը, երիտասարդ ու եռանդուն, ինչպէս հաւատացեալ: Յոյսեր սնուցուեցան, ամենուրեք, թէ նոր ջանք մը պիտի ըլլար Մայր Աթոռէն, ազգային - եկեղեցական տկարութիւնները դարմանելու, թիւրիմացութիւնները ցրուելու, պառակտումի վէրքերը լուալու ու դարմանելու:

Պահ մը այն հաւատքը կայծկլտաց, թէ նորընտիր Կաթողիկոսը պիտի նուիրուէր ազգային վերաշինութեան աշխատանքներուն, եկեղեցական ու կրթական լայն գործունէութեան: Զարդարացաւ այս ենթադրութիւնը: Աւելի վատթարացաւ կացութիւնը, դժբախտաբար: Յաջորդեց անհուն յուսախաբութիւն:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Թափուր Աթոռը, նոյնպէս, ունեցաւ իր երիտասարդ ու արժանաւոր Գահակալը:

Կը սպասուէր որ նոր թուական մը բացուէր եւ նոր ու ստեղծագործ աշխատանքի լծուէին երկու երիտասարդ Աթոռակալները. Անթիլիաս ալ դառնար մշակոյթի կեդրոն: Զահ մը Էջմիածնայ մէջ եւ ուրիշ մը՝ Անթիլիասի մէջ:

Գիտենք թէ ինչ պատահեցաւ, Էջմիածնի առած քայլերովն ու հրահանգներովը:

Ունէինք Պոլիսը, ունինք դեռ, իր պատրիարքարանով, գլխաւորութեամբ դրագէտ պատրիարքի մը: Նախընթաց տարիներու պառակտումէն ու խաւարէն ետք, սփիւռքի հայութիւնը կը սպասէր որ վերակազմութեան, խաղաղութեան շրջան մը պիտի սկսէր. նոր ջանքեր պիտի ըլլային վերադարթումի: Եղան կարգ մը աշխատանքներ, կրօնաւորներու պատրաստութեան Ընծայարան մը հաստատուեցաւ, Սկիւտարի մէջ, եւ արտասահմանը ուրախութեամբ ողջունեց:

Սակայն, հոն ալ կեանքը խանգարուեցաւ, դժգոհութիւնները խորացան, Պատրիարքին երկդիմի գործունէութեան, միակողմեան ճգտումներուն պատճառով:

Բաժակը յորդեցաւ, Գարեգին Պատրիարքի վերջին ամիսներու գործունէութեամբ: Առանց հարկադրանքի, անխմանալի թելադրանքներէ մղուած, կրկէս իջաւ ան՝ իր այդ տարիքին, ստուեր ձգելով իր անցեալին վրայ եւ աղարտելով իր անունը: Դարձաւ «կողմ», ոչ թէ օրէնքին հետ, այլ օրէնքին դէմ դառնալով, ուրանալով Սահմանադրութիւնն ալ. վճռի բռնուեցաւ եւ յանուն Աւետարանի եւ եկեղեցական միասնականութեան, պառակտումի քայլեր առաւ, յանձնապաստանութեամբ:

Երուսաղէմը՝ ուրիշ կեդրոն մը, ուր չկայ պատրիարք, սակայն կայ Տեղապահ մը, որ ժամէ ժամ դիրք ու դէմք կը փոխէ, անլուծելի հաշիւներու անձնատուր:

Եւ այս կեդրոններուն հետ, շարքը մեր անհեռատես եւ աննկարագիր եպիսկոպոսներուն, որոնք փոխանակ իրենց եկեղեցիներով եւ իրենց հոգեւոր հօտին գործերով զբաղելու, վէճի ու պայքարի կը մասնակցին, մութ նպատակներով:

Ահա վերջին քանի մը ամիսներու հաշուեկշիռը:

Ի՞նչ շահեցանք. Հայ. Եկեղեցին, փոխանակ պայծառանալու, աւելի նսեմացաւ. հայ ժողովուրդը փոխանակ իր եկեղեցիներուն կապուելու, քանի մը քայլ աւելի հեռացաւ. եկեղեցականութեան վարկը, որ արդէն բարձր չէր, աւելի իջաւ...

Հայ դպրոցը տուժեց, հայ մամուլի մէկ կարեւոր մասը դարձաւ պառակտումի ազդակ: Ինչ որ աւելի տխուր է, հայ ժողովուրդը, իր ապրած երկիրներուն մէջ, կորսնցուց իր վայելած վարկը, իր անհաշտ տարրերուն արարքներուն պատճառով:

Անցնող վեց ամիս, չհաշուելով նախընթաց տարիները եւ հետագայ տարիները, կորսուեցաւ, երբ կարելի էր ազգային, կրօնական, մշակութային ու կազմակերպական նուաճումներու յատկացնել: Յատկացուեցաւ, դժբախտաբար, պառակտումի, որ կրնայ երկար տեւել:

Ինչ պիտի ըլլար «վնասը», եթէ փոխանակ «ճանչնալ - չճանչնալու» անմիտ վէճը յարուցելու, յարգուէր ժողովուրդին կամքը եւ համակերպութիւն ցոյց տրուէր:

Եթէ ճշմարտօրէն «աւետարանական» ոգին խօսէր, փոխանակ կիրքն ու ոխակալութիւնը յորդելու:

Եւ ինչ հրաշալի արդիւնք ձեռք կը բերուէր, եթէ բոլոր հոգեւոր կեդրոնները գործի անցնէին, կարելի ներդաշնակութեամբ մը:

Պատմութիւնը չենք կրնար ետ տանիլ, սակայն պիտի ուզէինք որ նոր պատմութիւնը գրուէր աւելի լաւ, աւելի սրտապնդիչ էջերով: Վերջ տրուէր պայքարին ու պառակտումին եւ խաղաղութիւնը վերահաստատուէր ամէնէն առաջ՝ մեր եկեղեցականութեան մէջ, սկսելով իր Գըլուխէն. լծուելով ստեղծագործ աշխատանքի:

Առենը չէ՞ որ դադրին քէնն ու ոխը եւ թոյլ տրուի որ խաղաղ աշխատանքը արդիւնաւորուի:

Պաշտօններու պատասխանատուութեան հետ, ժամանակը չէ՞ եկած մտածելու համար պատմութեան առջեւ պատասխանատուութեան մասին:

Նոր ու լուսաւոր թուական մը թող բացուի, եթէ իրաւ կը մտածուի Հայ. Եկեղեցւոյ պայծառութեան մասին:

Եթէ իրաւ սուտ չեն յանուն Աւետարանի երդումներն ու յորդորները:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԸ

●

ԽՄԲ.— Արաբական աշխարհը ուշադրութեան կեդրոն դարձած է այսօր, եւ առոնց կարգին Ֆրանսայի աչքը կը դառնայ մանաւանդ դէպի Լիբանան ուր ձգած է իր հետքը: «Ֆիկարօ»յի թղթակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս առթիւ.—

Պէյրո՞ւթը, Միջին Արեւելքի պզտիկ Փարիզն է, ինչպէս կ'ըսեն իրենք, Լիբանանցիք: Բայց Փարիզ մը որ շինուած է Քոթ տ'Ազիւրի վրայ: Երբ ճամբորդը կը հասնի Պէյրութի օդակայանը որ աշխարհի ամէնէն արդիական եւ կատարելագործուածներէն է, արդէն կը հանդիպի առաջին հրաւէրին, ֆրանսերէն գրուած.

— «Բարի գալուստ Լիբանանի մէջ»:

Քոթ տ'Ազիւրեան Փարիզ մըն է իսկապէս, Պէյրութը իր կապոյտ եւ հանդիստ ծովով, երկար ծովեզերեայ ճամբով, անմիջական եւ գեղեցիկ լեռներով: Ամերիկեան կառքերը բոլորը ձեղի կ'անցընեն գոյնզգոյն լոյսերու մէջէն եւ պանդոկներու կամ գիշերային վայրերու անունները կրկին ձեղի կը յիշեցնեն՝ Փարիզը: «Էտէն - Րոք», «Ռիվիերիան», «Սէն Ժորժ», «Պիարից» կամ անդին «Թապու», «Նուվէլ Էվ», «Լիտօ», «Լ'Ամիրալ» չեն կըրնար ենթադրել տալ որ արաբական աշխարհ էք:

Կառքերու վարձկանութիւնը աժան է, 35 ֆրանք լիտրը: Ճիշդ է որ սեւ ոսկին հեռու չէ:

Լիբանանեան հանրապետութիւնը ունի 55 առ հարիւր քրիստոնեաներ եւ ժողովուրդին 80 առ հարիւրը ուսեալ է: Լոյս կը տեսնեն աւելի քան երկու հարիւր հրատարակութիւններ, եւ այս մամուլը որ ազատ է շատ ազդեցութիւն ունի Միջին Արեւելքի մէջ: Կարգ մը թերթեր նոյնիսկ արգիլուեցան Եգիպտոսի մէջ, որովհետեւ շատ չափաւոր լեզու մը կը գործածէին: Այս ամբողջ երեւոյթներով Լիբանան աւելի շատ արեւմտեան երկիր է քան արաբական:

Թղթակիցը կը նկատէ նաեւ եթէ անցորդը կամ սովորական մահկանացուն որ անգլիատեաց է, կը սկսի նաեւ ֆրանսատեաց ըլլալ, որովհետեւ չի հասկնար ֆրանսական քաղաքականութիւնը: Ազատութեան երկիրը կը նկատէ Ֆրանսան եւ չի հասկնար անոր դիրքը Սուէզի եւ Ալժերիոյ մասին: Յետոյ շատ ընդվզեցուցիչ կը գտնէ Ֆրանսայի օժանդակութիւնը Իսրայէլի: Բայց հակառակ այս բոլորին Լիբանանցին բացարձակ դիրք երբեք չի բռներ Ֆրանսայի դէմ, վասն զի ինք ալ թրծուած է ֆրանսական քաղաքակրթութեամբ, եւ չի կրնար մոռնալ իր սէրը հանդէպ անոր մշակոյթին, ժողովուրդին:

Լոյս կը տեսնեն չորս ֆրանսերէն օրաթերթեր եւ քանի մը շաբաթաթերթեր: Կան 140 ֆրանսական դպրոցներ, (104 տարրական, 36 երկրորդական), երկու հազար լիբանանցի ուսանողներուն հարիւրին վաթսունը կը յաճախէ ֆրանսական համալսարանները, իրաւագիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, գրականութիւն, կապուած Լիոնի համալսարանին:

Դժբախտաբար խախուտ է Ֆրանսայի դիրքը մշակութային, ինչպէս նաեւ տնտեսական գետնի վրայ:

Հակառակ Ֆրանսական Մշակոյթի ա-

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պիոներներու պալատը.— Մենք այստեղ այցելեցինք Գառնի եւ Գեղարդ երթալէ առաջ, բայց մոռցայ նախապէս գրել: Երբ ներս մտանք նրբանցքներու մէջ կը վխտային հայկակները: Առաջնորդուեցանք տնօրէնին քով, որ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ տուաւ բացատրութիւններ այդ հաստատութեան դերի մասին: Ուր ամէն աշակերտ իր դասերէն դուրս կ'առաջնորդուի արուեստի կամ արհեստի զանազան ճիւղերու մէջ իր բնածին տաղանդը զարգացնելու:

Մեր երախտաշատ ու ձեռնհաս բարեկամը մեզ առաջնորդեց տեսնելու փոքրիկ աղջիկներու պարը, 7 – 8 տարեկանէն ըսկսեալ: Նուագի ընկերակցութեամբ: Նուագողները իրենք ալ պատանիներ: «Հայկական» պար կ'ըսենք երբեմն արտասահմանի մէջ, շնորհալի աղջնակի մը պարին, բայց կարելի չէ համեմատել Երեւանի աղջիկներու այնքան ճկուն ու ինքնատիպ շարժումներուն հետ: Կը դերսիս անոնց հայկականութենէն, կ'ըսես տանիմ սա փոքրիկ հրեշտակը եւ տանիմ Փարիզ ցոյց տալու թէ «հայկական» պարը ինչպէս կ'ըլլայ···

Կարգը պատանիներունն է, 12 - 14 տարեկան, կ'ոստոստեն եւ կ'ուզեն որ մենք ալ մասնակցինք իրենց պարին: Մերժողներ եղան, բայց Աստուած վկայ, ես չկըրցայ անտարբեր ըլլալ 105 քիլօ ծանրութեամբս եւ ճերմակ մազերովս, պատանեկիկը գիս խաղցուց: Ես այլեւս էութեանս տէրը չէի եւ մանչուկին շուրջը խոշոր արջի մը նման դարձայ, խլելով ծափեր:

Հետզհետէ այցելեցինք ձեռագործներու բաժինը, նուագի բաժինը, օդանաւի մասնագիտութեան բաժինը: Երիտասարդ նըկարածները թնդացուցին մեր պետական քայլերգը եւ երկու աղջիկներ կարդացին արտասանեցին Իսահակեանէն եւ Չարենցէն: Զմայլելի էր փոքրիկ աղջկան «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն: Կը զգաս իսկապէս արեւահամ բառը: Եւ յայտնապէս կը նկատես վերածնունդը: Հայրենասիրութեան ալիքը կը բարձրանայ էութեանդ մէջ, արցունքները կը հոսին, 50 – 60 տարեկան մարդ, տղու մը պէս կը հեկեկայ: Հայրենիքի կարօտն է որ կը խլէ ուրախութեան արցունքները: Հայրենիքը իր վերելքին մէջն է:

ՍԵՒԱՆ.— «Խօր Սեւանն ենք գնալու, ընկեր Տօնիկեան» կ'ըսէ Լենա, մեզ առաջնորդող լեզուագէտ եւ լեզուանի աղջիկը:

— Ճամբա՞ն էլի Գեղարդի ճամբուն է նման, կը հարցնեմ:

= Ոչ, Սեւանի ճամբան ասֆալթապատ է, նա մեր լաւագոյն ճամբաներից, վեցից մէկն է, որ տանում է Կիրովական, Թիֆլիս, Մոսկուա:

— Իշխան ձուկը պիտի ճաշակե՞նք, Լենա:

= Այո, էն տեղ «մինիւթկա» կայ, հոն պիտի ճաշենք, ամենայն ապահովութեամբ դուք իշխան ձուկը կ'ունենաք:

— Ի՞նչ է «մինիւթկան», Լենա:

= Դա ճաշարանին ենք ասում, որ ասել է թէ վայրկենական պատրաստում է ուզածդ:

Կը մեկնինք Սեւան, շուրջ 75 – 80 քիլոմեթր կ'անցնինք Աբովեան, Աշտարակէն ակամայ կը սկսիս կմկմալ, «Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ»···· Երեւանէն - Սեւան մօտ կէս ճամբան լեռները լերկ են, բայց միւս կէս ճամբան կան արտեր, կը տեսնուին նոյնիսկ սեւ հողեր, եւ մեքենաշարժ արօրը կը բանի: Քարերու պատճառաւ տեղ - տեղ կղզիացած անմշակ մասեր կը մնան, բայց կրկին մխիթարական է որ գոնէ բաներ մը կը բուսնին:

Երեւանը տաք էր, բայց երբ Սեւան հասանք, արդէն ցուրտ կ'ընէր, կարծեմ 1950 մեթր բարձրութիւն ունի Սեւանը Երեւանէն: Կը հասնինք վերջապէս պատմական Գեղամայ լեռները, որոնք կը շրջապատեն Գեղարքունի — Գեղամայ կամ Սեւանայ լիճը: Կղզին դարձած է թերակղզի, որովհետեւ ջուրը 12 մեթր իջած եւ 90 մեթր խորութիւնը 78ի է հասած, Սեւանգես ելեկտրակայանն է ջուրի նըւազման պատճառը: Բազմաթիւ գետեր ու առուներ կը թափին լճին մէջ, իսկ անկէ դուրս կուգայ միայն Հրազդանը: Պետութիւնը միջոցներ կը խորհի նուազման առաջքն առնելու համար:

Կառքը կը սուրայ թերակղզին ուղղութեամբ եւ կը հասնինք երկաթեայ դրան առջեւ, բայց պահակը կը մերժէ դուռը բանալ: Մեր առաջնորդները, երեք հոգի, չեն կրնար համոզել դռնապանը: Մարդը պատրաստ է մեռնելու, բայց անդրդուելի կը մնայ: Վերջապէս հարկ եղաւ մինչեւ կղզին մարդ ղրկել որ հրաման բերէ դռնբացէքի: Գովելի է երկու կողմերուն ալ յամառութիւնը: Մէկը հիւր ունի, կ'ուզէ բացառութիւն ձեռք բերել: Միւսը զինուորի պարտականութիւն ունի, կը ճանչնայ միայն իր պաշտօնը: Հրամանը եկաւ ու ներս մտանք:

Անմիջապէս մեզ առաջնորդեցին նաւակներու վրայ եւ պտտցուցին: Ջուրը խաղաղ էր ու փայլուն, արծաթեայ: Բայց զարմանալի բան մը պատահեցաւ: Հազիւ 200 մեթր հեռացած էինք եզերքէն, հով մը սկսաւ փչել, ուժեղ անձրեւ մը տեղաց, եւ խոշոր ալիքներ խրտչեցուցին: «Յովնանը մէջերնիս է», պոռացի եւ կամ բոլորս Յովնան ենք հոս:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(7) (Շար.)

Վրիպակ.— Թիւ 5ին մէջ, Գ. սիւնակ, 6րդ տող սեղանը կարդալ՝ Սեւանը:

ռաքելութեան, Ֆրանսական համալսարանը հետզհետէ կը կորսնցնէ ի շահ ամերիկեանին։ Այս կացութեան գլխաւոր պատճառներն են Անգլեւսաքսոններու նիւթական միջոցները, մեծ դրամագլուխները, ապարէգի դիւրութիւնները, ընծայուած ուսանողներուն։

Վտանգը աւելի մեծ է տնտեսական մարզին մէջ, հակառակ ստորագրուած վերջին համաձայնութիւններուն։

Մեծ ընկերութիւններ, անգլիական եւ ամերիկեան, երբ նոր եւ զօրաւոր դրամատուններ Պէյրութի մէջ (ամերիկեան) պատրաստ են հասնելու ուր որ Ֆրանսան չի կրնար հասնիլ։

Ուրիշ վտանգ մըն ալ կը սպառնայ. — Լիբանանեան կառավարութիւնը կրնայ, ծայրայեղներու ճնշումին տակ, ծանր տուրքերով փճացնել օտար ընկերութիւնները։ Այդ ծայրայեղները իրենց աչքը յառած են դէպի Գահիրէ։

Ծանօթ են արդէն իր պահանջները, — Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւնը ցարդ կը վճարէր վեց միլիոն լիբանանեան ոսկի, Լիբանանը կը պահանջէ 18 միլիոն…

Լիբանանի արտաքին նախարարին օգնականը, Տոքթ. Նեճիպ Սատակա կը բացատրէր թէ ինչո՞ւ իր երկիրը չիկրնար առանց փոխադարձութեան ենթարկուելու գործադրել Արաբական Դաշնակցութեան որոշումները Ֆրանսայի դէմ. — «Պէյրութի նաւահանգիստը, երկաթուղիի ընկերութիւնը, Սուրիա – Լիբանան դրամատունը, ռատիօ – Օրիանը, ծխախոտի ռեժին, Էօ Լիպէռը, Արեւելքի Պանդոկներու Ընկերութիւնը ուրիշներու կարգին ֆրանսական են։ Ասկէ զատ Լիբանան ապրող Ֆրանսացիներ լիբանանեան ընկերութիւններու մէջ դրած են մեծ դրամագլուխներ (օրինակ 40 առ հարիւր Էօ Լիպան)։ Լիբանանի մէջ ֆրանսական հարստութիւնները կը հաշուեն 24 միլիառ ֆրանք, եւ այս դրամագլուխները մեծ տեղ կը գրաւեն երկրին տնտեսական կեանքին մէջ։ Ցետոյ բանակին մէջ եւ ամէն տեղ ունինք ֆրանսացի խորհրդականներ։ Մօտ 30.000 Լիբանանցիներ կ'ապրին ֆրանսական գաղթավայրերու մէջ, եւ ունին աւելի քան մէկ միլիառ լիբանանեան ոսկի»։

Այս թիւերը ցոյց կուտան թէ ընդհմ խլամութեան եւ տոլարին (Ամերիկացիները 21 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը բերին Լիբանանի), դեր մը կ'իյնայ Լիբանանի։ Պէտք չէ մոռնալ որ շատ մը զարգացած եւ հասուն Լիբանանցիներ դէչ աչքով կը նային Եգիպտոս - Սուրիա – Յորդանան խմբակցութեան։ Պէտք չէ մոռնալ նաեւ թէ հանրապետութեան նախագահը աւանդութեամբ մարոնի քրիստոնեայ մըն է, իսկ կառավարութիւնը քրիստոնեայ եւ իսլամ։

1.200.000 Լիբանանցիներուն կէս միլիոնը կը բնակի Պէյրութ։

Ինչո՞վ կ'ապրին. — Ամէն տեսակ գործով, մայրաքաղաքը ազատ շուկայ է։ Լիբանան ունի նաեւ զբօսաշրջիկներուն համար պատմական վայրեր, Պիպլոս, Սիդոն, Պաալպէք ուր այս տարի գացած էր նաեւ Ժան Քօքթօ, մասնակցելու համար միջազգային փառատօնին։

Ֆրանսան որ դեռ ունի Լիբանանի մէջ նախանձելի դիրքեր, պիտի կրնա՞յ զանոնք պահել, կը հարցնէ թղթակիցը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ ծննդեան 100ամեակի առթիւ, կառավարութիւնը 1955ին որոշած էր յուշարձան մը կանգնել Ծովագիւղի մէջ (նախկին Չպուխլու)։ Քանդակագործ Գ. Բաղալեան աւարտած ըլլալով յուշարձանին շինութիւնը, պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 25ին։ Առաջին առթիւ խօսք առաւ շրջանային գործկոմի նախագահ Յովհ. Ղուկասեան, նկարագրելով գիւղին կատարած յառաջդիմութիւնը։ Խօսեցան նաեւ Մշակոյթի նախարարութեան կողմէ Գ. Ասատուրեան, Հայաստանի խորհրդային գրողներու կողմէ Վ. Պարոնեանի, Նկարիչներու Միութեան կողմէ Ռ. Պարսամեան, եւ Ծովագիւղի «Մուրացան» դպրոցի տնօրէն Գ. Մելքոնեան։ Այս հանդիսութենէն ետք Սեւանի շրջկոմի քարտուղար Վ. Մանուկեան կտրեց պատուանդանը շրջապատող ժապաւէնը։

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ պակասի մասին միշտ կը խօսուի եւ կը գրուի Հայաստանի թերթերուն մէջ։ Կոտայքի Հրազդան գիւղի միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչը, Ռ. Ստեփանեանը հետեւեալ գանգատը կը յայտնէ «Սով. Հայաստան»ի մէջ (2 Հոկտ.). — «Երեւակայեցէք որ երկրորդ դասարանի վաթսուն աշակերտները ռուսերէն լեզուի այբենարան չունին։ Գ. եւ Դ. դասարաններու մէջ կը պակսին ռուսերէն լեզուի 80 դասագիրք, տակաւին 5 – 10 դասարաններու մէջ աշակերտներուն 65 առ հարիւրը թուաբանական դասագիրքեր ստանալու տեղ կը կերակրուի պարապ խոստումներով»։

ԵՐԵՒԱՆ հասան, Սեպտեմբեր 27ին, խումբ մը լեհ լրագրողներ, որոնք Խ. Միութեան մէջ պտոյտ մը կը կատարէին։ Քանի մը օր մնալով Հայաստան, լեհ լրագրողները առիթը ունեցան ծանօթանալու մշակութային, կրթական գործերուն, եւ հետաքրքրուեցան աշխատաւորներու կեանքով։

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ պարտէզը վերջերս երկու նոր տեսակ կապիկներ ստացաւ Հոլանտայէն։ Այս նոր կապիկները շատ կը տարբերին նախորդներէն։ Կը սիրեն ճիշդ ժամուն ճաշել եւ հանգստանալ։ Թէյ կը խմեն գաւաթներէ եւ կ'ուտեն ափսէներու մէջ։ Կենդանաբանական պարտէզը վերջերս ստացած է նաեւ Պաւեան սփինքսը։ Ներկայիս պարտէզը ունի ութը տեսակ կապիկ։ Բերուած են նաեւ երեք նոր արջուկներ Մոսկուայի եւ Հայաստանի անտառներէն։ Կ'աւելնան նաեւ թռչուններ։

«ՏԸՎԻԶ»Ի ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

●

Ենի Սապահ թերթը կը գրէ, Սավա Վափիատիսի դատավարութեան առթիւ.

— Այս մարդուն թղթածրարին քննութենէն եւ դատավարութեան ընթացքին երեւան եկաւ որ Սավա 1000է աւելի յանցանքներ գործած է եւ բոլորն ալ դատական նոյն թղթածրարին մէջ պարփակուած։ Իսկ այդ յանցանքները կապ ունին թրանսֆէրի (փոխադրութիւն) եւ վճարման գործողութեանց հետ։

Սավա օտար վեց երկիրներու դրամատանց մէջ հաշիւ ունի եւ զանազան երկիրներու մէջ ալ գործակիցներ։ Մասնաւորապէս Զուիցերիական դրամատուններուն մէջ գաղտնի հաշիւներ ունի եւ մեծաքանակ գումարներ։ Ստուգուած է որ առ հասարակ «Փանամա» դրօշակով բանող առեւտրական տորմիղի մը տէր է։

Սավայի դրած ֆրանսերէն եւ յունարէն նամակներէն կը հասկցուի որ այս տորմիղին ձգած շահը ամէն տարի կը պահուէր ամերիկեան դրամատուններուն մէջ։ Սավա իր արտասահմանի դրամովը կը վճարէր Թուրքիարնակ այն անձերուն, որոնք ապրանք կը ներածէին, իսկ անոնք ալ կառավարութենէն ստացած «տըվիզ»ները անոր կը յանձնէին։

Այս ձեւով պաշտօնապէս արտասահման փոխադրուած գումարները, յաջորդ գործառնութեանց մէջ կը գործածուէին։ Թէ սեւ սակարան կը ստեղծէր երկրէն ներս եւ թէ լայն չափով «տըվիզ» կը փախցնէր։

Դատական թղթածրարին մէջ գտնուող նամակներէն դարձեալ երեւան եկաւ որ Սավայի գործակցեր են Իսթանպուլաբնակ 390 - 400 Յոյներ։

Արդ, հաստատուած է որ ասոնք յանցաւոր են, սակայն դեռ ոչ մէկ գործողութիւն եղած է։ Ասոնք ալ Սավայի չափ յանցաւոր են։ Ասոնք այսօր ալ տակաւին ամէն ինչ կ'ընեն ձախողեցնելու համար կառավարութեան ձեռք առած տնտեսական միջոցները։ Եւ սխալ տեսակ մը ազգ. պարտականութիւն կը նկատեն։

Ասկէ զատ Սավա մեր երկրին մէջ կ'աշխատի իբրեւ Զուիցերիական դրամատան գործակատար եւ յանուն այս դրամատան պայմանագրութիւններ կը կնքէ։ Թղթածրարին մէջ գտնուեցան ֆրանս. պայմանագրութեան թուղթեր։

Ըստ այս թուղթերուն, Սավա մեր երկրին մէջ 3200 հայրենակիցներուն համար Զուիցերիական դրամատան մէջ հաշիւ բացած է։ Ըլլայ Սավան կամ հելէն հիւպատոսարանի գործակատար Խրիսթօն կամ «տըվիզ»ի ուրիշ մաքսանենգներ, մէկ մարդու գործ չեն այս բոլորը։ Ասոնք բոլորն ալ մէկ նպատակ կը հետապնդեն։ Այլապէս Թուրքիոյ մէջ պիտի չմնար առեւտրական տորմիղի տէր եւ վեց օտար դրամատանց մէջ միլիոններ ունեցող Սավան, որ առանց ձերբակալեալ վիճակի կը գտնուի այսօր։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մշակոյթի նախարարը, Պ. Անդրանիկ Շահինեան, որ վերջերս Դամասկոս կը գտնուէր, խորհրդային արուեստագէտներու հետ, այցելելով Պէյթեատինի պալատը, ընդունուած է Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին կողմէ։ Այս առթիւ Քամիյ Շամուն Մայրիներու Ա. կարգի շքանշանով պատուած է Հայաստանի նախարարը։

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՍՈՐԻՆԵՐՈՒ պատրիարք, Կարդինալ Թափունի, Հոկտեմբեր 8ին այցելութիւն տուած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցած է ի ներկայութեան Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Խորէն եպիսկ.ի, Ճէզիրէի առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վ.ի եւ Արտակ վարդապետի։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Հոկտեմբեր 9ին այցելած է Լիբանանի արտաքին նախարար Սէլիմ Լահուտի, այս վերջինին բնակարանին մէջ։ Հայրապետին կ'ընկերանային Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն եպիսկ., Ճէզիրէի առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վ., Արտակ վրդ. եւ երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթ։ Նախարարը ջերմ ընդունելութիւն մը ցոյց տուած է իր հիւրերուն եւ խօսած է հայ համայնքը հետաքրքրող հարցերու մասին։

ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ «Ակն ընդ Ական»ը, շարժանկարի կը վերածուի Պ. Քայաթի կողմէ, Սպանիոյ մէջ։ Այս շարժանկարը առաջին ֆրանսական ժապաւէնը պիտի ըլլայ վիսթավիզիոն ձեւով։ Շարժանկարը կը լրանայ ապրիլին։ Ցետոյ Փարիզէն զատ պիտի ցուցադրուի Ամերիկայի եւ Լիբանանի մէջ։ Այս առթիւ Վ. Քաչա պիտի երթայ Պէյրութ, անձամբ ներկայացնելու համար շարժանկարը։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՐՍԱՅԼԻ շրջանին բնակիչները կը գանգատին թէ ջուրը այնքան աղտոտ է որ կարելի չէ խմել։ Լուի ԺԴ.ի օրով շինուած ջրամբարները տղմոտ ջուր մը կը հոսեցնեն, որ կը վնասէ ճերմակեղէնի լուացարաններուն ալ։ Փաստաբան մը կը գանգատի թէ երբ իր տան բաղնիքը մըտաւ, տեսաւ որ կարմիր որդեր կը վխտան ջուրին մէջ…

ՄՈՍԿՈՒԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ արտաքին գործերու նախորդ նախարարը, Մոլոթով, որ հրաժարեցաւ անցեալ Յունիսին, այժմ նուիրուած է մշակոյթի գործերու եւ կը ջանայ նոր գիծ մը յօրինել արուեստի համար։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ եւմտական պաշտօնատան ֆրանսացի պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համայնավար կուսակցութիւնը վերակազմուած է, համաձայն Փարիզ հասած տեղեկութեանց։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)
Բ. ԳԻՐՔ

●

8. — ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Կնոջ արիութիւնը խորտակում էր անբարտաւան թագաւորի մեծամտութիւնը, որ իր վրանում նստած, տեսնում էր նրանց տանջանքները, լսում էր նրանց սառն հառաչանքները, եւ լի սանդարամետական բարկութեամբ վրդովւում էր, ալեկոծւում էր, նկատելով, որ իր անօրինակ բարբարոսութիւններն անզամ մընում են ապարդիւն, մնում են առանց ազդեցութեան…

Նա ցած իջաւ թախտից, եւ դուրս եկաւ վրանից։ Նրա հետ դուրս եկան Մերուժան Արծրունին եւ Վահան Մամիկոնեանը։ Ամբողջ աւագանին, բոլոր դրանիկները, որ կանգնած էին նրա վրանի մուտքի հանդէպ, ընկան գետնի վրայ եւ երկրպագութիւն մատուցին։

Նա նստեց իւր ձին եւ դիմեց բանակը։ Նրան հետեւում էին Մերուժան Արծրունին եւ Վահան Մամիկոնեանը։ Իսկ նրանց ետեւից գնում էին արքայական թիկնապահները, ամէնքը ձիաւորուած։

Թէ ինքը թագաւորը եւ թէ իւր ձին վառւում էին ոսկու եւ գոհարների մէջ։ Ձիու գաւաթի վրայ փայլում էր մի ճաճանչաւոր մահիկ։ Բանակը դիտելուց յետոյ, նա դիմեց դէպի այն կողմը, որտեղ կատարւում էր բարբարոսական գործողութիւնը։

Խորին ուշադրութեամբ անցնում էր նա մերկանդամ կանանց շարքերի միջով եւ նայում էր խարազանչիների վրայ։ Մէկը նրանցից գայրացած կերպով ձայն արձակեց.

— Շապուհ, այդ վայել չէ մի թագաւորի, որ իրան հասարակաց հայր է կոչում։ Հրապարակապէս խայտառակելով պատուաւոր կանանց, դու խայտառակում ես քեզ։ Քո բոլոր զօրութեամբ, տկար կնոջ հետ այդպէս վարուելով, դու ապացուցանում ես քո հոգեկան ողորմելի տկարութիւնը։

Նա ձիու գլուխը պահեց ու, դառնալով դէպի Մերուժան Արծրունին հարցրեց.

— Ո՞վ է այդ կինը։

— Սիւնեաց Անդովկ իշխանի տիկինն է, — պատասխանեց Մերուժանը։

Վահան Մամիկոնեանը ամօթից, թէ խղճի խայթից, գլուխը քարշ ձգեց։ Սիւնեաց Անդովկ իշխանը Մամիկոնեանի փեսան էր, եւ այդ պատկառելի տիկինը նրա հօր քոյրն էր։ Այդ պատկառելի տիկինը, մի եւ նոյն ժամանակ, Հայոց, Թագուհու Փառանձեմի մայրն էր։ Որովհետեւ Արշակ թագաւորը ամուսնացած էր Սիւնեաց Անդովկ իշխանի դստեր, Փառանձեմի հետ։

Լսելով Անդովկի անունը, Շապուհի բըպառնալի դէմքի վրայ անցաւ մի դառն ծիծաղ։

— Դու ինձ նախատում ես, տիկին, ասաց նա հեգնական ձայնով։ Դու ինձ նախատում ես, որ ես թագաւորապէս չեմ վարւում։ Ապա այն վայելո՞ւչ էր, ապա այն լա՞ւ էր, Տիկին, որ քո ամուսին Անդովկ իշխանը գերի վարեց իմ նախորդ Ներսեհ արքայի ամբողջ կանանոցը, եւ Արեաց տիկնանց - տիկնոջը յափշտակեց տարաւ Սիւնիք։

— Եւ անվայել չէր, Շապուհ, — պատասխանեց արիասիրտ տիկինը։ Իմ ամուսինը, իրաւ է, քո նախորդ Ներսեհ արքայի կանանոցը գերի վարեց։ Բայց ո՞րտեղից։ Պատերազմի դաշտից, իր մեծ յաղթութիւնից յետոյ։ Իսկ դու գողի նման մտար իմ ամուսնի անտէր ու անպաշտպան ամրոցը եւ նրա ընտանիքը յափշտակեցիր։ Եթէ իմ ամուսինը Բիւզանդիայում չգտնուէր, դու այդ գողութիւնը անել չէիր կարող։ Նա իւր գերիների հետ վարուեցաւ այնպէս, որպէս օրէն էր մի ազնիւ իշխանի։ Նա Ներսեհի կանանցից ոչ մէկի քօղը չբարձրացրեց։ Իսկ դու մեզ մերկանդամ ակնդնեցրել եւ այդ հրապարակի վրայ։ Նա Ներսեհի կանանցը արքայավայել պատուով պահելուց յետոյ, դարձեալ պատուով յետ ուղարկեց։ Իսկ դու քո կին գերիների բարբարոսութեամբ բարձրացնում ես այդ երկաթեայ անարգ սիւների վրայ։ Ամօթ քեզ, Շապուհ, դու արտատւորեցիր թէ թագաւորի մեծութիւնը եւ թէ մարդու առաքինութիւնը։

— Մի նախատիր ինձ, տիկին, — ասաց նա գայրացած կերպով։ Անմոռանալի են ինձ համար Սիւնեցիները հասցրած տառապանքները, եւ անբուժելի են իմ սրտում քո ամուսնի դրած վէրքերը։ Նա չէ՞ր, որ հրդեհեց, աւերակ դարձրեց իմ մայրաքաղաք Տիզբոնը, եւ իմ բոլոր գանձերը աւարի առեց։ Մինչեւ այսօր Տիզբոնը չէ կարողանում մոռանալ քո ամուսնի հասցրած հարուածները, մինչեւ այսօր իմ արքունիքի դարպասուն գրուած է մոխրով լի սանդը, որը ծիծաղելով ողբում են, եւ անիծելով ասում են. «Սիւնեաց իշխանների տէրութիւնը, եւ նրանց կեանքն ու զօրութիւնը, թող այդ մոխրի նման փոշի դառնայ»… Եւ ես փոշի կը դարձնեմ…

— Այդ դեռ ես Աստուած գիտէ, Շապուհ.. պատասխանեց տիկինը, եւ նրա վշտալի աչքերը վառուեցան բարկութեան կրակով։

ՐԱՖՖԻ

ՎՐԴՈՎԻՉ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ

Պաղտաէն կը հեռագրեն թէ իրաքեան զօրքը, որ չորս ամիսէ ի վեր համախըմբուած է սահմանագլուխին վրայ, Յորդանան պիտի մտնէ, անմիջապէս որ օգնութիւն խնդրուի: Այս մեքենաչարժ զօրամասերը ունին նաեւ ռազմական օդանաւեր:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իրաքի զինուորները պիտի գործակցին Յորդանանի զօրքին համաձայն 1947ի բարեկամական դաշինքին: Յորդանանէն Սուրիա հասած ճամբորդներ կ'ըսեն թէ իրաքեան յառաջապահներ տեսած են Մաֆրաքի մէջ եւ թէ մնացեալ զօրամասերը պիտի հասնին քանի մը օրէն:

Հոկտ. 14ին ժողով մը տեղի ունեցաւ Ամմանի մէջ, մասնակցութեամբ Յորդանանի եւ Իրաքի ներկայացուցիչներուն եւ նախագահութեամբ Թագաւորին: Իրաքի պատուիրակութեան նախագահն էր գահաժառանգ իշխանը: Ժողովին կը մասնակցէին Յորդանանի վարչապետը եւ սպարապետը: Օրակարգի գլխաւոր նիւթն էր զինուորական պատրաստութիւնը: Այս ժողովէն առաջ, նախարարական խորհուրդը հինգ ժամ նիստ գումարելով քննեց Յորդանանի պաշտպանութեան միջոցները:

Մինչ այս մինչ այն, մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Իսրայէլի մէջ: Արտաքին նախարարը, Տիկին Կոլտա Մէյր, զեկոյց մը հրատարակեց, աղդարարելով թէ Իսրայէլ վճռած է դիմագրաւել սպառնացող վտանգը: Այս առթիւ հաստատեց թէ անգլիական դեսպանը Հոկտեմբեր 12ին հաղորդած է թէ հաւանական է որ իրաքեան զինուորներ մտնեն Յորդանան եւ այնտեղ մնան երկար ատեն: Տիկին Կոլտա դիտել կուտայ թէ Իրաք երբեք զինադադար չէ կնքած Իսրայէլի հետ եւ թէ վարչապետ Նուրի Սայիտ վերջերս յայտարարութիւններ ըրած է «որոնք կը սպառնան բուն իսկ Իսրայէլի գոյութեան»: Ահա այդ խօսքերը.— «Իսրայէլարաբական վէճին կարգադրութիւնը կրնայ պարտադրուիլ Իսրայէլի»:

Թէլ Ավիվի մէջ կը կարծեն թէ իրաքեան զինուորներու շարժումները մաս կը կազմեն յատուկ ծրագրի մը, հողեր կորզելու եւ արմատապէս փոխելու համար Միջին Արեւելքի դրութիւնը, ինչ որ ուղղակի վտանգ մը պիտի կազմէ Իսրայէլի հողային ամբողջութեան համար:

Իսրայէլի դահլիճը նիստ կը գումարէ ամէն օր, ի նախատեսութիւն յարձակման մը: Փարիզի, Լոնտոնի, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի դեսպաններն ալ կանչուած են, խորհրդակցելու համար:

× Իրաքի Թագաւորը ունկնդրութեան ընդունեցաւ իւլէմաներու պատուիրակութիւն մը եւ Պաղեստինի Օգնութեան Ընկերութեան նախագահը, որոնք խնդրեցին կարելի եղածին չափ շատ զօրք ղրկել Պաղեստինի ճակատը եւ կամաւորներ արձանագրել, դրամական միջոցներ ճարել այս վերջիններուն զինավարժութեան համար: Պատուիրակութիւնը խնդրեց նաեւ նուէրներ հաւաքել, սրբազան պատերազմի ոգի մը ստեղծելու համար եւ յայտարարութիւն մը հրատարակել, ըսելով թէ կառավարութիւնը երբեք պիտի չհաւանի հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ: Խնդրեց նաեւ միջազգային կարգուսարք հաստատել Երուսաղէմի համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարին փակման նիստին մէջ, փոքրամասնութիւնը անջատուեցաւ, առաջնորդութեամբ Պ. Անտրէ Մորիսի: Իրեն միացան նախկին վարչապետ Քէյյ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր: Բոլորը միասին առանձին կուսակցութիւն մը պիտի կազմեն, ուժ տալով կի Մոլէի դահլիճին, ուր 13 արմատական նախարարներ կան: Կռուախնձորը Ալժերիոյ խնդիրն էր, իսկ պայքարը ուղղուած է նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի դէմ, որ մեծամասնութեան կողմէ վերընտրուեցաւ իբրեւ փոխ-նախագահ կուսակցութեան: Բուռն տեսարաններ պարզուեցան վիճաբանութեանց ընթացքին: Պահ մը ժխորը այնքան սաստկացած էր որ չատեր սկսան «Մարսէյեզ»ը թնդացնել: Նախագահը յայտարարեց.—Նոյնիսկ Մարսէյեզը միջոց մը չէ լռութեան դատապարտելու համար ատենախօսները»:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ջորեքշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահը:

Նիւթ՝ կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ:

Ի՞նչ կարելիութիւններ կան եւ ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել:

Հաւաքոյթին կը նախագահէ՝

Պ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Խօսք կը տրուի բոլորին, անհատ եւ կազմակերպութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՆԻՋԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 800 փրանք

Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ին:

***

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. Հատոր

Հատորին կէսը կը պարունակէ անհամբերութեամբ սպասուած նորութիւն մը — ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (1820 – 1955).

Գրեց՝ ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գին 1000 փր. Դիմել «Յառաջ»ին

***

ՔԷՆՔԻ ՏԱԿ

Արձակ էջեր

Գրեց

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպագրութիւն՝ Վենետիկ–Ս. Ղազար 1956

ԳԻՆ 500 ՖՐ.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Տարեկան ցերեկոյթ–պարահանդէսը ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ՝ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ՄԱՅԻՍ 12ին:

●

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 փրանք:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.:

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, Հրատարակութիւն, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր:

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր): Գինը՝ 800 Ֆր.:

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1000 Ֆրանք:

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1000 Ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անթառամ (Վարդերես) Պալեան կը փնտռէ հօրեղբօր տղան, ընիկ Դաւրացի, Մուշու վարպետի տղան՝ Պարգեւ Պալեան, որ զինուոր էր 1942ին Հայաստանի մէջ:

Տեղեկացնել Պ. Սրնըքճեանի,

36, Rue Jacquard, Velizy Villacoublay France (S. et O.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Ստոյգ տեղեկութիւն տուողին հինգ հազար Ֆրանք պարգեւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթ իրիկոյ, Բատէի վերնայարկը կը ներկայացուի զուարճալի ժապաւէն մը՝ «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Ա. Ֆրանսայի մէջ», զոր պատրաստած է Պ. ԳՐ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Յարակից լուսաբանութիւններ եւ ներածական մանյէթոֆոնի վրայ, Կաթողիկոսին ճառերէն մասերով:

Մուտքը ազատ է:

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Սրբուհի Աստուածատուրեան (ծնեալ Պօչնաքեան) 1000ական Ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան եւ Կապոյտ Խաչի կայանին:

Նոյն առթիւ հայրենակից մը 500 Ֆր. կը նուիրէ, անմիջական ծախքերուն համար:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հ. Աբէլեան կը նուիրէ 1000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Հայ Կարմիր Խաչի Ցէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին, Տիկին Կիւլիզար Սահակեանի մահուան առթիւ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՀԱՄԱՐ

Առնուվիլի Եկեղեցւոյն հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մարիամ Ակոնայեանի կողմէ հաւաքուած 10,000 Ֆրանքի գումարը ի նըպաստ Ազգ. Սրահի շինութեան ֆոնտին:

Նախորդ գումար	364,000 Ֆր.
Նոր նուէր	10,000 Ֆր.
Ընդհ. գումար	374,500 Ֆր.

ԼԵՈՆԻ ՀՈՒՐՆԱՎՈՒՐԵԱՆ

ՌԷՄՈՆ ԱՔՃԷԵԱՆ

Ամուսնացած

Նիս 14 Հոկտ. 1956 Քան-Լապօքա

*

ԱՐՄԻՆԷ ԳԱՄԲԱՐ

ԺԻՐԱՅՐ ՔԵԼԲԵԹԻՆՃԵԱՆ

Նշանուած

6 Հոկտ. 1956

Ժընեւ Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ բոլոր համակիր երիտասարդները եւ անդամները մասնակցելու իր առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին:

Կը հրաւիրուին անխտիր բոլոր այն երիտասարդները որոնք մտադիր են յետագային անդամակցելու Նոր Սերունդին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, ի նպաստ մանուկներու օգափոխութեան կայանի, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, ժամը 4էն 12:

Salle de la Rue Voltaire

Նուագախումբ՝ հանրածանօթ՝

BACHICHA ET SA GRANDE FORMATION

Անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ:

Շարանթօն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը Լ'Իւնիօն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16էն 24

GRAND HOTEL

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր համակիրները եւ անդամները տարեշրջանին առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ֆուայէ Միւնիսիփալ, 23 ռիւ տը լ'Ապէ Լըմիր, Անիէռ (Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք):

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՊԷԼՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պէլվիլի շրջանի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցի կրթ. մարմինը, ուրախութեամբ կը յայտնէ որ հինգշաբթի օրուան հայերէնի դասախօսութիւնները արդէն սկսած են, ուսուցչուհի նշանակուած է Տիկին Հերմինէ Բաբերդեան, ֆրանսական կրթ. հաստատութիւնը տրամադրած է իր սրահները: Հասցէն է 48 ռիւ տէ Սօլիթէռ:

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ սիրով առաջնորդեն իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշխոյժ երիտասարդ մը 16 - 17 տարեկան խանութի մը մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

Bonnetterie de L'Aube et du Nord

(Chedikian)

285, Rue St. Denis

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարկէն Սիւնի խումբին տարեկան պարահանդէսը 20 Հոկտ., մինչեւ լոյս:

Salons du Rex-Dancing, 4 Rue Faure

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները եւ համակիրները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանուորներ շէնքերու շինութեան համար: Դիմել՝

L. Donikian

52, Rue Gustave Courbet, Bagneux

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 17 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7708 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3519

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԻՔԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

... Դարձանք աշխարհացրիւ հօտ, ահալին ժառանգութիւն մը ձգելով Եկեղեցւոյ իշխաններու իմաստութեան եւ բարեհաճութեան :

Հետզհետէ ընկրկեցաւ աշխարհական ճակատը, ամէնէն պատասխանատու դիրքերու բանալին յանձնելով հոգեւոր պետերու :

Ունէինք Ազգ. Սահմանադրութիւն, եւ մանաւանդ փորձառութիւն՝ հանրային գործերը լաւագոյնս տնօրինելու համար :

Իյնալով ցամաքէ ցամաք, նախընտրեցինք ամփոփուիլ մեր պատեանին մէջ, իբրեւ բանւոր հօտ :

Այս հոգեբանութիւնը այնքան արմատացաւ ու ծաւալեցաւ, որ ամէն տեղ սկսան հնչեցնել նոր եղանակ մը, — կրօնական համայնք ենք և ուրիշ ոչինչ :

Բնականաբար կացութենէն պիտի օգտուէին Եկեղեցւոյ իշխանները, դառնալու համար ինքնագլուխ եւ ամբերասան :

Հետեւանքը՝ համատարած անտիրութիւն :

Ահաւասիկ վերջին փաստը, — Երուսաղէմի նոր քաոսը, իբրեւ հետեւանք պատր. տեղապահի մը յանձնապաստան և անկաշկանդ գործունէութեան :

Վերջին արտադաղթէն առաջ, Ս. Յակոբեանց վանքը ենթակայ էր Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանին :

Մասնաւոր կանոններով ճշդուած էին անոր իրաւասութիւններն ու պարտականութիւնները :

Ամէն անգամ որ տագնապ մը ծագէր վանքին մէջ, Պատրիարքարանը կը փութար քննիչներ ղրկել, ստուգումներ կատարելու եւ համապատասխան պատիժները տնօրինելու համար :

Քննիչները իրարու յաջորդեցին մասնաւորապէս հաշուեխոյս Ղեւոնդ վարդապետի գեղծումներուն առթիւ :

Վերջին անգամ ղրկուած էր օսմ. կայսրութեան Թղթատարական նախարարը, Ոսկան Մարտիկեան, որուն տեղեկագիրը եւ վերակազմութեան ծրագիրը դեռ քանի մը տարի առաջ լոյս տեսան :

Այս բոլորը դարձան հում նիւթ պատմութեան համար :

Ս. Յակոբեանց վանքը համարուեցաւ ինքնիշխան հաստատութիւն մը, որուն ճակատագիրը կախում ունէր Միաբանութեան հայեցողութենէն եւ օրուան պատրիարքին հեղինակութենէն :

Վանքը տեսաւ հանդարտ եւ բարգաւաճ օրեր, յաճախ ալ ծանր ցնցումներ :

Թերեւս ոչ մէկ ատեն այնքան չեշտուած էր անտիրութիւնը, որքան վերջին պատրիարքին վախճանումէն ի վեր :

Անտիրութիւն՝ այն իմաստով որ դուրսէն ոչ մէկ իրաւասու իշխանութիւն կրնայ միջամտել: Ոչ մէկ ազգային հակակշիռ, տարիներէ ի վեր:

Յարդ կը կարծուէր թէ վանքին տէրն ու տիրականն է Միաբանութիւնը, իր ներքին կանոնագրով եւ աւանդութիւններով :

Ահա կը հաստատուի թէ բուն տէրն ու տիրականը պատր. տեղապահն էր, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ գործերը կը վարէր իբրեւ տեսակ մը դիկտատոր :

Եւ երբ վարագոյրը պատռեցաւ, իբրեւ հետեւանք անակնկալ յայտնութեան մը — «Կայենական արարք», ինչպէս կ՚ըսէ պաշտօնական ամբաստանագիրը—ամենազօր տեղապահը անհետացաւ նոյնքան խորհրդաւոր պարագաներու մէջ, ինչպէս եղած էր իր եօթնամեայ գործունէութիւնը եւ «գայթակղալից կեանքը» :

Միաբանական ժողովը բանաձեւած է իր մեղադրանքները, միաձայնութեամբ :

Կը մնայ գիտնալ թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ բարձրաստիճան կղերը, գլուխն ըլլալով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որուն քով ապաստանած է ամբաստանեալը, միշտ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ՎԻՃԱԿ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՋԱՆԱՅ ՀԱՆԳՍՏԱՑՆԵԼ ԻՍՐԱՅԷԼԸ.— ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԴԻՄԵՑ.— ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վերջին լուրերն ալ կը հաստատեն թէ կացութիւնը միշտ անորոշ է Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք Իրաքի զինուորական շարժումներուն, որոնք կը կատարուին Անգլիոյ հաւանութեամբ : Այս վերջինը ամէն միջոց կը փորձէ, համոզելու համար Իսրայէլը թէ Իրաքի զինուորները Յորդանան մտնելով պիտի ապահովեն խաղաղութիւնը եւ վտանգ չեն սպառնար: Իսկ Իսրայէլ դիտել կուտայ թէ հաւասարակշռութիւնը պիտի խանգարուի Միջին Արեւելքի մէջ, եթէ Իրաքի զինուորները Յորդանան մտնեն :

Յորդանան Ապահովութեան Խորհուրդին դիմեց Հոկտեմբեր 15ին, խնդրելով անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, վերջ տալու համար այն ծանր կացութեան որ կը տիրէ սահմանագլուխին վրայ: Միւս կողմէ, Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս կը գանգատի թէ իր ձեռնարկները կը ձախողին, որովհետեւ Իսրայէլ կը մերժէ գործակցիլ: Զօրավարը Ազգաժողովին լուրջ ուշադրութեան յանձնած է այս ծանրակշիռ պարագան :

Կը կարծուի թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ պիտի գումարէ վաղը, հինգշաբթի, քննելու համար Յորդանանի բողոքը որ մասնաւորապէս հիմնուած է Հոկտեմբեր 11ի արշաւին վրայ: Իսրայէլ թոյլ չի տար որ զինադադարի յանձնախումբը քննութիւններ կատարէ :

Իսրայէլի վարչապետը, Պեն Կիւրիոն Հոկտ. 15ին ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, յայտարարեց.

— «Իսրայէլ երբեք պիտի չատանձնէ կանխարգել կամ ուրիշ տեսակ պատերազմի մը նախաձեռնութիւնը : Միջին Արեւելքի կացութիւնը պղտորեցաւ երբ Ջեխոսլովաքիա զէնք ճարեց Եգիպտոսի : Այս է յարաբերութեանց լարման ամէնէն կարեւոր ազդակը: Երկրորդ պատճառը Սուէզի տագնապն է, զոր նոյնպէս գնդ. Նասըր ստեղծեց, Խորհրդային ճակատի բանբերին յայտարարութեան համաձայն, զէնքի այս առեւտուրը կատարուած է ի շահ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան, զօրացնելու համար արաբ ժողովուրդին անկախութիւնը : Իրականին մէջ, այս ձեռնարկին արդիւնքը եղաւ սաստկացնել յարաբերութեանց լարումը այդ շրջանին եւ ամբողջ աշխարհի մէջ»:

Վարչապետը յետոյ ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսայի որ ռազմական օդանաւեր ղրկած եւ ուժ տուած էր զէնքի բոլոր խնդրանքներուն: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Քանատայի որ նոյնպէս օդանաւեր ծախած էր: Այս առթիւ քննադատեց Անգլիան «որ հրասայլեր եւ ուրիշ զէնքեր յանձնեց Եգիպտոսի, երբ այս վերջինը կ՚ըսէր թէ զանոնք պիտի գործածէ Իսրայէլի դէմ»:

Պեն Կիւրիոն յետոյ բացատրեց թէ՝ Իսրայէլի յանձնուած զէնքերը տակաւին անբաւական են եւ թէ դիմումները պիտի շարունակուին Մ. Նահանգներուն մէջ: Միջանկեալ Հիթլէրի նմանցուց Նասըրը «որ կ՚ուզէ հաշուեյարդարի ենթարկել Հրեաները եւ հրէական դրամագլուխը : Մենք ջանքեր կը թափենք ինքնապաշտպանութեան համար: Ահա թէ ինչու անբաւական կը համարենք Մ. Նահանգներուն քաջալերանքները՝ մեզի զէնք ղրկելու համար: Եգիպտոս առանձին ահագին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Երէկ հաղորդած էինք թէ բուռն ցոյցեր կատարուած են Երուսաղէմի մէջ, Տիրան արք.ի վտարման առթիւ: «Այգ»ի թղթակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ այս մասին .—

Ամբողջ Սաղիմահայութիւնը անակնկալի եկաւ: Ամբողջ միաբանութիւնը, վանքին բոլոր Հայերը՝ մեծով ու պզտիկով, Երեքշաբթի գիշեր ոտքի ելան: Մինչեւ Չորեքշաբթի առաւօտ Ս. Յակոբայ զանգակները մահազանգ հնչեցուցին :

Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 8ին ամբողջ միաբանութիւնը, Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտները, մայրապետներ եւ ժողովուրդ, 2-3000ի հասնող բազմութիւն մը մէկ խօսքով, ուղղուեցաւ դէպի Երուսաղէմի կառավարչատունը, արդարութիւն պահանջելու համար : Թափօրին մաս կազմողները կը կրէին ցուցատախտակներ եւ կ՚աղաղակէին, «Կեցցէ արքան», «անկցի Եղիշէն», «Արդարութիւն կը պահանջենք» :

Կառավարիչ Պ. Հասան Քաթեպ իր գրասենեակէն դուրս գալով ընդունեց ժողովրդային պատուիրակութիւնը :

Կառավարիչը խոստացաւ իր կարելին ընել, որպէսզի Տիրան արք.ի մասին արդարութիւնը տեղը գայ :

— Մենք Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանը կը ճանչնանք իբրեւ միաբանութեան ու վանքին պետ :Կը խոստանամ անձամբ ներկայանալ Ն. Վ. Թագաւորին եւ խնդիրը ներկայացնել իրեն :

Բազմութիւնը խաղաղօրէն վերադարձաւ վանք: Մինչ այդ Ամմանի եւ Երուսաղէմի բոլոր Հայերը ի նշան բողոքի փակեր էին իրենց գործատեղիները :

Խաղաղ ցոյցէն վերադառնալէ ետք, ժողովուրդն ու Միաբանութիւնը հաւաքուեցան Ս. Յակոբայ Տաճարին մէջ : Ոստիկանապետը ներկայացաւ եւ հարց տուաւ Տ. Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանին, թէ ինչո՞ւ հաւաքուած են: Սրբազանը պատասխանեց.

— Պիտի աղօթենք մեր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն համար :

Իրաքի առաջնորդ Զգօն Ծ. վարդապետ աղօթքներէն ետք խօսք առաւ եւ անդրադարձաւ ժողովրդային յուզման պատճառներուն :

Պաշտօնանկ Տեղապահ Եղիշէ արք., որ արդէն ատենէ մը ի վեր միայն գիշերները վանք կը մտնէր ու կ՚ելլէր, Սեպտեմբեր 19ին անհետացաւ : Յաջորդ օր հաստատեցինք, որ Սեպտ. 20ին օդանաւով մեկնած է անորոշ ուղղութեամբ :

Պէյրութէն եւ Պոլսէն վանք հասած շատ հաւաստի լուրերու համաձայն, ան ներկայիս կը գտնուի Սովետական Հայաստան : Հաստատեցինք, թէ կիրակի օր պարատարադ ալ մատուցած է. արդեօք Էջմիածնի՞ մէջ: Անշուշտ դեռ Ամենայն Հայոց Հայրապետը դէպքերուն ներքին ծալքերուն ծանօթ չէ, բայց միաբանական ժողովին գեկոյցը օդային թղթատարով ղրկուած է իրենց :

Շատ կասկածելի է, որ Եղիշէ արք. կարենայ Երուսաղէմ վերադառնալ, որովհետեւ ժողովրդային ցասումը աննկարագրելի է :

Չորեքշաբթի գիշեր, Թարգմանչաց վարժարանի մօտ վեց հարիւր աշակերտները, աղջիկներ ու կիներ յարձակում գործեցին վանքին շրջափակէն ներս գտնուող այն տուներուն վրայ, որոնց հետ պաշտօնանկ տեղապահը «մտերմիկ» յարաբերութիւն կը պահէր: Քանի մը կիներ դէչ կերպով խոշտանգուեցան : Բազմաթիւ տուներ ահռելիօրէն քարկոծուեցան:

Առ այժմ կը զոհանամ այսքանով: Յաջորդ թղթակցութեամբ կը հաղորդեմ նորութիւններ :

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ Կ՚ՈՒԶԷ ՈՐ ԻՍՐԱՅԷԼ ԱԼ ՕԳՏՈՒԻ ՋՐԱՆՑՔԷՆ

Արտաքին նախարարը Փարիզ վերադարձաւ Նիւ Եորքէն, ուր գացած էր մասնակցելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին: Փարիզ եկած է նաեւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով, որ երէկ ճաշի հրաւիրուած էր Պ. Փինոյի կողմէ: Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քաղաքական ընդհանուր վիճաբանութիւնը : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են Սուէզ, Ալժերիա, գիներու բարձրացումը եւայլն:

× Ապահովութեան Խորհուրդին փակումէն վերջ, արեւմտեան պետութեանց առաջին գործը պիտի ըլլայ բանակցիլ, շարժման մէջ դնելու համար Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութիւնը : Կը կարծուի թէ անոր 15 անդամները այսուհետեւ իրենց տուրքերը պիտի վճարեն այդ ընկերակցութեան: Գահիրէի մէջ որոշ լաւատեսութիւն կը տիրէ: Մեծ յոյսեր դրուած են Հնդկաստանի շրջուն նախարարին՝ Պ. Մենոնի ազդու միջնորդութեան վրայ :

× Խ. Միութեան Ա. փոխ-վարչապետը, Ա. Միկոյեան առջի օր հրաւիրուած էր Մոսկուայի աֆղանեան դեսպանատան կողմէ սարքուած ընդունելութեան մը : Այս առթիւ պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ Իսրայէլ եւս իրաւունք ունի լիովին օգտուելու Սուէզի Ջրանցքէն: Առաջին անգամ է որ Խ. Միութեան վարիչներէն մէկը այսպիսի յայտարարութիւն մը կ՚ընէ հրապարակաւ :

Պ. Միկոյեան լաւատես կ՚երեւայ Սուէզի տագնապին լուծման մասին: Հարցուցին թէ բոլոր պետութիւններն ալ հաւասար իրաւունքներ ունի՞ն Ջրանցքը գործածելու: «Այո», բացարձակապէս», պատասխանեց: «Իսրայէ՞լն ալ».—Այո՛: Երկար ատեն Իսրայէլի նաւերը չեն կրցած օգտուիլ: Լուրջ բան չէ Ջրանցքը փակել Իսրայէլի առջեւ, վասն զի այդ երկիրը իր առեւտուրին մեծ մասը կը կատարէ Միջերկրականի միջոցաւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը հետեւեալ հեռագիրները ստացած է Շահան Պէրպէրեանի մահուան առթիւ.—

«Վաստակաւոր ուսուցչապետ Շահան Պէրպէրեանի մահը խոր վիշտ պատճառեց մեզ: Մեծ կորուստ մըն է մեր ազգի եւ հայ դպրութեան համար: Կ՚աղօթենք մեծանուն մշակի հոգւոյն համար : Հաճեցէք մեր ցաւակցութիւնները յայտնել ընտանիքին. —

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Կաթ. Ամենայն Հայոց

× Խորապէս զգածուած ենք Շահանի մահուամբ: Կ՚աղօթենք իր հոգւոյն համար: Մեր անկեղծ վշտակցութիւնը :

ԶԱՐԵՀ Ա. Կաթ. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

× Մեր խորին վշտակցութիւնները .—

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

× Երուսաղէմէն ալ Հայրիկ եպիսկ. ցաւակցութիւն յայտնած է, իբրեւ փոխանորդ պատր. տեղապահի?: Մինչդեռ պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէր թէ գործերու ընդհ. վարիչ նշանակուած է Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան :

Պոլսէն ցաւակցութիւն յայտնած է նաեւ Պ. Գեղամ Գավաֆեան :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը որոշեց շարունակել Եուկոսլաւիոյ տրամադրուած տնտեսական եւ ռազմական օգնութիւնը : Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ 200 օդանաւերու հայթայթումը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ԴԷՄ

ԽՄԲ. — Կիրակի օր ամփոփած էինք Երուսաղէմի Միաբանական ժողովին զեկոյցը՝ պատր. տեղապահին՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի դէմ:

Ստորեւ ամբողջութեամբ կը հրատարակենք այդ զեկոյցը, իբրեւ պատմական վաւերագիր. —

Նկատի ունենալով որ Երուսաղէմի Հայոց Վանքին մէջ տեղի ունեցած վերջին անցուդարձերը հայ մամուլին մէջ արձագանգ գտան, պարտք կը համարենք տալ հետեւեալ զեկոյցը յիշեալ անցուդարձերու մասին մերազնեայ լուսաբանութեան համար:

Ըստ Երուսաղէմի Միաբանական Ուխտի կանոնին, Պատրիարքական Տեղապահի պաշտօնը քառասուն օրերու տեւողութիւն միայն ունի, որմէ յետոյ ան նիստի պէտք է հրաւիրէ Միաբանական Ընդհանուր ժողովը Ս. Աթոռիս Պատրիարքին ընտրութեան ձեռնարկելու համար:

Դժբախտաբար Աթոռիս ներկայ տեղապահին՝ Տ. Եղիշէ Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանի պաշտօնակալութենէն ի վեր անցած են եօթը տարիներ եւ տակաւին Երուսաղէմի պատրիարքական Աթոռը թափուր կը մնայ:

Ներկայ տարուան ընթացքին ողջամիտ եւ գիտակից միաբան հայրեր, անդրադառնալով այս իրողութեան, զանազան առիթներով յանձնարարած են Տեղապահին, որ ընթացք տայ Պատրիարքական ընտրութեան գործին: Սակայն ան այլեւայլ պատրուակներով ընթացք չէ տուած եղած յանձնարարութեանց եւ խոյս տուած է իր պարտականութիւնը կատարելէ:

Բայց վերջապէս տարւոյս Յուլիս 27ին գումարուած Միաբանական Ընդհ. ժողովին մէջ որոշուեցաւ կազմել Յանձնախումբ մը, որուն պաշտօն տրուեցաւ ուսումնասիրել Պատրիարքական ընտրութեան հարցը եւ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին գումարելի ժողովին զեկուցում բերել այդ մասին: Տեղապահը Միաբանական ժողովոյ այս որոշման ալ ընթացք չտուաւ: Եւ կարծելով որ այս հարցին միաբանական ժողովի օրակարգին վրայ դրուելուն պատճառը Տ. Տիրան Արք.ն է, կառավարութեան տուաւ մամուլի մէջ հրատարակուած ծանօթ գրպարտագիրը:

Կառավարութիւնը, հիմնուած Տեղապահին տուած գրպարտագրին վրայ, երեք յաջորդական անգամներ հրահանգ տուաւ Տ. Տիրան Արք.ին հեռանալու Յորդանանէն: Բարեբախտաբար առաջին երկու հրահանգները կարելի եղաւ յետս կոչել տալ: Իսկ երրորդին գործադրութիւնը կամ ջնջումը կախում ունի ներկայիս Բարձրագոյն Ատեանի առջեւ բացուած դատին ելքէն:

Տեղապահին այս աններելի արարքները, անոր արդէն իսկ հանրածանօթ դարձած գայթակղալից կենցաղը, ինչպէս նաեւ իր պաշտօնին չարաչար գործածութիւնը եւ իր պարտականութեանց նկատմամբ ծանրակշիռ զանցառութիւններն ու թերացումները, որոնք այս դարաւոր հաստատութիւնը ամլութեան եւ լճացումի կը դատապարտեն, ի վերջոյ ընդվզում յառաջ բերին Միաբանութեան մեծամասնութեան մէջ: Արտասահման պաշտօնավարող միաբան հայրերէն շատեր, իմանալով այս եղելութիւնները, Ս. Աթոռ վերադարձան:

Տեղապահը, զգալով իր կացութեան ծանրութիւնը, եւ Միաբանութիւնը անգործութեան դատապարտելու կանխամտածութեամբ, յանկարծ մեկնեցաւ Ս. Աթոռէն, անորոշ ուղղութեամբ եւ առանց պաշտօնապէս տեղեկութիւն տալու պատկան մարմիններուն իր մեկնումի նպատակի մասին:

Միաբանութիւնը, տեսնելով Տեղապահին այս անպատասխանատու ընթացքը, համաձայն իր ներքին կանոնադրութեան, իր անդամներէն աւելի քան մէկ երրորդի պահանջքին վրայ, ընդհանուր ժողով գումարեց տարւոյս Հոկտ. 2ին, նախագահութեամբ Միաբանութեանս երիցագոյն անդամ եւ Տնօրէն ժողովոյ նախանդամ Գերշ. Տ. Սուրէն Եպիսկ.ի, եւ Յորդանան գտնուող 25 միաբան հայրերէն 17ին ներկայութեամբ:

Ժողովը զբաղեցաւ նախ Ս. Աթոռոյ տնտեսական անձուկ կացութեամբ եւ կազմեց յանձնախումբ մը, որ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ միաբանական ընդհանուր ժողովի յաջորդ մէկ նիստին:

Ապա ժողովը հանգամանօրէն քննութեան առարկայ ըրաւ Գերշ. Տ. Տիրան Արք.ի Յորդանանէն վտարման համար տրուած հրահանգներուն պարագաները եւ հիմնուելով տրուած փաստացի զեկուցումներու վրայ,

1) Միաձայնութեամբ պարսաւանօք անվստահութիւն յայտնեց Տեղապահին նըկատմամբ եւ պահանջեց անոր հրաժարումը իր պաշտօնէն:

2) Միաձայնութեամբ Ս. Աթոռոյ գործոց ընդհ. վարիչ ընտրեց Տնօրէն ժողովոյ նախանդամ եւ Միաբանութեան երիցագոյն անդամ Գերշ. Տ. Սուրէն եպիսկ. Քէհեաեանը, վարելու համար Ս. Աթոռոյ գործերը ի բացակայութեան տեղապահի:

3) Ժողովը միաձայնութեամբ իր ջերմ համակրութիւնը յայտնեց Գերշ. Տ. Տիրան Արք.ին, անոր դէմ Տեղապահին կողմէ սարքուած կայենական արարքին առթիւ մատնուած հոգեկան ու մարմնական տառապանքին եւ խոնջէնքին համար:

4) Այս առթիւ Տ. Տիրան Արք.ին անձին եւ նկարագրին վստահութեան մասին ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց Յորդանանի Վեհ. Թագաւորին մատուցանել իր վկայութիւնը:

5) Ժողովը որոշեց նաեւ որ նախագահը ի հարկին Ս. Աթոռ կանչէ արտասահմանի մնացեալ մեր միաբան հայրերը մօտիկ ապագային գումարելի ընդհ. ժողովին մէջ իրենց պարտքը կատարելու համար: Ժողովը պարտք դրաւ նաեւ արտասահմանէն Ս. Աթոռ եկած միաբան հայրերուն վրայ, որ մնան Երուսաղէմ մինչեւ Պատրիարքական ընտրութիւն, լիովին կատարած ըլլալու համար իրենց միաբանական պարտականութիւնը:

Տրուած այս որոշումները հաղորդուած են պատկաններուն:

Միաբանական Ընդհանուր Ժողովոյ
Ատենադպիր
ՎԱԶԳԷՆ ԱԲՂ. ԳԸՊՐԸՍԼԵԱՆ

Երուսաղէմ, Հոկտ. 4, 1956

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԵԱՆ

Ա.

Տիգրան Թոսպաթեան մէկն է այն նըւիրեալներէն, որոնք Արեւմտահայ Թատրոնի ծագման եւ գործունէութեան ընթացքին տուած են իրենց առաւելագոյնը՝ այդ աքանչելի գործին յառաջացման համար:

Տիգրան Թոսպաթեան իր ընկերակիցներուն վրայ ունեցած է սակայն յատկանշական առաւելութիւն մը: Ան Յակոբ Վարդովեանի (Կիւլլի – Յակոբ) հակահայ գործունէութեան դէմ պայքարողներուն ջահակիրը հանդիսացած է իր խիզախ ու յանդուգն կեցուածքով: Եւ այդ բռնապետական անողոք շրջանի մը՝ ուր խաւար կը պատժուէին ազգային շարժումները:

Ծնած է 1852ին, Կ. Պոլիս, Սկիւտար: Բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ՝ իր նախնական ուսումը ստացած է Սկիւտարի եւ Գում Գափուի ազգային վարժարաններուն մէջ: Հայրը՝ Յովհաննէս Թոսպաթեան, թէեւ հանդերձեղէնի վաճառատան մը տէր, սակայն գործերու ձախողման բերումով կը ստիպուի հեռանալ Պոլսէն եւ երթալ հաստատուիլ նախ Գոնիա, ապա՝ Շապին – Գարահիսար:

Այդ շրջանին, թեմին առաջնորդն էր Մկրտիչ եպիսկ. Քէյֆսիզեան, ապագայ Կաթողիկոսը:

Տիգրանի հայրը մէկ փափաք ունէր, — տղան վարդապետ ընել: Թէեւ ինք անուս՝ սակայն առաքինի ու կրօնասէր մարդ, ամէն զոհողութիւն կը չայլէր իր զաւկին դաստիարակութեանը համար եւ միամիտ լաւատեսութեամբ մը՝ ուսումը գըլխաւոր պայման կը դաւանէր կղերական սքեմը արժանաւորապէս կրելու համար: Տղան արդէն եկեղեցիէն դուրս չէր ելլեր եւ շնորհիւ իր քաղցրալուր ձայնին Աստուծոյ տան պաշտօնեաներուն սիրելին էր դարձած:

Կիրակի առտու մը, Առաջնորդը հմայուած Տիգրանի զօր ու ջինջ ձայնէն, պատարագի վերջաւորութեան կը կանչէ հայրը եւ կը խնդրէ որ իր տղուն հոգեւոր կրթութեան հոգն ու պատասխանատուութիւնը իրեն յանձնուի: Այս խնդրանքը Տիգրանի հօր բաղձանքին լրումն ըլլալով, անմիջապէս կ՚ընդունուի:

Քէյֆսիզեան եպիսկոպոս, թէեւ սահմանափակ ուսման տէր, սակայն ջանք չէր խնայեր իր հոգեւոր զաւկին մտաւորական զարգացման համար եւ մասնաւորաբար Ֆրանսերէնի եւ Թուրքերէնի ուսուցման համար յատուկ ուսուցիչներ կը վարձէ:

Աշխատասէր ու յարատեւող Տիգրանը, մեծապէս կ՚օգտուի եւ իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ օր մը բարեկամի մը, — «Սրբազանին ջանքերուն շնորհիւ եթէ իմաստուն մը չեղայ, գոնէ կրցայ իմաստակութենէ խոյս տուող մը ըլլալ»:

Օրին մէկը, սակայն, Տիգրան Թոսպաթեան կը զգայ որ կղերականութեան այդ անձուկ միջավայրին մէջ չնչահեղձ ըլլալու վտանգին տակ կը գտնուի:

Կը զուշակէ թէ «ճերմակ խաչի մը ու սեւ վերարկուներու կապարեայ ծանրութեան տակ պիտի խեղդուի»: Եւ օր մը, առանց մէկուն լուր տալու, յանկարծական որոշումով մը կը լքէ ամէն բան, կը վերադառնայ իր ծննդավայրը՝ Պոլիս (1870) ուր քիչ ատենէն յուշարար Տիգրան Գալէմճեանի թելադրութեամբ կ՚ընդգրկէ բեմական ասպարէզը:

Հայոց Եկեղեցին վեղար մը կը կորսնցնէ... սակայն Արեւմտահայ Բեմը կը ճոխանայ զմայլելի դիմակով մը...

Տիգրան Թոսպաթեանի այս խիզախ ու յանդուգն արարքին մասին հետեւեալ կերպով կ՚արտայայտուի Շարասան. —

— «Թոսպաթեանի ըրածը՝ մէկ բեմը միւսէն անջրպետող խորխորատին վրայէն դիւցազնական ոստում մըն էր եւ ինչ որ նախապէս պարտաւոր պիտի ըլլար ընել եկեղեցիին մէջ, կեղծաւոր ու ստայօդ անկեղծութեամբ մը, անկէ աւելին կրցաւ ընել ապա Թատրոնի բեմին վրայ անկեղծ ու ճշմարտախօս կեղծումներով: Խորունկ հաւատքն ու գիտակցութիւնը ունէր՝ թէ Թատրոնի բեմը, մոլութեանց ու առաքինութեանց, սուտին ու ճշմարիտին երանգներուն ամէնէն աւելի հարազատ ցուցադրման վայրն է, այս մասին իր իսկ խօսքերը շատ աւելի բացայայտօրէն կը խօսին մեզի ու անկեղծ համոզում մը կը զոյացնեն որքան իր մաքրակրօն հաւատքին, նոյնքան ալ իր փիլիսոփայող մտքին պայծառութեանը վրայ»:

Եւ դարձեալ ըստ Շարասանի, ահա՛ թէ ի՛նչ կ՚ըսէ Տիգրան Թոսպաթեան եկեղեցիէն դէպի Թատրոն իր ոստումի մասին:

— «Տեսայ որ մարդը փրկելու համար մէկ չէ, երկու գործիքի կարօտութիւն կայ եղեր. խաչի ու խաչեալի մը, երկուքն ալ պիտի տաշուէին, երկուքն ալ պիտի ծածկծկէին: Հրաշագործ Նազովրեցին խաչն ու խաչուիլը միմիայն իրեններուն չէր կտակած: Այս երկու չարչարանքը միասին կրելու անձեռն հասութիւն մը, դարերէ վերջ, բնական օրէնքի ձեւի մը տակ, Բարէ, պարզապէս իրաւունքի փոխ-

---

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ետ դարձանք, երբ դուրս կ՚ելլէինք ծովը հանդարտած, հովը դադրած էր եւ արեւը իր ամբողջ հասակով երեւցաւ:

Տղաքը, որոնց կարգին Տարօնը սկսան լողալ, յետոյ դուրս եկան եւ կառքը լեցնելով ուղղուեցանք դէպի «մինիւթկա»ն: Երեք թաշկինակներս լեցուցած էի Գառնիի, Գեղարդի, ուրիշ քարերով, չորրորդը լեցուցի Սեւանի յատակին սեւ ու ճերմակ խիճերովը:

«Մինիւթկա»ն ենք, ճաշը պատրաստ է:

[illegible]

...շիշը համբուրեցինք ջուրը խմելէ առաջ: Բայց եկած էինք ճիշդ աղբիւրին վրայ, շինուած ու խնամուած, ամէն կողմ ծառերով զարդարուած: Շատրուանին փրկարար ջուրը կը ցայտէ, աղջիկ մը մտաւ մէջը եւ գաւաթներ լեցնելով հրամցուց բոլորիս: Տարեց բժիշկը որ յայտնապէս Ռուսաստան մեծցած էր, քիչ մը դժուարութեամբ, բայց այնուամենայնիւ հայերէնով մեզի տուաւ անհրաժեշտ բացատրութիւնները ու մենք հրաժեշտ առինք իրմէ:

Էջմիածին. — Սեպտեմբեր 2ի կիրակին, մեկնեցանք Էջմիածին: Պատարագիչն էր Կաթողիկոսը եւ մեր առաջնորդները մեզ

[illegible]

...շադրութիւն չըրի, իմ նպատակակէտս էր Խրիմեան Հայրիկը: Անոր քարը համբուրեցի եւ պատով կարծէք բոլորէն կարօտս առի: Զգիտեմ թէ ինչո՞ւ հոգեպէս այդքան կապուած եմ Վանեցի այդ մեծ Հայուն: Եւ տակաւին կան մարդիկ որ կ՚ըսեն «Մըշեցին ու Վանեցին իրար չեն սիրեր»:

Պատարագը աւարտած էր, հրաւիրուելով վեհարան, հիւրասիրուեցանք խաղողով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը օրհնելով ներկաներս, բաժնեց նշխար եւ զոյգ խաչեր: Մեր կողմէն ալ նուէրներ եղան: Ծանօթացանք Կաթողիկոսին մայրիկին: Մշոյ քաղաքացի վերի Թաղէն Սարոնճի Մուրատ Օհանէսեանի որդին,

[illegible]

...տեսնես աշխարհի չորս ծագերուն այնքան հաւատաւոր ձեռնարկներ, այնքան խոր հիմքեր նետուած, կը մտածես թէ անպայման մարդիկ ականատես եղած են լուսաւոր անցքերու եւ հրաշքներու: Զանազան վարդապետութիւններ եկած ու գացած են, բայց Քրիստոնէութիւնը պիտի ապրի յաւիտեան:

Ես ծանօթ էի Տարօնի, Իննակեան Սարին բազմած Ս. Կարապետի տաճարին, ու միւս վանքերէն շատերուն Գեղարդն ու Էջմիածինը, հապա եւ Զուարթնոցը ազգային հպարտութեամբ համակեցին հոգիս: Ես ալ տեսայ, տաճարի սիւներուն պաղպաղէ որմաքարէ շինուած

[illegible]

(Շար.)

(8)

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՕՏԱՐ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ

Վերջերս օտար զբօսաշրջիկներու պարբերական արշաւներ կը կատարուին դէպի Հայաստան :

× Քիեւի աշխատաւորներուն կողմէ պատուիրակութիւն մը Երեւան էր հասած Սեպտեմբերի վերջը, այցելած՝ Սեւանի եւ Գիւմիւշի Ջրաելեկտրակայանները, Երեւանի դպրոցները եւ ակադեմական հաստատութիւնները : Այս առթիւ Ուկրայնայի աշխատաւորներուն պատուիրակութեան առաջնորդը, Ռուդէնկօ, հրաւէր ուղղեց Հայաստանի համալսարաններու տեսուչ Գ. Պետրոսեանին ու բազմարուեստեան ուսումնարանի տնօրէն Պ. Մելքոնեանին՝ այցելել Քիեւ, կապ հաստատելու համար Ուկրայնայի եւ Հայաստանի համալսարաններուն միջեւ :

Օտար հիւրերը այցելեցին նաեւ Բիւրական, ուր գիրենք, դիմաւորեց ակադեմական Վ. Համբարձումեան, ու ներկայացուց աստղադիտարանին աշխատանքները : Յետոյ հիւրերը անցան Աշտարակի շրջանը, ուր Ոսկեվազ գիւղը այդեկութքի սկսեր էր : Ոսկեվազի այդեպանները այս տարի ամէն մէկ հեկտարէն քաղեցին 90 – 100 ցենտներ խաղող, ինչ որ հիացում պատճառեց Քիեւցիներուն :

× Դարձեալ սեպտեմբեր ամսուան մէջ Երեւան հասան 39 հայ զբօսաշրջիկներ Պուլկարիայէն : Զբօսաշրջիկները այցելեցին Երեւանի թանգարանները, թատրոնները, Սեւան, Էջմիածին : Ներկայ եղան «Արշակ Երկրորդ» օփերային բեմադրութեան :

× Երեւան հասան նոյնպէս ալպանացի փութպոլիստներ, Թիրանա մայրաքաղաքին «Դինամօ» խումբը : Ալպանացիները այցելեցին Էջմիածին, Զուարթնոց, եւայլ տեսարժան, պատմական վայրեր : Սեպտեմբեր 23ին տեղի ունեցաւ ալպանական «Դինամօ» եւ հայկական «Սպարտակ» խումբերուն մրցումը : Խաղադաշտը տօնական գոյն ստացած էր դրօշներով, ողջոյնի պաստառներով : Երբ մրցորդները դաշտ կը մտնեն, Հայաստանի մարմնակրթութեան եւ զբօսախաղի խորհուրդին նախագահը, Ա. Խաչիկեան կ՚ողջունէ հիւրերը, որոնց կողմէ կը պատասխանէ Վասիլ Պրիֆտ : Յետոյ Երեւանի դպրոցներուն կողմէ աշակերտական խումբ մը բազմաթիւ ծաղկեփունջեր կը նուիրէ Ալպանացիներուն, որոնք, իրենց կարգին, կը մտնեն բազմահազար հանդիսականներուն մէջ եւ ծաղկեփունջերը կը նուիրեն ժողովուրդին : Կարճ դադարէ մը ետք, ընդհանուր սովետական դատաւորին Գրիգորիեւի հրաւէրով՝ դարձեալ դաշտ կ՚իջնեն մրցորդները, որոնց կը նուիրուին յուշադրօշներ՝ ի յիշատակ միջազգային մրցումին :

Կը հնչէ սուլիչը :

Առաջին իսկ վայրկեանին՝ ուշադրութիւն կը գրաւեն դարպասապահները Սիւլէյման Միլկատ եւ Ռաֆայէլ Մաթեւոսեան : Հիւրերը գնդակը շուտով կը յաջողին հասցնել մինչեւ Սպարտակցիներուն դարպասը : Մաթեւոսեան կը յաջողի ձեռքով բռնել գնդակը, բայց կը ձգէ կարճ տարածութեան մը վրայ : Այս սխալէն օգտուելով՝ ալպանացի յառաջընթաց աջ կիսամէջը, Ստավրի Լուբիանիա, դիւրութեամբ գնդակը կը նետէ դարպասին ցանցին մէջ : Այս ձախողութեան կը յաջորդէ դաշտին տէրերուն գրոհը եւ շատ չանցած՝ Վ. Անտոնեանի փոխանցումով Քարաջեան «խփում է պատասխան գնդակը» :

Կիսախաղէն ետք, կը սկսի հետաքրքրական պայքար մը : Ալպանացի յառաջընթաց ձախ կիսամէջը, Ռէֆին Ռէսիմիա, կը տեղաւորէ երկրորդ գնդակը : Այս արդիւնքէն անմիջապէս ետք, Մ. Սէմէրջեան սրընթաց կը նետուի յառաջ, ուժեղ հարուածով գնդակը կը նետէ դէպի հակառակորդ դարպասը, գնդակը կը զարնուի Քէհէյեանին գլխուն ու կ՚իյնայ Ալպանացիներուն դարպասին ցանցին մէջ : Քարաջեան սպարտակեան գեղեցիկ հարուածով գնդակ մը եւս, եւ խաղը կը վերջանայ երկուքի դէմ երեքով, Հայոց յաղթանակով :

× Սեպտ. 25ին Երեւան հասաւ պատուիրակութիւն մը, Կանանց Միջազգային Խորհուրդին կողմէ, — Անգլիացի, սերպ, աւստրիացի, պելժ, չեխ, պուլկար, գերման : Օդանաւային կայանին մէջ հիւրերը ողջունեց Հայաստանի առողջապահութեան նախարար Ա. Խրիմլեան, որու կ՚ընկերանային նախարարներ, երեսփոխաններ, ուսուցիչներ, գրողներ : Խօսեցաւ նաեւ պետական յատակագծերու խորհուրդին կողմէ փոխ – նախագահ Բ. Գրիգորեան :

Հիւրերուն կողմէ պատասխանեց անգլիացի տիկին մը, Մոնիքա Ուէյլի :

Պատուիրակութիւնը այցելեց Էջմիածին ու ներկայացաւ Վազգէն կաթողիկոսին : Երեւանի մէջ ներկայ եղան «Անուշ» օփերայի բեմադրութեան :

ունեցաւ եւ կղերը խլեց խաչը, իսկ անհամար խաչուողները դարձան անաստուածներ, անհաւատներ, ապուշներ, տկարամիտներ, Վոլթերն ալ անոնց մէջը. Աստուա՜ծ իմ, անաստուածը Յիսուսին խաչին, նպատակին վրայ, իսկ ուխտեալն ի փախո՛ւստ : Ահա՛ մարդկային վճիռը որ կ՚ըմբոստանայ աստուածայինին դէմ, ու աստուածայինը իր քուէն կուտայ անգգալարար յետին զոհերուն : Այսօրուընէ, սրտիս մէջ ծալլեցի, մէկդի դրի վեղարին դերիշխանութիւնը. ծուխին դէմ ուղիղը պոռացող մըն էի ալ, չէի ներեր որ ան՝ խաչին չոր պահարանը, սառ պահպանը ըլլալու մոլեռանդ եսականութիւնովը փառաբանուի : Կը խորհէի որ՝ խուժանը 19 դարերէ ի վեր անցեալ Աստուծոյ մը ետեւէն կը վազէր, առանց պահ մը կանգ առնելու ու խորհելու թէ ամէն օր, ամէն վայրկեան մարդ կրնայ աստուած մը ըլլալ : Թո՛ղ Գողգոթայի բեմը չըլլար ... զոհողութիւնը տուն, տեղ, հայրենիք չունի, խնդիրը փայտի մը վրայ չարչարուիլն է. ո՞վ պիտի պախարակէր գիս իմ բեմիս, իմ տախտակներուս վրայ խաչուելուս համար ...» :

Արդարեւ, այս տողերուն մէջ կ՚արտացոլայ արեւուն լոյսին պէս, Տիգրան Թոսպաթեանի ճշմարիտ ու անկեղծ հաւատացեալի եւ գեղարուեստագէտ փիլիսոփայողի միտքն ու հոգին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սեպտեմբեր 30ին Հայ Մարզականը հանդիպեցաւ Լանսէի խումբին եւ պարտուեցաւ 2 - 1 : Այս խումբը «Տիվիզիոն տ՚Օնէօռ»ի դասակարգին մէջ կը գտնուէր ու լաւագոյններէն էր Լիկ Լիոնէզի շրջանի խումբերէն :

Եղանակի այս առաջին պարտութիւնը մեծ անակնկալ մը չէ, երբ նկատի առնենք մեր երեք լաւագոյն մարզիկներուն վիրաւորուիլը, մանաւանդ որ մեր տղաքը վերջին պահուն մարզադաշտ հասած էին բոլորովին յոգնած :

Մեր պահեստի խումբը, նոյն օրը Տրոմ Արտէշի Ա. շարքի ախոյենական խաղին, փորփէով յաղթեց Սէն Մարթէն Վալամասին :

Հոկտեմբեր 7ին, մարզասէր բազմութիւն մը հաւաքուած էր մեր մարզադաշտը : Ժամը 1.30ին բարեկամական մրցումի շարքին, մեր կրտսերներու նորակազմ խումբը յաղթեց Սէն Փէրէյ Կրանժ Սփորի 0 – 2, հիացում պատճառելով :

Ժամը 3ին, եղանակի չորրորդ ախոյենական խաղը տեղի ունեցաւ, Նիւրպիս Կրընոպլի պիւքուիի գործարանի զօրաւոր խումբին դէմ :

Վերջինս մեր դասակարգին մէջ, նոր խումբ մը ըլլալով, մարզասէրներու մէջ որոշ հետաքրքրութիւն շարժած էր : Հովը նպաստաւոր էր մեր մարզիկներուն, բայց Ա. խաղամասին աչքի կը զարնէին հակառակորդին առաւելութիւնը եւ արագ խաղարկութիւնը :

Մեր պաշտպանողական գիծը անդադար շարժման մէջ էր, վերջապէս Նիւրպիս յաջողեցաւ նշանակել առաջին կէտը : Երկու խումբերը վտանգաւոր իջուածքներ ունեցան : Կատաղի ընդհարման միջոցին վիրաւորուեցան մեր ձախ վերջապահ Կիրակոսեանը եւ աջ միջնապահ Կիւլխասը : Յետոյ Նիւրպիսի կեդրոնի միջնապահը կռիւի բռնուած ըլլալով մեր աջ ծայր Մինասեանի հետ, դատաւորը անմիջապէս երկուքն ալ դուրս վտարեց : Ա. կիսախաղը վերջացաւ 1–0 ի նպաստ Նիւրպիսի :

Դաշտին փութպոլի յանձնախումբի անդամները, կարգ մը թելադրանքներ ըրին հայ մարզիկներուն, որ միայն երիտասարդներէ կը բաղկանար :

Բ. կիսախաղին, հակառակ հովին դէմ խաղալուն, մերոնք կրակ կտրած էին : Նիւրպիսի աջ ծայրը օգտուելով մեր ձախ վերջապահին մէկ սխալէն, յաջողեցաւ նշանակել երկրորդ կէտը հինգ մեթրէն : Որով արդիւնքը Նիւրպիս երկու - Հայ Մարզական 0 :

Բայց մեր մարզիկները իրենց «բլաւէ»ներով եւ «տեմարքաժ»ով քանի վայրկեանի մէջ կրցան նշանակել երկու գեղեցիկ կէտեր քանի - երեսուն մեթրի հեռաւորութեամբ, շնորհիւ խմբապետ Յ. Ժամագործեանի եւ Գատրիի :

Խաղը վերջ գտաւ 2 – 2 հաւասար եւ դասաւորման երրորդ տեղը գրաւելով : Միեւնոյն օրը պահեստի խումբը պարտուեցաւ Ռոմանէն 4 - 2 :

× Ցաւով կը լսենք թէ՝ Ա. խումբի ծանօթ կեդրոնի միջնապահ Անդրանիկ Թեպոյեան եւ նախկին անդամ եւ համակիրներ՝ Մ. Սարոյեան, Ժ. Անդրէասեան եւ Աճէմեան վիրաւորուած են Ալժերիոյ կռիւներուն մէջ : Շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթենք :

ԱԶԱՏ ՄԱՐԶԻԿ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԾԱՆՕԹ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉ Տիրան Աճէմեան Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին մասնաւոր հրամանագրով, արժանացած է Ազգային Կրթութեան Արժանեաց Ա. կարգի շքանշանին, ծաղրանկարչութեան արուեստին իր մատուցած ծառայութեանց համար :

ՍՈՒՐԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեսնամեակին առթիւ տօնակատարութիւն մը տեղի ունեցաւ սեպտեմբեր 30ին, Հալէպի մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորակառոյց դաշտին վրայ : Ներկայ էին հինգ հազար հոգի, ինչպէս նաեւ Հալէպի ընդհ. ոստիկանապետը, մարզական եւ կրթական տեսչութեանց բարձրաստիճան պաշտօնեաներ : Հանդէսին բացումը կատարեց օրուան նախագահը, եղբայր Լուտեր Մասպանաճեան, շնորհակալութիւն յայտնելով այն բացառիկ զուրգուրանքին համար զոր ցոյց կուտայ սուրիական կառավարութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէպ, երեսուն տարիէ ի վեր : Արաբերէն եւ հայերէն արտասանութիւններ եղան, ինչպէս եւ արաբերէն ուղերձ մը կարդաց Պ. Ներսէս Պարսումեան : Ապա բեմ բարձրացաւ ընկ. Բեդլար Նաւասարդեան որ ամփոփ ճառով մը շեշտեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի գաղափարական մեծութիւնը եւ հրաշքի պէս բան մը նկատեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի յարատեւումը տարագիր հայ բազմութեանց մէջ : Այս առթիւ իր անխախտ հաւատքը յայտնեց լաւագոյն օրերու համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիան յանկարծ ետ կանչեց Դամասկոսի դեսպանը, նկատելով որ Սուրիոյ կառավարութիւնը ընդունած է արեւելեան Գերմանիոյ առաջարկը՝ ընդհ. հիւպատոսութիւն մը հաստատելու համար :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (172)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ. 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

8.— ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՀԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

Դու քո բոլոր յոյսը դրել ես քո անդթութեան վրայ եւ այդ՝ երկու անպատիւ մարդկանց վրայ, որ ընկած են քո ետեւից, նա ձեռքը տարաւ դէպի Մերուժան Արծրունին եւ Վահան Մամիկոնեանը :— Դրանք, երկուսն էլ, դժբախտաբար իմ ազգականներն են, բայց եթէ բնաւ չլինէին, ես աւելի երջանիկ կը համարէի ինձ : Որքան դրանք հաւատարիմ մնացին իրանց հարազատ թագաւորին, այնքան եւ հաւատարիմ կը մնան քեզ ...

Նա լռեց, եւ ապա շարունակեց.

— Դու Շապուհ, յիշեցնում ես ինձ, թէ ինչպէս իմ ամուսինը հրդեհեց Տիգրոնը եւ կողոպտեց քո գանձերը : Այդ ճշմարիտ է : Բայց այն ծանր վիրաւորանքից յետոյ, որ դու հասցրիր իմ ամուսնին քո տան մէջ, քո սեղանի վրայ, նրա կատարած վրէժխնդրութիւնը դեռ շատ բաւարար չէր : Նա, իրաւ է, հրդեհեց քո քաղաքը, կողոպտեց քո արքունիքը, բայց քո կանանցը ձեռք չմեկնեց, թէեւ, շատ հեշտ էր նրա համար՝ բոլորին գերի վարել Սիւնիք եւ նրանց ձեռքով իւր ամրոցի՝ Բաղաբերդի փողոցները աւլել տալ : Բայց նա, իբրեւ ազնիւ մարդ, ազնուաբար վարուեցաւ : Իսկ դու ...

Վերջին խօսքը մնաց տիկնոջ բերանում : Իսկոյն դահիճները վրայ հասան, նախ կտրեցին նրա լեզուն, եւ ապա մաս մաս յօշոտեցին նրա մարմինը ...

Կատաղած թագաւորի անգթութիւնը անցաւ ամէն չափից, ամէն սահմանից : Հրամայեց՝ Սիւնեաց իշխանի ամբողջ իգական սեռը կոտորել, իսկ տղաներին ներքինի դարձնել, որպէս զի Անդովկից ոչ մի ժառանգ չմնայ, եւ նրա տոհմը ի սպառ բնաջինջ լինի ...

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Զարեհաւանի եղեռնագործութիւններից յետոյ, Շապուհը ուղղակի դիմեց Արտագերս բերդը, որի մէջ ամրացած էր Հայոց Փառանձեմ տիկինը՝ արքայական գանձերի հետ : Պարսից ընչաքաղց թագաւորին այնքան չէր հրապուրում Հայոց արքայի գանձերը, որքան Հայոց արքայի կինը : Նրան ձերբակալելով, նա ամբողջ Հայաստանը ձերբակալած էր համարում : Թագաւորին վաղուց արդէն իւր ձանկերի մէջ ունէր նա : Մնում էր թագուհին :

Արտագերսը ունէր իւր տխուր պատմութիւնը : Նա Արշակունեաց գաւառի ամուր եւ անմատչելի բերդերից մէկն էր, որ նախ պատկանում էր Կամսարականներին : Արշակ թագաւորը խիստ ապօրինի միջոցներով խլեց նրանցից այդ բերդը եւ սեփականեց իրան : Այժմ անիրաւութեամբ յափշտակուած բերդը նրա կնոջ ապաստանարանն էր դարձել :

Տիկնոջ մտաւ այդ բերդը տասն եւ եօթն հազար հոգով, որոնցից տասն եւ մէկ հազարը զօրամարդիկ էին, իսկ վեց հազարը կանայք : Այդ բազմութեան մեծ մասը բաղկացած էր Հայոց իշխանական տոհմերից, որոնք տագնապի ժամանակ միայնակ չթողին իրանց թագուհուն :

Մի քանի ամիսների յամառ պաշարումից յետոյ, մի քանի ամիսների սաստիկ կռիւներից յետոյ, Շապուհ իւր բաղձանքների մէջ բոլորովին յուսախաբ գտնուեցաւ : Նրա զօրքերի անթիւ բազմութիւնը, իրանց ռազմական ահարկու պատրաստութիւններով, ոչ միայն բերդը գրաւել չկարողացան, այլ ամէն անգամ պաշարուածներից չարաչար ջարդ կերան : Արեւաց արքայից արքան, որի առջեւ ամբողջ արեւելքն ու արեւմուտքը դողում էր սարսափից, սկսեց կատաղութիւնից մրրկածուփ ծովի նման ալեկոծուիլ, սկսեց գազանային բարկութեամբ փրփրիլ, երբ տեսնում էր, որ իւր բոլոր զօրութիւնները՝ ապարդիւն կերպով փշրւում էին, խորտակւում էին Արտագերսի անսասան պարսպաժայռերի վրայ :

Ծանր էր Շապուհի դրութիւնը : Նա ընկել էր այն սոսկալի ցանցի մէջ, ուր Երասխը եւ արագավազ Ախուրեանը, հատանելով լեռնային սարաւանդները, եւ խորին կիրճերի եւ խոխոմների միջով ընթանալով, վերջապէս, գրկւում են, իրանց ուժերը միացնում են, բազմաթիւ անհնարին արգելքներ պատրաստելով Հայոց թշնամիների համար : Այն գետերի մթին քարանձաւներում մի ժամանակ որջացած էին Հայոց վիշապները եւ սարսափ էին տարածում դէպի ամէն կողմ : Իսկ այժմ իրանց թագուհու հետ՝ ամրացած էին Հայոց հսկաները : Հսկաները գործ ունէին արեւելքի ահարկու հսկայի հետ :

Այնտեղ ուր Ախուրեանը եւ Երասխը միանում են միմեանց հետ, կազմելով մի սուր եռանկիւն, այնտեղ, մինչեւ Արշակունիների գահը բարձրացաւ, այնտեղ կանգնած էր եւ Արտագերսը, ոչ այնքան հեռու յիշեալ բերդից : Նա կանգնած էր բարձր, կապտագոյն ապառաժների վրայ, եւ նրա ստորոտում, խորին անդունդի մէջ, որոտում էր Կապոյտ գետը :

Արտագերսը ծանօթ էր Հռոմին, ծանօթ էր եւ Բիւզանդիային : Կայսրս կեսարը, Օգոստոս կայսրի որդեգիրը, նրա հզօր պարիսպների մօտ մահացու վէրք ստացաւ բերդի Ատտոն իշխանից :

ՐԱՖՖԻ

դերակչռութիւն ունի ծովու եւ ցամաքի վրայ եւ օդին մէջ։Բայց Իսրայէլ իր ուժը կը ստանայ իր բարոյական կորովէն։ Իր զինուորները, նաւաստիները եւ օդաչուները պիտի կռուին աննկուն, անկախութեան համար, նոյնիսկ առանց զինակցի ։

Պէն Կիւրիոն յիշելով Անգլիոյ վարչապետին մէկ ճառը, անոր բնած գիրքին մէջ վտանգ մը տեսաւ Իսրայէլի հողային ամբողջութեան դէմ եւ յայտարարեց ․— «Մէկ թիզ անգամ պիտի չտանք մեր հողէն ։ Իսրայէլ կը պահէ իր գործելու ազատութիւնը, եթէ Յորդանան մտնէ Իրաքի պէս թշնամի երկիր մը։ Իրաքեան զինուորներու մուտքը նոյնիսկ միայն Յորդանանի մէջ՝ պիտի խախտէ զոյավիճակը, բռնաբարելով Յորդանանի հետ կընքուած զինադադարը »։

× Յորդանանի կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ իրաքեան զինուորները առ այժմ Յորդանան պիտի չմտնեն անմիջապէս, այլ պիտի մնան սահմանագլուխին վրայ, պատրաստ՝ օգնելու, եթէ Յորդանան յարձակում կրէ Իսրայէլի կողմէ ։

× Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ՚ըսէ ․— « Ո՛վ որ կը քաջալերէ Իրաքը, գործօն կամ կրաւորական ձեւով, իրականացնելու համար իր դիտումները, ծանր պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնէ »։ Յայտարարութիւնը անուն չի յիշեր, բայց տարակոյս չկայ թէ ուղղուած է Անգլիոյ դէմ ։

× Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդին նախկին անդամներէն Սալահ Սալեմ յօդուած մը հրատարակելով կ՚ըսէ ․— Ծրագիր մըյօրինուած էԼոնտոնի,Պաղտատի եւ Իսրայէլի կառավարութեանց կողմէ, արեւմտեան աշխարհակալութեան դաւ մը, խորտակելու համար արաբական միութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ արաբական բոլոր երկիրները կը խտացնեն իրենց շարքերը, պաշտպանելով իրենց իրաւունքները ։

Գնդապետը ապարէզ կը կարդայ, որպէսզի հերքեն դաւադրութեան մանրամասնութիւնները զոր պիտի պարզէ ամբողջ արաբական աշխարհին ։ Այս առթիւ կը՚սէ թէ իրաքեան զինուորներ Յորդանան ղրկելու խնդիրը քննուած է Պաղտատի մէջ եւ թէ Պաղտատի անգլիական դեսպանն ալ հրաւիրուած է Նուրի Սայիտի առաջարկով ։

× Իրաքի անթելը կը ծանուցանէ թէ պատերազմի վիճակը միշտ գոյութիւն ունի Իրաքի եւ Իսրայէլի միջեւ եւ թէ իրենք երբեք հաշտութիւն չեն խնդրած ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մայրաքաղաքին՝ Ալժէի մօտ լայն գործողութիւններ կատարուեցան, ահաբեկչական գործունէութիւնը սանձելու համար։ Համայնավարական նոր բջիջ մը երեւան հանուեցաւ եւ քանի մը Եւրոպացիներ ձերբակալուեցան ։ Բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ Պլիտայի մօտ եւ 12 զինուորներ սպաննուեցան։ Ըմբոստները ծանր կորուստներ կրեցին ։

ԻՐԱՆԻ դեսպանը կը հերքէ այն զրոյցները թէ Շահը պիտի բաժնուի Սորայա կայսրուհիէն եւ թէ Շահնայ իշխանուհին գահաժառանգ նշանակուած է ։

ՃԱՓՈՆԻ հետ հաշտութիւն կնքելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին Մոսկուայի մէջ։ Առաջին ժողովէն իսկ Խ․ Միութեան վարչապետը առաջարկեց առեւտրական դաշնագիր մը կնքել, ինչ որ կը նշանակէ թէ Խ․ Միութիւնը կ՚ուզէ սովետական շրջագծին մէջ առնել Ճափոնը ։

ԼԻԲԱՆԱՆ ամերիկեան կառավարութեան միջնորդութիւնը խնդրեց, կարգադրելու համար քարիւղի ընկերութեան հետ ծագած վէճը ։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Հոկտ․ 13ին Ալպարայի մեծ ներկատան կաթսան պայթելով, գործատէր Բարսեղ Ջիմակեան 50 մեթր անդին նետուած եւ անշունչ գետին փռուած է։ Ծանրապէս վիրաւորուած են չորս հոգի եւս, մէկը՝ Գրիգոր Քոփարանեան ։Գործատէր Բարսեղ վտանգը մատնանշած էր, գիտել տալով թէ մեքենաները 35 տարուան հնութիւն ունին ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ․ 15) ․— Ձոյլ ոսկի՝ 453․000, նափոլէոն 3230, զուից․ 3080, անգլ․ 4030, քսան տոլարնոց 15․640 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն) ․— Սթերլին 1020, տոլար 388, զուից․ 93․75, պելժ․ 7․65, լիր 0․62, փեսեթա 8․60։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ կից սրահը ։

Նիւթ՝ կրնա՞նք հայկական վարժարան մը հիմնել Մարսէյլի մէջ ։

Ի՞նչ կարելիութիւններ կան եւ ի՞նչ պայմաններ պէտք է լրացնել ։

Հաւաքոյթին կը նախագահէ՝

Պ․ ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Խօսք կը տրուի բոլորին, անհատ եւ կազմակերպութիւն ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՃԸՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի 36րդ տարեդարձին առթիւ Հայր․ Միութեան նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու յիշատակին, այս կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իսկ կէսօրէ վերջ, մատաղապուր՝ Ազգ․ Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նահատակներու յիշատակը յարգողները ։

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑ

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցը շաբաթական աւելի քան 60 թերթիկներով եւ պատկերազարդ ։

Ազգային, քաղաքական, աշխարհագրական, պատմական, գրական, վիճակագրական, կենսագրական ճոխ եւ շահեկան բովանդակութեամբ ։

Գին 200 Ֆրանք։ Կաղանդի եւ նոր տարուան լաւագոյն նուէրը ։

Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել․—

Monsieur H. BEDROSSIAN
15, Rue du Terras, Marseille

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Տարեկան ցերեկոյթ–պարահանդէսը ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ին ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ՝ Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ՄԱՅԻՍ 12ին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ։ Ճաշի մասնակցութիւն 600 ֆրանք ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՊԷԼՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պէլվիլի շրջանի եկեղեցւոյ հովանաւորութեան տակ բացուած դպրոցի կրթ․ մարմինը, ուրախութեամբ կը յայտնէ որ հինգշաբթի օրուան հայերէնի դասախօսութիւնները արդէն սկսած են, ուսուցչուհի նշանակուած է Տիկին Հերմինէ Բաբերդեան, ֆրանսական կրթ․ հաստատութիւնը տրամադրած է իր սրահները ։ Հասցէն է 48 ռիւ տէ Սօլիթէռ ։

Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն որ սիրով առաջնորդեն իրենց զաւակները ամէն հինգշաբթի ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր համակիրները եւ անդամները տարեշրջանին առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին, որ տեղի պիտի ունենայ այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Ֆուայէ Միւնիսիփալ, 23 ռիւ տը լ՚Ապէ Լըմիր, Անիէռ(Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք)։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Բարկէն Սինի խումբին տարեկան պարահանդէսը 20 Հոկտ․, մինչեւ լոյս ։
Salons du Rex-Dancing, 4 Rue Faure

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները եւ համակիրները ։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանուորներ շէնքերու շինութեան համար ։ Դիմել՝

L. Donikian
52, Rue Gustave Courbet, Bagneux

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, Կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն․ մարմնի կեդր․ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, յաւարտ Ս․ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իր նախագահին

Տքթ․ Պօղոս Քօլօլեանի

յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ ։

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի իրիկոյ, Քատէի վերնայարկը կը ներկայացուի գունաւոր ժապաւէն մը՝ «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Ա․ Ֆրանսայի մէջ», զոր պատրաստած է Պ․ ԳՐ․ ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։ Յարակից լուսաբանութիւններ եւ ներածական մանյէթոֆոնի վրայ, Կաթողիկոսին ճառերէն մասերով։

Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Որբերու Օգնութեան մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ․— Պ․ Օ․ Փանոսեանէ 7500 Ֆր․ փոխան ծաղկեպսակի իր մօրաքրոջ Տիկին Ռոզա Անդրէասեանի մահուան առթիւ ։

Պ․ Ատալլանէ երեք հազար Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Պ․ Ջիլինկիրեանի մահուան առթիւ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՁԷՆՔԻ ՏԱԿ

Արձակ էջեր

Գրեց

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպագրութիւն՝ Վենետիկ–Ս․ Ղազար 1956

ԳԻՆ 500 ՖՐ․

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՐՄԻՆԷ ԳԱՆԹԱՐ
ԺԻՐԱՅՐ ՔԷԼՓԷԹԻՆՃԵԱՆ
Նշանուած

Ժընեւ 6 Հոկտ․ 1956 Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ․ Կ․ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ․— Հ․ Յ․ Դ․ Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԻՍԻ ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ ․— Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէին ընդհ․ ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20․30ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ազգ․ Տան մէջ բոլոր համակիր երիտասարդները եւ անդամները մասնակցելու իր առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին ։

Կը հրաւիրուին անխտիր բոլոր այն երիտասարդները որոնք մտադիր են յետագային անդամակցելու Նոր Սերունդին ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, ի նպաստ մանուկներու օդափոխութեան կայանի, տեղի կ՚ունենայ Կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, ժամը 4էն 12 ։

Salle de la Rue Voltaire

Նուագախումբ՝ համբաւաւոր՝

BACHICHA ET SA GRANDE FORMATION

Անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ ։

Շարանթօն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը Լ՚Իւնիոն ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 20․30ին, ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼԻ ՄԷՋ

252, FAUBG. SAINT-HONORE, PARIS (Métro : Ternes)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԽՄԲԵՐԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ՊԱՐ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով ։

ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ

Մուտքը ձրի է թուագրեալ հրաւիրագրով, որ կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեակէն,

11, Square Alboni, Paris (16e). Tél. : TROcadéro : 03-18

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր ։

GEORGE V. ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ․ ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԳ ՕՐ․ ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՃԱՆԱՁԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77–73

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16էն 24

GRAND HOTEL

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Le Directeur CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 18 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7709 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3520

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՏԱՐ ԼՈՒԾԻՆ ԴԷՄ

Խմորումները եւ խլրտումները իրարու կը յաջորդեն Խ. Միութեան արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Հիմնական խնդիրն է անկախութեան ձգտումը : Շարժումը խոր արմատներ ձգած է մանաւորապէս Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ :

Առ այժմ անկարելի համարելով բացարձակ անկախութիւնը՝ կարգուսարքի փոփոխութեամբ, այդ երկու երկիրները կ'ուզեն կարելի եղածին չափ թօթափել Մոսկուայի լուծը :

Իրենց համար կենդանի օրինակ մը կը հանդիսանայ Թիթօ : Մանաւանդ հիմա որ Խ. Միութիւնն անգամ անոր բարեկամութիւնը կը փնտռէ, 1948ի բանադրանքը ետ առնելով եւ ներողութիւն խնդրելով :

Ուրեմն, համայնավար մնալով հանդերձ, ունենալ ինքնուրոյն ուղեգիծ մը, համաձայն իրենց հասկացողութեան եւ տեղական պահանջներուն :

Այս ձգտումին հետեւանքով է որ, շարունակ «վերահաստատումներ» տեղի կ'ունենան եւ մեռած կամ ողջ դատապարտեալներ անպարտ կը հռչակուին :

Այժմ անիրաւութեան պատասխանատուներն են որ կ'ամբաստանուին, կորսնցնելով իրենց վարկն ու պաշտօնը, իսկ դատապարտեալները կը վերահաստատուին իրենց նախկին դիրքերուն մէջ :

Այս տեսակէտով ալ, ամէնէն ուշագրաւ դէպքերը տեղի ունեցան Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի մէջ :

Առաջինը ազգային յուղարկաւորութիւն մը սարքեց նախկին Նախարար Ռայքի եւ իր ընկերներուն համար որոնք նոյն հանդիսաւորութեամբ կախաղան հանուած էին 1949ին : Եւ նորէն պաշտօնի կոչեց անոնք որ արտաքսուած էին :

Երկրորդը նոյն ճամբուն կը հետեւի, անպարտ հռչակելով նախկին վարչապետը, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ ուրիշներ :

Նոյն երեւոյթները՝ Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ մէջ, (բոլորն ալ համայնավար) :

Միեւնոյն ատեն այցելութիւններ տեղի կ'ունենան դէպի Եուկոսլաւիա, որ դարձած է նոր ուխտատեղի եւ խորհրդանշան՝ հարեւան պետութեանց համայնավարներուն համար :

Առաջ բոլորը միասին անաթեմա կը կարդային Թիթոյականութեան դէմ, հետեւողութեամբ Մոսկուայի :

Այժմ իրարու հետ կը մրցին, այդ շարժումէն օգտուելու եւ ըստ այնմ գործելու համար :

Ուրեմն, կ'այցելեն խմբովին, պրպտումներ կը կատարեն եւ պետանի գետեղքներ կը քաղեն :

Զանազան ձեւեր կը փորձուին, Մոսկուայի խնամակալութիւնը թօթափելու համար :

Ամէնէն գործնականը կը համարուի պահանջել որ արբանեակ երկիրներէն հեռանան խորհրդային զինուորները, որոնք մինչեւ այսօր ալ բռնած են բոլոր կենսական դիրքերը :

Ուրիշ պահանջ մըն է գրաքննութեան ջնջումը՝ մամուլի եւ գրական հրատարակութեանց վրայ :

Վերջերս բաւական խիզախ արտայայտութիւններ տեղի ունեցան Փեշթայի, Փրակայի եւ Վարշաւայի մէջ, եւ բանաձեւեր ալ քուէարկուեցան :

Այսպէս, հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնեն խլրտումները օտար լուծին դէմ : Առանց արտակարգ ցնցումներ պատճառելու, բայց աստիճանաբար խորանալով եւ տարածուելով :

Խ. Միութիւնը այս շարժումներուն կը հետեւի որոշ մտահոգութեամբ, նոր հնարքներ որոճալով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ ՅԱՆԿԱՐԾ

ՕՐԱԿԱՐԳԸ՝ ՍՈՒԷԶ ԵՒ ՄԻՋ. ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն Փարիզ եկաւ յանկարծ, արտաքին նախարար Լոյտի հետ, մեծ զարմանք պատճառելով քաղաքական շրջանակներու մէջ : Անմիջապէս խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ երկու հիւրերուն եւ Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին միջեւ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն օրակարգին վրայ կան հետեւեալ խնդիրները .—

1.— Ի՞նչպէս ապահովել Սուէզի ջրանցքին տուրքերուն վճարումը Նորակազմ ընկերակցութեան 15 անդամներուն կողմէ : Մ. Նահանգները պիտի միանա՞ն, եթէ Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայնին ձեւի մասին :

2.— Սպասել որ նախագահ Նասր հակաառաջարկնե՞ր ներկայացնէ. իբրեւ հետեւանք Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնարարութեանց, թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա պէտք է նախաձեռնութիւն ստանձնեն : Ինչպէս կը յիշուի, Ապահովութեան Խորհուրդը պարզապէս վեց սկզբունքներ քուէարկեց, իբրեւ հիմք բանակցութեանց :

3.— Եթէ որոշուի սպասել Եգիպտոսի առաջարկներուն, Անգլիա եւ Ֆրանսա ո՞րքան պիտի սպասեն : Երկու երկիրներուն մէջ ալ պաշտօնատարներ կան որոնք դիտել կու տան թէ ջրանցքը որքան երկար մնայ Եգիպտոսի ձեռքը, այնքան պիտի դժուարանայ նախատեսուած միջազգային վարչութիւնը :

4.— Եթէ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ գործօն դեր կատարեց վեց սկզբունքներու ընդունելութեան համար, պտոյտ մը կատարէ Միջին Արեւելքի մէջ, բանակցութեանց ուժ տալու համար, Ֆրանսա եւ Անգլիա ի՞նչ տեսակ միջազգային վարչութիւն պիտի պահանջեն ջրանցքին համար :

5.— Միջին Արեւելքի կացութիւնը, որ դարձեալ ծանրացած է, Յորդանանի եւ Իսրայէլի յարաբերութեանց խանգարման հետեւանքով, մանաւանդ որ Անգլիա կը քաջալերէ Իրաքը՝ ի հարկին զօրք ղրկելու Յորդանան :

× Իրազեկներ կը բացատրեն թէ Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութիւնը կարեւոր դեր մը կատարելու կոչուած է ներկայ պարագաներուն մէջ, իսկ ջրանցքին տուրքերու վճարման խնդիրը ստիպողական է : Ուստի, անհրաժեշտ է վարիչ մը նշանակել ընկերակցութեան տնօրէն խորհուրդին համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները համաձայն են որ ջրանցքին տուրքերը վճարուին Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութեան : Նախարարը հաստատելով հանդերձ որ բաւական յառաջդիմութիւն կատարուած է վէճին լուծման համար, ըսաւ թէ տակաւին շարք մը դժուարութիւններ կան :

---

70 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐ.Ի նոր տուրքեր պիտի հաստատուին 1957ին, ելեւմուտքին բացը գոցելու համար :

ՏԱՐԵՑ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ արձակման առթիւ, Աշխատանքի նախարարը շրջաբերական մը ուղղեց, պատուիրելով նահանգապետներուն ուշադրութեամբ քննել արձակման առաջարկները, փոխանակ ճամբելու անոնք որ դեռ կրնան աշխատիլ :

16 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ պիտի դատուին Գահիրէի մէջ, հինգշաբթի օր, իբրեւ լրտես : Զորս Անգլիացիներ են :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.

ԽՄԲ.— Տիրան արք. Ներսոյեան հետեւեալ տեղեկութիւնները կու հաղորդէ Այգի, իր վտարման առթիւ (12 Հոկտ.) .

— Երուսաղէմ գացի 1955 Սեպտեմբեր 7ին : Առաջին օրերը, Տեղապահին հետ սիրալիր խօսակցութիւններու շրջան մը եղաւ : Կ'ընդունիմ որ սիրալիրութիւնը փոխադարձ էր, բայց ոչ թէ որովհետեւ իր ընթացքին համաձայն էի, այլ որովհետեւ հոգեւոր եղբայրներ էինք : Իմ երթալէս առաջ ալ Միաբանութիւնը դժգոհութիւններ ունէր, բայց դիւրութիւններ չունէր արտայայտուելու : Իմ ժամանումս քաջալերանք մը եղաւ, որպէս զի միաբաններ իրենց դժգոհանքը արտայայտեն : 7 տարիէ ի վեր Եղիշէ արք. Տեղապահ էր եւ մենք պահանջեցինք, որ ընտրութիւնը տեղի ունենայ այլեւս ու տեղապահական շրջանը վերջ գտնէ : Մենք թեկնածութեան վէճ չունէինք : Մեր պահանջածը ընտրութեան կատարումն էր : Եղիշէ արք. ընդդիմացաւ : Եւ վարչապետին ներկայացուց ծանօթ զրպարտագիրը, որպէս զի իր ընդդիմութիւնը արդարանայ : Կը հաւատար, որ իմ հեռացումովս ամէն ինչ վերջ կը գտնէ :

« Զրպարտագրին հիման վրայ, ինծի երկրէն հեռանալու հրաման եկաւ : Բողոքեցի Բարձրագոյն Ատեանին մօտ : Պաշտպան փաստաբանս, հրամանագրին բովանդակութեան չանդրադարձած, «Թեքնիք» սխալները մատնանշեց եւ նախարարաց խորհուրդի որոշումը ջնջել տուաւ : Տեղապահը սորբերկրեայ աշխատանքով եւ կանոնական գծով նոր հրամանագիր մը ձեռք ձգեց . 7 օրէն երկրէն հեռանալու էի : Կրկին դիմեցի Բարձրագոյն Ատեանին, որ հարցին մէջ իր ձեռնհասութիւնը ընդունեց եւ հրամայեց, որ մինչեւ դատն ու վճիռը չարտաքսուիմ : Բայց անհասկնալի բան մը պատահեցաւ : Դատարանին որոշումը գործադրելն չփոխանցուած, երեքշաբթի օր, վանքէն կանչեցին զիս Երուսաղէմի շրջանի ոստիկանութեան ընդհ. հրամանատարին մօտ, որ յայտնեց, թէ հրաման ունի անմիջապէս զիս երկրէն դուրս հանելու : Պատճառը հարցուցի : «Ձեր գիտեր», պատասխանեց : Առաջնորդեցին զիս օդակայան : Մնացեալը գիտէք արդէն :

— Չկրցա՞ք հաստատել ձեր անմեղութիւնը :

— Հասկնալ ուզողներուն՝ այո : Բայց անձիս դէմ շատ անուղիղ միջոցներով պայքար մղուեցաւ : Ամէն ինչ վերջացած չէ սակայն : Յորդանան գտնուող 24 միաբաններուն (Իսրայէլ երկու եւ արտասահման 9 միաբաններ ունինք) մեծամասնութիւնը գործնապէս աշխատանք կը տանին ի նպաստ կարգ ու կանոնի հաստատման : Կան անշուշտ «չէզոքներ», խնդրին էութիւնը չըմբռնողներ : Բայց միայն երկու կամ երեք եկեղեցականներ տեղապահին հետ են եւ կը ջանան գործերը պահել այնպէս ինչպէս որ են :

— Ի՞նչ ընել մտածած էք :

— Սպասել հոս : Որովհետեւ կը փափաքիմ վանք վերադառնալ եւ պիտի ջանամ վերադառնալ : Վանքը իմ տունս է : Հոն եմ բացեր աչքերս : Եւ եթէ ատեն մը հեռու մնացեր եմ, գործով ու պաշտօնով եղած է այդ : Արցունքը աչքերուս լքեցի իմ տունս : Եւ պիտի վերադառնամ հոն : Դիմած եմ Բարձրագոյն Ատեանին : Պիտի սպասեմ վճռին : Կը հաւատամ որ արդարութիւնը պիտի գործուի : Պիտի վերադառնամ մանաւանդ գործակցելու համար այն եղբայրներուս, որոնք կը ջանան վանքէն ներս կարգ ու կանոնը վերահաստատել :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՔԻ ԶՕՐՔԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՊԻՏԻ ՄՏՆԷ ԵԹԷ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

Իրաքի եւ Յորդանանի կողմէ հրատարակուած միացեալ զեկոյց մը կ'ըսէ թէ երկու պետութեանց ներկայացուցիչներուն խօսակցութիւնները տեղի ունեցան եղբայրական հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ : Այս առթիւ քննուեցաւ երկու երկիրներուն գործակցութեան խնդիրը եւ համաձայնութիւն գոյացաւ :

Արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց .— Խօսակցութիւնները խրախուսիչ արդիւնքներ ունեցան այն իմաստով որ Իրաք զինուորներ պիտի կեդրոնացնէ սահմանագլուխին մօտ եւ այս զինուորները անմիջապէս Յորդանան պիտի մտնեն մեր խնդրանքով, եթէ նոր յարձակում մը տեղի ունենայ Իսրայէլի կողմէ : Այդ յարձակումը կարեւոր պիտի համարուի, մեր երկրին մէկ մասին գրաւման յանգի թէ Իսրայէլեան զօրքը յարձակի եւ յետոյ ետ քաշուի » :

Միւս կողմէ Յորդանան խնդրած է Արաբական Դաշնակցութեան անդամներէն ծանր զէնքեր ճարել իրեն, որպէս զի կարենայ դիմադրել Իսրայէլեան յարձակումները :

Ամմանի սուրիական դեսպանը լրագրական ասուլիս մը սարքելով, յայտարարեց թէ «Սուրիա ծանր զէնքեր ճամբայ հանած է դէպի Յորդանան, թէ առաքումը սկսաւ երեքշաբթի կէսգիշերին եւ դեռ կը շարունակուի» :

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, սուրիական բարձրաստիճան պատուիրակութիւն մը Ամման երթալով, հաւանութիւն յայտնած է օգնելու, եթէ յարձակում կատարուի, բայց ոչ թէ զինուոր ղրկելու :

Ամմանի սուրիական դեսպանը մասնաւորապէս շեշտեց թէ ղրկուած զէնքերը Սուրիոյ ժողովուրդին նուէրն են Յորդանանի բանակին, օգնելու համար երկրին սահմաններուն պաշտպանութեան : Որեւէ պայման չէ դրուած այս նուէրին համար : Սուրիոյ զինուորական կցորդն ալ խօսք առնելով, ըսաւ թէ զէնքերուն հետ ղրկուած է զինուորական պատուիրակութիւն մը, վարժեցնելու համար Յորդանանի զինուորները : Ուստի ըսաւ թէ ուրիշ զէնքեր ալ պիտի հասնին մինչեւ ամսուս վերջը եւ Նոյեմբերի սկիզբը :

× Յորդանանի արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը ամբաստանեց Իսրայէլը թէ զինուոր կը համախմբէ սահմանին վրայ, յարձակողական դիտումներով : Երբ հարցուցին թէ պիտի խնդրուի՞ որ Անգլիա գործադրէ իր յանձնառութիւնները, համաձայն կնքուած դաշնագրին, բանբերը պատասխանեց .

— « Ես վստահ եմ թէ Անգլիա միշտ օգնութեան պիտի հասնի մեզի, երբ տեսնէ որ նախայարձակման ենթարկուած ենք » :

× Ազգաժողովի շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ պիտի հրաւիրուի ուրբաթ օր, քննելու համար Իսրայէլ – Յորդանան վէճը, որ աւելի ծանրացած է վերջին ընդհարումներուն հետեւանքով :

× Յորդանանի բանակին հրամանատարը յայտարարեց թէ Ամմանի մէջ տեղաւորուած անգլիական օդանաւերը պատրաստ են օգնելու Յորդանանի զօրքին, եթէ Իսրայէլ յարձակում գործէ : «Այդ օդանաւերը կազմ են պատրաստ կը սպասեն այժմ » :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ պիտի օգնեն որեւէ երկրի որ զոհ կ'երթայ Իսրայէլ - Յորդանանեան ընդհարումներու : Այս առթիւ յիշեցուց թէ Այզընհաուըր ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած էր տարուան սկիզբը :

× Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ Իտընի անակնկալ այցելութիւնը կը վերագրեն Միջին Արեւելքի կացութեան ծանրացման : Այս առթիւ կ'ըսեն թէ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊՂՏՈՐ ՀՈՐԻԶՈՆ ՄԸ

Տանր է կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, իրբեւ հետեւանք Յորդանանի սահմաններու վրայ եղած արիւնալի բախումներու եւ զինուորական համախմբումներու :

Քաղաքական շրջանակներ, պայթուցիկ կ'որակեն այս վիճակը :

Արդարեւ, Իրաքեան ուժերու կեդրոնացումները Յորդանանի սահմանին վրայ, եւ անոնց հաւանական մուտքը այդ երկրէն ներս, մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Իսրայէլի, որ միշտ հակառակ է ներկայ դրութեան փոփոխման :

Ինչպէս ծանօթ է, Յորդանանի երիտասարդ Թագաւորը օգնութեան կոչ մը ուղղած էր դրացի արաբ երկիրներու, մասնաւորաբար Իրաքի, Իսրայէլի կողմէ եղած յարձակումներու դէմ պաշտպանուելու համար :

Տակաւին երեք շաբաթ առաջ, Սեպտեմբեր 26ին, յորդանանեան գիւղի մը դէմ եղած իսրայէլեան բուռն յարձակման առթիւ, Հիւսէյին Թագաւորը կը յայտարարէր լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին.

— «Պահանջած ենք Իրաքի զինուորական օգնութիւնը, նկատելով, որ այս երկիրը ի վիճակի է օգնելու մեզի, պղտոր կերպով» :

Իսկ պատասխանելով լրագրողի մը այն հարցումին թէ ճի՞շդ են իր հրաժարման լուրերը, կը պատասխանէր պարզ եւ յստակ, առանց դիւանագիտական լեզու գործածելու .

— Պատրաստ եմ զոհելու թագս, դիւրացնելու համար արաբական երկիրներու միութիւնը : Կը նախընտրեմ ըլլալ պարզ քաղաքացի մը Արաբ Միացեալ Պետութեան մը մէջ, քան թէ Յորդանանի թագաւորը :

Այս խիստ ուշագրաւ յայտարարութիւնը թէեւ վրիպած չէր արեւելեան խնդիրներու մասնագէտ անձնաւորութեանց ուշադրութենէն սակայն արժանի արձագանգը չգտաւ միջազգային մամուլին մէջ :

Առաջին անգամ էր, որ արաբ վեհապետ մը, այսպիսի յայտարարութիւն կ'ընէր, պահանջելով արաբական միութեան մը կազմութիւնը ի գին իր գահազրկման :

Մեծ է այս յայտարարութեան քաղաքական իմաստը :

Հարկ էր սակայն սպասել դէպքերու զարգացման, եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Վերջին դէպքերը, որոնց լոյս մը կը սփռեն այն խմորումներու շուրջ, որ տեղի կ'ունենան Միջին Արեւելքի մէջ :

Ընթացք տալով եղած հրաւէրին, Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէր երեք վաշտերու համախմբումը, Յորդանանի սահմաններու մօտ :

Անգլիա, զինակիցը Իրաքի եւ Յորդանանի, անմիջապէս իր հաւանութիւնը կը յայտնէ, Իրաքի այս ձեռնարկին :

Իսկ Միացեալ Նահանգները, հակառակ կարգ մը շրջանակներու կարծիքին, հաւանաբար իրաքեան ուժերու շարժումին կը միանան Անգլիոյ տեսակէտին :

Երկու պետութեանց կարծիքով, միայն իրաքեան ուժերու մուտքը Յորդանան, կրնայ փրկել այս երկիրը ներքին փլուզումէ մը : Անոնք գիտեն կուսան թէ միայն Իրաքեւյորդանան զինուորական գործակցութիւն մը կրնայ յառաջ բերել նոր կառավարութիւն մը, որ կոթնած ըլլայ Արեւմուտքի համակիր տարրերու վրայ : Մէկ խօսքով, կը յուսան Յորդանանը բաժնել Եգիպտոս - Սուրիա ճակատէն, որ ընդգրկած է չէզոք քաղաքականութիւն մը, Թունդ ազգայնական ձգտումներով :

Այս առթիւ, միջազգային մամուլը նշանակելի լուր մը եւս կը հաղորդէ ըսելով թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները գաղտնի ձեռնարկ մը կատարած են, համոզելու համար Իսրայէլը, որ չընդդիմանայ իրաքեան ուժերուն Յորդանան մուտքին : Անոնք մասնաւորաբար բացատրած են թէ Իսրայէլի համար նպաստաւոր է Արեւմուտքեան աշխարհին բարեկամ հաշիմական պետութեան մը գոյութիւնը իր սահմանին վրայ :

Պաշտօնապէս կը հաստատուի Իսրայէլի բացարձակ ընդդիմութիւնը այս ծրագրին : Իսրայէլի արտաքին նախարարը՝ Տիկ. Կոլտա Մէյէր, ընդունելով Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի դեսպանները, յայտնած է թէ Իսրայէլ պատերազմի յայտարարութիւն պիտի նկատէ իրաքեան ուժերուն մուտքը Յորդանան :

Իսրայէլի համար նոյնքան վտանգաւոր է անգլիասէր Նուրի Սաիտի կողմէ հովանաւորուած Յորդանան մը, որքան Արեւմտեան աշխարհի թշնամի Նասրի համակիր Յորդանան մը :

Ի վերջոյ, Իսրայէլ պատրաստ է, որ ոչ միայն անտարբեր պիտի չմնայ Իրաք—Յորդանան միութեան դէմ, այլեւ անմիջապէս պիտի գրաւէ Յորդանանի գետին արեւմտեան ափերը, եթէ Իրաքի ուժերը Ամմանի մտնեն : Եւ հրապարակաւ կ'ամբաստանէ Անգլիան, իբրեւ հեղինակը վերջին դէպքերուն, արդարացնելու համար իրաքեան ուժերուն միջամտութիւնը :

Այլեւս բացորոշ է, որ Միջին Արեւելքը դարձեալ թատր կը հանդիսանայ քաղաքական ձեռնարկներու :

Վերջին դէպքերը կը նկատուին նախաքայլ՝ նոյն խմորումներու, որոնք կրնան ոչ միայն ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ Արեւելքի մէջ, այլեւ ճակատագրական ըլլալ, ամբողջ աշխարհի համար : Ամէնէն լաւատեսն իսկ մտայլ կը գտնէ կացութիւնը :

Իրաքի անակնկալ միջամտութիւնը Յորդանան — Իսրայէլ վէճին, չի նկատուիր վտանգի ենթակայ քոյր պետութեան մը օգնութեան հասնելու ձեռնարկ :

Իրաք անդամ է Պաղտատի դաշինքին, ուստի կարգ մը դիտողներ, կը կարծեն թէ նոր փորձ մը պիտի կատարուի այս ուխտին ամբողջացումը իրագործելու համար :

Այս ուղղութեամբ, խիստ յատկանշական է Հիւսէյինի թագաւորին միութեան կոչը : Մանաւանդ որ, Ամման, փոխանակ դիմելու Գահիրէի եւ Դամասկոսի, որոնց հետ կնքած է փոխադարձ օգնութեան դաշինք, կը դիմէ Պաղտատ որուն դէմ, հազիւ եօթը ամիս առաջ, ժողովրդական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած էին :

Ուշագրաւ է նաեւ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ վերապահ դիրքը, իրաքեան ուժերուն, Յորդանան մուտքին լուրերուն առթիւ : Եգիպտոս, Արաբիա եւ Սուրիա առայժմ լուռ կը մնան : Այս երեք երկիրները միշտ հակառակ ըլլալով Պաղտատի Ուխտին, կը սպասուի փոխադարձ ձեռնարկներու : Հաւանական է որ Ամմանի առաջարկուի զինուորական օգնութիւն՝ չէզոքացնելու համար Պաղտատի վտանգը :

Վերջապէս, սահեղծուած է դժնդակ եւ վտանգաւոր կացութիւն մը :

Իրաքի միջամտութիւնը օրերու խնդիր կը համարուի :

Իսկ Իսրայէլ, միշտ կը կրկնէ իր ազդարարութիւնները, ու կը սպառնայ արշաւել Յորդանան :

— «Վառօդի հոտը երբեք այսքան ծանր չէր նճշած մթնոլորտի մէջ», դանուեթեամբ կ'աղաղակէր տակաւին, քանի մը օր առաջ, Ազգաժողովին ներկայացուցիչը, Պաղեստինի զինադադարի յանձնաժողովին մէջ :

Այս մռայլ կացութիւնը բան մը չի՞ խօսիր Միջին Արեւելքի մեր աղմկարարներուն ...

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԱԿՆԵՐ ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԷ

Մեր մշակոյթին մեծ նուիրեալներէն մէկն ալ կը մեկնի անդարձ : Հին յիշատակներու ամբողջ աշխարհ մը նորէն կը լուսաւորուի մէջս ...:

Պոլիս, 1919 - 1921...: Ինչ անհամբերութեամբ կը սպասէի իր գեղագիտական դասախօսութիւններուն. Ի՛նչ յուզումով կը ձայնագրէի իր այնքան սիրուն երգերը, երբ ան՝ դաշնակին վրայ կը նուագէր եւ կ'երգէր զանոնք : Երանելի օրեր, երբ դեռ կ'անդիտանայինք թէ քիչ ատենէն այդ սքանչելի վերածնունդը պիտի մարէր ու մենք այնքան մեծ թիւով պիտի նետուէինք իրարմէ հեռու օտար ափերու վրայ :

Դաստիարակ - ուսուցիչ, ատենաբան, փիլիսոփայ, գեղագէտ, պարսատեղծ, երգահան ...: Այս յատկութիւններէն միայն մէկը պիտի բաւէր իմաստ մը տալու համար անհատական կեանքի մը : Հազուադէպօրէն միացած իր անձին մէջ՝ անոնք խորհրդաւոր կապերով կը հաղորդուէին իրարու եւ իւրաքանչիւրը միւսներէն կը ստանար անօրինակ լիութիւն մը, տեսակ մը յաւելուածական տարածութիւն :

Այդ հին շրջանին, իր մէջ զգալի էր մանաւանդ Պեռկսոնի փիլիսոփայութիւնը — կեանքը՝ իր աննախատեսելի խոյանքով իբրեւ գերագոյն իրականութիւն եւ յայտնատեսութիւնը՝ իբրեւ ճանաչողութեան գլխաւոր միջոց — զոր Պէրպէրեան կ'ուզէր կիրարկել արժէքներու ուսումնասիրութեան :

Իր թափանցող միտքը եւ արուեստագէտի խառնուածքը զինք պիտի մղէին մանաւանդ գեղագիտական հարցերու : Արուեստը եւ Գեղեցիկը կը կազմէին նիւթերը իր 1919 - 1920ի հրապարակային դասախօսութեանց, որոնք այդ շրջանին եւ միջավայրին համար յայտնութիւններ եղան :

Իր մեթոտը՝ տեսակ մը համադրութիւն տարրական - գիտական վերլուծումի եւ հոգեկան ներհայեցողութեան՝ ան կը կիրարկէր իւրաքանչիւր հարցի քննութեան ատեն : Իր դասախօսութիւնը՝ հիմնած յստակ, բանաւոր կառուցուածքի մը վրայ՝ հետզհետէ կը զօրանար, կը թափանցէր ներքին հուրով մը, եւ յաճախ կը վերջանար խորապէս տպաւորիչ, խորհրդաւոր պատկերով մը :

Այդ թուականներէն ի վեր, գիտութեան հսկայ յառաջդիմութիւնը, մանաւանդ մաթեմաթիքական գիտութեան մարզին մէջ, հակազդած է փիլիսոփայութեան վրայ եւ արժեւորած՝ նոր եւ աւելի ճկուն բանաւորութիւն մը, որ իր կարգին նոր ձեւապաշտութեամբ մը կ'արտայայտուի արուեստին եւ գեղագիտութեան մէջ : Հաւանական է որ Շահան Պէրպէրեանի մտածումը մասամբ ձեւափոխուած ըլլայ այդ ուղղութեամբ : Այս ձգտումը արդէն կը նշմարուի փարիզահայ պարբերաթերթերու տուած իր քանի մը ուսումնասիրութիւններուն մէջ : Կը յուսանք որ իր վերջին աշակերտները մեզ պիտի լուսաբանեն այդ մասին :

Իսկ մեր ամէնուն պարտականութիւնն է մանաւանդ սատարել հրատարակութեանը իր անտիպ գործերուն, որոնց համար կ'ըսուի թէ կարեւոր ամբողջութիւն մը կը կազմեն : Անտարակոյս անոնք պիտի լրացնեն զգալի պակաս մը մեր գրականութեան չատ անտեսուած մէկ ճիւղին համար :

Իր ամէնէն մտերիմ մէսածները պիտի մնան սակայն իր երգերը, մեղեդիներ՝ որոնք մօտէն կը հետեւին բանաստեղծութեան արտասանական կշռոյթին եւ չեշտաւորման, երբեմն հազիւ քանի մը նոթերու եւ պարզ դաշնաւորումի մը վրայ հիմնուած : Ոճի եւ ներշնչումի ինչ կախարդանք է սակայն, որ անոնց թափանցիկութեան մէջ կը գնէ այնքան հաղորդելի յուզականութիւն մը, եւ կուտայ անոնց իրական գոյութեան մը լիութիւնը :

Այդ շրջանէն հաք, միջազգային այս կեդրոնին մէջ, երաժշտական որքան ա—

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այժմ անդրադառնանք Երեւանի մէջ մեր կատարած այցելութեանց : Թանգարանը զետեղուած է պարսկական մզկիթին մէջ, կուտայ հին ու նոր չատ մը տեղեկութիւններ մեր ազգ. պատմութեան մասին : Մինարէն ալ կանգուն է : Իմ հարցումին պատասխանելով թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ այս հոս, երբ մեր բոլոր եկեղեցիները քանդուած են խլամ կարգ մը երկիրներու մէջ, պատասխանեցին թէ իրենք հնութիւններ քանդելու գործը պատիւ չեն համարիր :

Ինչպէս ըսած եմ, առտուան 9էն մինչեւ ժամը 14 - 15, կը պտտէինք, անկէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր, ժամանակ ունէինք տեսնուելու բարեկամներու եւ ազգականներու հետ : Մեր փեսայ Յովհաննէսը, որ Թալինի շրջանին դատաւորն է, ազգականներուս հետ Երեւան եկած էր զիս տեսնելու : Ունեցանք չատ հաճելի խօսակցութիւններ, խնդրեցի որ ճարէ մեր քաղցրալեզու բանաստեղծ Սողոմոն Տարօնացիի հասցէն : Առանց ժամանակ կորսնցնելու Սողոմոնը բերաւ մեր հիւրանոցը : Դատաւորը այնքան բան ըսած էր բանաստեղծին մեր մասին որ, երբ Սողոմոնը ներս մտաւ իր քաղցր ժպիտով, Տարօնցիի յատուկ պարզութեամբ ու թեւերը բաց, դիմացը գտնելով անծանօթ եղբայր մը, ողջագուրուեցաւ...: Ան բանաստեղծ ու գրագէտ, ես ալ վերջապէս կէս գրագէտ, լքեցինք մեր սովորական լեզուն ու սկսանք ժլլել Մշեցնակ, Տարօնի բարբառով ... Խօսակցութիւնը սկսաւ 1915ի ջարդերու շուրջ, եւ արագ ակնարկով մը հասաւ մինչեւ մեր օրերը : Ինչքան հաճելի է խօսակցիլ Սողոմոն Տարօնացիի հետ, կը փորձենք մոռցած մեր «Մշեցնակ»ը կենդանացնել, երբեմն ալ ճախող մարզանքներ կատարելով :

Սողոմոնը առանց ժպիտի, առանց խնդուքի խօսակցութիւն չի գիտեր : Ինծ կը թուի թէ միակ բանն է որ չէ ուզած սորվիլ, այսինքն հոգին մաքուր ըլլալով, դէմքին ժպիտը չի կրնար պակսիլ : Եթէ օր մը Սողոմոնը փորձէ խոժոռ դէմք ցուցնել, ապահովաբար պիտի ձախողի, եւ ինքը պիտի ըլլայ իր վրայ առաջին խնդացողը : Ուրեմն դարձեալ խնդուք ...:

Կը հարցնեմ թէ ի՞նչ կ'ընեն Վ. Նորենցը ու «Խոտեսան»ի հեղինակը՝ Դաշտենցը, երկուքն ալ Սասունցի :

«Կը բերեմ, Լեւոն, երկուքն ալ կը բերեմ քեզ» :

Յաջորդ օրը Սողոմոնը կուգայ Դաշտենցի հետ : Կը համբուրուինք : Խօսքս ուղղելով Սողոմոնին, կը հարցնեմ.

— «Ի տա մը քաւոր Տօնէի կորուկ տղէ՞ն է :— (Նախադասութիւն մը Դաշտենցի («Խոտեսան» վէպէն) :

«Դօ, աղբէր, մենք հօրբեր ենք, եւ լէ Տօնէենց տնէն եմ, ինք լէ, Սասուն ու Մուշ մէկ են :

Դարձեալ քրքիջ, Խաչիկը որ բնաւորութեամբ աւելի խոհուն է ու վերապահ, մեր քրքիջին մասնակցեցաւ ժպիտով մը : Միջահասակ, յարդէ գլխարկ, յիսունի մօտ անձ մը : Նորենցը անհանգիստ ըլլալով չէր եկած : Մենք երեքով խօսեցանք քիչ մը, անաստեղծ Ջասըմէ Ջալիլի մասին : Սողոմոնը խոստացաւ յաջորդ օր զայն ալ բերել :

Յաջորդ առտու վարն էի դրան առջեւ, չատ մը հարցասէրներէ պաշարուած, երբ թեւս քաշեց մեր սիրելի Սողոմոնը, — (որքան անուշ կը հնչէ ականջիս այս անունը, կրկնակի պատճառներով) :

— Լեւոն ահա քեզ Ջասըմէ Ջալիլը :

Քիւրտը կը դիմէ ինծ բոլորովին սրտաբաց ու անկեղծ, կը սեղմենք իրարու ձեռքը, եւ կը խօսինք երկու ժողովուրդներու անցեալ տխուր կացութեան, եւ խոստմնալից ապագայի մասին : «Մենք 70.000 ենք Հայաստանում, եւ օրինակելի քաղաքացիներ ենք Հայաստանի» :

— Ներողութիւն, կրօնքով մահմետակա՞ն էք թէ եզիտ :

= Եզիտ, կը պատասխանէ Ջալիլը : Կը համբուրուինք եղբայրօրէն, կը բաժնուինք :

Երբ, Փարիզէն կը մեկնէինք կազմակերպիչները ըսած էին թէ բարիք է ծրար տանիլ ուրիչներու համար, իսկ ձեզի համար յողնութիւն է ու տաղտուկ : Իբրեւ թէ կը մերժէինք ուեւէ մարդու ծրարներ տանիլ : Եւ գլխուս հաւաքուեցան աւելի քան 15 ծրարներ : Երբ Երեւան հասանք, արդէն չատ ժամանակ չունէինք, ստիպուեցանք կարգ մը ծրարներ տունէ տուն փոխադրել Երեւանի եւ արուարձաններու մէջ : Այդ պատճառով ալ զրկուեցանք մեր ազգականներու հետ լիովին տեսակցելու փափաքէն :

Ես առանձին ուխտ ունէի տեսնել մեր գրագէտ - բանաստեղծներէն չատերը : Յովհաննէս Շիրազը, Սիլվա Կապուտիկեանը, Գէորգ Էմինը, Գեղամ Սարեանը, մեծ վարպետ Ա. Իսահակեանը եւ բոլորը : Դժբախտաբար տասը օրը տասը ժամուան պէս անցաւ եւ կարելի չեղաւ մեր փափաքին գոհացում տալ : Մեզ Պերճ Մեսրոպեանը խոստացած էր, մեր բոլոր գրագէտ բանաստեղծները հաւաքել մէկ տեղ, որպէսզի կարենանք տեսնել : Բայց մեկնեցաւ Ջերմուկավաքիս եւ այդ խոստումը մնաց անկատար : Իսահակեանի տունը ժամադրութիւն մը սարքուած էր եւ ես ակամայ բացակայեցայ : Իններորդ օրն էր եւ ես ստիպուեցայ «Թաքսի»ով երթալ մինչեւ Թալին, Երեւանէն 80 քիլոմեթր հեռու, տեսնելու բոլոր ազգականներս, որոնք 1915ի ջարդէն ի վեր ամփոփուած են հոն :

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(9) (Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԵԱՆ

Բ.

Առաջին անգամ, Տիգրան Թոսպաթեան բեմ կ'ելլէ Սկիւտար, Ազիզիէ թատրոնին մէջ ներկայացուած «Փայտէ Սուր» գաւեշտին մէջ, որուն երկու սիրահարներուն աշխոյժ դերերով, ինք եւ մեծանուն Հրաչեան, որ նոյնպէս իր սկնակի քայլերը կ'առնէր, կատարեալ յաջողութիւն ցոյց կուտան:

Դերասանապետ Թովմաս Ֆասուլեաճեան նկատելով Տիգրան Թոսպաթեանի բեմական արտակարգ ընդունակութիւնները, մասնաւոր խնամք կը տանի անոր պատրաստման: Մոլիէռի գործերուն մէջ, որոնց թարգմանութեամբ զբաղած էր այդ շրջանին Թովմաս Ֆասուլեաճեան, Թոսպաթեան կը ստանձնէ յոյժ կարեւոր դերեր, մասնաւորապէս ներկայանալով առաջին սիրահարի տիպարներով:

Ութ տարի շարունակ, 1870 - 78, Յակոբ Վարդովեանի վարչութեան տակ, Տիգրան Թոսպաթեան հռչակ կը ստանայ կարեւոր դերերով, որոնցմէ կը յիշենք մէկ քանին. — Վրոյր (Արտաշէս Աշխարհակալ), Գուիդոն (կործանում Ռուբ. թագաւորութեան), Արմենակ (Կոյր Տիրան), Հրանդ (Մեծն Տրդատ), Ֆապիօ Օրսինի (Կեսար Պորճիա), Խոթէվան (Գաղտնիք հաւատաքննութեան), Խորլվուա (Քաթրրին Հով - ուրրտ), Արման Տիւվալ (Գամէլիագարդ Տիկինը) եւայլն:

Իրաւ է որ Տիգրան Թոսպաթեան արեւմտահայ թատրոնի բեմերուն վրայ փայլած է կատակերգակի դերերով եւ ատեն մը եղած է որ Թեքեսոլիկ Սիրահարը մեներգը, որ օրուան այժմէական երգը դարձած էր, ինք միայն կրցած է արժանաւորապէս երգել ու հմայել բազմահարիւր հանդիսականներ, սակայն իր արուեստին լրումը գտած է անհերքելիօրէն Կոան - Փըրմիէ դերերու մէջ, որոնց պահակալն էր այդ շրջանին Մարտիրոս Մընակեան: Եւ Թոսպաթեան հասնելով Մընակեանի բարձրութեան այդ սեռի դերերուն մէջ, դարձած է Արեւմտահայ թատրոնի անհրաժեշտ ու կենսական տարրերէն մին:

Իր Փիզիքականին մասին, ժամանակակիցները կը հաւաստեն որ Տիգրան Թոսպաթեան չափազանց վայելուչ, համակրելի, եւ արտաքին տեսքով արեւմտահայ թատրոնի ամէնէն կատարելապէս օժտուած դերասանն է եղած: Խօսքը տանք դարձեալ Շարասանին, որ հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ զայն.—

«... Կայտառ կազմուածք, բարձրահասակ, սեւ ու վառվռուն, խորունկէն խօսող աչքեր: Չափազանց սուր յիշողութիւն, հնչուն արտասանութեան հետ խօսելու աննման ճարտարութիւն եւ դիւրութիւն: Գոռ, պայծառ, միանգամայն ցնցող ձայն, վերջապէս բնութենէն իրեն շռայլուած էին այն բոլոր ձիրքերն ու յատկութիւնները որոնք պահանջելի են բեմական արուեստին մէջ: Ցաւալի է որ իր առաջացման նախնական քայլերուն մէջ կարգ մը նախանձոտ ընկերակիցներու խոչընդոտներուն հանդիպած է, սակայն իր տաղանդին սանձարձակ յայտնութիւնը ոչընչացուցած է ամէն արգելք»:

Իրապէս բացառիկ դէմք մըն է եղած Տիգրան Թոսպաթեան արեւմտահայ բեմի ընտանիքին մէջ: Բացառիկ է եղած անոր համար, որ հոն, այդ ընտանիքին մէջ, ուր գոյութիւն ունեցած են բազում մարդկային տկար ու յոռի կողմերով ծանրաբեռնուած դէմքեր, Տիգրան Թոսպաթեան, անհատապէս մաքուր ու բարձր նկարագրի տէր, միշտ ալ հեռու մնացած է այնպիսի արարքներէ որոնք կրնային արատաւորել բեմին պատիւը:

1877 - 80 մասնակցած է նախ դէպի Ռոտոսթօ, Ատրիանուպոլիս, Զմիւռնիա եւ ապա՝ Սելանիկ, Տրամա, Սէրէզ եւ Ֆիլիպէ Վարդովեանի եւ Սերովբէ Պէնկլեանի թատերական պտոյտներուն: Ինչպէս տաղի եւ կատակերգութեան, նոյնպէս ալ զուսաներգական ճիւղին մէջ Թոսպատեան յաջող դերեր կատարած է, մեծ ընդունելութիւն գտնելով ամենուրեք:

Երբ Յակոբ Վարդովեան, յոգնած ու պարտասած, Ապտիւլ Համիտէն հալածուած (*), վերջնապէս հրաժարեցաւ թատերական գործի վարչութենէն, խումբին ղեկը յանձնեց Մնակեանին եւ Տիգրան Թոսպաթեանին: Այս երկու անձնուէր առաքեալներուն ջանքերը սակայն ի զուր անցան կազմալոյծ Արեւմտահայ Բեմին նոր եռանդ ու նոր խայծ տալու համար, այնպէս որ քիչ ատենէն թատերախումբը բոլորովին քայքայուեցաւ: Դերասաններէն ոմանք Կովկաս մեկնեցան, ուրիշներ ալ Պէնկլեանի զուսաներգական խումբով անցան արտասահման: Ճիշդ այդ շրջանին է որ Պրուսայէն Թովմաս Ֆասուլեաճեան կը հրաւիրէ Թոսպաթեանը գալ եւ գործակցիլ իրեն: Այս հրաւէրը ընդունելով, արուեստագէտը կը փութայ Պրուսա եւ երեք տարի անընդհատ կը գործակցի Ֆասուլեաճեանին, ստանձնելով գլխաւոր դերեր Մոլիէռի գործերուն մէջ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Ահմէտ Միտհաթ թուրք հեղինակը «Էօզկէնլէր» անունով թատերախաղ մըն էր գրած և Վարդովեան զայն բեմադրած էր Կէտիկ Փաշայի մեծ թատրոնին մէջ: Այդ թատերախաղին նիւթը բռնապետին Չէրքէզ թիկնապահներուն մէջ վէճի ու ատելութեան պատճառ դարձած էր: Պալատին ներքին անդորրութիւնը վերահաստատելու համար Կարմիր Սուլթանը ուրիշ միջոց չէր գտած եթէ ոչ մէկ գիշերուան մէջ մոխիրի վերածել տալ հսկայ թատրոնը: Այդ օրէն Վարդովեան ենթարկուեցաւ անողոք հալածանքի մը:

Ինչ պեղումներ ենթագիտակցական խորքերու՝ հոգեբանական տեւողութիւնը իր հարազատ բխումէն բռնելու համար, կամ ինչ ճիգեր՝ բարձրանալու համար բացարձակ երաժշտութեան, ուր հոգին իր մասնաւորութիւնները կը թօթափէ եւ կը նոյնանայ իր ողեկանութեան, իր ինքնատեղծման ազդին հետ ...:

Բայց հայրենաբաղձ երազանքի, թաքուն տրտմութեան ժամերուն այդ հին երգերը նոյն հմայքով կը լեցնեն զիս:

Այս գիշեր, անմոռանալի յիշատակներու հետ խառնուած, անոնք դարձեալ կ'երգեն իմ մէջս, անհուն քաղցրութեամբ, անհուն թախիծով.— Գիշերն անուշ է, գիշերն հեշտագին ..., Դուն աղբիւրն ես, ես ջուրն եմ ..., Անուշ հոգի մը ըլլար ...:

Տես, սիրելի ուսուցիչս, տես թէ սիրտս ինչպէս պահեր է դրոշմը անուշ հոգիիդ:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՆԱՄԱԿԸ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԻՆ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակած էինք Երուսաղէմի միաբանական ժողովին զեկոյցը՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի մասին: Այս առթիւ ժողովը հետեւեալ նամակը ուղղած է պատր. տեղապահին.—

Այսու կը հաղորդենք ձեզի որ Միաբանութեանս Երուսաղէմ գտնուող անդամոց աւելի քան մէկ երրորդի գրաւոր պահանջքին վրայ, ըստ Կանոնի, Միաբանական Ընդհանուր Ժողով գումարուեցաւ Հոկտեմբեր 2, 1956 առաւօտեան ժամը 10ին Պատրիարքարանի Խորհրդարանին մէջ:

Նկատելով որ դուք կը բացակայէիք Ս. Աթոռէն եւ մեկնած էիք անորոշ ուղղութեամբ, ժողովս գումարուեցաւ Աթոռիս երիցագոյն միաբան եւ տնօրն ժողովոյ նախանդամ Գեր. Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեանի նախագահութեամբ եւ ի ներկայութեան Յորդանանու Հաշիմական Թագաւորութեան մէջ գտնուող 25 միաբաններէն 17 հայրերու:

Ժողովս նկատի առնելով Ձեր տեղապահական պաշտօնին չարաչար գործածութիւնը եւ անոր մէջ ձեր ունեցած լուրջ թերացումները, որոնք պատճառաբանեալ եւ մանրամասնեալ են ժողովոյս ատենագրութեան մէջ, միաձայնութեամբ անվստահութիւն յայտնեց ձեր նկատմամբ եւ պահանջեց որ ներկայացնէք ձեր հրաժարականը տեղապահական պաշտօնէն:

Այս առթիւ կը հաղորդենք նաեւ որ ձեր բացակայութեան Ս. Աթոռոյ գործոց ընդհ. վարիչ ընտրուեցաւ Գեր. Տ. Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան ու այս պարագան հաղորդուեցաւ կառավարութեան եւ Ս. Աթոռոյս պաշտօնէութեան:

Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ նախագահ
ՍՈՒՐԷՆ ԵՊՍԿ. ՔԷՄՀԱՃԵԱՆ
Ատենապետ ԶԱՒԷՆ ՎՐԴ. ՉԻՆՉԻՆԵԱՆ
Ատենադպ. ՎԱԶԳԷՆ ԱԲՂ. ԳԸՊՐԸՍԼԵԱՆ

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

Վաստակաւոր ուսուցչապետ Պ. Շահան Պէրպէրեանի ազգային յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ շաբաթ, 13 Հոկտեմբեր, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը նախագահէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան: Ներկայ էին նաեւ Անուշաւան վրդ. եւ 5 քահանաներ: Դպրաց դասը իր ամբողջ կազմով կը մասնակցէր արարողութեան, ընկերակցութեամբ երգեհոնի, զոր կը նուագէր Պ. Արա Պարթեւեան: «Տէր Ողորմեա»ն մեներգեց Օր. Լիւսի Աճէմեան:

Արարողութիւններէն վերջ Առաջնորդը յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Ռեթէոս Պէրպէրեանի «Դաստիարակի մը խօսքեր»ը հատորէնիրրընաբան ընտրելով «Փառք քեզ ով դպրոց,— Լուսոյ վառաբան, — Ուր կապարն յոսկի, — Նիւթք հոգիք դառնան»:

Յետոյ պատմեց իր մտերմութիւնը Շահանի հետ, Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանէն և գովեց անոր ուսուցչական արժանիքները, թելադրեց իր յիշատակը յաւերժացնել Պէրպէրեան վարժարան մը վերաբանալով Եւրոպայի մէջ: Այս առթիւ ըսաւ թէ միշտ կ'արծարծէր վարժարանին վերաբացման խնդիրը եւ խնդրած էր իրմէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին միջոցաւ դիմում կատարել Կիւլպէնկեան խնամակալութեան, կտակէն բաժին մը ստանալու համար:

Յետոյ խօսք առաւ Պէրպէրեան վարժարանի Սաներու կողմէ Պ. Վրոյր Հալէպլեան, խորապէս յուզուած: Նկարագրեց թէ ինչպէս բարուոքեց վարժարանին ընդհանուր վիճակը: (Պիտի հրատարակենք առանձին):

Պ. Հրանտ Սամուէլ խօսեցաւ հայ մտաւորականներու կողմէ եւ հաստատեց թէ ինչպիսի զոհողութիւններով հայր եւ որդիք Ռեթէոս, Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեան իբրեւ դաստիարակ ուսուցիչ բարեբար դեր մը կատարեցին: Պ. Մ. Պարսամեան կարդաց յուզիչ դամբանական մը յանուն եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնին եւ Փարիզահայ ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու: Գրաւոր յարգանք յայտնեց նաեւ Պ. Արսլանեան:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Պէրպէրեանի նախկին սաները, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Այրի Տիկին Թիլի Շահան Պէրպէրեան եւ եղբայրները:

Ողբ. դաստիարակին մարմինը ամփոփուեցաւ Պանեէօյի գերեզմանատան հայ մտաւորականներու յատկացուած դամբարանին մէջ: Համակիրներու եւ բարեկամներու խումբ մը գացած էր մինչեւ գերեզմանատուն: Դժբախտաբար մեռելակառքը երբ գերեզմանատուն հասաւ, փակման ժամը շատոնց անցած էր, որով չկրցան մասնակցիլ թաղման: Նախկին սաները դագաղը ուսամբարձ առաջնորդեցին մինչեւ դամբարան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (173)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

9·— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Իսկ Շապուհը յամառութեամբ պաշարումը շարունակում էր, համոզուած լինելով, որ եթէ ղէնքի ուժով չկարողացան գրաւել անշուշտ քաղցը եւ սովը կը ստիպեն անձնատուր լինել: Բայց բերդի ամբարներում բաւական պաշար կար:

Նա բնութեան մեծ հրաշալիքն էր, որի հետ մարդը մաքառելու համար՝ խիստ անզօր միջոցներ ունէր: Ժամանակի ռազմական անօթները ոչ հասնել եւ ոչ ազդել կարող էին նրա անմատչելի, բարձրագիր ամրութիւնների վրայ:

Աւելի քան բերդի ամրութիւնը, անխորտակելի էր պաշտպանների եռանդը: Անձնազոհութիւնը չափ եւ սահման չունէր: Ազատանի կանայք գիշերները պարիսպների վրայ էին պահում, Ազատանի օրիորդները անքուն հսկում էին աշտարակների թշնամու ամէն մի շարժումը: Ինքը Թագուհին իւր ձեռքով էր դարմանում իւր գինուորների վէրքերը: Այր եւ կին վառուած էին հայրենասիրութեան ջերմ ոգւով, եւ մէկը միւսին աշխատում էր գերազանցել: Եւ բոլորին ոգեւորողը, բոլորի քաջութիւնը բորբոքող էր ինքը Թագուհին:

Մի անգամ Շապուհը հրամայեց վճռական յարձակում գործել: Պարսից վահանափակ եւ սպառազէն զինուորները բարձրացան մինչեւ բերդի պարիսպները: Կռւում էին նրանք հերոսաբար եւ բերդից կարկուտի նման տեղացող նետերը չէին կարողանում զսպել նրանց կատաղութիւնը: Թագուհին, զրահաւորուած, կանգնել էր պարսպի վրայ եւ խրախոյս էր տալիս իւր զինուորներին: Մի նետ դիպաւ նրա ուսին, ծակեց զրահը, եւ ցցուած մնաց իւր տեղում: Զօրապետներից մէկը շտապով մօտ վազեց, ձեռքը մեկնեց, որ դուրս քաշէ նետը: «Ինչո՞ւ ես ի զուր ժամանակ կորցնում, նկատեց նրան Թագուհին, այդ յետոյ էլ կարելի է հանել»: Այդ խօսքը այն աստիճան ազդեց, որ զինուորները, խորին քաջալերութիւն ստանալով, կրկնապատկեցին իրանց եռանդը, եւ վանեցին թշնամուն պարիսպների մօտից:

Երբեմն գիշերով երբեմն ցերեկով, բերդից դուրս էին գալիս խմբեր եւ դարկւում էին Պարսիկների հետ: Այդ փոքրիկ խմբակները, յանկարծահաս կայծակի նման, ոչ միայն շփոթում էին թշնամու ամբողջ բանակը, այլ շատ անգամ յաջողւում էր նրանց՝ գերիներով կամ աւարով յետ դառնալ:

Պաշարման յամեցողութիւնը յաջողութեան յապաղումը վրդովեցնում էր Շապուհին: Արտաշերսի պարիսպների մօտ նա երկար մնալ չէր կարող: Պարսկաստանից աւելի կարեւոր գործեր կոչում էին նրան: Իսկ այնպէս, առանց որեւէ հետեւանքի հասնելու, թողնել եւ հեռանալ — այդ թոյլ չէր տալիս նրա անսահման գոռոզութիւնը: Երբ տեսաւ որ ուժը չէ ներգործում, նա դիմեց իւր սովորական խորամանկութեանը: Պատգամաւոր ուղարկեց Թագուհու մօտ, մեծամեծ խոստումներով խնդրեց, որ երկու կողմից եւս զինադուլ լինի, եւ Թագուհին ցած իջնէ բերդից, գայ նրա մօտ, հաշտութեան պայմանների մասին անձամբ բանակցելու համար: Թագուհին խստութեամբ մերժեց, պատասխանելով, որ չէր ցանկանայ մի այնպիսի խաբեբայի ոչ երեսը տեսնել եւ ոչ խօսել նրա հետ: Որքան եւ դառն էր վիրաւորանքը, այնու ամենայնիւ Պարսից արքայից արքան գիջաւ՝ գոնէ հեռուից խօսել նրա հետ: Աւագանին խորհուրդ տուեց Թագուհուն՝ ընդունել վերջին առաջարկութիւնը:

Նշանակած օրը, անպարտաւան Թագաւորը միայնակ, եւ միայն Մերուժան Արծրունու եւ Վահան Մամիկոնեանի առաջնորդութեամբ, մօտեցաւ բերդի ստորոտին: Եւ որպէս զի ձայները հասնեն միմեանց, նրան թոյլ տուին առաջ մինչեւ պարիսպները բարձրանալ: Այստեղ նրա համար պատրաստուած էր մի փառաւոր բազմոց, եւ մի խումբ պալատականներ կանգնած էին ընդունելու: Նա եկաւ, բայց տհաճութիւնը թոյլ չտուեց նրան նստել, մնաց ոտքի վրայ: Այդ միջոցին, աշտարակի վրայ, շրջապատած իւր նաժիշտներով, յայտնուեցաւ Թագուհին: Բարձրահասակ, վայելչագեղ տիկինը, իւր աւագների խմբի մէջ, հանդիսանում էր որպէս մի հրաշափառ աստուածուհի: Տեսնելով նրան, Շապուհը ներքեւից ձայն արձակեց.

— Դու, որ այդքան գեղեցիկ ես, տիկին, քեզ համար, որ Արշակ Թագաւորը այն աստիճան խելագարուեցաւ, որ իւր գժբախտ եղբօրորդու, Գնելի, արիւնը թափելով, քեզ յափշտակեց նրա ձեռքից, դու, տիկին, աւելի նպաստ կը լինէիր, եթէ այդ աքանչելի գեղեցկութեանդ հետ՝ փոքր ինչ խելք ու խոհեմութիւն ունենայիր: Բայց սինեցուն չէ տուած խելք, չէ տուած եւ խոհեմութիւնը: Նրան տուած է վայրենի կոպտութիւնը եւ անսանձ հպարտութիւնը միայն: Նրա սիրտը, նրա միտքը, իր լեռների ապառաժների նման, կոշտ է եւ [illegible]:

ՐԱՖՖԻ

Սեպտեմբերի առաջին օրերէն իսկ Ամմանի բրիտանական դեսպանը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր Հոկտեմբեր 21ի ընտրութեանց մասին։ Դեսպանը վախ կը յայտնէր թէ ընտրութիւնները կրնան աննպաստ հետեւանքներ ունենալ Հիւսէյին Թագաւորին համար։ Այդ հեռանկարին առջեւ էր որ Թագաւորը Պաղտատ դըրնաց օգնանալով եւ Իրաքի վարչապետը խոստացաւ զօրք ղրկել, պայմանաւ որ հրամանատարը իրաքցի ըլլայ։ Այս անցուդարձին մէջ էր որ Մ. Նահանգները ազդարարութիւններ ուղղեցին Իսրայէլի եւ դիմումներ կատարեցին Լոնտոն։

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, օրուան հրատապ խնդիրներու մասին, — (Սուէզ, Ալժերիա, Միջին Արեւելք եւն.)։ Առաջին անգամ խօսք առաւ ընկերվարական երեսփոխան մը, գնահատելով դահլիճին քաղաքականութիւնը Սուէզի վէճին մէջ։ «Պէտք չէ տկարութիւն համարել խաղաղասիրութիւնը»։ Անկախ երեսփոխան մը, Լըժանտր, բացատրեց թէ երկու դասեր կը բխին Սուէզի վէճէն, — անհրաժեշտ է կերտել միացեալ Եւրոպան եւ բարեկարգել մեր սահմանադրական հաստատութիւնները։ Յետոյ դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի դիրքերը տկարացան հետզհետէ, Սուէզի վէճին սկիզբէն մինչեւ Ապահովութեան Խորհուրդին գումարումը։ «Բայց արդար ըլլանք, Պ. վարչապետ, ձեր վրայ չիյնար ամէնէն մեծ պատասխանատուութիւնը, վասն զի դուք ամէնէն վճռականը, ամէնէն հաստատակամը եղաք, եւ ամէնէն առանձինը։ Եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա Մինիրս գացին (գլուխնէր ընել), Պ. Տըլըս էր որ զիրենք հոն առաջնորդեց ձեռքերէն բռնելով»։

Յետոյ ըսաւ թէ Պ. Կի Մոլէ «մեղանչեց առ նուազն անխոհեմութեամբ։ Իր կամեցողութիւնը չէր համապատասխաներ իր ունեցած միջոցներուն։ Գալով Պ. Փինոյի, պէտք է այսուհետեւ նուիրուի մանկական գրականութեան ուր անգերազանցելի կը մնայ։ Կ'ըսեն թէ իր դիրքը, «Կանանչ Թաթերով արջը», որուն յաջողութիւն գտած է գրավաճառներուն քով։ Դժբախտաբար Պ. Փինօ նոյն յաջողութիւնը չունեցաւ կարմիր թաթերով արջուն հետ»։

Նախկին վարչապետներէն Փոլ Ռենօ դիտել տուաւ թէ Սուէզի տագնապը ամէնէն աւելի վնասեց Ֆրանսայի։ Ժողովրդական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Մորիս Շուման, բացատրեց թէ «Ատլանտեան գինակցութիւնը խոր տագնապ մը կ'անցընէ»։ Համայնավար ներկայացուցիչը, Կարոտի, պաշտպանեց Եգիպտոսի տեսակէտը, գաղթատիրութիւն վերագրելով արեւմտեան պետութեանց։

Արտաքին նախարարը, Փինօ, կարգով պատասխանեց բոլոր քննադատութեանց։ Այս առթիւ հաստատեց թէ «Մ. Նահանգներուն դիրքը անվիճելի յուսախաբութիւն պատճառեց մեզի»։ Եւ եզրակացուց թէ խաղը չէ վերջացած տակաւին։ «Ֆըրանսա տակաւին ուրիշ խաղաթուղթեր (միջոցներ) ունի ձեռքին մէջ։ Վտանգաւոր ցնորք մըն է «Ֆրանսան առանձին» տեսակէտը։ Ցորչափ ճակատամարտը շահելու յոյս կայ, պէտք է շարունակել։ Կառավարութիւնը վճռած է շահիլ եւ եթէ ժողովը վստահութիւն յայտնէ, մինչեւ ծայրը պիտի երթայ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը, Կամուլքա, որ վտարուած էր իբրեւ դաւաճան, պիտի վերահաստատուի ուրբաթ օր։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պատերազմական նախարար նշանակուեցաւ Պ. Շթրաուս, որ կուսակից է հիւլէական սպառազինութեան։

ԹԵՀՐԱՆԻ զին. ատեանը մահուան դատապարտեց 4 համայնավարներ, որոնք ձերբակալուած էին քանի մը ամիս առաջ։ Ուրիշ ութ ամբաստանեալներ ալ դատապարտուեցան երկուքէն յիսուն տարի բանտարկութեան։ Բոլորն ալ վերաքննութիւն պահանջած են։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 16). — Ձոյլ ոսկի՝ 450.000, նափոլէոն 3190, զուից. 3030, անգլ. 3980, քսան տոլարնոց 15.480։ Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1010, տոլար 388, զուից. 93, պելժ. 7.65, լիր 0.62, փեսեթա 8.60։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Թիւթիւնճեան եղբայրներէ (Քլերմոն Ֆերան) երկու հազար փրանք։

Փրոֆ. Մ. Սեւակէ (Ֆիլատելֆիա) տասը տոլար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սգակիր Պէրպէրեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները սրտագին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի վարչութեան, մամուլին, քահանայից եւ զպրաց դասերուն եւ Փարիզի հասարակութեան՝

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի

սրտակեղեք մահուան առթիւ իրենց վշտակից սիրոյ արտայայտութեանց համար։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՃԸՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի 36րդ տարեդարձին առթիւ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու յիշատակին, այս կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իսկ կէսօրէ վերջ, մատաղապուր՝ Ազգ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նահատակներու յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գաղիկ Շալճեանի, իրենց հօրեղբօր՝ Պ. Ղեւոնդ Շաղճեանի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ատենապետ Պ. Գ. Սաղրեանի, իր հօրը՝ Պ. Սաղրեանի (Պոլիս) կսկծալի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Գ. Սաղրեանին, եւ իր աղջկանը, իրենց հօր եւ մեծ հօր՝ Պ. Սաղրեանի կսկածլի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հայրապետական մաղթանք պիտի կատարուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի օծումի առաջին տարելիցին առիթով։ Հանդիսաւոր պատարագը պիտի մատուցանէ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ Ա. Քհնյ. Աւետիսեան, որուն նաեւ հրաժեշտի պատարագը պիտի ըլլայ, իր Ամերիկա մեկնումի նախօրեակին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ. — Պօղոս Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդեր Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պաղտասարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց հօրեղբօրորդւոյն, տագրին, մօրեղբօր, խնամիին ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի (Ֆրէզնօ, Գալիֆորնիա) յանկարծական մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները, բարեկամները եւ հայրենակիցները։ Այս տխուր առթիւ նոյն ընտանիքները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Պոմոնի եւ Լիոնի մասնաճիւղերուն եւ ամէն անոնց որոնք գրաւոր կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարկէն Սիւնի խումբին տարեկան պարահանդէսը 20 Հոկտ., մինչեւ լոյս։

Salons du Rex-Dancing, 4 Rue Faure

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականներ եւ համակիրները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Բանուորներ շէնքերու շինութեան համար։ Դիմել՝

L. Donikian

52, Rue Gustave Courbet, Bagneux

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

28 Հոկտեմբեր, կիրակի գիշեր ժամը 9ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 3ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գունաւոր ժապաւէն, պատրաստուած վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆԷ։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Երիտ. սրահը։

2, Rue Philippe-de-G irard, Marseille

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 18ին, Կարտանի Հայ Աւետ. Եկեղեցին։

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին Ս. Անթուան, Պ. Մարտիկեանի սրահը։

Bar du Viaduc, St. Antoine

ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իր նախագահին

Տէր. Պօղոս Քօլօլեանի

յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ։

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

●

ՎԻԷՆ. — Յակոբ Մաթոսեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց ողբացեալ զաւկին, եղբօր եւ զարմիկին՝

ԼԵՒՈՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Որակեալ մեքանիսիէններ կնոջ քոնֆէքսիոնի համար (հագուստ եւ փէշ) արհեստանոցը աշխատելու պայմանով։ Ներկայանալ՝

Ets. LEGER

66, Rue de Clery, Paris (2e).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ բոլոր համակիր երիտասարդները եւ անդամները մասնակցելու իր առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին։

Կը հրաւիրուին անխտիր բոլոր այն երիտասարդները որոնք մտադիր են յետագային անդամակցելու Նոր Սերունդին։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, ի նպաստ մանուկներու օգափոխութեան կայանի, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, ժամը 4էն 12։

Salle de la Rue Voltaire

Նուագախումբ՝ հանրածանօթ՝

BACHICHA ET SA GRANDE FORMATION

Անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ։

Շարանթօն Էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը Լ'Իւնիօն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր։

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 փրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

ՈՐԲԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18 ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 16էն 24

GRAND HOTEL

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le [illegible] CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en [illegible] — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ամբ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 19 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7710 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3521

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՄԲԵՑԷՔ ՈՐ ԴԱՏՈՒԻ

•

Երեւանի անթելը անցեալ կիրակի գիշեր կը հաղորդէր թէ նախընթաց շաբթու էջմիածնի մայր տաճարին մէջ պատարագած եւ քարոզած է Եղիշէ արք. Տէրտէրեան:

Այս առթիւ կը յիշէր նաեւ անոր հանգամանքը, «Պատր. տեղապահ Երուսաղէմի»: Եւ կուտար քարոզին ամփոփումը, որ հրատարակուեցաւ Միջին Արեւելքի թերթերուն մէջ:

Ամբաստանեալ եւ փախստական «տեղապահը» պարզելով Հայ. Եկեղեցւոյ դերը իբրեւ ազդակ ազգապահպանման, ըսեր է.

— Մեր եկեղեցին եթէ անշքացած վիճակի մը մէջ կը ներկայանայ այժմ, պատճառը այն է որ ինքզինքը ամբողջութեամբ տուած է հայութեան եւ սպառած է:

Յետոյ երախտագիտական զգացումներ յայտներ է կառավարութեան, էջմիածնի տաճարին բարեզարդութեան համար: Եւ վերջապէս գովեստներ շռայլեր է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, Վազգէն Ա.ի, ըսելով թէ ան «մեր ազնուական եւ մեծ Հայրապետներու հարազատ եւ արժանաւոր յաջորդն է: Գիտուն, իմաստուն, բազմակողմանի կաթողիկոս մը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց արտասահմանի մէջ»:

— «Մենք բոլորս սիրահարած ենք իրեն եւ միշտ իրեն հետ ենք անվերապահօրէն: Մեր երիտասարդ Հայրապետը կոչուած է մեծ դեր մը կատարելու»:

Կը կարծենք թէ Վազգէն Ա.ի վերապահուած այդ մեծ դերերէն մէկը պիտի ըլլար անմիջապէս ճամբել, արտասահման վերադարձնել փախստականը, որպէսզի պատասխանէ իրեն դէմ եղած բազմազան ամբաստանութեանց:

Անշուշտ էջմիածին հասած են Ս. Յակոբեանց վանքին Միաբանութեան տեղեկագիրները, որոնք մանրամասնօրէն կը պարզեն պաշտօնանկ տեղապահին «հանրածանօթ դարձած գայթակղալից կենցաղը, իր պաշտօնին չարաչար գործածութիւնը եւ իր պարտականութեանց նկատմամբ ծանրակշիռ զանցառութիւններն ու թերացումները»:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եւ իր Գերագոյն Խորհուրդը ցարդ իմացած ըլլալու են, նաեւ, Երուսաղէմի մէջ կատարուած աննախընթաց եհամաժողովրդական ցոյցերը՝ Եղիշէ արք.ի «կայենական արարք»ին առթիւ, որուն հետեւանքով Յորդանանէն արտաքսուեցաւ Տիրան արք. Ներսոյեան:

Ապահովաբար ուրիշ պատկերազարդ պատմութիւններ ալ հասած են էջմիածին:

Այս բոլորը բաւական են, որպէսզի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը անմիջապէս հեռացնէ ինքնակոչ «սիրահար»ը, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց»:

Անհրաժեշտ չէ եպիսկոպոսական ժողով մը եւս գումարել, այս տարրական գործողութիւնը կատարելու համար:

Ոչ միայն Հայ. Եկեղեցւոյ շահը, այլ էջմիածնի վարկն ալ այդ կը պահանջէ:

Այլապէս հետեւանքը պիտի ըլլայ կատարեալ ողբերգութիւն մը, արատաւորելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան հմայքը, սարսելով այնքան փառաբանուած միասնականութիւնը, եւ անդարմանելի կազմալուծման մը մատնելով Երուսաղէմի վանքը:

Որեւէ վարանում կամ ձգձգում պիտի նշանակէր բացորոշ մեղսակցութիւն, խակապէս «թերի եւ անընդունելի» պատրուակներով:

Հայկական Արտասահմանի հանրային կարծիքը անհամբեր կը սպասէ որ վերջ գտնեն «բարձրաստիճան» վեղարաւորներու կամայականութիւնները եւ ապերասան բարքերը, որոնք չափազանց երկար տեւեցին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԿՑԻՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա որոշած են տեւականօրէն խորհրդակցիլ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին: Այս եղած է առաջին արդիւնքը Անգլիոյ վարչապետին անակնկալ այցելութեան: Իբրեւ անմիջական հետեւանք այս նոր համաձայնութեան, երկու երկիրները լարուած ուշադրութեամբ պիտի հետեւին Յորդանանի կացութեան, որ անստոյգ է երկուքին համար ալ: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, թէեւ երկու կառավարութիւնները անցեալին մէջ ալ խորհրդակցած են իրենց քաղաքականութիւնը ներդաշնակելու համար, բայց Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը իր մասնաւոր տեսակէտներն ունէր Միջին Արեւելքի խնդիրներու մասին: Այսուհետեւ չփումը պիտի ըլլայ տեւական, ներդաշնակելու համար երկու երկիրներուն քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Միեւնոյն ատեն տեղեկութիւններ պիտի հաղորդուին Մ. Նահանգներուն:

Երկու երկիրներն ալ անձկութեամբ կը սպասեն Յորդանանի երեսփ. ընտրութեանց որոնք տեղի պիտի ունենան կիրակի: Պիտի մասնակցին Հազարաւոր Արաբներ որոնք նախապէս ներկայ Իսրայէլի բնակիչները եղած են: Կը վախցուի որ խռովութիւններ ծագին: Այս մտավախութեամբ, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը հարցնեն թէ Յորդանանի թագաւորը պիտի կրնա՞յ յետաձգել ընտրութիւնները, մինչեւ որ իր հպատակները հանդարտին: Յորդանանի բանակին երիտասարդ սպաները միշտ անհամբեր են եւ խորապէս ազդուած՝ Եգիպտոսի նախագահէն:

Լոնտոնի հրէական դեսպանը առջի օր այցելեց Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատունը, տեղեկութիւններ քաղելու համար Ֆրանքեւանգլիական նոր գործակցութեան մասին:

«ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ՈՒԶԷ ՈՉՆՉԱՑՆԵԼ ԻՍՐԱՅԷԼԸ»

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իսրայէլի վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, Հոկտեմբեր 17ին ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ խորհրդարանին առջեւ: Ըսաւ թէ Իսրայէլի համար ամէնէն ծանրակշիռ եւ լուրջ վտանգն է «յարձակում մը Եգիպտոսի Ֆաշական դիկտատորին կողմէ, որ կ'ուզէ տիրապետել բոլոր արաբական երկիրներուն եւ որ չի ծածկեր Իսրայէլը քանդելու մտադրութիւնը»: Այս առթիւ բացատրեց թէ Իսրայէլ պէտք է զգուշանայ կանխահաս լաւատեսութենէ մը, հաւատալով այն յայտարարութեան թէ Իրաքի զօրքը Յորդանան պիտի չմտնէ առայժմ: Կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ գործի ձեռնարկելու իրաւունքը, եթէ օտար զինուորներ մտնեն Յորդանան:

Յետոյ անդրադառնալով ծանր զէնքեր հայթայթելու հարցին, ըսաւ թէ առանց Մ. Նահանգներու օգնութեան բաւարար պիտի չըլլան Իսրայէլի կատարած յառաջդիմութիւնները: Մեր պաշտպանողական միջոցները զօրացած են եւ դեռ աւելի պիտի զօրանան: «Բայց դեռ բաւական զէնք չունինք: Իսրայէլ կրնայ կարեւորութիւն չունենալ համաշխարհային գործերու մէջ, բայց կարեւոր է այս շրջանին մէջ: Ուժ տալով Հանդերձ Ազգաժողովին, մենք երբեք պիտի չհանդուրժենք որ անոր կազմակերպութիւնները Իսրայէլը նկատեն ոչ-դերիշխան պետութիւն մը»:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վարչապետին յայ—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՄԲՈՍՏ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ՀԱՆՈՒԵՑԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՊԱՏԿԱՆ ՇԷՆՔԵՐԷՆ

ԲԱՆԱԼԻՆԵՐԸ ՅԱՆՁՆՈՒԵՑԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (17 հոկտ.).

— Տարիներէ ի վեր, Անթիլիասի Միաբանութեան անդամներն ու դպրեվանքի աշակերտութեան մէկ մասը, ամռան եղանակին կը բարձրանան Պիքֆայայի կաթողիկոսապատկան հովոցը, իրենց հետ տանելով նաեւ անհրաժեշտ գոյքեր — մահճակալ, անկողին, գրասեղաններ եւն.:

Աշնան, դպրեվանքի վերամուտին տարուած գոյքերը վերստին կը փոխադրուէին Անթիլիաս: Այս տարի սակայն, Պիքֆայա ապաստանած ըմբոստ միաբանները, Հակառակ Կաթողիկոսին գրաւոր պահանջին, մերժեցին յանձնել գոյքերը եւ կաթողիկոսական այդ շէնքերու բանալիները: Ասոր վրայ հարկ եղաւ դիմել պետութեան, որպէսզի կատարէ յանձնումը:

Երկուշաբթի, 15 Հոկտեմբեր, Կաթողիկոսին կողմէ երկու ներկայացուցիչներ՝ Դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին վրդ. Սարգիսեան եւ դիւանապետ Արտաւազդ վրդ. Թրթռեան, ընկերակցութեամբ Կաթողիկոսարանի փաստաբանին եւ ոստիկան-զինուորներու բարձրացան Պիքֆայա՝ պարպելու համար կաթողիկոսապատկան շէնքերը:

Նախապէս, փաստաբանը եւ ոստիկան-զօրքի հարիւրապետը ներկայացան Խադ Սրբազանին եւ յայտնեցին, թէ հրահանգ ունէին պարպելու շէնքերը: Խադ սրբազան կարգ մը առարկութիւններ ըրաւ, որոնք պարզապէս ժամանակ շահելու նպատակ ունէին: Բոլոր ըմբոստ միաբանները, բացի Շահէ, Գնէլ եւ Բաբգէն վարդապետներէն, հոն էին: Յայտնեցին, թէ կը փափաքին տեսակցիլ Վեհափառ կաթողիկոսին հետ: Սակայն որոշ էր, թէ կ'ուզէին ժամանակ շահիլ: Պատուիրակութիւն մը, բաղկացած Դերենիկ սրբազանէ եւ Զաւէն աբեղայէ, ընկերակցութեամբ Գարեգին վարդապետի եկաւ Անթիլիաս, բայց Վեհափառը մերժեց ընդունիլ, յայտնելով, թէ նախ պարպումը կը կատարուի ու ապա միայն կը լսէ իրենց փափաքը:

Երբ պատուիրակ-միաբանները ձեռնունայն վերադարձան, Խադ սրբազան առարկեց թէ հիւանդ ըլլալով չի կրնար Պիքֆայայէն հեռանալ:

Ոստիկան-զօրքի հարիւրապետը անմիջապէս կանչել տուաւ բժիշկ մը, որ անմիջապէս քննելով զայն, յայտարարեց թէ շատ առողջ է ու կրնայ մինչեւ իսկ օդանաւով Ամերիկա ճամբորդել: Նոյն առարկութիւնը եղած էր նաեւ Փառէն սրբազանի մասին, որ նոյնպէս քննուեցաւ բժիշկին կողմէ: Այս վերջինը յայտարարեց թէ, Փառէն սրբազան հիւանդ չէ, բայց յառաջացած տարիքի բերումով, տկարացած է: Այս պարագան նկատի ունենալով, Փառէն սրբազանին արտօնուեցաւ մնալ Պիքֆայա:

Շատ յստակօրէն յայտնի եղաւ որ իրենց այս առարկութիւններով Խադ սրբազան եւ ուրիշներ կ'ուզէին ժամանակ շահիլ, որովհետեւ կրցանք իմանալ որ Խադ սրբազան քաղաք հեռաձայնած է եւ «Համախմբական» պարագլուխի մը յայտնած, թէ ինքզինքը հիւանդ ձեւացուցած է որպէս զի ձախողեցնէ յանձնումը:

Երբ ժամանակ շահելու այս վերջին փորձն ալ ձախողեցաւ, այլեւս անելի մատնուած, ըմբոստ միաբանները թոյլ տուին որ ոստիկան-զինուորներու հսկողութեան տակ կատարուի շէնքերու յանձնումը: Բացուեցան բոլոր սենեակները եւ կաթողիկոսարանին բոլոր գոյքերը բեռնակառքերու վրայ բեռցուելով փոխադրուեցան Անթիլիաս: Ըմբոստ միաբանները ստանձնեցին փոխադրել իրենց սեփական իրերը: Երբ կարգը եկաւ մատուռին, ըսուեցաւ թէ բանալին կորսուած է: Անմիջապէս Պէյրութէն փականագործ մը կանչուեցաւ եւ տեղւոյն վրայ նոր կղպանք մը անցուց դրան:

Պարպումը վերջացաւ կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Ըմբոստ միաբանները, գլխաւորութեամբ Խադ Սրբազանին, ապաստանեցան կաթողիկոսապատկան կալուածներէն քիչ մը անդին գտնուող Սեղար Ամէրի ամառանոցը, ուր իրենց տեսի եկան «Համախմբական» ղեկավարներ:

Ըմբոստ միաբաններուն հետ էին նաեւ 14 պատանիներ, որոնք իբրեւ «Պիքֆայայի կաթողիկոսարան»ի «դպրեվանք»ի աշակերտ, կը պահուէին այնտեղ: Իմացանք նոյնպէս, որ այդ «դպրեվանք»ին բացման պաշտօնական հանդէսը մեծ շուքով տօնուած է եւ մասնաւոր հրաւիրատոմսեր ղրկուած են «ճակատական»ներու:

Ներկայիս Պիքֆայա կը գտնուի ոստիկան-զօրքի հսկողութեան տակ, իսկ շէնքերու բոլոր բանալիները յանձնուած են Կաթողիկոսին:

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

*

Եգիպտոսի նախագահութեան քաղաքական բաժնի տնօրէնը, գնդ. Սապրի յայտարարեց թէ Սուէզի մասին բանակցութիւնները պիտի սկսին մէկ շաբաթէն կամ տասը օրէն, հաւանաբար Ժընեւի մէջ: Այս առթիւ ըսաւ.— «Եգիպտոս տրամադիր է ընդունելու միջազգային գործակցութիւն մը՝ ջրանցքը բանեցնելու համար, սակայն բացարձակապէս կը մերժէ որեւէ միջազգային տիրապետութիւն»:

Գնդապետին կարծիքով, Եգիպտոս նոր առաջարկներ պիտի չներկայացնէ:

Ֆրանսա եւ Անգլիա վճռած են տեղի չտալ Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ քուէարկուած վեց սկզբունքներուն մէջ: Այս պարագան ճշդուած է երկու վարչապետներուն տեսակցութեան առթիւ ալ: Երկու պետութիւնները կ'ուզեն փութացնել նոր ընկերակցութեան գործունէութիւնը, ապահովելու համար ջրանցքին միջազգային վարչութիւնը: Բայց կ'ուզեն բաց դուռ մը ձգել, որպէս զի Եգիպտոս նոր առաջարկներ ներկայացնէ: Ուրիշ խօսքով, երկուքն ալ միշտ կը յիշեցնեն Եգիպտոսի որ ճշդէ իր դիրքը: Ֆրանսա եւ Անգլիա նոր ընկերակցութեան վերապահելով ջրանցքին տուրքերու գանձումը, ազդու զէնք մը կ'ունենան իրենց տրամադրութեան տակ, ինչպէս կ'ըսեն Փարիզի թերթերը:

× Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, Էրվէ Ալֆան, ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ անհրաժեշտ է ջրանցքին միջազգ. վարչութիւնը: «Մինչեւ հիմա միայն բառեր լսեցինք: Բառերը բաւական չեն ապահովութիւն ներշնչելու համար»:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութենէն անջատուած թեւը հրատարակեց իր առաջին յայտարարութիւնը, որ կը մերժէ անձի պաշտամունքը, հաշտարարական մեթոտները եւ կը պահանջէ վերահաստատել ազատամիտ արմատականութիւնը: Պառակտումը կը շարունակուի:

200.000 ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի վերադառնան Ալժերիայէն, յառաջիկայ երեք ամիսներու ընթացքին: Առաջին կարաւանը Մարսէյլ պիտի հասնի հոկտեմբեր 21-ին: Օրական 2500, աւելի վերջը՝ 4000 զինուորներ պիտի վերադառնան, համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը (շաբաթը 15 հազար հոգի):

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՑՈՅՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Երուսաղէմի պատրիարքարանի դիւանը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հաղորդած է մամուլին, ծանօթ ցոյցերու մասին, որոնք տեղի ունեցան Տիրան արք.ի վտարման առթիւ.—

Պարտք կը համարենք այս հաղորդագրութեամբ հայ հասարակութեան ներկայացնել հետեւեալ եղելութիւնները Երուսաղէմի Ս. Աթոռոյ նոր անցուդարձերու մասին:

Հոկտեմբեր 9ին յանկարծակի եւ բռնի Տ. Տիրան Արք. օդանաւ դրուեցաւ քաղաքիս ոստիկանութեան կողմէ եւ Պէյրութ ղրկուեցաւ: Օդակայանին մէջ, վերջին պահուն, Տիրան Սրբազանը Երուսաղէմ պահելու համար թափուած բոլոր ջանքերը արդիւնքի հանդիպեցան :

Արդարութեան եւ իրաւունքի այս բացորոշ բռնաբարումը, մեծ դայրոյթ յառաջ բերաւ Միաբանութեան եւ ժողովրդային բոլոր խաւերուն մէջ : Երեկոյին վանքի շրջափակին մէջ կազմուեցան ինքնաբուխ ցոյցեր, Տիրան Սրբազանի վերադարձը եւ Տեղապահ Տէրտէրեանի պաշտօնէ դադարումը պահանջող: Ս. Յակոբի եւ Հրեշտակապետաց Եկեղեցւոյ զանգակները ղօղանջեցին ի նշան սուգի: Վանքը եւ Հայոց Թաղը թատերաբեմ դարձան ժողովրդային պոռթկումի արտայայտութիւններու, որոնք ողջ քաղաքը կը թնդացնէին: Սպաներ եւ զինուորականութիւնը ժողովրդային ցասումը մեղմացնել կ'աշխատէին: Միւս կողմէ Միաբանութիւնը եւ ժողովուրդի ներկայացուցիչներ կը խորհրդակցէին իրենց առնելիք յաջորդ քայլերու մասին :

Յաջորդ օր, Հոկտեմբեր 10ին, Երուսաղէմի եւ Ամմանի Հայերը գոցեցին իրենց խանութները: Փակուեցան Ժառանգաւորաց վարժարանը եւ Ս. Թարգմանչաց Ազգ. Դպրոցը, Տպարանը եւ Դիւանները: Առաւօտուն Միաբանութիւնը, չորս Եպիսկոպոսներ եւ 12 վարդապետներ եւ նոյն չափ ալ սարկաւագներ, ինչպէս նաեւ Ժառանգաւորաց եւ Թարգմանչաց վարժարաններու ամբողջ աշակերտութիւնը եւ ժողովրդային հսկայ բազմութիւն մը, թափօր կազմած, դիմեցին տեղւոյն կառավարչատունը : Կառավարիչը ընդունեց Միաբանութիւնը եւ ժողովուրդի ներկայացուցիչները, որոնք բողոքեցին թէ Տիրան Սրբազանի, թէ Միաբանութեան եւ թէ հայ ժողովուրդի դէմ գործուած այս անիրաւութեան առթիւ : Տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ու կէս ժամ : Կառավարիչը ճանչցաւ Հոկտեմբեր 2ին Միաբանական Ընդհանուր Ժողովոյ այն որոշումը, որով Գերշ. Տ. Սուրէն եպիս. կը նշանակուէր Ընդհ. վարիչ Պատրիարքարանի գործոց ի բացակայութեան Տեղապահի :

Կառավարիչը խոստացաւ նաեւ Վեհափառ Թագաւորէն ժամադրութիւն առնելու աշխատիլ որպէսզի արդարութեան մեր խնդրանքը եւ բողոքը ներկայացնենք Նորին Վեհափառութեան :

Ապա կառավարիչը խօսեցաւ իր պաշտօնատան առջեւը հաւաքուած հսկայ բազմութեան, որ Թագաւորին համար միաբերան «կեցցէ»ներ ըսելէ վերջ անվերջ կը կրկնէր. «Մենք Տիրան Սրբազանը կ'ուզենք. անկցի Եղիշէն»: Կառավարիչը վերոյիշեալ խոստումներով հանդարտեցուց ժողովուրդը :

Թափօրը վերադարձի ճամբուն վրայ անցաւ Երուսաղէմի Արաբական երկու մեծ լրագիրներու պաշտօնատուներուն առջեւ ուր եւ ամբողջ ճամբու ընթացքին կրկնուեցան որոշ յանկերգներ եւ արդարութեան մեր պահանջները :

Թափօրը վանք հասնելուն Միաբանութիւնը եւ ժողովուրդը ուղղակի Ս. Յակոբ Եկեղեցի գացին: Ս. Գլխադրի մատրան առջեւ իրենց ուխտը ըրելէն յետոյ Եկեղեցւոյ դասին մէջ միաբերան երգեցին «Տէր ողորմեա»ն, Սուրէն Սրբազանի հրաւէրով Տ. Զգօն վրդ. յուսադրիչ քարոզ մը խօսեցաւ: Ամէնքէն միաբերան երգուած «Հայր Մեր»էն վերջ Պատրիարքարան բարձրացան, ուր բանալիները Հայրիկ եպսկ.էն առնելով, տրուեցան Սուրէն Եպսկ.ին, կառավարչի փոխանորդի կողմէ: Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ եղաւ հիւրամեծարութիւն, որու ընթացքին մաղթանք եղաւ Թագաւորի կենաց արեւշատութեան եւ Ս. Աթոռոյ պայծառութեան համար: Ապա Միաբանութիւնը եւ պաշտօնեաներ եւ ժողովուրդը շնորհաւորեցին Սուրէն Սրբազանը: Անոնց մէջն էին մինչեւ այդ վերապահ եւ ընդդիմադիր վիճակի մէջ գտնուող հինգ Միաբան Հայրեր :

Աշխատանքներ կը շարունակուին Տիրան Սրբազանը վերադարձնելու, եւ Պատրիարքական ընտրութեան գործը ի գլուխ հանելու համար :

ԴԻՒԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ
Ս. ԱԹՈՌՈՅ, ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Շ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ամփոփումը այն յուզիչ դամբանականին զոր խօսեցաւ Պէրպէրեան վարժարանի աշակերտներէն Պ. Վրոյր Հայէկեան, ողբացեալ Շահանի յուղարկաւորութեան առթիւ.—

Շահան Պէրպէրեան ծնած է 1891ին Սկիւտար: Իր նախնական ուսումը ստացած է Ժընեւի մէջ, իսկ երկրորդականը իր հօրը՝ ուսուցչապետ Ռեթէոս Պէրպէրեանի հիմնած վարժարանին մէջ եւ աւարտած 1906ին, 15 - 16 տարեկանին:

Հայրը նկատի ունենալով իր զաւկին փոքր տարիքը, կ'որոշէ տարի մը եւս իր մօտ պահել, նախ քան փարիզեան համալսարան մը ղրկելը :

Շահան այդ շրջանին ինքնազարգացումով կը պարապի եւ իրեն իբրեւ ապագայ մասնագիտութիւն կ'ընտրէ փիլիսոփայութիւնը եւ երաժշտութիւնը : Սակայն տարին չաւարտած, 1907ի գարնան, Ռեթէոս Պէրպէրեան կը մեռնի: Նոյն տարեշրջանին անհնար կը դառնայ «Էֆէնտի»ին ուսուցած մասնագիտական ճիւղերը դասաւանդող ուսուցիչ մը ճարել :

Վարժարանին ուսուցչական կազմը, կ'որոշէ այդ դասերը առժամաբար, ծընունդով իմաստուն, նորահաս երիտասարդին յանձնել :

Շահան Ապրիլէն մինչեւ դպրոցական տարեշրջանին փակումը, Յուլիս, բացառիկ հեղինակութեամբ մը, իր հօրը մասնագիտական դասերը կ'աւանդէ, զարմանք պատճառելով :

Փարիզ, Սորպոնի մէջ կը հետեւի իր նախասիրած մասնագիտութեան, եւ զայն կ'աւարտէ «Լիսանսիէ ան Ֆիլոզոֆի» տիտղոսով :

Համալսարանական ուսումը հազիւ աւարտած, առանց իր «տոքթորա»ն ներկայացնելու, նոր պաշարով մը բեռնաւորուած, Պոլիս կը վերադառնայ, իր հօրը գործը շարունակելու :

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, նիւթական հոգերու եւ երիտասարդ տարիքին, նախընթաց օրուան ընթացքին վարժարանին մէջ ստանձնած բազմաթիւ դասերով պարապելէ, իսկ երեկոները իր հանգիստի եւ անհատական վայելքի ժամերը յատկացուց ինքնազարգացման եւ բազմաթիւ հրապարակային դասախօսութիւններու :

Իր օրինակովն իսկ, յանուն գաղափարի եւ ազգային գերագոյն շահերու, զոհողութեան ու նուիրումի ոգին ներշնչեց իր շրջապատին : Եւ արդարեւ շնորհիւ իր աննկուն կամքին եւ յարատեւող ոգիին, իր տեսչութեան ընթացքին, Սկիւտարի Պէրպէրեան վարժարանը հասցուց, այնպիսի բարձրութեան մը, որ իբրեւ օրինակ ու առաջնորդ ծառայեց միւս ծանօթ կըրթարաններուն :

Ինքն էր որ առաջին անգամ վարժարանին մէջ մտցուց Նաւասարդեան — Ոլիմպիական խաղերու, սկաուտական խումբերու, ազգային տարազով հայկական պարերու, միջդասարանային դրօշարշաւի, պարան քաշելու, զբօսանքներու եւ պտոյտներու ժամանակ ուսուցիչներուն իրենց աշակերտներուն հետ ոտնագնդակ, ձիւնագնդակ ու զանազան ուրիշ խաղեր խաղալու, բացօթեայ դասաւանդութիւններու, միջվարժարանական երկսեռ երգչախումբերու, փանփառի խումբի, բարձրագոյն դասարաններու աշակերտներուն երախայ դասարանի աշակերտներուն փորձառական դասեր աւանդելու դրութիւնները :

Ինքն էր որ շաբաթը անգամ մը գիշերները աշակերտներու հերթական նախագահութեամբ, ի ներկայութեան ուսուցիչներու եւ մտաւորական հիւրերու վիճաբանական եւ գրական ասուլիսներ կը կազմակերպէր, ազգային, գրական ու գիտական հրատապ հարցերու շուրջ որպէսզի ուսանողները կարենան զարգանալ եւ ազատօրէն իրենց գաղափարները արտայայտեն ու պաշտպանեն :

Երկու աշակերտներ նախապէս որոշուած նիւթի մը շուրջ թեր ու դէմ իրենց թէզը կը պաշտպանէին եւ ի վերջոյ ունկնդիրները իրենց կարծիքները կը փոխանակէին :

Պոլսոյ նախկին պատրիարք Եղիշէ արք. Դուրեան, գրաբարագէտ Թումիկ Աճէմեան, Տիրան Զրաքեան, Տիգրան Չէօկիւրեան, Տքթ. Ռուբէն Սեւակ Չիլինկիրեան, Նշան Գալֆաեան, Արամ Նիկողոսեան, Լեւոն Թաշճեան, Ստեփան Կուրտիկեան, Յ. Հինդլեան, Գեղամ Գավաֆեան, դասախօսներ Լուի Պլանքի, Ժիւլիա, Իգնատիոս Մուրատեան, Միքայէլ Շամտանճեան, Արտաշէս Յարութիւնեան, Տքթ. Եուսուֆեան, Արմենակ Պաղտատլեան, Օննիկ Պէրպէրեան, Վարդան Սարգիսեան, Կոստան Զարեան, Մանուկ Արսլանեան, Գարեգին Գավաֆեան, Կոպեռնիկ Թանտրճեան, Բիւզանդ Կէօզիւպէյիւքեան, Մատթէոս Զարիֆեան, Գառնիկ Շէհրիկեան, մեծ մասով Պէրպէրեան վարժարանի նախկին շրջանաւարտներէն, Շահանի տեսչութեան եւ մեր աշակերտական շրջանի ուսուցիչներն էին: Անոնք պոլսահայ մտաւորականութեան եւ ուսուցչական կազմին անժխտելի ընտրանի հոյլը կը ներկայացնէին :

Պոլսոյ մէջ հաստատուած չորս անհատական երկրորդական վարժարաններուն հիմնադիր տնօրէնները, Պէրպէրեան վարժարանի նախկին շրջանաւարտները եղած են :

Շահանին համար այլեւս երջանկութեան հեռապատկերը սկսած էր իր դրօշը պարզել: Սահող տարիները եւ ժամանակը պիտի գային, Շահանը դէպի վերելք, դէպի կատարելութեան հասցնելու: Եւ իր մասին իր հօրը Ռեթէոս Պէրպէրեանի նախագուշակումը եւ բաղձանքը իրականացնելու :

Միշտ յառաջ եղբարք, միշտ վեր,
Այս լինի ուխտ սրտից մեր,
Ո՛չ երբեք ասեմք բաւ է ...
Յառաջ, դէմ քան զնախնին
Հարկ է զի որդիք լինին
Նորին հինը չի բաւեր ... :

Իբրեւ ուսուցիչ մեծ պերճախօս մըն էր փիլիսոփայութեան դասերը աւանդելու այնպիսի եղանակ շունչ մը ունէր, որ աշակերտներս, երկար պահեր իրեն հետ վերացած, խոր հրճուանքով զինքը կ'ունկնդրէինք, առանց նոյնիսկ անդրադառնալու որ ճաշի եւ զբօսանքի ժամերը արդէն շատոնց սահած, լրացած էին: Բազմաթիւ անուանի մտաւորականներ եւ ուսուցիչներ, իբրեւ ազատ ունկնդիրներ կուգային մեր աշակերտական սեղաններուն վրայ նստած, զինքը ունկնդրելու եւ հետեւելու մասնաւորաբար գեղեցկագիտութեան, հոգեբանութեան, բարոյագի—

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Միայն տղամարդիկ եկած էին Երեւան մեզ տեսնելու համար: Մէկ գիշեր եւ կէսօր կրցայ մնալ Թալին, կարօտակէզ ազգականներուս հետ: Տասներորդ օրն ալ արդէն կառախումբը պիտի առնէր մեզ ժամը 19ին եւ պիտի վերադառնայինք: Անպատճառ տեսնել կ'ուզէի կնոջս մօրաքոյրը, որ զաւակներուն հետ Կիրովական կը բնակի, սակայն համար ալ պէտք էր ցորեկին առանձին կառքով երթալ երկու հարիւր քիլոմեթր Երեւանէն եւ կէս գիշերին հոն հասնող կառախումբը առնել վերադարձի համար: Այս գործին մէջ առանձնապէս օգնեց ինծի հայրենակից եւ բարեկամ Յովիկ Յարէքեանը, դասախօս համալսարանի: Յովիկը Մուշի Ալվառինջ գիւղացի Յարէքի տղան է: Իր մէկ եղբայրը, Ստեփան, կը գտնուի Փարիզ (Պօղոսեան), Մխիթարեան վարժարանի սաներէն, որ յաճախ կ'երգէ համերգներու մէջ:

Յովիկը Սողոմոն Տարօնցու հետ եկած էր հիւրանոց, եւ իր բոլոր ազատ ժամերուն, յաճախ տիկնոջը հետ ինծի մօտ եկաւ: Մ՞որդ կը փնտռէի, «Թաքսի»ով, Յովիկը հետս էր, փափա՞ք մը ունենայի, միշտ պատրաստ էր :

Վերջին օրը Յովիկ տիկնոջը հետ մինչեւ Կիրովական եկաւ զիս ճամբու դնելու եւ գիշերանց վերադարձաւ Երեւան: Իրական Տարօնցին, լաւ Հայաստանցին ներկայացուցիչն է Յովիկը: Այսպէս է հայ ժողովուրդը :

Երեւանի մէջ Ինթուրիսթի վարչութիւնը սարքած էր առանձին համերգ մը ի պատիւ շրջիկներու: Ներկայ եղանք համարեա բոլորս: Հոն տեսանք հայկական պարը, 48 հոգինոց երգչախումբը, երկսեռ նուագածուներու խումբը, մեներգիչները եւ առանձին նուագողներ, բոլորն ալ իրար կը գերազանցէին: Երբ համերգը վերջացաւ մտքիս մէջ կը մրմնջէի.— «Իմ կարօտած սրտի համար, ոչ մի ուրիշ հեքեաթ չկայ»...

Սեպտեմբեր մէկին էր կարծեմ, շաբաթ երեկոյ, հայկական օփերան կը ներկայացնէր «Դաւիթ Բեկ»ը, իսկ ես նախապէս խոստացած էի ճաշի երթալ Սողոմոն Տարօնցիի տունը: Նոյն իրիկունը հայրենակից Յարէք Յարութիւնեանի ազգականուհին կ'ամուսնանար եւ եկած էր խնդրելու որ ներկայ ըլլանք: Այս ալ կարելի չեղաւ, զրկուեցայ եւ «Դաւիթ Բեկ»ը տեսնելու հաճոյքէն եւ բարեկամի հարսանիքէն, գոհացում տալու համար Տարօնցու փափաքին :

Յովիկը նոյնպէս հրաւիրած էր, բայց չկրցայ ժամանակ գտնել: Սակայն հանդիպեցայ քառորդ ժամի չափ, տեսնելու համար իր Տարօնցիի գեղեցիկ բոյնը, իր շատ համակրելի կինը, իր աները եւ երկու զաւակները :

Երեւանի գլխաւոր փողոցներէն շատերը կը սկսին Լենինեան հրապարակէն եւ կը ձգուին աջ ու ձախ :

Աբովեան եւ Ստալինեան պողոտային զուգահեռ, բայց իրարմէ հեռու, կը բարձրանան դէպի Քանաքեռ: Խաչատուր Աբովեանի արձանը կը գտնուի համանուն պողոտային վերի մասին վրայ, իսկ Ստալինի հսկայ արձանը Երեւանէն դուրս, Քանաքեռի բարձունքին վրայ: Հակառակ տարածուած այլազան զրոյցներուն այս մարդը տակաւին բաւական ի պատուի է Խորհրդային Միութեան մէջ: Մոսկուայի, Հայաստանի եւ Վրաստանի բոլոր հանրային հաստատութեանց առջեւ կամ շէնքերէն ներս: Դուրսը մարմարեայ գոյնզգոյն արձաններ, իսկ ներսերը գրեթէ ամէն յարկի վրայ իւղանկար պատկերներ, չորսի վրայ երեք անգամ առանձին, թերեւս անգամ մըն ալ Լենինի հետ:

Իրապէս ալ անհատի պաշտամունքը չափազանցութեան է տարուած, ինչպէս կը հաստատէր Խրուշչեւ: Միլիոններու կը հասնի բազմաթիւ արձաններու գինը ... Լենինի արձանը կը գտնուի համանուն հրապարակին վրայ: Մեծապէս յարգուած է: Գեղեցիկ շատրուան մըն ալ կը զարդարէ այս հրապարակը :

Երեւանի շէնքերը իրենց գեղեցկութեամբ, տուֆի պէսպէս գոյներով իրենց հաստատութեամբ եւ քանդակագործութեամբ աննման են համեմատելով եւրոպական շատ մը քաղաքներու հետ : Կը տեսնէք շէնքի մը երեսին քանի մը տեղով գոյգ ու կլոր սիւներ, հաստատօրէն խառնուած, վեր կը ձգուին քանդակագործ խոյակներով պսակուած, որոնք իրենց կարգին կամարներ դրկած յաւիտենականութեան բարեւ կուտան: Շէնքերը գոյնզգոյն են մեր երկրի քարերու նման: Շէնքերու ճակատին շաղախ չէք տեսներ դուրսէն, միայն ներսէն է որ լեցուած է, եւ այսպիսով ինքնատիպ ոճ մը յառաջ եկած: Նոր շինուած ամէն բնակարան կամարներով է, ազգային հնադարեան ոճը պահուած է: Շատ մը կուսակցական անձերու հետ խօսած ատեն կ'ըսեն թէ իրենք նախ Հայ են, ապա կոմունիստ, որովհետեւ ան որ ազգին օգուտ չունի ուրիշին չի կրնար օգնել :

Երեւանի ճարտարարուեստի գործարանները բոլորն ալ շինուած են հարաւային մասին մէջ, որովհետեւ հովը գրեթէ միշտ հիւսիսէն կը փչէ: Այսպէս քաղաքը զերծ կը մնայ մուխի վնասներէն: «Թաքսի»ներու (սակաչարժ) թիւը շուրջ 500 է, որոնց 40 - 50 հատը «Զիմ» եւ միւսները «Պոբետա» տեսակէն :

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(10) (Շար.)

տուԹեան ու իմաստասիրուԹեան դասերուն : Բարին, ճշմարիտն ու գեղեցիկը քարոզող Շահանը ուկնդիրը հմայք մըն էր : Այդ հմայքը տարածուեցաւ վարժարանին սահմաններէն դուրս, ամբողջ Սկիւտարի մէջ եւ անկէ ալ Թեւ առնելով արձագանգեց ամբողջ պոլսահայ ուսուցչական կազմին եւ մտաւորական շրջանին մէջ :

1922ի դէպքերուն հետեւանքով, Շահան Պէրպէրեանն ալ բոլորին նման պանդուխտ դարձաւ : Սկիւտարի բարձունքին վրայ հիմնուած իր հօրենական եւ 400 հոգինոց աշակերտական խաղաղ բոյնը չքելով, օտար ափեր ապաստանեցաւ :

Նախ Գահիրէի մէջ քանի մը գործակիցներով անկարելին փորձեց, Պէրպէրեան վարժարանը տեւականացնելու համար :

1934ին Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանի փակումէն վերջ, տասը տարի Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին եւ ի վերջոյ 12 տարի ԱնԹիլիասի դպրեվանքին, փիլիսոփայուԹեան ուսուցիչ կարգուեցաւ, հասցնելով բազմաԹիւ աբեղաներ, վարդապետներ ու աշխարհական ուսուցիչներ :

Բոլորին հաւկնալի կը դառնայ Թէ որ - պիսի գոհողուԹիւններ դիմագրաւեց ու դժուարուԹիւններու յաղԹահարեց, երբ ըսենք որ Շահան, իր հայ ուսուցչի անձուկ Թոշակովը, ընտանիք ապրեցուց : Հասցուց երկու մանչ զաւակներ, որոնց մին, Փարիզի համալսարանի օդանաւային ճիւղի աշակերտ, արկածի մը զոհ գնաց երկու տարի առաջ : Իսկ միւսը ներկայիս ԱնԹիլիասի Մայր Տաճարին նկարազարդումը կատարող, երիտասարդ արուեստագէտ, նկարիչ Արտաւազդն է :

Ամէն ուղղուԹեամբ փնտռէ հովերէ տարուբեր, աշխարհի մէջ ցրուած հայուԹիւնը եւ մանաւանդ նոր սերունդի երիտասարդուԹիւնը, տակաւին շատ պէտք ունէր Շահանի նման ազգանուէր, պատրաստուած, մեծ մտաւորականի մը, փորձառու, դաստիարակ ուսուցչապետի մը : Սակայն ափսոս, անողոք սրտի հիւանդուԹիւն մը, զինքը կը գզեռնէ վաղաժամօրէն, նախքան իր ծրագիրները իրականացնելը : Իր Թափուր ձգած աԹոռը երկար տարիներ անփոխարինելի պիտի մնայ :

Մեզ բոլորիս յոյժ սիրելի, մեծ մտաւորական, վաստակաւոր ուսուցչապետ, հանգիստ ոսկորներուդ :

ՎՐՈՅՐ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ Թուրք ԹերԹերը կը գրեն Թէ Ամերիկայի Ցոյները ձեռնարկներ կը կատարեն, Ֆեների Ցունաց պատրիարքարանը անկախ պետուԹիւն մը վերածելու համար, նման Վատիկանի : Այս ուղղուԹեամբ դիմում կատարուած է Ցունաստանի վարչապետին, Փոքր Ասիայէն գաղԹած Ցոյներու ՄիուԹեան կողմէ :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Ամերիկայի Ցոյները մէկուկէս միլիոն տոլար հանգանակելով «Այա Սոֆիա» անուն եկեղեցի մը շինած են Ն. Եորքի մէջ : Շարժանկարի «Ֆոքս» ընկերուԹեան տէրերէն Սքուրաս իր հասոյԹներուն մէկ մասը Պոլսոյ Ցունաց պատրիարքարանին կը յատկացնէ ...

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

1885ին, Թոսպաթեան ալ իր կարգին կը զգայ որ «բեմին տախտակներուն վրայ խաչուելու» իր ուժն ու կորովը նուազած են : Որքան յուսահատած Արեւմտահայ Թատրոնի անյոյս վիճակէն, նոյնքան եւ Թերեւս աւելի եւս ճնշուած իր ընտանիքին ներկային եւ զաւակներուն ապագային ապահովուԹեան հոգով, վերջնապէս կը քաշուի բեմէն :

Հոս դարձեալ խօսքը կուտանք իրեն, որպէս զի իր բերնով, անկեղծօրէն խօսի բեմէն հրաժարելու պատճառներուն մասին.

— « Հին ատենները կալանաւորք դրոշմ մը կը կրէին իրենց ճակտին վրայ. տարիկա անոնց յաւիտենական ամօԹի վճիռն էր. նոյն սառ պատանին է որ կը կրէ դերասանը՝ առանց կալանաւոր մը ըլլալու : Դարերէ վերջ նուիրագործուելիք ծառայուԹեան մը համար, դարեր առաջ մարտիրոսուԹիւնը ընդունողներուն բան մը չեմ ըսեր, անոնք մեծ մարդիկ են, ես անոնցմէ չըլլալուս չկրցի տոկալ, վերջապէս անօԹուԹեան հետ մաքառելու ազնուուԹիւնն ալ չունեցայ : Արհեստիս ու ընկերուԹեան պահանջները ծափերով, ծաղիկներով չէին գոցուիր : Ընտանիքի տէր էի, զաւակներ իրարու յաջորդեցին, այդ անմեղներուն հաց եւ մանաւանդ անուն մը պէտք էր : Զուղեցի որ այնքան սիրած ու պաշտած արուեստս՝ օր մը իմիններուս անէծքին ենԹարկուէր, քանի որ պատճառ պիտի դառնար անոնց ԹշուառուԹեան : Ահա այս անողորմ դատապարտուԹենէն պրծելու համար ուրիշ ճար չկար, եԹէ ոչ ալ անդարձ հեռանալ Թատրոնէն : Սակայն անկէ վերջ ի զուր փնտռեցի այն վերապրեցնող հմայքն ու վայելքը զոր ժամանակին ինծ կուտար բեմը ...» :

Այս անկեղծ եւ ինքնաբուղ տողերը կարդալէ ետք, որեւէ խորհրդածուԹիւն աւելորդ պիտի ըլլար, որովհետեւ վերի տողերուն մէջ խտացած են Տիգրան Թոսպաթեանի ճշմարիտ արուեստագէտի հոգւոյն բովանդակ ազնուուԹիւնն ու մաքրուԹիւնը, կամքի անպարտելի ուժը՝ կարող տանելու մեծագոյն զոհողուԹիւն մը :

Կը Թողու բեմը՝ իրեններուն հացը ապահովելու, անէծքէ փրկելու համար իր սիրած ու պաշտած բեմը եւ անուն մը ժառանգ ձգելու համար :

Անշուշտ, իր ատենին, Տիգրան Թոսպաթեանի բեմէն ի սպառ հեռանալու որոշումը իր հակառակորդներուն կողմէ կը նկատուի, իբրեւ վատոգի նահանջ : Կ'ըլլան մարդիկ որ անոր երեսին կը գոչեն.

« ԴառնուԹեան բաժակը ցմրուր պէտք էր քամել. այրած կամուրջներով վերադարձ չկա՛յ : Պէտք էր գիտնալ մեռնիլ բեմին տախտակներուն վրայ, ինչպէս մեռաւ Մոլիէռ, «Կեցցէներու եւ սուլիչներու տարափին տակ ...» :

Այդպէս չենք կրնար խորհիլ սակայն մենք այսօր : Ընդհակառակն՝ խոր յուզումով է որ կ'ըմբռնենք մեծ արուեստագէտին զոհողուԹեան ոգին :

Իմաստուն, հեռատես, մաքուր ու ազնիւ Տիգրան Թոսպաթեան իր անսահման զոհողուԹեան պտուղը քաղած է այսօր, բարեբախտաբար :

Իր յաւիտենական քունին մէջ հոգին երբեք պիտի չխռովի, վասնզի իր Թողած անունը արժանաւորապէս ժառանգած է այսօր իր Թոռը՝ Լիբանանի Խորհրդարանին անդամ Տիգրան Թոսպաթ :

Մեծ հայրը՝ արեւմտահայ բեմին ռախվիրան ու ջահակիրը :

Թոռը՝ քաղաքական եւ լրագրական բեմին վրայ արժանի յաջորդ մը իր մեծ հայրիկին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի ԹերԹերէն)

ՇՈՒԷՏԻ Երեսփ. Ժողովի սահմանադրուԹեան յանձնախումբին նախագահը, Պ. Հարալդ Հալլէն Երեւան այցելած ըլլալով, Հոկտեմբեր 2ին ընդունուեցաւ Հայաստանի նախագահ Շ. Առուշանեանի կողմէ եւ բարեկամական խօսակցուԹիւն մը ունեցաւ : ՏեսակցուԹենէն վերջ Պ. Հ. Հալլէն, իր աղջիկները եւ հետեւորդները այցելեցին Մատենադարանը, քոնեակի գործարանը, համտեսելով Հայաստանի զանազան տեսակի քոնեակները : Ապա կառքով պտոյտ մը կատարեցին մայրաքաղաքին մէջ : Իրիկունը հիւրերը ներկայ եղան Հայֆիլարմոնիայի համերգին, մեծ դահլիճին մէջ : Իրենց մուտքը արժանացաւ ջերմ ծափերու :

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ խորհրդարանէն պատուիրակուԹիւն մը եւս այցելեց Երեւան Հոկտեմբեր մէկին եւ առաջին այցելուԹիւնը տուաւ Հայաստանի նախագահ Պ. Շ. Առուշանեանին, որ հիւրերուն ծանօԹացուց հայ ժողովուրդի պատմուԹիւնը, երկրին աշխատաւորներուն յաջողուԹիւնները եւ Հայաստանի ժողովրդական տնտեսուԹեան զարգացման հեռանկարները : ՏեսակցուԹեան ներկայ էին Գերագոյն Խորհուրդի նախագահը՝ Ս. Սահակեանը եւ քարտուղարը՝ Ս. Ղեւոնդեան : ԽօսակցուԹիւնները տեղի ունեցան ջերմ մԹնոլորտի մը մէջ : ՊատուիրակուԹեան կողմէ Պ. Հարդին Շ. Առուշանեանի նուիրեց Ինդոնեզիայի հանրապետուԹեան արծաԹէ ձուլուած զինանշանը : Հիւրերը այցելեցին քաղաքին զոյց շուկան եւ կառքերով առաջնորդուեցան Սեւան դիտելու համար սորբերկրեայ ջրաելեկտրակայանը : Պ. Ս. Մ. Սահակեան ճաշ մը սարքեց ի պատիւ պատուիրակուԹեան : Ներկայ էին Առուշանեան, տեղակալ Ա. Վելիբեկով, արտաքին գործերու յանձնաժողովի նախագահ Մարգարեանը, նախարարներ եւ բարձրաստիճան պաշտօնէուԹիւնը : Ճաշի ընԹացքին ճառեր խօսեցան Պ. Առուշանեան եւ Ինդոնեզիոյ պատուիրակուԹեան նախագահը :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ.— Վերջերս լոյս տեսան հետեւեալ գիրքերը.— Արազի.— «Երկերի ժողովածու» երկու հատոր : 360 էջ, հինգ հազար օրինակ : «Ազատ Վշտունի.— «Երկեր» 368 էջ, հինգ հազար օրինակ : Հմայեակ Սիրաս՝ «Երկեր» 680 էջ, տասը հազար օրինակ : Մ. Վեսպեր՝ «Առաջին աչուն», բանաստեղծուԹիւններ, 171 էջ, երեք հազար օրինակ : Հենրի Գաբրիէլեան՝ «Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմուԹիւնը» 572 էջ, երեք հազար օրինակ :

ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ԱՍՏՂԱԴԻՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Սեպտեմբերի վերջին շաբԹուն, կարեւոր խորհրդակցուԹիւն մը տեղի ունեցաւ Բիւրականի աստղադիտարանին մէջ, «անկայուն աստղերուն» ուսումնասիրուԹեան նուիրուած : ՔննուԹեան առնուեցաւ ճառագայԹումի մեքենականուԹիւնը այն երիտասարդ աստղերուն, որոնք կը գտնուին Բիւրականի դիտարանէն երեւան հանուած աստղասփիւռներուն մէջ : Ըստ այդ քննուԹեանց, անկայուն աստղերուն» մէջ տեղի կ'ունենան փիզիքական այնպիսի երեւոյԹներ, որոնք նորուԹիւններ են գիտական աշխարհին համար : Այդ աստղերը տակաւին շատ երիտասարդ ըլլալով, հաւասարակշռուԹեան վիճակի չեն հասած, չեն ձեւաւորուած :

Ակադեմական Վ. Համբարձումեան խօսք առաւ ու բացատրեց իր տեսակէտները այն փիզիքական երեւոյԹներուն մասին, որոնք տեղի կ'ունենան անկայուն աստղերուն մէջ : Փարիզի աստղաֆիզիքական հաստատուԹեան գիտնականներէն՝ Փրոֆ. Շաuման, Միացեալ Նահանգներու աստղաբաշխական ընկերուԹեան նախագահ փրոֆ. Գրենշտայն բացատրեցին Թ. Ցուլին նման աստղերու եւ անոնցկապուած կազային տարրերու լուսաւորուԹեան մեքենականուԹիւնը :

Խրիմի աստղաֆիզիքական հիմնարկուԹեան տնօրէն Փրոֆ. Սեվերնին խօսեցաւ արեւին զօրծօն ոլորտներուն եւ անկայուն աստղերուն փիզիքական երեւոյԹներուն ընդհանրուԹեան մասին :

Լենինկրատի փրոֆէսօրներէն Դոմբրովսկի եւ Բիւրականի գիտնականներէն Է. Խաչիկեան խօսեցան միգամածներու մասին :

Ամերիկացի աստղաբան Տոքթ. Հերբիգ եւ Մեքսիկացի Փրոֆ. Հարօ ներկայացուցին անկայուն աստղերու մասին կատարած իրենց վերջին ուսումնասիրուԹիւնները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (174)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Այդպէս էր քո հայրը՝ Անդովկ իշխանը, այդպէս էր եւ քո մայրը : Եւ քո մօր մարմինը, իւր յանդուգն համարձակախօսուԹեան համար, մաս - մաս յօշոտել տուի Զարեհաւանի աւերակների մօտ : Ես քո բոլոր ազգատոհմը ջնջեցի : Մնում են քո եղբայրները միայն, որոնք գտնւում են իմ գերիների Թւում : Նրանց եւս սպասում է նոյն ցաւալի վախճանը, եԹէ դու, տիկին, կը շարունակես քո յամառուԹեան մէջ մնալ : Ինչո՞ւ ես ամրացել այդ բարձրուԹեան վրայ : ՄիԹէ այդ ապառաժները կարո՞ղ են փրկել քեզ : Մեծ է Արեաց արքայից արքայի զօրուԹիւնը եւ սոսկալի է նրա բարկուԹիւնը : Նրա ահաւոր շունչից լեռները մոմի նման հալւում են եւ ծովերը ցամաքում են : Իսկ դու, տիկին, անմտուԹեամբ կղզիացած ես այդ քարերի գագաԹների վրայ, առանց մտածելու, որ ալիքները կը բարձրանան, մրրիկը կը փոԹորկուի, եւ այդ ողորմելի կղզին կը կործանի, կ'անհետանայ իմ բարկուԹեան անողոք հոսանքի մէջ... Ինչո՞ւ ես ամրացել այդտեղ : Դրանով դու չես կարող ազատել, տիկին, ոչ քո անձը եւ ոչ քո երկիրը : Ամբողջ Հայոց աշխարհը իմ ոտքի տակն է : Բաւական է մի ԹեԹեւ ճնշում,— եւ նա մոխիր կը դառնայ : Քեզ համար, տիկին, մի այլ լոյս չկայ, բացի իմ մեծահոգուԹիւնը : Նրա վրայ յենուիր, եւ քեզ փրկուԹիւն կը լինի : ԵԹէ դու կին չլինէիր, ես քեզ չէի ների : Բայց կը ներեմ, որովհետեւ կին ես : Ցած իջիր այդ բարձրուԹիւնից, համբուրիր Արեաց արքայից արքայի ոտքերի փոշին, եւ նա ողորմած կը լինի դէպի քեզ :

Թագուհին անվրդով կերպով լսում էր : Վրդովուած էին միայն նրա նախարարները, վրդովուած էր եւ աւագանին : Այդ սպառնալիքների պատասխանը կարող էր լինել մի նետ, որ վերեւից արձակուելով, կը լռեցնէր դաղանին : Եւ նախարարները պատրաստ էին հարուածելու նրան, եԹէ տիկնոջ լուռ ակնարկուԹիւնը չզսպէր նրանց բարկուԹիւնը : Նա չկամեցաւ դաւաճանին դաւաճանուԹեամբ պատասխանել, եւ իւր ամրոցի գոներից հիւրի դիտակը յետ ուղարկել :

Նա պատասխանեց .

— Լսիր, Շապուհ, դու Թագաւորի վեհուԹեան հետ՝ կորցրել ես եւ Թագաւորի քաղաքավարուԹիւնը : Դու մոռանում ես, որ խօսում ես Թագուհու հետ, դու մոռանում ես, որ խօսում ես կնոջ հետ : Դու ինձ յիշեցնում ես Շապուհ, քո դաղանային վարմունքը իմ մօր եւ իմ ազգատոհմի հետ, եւ անբարտաւանուԹեամբ պարծենում ես քո բարբարոսուԹիւններով : Բայց դու պէտք է սարսափէիր քո կատարած եղեռնագործուԹիւնների առջեւ, եԹէ քո սրտում մարդկային զգացմունքի մի ամենափոքր նշոյլ մնացած լինէր : Դու սպառնում ես ինձ, Շապուհ այն աղէտալի վախճանը, որով դատապարտեցան իմ տոհմայինները : Բայց չես մտածում, որ այդ սպառնալիքը աւելի կը բորբոքէր իմ վրէժխնդրուԹիւնը, եւ աւելի կ'ամրապնդէր իմ յամառուԹիւնը՝ ձեռք չմեկնել այն մարդուն, որի ձեռքերը շաղախուած են իմ մօր եւ իմ հարազատների արիւնով : Դու ինձ ներում ես խոստանում, եւ հրաւիրում ես՝ ցած իջնել իմ ամրոցի բարձրուԹիւնից : Լաւ մտածիր, Շապուհ, այն բոլոր խարեբայուԹիւններից յետոյ, որ դու մինչեւ այսօր գործ ես դրել մեզ հետ, — միԹէ Թողե՞լ ես մի ամենափոքր հաւատարմուԹիւն՝ Թէ դէպի քո խօսքը եւ Թէ դէպի քո խոստմունքները : Այնօրից, որ դու իմ Թագաւոր ամուսնին, որ քեզ շատ եւ շատ վտանգներից ազատել էր, — այնօրից, որ դու նենգուԹեամբ նրան քեզ մօտ հրաւիրեցիր, եւ քո հիւրին, եւ քո մտերիմ դաշնակցին, վատուԹեամբ Անուշ բերդը աքսորեցիր, — այո, այնօրից դու զրկեցիր քեզ Հայոց բոլոր հաւատարմուԹիւնից : Դու Հայոց աշխարհը քո ոտքերի տակն ես համարում, Շապուհ, եւ սպառնում ես՝ մի հարուածով ոչնչացնել նրան : Այդ ցնորքը իրականուԹիւն կը լինէր, եԹէ պարծենկոտուԹիւնը, եԹէ անսանձ պոռոտախօսուԹիւնը, քաջուԹիւն համարուէր : Զափազանց գոռոզուԹիւնը խլել է քո յիշողուԹիւնը, Շապուհ : Մոռացե՞լ ես, Թէ քանի քանի անգամ քո զօրքերի դիակները Թողել ես մեր դաշտերի վրայ, իսկ ինքդ միաձի փախել ես մեր երկրից : Եւ եԹէ քո բանակը այսօր դրած է իմ ամրոցի մերձակայքում,— այդ ոչ քո, եւ ոչ քո զինուորների քաջուԹեան շնորհիւն է : Այլ այդ քո նենգաւորուԹեան եւ քո դաւաճանուԹեան ամօԹալի արդիւնքն է, որ վայելում ես դու Շապուհ : Դու իմ Թագաւոր ամուսնին խաբէուԹեամբ հեռացիր իմ աշխարհից, եւ նրա երկիրը անտէր Թողնելով, քեզ համար ճանապարհ բաց արեցիր : Եւ ինչպէս ճարպիկ գողը օգուտ է քաղում տան տիրոջ բացակայուԹիւնից, նոյնպէս եւ դու մտար անպաշտպան երկիրը : Դու աւելի ցած գտնուեցար քո գողուԹեան մէջ, դու կաշառեցիր տան ծառաներին, եւ գիշերով դռները քո առջեւ բաց արին : Ահա այդ տիրադաւ եւ տիրանենգ ծառաներից երկուսը քեզ մօտ կանգնած են, երկուսին եւս, իբրեւ կաշառք, տուել ես քո քոյրերին :

ՐԱՖՖԻ

տարարութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեց եւ վստահութեան բանաձեւ մը քուէար - կուեցաւ 13ի դէմ 76 ձայնով: Դէմ քուէ - արկած էին համայնավարները եւ Թունդ ազգայնականներ: Ուրիշ բանաձեւ մը որ կ'առաջարկէր ազատագրական պատերազմ յայտարարել, մերժուեցաւ 9ի դէմ 69 ձայնով:

× Անգլիոյ արտաքին գործերու պաշտօնատան բանբերը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ինք — եւ ոչ թէ Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը — պիտի վճռէ թէ հասա՞ծ է Յորդանանի օգնելու ժամը: Ուրիշ խօսքով, պէտք է համոզուի թէ Յորդանան իսկապէս նախայարձակման ենթարկուած է անիրաւաբար:

× Իսրայէլ ծանուցագիր մը ուղղեց Ապահովութեան Խորհուրդին, ամբաստանելով Յորդանանը, վերջին դէպքերուն առթիւ:

ՆՈՐ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգ. ժողովին մէջ: Առջի օր քննուեցաւ Ալժերիոյ խնդիրը: Նախկին նախարար Փիէռ Թեթժէն յայտարարեց թէ Ֆրանսա պէտք է մնայ Ափրիկէի մէջ: «Ֆրանսա ինքզինքը անպատուած պիտի ըլլար եթէ կուեւելու կոչեր ուղղելէ ետք, անկարգութեան եւ անիշխանութեան մատնէր այդ երկիրներուն բնակիչները, տարկելով թէ շատ ծանր զոհողութիւններ կը պահանջուին»:

Անկախ երեսփոխան մը, Փիէռ Անտրէ թելադրեց անձնատուր չըլլալ յուսահատութեան: Այս առթիւ քննադատեց ամերիկեան քաղաքականութիւնը, անոր վերագրելով Սուէզի տագնապը: Համայնավար ներկայացուցիչը, Տիկին Վերմերշ (Թորէզ) գիտել տուաւ թէ «կարելի չէ դըլուխ ելլել ժողովուրդի մը հետ որ կը կռուի անկախութեան համար: Մեր երիտասարդութիւնը կը ծառայեցնեն ափ մը գաղթատէրերու որոնք հայրենիք չունին (բողոքներ):

Ալժերիոյ նախորդ կուսակալը, Սուսթէլ, բացատրեց թէ ըմբոստները յոյս չունին զէնքով յաղթելու: Ուրիշ ճառերէ ետք, խօսք առաւ Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, մանրամասնօրէն պարզելով կացութիւնը:

Վարչապետը խրատունք ստացած է վըստահութեան քուէ պահանջելու:

× Նախարարական խորհուրդին առջի օրուան նիստին մէջ, վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ. — «Դիւանագիտական զանտնիք մը կայ Սուէզի Ջրացքին մէջ: Վերջին արարը չէ կատարուած»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ եւրոպացի հողագործ մը եւ իր երեք զաւակները սպաննուեցան Թլեմսէնի շրջանին մէջ: Հետապնդումները կը շարունակուին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ Թակարդը ինկաւ ֆըրանսական զօրամաս մը: Կառավարութիւնը որոշեց զինուոր ղրկել, սահմանագըլուխները պաշտպանելու համար:

ԿԻՊՐՈՍԻ յեղ. կոմիտէն թռուցիկ մը ցրուեց որով կ'ըսէ թէ «երբեք զէնքը վար պիտի չդնեն, մինչեւ որ կղզին ինքնորոշման իրաւունք ստանայ»: Այս առաջադրութեամբ, կը խնդրեն ազգ. միացեալ ճակատ մը կազմել Յունաստանի մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան նոր նախարարը, Շթրաուս տեղեկագիր մը կը պատրաստէ, ապացուցանելու համար թէ պիտի չկրնան կազմել Ատլանտեան դաշինքով խոստացուած զօրաժինները — 270·000 զինուոր՝ մինչեւ 1957ի վերջը, ոչ ալ 96·000 զինուոր՝ մինչեւ ներկայ տարուան վերջը: Շթրաուս ջերմ կուսակից է հիւլէական սպառազինութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ մեռած է զաւանութեանց յանձնաժողովին նախագահը՝ Իվան Պոլիեանսքի, 58 տարեկան:

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին առջի օր բացումը կատարեց հիւլէական ուժի առաջին գործարանին, որ 65·000 քիլովաթ ելեկտրական ուժ պիտի արտադրէ մինչեւ տարեվերջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 17). — Ոսկի 451·000, նափոլէոն 3200, տոլար 3060, անգլ. 4020, քսան տոլարնոց 15·640: Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1010, տոլար 389, զուից. 92, պելճ. 7·75, լիր 0·62, փեսեթա 8·45:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութեան առթիւ Պէրպէրեան վարժարանի սաներուն կողմէ եղած են հետեւեալ նուէրները. —

Յարութիւն Սարաֆեան	5·000
Արսէնեան	5·000
Գուրգէն Ակոնայեան	4·000
Հրանդ Ակոնայեան	1·000
Պօղոս Ֆրէնկեան	5·000
Զարեհ Զաքարեան	2·000
Նուպար Թաթարեան	1·000
Տիգրան Պօղպատ	1·000
Գումար	24·000
«Յառաջ»ի միջոցաւ	3·500
Ժ. Զիլինկիրեան	1·000
Ընդհ. գումար	28·500

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հայրապետական մաղթանք պիտի կատարուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի օծումի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հանդիսաւոր պատարագը պիտի մատուցանէ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Տ. Մեսրոպ Ա. Քհնյ. Աւետեան, որուն նաեւ հրաժեշտի պատարագը պիտի ըլլայ, իր Ամերիկա մեկնումի նախօրեակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զրուանդեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սողոմոնեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ծնողքին՝

ՍԱՀԱԿ ԵՒ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԶՐՈՒԱՆԴԵԱՆՆԵՐՈՒ

քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԺԱՄՀԱՐԵԱՆի (ծնեալ Սիրանոյշ Զրուանդեան):

քրոջ որդիներ եւ զարմիկներ Կարապետ Ժամհարեանի եւ Երուանդ Չէչէյեանի յիշատակին: (Մեռած Խարկով):

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

⁂

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ տիկին Հայկ Զրուանդեան 5000 ֆրանք կը նուիրեն «Հայ - Բոյժ»ին, 2000 ֆրանք «Յառաջ»ի:

*

ԼԻՈՆ. — Պօղոս Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդեր Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պաղտասարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց հօրեղբօրորդւոյն, տագրին, մօրեղբօր, խնամիին ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի (Ֆրէզնօ, Գալիֆորնիա) յանկարծական մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները, բարեկամները եւ հայրենակիցները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարկէն Սիւնի խումբին տարեկան պարահանդէսը 20 Հոկտ., մինչեւ լոյս:

Salons du Rex-Dancing, 4 Rue Faure

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները եւ համակիրները:

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գունաւոր ժապաւէն, պատրաստուած վեր. Յ. Հելվաճեանէ:

Այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Երիտ. սրահը:

2, Rue Philippe-de-Girard, Marseille

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 18ին, Կարտանի Հայ Աւետ. Եկեղեցին:

Այս կիրակի, ժամը 20·30ին Ս. Անթուան, Պ. Մարտիկեանի սրահը:

Bar du Viaduc, St. Antoine

ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իր նախագահին

Տքթ. Պօղոս Քօլօլեանի

յիշատակին, մահուան քառասունքին առթիւ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

●

ՎԻԷՆ. — Յակոբ Մաթոսեան, զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն իրենց ողբացեալ զաւկին, եղբօր եւ զարմիկին՝

ԼԵՒՈՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Փարիզի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ազգ. Տան մէջ բոլոր համակիր երիտասարդները եւ անդամները մասնակցելու իր առաջին ընկերահամակրական հաւաքոյթին:

Կը հրաւիրուին անխտիր բոլոր այն երիտասարդները որոնք մտադիր են յետագային անդամակցելու Նոր Սերունդին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՖՐ. Կ. ԽԱԶԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, հայրենակից Գէորգ Պօղոսեանի բնակարանը: Ջեկուցում պատգամ. ժողովի: Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը, ի նպաստ մանուկներու օդափոխութեան կայանի, տեղի կ'ունենայ կիրակի, 21 Հոկտեմբեր, ժամը 4էն 12:

Salle de la Rue Voltaire

Նուագախումբ՝ հանրածանօթ՝

BACHICHA ET SA GRANDE FORMATION

Անակնկալներ, մատչելի պիւֆէ:

Շարանթօն էքոլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել ռիւ տը Լ'Իւնիօն:

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 168, 172, 295, 289, 954, 198, 930, 229, 122, 40, 269: Ստանալու համար դիմել Տիկին Ս. Թիւթիւնճեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ, Մարսէյլ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր:

GEORGE V. ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le ... CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 20 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7711 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3522

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԱԼ ՄՈՌՑԱՆՔ...

★

Քսան - քսանեհինգ տարի առաջ, խանդավառութեամբ կը տօնէինք Մշակոյթի Օրը, կենդանի օրինակ հանդիսանալով ուրիշ գաղութներու :

Մինչեւ անգամ կը պարծենայինք թէ մենք տուինք ազդանշանը :

Ուրեմն, ամէն տարի Հոկտեմբերին հանդէսներ կը սարքուէին Փարիզի մէջ, Թարգմանչաց Տօնին առթիւ, ոգեկոչելու համար Հայկական Մշակոյթին փառքերը :

Եւ բեմերու վրայ կ'երեւային երիտասարդ կամ տարեց դէմքեր, առանց դաւանանքի խտրութեան :

Կը ստեղծուէր պարծանքի եւ սփոփանքի մթնոլորտ մը :

Ճառերն ալ, յաճախ գրաւոր եւ բովանդակալից, կը հրատարակուէին մամուլին մէջ, ոգեւորելով ուրիշ գաղութներ :

Տօնակատարութեան առթիւ, կը լուէին զանազան թելադրութիւններ եւս, մշակոյթին զարկ տալու, այս կամ այն պահանջը գոհացնելու համար :

Այդ առաջարկները եթէ գործնական արդիւնք ալ չունենային, կ'արծարծուէին տարբեր շրջաններու մէջ, իբրեւ գաղափար կամ տեսակէտ :

Տարիները թաւալեցան, եւ, ինչպէս ուրիշ գեղեցիկ վարժութիւններ, այս նորութիւնն ալ արագօրէն մաշելով, դարձաւ յիշատակ :

Ուրիշ գաղութներ կը շարունակեն աւանդութիւնը, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի հայաշատ քաղաքներուն մէջ :

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ Մշակոյթի Օրը տօնուած է նախաձեռնութեամբ լսարանական միութեանց կամ դպրեվանքի վարչութեան :

Իսկ մենք որ կը յաւակնէինք առաջնորդի դեր կատարել ամէն բանի մէջ, ոչ իսկ թուականը կը յիշենք ...

— Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի, տօն մը աւելի, տօն մը պակաս, պէտք ըսեն բանգէտներ :

Այս հոգեբանութիւնն է որ կը ցամքեցնէ տարագիր բազմութեանց սիրտն ու միտքը, զանոնք թաղելով թանձր մշուշի մը մէջ :

Մենք մասնաւոր տկարութիւն մը չունինք տօնակատարութեանց հանդէպ :

Ընդհակառակն, պիտի նախընտրէինք որ քիչ մը սահմանափակուէին, ամփոփուէին անոնք : Դառնային աղբիւր ոգեւորութեան ու մտածման, իրենց բովանդակութեամբ :

Ոգեկոչում, եւ ոչ թէ սնամէջ ցոյց :

Այս տեսակէտէն, տարրական պահանջ մըն է Մշակոյթի Օրը, պայմանաւ որ կազմակերպուի լայն հասկացութեամբ :

Երբ տակաւին տարագիր չէինք, Թարգմանչաց տօնը կը սահմանափակուէր եկեղեցիներու մէջ, իբրեւ հետեւանք բռնակալութեան :

Եկեղեցին դարձեալ կը յարգէ դարաւոր յիշատակը իր արարողութիւններով :

Բայց, կրնա՞նք մխիթարուիլ այդ ծիսակատարութեամբ, երբ գիտենք որ, ներկայ պարագաներուն մէջ, մեր ինքնապաշտպանութեան գերագոյն ապաւէնը կը կազմէ Մշակոյթը :

Ինչո՞ւ աւելի համեստ գաղութներ կը շարունակեն Մշակոյթի Օրը տօնել հաւատարմօրէն եւ գիտակցօրէն, իբրեւ աշխարհական հանդէս, իսկ մենք Թարգմանչաց անունն անգամ կը մոռնանք, եթէ եկեղեցին ազդ մը չհրատարակէ ...

Ամբողջ բազմութիւններ կ'ոգեւորուին Ս. Սարգիսով, Ս. Յակոբով եւ մնացեալներով, իսկ Սահակ - Մեսրոպը կը համարուի դպրոցական-մանկական տարեդարձ : Կամ, շատ - շատ՝ ժամերգութեան առիթ մը :

Մեր ազգային գիտակցութիւնը կը ճօլտորի՞ թէ կը ծիւրի, սրընթաց հիւծախտի մը ուժգնութեամբ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԿԸ ՊԱՐԶԷ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

•

ԱՐԴԻՒՆՔԸ ԳՈՀԱՑՈՒՑԻՉ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ (ընկերվարական) մանրամասնօրէն պարզեց կացութիւնը, գոհացուցիչ համարելով կատարուած գործողութեանց արդիւնքը : Մասնաւորապէս շեշտեց թէ «վստահութիւնը կը վերածնի խլամ զանգուածին մէջ» :

Ահաւասիկ իր ըեկուցման ամփոփումը.

— Այժմ գրեթէ ամէն տեղ եւ ազատօրէն կը շրջագայի հոն ուր անկարելի էր երթեւեկել մէկ տարի առաջ : Նամակատուններուն 95 առ հարիւրը կը բանի : Հունձքերը կ'աւելնան 25 առ հարիւր, բաղդատելով նախընթաց տարիներուն հետ : Նուազած են ելեկտրական հաստատութեանց քանդումները : Ուղղակի տուրքերու գանձումը 87 առ հարիւրի հասած էր Սեպտեմբերին : Կ'աճի շինութեանց արտօնագիրներու թիւը : Ալժերիա կը շահագրգռուի ապագայ լայն շահագործումներով, ինչպէս բնական կազի եւ քարիւղի վերջին յայտնութիւնները : Մենք պատեբազմի քաղաքականութիւն մը չէ որ կը վարենք : Մշակման շնորհիւ կարելի եղաւ 577.000 թոնէն 680.000ի բարձրացնել պտուղներու եւ բանջարեղէններու առաքումները : Գիւղերու մէջ հողագործական դասընթացքներու համար արձանագրութիւնները երբեք այսքան բազմաթիւ չէին եղած : Փոխառութիւնը բացառիկ արդիւնքի մը յանգեցաւ :

Գալով քաղաքական աշխատանքներուն, վեց հարիւր Իսլամներ պաշտօնի կոչուեցան վարչական գործերու մէջ : Երեք հարիւր հազար հեկտար հող տրամադրուած է գիւղացիներուն բաշխուելու համար եւ մինչեւ ամսու վերջ 1400 նոր գիւղախումբեր պիտի գործեն : Այս բոլորը կ'ապացուցանեն թէ վստահութիւնը կը վերածնի խլամ զանգուածին մէջ որ վճռած է գործակցիլ Ֆրանսական վարչութեան : Եթէ այդ վստահութիւնը իրական չէր, ինչո՞ւ ապստամբները հարկ պիտի զատէին ամէն ամիս չորս հարիւր Իսլամներ ջարդել : Ինչո՞ւ, եթէ ժողովուրդը հաւատարիմ չէր մեզի, ըմբոստները դպրոցական դասադուլ մը պիտի սարքէին : Ինչո՞ւ, աւելի յառաջ երթալով, ձեռնարումբեր պիտի նետէին դպրոցներու մէջ» :

Նախարարը այս առթիւ գովեց Ֆրանսացի զինուորներուն քաջութիւնը եւ մարդասիրութիւնը : Բոլորն ալ կը ծափահարէին, բացի համայնավարներէն : «Գալով ահաբեկչական գործունէութեան, հետզհետէ կը տեղափոխուի : Ապստամբները այդ գործունէութեամբ կ'ուզեն հոգեբանական ազդեցութիւն մը գործել Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հանրային կարծիքին վրայ : Ես վճռած եմ անկարողութեան դատապարտել ալժերիացի համայնավարները որոնք ձեռնառումբեր կը ճարեն : Կիրակի կէսօրէ մը ետք այդ ռումբերը վաթսուն յաճախորդներ վիրաւորեցին ալժերիական սրճարանի մը մէջ : Այդ օրը համայնավարները չափը անցուցին, իջնելով տմարդութեան զարհուրելի աստիճանի մը » :

Պ. Լաքոստ շարունակեց աւելի ուժգնութեամբ.

— « Բանակցութեան ձեռնարկել աճապարանքով՝ պիտի նշանակէր վիճարանիլ դահավէժի մը առջեւ ուր պիտի փորձէին նետել մեզ : Ըմբոստներուն պահանջները չեն փոխուած, մենք ապացոյցներ ունինք : Անոնց պահանջներն են — վերահաստատել Ալժերիոյ գերիշխանութիւնը, բացարձակ ազգային անկախութիւն, ան -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԻՄԱՑԷՔ ԵՒ ԴԱՏԵՑԷՔ

Հոկտ. 17ին պերճախօս հակաճառութիւն մը տեղի ունեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ :

Օրակարգն էր Ալժերիոյ տագնապը : Տիկին Վերմերշ, համայնավար կուսակցական Մորիս Թորէզի կողակիցը, երկար ճառ մը խօսեցաւ, պահանջելով բանակցիլ եւ խաղաղութեամբ լուծել տագնապը :

Այս առթիւ փառաբանեց «Ալժերիոյ համայնավար կուսակցութեան հերոսական պայքարը » :

Անմիջապէս բողոքի ձայներ լսուեցան.

— Չմոռնանք Մայոն (այն սպան որ ըմբոստներուն յանձնելով իրեն վստահուած զէնքերը, փախած, յետոյ սպաննուած էր իր ընկերոջ հետ, նոյնպէս ֆրանսացի) :

Տիկին Վերմերշ.— Մայո՞ն բսիք. լա՛ւ, խօսինք : Ալժերիացի սպայ մըն էր ինչպէս Պլանշ Մուանը (ընկերը), բազմաթիւ իսլամներ, Հրեաներ եւ Սպանիացիներ :

Ալժերիոյ նախարարը.— Մայօ ֆրանսացի սպայ մըն էր եւ դասալիք եղաւ :

Առենապետը.— Տիկին, դաւաճանութիւնը կը ջատագովէք :

Տիկին Վերմերշ կը շարունակէր խօսիլ, պնդելով իր տեսակէտին վրայ :

Նախագահը.— Թոյլ չեմ տար պաշտպանել մարդ մը որ պատճառ եղաւ ֆրանսացի զինուորներու սպանութեան :

Տիկինը.— Կը կրկնեմ թէ Մայօ ազնիւ պիսցի էր :

Աջ ... անգամ վարչապետը, կի Մոլէն էր որ տեղէն ցատկեց.

— Կարելի է շատ մը տեսակէտներ պաշտպանել այստեղ, եւ Ազգ. Ժողովը բոյլատու է : Բայց, խնդրեմ, տիկին, հասկցէք թէ բացարձակապէս անկարելի է չքմեղացնել եւ պաշտպանել ֆրանսացի սպայ մը որ ֆրանսացի զինուորներու դէմ գործածել տուած է իրեն յանձնուած զէնքերը : Ջատագովել դաւաճանութիւնը, — ո՛չ. անըմբռնելի է :

Տիկինը կը շարունակէր հակաճառել, երբ ձայներ բարձրացան ամէն կողմէ.— Ա՛լ կը բաւէ ...

Ուրեմն, մեղքեր կան — դասալքութիւն, դաւաճանութիւն, մատնութիւն եւն., որոնց ջատագովումը նոյնքան ծանր յանցանք է որքան բուն արարքը :

Այդպիսի պարագաներու մէջ մարդիկ անմիջապէս կ'արտայայտուին, դիրք բռնելով արիաբար, ինչպէս տեսանք արդէն :

Այդպէս եղաւ, քանի մը շաբաթ առաջ, երբ 2500 - 3000 Հայեր դիրդագին ցոյց մը կազմակերպեցին Երուսաղէմի մէջ, բողոքելու համար Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի եղբայրադաւ մատնութեան դէմ :

Եկեղեցիներու զանգակները ղօղանջեցին, թափօրներ կազմուեցան մինչեւ կառավարչատուն, «անկցի»ներ լսուեցան եւ պատր. տեղապահը պաշտօնանկ եղաւ անմիջապէս :

Կը սպասուէր որ մամուլն ալ համապատասխան դիրքը բռնէր, առանց կուսակցական խտրութեան :

Արդ, Միջին Արեւելքի թերթերէն կ'իմանամ թէ ռամկավար մամուլը նախ փորձեր է «լուսաբանութեան կարօտ» ընկալել Եղիշէ արք.ի *ժուռնալը* : Յետոյ, երբ արաբերէն թերթերն անգամ տպեցին բնագրին լուսանկարը, չէ ուզած հրատարակել զայն :

Այսպէս նաեւ ուրիշ թերթեր : Պարզապէս ի հեճուկս Դաշնակցութեան, որ ոչ թշնամութիւն ունէր Եղիշէ արք.ի դէմ, ոչ ալ բարեկամութիւն՝ անոր զոհին, Տիրան արք.ի հանդէպ :

Իմացէք եւ դատեցէք :

ՎԱՀԷ

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ

Ամմանէն կը հեռագրեն թէ անգլիական օդանաւերու առաջին խումբը հասաւ հոկտեմբեր 18ին, պաշտպանելու համար Յորդանանը, Իսրայէլի յարձակման դէմ : Ինչպէս յայտնի է, Անգլիա դաշնագրով մը յանձն առած է պաշտպանել Յորդանանը, եթէ յարձակման ենթարկուի : Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը հաստատելով այս պարագան, կը մերժէ ուրիշ որեւէ մանրամասնութիւն հաղորդել :

Միւս կողմէ, Արաբական Դաշնակցութիւնը ժողով գումարելով Գահիրէի մէջ, որոշեց խնդրել բոլոր անդամներէն որ ամէն կարելի աջակցութիւն ընծայեն Յորդանանի : Կազմակերպութեան առաջին յանձնարարութիւնն էր այս եւ քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ : Ժողովը միեւնոյն ատեն քուէարկեց բանաձեւ մը, որով կը խոստանայ աջակցիլ Եգիպտոսի՝ Սուէզի հարցին մէջ :

Յորդանանի թագաւորին գլխանապետը Դամասկոս հասաւ Հոկտ. 18ին, խորհրդակցելու համար Սուրիոյ վարիչներուն հետ : Կ'ըսուի թէ Հիւսէյին թագաւորէն նամակ մը տարած է Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահին, շնորհակալութիւն յայտնելով Սուրիոյ զինուորական աջակցութեան համար :

Արաբական Դաշնակցութիւնը յոյս կը յայտնէ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը արաբեւիսրայէլեան սահմանին վրայ :

× Յորդանանի երեսփ. ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան կիրակի, եթէ անակնկալ մը չպատահի : Առաջին անգամ ըլլալով համայնավար թեկնածու մը եւս պիտի ներկայանայ, Տօքթ.Եաղուպ Զիաէտտին, որ մեծ համարում կը վայելէ : Քանի մը փնգամ ձերբակալուած է քաղաքական պատճառներով : Իրազեկներ կը կարծեն թէ կրնայ յաջողիլ, շնորհիւ իր ժողովրդականութեան, մանաւանդ որ հա-

մակիր է Արեւմուտքի դէմ տիրող շարժումին : Միւս կողմէ, կարծողներ կան թէ չափաւորները մեծամասնութիւն պիտի շահին ընտրութեանց մէջ : Երկիրը տակաւին այնքան զարգացած չէ որ քաղաքական կուսակցութիւնները կարենան վճռական դեր կատարել : Ամէնէն զօրաւոր հոսանքն է ազգային ընկերվարութիւնը, որ կը յուսայ 9 - 12 աթոռ շահիլ 40ի վրայ : Եթէ յաջողին 12 երեսփոխան ընտրել, կրնան խառն կառավարութիւն մը կազմել : Այս հոսանքին վարիչն է Լոնտոնի նախկին դեսպանը, Նապլուսի, որ կը պայքարի Արեւմուտքի դէմ եւ համակիր է Եգիպտոսի, բայց շատ մը անդամներ ծայրայեղ չեն :

Շ. ՇԱՀՆՈՒՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կ'իմանանք թէ ծանօթ գրագէտ Շ. Շահնուր Փարիզ եկած է քանի մը օրուան համար եւ պիտի վերադառնայ իր ապաքինարանը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ Ճափոն այսօր-վաղը պիտի ստորագրեն հաշտութեան դաշնագիրը : Յայտնի չէ թէ Մոսկուա որ եւ է զիջում կատարա՞ծ է, վերադարձնելու համար կարգ մը կղզիներ որոնք կենսական կը համարուին :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութիւնը բանաձեւ մը պիտի քուէարկէ, կ'ըսեն, պահանջելով որ Խ. Միութեան հետ իր յարաբերութիւնները հիմնուին անկախութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ, ինչպէս են Եուկոսլաւիոյ հետ : Նախագիծ մը մշակուած է այս ուղղութեամբ : Հունգարիոյ մէջ ալ խմորումներ կը նշմարուին նոյն առաջադրութեամբ :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն որոշեց վերահաստատել իր զանազան կազմակերպութեանց ինքնավարութիւնը, հետեւողութեամբ Եուկոսլաւիոյ :

ԿԱՅԷՆԱՏԻՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱՄԱՐՆԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

Ինչ որ տեղի ունեցաւ վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Վանքէն ներս, իր նախընթացը չունի Հայ. Եկեղեցիի տարեգրու-թեանց մէջ: Դէպքերուն եւ իրադարձու-թեանց ծանրութիւնը, անոնց հաւանական հետեւանքներն ու չարժառիթները կը վկայեն այն մասին՝ թէ աթոռամոլութիւ-նըն ու փառատենչութիւնը մինչեւ ուր կը-նան իջեցնել ախտաւոր հոգիները, թէկուզ անոնք ծածկուած ըլլան հոգեւորականի սքեմին տակ:

Երուսաղէմի «Պատրիարքական Տեղա-պահ» Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի արարքը որակում չունի: Հայ. Եկեղեցւոյ պատ-մութեան մէջ չէ պատահած, որ բարձրաս-տիճան եկեղեցական մը իրեն աստիճանա-կից եւ ուխտակից հոգեւոր եղբօր մը մա-սին ներկայացնէ զրպարտագիր մը, այն-քան կայենական ոգիով: Կարելի չէ երե-ւակայել ոեւէ հայ մարդ, որքան ալ կոյր-ցած ըլլայ իր սեփական շահերուն դրդու-մով եւ հատուածական մոլութեամբ, որ կարողանայ, իր մարդու խղճին առջեւ յանդգնութիւնն ունենալ նման արարքի մը մէջ գտնուելու, ուր մնաց եկեղեցական մը, որ արքեպիսկոպոս ալ է եւ եօթը տարիէ ի վեր կը վարէ Հայ. Եկեղեցւոյ նուիրապետական աթոռներէն մէկը:

Ահա այսպիսի զարհուրելի արարքի մը առջեւ գտնուեցան հայ եկեղեցականու-թիւնն ու ժողովուրդը, տեղեկանալով այն «ժուռնալ»ին, զոր Եղիշէ արք. Տէրտէր-եան յանձնած է Յորդանանի Կառավարու-թեան, ի մասին Տիրան արք. Ներսոյ-եանի:

Եղբայրացաւ այս արարքը ոչ միայն Միաբանութեան, այլ եւ բովանդակ հայ ժողովուրդի, մանաւանդ Յորդանանի հայ համայնքին մէջ խոր ընդվզում եւ վրդո-վում յառաջ բերաւ: Միաբանութիւնը, ժողով գումարելով, մեծամասնութեան ձայնով պաշտօնանկ հռչակեց Եղիշէ արք.ը եւ անոր տեղ, ի բացակայութեան տեղապահի, վանքին գործերը վարելու պաշտօնը յանձնեց Միաբանութեան երի-ցագոյն անդամ Սուրէն եպիսկ. Քէմհա-ջեանի:

Բայց արդէն չարիքը գործուած էր: Հիմնուելով Եղիշէ արք.ի ամբաստանա-գրին վրայ, յորդանանեան իշխանութիւն-ները երկրէն արտաքսեցին Տիրան արք. Ներսոյեանը, պարզ հրաժեշտի մը ժամա-նակ իսկ չտալով:

Տիրան արք.ի արտաքսումէն ետք, ժո-ղովրդական պայրոյթը հասաւ իր գագաթ-նակէտին եւ Երուսաղէմի մէջ ցոյցեր կազմակերպուեցան, յարձակում գործուե-ցաւ Եղիշէի մտերիմներու տուներուն վը-րայ:

Բայց ո՞ր էր այս բոլոր տխուր դէպ-քերուն չարախինդ հերոսը: Եղիշէ արք. ճիշդ առենին կրցած էր պրծիլ: Մեկնած էր անծանօթ ուղղութեամբ, յայտնի չէ թէ ուր: Շաբաթներ ամբողջ, լուռ մնալէ ետք, ահա կիրակի գիշեր ձայնը եկաւ… Միածնաէջ Տաճարէն: Սրբապղծումը կա-տարեալ էր: Ուրիշ ոչ մէկ երկրի մէջ ա-պահովութիւն չգտնելով, Եղիշէ արք. կ'ապաստանի Էջմիածին, դաւելէ ետք ա-նոր բարձրաստիճան ծառաներէն մէկուն դէմ: Այս բոլորին մէջ, ցաւալին միայն այն չէ՝ որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ապաստան կը շնորհէ եղբայրացաւ արքե-պիսկոպոսի մը, այլ այն որ Կայէնը հոն կ'արժանանայ արտակարգ պատիւներու, ընդ հովանեաւ Ամենայն Հայոց Կաթողի-կոս Վազգէն Ա. Պալճեանի…

Ցաւալին միայն այն չէ որ Եղիշէ արք. ապահովութիւն կը գտնէ Էջմիածնի Մայր Տաճարի կամարներուն տակ, այլ մանա-ւանդ այն՝ որ Ամենայն Հայոց Կաթողի-կոսի գահակալութեան տարեդարձին նը-ման կարեւոր տօնակատարութեան մը առ-թիւ, եղբայրացաւ եկեղեցական մը, բո-վանդակ Հայ ժողովուրդի նզովքին ենթա-կայ մատնիչ մը, Էջմիածնի Ս. Սեղանը կը բարձրանայ եւ կը պատարագէ ճիշդ այն խորանէն, ուրկէ մեր աղնուայիշա-տակ Հայրապետներու աղօթքները բարձ-րացած են երկինք…

Այսքան նախատինք՝ Հայ. Եկեղեցիին եւ անոր երջանկայիշատակ Հայրապետ-ներուն հասցէին՝ դժուար թէ կարողանայ մարսել հայ ժողովուրդը, թէկուզ պայն հովանաւորողն ըլլայ Ամենայն Հայոց Կա-թողիկոսը:

Ցաւալին առաւել եւս այն է, որ Ամե-նայն Հայոց Հայրապետ մը լրձնաշուրթն փառաբանանքի խօսքեր կ'ընդունի եկեղե-ցականէ մը, որ տակաւին երկու շաբաթ առաջ բարբառեցաւ՝ ուխտակից եկեղե-ցականի մը դաւելու համար: Փառաբա-նանքի խօսքեր, որոնք կը լուէին միայն հանճարափայլ Սթալինի փառքը հիւսելու համար:

Այս եւս նախատինք մըն է ոչ միայն Էջ-միածնի Գահակալին, այլ եւ Աթոռին հանդէպ:

Անկախ այդ նախատինքէն, ի՞նչ իմաստ տալ այն իրողութեան, որ Հայաստանի պետական ռատիօկայանի խօսնակը, որ Հայաստանի կառավարութեան պաշտօնա-կան բերանն է, Եղիշէ արք.ի անունը տը-ւած ատեն, կը յիշէ անոր հանգամանքը, իբրեւ Երուսաղէմի «պատրիարքական տեղապահ», մինչ անոր պաշտօնանկու-թիւնը հաղորդող Միաբանական Ժողովի դիւանին հեռագիրը շատոնց հասած պէտք է ըլլար Էջմիածին:

Քանի մը օր եւս՝ ու կը լուծուի նաեւ գաղտնիքը այս «զարմանալի» երեւոյթին:

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ, 17 Հոկտ.)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Յաճախ թերթերը արձագանգը կը հան-դիսանան երկարակեցութեան բացառիկ երեւոյթներու, որոնք մեծ մասով արե-ւելեան ժողովուրդներու մէջ կը յայտ-նուին: Այդ երկարակեացներու տարիքը կը բարձրանայ մինչեւ 140ի:

Թէ որքան ճիշդ են այդ լուրերը, կարե-լի չէ ստուգել: Յաճախ չափազանցուած են անոնք, կամ բոլորովին չինծու եւ կամ առնուազն սխալ՝ ենթականերու տգիտու-թեան եւ անոնց ժամանակի հասկացողու-թենէն զուրկ ըլլալուն հետեւանքով: Հա-յաստանի եւ կովկասեան ուրիշ ժողո-վուրդներու մէջ եւս կը յայտնուին երկա-րակեցութեան պարագաներ:

Անշուշտ ներկայ դարուն համար, որ կեանքը դարձած է մեքենական, սրընթաց եւ սպառիչ, երկարակեցութեան երեւոյթ-ները մեզ կը թուին տարօրինակ ու զար-մանալի: Մինչդեռ եթէ հաւատք ընծա-յենք Հին Կտակարանի գրութեանց (Գիրք Ծննդոց), Ադամէն մինչեւ Նոյ Նահապետ հազար տարուան մօտ ապրողները բազմա-թիւ էին: Իսկ Նոյէն վերջ, դարձեալ քա-նի մը դար ապրողներու պարագան բա-ցառիկ չէր: Քրիստոնէութեան սկզբնա-կան շրջանին ալ, տակաւին կը յիշուին 120էն մինչեւ 375 տարիքը թեւակոխած սուրբեր: ԺԸ. դարուն երկարակեցու-թեան ամէնէն բարձր նիշն է 300ը: Իսկ ԺԷ. դարուն՝ 150ը:

Ինչպէս կը տեսնուի, քանի կը մօտե-նանք արդի քաղաքակրթութեան, կարծէք կեանքի տեւողութիւնն ալ աստիճանաբար կը պակսի:

Այս հարցը զբաղեցուցած է կենսաբան-ներու միտքը ու եթէ անոնք չեն կրցած ստուգել հին շրջաններու մարդոց երկա-րակեցութեան գաղտնիքը, գոնէ ուզած են քննել ժամանակակից բացառիկ երեւոյթ-ները:

Առաջին անգամ ԺԹ. դարու վերջերուն է որ այդպիսի փորձի մը ձեռնարկեցին երկու անգլիացի գիտուններ, Թոմաս եւ Եունկ: 1905ին, առանք քննութեան կ'են-թարկեն անգլիական կեանքի ապահովա-գրական ընկերութեանց տոմարները եւ մէկ միլիոն մահերու վրայ կը գտնեն մի-այն երեսուն երկարակեացներ, հարիւրէն 110 տարեկան: Անգլիացի ուրիշ կենսաբան մը, Տոքթ. Մ. Էրնըստ շարունակելով նախորդներուն գործը, մասնաւորաբար կ'ուսումնասիրէ 110էն վեր տարիքները: Քառասուն տարի շարունակաբար կը շըր-ջի, կը կարդայ բազմաթիւ գիրքեր, կը քննէ ծննդական տոմարներ, տապանաքա-րերու արձանագրութիւններ, եկեղեցա-կան տոմարներ ու երեւան կը հանէ երկա-րակեցութեան կեղծ կամ սխալ բազմա-թիւ պարագաներ: Եւ կը գտնէ միայն ե-րեք իրական երկարակեացներ, 110էն 113 տարեկան: Անշուշտ այսպիսի ստուգում-ներ կատարել կարելի է միայն այն երկիր-ներուն մէջ, որոնց ընկերային պայման-ները յառաջդիմած են:

Գիտուններու ուսումնասիրութիւններէն ու կազմած վիճակագրութիւններէն կը պարզուի նաեւ տարօրինակ պարագայ մը — Երկարակեցութիւնը նպաստաւոր գե-տին կը գտնէ հոն՝ ուր կեանքի մակար-դակը ցած է, ու առողջապահական կա-նոնները չեն թափանցած տակաւին: Իրօք հեռաւոր անցեալին, երբ գոյութիւն չու-նէին դարմանումի արդի միջոցներ եւ ա-ռողջապահութիւնը անտեսուած էր, հա-մաճարակները եւ ուրիշ ախտածին հի-ւանդութիւններ ժողովուրդներէն կը խլէ-ին անհամար զոհեր: Անոնք փիլիքալէ-տկարներ ու այդ հիւանդութեանց ենթա-կաներ էին ընդհանրապէս: Այս բնական զտումէն զերծ կը մնային միայն փիլիքա-կան ամուր կառուցուածքով անհատները, որոնց սերունդը եւս օժտուած կ'ըլլար նոյն ախտամերժ ու տոկուն կազմով:

Նոյնն է պարագան նաեւ այժմ, կարգ մը յետամնաց երկիրներու կամ շրջաննե-րու ժողովուրդներուն համար:

Անշուշտ այս երեւոյթներէն պէտք չէ հետեւցնել թէ քաղաքակրթութիւնը, գի-տական յառաջդիմութիւնը եւ առողջա-պահութիւնը չարիքի աղբիւրներ են ու կեանքի տեւողութիւնը սահմանափակելու կը ծառայեն: Ընդհակառակն, շատ մը եր-կիրներու մէջ կատարուած վիճակագրու-թիւններ ցոյց կուտան թէ մարդկային ընդհանուր մահացութիւնը կը նահանջէ եւ կեանքի տեւողութեան միջինը հետզհետէ կ'երկարի: Այսպէս, Ֆրանսայի մէջ Մի-ջին դարուն կեանքի տեւողութեան միջինն էր 14: Ուրիշ խօսքով, եթէ մէկ տարուան ընթացքին մահացածներու ապրած կեան-քին գումարը հաւասարապէս բաժնուէր անոնց միջեւ, իւրաքանչիւրը 14 տարի միայն ապրած պիտի ըլլար:

Այդ միջինը աստիճանական վերելքով մը ԺԸ. դարուն կը բարձրանայ 30ի, իսկ 1880ին՝ 40ի, 1900ին՝ 46ի: Իսկ փաս-թէօրեան գիտական յեղաշրջումին շնոր-հիւ այդ թիւը զգալի ոստում մը կը կա-տարէ եւ 1950ին կը բարձրանայ 63ի: Ու-րեմն Ֆրանսացիին կեանքի տեւողութեան միջինը կէս դարու ընթացքին կը շահէր 17 տարի: Ուրիշ վիճակագրութիւններ, կա-տարուած՝ իւրաքանչիւր տարիքի մահե-րու վրայ ցոյց կուտան մանաւանդ երե-խաներու մահացութեան դէմ մղուած պայքարին գնահատելի արդիւնքները: Անշուշտ այդ վիճակագրութեանց գիծա-գիծը կը փոխուի, համաձայն իւրաքան-չիւր երկրի ընկերային ու գիտական յա-ռաջդիմութեան:

Մեչնիքով իր «Պայքարը մահուան դէմ» գիրքին մէջ կազմած է տեսական տախ-տակներ, կեանքի տարբեր պայմաններ ներկայացնող հարիւր հազարնոց երկու անջատ խմբակցութեանց վրայ: Առաջին խմբակցութիւնը՝ յետադէմ, եթէ հազար հոգի կը հաշուէ մինչեւ 95 տարիքը հաս-

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խանութներու դռներու վրայ հայերէն ու ռուսերէն գրուած է, օրինակ՝ խանու-թը բաց է, կամ փակ է այս ինչ ժամէն այն ինչ ժամ: Անդադար եռուզեռ, աշխա-տանք կայ:

Քաղաքին մէջ բարեկամ մը ցոյց տուաւ Մռաւեան փողոցը որ բաւական մռայլ պատկեր ունէր, որովհետեւ տակաւին ձեռք չէին զարկած, հին շէնքերն էին, իսկ փողոցը նեղլիկ ու փոշոտ:

Պետութեան ծրագիրն է 1965ին լրացնել ամբողջովին Երեւանի վերաշինութեան աշխատանքները: Քաղաքին ժողովուրդին փոխադրութեան համար կան բաւականի չափ հանրակառքեր: Երկիրը երիտասար-դութեան պատկեր մը կը ներկայացնէ, ամէն ինչ նոր է շինուած կամ նոր կը շին-ուի: Ինձ այնպէս կը թուի թէ առանձին ուշադրութեան արժանի են բանակը եւ մտաւորականութիւնը: Արդարեւ առանց ուժեղ բանակի մը այդ մարդիկը պիտի չկարենային երկար ատեն հանգիստ շա-րունակել իրենց խաղաղ աշխատանքը: Մտաւորականութիւնը լոյսի աղբիւր մըն է, այդ գիտակցութեամբ ալ երիտասար-դութիւնը զպրոց կ'ուղարկուի մինչեւ 25 տարեկանը: Մոսկուայի ճամբուն վրայ երկուկողմէն ալ ճամբորդներուն կէսը Հա-յերէ կը բաղկանար, Թիֆլիսէն, Պաքու-էն, Սոչիէն ու Սոխումէն անընդհատ եր-թեւեկ: Որ երիտասարդ տղուն կամ աղ-ջըկան հարցնես թէ ի՞նչ կ'ընէ — «Ինժի-ներ եմ», կը պատասխանէ:

— Ի՞նչ բանի ինժիներ: = Շինարա-րութեան, մեքենաշինութեան ու ամէն ճիւղի…:

Ապրի՛ք տղաք, մեր ժողովուրդը որ եր-կար ժամանակ անգլուխ ապրած է, շատ պէտք ունի ձեզ նմաններուն:

Ընդունելութիւն. — Մեր իններորդ ե-րեկոն վերապահուած էր ընդունելութեան մը: Փարիզէն գացող մեր բարեկամներէն կային՝ Տիկին Ա. Իսահակեան, Մելինէ Մանուչեան եւն.:

Սեղանը զարդարուած էր մեր երկրի զանազան բարիքներով: Ինթուրիսթի կող-մէն կային քանի մը հոգի, որոնց կարգին Պրեսթ Լիթովսքէն մեզ ընկերակցող ռուս աղջիկը, Օլկա: Կարգով խօսեցան ու եր-գեցին շատերը: Ժաք Տալ, Միշա Ադնա-ւուրեան, Հալէպեան, Մելինէ Մանուչեան եւն. Ինթուրիսթի ներկայացուցիչը, այս տղերը զրոյց եւ ուրիշներ: Տիվալեանը երգեց եւ նուագեց սպաներէն եւ ֆրանսե-րէն, Միշան Սայաթ Նովայէն, իսկ ես «Ես մէկ ծառ մ'եմ ծիրանի»ն: Հալէպեան (Տեսինէն) երգեց «Երբ որ բացուին դըռ-ներն յուսոյ», ստեղծելով խիստ ջերմ մթնոլորտ: Անմիջապէս խօսք առնելով Տիկին Մ. Մանուչեանը, ըսաւ. — «Բուռ մը Հայեր հաւաքուած, ափ մը հայրենա-կան ժայռոտ հողին վրայ ջերմագկային ճիգերով կը փորձեն իրենց գոյութիւնը պահպանել: Մինչ անդին մեր հայրերու արեամբ ներկուած հողը կը մնայ մեր դարաւոր թշնամուն ձեռքը, խոպան եւ անմշակ: Աւելի քան երբեք հրամայական պահանջ է որ արտասահմանի մեր եղ-բայրները պահանջեն մեր հողերը, որպէս զի ժողովուրդը տուն վերադառնայ փըր-կուելու համար ստոյգ կորուստէ:

Մեր հողերը, այո — Մինչեւ ծովափ: — Ես այդքան «շովէն» չեմ, ըսի անցնե-լով Կարս - Արտահանէն, Բարձր Հայք — Վասպուրական, Տուրուբերան ու դէպի ծով ելք մը — այսքանը կը բաւէ: Ինթու-րիստի ներկայացուցիչը թելադրեց աւելի պաղարիւն եւ խելօք խօսիլ, ու քաղաքա-կան գործը թողուլ պետութեան ու քաղա-քական մարդոց:

Ողջերթի խօսքերէն վերջ հաւաքոյթը ցրուեցաւ ուշ ատեն եւ Երեւան մնացող-ները ժամադրուեցան յաջորդ երեկոյ, կայարանը:

Արարատը եւ Արագածը. — «Սեւ մութ ամպեր ճակտիս դիզուած, դուման պա-տեց Ալագեազ, սրտումս արեւ էլ չի ծա-գում, սիրտս է դուման Ալագեազ»—Հեղի-նակը, Ա. Իսահակեան, իմ կարծիքով իր սերունդի ամէնէն երջանիկ ներկայացու-ցիչը: Իր խառնուածքին շնորհիւ է որ Բերիայի նման գազաններէն կրցած է ա-զատուիլ ու վերապրիլ:

Մինչ Մասիսին հիացող ու կա-խարդական մեծ դէմքը, Աւետիս Ահա-րոնեան, 14 տարուան հոգեկան տառա-պանքով աչքերը փակեց հայրենիքէն հե-ռու: Հազար ափսոս:

Արարատը, հնադարեան մարդկութեան ու մասնաւորաբար հայ ժողովուրդի հա-ւատքի ու փառքի առանցքը հանդիսացած է: Նոյեան տապան եւ Արտաւազդի գե-րեզման:

Ահարոնեանը կ'երգէր՝ «Մասիս ջան, Մասիս, Արտաւազդը տուր մեզ, զէն ու զրահով: Ահ, մենք այնպէս կարօտ ենք ուժի»…

Տասնօրեայ պտոյտի շրջանին, առտուն կանուխ աչքերնիս Արարատն էր, ամպե-րէն շղարշուեցաւ իր գագաթը: Ամէնէն պայծառ օրն ալ, ճերմակ ամպ մը ծածկեց մեզմէ պսակաւոր արծաթեայ ճակատը: Քաղաքական ամպերն ալ առ այժմ կը բաժնեն մեզ մեր այդ փառքի բարձուն-քէն, բայց ես հաւատացած եմ որ այս ժողովուրդի կամքին ու աշխատանքին առջեւ պիտի խորտակուին բոլոր ստոր դաւերը եւ Արարատը դարձեալ պիտի բա-նայ իր կծկուած թեւերը, ընդունելով իր հեռաւոր եւ մօտաւոր զաւակները:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(11) (Շար.)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ՏԻՏՂՈՍԱՊԱՏՈՒՄ

●

Փառք Աստուծոյ, մեծարանքի տիտղոսներու սով չկայ մեր բառարանին մէջ։

Արդարեւ, ինչ շողշողուն ածականներ կը շռայլենք, տօր անոր, տեղի անտեղի։

Մեզի համար, աշխարհի բոլոր օրէնսդիրները Համեստափայլ են ու բոլոր տիկիններ՝ Ազնուափայլ։ Հատընտիր պարոններու համար կ'ըսենք՝ յարգելի, մեծայարգ, մեծապատիւ, ազնուաշուք, ազնուամեծար։

Հատընտիրներու այս փաղանգէն դուրս մնացողներուն համար ալ յարգելի կ'ըսենք, բայց ոչ նոյն ախորժակով։

Մեր քահանաները արժանապատիւ են, մեր աբեղաները՝ հոգեշնորհ, մեր վարդապետները՝ գերաշնորհ, մեր եպիսկոպոսները՝ գերապատիւ, մեր պատրիարքները՝ ամենապատիւ ու մեր կաթողիկոսները՝ Նորին Վեհափառութիւն կամ Նորին Սուրբ Օծութիւն։

Դրամատունը քանի մը միլիոն տոլար ունի՞ս։ Ալ հոգդ մի ըներ։ Ազգին շողոքորթ Պաշտասար Աղբարները անունիդ ու մականունիդ առջեւ նեցուկ դրած են մեծ, մեծ տիտղոսներ, որպէսզի վար չիյնաս — Վսեմապատիւ, Վսեմաշուք, Բարձրապատիւ, Նորին Գերազանցութիւն, Նորին Բարձրապատուութիւն։

Մեր Բողոքական «քահանաները» պատուելի են, «վարդապետները»՝ Վերապատուելի։ Կաթոլիկ արքեպիսկոպոսը՝ Գերապայծառ է, պատրիարքը՝ Գերերջանիկ, Կարդինալը՝ Ծիրանաւոր Նորին Գերազանցութիւն։

Այս տիտղոսներէն շատերը կը դրուին պատկան անձերու եւ անձնաւորութեանց ուղղուած նամակներու ճակատը։ Երբ իրենց հետ կը խօսինք, ունինք ուրիշ բացատրութիւններ, նոյնքան «փաթըրթըլը»։ Քահանան կ'ըլլայ Տէր Հայր, վարդապետը՝ Հայր Սուրբ, եպիսկոպոսը՝ Սրբազան Հայր, իսկ Կաթողիկոսը՝ Վեհափառ Տէր։

Կարելի՞ է, սակայն, պնդել թէ աշխարհի բոլոր Եւայականները Համեստափայլ են ու Ազնուափայլ, իսկ բոլոր Ադամականները — խօսքը մեզ ձեր աղաներուն մասին է — Մեծապատիւ ու Ազնուամեծար։

Կրնա՞ք խղճի հանդարտութեամբ, յայտարարել թէ Հայոց ազգին բոլոր վեղարաւորները Հոգեշնորհ են ու Գերապատիւ, Ամենապատիւ են ու Վեհափառ։ Ու բոլոր կուտ բռնող աղաները արժանի են Վսեմապատիւին ու Բարձրապատիւին։

Ձեմ կարծեր։

Ուրեմն, ինչո՞ւ կը գործածենք այս տիտղոսները։ Սովորութիւն եղեր է։ Սովորութիւն մը, զոր մէկ օրէն միւսը չենք կրնար աքմատախիլ ընել։

Օտարները — բացի Արեւելքցիներէն — մեզմէ աւելի ժլատ են այս մարզին մէջ ու իրենց չնչգալից տիտղոսներով կը պատուեն ու կը մեծարեն միայն իրենց իշխաններն ու իշխանուհիները, իրենց Թագաւորներն ու Թագուհիները։

Կրօնական չարաթաթերթ մը կը բողոքէ կղերական դասուն զանազան տիտղոսներ տալու այս քաղքենի սովորութեան դէմ։ Եւ իր տեսակէտը արժեւորելու համար, վկայութեան կը կանչէ Աստուածաշունչը, որ թոյլ չի տար եղեր որ Աստուծմէ զատ ուեւէ մէկը «Հայր» կոչուի։

Բայց, կրօնական դասեր տալու նպատակ չունիմ։ Ինծի զարմանք կը պատճառէ ուրիշ երեւոյթ մը՝ մեր արտին մէջ։

Պատահա՞ծ բան է որ, մեր իրական ու վաւերական մտաւորականներէն ոեւէ մէկուն համար ըսենք Վսեմաշուք, Բարձրապատիւ։ Ոչ։

Որովհետեւ, ինչպէս ըսի, բարձրանալու եւ վսեմանալու համար պէտք է դրամատունը կորկոտ ունենաս։ Զունի՞ս։ Ուրեմն, կուտ մըն ալ չես արժեր։ Ատոր համար է որ մեր Րաֆֆիներուն ու Վարուժաններուն համար Նորին Վսեմութիւն չըսին մեր Պաշտասար Աղբարները։

Բայց, հոգ չէ։ Որովհետեւ ազգը անոնց տուած է աւելի դիմացկուն տիտղոս մը — Անմա՜հ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ ՏԱՐՕՆԻ

●

Տարօն Տուրուբերանի Պատմագիրքը շատ շուտով, ամէնէն ուշը մէկ երկու ամիսէն հրապարակ պիտի ելլէ։ Հազար էջերէ աւելի, բազմաթիւ եւ այլեւս պատմական դէմքեր եւ վայրեր դարձած լուսանկարներով պատկառելի հրատարակութիւն մը։ Լաւագոյն հրատարակութիւն մը մաքուր թուղթով, արժէքաւոր գործ մը։ 130–150 տարիներու պատմութիւն մը, պատմութիւն - վկայական մը, անդերազանցելի, որուն մէջ ամփոփուած են մեր ազգային, կրթական, եկեղեցական եւ առաւել քան երբեք քաղաքական մարտնչումները, ցեղին խոյանքը, ինքնապաշտպանութեան բնազդը, դաղափարականը։

Տարօնի այս պատմագիրքը, խմբագրեց մեր հայրենակից եւ յայտնի եւ հմուտ մտաւորական Կարօ Սասունին։ Իր գլխաւորած խմբագրական կազմին՝ հարազատներու յատուկ՝ իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերին գոյգ մը նախանձախնդիր եւ հայրենասէր հայրենակիցներ, Տոքթ. Ա. Ալիխանեան եւ Սմբատ Շահնազարեան։ Անոնց նիւթեր ու դիւրութիւններ հայթայթողը եղաւ նախորդ կեդր. վարչութիւնը։

Պարզ հայրենակցական միութեան մը, կամ նահանգային եւ գաւառական սովորական պատմութիւն եւ հէքեաթ մը չէ այս Պատմագիրքը, ոչ ալ տեղական յուշերու հաւաքածոյ մը։

Ան ինչ որ վաղը հրապարակ պիտի ելլէ, մաս պիտի կազմէ Հայոց ընդհանրական պատմութեան, պիտի ամբողջացնէ եւ լրացնէ զայն։

Տարօն - Տուրուբերանի այս պատմագիրք պիտի ըլլայ նաեւ Հայոց պատմութեան մաս կազմող փաստագիրք մը, յաւիտենական։ Ան պիտի մնայ Առաքելոց, Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի եւ բազմաթիւ վանքերու աւերակներու ներքեւ առյաւէտ ննջող երջանկայիշատակ մեր Թարգմանիչներու յիշատակին նուիրուած պատմութիւնը։ Մեր գրչի, մաքի եւ զէնքի լուսապսակ ճակատներու եւ անմահներու խումբին, Անձինք Նուիրեալք նահատակներու պատմութիւնը։

Այս պատմագիրքը Կարօ Սասունիի ըղձալեցի գրչին տակ, սիրտերու եւ հոգիներու մէջ, խոր ակօսներ բացող, ամբողջ հայութեանը եւ աւելի քան երբեք Հայոց ազգի կրտսեր զաւակին՝ Տարօն Տուրուբերանին, պատմութիւնը պիտի ըլլայ։

Ոչ աւելի ուշ, մէկ կամ երկու ամիս, եւ դուք բոլորդ առանց բացառութեան, հաճոյքը եւ պատիւը պիտի ունենաք ձեր տանը եւ գրադարանին զարդը տեսնելու այս հոյակապ Պատմագիրքը։

Մեր ակնկալութիւնները, յոյսերը եւ հաւատքը դրական են այս մասին, այլ մանաւանդ մեր անբացատրելի վստահութիւնը թէ մեր ժողովուրդին եւ թէ մեր հայրենակից Տարօն Տուրուբերանցիներուն վրայ։

Տ. Տ. Հ. Մ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՆՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

●

Ոկտեմբեր 14ին տեղի ունեցաւ Վիէննական Մխիթարեան Հայրերու Պէյրութի նոր վարժարանին բացման հանդէսը, Համլիէի մէջ, հովանաւորութեամբ Կարդինալ Աղաջանեանի։ Ստուար բազմութիւն մը եւ հրաւիրեալներ փութացեր էին մասնաւոր փայլ մը տալ այս հանդիսութեանց։ Կարդինալը շրջապատուած էին Պապական Նուիրակը, կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչը երեք հայ երեսփոխաններ, հայ եւ օտար կաթողիկէ եպիսկոպոսներ։

Ներկայ էին նաեւ Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. ի ներկայացուցիչը, օտար դեսպանատուններէ հրաւիրեալներ։ Աւետարանական հովիւները եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ։

Լիբանանեան բանակի նուագախումբը հնչեցուց պետական քայլերգը։ Ճառեր խօսեցան կաթողիկէ դպրոցներու ընդհ. քարտուղարը Հ. Մարուն, որ խօսեցաւ Մարոնի պատրիարքին անունով, վարժարանի շրջանաւարտներէն Պ. Ճահէպէքէրեան, Վիէննայի Մխիթարեանց Աբբահայրը՝ Հ. Մեսրոպ արք. Հապոզեան, որ յուզումով շեշտեց թէ վարժարանին սիւները ունին իրենց խորհրդանիշը, — ազգ, հայրենիք, կրօն եւ գիտութիւն։

Միւս բանախօսներն ալ ջերմապէս գնահատեցին Մխիթարեանց աշխատանքը մասնաւորապէս կրթական գետնի վրայ։ Պապին շնորհաւորական հեռագրին ընթերցումէն վերջ Կարդինալ Աղաջանեան Տէրունական աղօթքը արտասանելով կտրեց նորակառոյց հոյակապ շէնքին դրան ժապաւէնը։

Ներկաները հիւրասիրուեցան գինիով եւ կարկանդակներով, եւ այցելեցին շէնքին զանազան մասերը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հոկտեմբեր 15ին, մեր խումբը կ'երթար Պըզոն, հոն հանդիպելու տեղական խումբին, Ֆրանսայի բաժակի համար։

Այդ խումբը, մեզմէ դասակարգ մը վար ըլլալով հանդերձ, վստահ չէինք յաղթանակի մը համար։

Եւ եղաւ որ մէկուկէս ժամուան խաղէն վերջ երկու խումբերը կը մնային 0–0ի վրայ։

Երկարաձգում մը տեղի ունեցաւ, երկու կիսախաղերով, ամէն մէկը քառորդ ժամ։

Այդ ժամանակն ալ սահելու վրայ էր նոյն արդիւնքով։

Կը մնար երկու վայրկեան, երբ մեր դէմ փենալթի մը սուլելով վերածուեցաւ կէտի 1-0։ Բայց մեծ ջանքերով երբ հազիւ կէս վայրկեան կար միայն մեր տղաքը, շնորհիւ Թոթոյեանի կը հաւասարէին 1 – 1։

Այս կիրակի մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք նոյն խումբին, նոյն առիթով։

Յաղթութիւն մը, մեզ պիտի տանի քիչ մը աւելի հեռու այդ մեծ մրցումին մէջ։

Զ. Մուրատեան

նող, երկրորդը յառաջացէմ, կ'ունենայ միայն 140 հոգի նոյն տարիքը թեւակոխող, սակայն միւս կողմէ, եթէ նկատի ունենանք մինչեւ 75 տարիքը ապրողներու թիւը, առաջիններուն մէջ կը գտնենք 23 հազար, մինչդեռ երկրորդ խմբակցութեան մէջ 26.100 հոգի։ Իսկ եթէ կեանքի տեւողութեան միջինը հաշուենք, յառաջացէմ խմբակցութիւնը կ'արձանագրէ 6.5 առ հարիւր շահ մը։ Լիոնցի գիտուն մըն ալ, Կէօմպէլ, նոյն եզրակացութեանց կը յանգի մաթեմաթիկական տուեալներով։

Ինչ կը վերաբերի երկարակեցութեան ժառանգականութեան, շահեկան են Տքթ. Ֆրանց Գէլմանի կատարած հետազօտութիւնները երկու հազարէ աւելի երկուորեակներու վրայ։ Տոքթ. Գէլման կ'եզրակացնէ թէ մարդիկ իրենց ծնունդէն իսկ նախասահմանուած տարիքէն աւելի չեն կրնար ապրիլ։ Իսկ այդ տարիքին կարելի է հասնիլ միայն եթէ արտաքին պատճառներ — հիւանդութիւններ, արկածներ եւն., վաղահասօրէն չզլեառնեն մարդիկը։ Ահա այս կենսական հարցին մէջ կը կայանայ բժշկութեան, առողջապահութեան ու ընկերային յառաջդիմութեանց կանխարգել դերը։

Ուրեմն, ընդհանուր եզրակացութեամբ ըսինք թէ կեանքի մակարդակի բարելաւման զուգընթաց, «բնական» կոչուած մահուան տարիքը հասնողներուն թիւն ալ կը բարձրանայ։ Այդ պատճառաւ ալ խոր ծերութեան, այսինքն հարիւրի կամ անկէ աւելի ապրողներու պարագաները հետզհետէ հազուադէպ կը դառնան։ Բնական մահուան սահմանը 75 էր Ֆրանսայի մէջ 1928 - 33 տարիներու ընթացքին։ Երկարակեցութիւնն ալ ժառանգական կարելի է համարել եւ բնութիւնը շատ քիչերու տուած է այդ առանձնաշնորհը։ Եթէ մարդոց մեծամասնութիւնը կարենայ հասնիլ բնական մահուան տարիքին, այդ ալ մեծ առաւելութիւն մըն է։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (175)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Նա ձեռքը տարաւ դէպի Մերուժան Արծրունին եւ դէպի Վահան Մամիկոնեանը եւ ապա շարունակեց.

— Բայց մի մոռանար, Շապուհ, Հայոց աշխարհը դարձեալ տէր ունի. նախ նա, որ ամբողջ տիեզերքի տէրն ու թագաւորն է,— նա ձեռքը տարաւ դէպի երկինքը, երկրորդ, ես, որ խօսում եմ քեզ հետ, եւ ապա իմ որդին որ այժմ գտնըւում է կայսրների քաղաքում (Բիւզանդիայում)։ Մնաց հպարտութիւնը եւ կոյր անձնախաբէութիւնը մոլորութեան մէջ գցել են քեզ, Շապուհ։ Լաւ մտածիր, եւ ուշքի եկ, Շապուհ։ Եթէ ամէնքը կը ջնջուեն, եթէ կը մնայ Հայոց խրճիթներում մի թոյլ աղջիկ միայն, — նա դարձեալ կը պատերազմէ քեզ հետ։ Բայց դեռ այդ տեղը չէ հասել։ Դու չե՞ս տեսնում, որ քո բոլոր զօրութեամբ զարկուեցար այդ ամրոցի պարիսպների վրայ, եւ ոչինչ ազդել չկարողացար։ Բայց ո՞րքան այդպիսի ամրոցներ դեռ կան մեր աշխարհում, որոնց մէջ իմ նախարարները զէնքը ձեռքում սպասում են քեզ։ Դու ընկել ես Հայոց լեռների որոգայթի մէջ, եւ շատ բախտաւոր կը լինես, եթէ դուրս գալ կարողանաս։ Գնա, Շապուհ, հեռացիր այստեղից։ Գնա, բորբոքիր քո բոլոր չարութիւնները, եւ ինչ բարբարոսութիւններ, որ տակաւին կարող ես կատարել, մի խնայիր։ Քո սպառնալիքները չեն կարող վախեցնել ինձ։ Գնա։ Այն բոլոր վատութիւններից յետոյ որ դու գործ դրեցիր, այլ եւս մեր մէջ ոչինչ հաշտութիւն կայանալ չէ կարող։ Քանի որ իմ թագաւոր —ամուսինը հեծում է Անուշ բերդում, Հայոց աշխարհը, վրէժխնդրութեան զէնքը ձեռքում, կը պատերազմի քեզ հետ...

— Տեսնենք... կատաղաբար մռնչաց գազանը, եւ սկսեց ցած իջնել բերդի բարձրութիւնից։

Անցաւ համարեա մի ամբողջ ամիս։

Արտագերս բերդը գտարձանում էր ընդհանուր ցնծութեան մէջ։ Դրօշակները ծածանւում էին աշտարակների բարձրութեան վրայ։ Բնակիչների խումն բազմութիւնը լցրել էր հրապարակները։ Այր եւ կին, տղայ եւ աղջիկ, պար էին բռնել, եւ նուագարանների ուժգին հնչիւնների եղանակով թնդեցնում էին գետինը։ Արքայական պալատի շուրջը հաւաքուած էին՝ հարուստ զէնքերով ու զարդերով պճնուած, զինուորականների ուրախ խումբերը։

Երէկ Շապուհը թողեց բերդի պաշարումը եւ հեռացաւ դէպի Պարսկաստան։ Այսօր բերդը տօն էր կատարում։

Արքայական պալատի ընդարձակ սրահներից մէկը շքեղ կերպով զարդարուած էր։ Մի կողմում, երկար սեղանի վրայ, դրուած էին թանկագին զգեստներ, գեղեցիկ զէնքեր ու զրահներ, եւ զանազան տեսակ ոսկեղէն ու արծաթեղէն անօթներ, որոնց փայլը աչք էր շլացնում։ Դրանք դուրս էին բերուած թագաւորական գանձարանից պարգեւաբաշխութեան համար։ Թագուհին, ամրանալով այդ բերդում, իւր հետ բերեց եւ թագաւորական գանձը։

Շքեղազարդ բազմոցի վրայ նստած էր թագուհին եւ գտնւում էր, օրուայ պատշաճին վայել, փառաւոր զգեստաւորութեան մէջ։ Այսօր հանդիսաւոր ընդունելութիւն ունէր։ Նրա շքնաղ դէմքը՝ իւր պալատականների ընդհանուր ուրախութիւնից՝ աւելի զուարթութիւն էր ստացել, թէեւ այդ բանի զուարթութիւնը, որ աւելի պաշտօնական էր, հազիւ կարողանում էր ծածկել այն խորին տխրութիւնը, որ թաղնուած էր նրա գեղեցիկ աչքերում։

Այո, գեղեցիկ էր Սիւնեաց աշխարհի այդ հրաշալի դիցուհին, եւ նրա գեղեցկութիւնն էր, որ Արշակ թագաւորին կատարել տուեց մի եղերական գործ, որ միայն ծայրայեղ սիրահարութիւնը կարող էր արդարացնել...

Գլխին կրում էր փոքր ոսկեզարդ թագը, որ բոլորակ պսակի նման՝ հաւաքել էր նրա սեւ գանգուրները, որոնք սփռուած էին ողնաթափ պալարի վրայ, իսկ եւեւից մանր հիւսերով ծածկել էին հարուստ թիկունքը։ Սպիտակ շղարշը իւր թափանցիկ ծալքերով ջքօղում էր վեհափառ գլխի այդ սիրուն զարդը, որ նրա կախարդիչ դէմքին մի առանձին վայելչութիւն էր ընծայում։ Ոսկեայ գնդերը ծածկուած էին գանգուրների սեւ ալիքների ներքոյ, եւ միայն վառվռուն ակների փայլը երբեմն երեւան էր հանում նրանց ներկայութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

բաժանել համարել երկիրը եւ ճանչնալ ալժերիական կառավարութիւն մը։ Ապըստամբները խլամ բարձր անձնաւորու — թեան մը միջնորդութիւնը խնդրած էին, բանակցութիւն մը փորձելու համար։ Այդ անձնաւորութիւնը երկու պայմաններ դըրած էր, — անկախութիւն չպահանջել եւ օտարականներու կարգուսարք մը չհաս - տատել Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն հա - մար։ Ոչ մէկ պատասխան տրուեցաւ, ինչ որ կը նշանակէ թէ ապստամբները չեն փոխուած։Ընդհակառակն, բարեչըջում մը կը տեսնենք խլամ բնակչութեան մէջ։ Ան գիտէ որ ազատութեան ճամբան Ֆը - րանսայէն կ'անցնի։ Եթէ այդ բարեչըջու- մը չխանգարուի, պիտի ճանչցուի Ֆրան — սական հանրապետութեան իրաւարարի դերը եւ պիտի պահպանուին անքակտելի կապերը Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ։ Պէտք է արդար լուծում մը գտնել երկու տարբեր հասարակութեանց խաղաղ հա - մակեցութեան համար։ Աշխարհի մէջ ոչ մէկ տեղ յաջողած է այս, նոյն իսկ այն մեծ երկիրներուն մէջ ուր անդադար կը պարսաւեն մեր սխալները։ Փարիզի մէջ մենք պարտաւոր ենք հաւատք եւ քաջու - թիւն ցուցնել։ Բոլորս միասին պիտի փըրկենք Ալժերիան »։

Զեկուցումը ընդհանուր հաւանութեան արժանացաւ։ Բոլորն ալ կը ծափահարէին բացի համայնավարներէն եւ նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսէն, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը։

Յետոյ ժողովը սկսաւ քննել դաշլիճին եւրոպական եւ տնտեսական քաղաքակա — նութիւնը։

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

Ջրանցքը գործածողներու ընկերակցու— թիւնը դոնփակ նիստ գումարեց Լոնտոնի մէջ, ընդհ. վարիչ մը նշանակելու հա - մար։ Կը մասնակցէին 15 պետութեանց ներկայացուցիչները։ Օրակարգին վրայ կը գտնուէին նաեւ ներքին կանոնագրի եւ ելմտացոյցի խնդիրները։

Կը հաւատեն թէ ընկերակցութիւնը պիտի դանձէ ջրանցքին տուրքերը, երբ անդամները համաձայնին։ Գլխաւոր խըն— դիրը այս է։

Ֆրանսա եւ Անգլիա միշտ կը սպասեն որ Մ. Նահանգներ աւելի վճռական դերք մը բռնեն, գործնապէս աջակցելով։ Եր - կուքն ալ մտահոգութեամբ կը հետեւին ընտրական պայքարին ելեւէջներուն։ Մի - ջանկեալ ըսենք որ Խ. Միութիւնը երեք դիտողներ պիտի ղրկէ Ամերիկա, այս պայքարին առթիւ, ինչպէս առաջարկած էր Ուաշինկթըն։

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մ. Նա — հանգներուն դիրքը կրնայ ազդել ընկե — րակցութեան միւս անդամներուն, եւ մա— նաւանդ արաբական երկիրներուն վրայ, անհաշտութեան մղելով Եգիպտոսը։ Ա — մերիկացի ծանօթ հրապարակագիրներ անգամ կը քննադատեն Մ. Նահանգներուն երկդիմի դիրքը, չինարար չգտնելով զայն։

Եգիպտական թերթերը կը հաստատեն թէ առ այժմ մէկդի դրուած է Ասուանի ամբարտակին շինութեան ծրագիրը։

× Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին ընդհ. ժողովը, որ կը շարունակուի Սթրազպուրկի մէջ, համաձայն է միջազ— գային վարչութիւն հաստատելու Սուէզի ջրանցքին համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ մարտանաւ մը բռնեց զրօ— սանաւ մը, երբ զէնքեր կը փոխադրէր Ալ— ժերիոյ ըմբոստներուն համար։ Կը հաս - տատուի թէ նաւը ճամբայ ելած էր Աղեք— սանդրիայէն եւ կը պարունակէր 70 թոն զինամթերք, 600 միլիոն ֆրանք արժէ - քով։

ՀԱՅ ՄԸ, Կարապետ Արզարեան, Ալ - ֆորվիլէն, ձերբակալուեցաւ Փիկալի մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած էր երկու միլիոն ֆրանք չորթել ճապոնէի մը տիրոջմէն, երկու Ֆրանսացիներու հետ։

ՆՈՊԷԼԻ բժշկական մրցանակը շահեցան սրտի երեք մասնագէտներ, երկուքը ա — մերիկացի, երրորդը գերմանացի։ Գու — մարը, 13 միլիոն 600.000 ֆրանք, պիտի բաժնուի երեքին միջեւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 18) — Զոյլ ոսկի՝ 450.000, Նափոլէոն 3180, զուից. 3040, անգլ. 4000, քսան տոլարնոց 15.440։ Թղթադրամ (անպաշտօն) — Սթերլին 1010, տոլար 390, զուից. 93, պելժ. 7.65, լիր 0.62։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զրուանդեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սողոմոնեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհան — նէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ծնողքին՝

ՍԱՀԱԿ ԵՒ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԶՐՈՒԱՆԴԵԱՆՆԵՐՈՒ

քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԺԱՄՀԱՐԵԱՆԻ (ծնեալ Սի - րանոյշ Զրուանդեան)։

քրոջ որդիներ եւ զարմիկներ Կարապետ Ժամհարեանի եւ Երուանդ Չըչոյեանի յի- շատակին։ (Մեռած Խարկով)։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշա- տակը յարգողները։

★

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կի - րակի, յաւարտ Ս. պատարագի, հոգե — հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իր նախագահին

Տէր. Պօղոս Քօլօլեանի

յիշատակին, մահուան քառասունքին առ- թիւ։

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՎԻԷՆ. — Այրի Տիկին Մարիամ Սահակ- եան, Ռըստիկեան, Թափուզեան, Միրզոյ- եան, Կուպաթեան (Փարիզ), Սարատար- եան (Սէնթ Էթիէն), ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՄԱՆՈՒԿ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, Հոկտեմբեր 18ին։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Վիէնի Սէն Մար- թէն եկեղեցին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մարան - կոզեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Եթեր- եան։ Աւագեան, Ներսէսեան ընտանիքնե- րը եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցա — նեն թէ այս կիրակի առտու հոգեհանգստ- եան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ող — բացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Տիկին Արմենուհի Մարանկոզեանի յիշա- տակին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին։

●

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Հայկուհի Աւե - տիսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց զաւկին եւ եղբօր Խտմոն Աւե — տիսեանի մահուան քառասունքին եւ ի — րենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Միհրան Աւետիսեանի մահուան վե - ցերորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստ- եան պաշտօն պիտի մատուցուի այս կի- րակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան։ Իրենց յիշատակը յարգողնե - րէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

× Այս տխուր առթիւ Այրի Տիկին Աւե- տիսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին անձամբ, գրով կամ ծաղկե — պսակով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՃԸՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի 36րդ տարեդար- ձին առթիւ Հայր. Միութեան նախաձեռ — նութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պի - տի կատարուի ութ հազար դիւցազներու յիշատակին, այս կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իսկ կէսօրէ վերջ, մատաղապուր՝ Ազգ. Տան մէջ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նա- հատակներու յիշատակը յարգողները։

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գունաւոր ժապաւէն, պատրաստուած վեր. Յ. Հելվաճեանէ։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ Երիտ. սրահը։

2, Rue Philippe-de-Girard, Marseille

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 18ին, Կարտանի Հայ Աւետ. Եկեղեցին։

Այս Կիրակի, ժամը 20.30ին Ս. Ան - թուան, Պ. Մարտիկեանի սրահը։

Bar du Viaduc, St. Antoine

ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւե- րը. — 168, 172, 295, 289, 954, 198, 930, 229, 122, 40, 269։ Ստանալու համար դի— մել Տիկին Ս- Թիւթէլեանի, 4 ռիւ Փար - մանթիէ, Մարսէյլ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժա— մը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին մէջ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր - եան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկա— յութիւն։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան կոմի - տէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30- ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրա- կարգ։Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Սէնթ Ան — թուանի մասնաճիւղի անդամական ժողո - վը այս կիրակի ժամը 15ին, հայրենակից Գէորգ Պօղոսեանի բնակարանը։ Զեկու - ցում պատգ. ժողովի։ Կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամները։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le ... CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 21 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7712 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3523

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՋՈՒ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը եւս թղթատենք Պ. Ս. Ղ. Ղազարեանի հատափոր գիրքը, «Ժամանակակից Հայոց լեզուն եւ ռուսերէնի դերը նրա հարստացման ու զարգացման մէջ»: Հրատարակութիւն Գիտութեանց Ակադեմիայի Լեզուի Ինստիտուտի :

Բացատրեցինք, արդէն, թէ հեղինակը ոչ միայն ռուսերէնի ազդեցութեան կը վերագրէ մեր մայրենի լեզուին զարգացումը, այլեւ ծրագրեալ փորձ մը կը կատարէ, աւելի խորացնելու եւ տարածելու համար անոր դերը:

Այսպէս, հարիւրաւոր հին կամ նոր բառեր, որոնք դարերէ ի վեր գոյութիւն ունէին մեր մայրենի լեզուին մէջ, փոխ առնուած կամ ազդուած կ'ըլլան ռուսերէնէ:

Իսկ ուրիշ հարիւրաւորներ ալ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ինք նոր բերած է եւ գործածել կուտայ իբրեւ ճշգրիտ կամ գիտական «տերմինոլոգիա»:

Նոյն իսկ զուտ հայկական ոճեր, բառակազմութիւններ եւ ածանցումներ Ռուսերու շնորհիւ սորված կ'ըլլանք ...

Գրքին ո՛ր էջը կ'ուզէք բացէք.— պիտի տեսնէք որ դարձեր ենք ոչ միայն մակաբոյծ եւ մուրացիկ, այլեւ հասարակ բեռնակիր կամ լծկան :

Ըստ ծրագրուած ուղղութեան, մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ռուսական խոփով հերկել մեր մայրենի անդաստանը եւ անոր «ոսկեփոնդ»ը ցանել աջ ու ձախ: Միշտ աչքերը գոց եւ ճիտը ծուռ :

Միայն այս գրքին մէջ հրատարակուած բառացանկը կրնայ համոզել ձեզ թէ պետական կոչուած լեզուն կ'երթայ դէպի անարխիա եւ դիսոցիացիա, դէպի միստիփիկացիա եւ դենատուրալիզացիա : Եւ հարուածային կարգով :

Բառին բուն իմաստով լեզուական ագրեսիա եւ օկուպացիա, նման՝ մարախներու արշաւանքին:

Ըսինք արդէն թէ ծանօթ գրագէտներ անգամ չեն կրնար կամ չեն ուզեր հակադրել հոսանքին, որ կը սպառնայ չորցնել մայրենի լեզուին հարազատ, բնական եւ խակայէս գիտական զարգացման աղբիւրները :

Պ. Ս. Ղազարեան կը փորձէ, նաեւ, հայերէնի քերականութիւնն իսկ յարմարցնել ռուսերէնի :

Այսպէս, ամէնքս ալ գիտենք որ հիանալ բառը կ'առնէ յետադաս մասնիկ մը, — կը հիանամ այս գեղեցիկ տեսարանին վրայ»: (էջ 369) :

Ռուսերէն ոճին հետեւողութեամբ, այժմ Երեւանի մէջ կը գործածեն գործիական հոլով.— «Հիանում եմ այս գեղեցիկ տեսարանով»:

Արդէն գիտէք հին կապկութիւն մը եւս,— « Սիրում եմ Անահիտին» (տրական հոլով):

Ակադեմական հեղինակը զուտ հայկական ոճեր անգամ ռուսերէնի ազդեցութեան կը վերագրէ,— « Ինչ որ գրուեցաւ գրիչով՝ չի ջնջուիր բահ ու բրիչով »:

Ի յառաջագունէ որոշուած է խաբխուլ տեսակէտ մը պաշտպանել: Այնպէս որ, գիրքը, արդիւնք տքնաջան աշխատանքի եւ ուսումնասիրութեան, լրջօրէն կը կորսնցնէ իր ակադեմական հանգամանքը, դառնալով քարոզչական ձեռնարկ մը, ուրիշ հարիւրաւորներու հետ :

(Լեզուական Ինստիտուտ»ը պարզապէս արջու ծառայութիւն կը մատուցանէ այս հրատարակութեամբ:

«Արջ»ն անգամ շատ աւելի բան գիտէ հայերէնի ինքնուրոյն հարստութեան եւ զարգացման մասին :

Ի՞նչ կ'ուզեն շահիլ, յամառօրէն շարունակելով աղճատման, աղքատացման եւ օտարացման խելացնոր արշաւը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄՏԱՀՈԳ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ, ՄՈԼՈԹՈՎ ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՎԱՐՇԱՒԱ ԳԱՑԻՆ

Խ. Միութենէն բարձրաստիճան պատուիրակութիւն մը յանկարծ Վարշաւա հասաւ Հոկտ. 19ին, մեծ զարմանք պատճառելով: Պատուիրակութեան անդամներն էին Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, արտաքին գործերու նախորդ նախարարը, Մոլոթով, փոխ-վարչապետներ Ա. Միկոյեան եւ Լազար Քականովիչ :

Մառեշալ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի Պելկրատ այցելութենէն ի վեր երբեք այսքան կարեւոր պատուիրակութիւն մը գացած չէր արեւելեան Եւրոպա: Խրուշչեւ եւ իր երեք ընկերները, ինչպէս եւ ուրիշներ անմիջապէս օդանաւ նստան, երբ Լեհաստանի համայնավար առաջնորդները մերժեցին յետաձգել Կեդր. Կոմիտէին վերակազմութիւնը (հեռացնել Սթալինեան տարրերը): Լեհերը մերժեցին նաեւ խմբովին Մոսկուա այցելելու հրաւէրը, որ եղած էր, խորհրդակցելու համար ապասթալինացման ծրագրի մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութեան վարիչները անմիջապէս ժողով գումարեցին Լեհաստանի վարիչներուն հետ, մէջն ըլլալով Կոմուլքան, որ Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարութենէն հեռացուած էր եւ այժմ կը վերահաստատուի առօք — փառօք :

Խրուշչեւի ժամանումը ծանուցուած չէր մինչեւ ուշ ատեն: Ժողովին մանրամասնութիւններն ալ գաղտնի կը պահուին: Ոչ անթէլը, ոչ ալ իրիկուան թերթերը լուրեր հաղորդեցին այս մասին :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Մոսկուա համաձայն չէ Լեհաստանի Կեդր. Կոմիտէին վերակազմութեան համար առաջարկուած թեկնածուներուն : Ուրիշ ուշագրաւ պարագայ մը, — Քաղք. Բիւրոյին համար առաջարկուած 11 թեկնածուներուն ցանկը չի պարունակեր մառեշալ Ռոքոսովսքիի անունը (ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, որ Մոսկուայէն ղրկուած է):

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները փոխանակ մասնակցելու Կեդր. Կոմիտէի ժողովին, որ նոր բացուած էր, տեսակցեցան խումբ մը լեհ առաջնորդներու հետ: Ներկայ էին նաեւ Կոմուլքա, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Օչապ եւ ուրիշներ :

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Կոմուլքա, որ կ'ամբաստանուէր իբրեւ Թիթոյական, վերահաստատուած է կուսակցութեան մէջ, ուրիշ երկու ամբաստանեալներու հետ: Կեդր. Կոմիտէն չորս նոր անդամներ ընտրեց, որոնց մէկն է Կոմուլքա (58 տարեկան): Միւս երեքը իր քաղաքական դաշնակիցներն էին մինչեւ 1948ի մաքրագործումը եւ երկուքը բանտ ալ գացին :

Կարծողներ կան թէ Կոմուլքա դեռ աւելի պիտի բարձրանայ, վերընտրուելով իբրեւ քարտուղար Կեդր. Կոմիտէին : Թերեւս վարչապետ ալ նշանակուի :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Մոսկուա լրջօրէն մտահոգ է Լեհաստանի մէջ նշմարուած խմորումներէն, որոնք յայտնապէս կը ձգտին ապահովել երկրին գործելու անկախութիւնը, հետեւողութեամբ Եուկոսլաւիոյ: Նոյն ձըգտումը կը ծաւալի Հունգարիոյ մէջ : Արբանեակ երկիրներէն բազմանդամ պատուիրակութիւններ կ'այցելեն Պելկրատ : Իտալիոյ եւ Հունգարիոյ համայնավար -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

Տակաւին շատ քիչ բան գիտենք Երուսաղէմի վանքին մէջ պատահած դէպքերու մասին :

Ժողովրդային բողոքի ցոյցը նկարագրուեցաւ կարելի մանրամասնութեամբ, սակայն դեռ շատ մը գաղտնիքներ չեն պարզուած :

«Ազդակ»ի Հոկտ. 18ի թիւէն կը քաղեմ հետեւեալ «զգայացունց» յայտնութիւնները .—

1. Հոկտ. 2ին Միաբանութեան երիցագոյն անդամը, Սուրէն եպիսկ. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, նոյն ինքն Եղիշէ արք.ի գիտութեամբ, քննելու համար պատրիարքական ընտրութեան խնդիրը :

2. Յանկարծ կ'իմանան որ տեղապահը՝ Եղիշէ արք. անհետացած է, իբրեւ փոխանորդ նշանակելով իր հայրենակիցը, Հայրիկ եպիսկոպոս :

3. Այս վերջինն ալ ժողովի չերթար :

4. Պատրիարքարանի ժողովատեղին ― սենեակներէն մին ― փակուած ըլլալով, 17 եպիսկոպոսներ, վարդապետներ եւ աբեղաներ կը յանձնարարեն Զաւէն եւ Վազգէն վարդապետներուն երթալ Հայրիկ եպիսկոպոսէն պահանջել բանալիները :

5. «Փոխանորդը» արհամարհանքով կը պատասխանէ :

6. Բանալիի ընթացքին, փախստական տեղապահին ախոյեաններէն Յակոբ վարդապետ կը յարձակի երրորդ պատգամաւորին՝ Հմայեակ վարդապետի վրայ :

7. Վազգէն վարդապետ կ'ուզէ միջամտել, բայց Հայրիկ եպիսկոպոսն ալ օգնութեան կը հասնի Յակոբ վարդապետին: Երիտասարդ վարդապետը երկուքին ալ կը պատասխանէ :

8. Ուրիշներ եւս կը միջամտեն, եւ այս անգամ Յակոբ վարդապետ նորէն կը խոյանայ Վազգէն վրդ.ի վրայ :

9. Ականատեսը կը պատմէ թէ կռուաբարները գետին փռուած էին եւ «Հայրիկ եպիսկ.ի ոտքերը կը հարուածէին Վազգէն վրդ.ի գլուխը»:

10. Այս անգամ Յակոբ վարդապետ ապարէզ կը նետուի գաւազանով մը, որ կ'երթայ կ'իջնէ Իսահակ վրդ.ի վրայ եւ ապա հակառակորդին ձեռքն իյնալով «կը շոյէ գետնատարած Յակոբ վրդ.ի կռնակն ու ոտքերը »...

11. Այդ պահուն Հայրիկ եպիսկ. օգնութեան կը կանչէ ոստիկանութիւնը, որ իր առջեւ գոց կը գտնէ վանքին արտաքին դուռը:

12. Ոստիկան մը պատուհանէն ներս կը մտնէ եւ իր քաան ընկերները կ'առաջնորդէ ներս :

13. Հոկտ. 13ին կրկին ժողովի կը հրաւիրուի Միաբանութիւնը : Կը պատասխանեն 23 անդամներ: Ժողովին բացումը կը կատարէ քաղաքապետին փոխանորդը, համերաշխութեան յորդոր կարդալով ...

Մնացեալը յաջորդով : Վ.Ա.Հ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը սպասուի Յորդանանի երեսփ. ընտրութեանց, որոնք տեղի պիտի ունենան այսօր, կիրակի: Ընտրութեանց արդիւնքը կրնայ ազդել Միջին Արեւելքի կացութեան վրայ :

Յորդանանի ներկայացուցիչը Հոկտ. 19ին ծանուցագիր մը յանձնեց Ապահովութեան Խորհուրդին, խնդրելով միջոցներ ձեռք առնել Իսրայէլի դէմ, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ : Ներկայացուցիչը յայտարարեց . — «Ապահովութեան Խորհուրդը պէտք է պատժական միջոցներ ձեռք առնէ Իսրայէլի դէմ, ի սէր Պաղեստինի խաղաղութեան եւ բարեկարգութեան, հետեւաբար եւ Միջին Արեւելքի համար»: Այս առթիւ ամբաստանեց Իսրայէլը թէ վտանգաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւի տարածուելու համար, քաջալերուելով Ապահովութեան Խորհուրդին անյարմարութենէն :

Իր գանգատը ուղղուած էր Իսրայէլի վերջին յարձակումներուն դէմ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան պատուիրակները գովեցին Յորդանանի չափաւորութիւնը : Հարցին քննութիւնը յետաձգուեցաւ յառաջիկայ շաբթուան, Իսրայէլի գլխաւոր ներկայացուցիչը բացակայ ըլլալով: Իր փոխանորդը ամէն պատասխանատուութիւն ձգեց Յորդանանի վրայ

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլլըս, անձնական նամակ մը ուղղած է Իսրայէլի վարչապետին, չափաւորութեան յորդոր կարդալով : Իր տեղեկութեանց համաձայն, Միջին Արեւելքի ներկայ կացութիւնը ամենամեծ վըտանգը կը ներկայացնէ 1948էն ի վեր, երբ կը վերջանար արաբ – իսրայէլեան պատերազմը: Նախարարին նամակը յանձնուեցաւ Ուաշինկթընի հրէական դեսպանին որ Երուսաղէմ մեկնեցաւ խորհրդակցելու համար: Ինչպէս յիշեցինք վերը, շատ բան կախում ունի Յորդանանի ընտրութեանց արդիւնքէն: Անգլիա եւ Ֆրանսա առաջարկած էին Հիւսէյին թագաւորին որ յետաձգէ ընտրութիւնները, այն մտավախութեամբ թէ կրնան ընդհարումներ պատահիլ սահմանագլուխին վրայ :

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն հոկտ. 13 թուականով .—

Եղիշէ արք. Տէրտէրեան պաշտօնանկ եղաւ: Պատր. տեղապահ ընտրուեցաւ Տիրան արք. Ներսոյեան, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Մինչեւ անոր վերադարձը գործերը պիտի վարէ Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան : Մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ ժողովուրդին մէջ :

× Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Յորդանանի վարչապետը հեռագրով Երուսաղէմ հրաւիրած է Տիրան արք.ը, որ փարուած էր քանի մը շաբաթ առաջ: Նորընտիր տեղապահը պիտի վերադառնայ մօտերս :

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Տիրան արք. արդէն վերադարձած է Երուսաղէմ :

× Նոր տեղապահին ընտրութեան ատեն 16 քուէ ստացած է Տիրան արք. Ներսոյեան, իսկ մէկ – մէկ քուէ շահած են Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան, Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան եւ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան :

× Տնօրէն ժողովի անդամակցութենէն արձակուած են Հայրիկ եպիսկոպոս եւ Յակոբ վարդապետ :

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻ մասին բանակցութիւններ կատարելու համար նոր առաջարկներ հաղորդուած են Եգիպտոսի կողմէ: Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները «բաւականաչափ ճշգրիտ» չեն գտներ այդ առաջարկները, բանակցութեանց հիմք ծառայելու համար :

— Լոնտոնի մէջ կազմուած ընկերակցութեան ընդհ. վարիչ նշանակուեցաւ Նիւ Եորքի դանիական հիւպատոսը, Պարթելս :

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին նոր նամակ մը ստացաւ Այզընհաուըր, Խ. Միութեան վարչապետէն: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը այսօր ճամբայ կ'ելլէ դէպի արեւմտեան Գերմանիա: Քսանեւհինգ տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարուի երկու երկիրներուն միջեւ:

ԻՐԵՆՔ ԻՐԵՆՑ ՄԷՋ

Զաթալ-Թաղերու եւ փաշաներու մտերմութեան մարդն է Վահան Մալէզեան :

« Գանուկլի Թէմէննա»ներու սալոնի մարդ, գիտէ թէ ո՛ր դասակարգին հաճոյք կը պատճառէ՝ երբ հարկ ըլլայ խոնարհիլ մէջք – կոտրելու աստիճան, եւ բարեկամութիւններ հաստատել՝ կեղծ կամ աժան գովեստներ շռայլելով աջ ու ձախ :

Բայց ներողութի՛ւն,— գիտէ նաեւ կծու քննադատութիւններ կատարել, նոյնիսկ իր ընկերներուն հասցէին, որոնք... մեռած են :

Հրամմեցէք :

Պիտի ներկայացնեմ իր ընկերները, իր իսկ բառերով, քաղելով իր հրատարակած գործերէն .—

Զօպանեան .— « Յաճախ նկատած եմ որ իր քինախնդիր ոգին չափազանցութիւններու մղած է իր գրիչը, զոր երբեմն գործածած է ամենաբուռն կերպով, կացինի հարուածներու սաստկութեամբ : Երբ 1949ին լոյս տեսաւ «Կարապի Երգը » ոտանաւորներուս Բ. հատորը, Զօպանեան նախ անպատեհ գտաւ այդ տիտղոսը, յետոյ աջ ու ձախ յայտարարած էր թէ ոտանաւորներուս մէկ մասը «բռնազբօսիկ է», քանզի ես «հանգիստ կեանք մը ապրած ըլլալով», անոնց մէջ արտայայտուած տխրութիւնս «անկեղծ չի կրնար ըլլալ ...» : Իսկ հարցումիս ալ պատասխանեց թէ «քու բանաստեղծութեանդ մէկ մասին մէջ տիրող տխրութիւնը անկեղծ չըլլալու, անբնական ըլլալու տպաւորութիւնը կը թողու» : Ֆրանսերէնի թարգմանուած ոտանաւորներուս վերջին հաւաքածոյին համար, փափաքեցանք յառաջաբան մը ձեռք բերել հռչակաւոր բանաստեղծ Ֆէրնան Կրէկէն, որովհետեւ ես գրեթէ անծանօթ մըն էի Ֆրանսացի գրագէտներու : Հրանտ Թորոսեան պատուական բարեկամս ազնուութիւնը ունեցաւ անձամբ երթալ իրեն ծանօթացնելու անձս եւ յանձնելու մեր նամակն ու ձեռագիրները, բայց նախ կը դիմէ Զօպանեանի, գրչի ու գաղափարի վաղեմի եղբայրակցէս խնդրելով որ քարթով մը ներկայացնէ ինքը : Զօպանեան ցրտօրէն կը մերժէ այդ փոքր ծառայութիւնը, այն առարկութեամբ որ Ֆէրնան Կրէկ անտարակոյս « կը տհաճի գրել ուզուած յառաջաբանը» : Բնականաբար նամակով մը ցաւս յայտնեցի Արշակին, որ հետեւեալ խրոխտ պատասխանը տուաւ ինծի .— « Կան անշուշտ Ֆրանսացի յայտնի գրողներ, որոնց կարելի է դիմել յառաջաբան մը խնդրելու համար, եթէ թարգմանուած տաղերը հայ մեծ բանաստեղծի մը արտայայտութիւնները ըլլան, բայց չեմ կարծեր որ դուն կը յաւակնիս հայ ժողովուրդին մեծ բանաստեղծներէն մին ըլլալ » :

Զօպանեան չհաւնի՛ Մալէզեանի ոտանաւորներուն : Մալէզեան կը լուծէ վրէժը, յայտնելով թէ «չըլըխտի» էր Զօպանեան, թէ սիրուած չէր Պօղոս Նուպար փաշայի շրջապատէն՝ նպաստի չարունակական խնդրանքներուն համար, թէ հանրածանօթ դէմքեր տարիներէ ի վեր նպաստ ենտուած Զօպանեանի՝ բայց ձանձրացեր են այլեւս, թէ պատեհապաշտ էր Զօպանեան՝ երբ ուզեց որ իր յոբելեանին նախագահութիւնը ստանձնէ «Թունդ Դաշնակցական Շ. Նարդունի, չափահաս որբերու երբեմնի կրակոտ ղեկավարը, որ նահատակաց սգահանդէսի մը գիշերը բիրտ յարձակում մը գործած էր Զօպանեանի վտիտ անձին վրայ » :

Եւ այսպիսի ուրիշ «սայթաքումներ» :

Տիգրան Կամսարական .— «Ցայտնապէս դրամապաշտ էր եւ կծծի : Դրամով ոչինչ ըրած է հայ գրականութեան համար, հազիւ քանի մը ողորմելի փշրանքներ նետած է աղքատ գրագէտի մը կամ լրագրողի մը, մինչդեռ իրմէ կը սպասուէր որ գէթ երիտասարդ օժտուած գրողներու պաշտպանութիւնը ստանձնէր եւ նիւթական օժանդակութիւններ ընծեռէր, ինք որ ճոխ կեանք մը կը վայելէր եւ Փալասներու մէջ կ՚անցընէր ամառնային արձակուրդը : Գոհ էինք որ պիտի դարմանուէր այդ պակասը 2000 անգլ. ոսկիի կտակովը, որուն եկամուտը պիտի յատկացուէր իբր նպաստ կարօտ գրագէտներու : Բաշալեանի հետ սառ կտրեցանք , երբ օր մը դրասենեակս գալով յայտարարեց թէ ջնջած է այդ կտակը : Անձնապէս ալ դառն յուսախաբութիւններ կրած եմ այս եղբայրակիցէն եւ մէկէ աւելի անգամներ գտնուած եմ անազնիւ սադրանքներուն առջեւ : Կը սիրէր դրամը, եւ կը գնահատէր դրամ ունեցողը : Հաւաքոյթի մը մէջ, երբ Կամսարական կը փառաբանէ Հ.Բ.Ը. Միութեան երեք սիւները, Նուպար, Աղաթօն եւ Անդրանիկեան, քեռայրս կը հարցնէ .— Կը մոռնա՞ս Մալէզեանը : Ոչ, անիկա պաշտօնեայ է, վճարովի կը գործէ, կը պատասխանէ :

Եւ Մալէզեան կը սկսի յարձակիլ Կամսարականի յիշատակին վրայ, «ինքնահաւան, քինախնդիր» կոչելով զայն : Այս առթիւ կը պատմէ թէ կտակի մը արձանագրութեան ժամանակ, ապահովաբար միջնորդչէք ստանալու համար, կը գժտուի Արապեանի հետ : Կամսարական, ծանօթ այս գժտութեան պատճառներուն, հեռախօսը կը բանայ, կը խօսի Մալէզեանի հետ, եւ վէճը կը քրքրէ : Մալէզեան կատաղի և ծանր յարձակում մը կը գործէ Արապեանի հասցէին, բայց վերջը կ՚իմանայ որ Կամսարական հեռախօսին երկրորդ ընկալուչը յանձներ էր... Արապեանի, որ կը լսէ Մալէզեանի արտասանած ծանր խօսքերը :

Սուրէն Պարթեւեան .— Կը պատմէ թէ ի՛նչպէս նպաստ ապահովեր է Հ. Բ. Ը. Միութենէն, բայց Պարթեւեան «Լուսաբեր»ի մէջ «աններեւակայելի յարձակողական մը շղթայազերծեր է» իրեն դէմ, վրէժ լուծելու համար որ Մալէզեան նպաստը չէ աւելցուցեր քիչ մը :

Վահան Թէքէեան .— «Դառնացած մարդու անհաճոյ կեցուածք մը ունէր, կարծես ինք իր մէջ չէր սեղմեր : Իր աննորմալ վարուելակերպը կը բացատրէինք անով որ կեանքի մէջ չէր յաջողած : Իր անհրապոյր եւ վանողական բնաւորութեամբը, անգամ մը բախում ունեցանք, երբ վէճի բռնուելով Ռ. Ա. կուսակցութեան վարիչներուն հետ, սկսաւ «Նոր Լոյս»ը իր անճահ ելոյթներուն բեմը ընել, ու ես, զայրացած, իրեն գրեցի, որ եթէ ուրիշները չվերցնեն իր նետած ձեռնոցը, ես ինքս կը վերցնեմ : Բարեբախտաբար մեր չփացած ընկերոջ անդրադարձումը չուշացաւ եւ նորէն մեր շարքերուն մէջ մտաւ » :

Ցետոյ կը պատմէ թէ ի՛նչպէս ընկերները ուզած են որ օգնէ Թէքէեանի, թէ դրամ ճարած է որ մեկնի Եգիպտոս, «Արեւ»ի խմբագրութիւնը վարելու : Թէքէեան առած է դրամը, բայց չէ մեկնած : Ցետոյ երբ դարձեալ նեղութեան կը մատնուի , Մալէզեան զինքը Մելքոնեան վարժապետանոցին տնօրէն կը կարգէ, բայց շուտով ատկէց ալ կը հրաժարի : Կ՚ե՛րթայ Գահիրէ, «Արեւ»ի մէջ « անարդական , վարկաբեկիչ խմբագրականներու» շարք մը կը գրէ Մալէզեանի դէմ : «Կիրքով, ժահրոտ խծբծանքներով» գրուած այդ յօդուածներուն պատճառն այն էր ապահովաբար, կ՚ըսէ, որ ես, երանելի՛ առանձնաշնորհեալ մը բարիք ըրած եմ իրեն : Չէր կրնար հանդուրժել ատոր, եւ ես չեմ կրցած բացատրել թէ ի՛նչպէս բանաստեղծ մը կրնայ չարասրտութեան դռեհիկ զգացումներով իր անձն իսկ վարկաբեկել» :

Ահա Մալէզեանը իր ընկերներուն հանդէպ, որոնք... մեռած են : Մեզի ծանօթ են «Թէմէննահները» ողջերուն հանդէպ :

Այժմ ներկայացնենք բարեկիրթ եւ մեծանձն Մալէզեանը հանդէպ գաղափարական իր հակառակորդներուն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Ա.

Երկար ատենէ ի վեր Խ. Հայաստանէն գրական գործ մը կը գրաւեցնէր զիս : Այդ Սերօ Խանզատեանի վէպն էր, «Հողը», երկու հատոր, լոյս տեսած անցեալ տարի , Երեւան :

Խնամուած աշխատանք, շուրջ հազար էջերով : Եթէ տարբեր ճաշակով սնած մեր միտքը մեծ արժէք մը չտայ անոր՝ գրական տեսակէտով , իբրեւ վաւերագիր մը սոցիալիստական դարաշրջանի մարդկութեան եւ հայ գիւղին , արժանի է ունենալու իր տեղը :

Նախ մարդ այն տպաւորութիւնը կը կրէ թէ վէպը հիմնուած է ոչ թէ իրական կեանքի փաստերու վրայ : Պարզ է սակայն հեղինակին նպատակը ,տալ բացասական և հակասական երեւոյթներու, դրական եւ բացասական տիպարները հակադրելով յուզել խնդիրներ եւ անոնց հանդէպ իր դիրքը ճշդել :

Այս գիրքը կարդալէ վերջ մարդ կը ճանչնայ այսօրուան հայ գիւղը, սոցիալիզմը, կոլխոզական կարգուսարքը, արտադրութիւնը ու բաշխումը կենսամիթերու, մէկ խօսքով՝ մարդոց կենցաղը : Մենք առաւելապէս կանգ պիտի առնենք այս կարգի խնդիրներու վրայ :

Սերօ Խանզատեանը ծանօթ չէ ինծի եւ իր առաջին գործն է զոր ձեռքի տակ ունիմ : Ան սկսած է գրի առնել այս վէպը 1952ին ու աւարտած՝ 1954ին :

Երկար ժամանակ ապրած ըլլալու է գիւղի կեանքը, ուսումնասիրած գիւղացիներու կենցաղը եւ պայմանները :

Եթէ նկատի չառնենք գրքին նոր ուղղագրութիւնը, որ լուրջ դժուարութիւն կը պատճառէ ընթերցողին , վէպը կը կարդացուի հաճոյքով, մանաւանդ՝ եթէ մէկը կը հետաքրքրուի հայրենի գիւղի կեանքով :

Կարգ մը տեսակէտներով վէպը կը նմանի Շոլոխովի «Հերկուած խոպան»ին, Շոլոխով վարպետօրէն նկարագրած է գիւղի կոլխոզացման պատմութիւնը եւ կուլակներու դէմ մղուած պայքարը :

Խանզատեանի նկարագրած գիւղին մէջ չկայ պայքար՝ կուլակներու դէմ, պարզ այն պատճառով որ... այլեւս չկան անոնք, գիւղը «կուլակաթափ» եղած է, գիւղացիք կոլխոզնիկներ են, հաւասարապէս չքաւոր :

Այժմ անոնք պայքարը կը մղեն իրարու դէմ եւ... բնութեան դէմ :

Պայքարի դերակատարները բացասական եւ դրական տիպարներն են : Խումբ մը՝ խոչընդոտներ կը դնէ՝ ուրիշ մը՝ կը պայքարի անոնց դէմ :

Հեղինակը կարծես արուեստականօրէն կը ստեղծէ պայքարը, յայտնաբերելու եւ ցուցադրելու համար կոլխոզի կարգուսարքին թերիները :

Ինչո՞ւ չքաւոր է գիւղը : Ճիշդ է, որ լեռնային երկիր, հողը ժլատ է եւ ոչ բաւարար : Ուրեմն առաջին հերթին դրուած է խոպան հողի մը, «մշկահանտի» մշակման խնդիրը : Այստեղ է որ դէմ դիմած կ՚ելլեն պայքարող կողմերը :

Խանզատեանի նպատակը կարծես թէ այս պայքարին էութիւնը չէ : Անոր լուծումը դիւրին է . կուսակցութեան կամքը օրէնք է : Խանզատեան կարծես արհեստականօրէն կը ստեղծէ խնդիրը, պարզապէս ցոյց տալու համար հայ շինականին բովանդակ թշուառութեան պատկերը եւ դարմանը :

Ուրեմն մարդիկ որ տակաւին մինչեւ այսօր կը քանդեն «սոցիալական գործը» , անոնք չեն նմանիր 1937ական թուականներու «վնասարարներուն», այլ կոմունիստներ են, կը վարեն կարեւոր պաշտօններ : Անոնք են որ կը վնասեն գործին : Կարճ խօսքով՝ արատաւոր կոմունիստներն են, որոնք կը մերկացուին հեղինակին կողմէ :

Ըսինք որ Քարակերտ գիւղը չքաւորութեան մատնուած է : Կը մնայ կամ լքել գիւղը, երթալ հաստատուիլ դաշտային շրջան մը, կամ բարձրացնել արտադրութիւնը , նոր մեթոտներով մշակել հողը եւ խոպան հողեր մշակել :

Խանզատեանի վէպը իրատես ըմբռնումով կուտայ կոլխոզի կեանքին սեւ գիծերը, մերկացնելով վատը, երբեմն լուսանկարչական հարազատութեամբ :

Մարդ այս պատկերներու առաջ կը հարցնէ ակամայ, արդեօք Խանզատեան չէ՞ աղաւաղած իրականութիւնը, գիտակցաբար, չէ՞ խեղաթիւրած տիպարները , հիւանդութիւնը ցոյց տալու համար : Հեղինակը չի իտէալացներ կեանքը , ցոյց կուտայ տիպարներուն բովանդակ նեխածութիւնը, անոնց ստոր զգացումները, անոնց հակադրելու համար ազնիւ ու զտարիւն տիպարը : Եւ այս բոլորը դասական, քիչ մը նախնական արուեստով մը :

Ընթերցողը անշուշտ ի յառաջագունէ կը գուշակէ թէ որ կողմը պիտի յաղթէ պայքարին մէջ :

1950 – 1952 տարիներու վէպը՝ պայքար չէր պարունակէր, տիպարները ամէնքն ալ առանց բացառութեան ազնիւ կոմունիստներ էին, որոնք կը մրցէին լաւութեան մէջ :

Հայաստանի վէպերը այն ժամանակ առանց պայքարի (անկոնֆլիկտ) գրականութեան յատկանշական նմոյշներ էին, որոնց մասին կը խօսէի 1953 – 54ին Յառաջի մէջ : Տիպարները բարի մարդիկ, լեցուած էին «սովետական լաւութեամբ» , ոչ վէճ, ոչ կռիւ, բարեացակամութիւն եւ անհուն սէր իրարու հանդէպ : Անբաւարար՝ գեղարուեստին մակարդակով, թոյլ ու տաղտկալի պատկերացումը կեանքին :

1952ի համամիութենական 19րդ համագումարը եկաւ քանդելու գրական այս ըմբռնումը :

Մալենկով վերջ տուաւ «Անկոնֆլիկտ» գրականութեան տեսակէտին (Սով. Գրականութիւն, 1953, թիւ 1, էջ 116) :

Գրականութիւնը պայքարի զէնք է, պէտք է օգտագործել զայն կռուելու համար արատներու դէմ : Պէտք է մերկացնել թերութիւնները :

Խանզատեանի վէպը գրուած է այս ուղղութեամբ . եթէ տիպարները կեղծ են, գործը կը դառնայ զրպարտութիւն, իսկ եթէ իրական են, այն ատեն կը նշանակէ թէ մարդոց նկարագրին մէջ բան մը փոխուած չէ դէպի լաւը :

Խանզատեանի տիպարները գիւղացիներ են, չունին հոգեկան ներքին պայքար , չեն մտածեր, չեն փիլիսոփայեր, կայ միայն խօսքի պայքար :

*

Խանզատեան կը գրէ ինչպէս բոլոր խորհրդային գրողները : Ան չի զանազանուիր, ոչ իր ոճով, ոչ իր լեզուով, Հայաստանի միւս գրողներէն : Անոր բնութեան նկարագրութիւնները չեն տար տպաւորութիւնը Հայաստանի իւրայատուկ վայրին, չունին տեղական համն ու հոտը եւ գունաւորումը :

Ամէն տեղ միօրինակ եւ իրարու նմանող նկարագրութիւններ ...

Փորձենք տալ վէպին բովանդակութիւնը :

Որոտն գետի ափին, Սիւնեաց աշխարհի մէջ, Քարակերտ գիւղի գաւառներէն Քաջանց Գարեգին, որ պատերազմի տարին հեռացած էր գիւղէն, այժմ կը վերադառ—

ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Արագածը որ շղթայով մը պաշարուած է, չի ցուցներ թէ 4000 մեթրէն աւելի բարձրութիւն մը ունի, բայց երբ կը մօտենաս իր վեհութիւնը սասանեցուցիչ է : Սասանեցուցիչ է նաեւ իր չորութիւնը : Իր շուրջը պար բռնող ամբողջ սարերն ու բլուրները լերկ են, սեւ ու չոր : Խաշնարածներու համար անգամ յուսահատական է այս շրջանը : Գարնան կ՚ունենայ մանր կանանչութիւն, բայց մեր երկրի երաշտը շուտով կը չորցնէ, բնակչութիւնն ու ա-[illegible]նարուծութիւնը կը տուժեն :

[illegible] ջանին մէջ ապրելու համար [illegible] ունենալ Հայու անյողդողդ կամք, [illegible] այլ որոշ հեռանկար : Ես հոն [illegible] բարաշխարհ ու չորութիւն ու կը [illegible] ի բնականաբար մարդոց ալ [illegible] այ : Ի՞նչ կը բանի «Քրիստոն[illegible] արհը, ո՞ւր է մարդկային քնա[illegible], ժողովուրդ մը որ մրջիւնի [illegible] տղար եռուզեռի մէջ է, ինչո՞ւ կը զրկուի պապենական հողերէն : Տարօնը, Վասպուրականը, Բարձր Հայքը գայլերու բոյն դարձած են, իսկ այդ շրջաններուն տասնէն հազիւ մէկ ազատուած Հայը կը տառապի հողի սակաւութենէն ու մնացեալները յանձնուած են աշխարհի չորս հովերուն : Արագածի ցուրտերու տակ ծուարած բուռ մը հայութիւնը տակաւին արդարութիւն կը պահանջէ ...

Գաղթաշխարհի Հայեր, միանանք, ստեղծենք մեր կուռն միութիւնը . պահանջենք մեր հողերէն գէթ մաս մը, բարի դրացնութեան երաշխիքներով վերջ տանք մեր այս անել եւ տաժանելի վիճակին : Մահացու է կրաւորական դիրքը : Տարիները կը սահին եւ կորուստը անդարմանելի է : Պէտք է միշտ ցնցել, սարսել աշխարհի խիղճը : «Ինձմէ վերջ ջրհեղեղ»ի հոգեբանութիւնը ամօթ է, մեղք է :

Մոսկուայէն Փարիզ մեր ճամբորդութիւնը եղաւ նոյն ճամբով եւ նոյն ձեւով : Կարեւորը բաժ եղայ : Քիչ մըն ալ թող ուրիշները խօսին :

(12րդ եւ վերջ)

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԱՌԱՋԱՐԿ

Նորահաս սերունդին լեզուն հայացնելու աշխատանքին զուգընթաց, պէտք է հայերէն սորվեցնենք նաեւ մեծերուն: Անոնց, որոնք իրենց պաշտօնին բերումով, դասատու կ'ըլլան Ցակոբիկներուն եւ Սոնիկներուն:

Կ'ակնարկեմ, ի միջի այլոց, մեր քահանաներուն կամ վարդապետներուն, որոնցմէ շատերուն գիտցած հայերէնը ընկոյզի մը կճեպն ալ չի լեցներ:

Երբեմն ձեռքս կ'անցնին մեր եկեղեցիներուն կողմէ հրատարակուած մանրանկար «լրագիր»ներ: Կը կարդամ անոնց հոգեչահ լուրերը — Հայկը Հայկանոյշին հետ կարգուեցաւ, Տէր եւ Տիկին Այսինչեաններուն երախան մկրտուեցաւ կամ պարոն Այնինչեանին յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ — ու կը զարմանամ:

— Ա՞յս տէրտէրներն են որ հայերէնի դասեր պիտի տան մեր երախաներուն… Խեղճերը, նախ, իրենք, դասատուի մը պէտք ունին…

Աչք մը կը նետեմ նաեւ Ամերիկայի մէջ հրատարակուող մեր թերթերուն վրայ: Ցարգելի բացառութիւններէ զատ, մնացեալ խմբագիրները իրաւ հայերէն չեն գիտեր: Ոչ բառերուն իմաստին ծանօթ են, ոչ ալ քերականութեան ամէնէն տարրական կանոններուն: Ալ չեմ խօսիր իրենց թարգմանութեանց մասին, որոնք կը վկայեն որ խնդրոյ առարկայ անձերը տեղացիին լեզուն ալ չեն սորված:

Ու նորէն կը հարցնեմ.

— Ա՞յս խմբագիրներն են որ մեր լեզուն կենդանի պիտի պահեն այս ափերուն վրայ:

Զեմ չափազանցեր: Բացէք Նիւ Եորքի զոյգ Կարմիր հրատարակութիւնները եւ անոնց Պոսթընի «տպագրութիւնը» ու կը համոզուիք:

«Նոր Աշխարհ»ի մէջ, անցեալ օր, աշխատակից մը կը նկարագրէր «Ամերիկահայոց Առաջնորդ»ին գիտցած աշխարհաբարն ու գրաբարը: Եթէ չափազանցութիւն չկար յօդուածագրին պատմութեան մէջ, կը նշանակէ որ Հայոց Առաքելականին Ամերիկայի «հոգեւոր պետը» Սամաթիոյ եկեղեցիին դպիրներուն չափ ալ հայերէն չի գիտեր: Եւ անշուշտ, բան չի հասկնար այն սքանչելի գրաբարէն, զոր կը կարդայ, ամէն կիրակի, իր եկեղեցիին բեմէն:

Ա՞յս մարդն է որ մեր Մեծասքանչը իր բարձրութեան վրայ պիտի պահէ, այս գաղութին մէջ:

Երբեմն, կը մտնեմ հայկական գրատունէ մը ներս: Հարիւրներով գիրքեր՝ դարակներուն վրայ: Կը քաշեմ հատ մը: Նիւթը չէ գիս հետաքրքրողը: Կ'ուզեմ ստուգել թէ սա երեք չորս հարիւր էջնոց գրքին հեղինակը շնորհքով հայերէն մը գրա՞ծ է:

Եւ յուսախաբ կ'ըլլամ: Վաղ անցայ քերականութենէն: Մարդը, որ գրագէտի, մանկագէտի ու մտաւորականի շապիկը հագեր է, ուղղագրութիւն անգամ չի գիտեր.

— Դարցաւ, ցեղջեց, բախաւ, ներփողել, սերական, դոյլ չտար, թիղեց…

Բայց, տարակոյս չկայ, այս «գրագէտ»ը այնքան վստահ է իր գիտցածին մասին որ իր պատիւին չէ կերցուցեր ձեռագիրը մէկու մը սրբագրել տալ՝ չարել տալէ առաջ:

Եւ այս ինքնահաւանութիւնը այն աստիճան յառաջ գացեր է որ նկատած եմ թէ կարգ մը անգրագէտներ եւ կարգ մը խմբագիրներ կարեւորութիւն անգամ չեն տար այն մանր-մունր — շատ նախնական — դասերուն, որոնք կը տրուին, երբեմն, այս թերթին կամ ուրիշ թերթերու մէջ:

Երբ դասը տուողը Դաշնակցական է, պէտք չէ անոր խորհուրդին հետեւիլ ու պէտք է գրել — ռեւէ քաղաքներու մէջ, որեւէ մարդոց համար, երբէք, ամէն ազգեր…

Ոչ, ամօթ չէ, պէտք է հայերէնի դասընթացք մըն ալ հաստատել հայերէն «գիտցող»ներուն համար: Մեր կարգ մը «խմբագիր»ներուն եւ «գրագէտ»ներուն համար:

Որպէս զի Պէյրութի, Հալէպի կամ Պոլսոյ վարժարաններուն աշակերտները, օր մը, իրենց վրայ չխնդան: Մեղք են:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

նայ հայրենի աշխարհը, հրաժարած՝ զինուորական ծառայութենէ:

Բաժնուելէ առաջ սիրած էր աղջիկ մը, Արեւիկը: Պատերազմին Գարեգին վիրաւորուած էր, հիւանդանոցի մէջ խնամուած: Այդ օրերուն՝ Ասլան, որ նոյնպէս կը սիրէր Արեւիկը, կեղծ նամակով մը պատճառ եղած էր որ երկու սիրողները բաժնուին իրարմէ: Արեւիկ ամուսնացած էր առանց սիրելու:

Գարեգին, պատերազմի հերոս դարձած, կուրծքը զարդարուած լենինեան շքանշանով, կը վերադառնար: Տակաւին կը սիրէր Արեւիկը: Տեսակցութեան մը մէջ երկուքն ալ հասկցան թէ զոհ գացած էին մեքենայութեան մը: Արեւիկ համաձայն էր ձգելու իր ամուսինը եւ վերադառնալու Գարեգինի:

Այս շատ սովորական սիրային հէնքը դնելէ ետք, հեղինակը կը լուծէ խնդիրը: Ամուսնալուծումները լուրջ դժուարութեանց չեն բախիր խորհրդային երկիրներու մէջ, բայց Արեւիկ երեսուն տարեկան է, ինչպէս Գարեգին, այնտեղ շուտ կը խամրին ծաղիկները: Գարեգին կը գտնէ թարմատի աղջիկ մը եւ կ'ամուսնանայ անոր հետ:

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 16 Հոկտ.— Ինչպէս ուրիշ տարիներ, այս տարի եւս տօնեցինք Մշակոյթի Օրը, հանդիսաւորապէս:

Կիրակի, 14 Հոկտեմբեր պատարագէն վերջ, ի ներկայութեան երկսեռ բազմութեան փառաբանուեցաւ հայկական Մշակոյթը:

Առաջին ճառը խօսեցաւ Պ. Ղեւոնդ Պահատրեան, որու բանախօսութիւնը ներփակ պիտի ստանաք:

Հետզհետէ բեմ ելան Պ. Կարօ Տօնիկեան, որ արտասանեց «Գիւտին փառք»ը (Սիամանթօ):

Ապա Պ. Ներսէս Առաքելեան ընթերցում մը կատարեց հայ լեզուի մասին: Օր. Ռիթա Մելիք Ասլանեան արտասանեց Սարմէնի «Սրտի Խորքից»ը, խոր զգացումով:

Մեր դասընթացքի փոքրիկներէն Իզապէլ Ապաճեան, Արսլանեան քոյրեր ու Զարեան քոյր եւ եղբայր կատարեցին յաջող արտասանութիւններ, ջերմ ծափերու մէջ:

Հանդէսի նախագահը, փակումը կատարեց Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Գարեգին կաթողիկոսի սքանչելի խորհրդածութիւններով՝ լեզուի ու մշակոյթի պահպանման մասին:

× Այս տարեշրջանին բազմաթիւ ուսանողներ սկսած են յաճախել քաղաքիս բարձր ուսումնարանները: Ցանկը պիտի ղրկեմ յաջորդով:

× Հայազգի հռչակաւոր դերասան Ռաուլ Ասլանի 70 ամեակին առթիւ մեծ հանդիսութիւններ սարքուեցան այսօր: Գաղթ. վարչութիւնն ալ հեռագրով յայտնեց իր շնորհաւորութիւնները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

★

«ԿՈՆՔՈՒՌՆԵՐՈՒ ՕՐԱԳԻՐԸ»

Գրական կարեւոր դէպք մըն է «Կոնքուռներու օրագրին» հրատարակութիւնը: Այս Օրագիրը գրել սկսած են Կոնքուռ եղբայրները 1851ին, բայց 1870էն ետք, այսինքն Ժիւլ Տը Կոնքուռի մահէն վերջ, Էտմոն շարունակած է մինակը, մինչեւ իր մահը (1896): Ինք իսկ կը խոստովանէր իր բարեկամներուն.— «Օրագիրս ռումբի մը տպաւորութիւնը պիտի ձգէ» եւ խոհեմութեամբ կը թելադրէր որ հրատարակուի քսան տարի վերջը:

Բայց 1916ին ալ լոյս չտեսաւ: Կոնքուռեան Ակադեմիան նախընտրեց սպասել 30 տարի եւս: Արդէն որոշ տարակարծութիւններ կային գիրքին բովանդակութեան շուրջ: Կոնքուռները տեղեկութիւններ կու տան Ֆլոպեռի մասին որ համակրանք ունէր որոշ «տուներու» հանդէպ: Նկարագրութիւնը կայ Թուրկենեւի սիրային մէկ գիշերուան մասին դերեզմանի մը մէջ, Պալզաքի սեռային տեսակէտներու մասին: Կարգ մը գրողներ հասած էին Տոտէի ժառանգորդներուն ականջը եւ կ'ըսէին թէ վտանգաւոր յայտնութիւններ կան Ալֆոնս Տոտէի դէմ: Այս պատճառով 1953ին Տոտէի ժառանգորդները դատ բացին, ինչ որ երեք տարի եւս ուշացուց գիրքին հրատարակութիւնը: Ի վերջոյ գիրքը տպուեցաւ Մոնաքոյի մէջ:

Գիրքը ուշագրաւ յայտնութիւններ կը պարունակէ Զոլայի, Ֆլոպէռի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքերու մասին: Կը նկարագրէ Զոլայի աշխատանքի տեղը, աշխատասենեակը եւայլն: Ֆլոպէրի համար (1863) կ'ըսէ թէ չունի որեւէ գեղարուեստական զգացում: «Երբեք չէ գնած գեղարուեստական առարկայ մը: Բնակարանին մէջ ո՛չ արձանիկ մը ունի, ո՛չ պատկեր մը, ո՛չ ալ որեւէ գեղօր: Եւ սակայն կատաղօրէն կը խօսի արուեստի մասին: Ան արուեստը կը սիրէ ինչպէս վայրենիները կը սիրեն պատկեր մը, զայն հակառակ կողմէն բռնելով»:

Տարակոյս չկայ թէ Օրագրին հրատարակութիւնը մեծ աղմուկ պիտի յարուցանէ:

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԵՐԷՆՈՎ

Հալէպի երիտասարդ ուսուցիչներէն Պ. Արմէն Տոնոյեան իր արաբ պաշտօնակցին՝ Պ. Հիւսէյն Ջերքէզի հետ կ'աշխատի արաբերէնի թարգմանել հայ գրականութեան արժէքաւոր կտորները:

Հալէպի արաբերէն գրական պարբերաթերթը՝ «Ալ Մահրիֆէ» առաջին էջին վրայ հրատարակած է Դանիէլ Վարուժանի «Դիակին Սայլը», բանաստեղծին լուսանկարով եւ կենսագրական տեղեկութիւններով: Երկրորդ թիւին մէջ թարգմանած է Յովհ. Թումանեանի «Գիքոր»ը, նոյնպէս լուսանկարով եւ կենսագրական տեղեկութիւններով: Երրորդ թիւին մէջ հրատարակուած է Վարուժանի «Ցան»ը:

Կ'իմանանք թէ Պ. Տոնոյեան գործի ձեռնարկած է արաբերէնի թարգմանելու համար արժէքաւոր կտորներ գրեթէ բոլոր հայ գրողներէն:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԳԻՐՔՆ ԱԼ.— Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ ներքին գործերու նախարարութիւնը արգիլած է Գարեգին պատրիարքի գիրքը, «Աշխարհի լոյսն ի Հայս», որ թարգմանուած է «Էրմէնինին տինեա ըշըղը», (Հայուն աշխարհի լոյսը)…

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հոկտեմբեր 25ին, Էքօլ Նորմալի սրահին մէջ (78 ռիւ Քառտինէ) տեղի կ'ունենայ Թրիփթիքի նուագահանդէսը, ուր Պարթոյի, Բիվիէի, Ֆուրէի կարգին Գոհարիկ Ղազարոսեան պիտի նուագէ իր հեղինակութիւններէն «Սոնատ դաշնակի համար» չորս մասերով: Այս կտորին Գ. մասին մէջ «անտանթէ էսփրեսիվօ» ներշնչուած է Ներսէս Շնորհալիի «Սիրոյ քու հուր անկեալ յերկիր»ը մեղեդիէն: Տաղանդաւոր դաշնակահարուհիին այս գործը պիտի ունկնդրուի առաջին անգամ ըլլալով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (176)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Այդ թանկագին գնդերը այն աստիճան ծանր էին, որ ականջների փոխարէն, կարթաձեւ ճարմանդներով քարշ էին ընկած թագի երկու կողմից: Իսկ նրանց ծայրերը վերջանում էին զանգակաձեւ փնջիկներով, որոնց իւրաքանչիւրի մէջ բռնուած էր մի-մի խոշոր գոհար: Մի մարգարտաշար շղթայ միացնում էր գնդերի երկու ծայրերը եւ իջնում էր մինչեւ կուրծքը: Պարանոցին կրում էր նոյնպէս գոհարազարդ մանեակը, որից քարշ էր ընկած արքայական լանջաց պատիւը, որը ճաճանչաւոր լուսնի ձեւ ունէր եւ հանգչում էր փառաւոր կուրծքի վրայ: Հոլանի բազուկները զարդարուած էին ոսկեայ ապարանջաններով, իսկ աջ ձեռքի ճկոյթի վրայ փայլում էր թագուհու յատուկ մատանին: Նա հագել էր ծիրանի պարեգօտ, որ երկար եւ մեղմ ալիքներով իջնում էր մինչեւ ոտները, որ կրում էին նախշուն, մարգարտահիւս մաշիկներ: Մէջքը պնդած էր միաձոյլ ոսկեայ լայն քամարով, որի ծայրերը առջեւից կցուած էին երկու ականակուռ վահանակներով: Ուսին կրում էր թեթեւ սամոյրենի թիկնոցը, որ պատած էր վարդագոյն թաւիշով:

Նրա աջ կողմում, առաջին տեղում, կանգնած էր Մուշեղ Մամիկոնեանը — Հայոց զօրքերի ընդհանուր սպարապետը: Ցետոյ Սահակ Պարթեւը — Ներսէս Մեծի որդին: Դրանցից ներքեւ, իրանց աստիճանի եւ տոհմային դերազանցութեան համեմատ, կարգով շարուած էին զանազան նախարարներ եւ զանազան աւագներ: Վերջինների թւումն էր Մեսրոպ տարօնեցին: Իսկ ձախ կողմում, նոյն կարգով, կանգնած էին ազատանի կանայք եւ օրիորդներ, որոնք իրանց ամուսինների հետ բերդն էին մտել: Բոլորի դէմքերի վրայ նկարուած էր անսահման ուրախութիւն, բոլորի աչքերը փայլում էին խորին բերկրութեամբ:

Հանդիսականներից ոչ ոք նստած էր, բացի Զաւէ եպիսկոպոսը, Ներսէս Մեծի սեղակիցը, որին նա իր փոխանորդ կարգեց իր աքսորուելուց Բիւզանդիոն:

Դրսից լսելի էին լինում նուագարանների ձայներ, եւ ամբողջ բերդը թնդում էր ցնծութեան աղաղակներով: Իսկ սրահում տիրում էր խորին լռութիւն:

Թագուհին դարձաւ դէպի հանդիսականները այդ խօսքերով.

— Երկարատեւ պաշարումից յետոյ, վերջապէս Շապուհը թողեց մեր բերդը: Նրա բոլոր ահարկու զօրութիւնները փշրուեցան մեր պարսպների վրայ: Բայց աւելի քան պարսպների ամրութիւնը, անխորտակելի եղաւ ձեր քաջութիւնը, ձեր անձնազոհութիւնը, իմ սիրելի զօրապետներ: Տէրը ուժ տուեց ձեր բազուկներին եւ դուք, իբրեւ լաւ հերոսներ, հերոսաբար կռուեցաք մեր հայրենիքի վայրագ թշնամու դէմ: Դուք ապացուցիք, որ նրա արժանաւոր զաւակներն էք: Դա՛ն էր այդ երկարատեւ պաշարմը եւ լի աղէտներով: Դա՛ն էր, կրկնում եմ, որովհետեւ բացի օտար թշնամուց, մենք ստիպուած էինք կռուել եւ մեր հարազատների դէմ: Մեր թշնամուն առաջնորդում էին մեր հարազատները: Որդին կռւում էր հօր դէմ, եղբայրը եղբօր դէմ: Եւ դրա մէջն էր ձեր հայրենասիրութեան բարձր ոգին, որ դուք չխնայեցիք ձեր տոհմայիններին, եւ նրանց դէմ քերին զէնքով պատասխանեցիք: Գովում եմ ձեր առաքինութիւն եւ տալիս եմ իմ մայրական օրհնութիւնը:

Ամէնքը լռութեամբ գլուխ խոնարհեցին, արտայայտելով իրանց խորին շնորհակալութիւնը: Նա շարունակեց.

— Բայց դեռ շատ գործեր են մնում մեզ կատարելու, եւ ամենադժուար գործեր: Մենք թշնամուն վանեցինք մեր բերդի չորեքկողմից, բայց ո՛չ մեր աշխարհից: Մենք պաշտպանեցինք մեր անձերը, բայց ո՛չ մեր աշխարհը: Մեր աշխարհը, մեր սիրելի աշխարհը, դեռ դըրած է նրա բարբարոսութեան առջեւ: Ես տարակոյս չունեմ, որ Շապուհը, այնպէս ամօթալի կերպով հեռանալով մեր բերդի տակից, պիտի կարողանա՞յ արդեօք մնալ այդ դառն վիրաւորանքը: Նա իւր մաղձն ու թոյնը կը թափէ, անշուշտ, մեր աշխարհի միւս անպաշտպան մնացած տեղերի վրայ: Իսկ այսպիսի տեղեր սակաւ չեն: Մեր նախարարներից ոմանք այնքան երկչոտ գտնուեցան, որ իրանց երկիրը թողին անտէր եւ փախան դէպի զանազան կողմեր: Նրանց ամրոցները գրաւել է թշնամին: Նրանց ընտանիքները բանտարկուած են իրանց սեփական ամրոցների մէջ եւ պահւում են որպէս պատանդ:

ՐԱՖՖԻ

ներէն նոք, Ռումանացիներն ալ պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Պելկրատ, որ Սթալինամարտին Հռոմը կամ Մէքքէն կը համարուի: Ռումանական պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուին Կեղր. Կոմի-տէին Ա. քարտուղարը, Դեժ, եւ վարչապետը: Կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի կատարուին:

Կ'ըսուի թէ յետաձգուած է Փրանսաական պատուիրակութեան այցելութիւնը:

× Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ հըսկայական ժողով մը գումարուեցաւ ի պատիւ Կոմուլքայի: Ճառախօսներէն մին ուժգնօրէն քննադատեց Քաղաք. Բիւրոյին կարգ մը անդամները որոնք Սթալինեան կը համարուին: Երբ ուրիշ ճառախօս մը Կոմուլքայի անունը արտասանեց, դղր-տացին ծափեր խեղդեցին իր ձայնը:

× Կը կարծուի թէ մառեչալ Ռոքոսովսկի պիտի զրկուի Քաղաք. Բիւրոյին անդամակցութենէն, պահելով միայն նախարարական պաշտօնը: Միւս կողմէ կը հաւաստեն թէ Լեհաստանի թիթոյական հոսանքը կ'ուզէ աստիճանաբար հեռացնել երկու հարիւր ռուս սպաներ եւ զինուորներ որոնց շատ կարեւոր պաշտօններ յանձնուած են լեհական բանակին մէջ, որպէսզի ապահովեն անոր հաւատարմութիւնը Խ. Միութեան հրամաններուն հանդէպ: Մառեչալ Ռոքոսովսկի հրաժարեցաւ խորհրդային հպատակութենէ, երբ Սթալին Վարշաւա ղրկեց զինքը, կարգի հրաւիրելու համար անհանդարտ Լեհերը:

ՖՐԱՆՍԱ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Գրած էինք թէ Ֆրանսական իշխանութիւնները կէս ճամբան բռնած են զրօսանաւ մը, որ մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ կը փոխադրէր Ալժերիա:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, նաւը, «Աթոս» կը պարունակէր 2300 հրացան, 75 հրասանդ, 32 գնդացիր, 574 գնդացիր հրացան, 600·000 փամփուշտ, երկու հազար ձեռնառումբ, 2200 ականօթի ռումբ: Նաւը սեփականութիւնն է եգիպտական կառավարութեան: Նաւայարդարը, 31 տարեկան Սուտանցի մը, կարեւոր յայտնութիւններ կատարած է, խոստովանելով թէ 1951ին ալ առաջին գաղտնի փոխադրութիւնը կատարած էր ուրիշ նաւով մը: Յոյն նաւապետն ալ խոստովաներ է թէ նաւը բեռցուցած էին Աղեքսանդրիոյ նաւահանգստին գաղտնի բաժնին մէջ, փետայիներու միջոցաւ: Եօթը վակոն զէնք փոխադրուած էր քաղաքէն:

Ֆրանսական կառավարութիւնը անմիջապէս բացատրութիւն պահանջեց Եգիպտոսէն, արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրելով դեսպանը:

Բռնուած զէնքերը բաւական էին 3000 զինուորներ սպառազինելու: Կը հաստատուի թէ Լիբիոյ ճամբով ալ զէնքեր կը փոխադրէին Ալժերիա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ մը ստորագրուեցաւ Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբեր 19ին, Խ. Միութեան եւ պարտեալ Ճափոնի միջեւ, պատերազմի վիճակը դադրեցնելու եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու համար: Բուն հաշտութեան դաշնագիրը պիտի կնքուի աւելի վերջը, եւ այն ատեն Ճափոնի հողային պահանջներն ալ նկատի պիտի առնուին:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ վիճաբանութիւնները վերջացած ըլլալով, երեքշաբթի օրուան նիստերուն մէջ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ դաշլիճին ընդհ. քաղաքականութեան համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութեան եւ Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան միջեւ ծագած վէճին առթիւ, որ կը շարունակուի ամիսներէ ի վեր, Իրաքի միջնորդութեան կը սպասուի: Լիբանանի նախագահը Պաղտատ պիտի հանդիպի Թեհրանէն վերադարձին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարարը, Կազիէ, յայտարարեց թէ ներկայ պայմաններուն մէջ կարելի չէ աւելցնել ոչ նուազագոյն օրապահիկը, ոչ ալ ընտանեկան նպաստները: Եթէ թղթադրամի շրջաբերութիւնը աւելնայ, ամէնէն առաջ բանուորները պիտի տուժեն:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեանց տասնամեակն է հոկտեմբերը: Առաջին անգամ էր որ կը դատուէին պատերազմի ոճրագործներ եւ կը քննուէր ցեղասպանութեան խնդիրը: Այդ առթիւ կախաղանի դատապարտուեցան Կէօրինկ, Ռիպպընթրոփ, Քայթէլ եւն.:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ: ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մեծ հանդիսաւորութեամբ

Սալօն տը լ'Ալհամպրա

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (Ամերիկայէն) եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթ այս չորեքշաբթի, Քաֆէ Քառէ: Դասախօսը՝ Պ. Վահան Զէյթունցեան: Նիւթը.— «Հայերը՝ Օսմանեան Կայսրութեան նուաճեալ ժողովուրդներու կարգին մինչեւ 19րդ դար»:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ Ազգատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ ընկերութեան եւ Անտիլի եւ Մօնմորանսիի ծերանոցներուն, ոմանց այցելութեան առթիւ.—

Պ. Հայկազ Արթինեան եւ Տիկին Ա. Հարենց 500ական փրանք: Պ. Պ. Եղնիկեան, Մամաս, Սէմէրճեան Խաչիկ, Թուխտատեան Ճիվան եւ Բիւզանդ հազարական փրանք:

Տիկին Ռոզ Աբրահամեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Մինասեան, Պ. Պ. Գէորգ եւ Բենիամին Մուրատեան հազարական, Պ. Արթին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Էլմասեան, Տէր եւ Տիկին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Զաքրեան 1500ական, Տիկին Նազենի Պալթաեան 300 փրանք:

Նուպար Չիթճեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ Ինճեճեան ընտանիք հազարական փրանք:

Տէր եւ Տիկին Թորոսեան, Պ. Գարեգին Տուտուքեան երկու հազարական:

Ամերիկայէն Պ. Պ. Փիէր Ստեփան, Էօմիւրեան եւ Խաչիկեան միասնաբար տասը հազար փրանք: (Շար.)

⁂

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն յանձնախումբը, շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ ստացած է, Լիոնի ծանօթ վաճառականներէն Պ. Մարտիրոս Մուրատեանէ, իր կանխաւ խոստացած 200·000 Ֆր.ը: Նոյնպէս ծանօթ բարեսէր Հայ մը որ կը փափաքի իր անունը գաղտնի պահել, նոյնպէս իր խոստացած 50·000 ֆրանքի գումարը յանձնեց շինութեան յանձնախումբի:

Շատ փափաքելի էր որ այն բոլոր բարեսէր Հայերը որոնք գումարներ խոստացած են, նոյնպէս ինքնաբերաբար յանձնէին Եկեղեցաշէն յանձնախումբի:

ՆՈՒԷՐ.— Որբերու Օգն. մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Էօժէնի Սերոբեանէ երկու հազար փրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Օր. Մելինէ Ինճուճեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ'Ալհամպրա, 340 Պուլ. Շավ:

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԵԶԻՔՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին 10ր' թիւը (Հոկտեմբեր): Ճոխ բովանդակութեամբ, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա՝ 450 Ֆր., արտասահման 600: Հասցէ.—

Mr. K. Papazian

25, Rue Martial Boudet, Chaville (S.etO.)

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ժամը ճիշդ 8·45ին

Théâtre YVES TOUDIC

21, Rue Yves Toudic, Métro: République

Պատրաստուեցէք եղանակի առաջին ներկայացման: Նախաձեռնութեամբ դերասան՝

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՃԸՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի 36րդ տարեդարձին առթիւ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ութ հազար դիւցազներու յիշատակին, այս կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իսկ կէսօրէ վերջ, մատաղապուր՝ Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նահատակներու յիշատակը յարգողները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին մասնաճիւղին երեկոյթ-պարահանդէսը նոյեմբեր 17ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ:

× Ս. Մ. Ուսումնասիրացի Կեդր. վարչութեան տարեկան խնճոյքը Հոկտ. 28ին, Խրիմեան սրահը (Իսի):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ գեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 փրանք:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ՝ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ՄԱՅԻՍ 12ին:

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

Ց. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 168, 172, 295, 289, 954, 198, 930, 229, 122, 40, 269: Ստանալու համար դիմել Տիկին Ս. Թիւթէլեանի, 4 ռիւ Փարմանթիէ, Մարսէյլ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՄԵԾԱՇՈՒՔ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան նախոր դնախագահ

VINCENT AURIOLի

Կիրակի, 11 Նոյեմբեր, ժամը 20·30ին, ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼԻ ՄԷՋ

252, FAUBG. SAINT-HONORE, PARIS (Métro : Ternes)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԽՄԲԵՐԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ՆՈՒԱԳ ԵՒ ՊԱՐ

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՈՒՆԵՆԱՅ

Մուտքը ձրի է թուագրեալ հրաւիրագրով, որ կարելի է ստանալ Միութեան գրասենեակէն,

11, Square Alboni, Paris (16e). Tél. : TROcadéro : 03-18

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր:

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 փրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le [illegible] CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 192[illegible] Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․ ․ար, տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $10 : Հատը 12 ֆր․

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 23 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7713 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3524

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱՐՃԱՏՈՒՄՆԵՐ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը հետեւին Լեհաստանի ներքին կացութեան :

Մէկը միւսէն վրդովիչ զրոյցներ կը շրջէին շաբաթ օր, երբ արտակարգ պատուիրակութիւն մը Վարշաւա սուրաց Մոսկուայէն, առաջնորդութեամբ Խրուշչեւի :

Կ'ըսէին թէ պատուիրակութեան մէջ կը գտնուէին, նաեւ, երկու մարաջախտներ, Ժուկով եւ Կոնիյեւ : (Միւս անդամները՝ Միկոյեան, Մոլոթով եւ Քականովիչ) :

Առաջին անգամ էր որ այսքան բարձրաստիճան պատգամաւորութիւն մը կ'այցելէր արբանեակ երկիր մը, քննելու համար բացառիկ տագնապ մը :

Ինչպէս ժամանումը, պատուիրակութեան վերադարձն ալ եղաւ նոյնքան արընթաց :

Այդ առթիւ վրդովիչ զրոյցներ շրջեցան նաեւ զինուորական շարժումներու մասին, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ Խ. Միութիւնը անմիջական գործողութիւն մը պիտի կատարէ, եթէ խրատները կամ սպառնալիքները ապարդիւն անցնին :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խրուշչեւ օդանաւէն հազիւ իջած, կոպիտ խօսքեր արտասաներ է Լեհաստանի նոր վարիչներուն դէմ, դաւ մը վերագրելով անոնց :

Իր ընկերներն ալ սաստեր ուղղեր են, հասկցնելով թէ թոյլ պիտի չտան որ անջատողական ձեռնարկ մը կատարուի :

Շաբաթ օր Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», հրատարակեց Վարշաւայի թղթակցին մէկ նամակը, որ խստօրէն կը քննադատէր լեհական մամուլը, այն ամբաստանութեամբ թէ «կը խախտէ ընկերվարութեան հիմքերը» եւ թշնամական գրութիւններ կը տպէ Խ. Միութեան դէմ :

Թղթակիցը մեղադրանքներ կ'ուղղէր նաեւ ուրիշ լեհական թերթերու, մասնաւորապէս Գրողներու Միութեան օրկանին դէմ (Նովա Կուլտուրա), որ վերադնահատումներ կատարելով, խօսքի եւ կարծիքի ազատութիւն կը պահանջէր :

Վերջերս առիթ ունեցանք խօսելու այդ շարժման մասին, որ սկսաւ անձի պաշտամունքին դէմ բացուած պայքարով եւ հետզհետէ ծաւալեցաւ :

Եւ ահաւասիկ առաջին յաջողութիւնը, վերահաստատում ընդդիմադիր առաջնորդի մը եւ չէզոքացում ռուսական ազդեցութեան (մարաջախտ Ռոքոսովսկի) :

Մոսկուայի մէջ խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին այս շարժումին, որ կրնայ յանգիլ Թիթոյականութեան, — անկախութիւն՝ «սոցիալիզմ կառուցելու» համաձայն իրենց հայեցողութեան եւ տեղական պահանջներուն :

Մտահոգութիւնը սաստկացաւ, երբ նոյն խլրտումները երեւցան Հունգարիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ :

Իսկ վերջին օրերս յատկանշական երեւոյթ մը եւս պարզուեցաւ, — արբանեակ երկիրներէ բազմանդամ պատուիրակութիւններ ուխտի կ'երթան Պելկրատ, անկախ պետութեանց համայնավար ներկայացուցիչներուն հետ :

Անշուշտ զբօսական պտոյտի մը համար չէր որ կը կատարուէին այս այցելութիւնները :

Այցելուները Եուկոսլաւիա հանդիպելով, անձամբ կը տեսնէին Թիթոյականութեան բարիքները եւ կրնային վարակուիլ, նոյն ուղղութեան հետեւելու համար իրենց երկիրներուն մէջ :

Կեդրոնաձիգ եւ ամենակալ Մոսկուան չէր կրնար հանդուրժել այս շարժումին ծաւալման, թէեւ միշտ այնպէս կը ձեւացնէ թէ չուզեր խառնուիլ ուրիշ երկիրներու ներքին քաղաքականութեան :

Լեհաստանի օրինակը կ'ապացուցանէ թէ արբանեակներն ալ արթնցած են :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՄԵԾԱՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՒՍ ՄԱՌԵՇԱԼԸ ԿԸ ՀԵՌԱՑՆԵՆ ՔԱՂԱՔ. ԲԻՒՐՈՅԷՆ

Լեհաստանի ընդդիմադիրները մեծ յաջողութիւն մը շահեցան հոկտ. 21ին : Կեդր. Կոմիտէն լման 12 ժամ նիստ գումարելով, իբրեւ առաջին քայլ վերահաստատեց նախկին ընդհ. քարտուղարը, Վլատիսլաւ Կոմուլքա, որ հեռացուած էր իբրեւ Թիթոյական եւ Քաղաք. Բիւրոյէն դուրս ձգեց մարաջախտ Ռոքոսովսկին, որ Ստալինի կողմէ նշանակուած էր հրամանատար Լեհաստանի զինեալ ուժերուն : Քաղաք. Բիւրոյին նոր անդամներուն մէջ կը մնան Կոմուլքա, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը՝ Օչապ եւ վարչապետը, Սերանկեւիչ, որոնք Ստալինի դէմ մղուած պայքարին գլուխն անցած էին վերջերս : Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որ Վարշաւա գացած էր բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ, սպառնալից դիրք մը բռնելով, մինչեւ վերջը պայքարած էր, որպէս զի մարաջախտ Ռոկոսովսկի մնայ Քաղաք. Բիւրոյին մէջ :

ԴԷՊԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կամուլքա երկար ճառ մը խօսեցաւ իր վերահաստատումէն անմիջապէս ետք : Ահաւասիկ հիմնական կէտերը ․

— Հարկ է բացէ ի բաց ըսել թէ ամբողջ ազգը եւ մասնաւորապէս բանուոր դասակարգը ստիպուած են քաւել ազգային տնտեսութեան ղեկավարութեան մէջ գործած սխալները : Կը կարծեմ թէ Կեդր. Կոմիտէն պարտաւոր էր հաշիւ պահանջել տնտեսական տագնապին պատասխանատուներէն : Բանուոր դասակարգը երբեք պիտի չհրաժարի գործադուլէն, իբրեւ զէնք պայքարի : Մարդիկ սկսած են ըմբոստանալ սուտին դէմ, քննադատութեան ալիքը կը բարձրանայ պետական ձեռնարկներու վրայ ուր բացատրութիւններ կը պահանջուին գործուած սխալներուն համար : Ջանգուածները բարոյական դիրք մը կը պահանջեն գործադիր իշխանութենէն : Դեռ վերջերս այդ իշխանութիւնը հիմնուած էր կառավարական դիւանագրութեան (բիւրոկրասի), կուսակցական մեքենային եւ օրինականութեան բռնաբարման վրայ : Հաւաքական ագարակներու (կոլխոզ) կարգուսարքը պէտք է հիմնուի ազատ մասնակցութեան վրայ, առանց պետական ճնշումի : Եթէ հողագործութեան համայնացումը սանձահարուի, ոչինչ կը կորսնցնենք» :

Պ. Կոմուլքա յետոյ յիշելով Փոզնանի դէպքերը (28 յունիս), շեշտեց թէ բողոքովին արդար էին բանուորներուն բողոքները : Այս առթիւ «անհեթեթ» կոչեց այն պնդումը թէ այդ ցոյցերը հետեւանք էին արտաքին գրգռութեանց : Աշխատավարձքի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ «չուանը այնքան պրկուած է որ կրնայ փրթիլ» : Յետոյ յայտարարեց.— «Վճռապէս կը մերժենք այն թելադրութիւնները որ կը ձգտին տկարացնել մեր բարեկամութիւնը Խ. Միութեան հետ : Զարաչար կը սխալին անոնք որ կը յուսան հակախորհրդային զգացումներ արծարծել, օգտուելով ժողովրդավար հոսանքէն : Ընկերվարութեան ձեւերը կրնան տարբեր ըլլալ, ընկերվարութիւնը կրնայ այս ձեւն առնել Խ. Միութեան մէջ, կամ այն ձեւը՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ : Կրնայ ուրիշ ձեւ մը առնել մեր երկրին մէջ : Ամէն երկիր իրաւունք ունի յարգել տալու իր դերիշխանութիւնը, եւ սկսած են յարգել այդ իրաւունքը : Եթէ ժողովրդավարութիւնը միակ ճամբան է դէպի կատարեալ ընկերվարութիւն, պէտք չէ թոյլ տանք որ որեւէ անհատ շահագործէ այդ հոսանքը Լեհաստանի ժողովրդական կարգուսարքին դէմ : Մեր բանուորական կուսակցութիւնն է որ կը վարէ ժողովրդավար հոսանքը » :

Ճառը տեւեց երկու ժամ եւ անթելով ալ հաղորդուեցաւ : Պ. Կոմուլքա մանրամասնօրէն պարզեց բանուորական կուսակցութեան ծրագրին գլխաւոր գիծերը․ «կուսակցութիւն մը որուն շարքերը պէտք է ըլլան միացեալ եւ որուն կեանքը պէտք է հիմնուի լենինեան սկզբունքին վրայ, — մեծամասնութեան որոշումը պէտք է ընդունուի բոլոր անդամներուն կողմէ » :

× Զրոյցի մը համաձայն, լեհական զօրքը կրակ բացած է խորհրդային (ռուսական) գունդի մը վրայ, որ կը փորձէր Լեհաստան մտնել արեւելեան Գերմանիայէն, Օտեր գետէն, Շթեթինի մօտ : Կ'ըսուի թէ զոհեր ալ կան, բայց պաշտօնական տեղեկութիւններ կը պակսին : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Կեդր. Կոմիտէն բացատրութիւններ պահանջած է մարաջախտ Ռոքոսովսկիէն, զինուորական շարժումներու մասին : Լեհաստանէն Վիէննա հասած արեւմտեան դիւանագէտ մը կ'ըսէ թէ ռուս զինուորները եւ լեհ ոստիկանները ընդհարում մը ունեցան Լիկնից քաղաքին մէջ, երբ հարիւրաւոր հակասովետական ազդեր երեւցան պատերուն վրայ : Լիկնից կամ Լիկնիկա կեդրոնատեղին է Լեհաստանի սովետական բանակին : Նոյն դիւանագէտին հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, շատ մը ռուս զինուորներ եւ լեհ ոստիկաններ վիրաւորուած են ուրբաթ եւ կիրակի :

× Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ պատուիրակութիւններ այցելեցին Կոմուլքայի, շնորհաւորելու համար : Կ'ըսուի թէ մարաջախտ Թիթօ եւս շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է :

ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Երուսաղէմի Ս. Աթոռին դիւանը հետեւեալ զեկոյց կը հաղորդէ հոկտ. 14 թուականով .—

Հոկտեմբեր 10ին, Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան եւ ժողովուրդին կատարած հակայ ցոյցէն ետք, որ իր խաղաղ եւ լուրջ հանդամանքով շատ նպաստաւոր տպաւորութիւն մը թողուց թէ կառավարութեան եւ թէ տեղացի արաբ ժողովուրդին վրայ, մասնակի ցոյցեր եւ աշխատանքներ շարունակուեցան Տ. Տիրան արք.ի վերադարձը պահանջող : Փակ մնաց Ս. Թարգմանչաց Ազգային Վարժարանը : Ապահովութեան պաշտօնեաներ շարունակեցին հսկել Վանքին եւ Հայոց Թաղին մէջ : Գոհ ենք, որ մեր ժողովուրդը տեղի չըտաւ որեւէ անպատեհ միջադէպի :

Հոկտ. 12ին, Միաբանութեան եւ ժողովուրդին կողմէ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Ս. Աթոռոյ գործոց ընդհ. վարիչ Գեր. Տ. Սուրէն եպսկ.ի, մեկնեցաւ Ամման՝ վարչապետին հետ տեսակցելու : Նորին Վսեմութիւնը ցաւ յայտնեց, որ Տիրան Սրբազանի բացած դատին Գերագոյն Ատեանէն ընդունուած ըլլալու հաղորդումը վտարման հրամանագիրը տրուելէն ետք հասած էր վարչապետարան : Եւ հաւաստեց, թէ դատարանին վճիռով Տիրան Սրբազան կրնայ վերադառնալ Երուսաղէմ : Ան վստահացուց, թէ այսուհետեւ վտարման նման հրահանգներ չեն կրկնուիր Միաբանութեան օ[illegible]պահպանողական անդամներուն դէմ : Վարչապետին հետ մօտ մէկ ժամուան այս տեսակցութենէն ետք, պատգամաւորութիւնը Երուսաղէմ վերադարձաւ գոհ տրամադրութեամբ :

Հոկտ. 13ին տեղի ունեցաւ Միաբանական Ընդհանուր Ժողով, երկու նիստերով : Ժողովին բացման ներկայ էին Երուսաղէմ եւ Յորդանան գտնուող 24 միաբաններէն 23ը : Օրակարգի գլխաւոր հարցն էր Ս. Աթոռոյ ներկայ տագնապին դարմանը :

Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի նկատմամբ Հոկտ. 2ին Միաբանական Ընդհ. Ժողովը միաձայնութեամբ պարսաւանօք անվստահութիւն յայտնած եւ անոր հրաժարականը պահանջած էր : Այս նիստին մէջ, Միաբանական Ժողովը՝ նկատի ունենալով, որ իր պահանջած հրաժարականին ցարդ որ եւ է պատասխան տրուած չէ, եւ համոզուած ըլլալով որ Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռէն ներս ստեղծուած ներկայ տագնապին գլխաւոր պատճառը եւ պատասխանատուն Եղիշէ արք. Տէրտէրեանն է, զայն դադրեցուց իրեն վստահուած Տեղապահի եւ Լուսարարապետի պաշտօններէն :

Ժողովը ներկաներու բացարձակ մեծամասնութեամբ Ս. Աթոռոյ Տեղապահ ընտրեց Գերշ. Տ. Տիրան Արք. Ներսոյեանը :

Ապա ժողովը անդրադարձաւ Հոկտ. 2ի նիստին առթիւ կատարուած խափանարարական այպանելի միջադէպին եւ Պատրիարքարանի դռներու խորտակման աններելի արարքին : Եւ հաստատուած ըլլալով որ Հայրիկ եպսկ. եւ Յակոբ վրդ. պատասխանատու դեր ունեցած են այս միջադէպերուն մէջ, զանոնք դադրեցուց Տնօրէն Ժողովոյ անդամակցութենէ : Այս կապակցութեամբ, Յակոբ վրդ.ի ցաւի եւ զղջումի արտայայտութիւններն ընդունուեցան համակրութեամբ եւ յուզումով :

Տնօրէն Ժողովոյ դադրեցուած երկու անդամներուն տեղ ընտրուեցան Տ. Պարգեւ եպիսկ. եւ Տ. Թորգոմ վրդ. :

Ժողովն իր աշխատանքները կատարեց խաղաղ մթնոլորտի մէջ :

Մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցան Տ. Տիրան Արքեպիսկոպոսի ընտրութիւնը իբրեւ Տեղապահ եւ Միաբանական Ժողովի տուած բոլոր վճիռները :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՊՈԼԻՍ ԳԱՑԵՐ Է

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդ» (19 Հոկտ.) կը ծանուցանէ թէ Երուսաղէմի պաշտօնանկ տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ էջմիածին կը գտնուէր ամիսէ մը ի վեր, յանկարծ Պոլիս ժամանելով տեսակցութիւն մը ունեցեր է Գարեգին պատրիարքի հետ : Կ'ըսուի թէ յետոյ Պէյրութ պիտի երթայ :

× Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան կողմէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Մոսկուա, խորհրդակցելու համար երկու երկիրներուն քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութեան մասին :

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ժամէ ժամ կը հետեւի Լեհաստանի կացութեան եւեւէջներուն : Պ. Տըլլըս յայտարարեց թէ «որեւէ պարագայի մէջ Մ. Նահանգները զօրք պիտի չղրկեն, օգնելու համար Լեհերուն » :

Նախագահը Այզընհաուըր սրտագին համակրանք յայտնեց Լեհաստանի ժողովուրդին, մաղթելով յաջողութիւն ռուսական տիրապետութեան դէմ մղուած ազատագրական պայքարին մէջ :

× Հունգարական համալսարանէ մը 3000 ուսանողներ հրաժարեցան համայնավար երիտասարդական կազմակերպութենէն եւ ինքնավար Միութիւն մը կազմեցին, թօթափելու համար բոլշեւիկեան կաշկանդումները : Կը պահանջեն կրճատել Մարքս – Լենինեան դասերը, ապահովել մամուլի ազատութիւնը, ջնջել մահապատիժը եւն. : Ուրիշ հազարաւոր ուսանողներ ալ միացած են այս շարժումին : Փեչթայի համալսարանին ուսանողները վերջնագիր մը ուղղեցին, զանազան պահանջներ դնելով :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՂԵՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը պարզելով Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի կատարած մատնութեան առթիւ ծագած դէպքերը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Այնքան ամօթալի է գործուած յանցանքը, որ Երուսաղէմի միաբանութիւնը ժողով գումարելով ի բացակայութեան պաշտօնանկ ըրած է Եղիշէ արք. Տէրտէրեանը։

Տրուած տեղեկութիւնը այն է, որ Եղիշէ արք. Էջմիածին գացեր է, հաւանաբար հայցելու համար Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի պաշտպանութիւնը։

Բաւական նկատենք դէպքին արձանագրութիւնը եւ անցնինք չորս մը խորհրդածութիւններու։

Ի՞նչպէս կը պատահի, որ Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահը, գլխաւոր Թեկնածուն Աթոռին, ինքզինք ազատ կը զգայ եւ չի վախնար իր ստորագրութեան տակ այդ վատութիւնը գործելէ։

Դաւաճաններ, մատնիչներ, վատեր կրնան ամէն ազգի մէջ գոյութիւն ունենալ, բայց այդ ոճիրը երբ կը գործուի բարձրագոյն դիրք գրաւած անձի մը կողմէ, կը նշանակէ այդ կառոյցը, կազմակերպութիւնը սկսած է քայքայուիլ, նեխիլ։

Բիչ մը եւս երթանք հասկնալու համար Հայկական Երուսաղէմի տխուր կացութիւնը։

Այսօրուան նեղ վիճակով ալ, Երուսաղէմի նման հարուստ վանք մենք չունինք։ Էջմիածնի բոլոր կալուածները գրաւուած են Խորհրդային Իշխանութեան կողմէ, իսկ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը Անթիլիաս գալէ ետքն է, որ սկսաւ կազմակերպուիլ։

Ով որ այցելած է Երուսաղէմ, տեսած է այն ընդարձակ տարածութիւնները, շէնքերը, պատմական վայրերը, թանկարժէք յիշատակարանները, որոնք հայկական սեփականութիւն են. ի տես այդ ամէնուն՝ մարդ կը լեցուի ազգային հպարտութեամբ։

Դեռ առաջին համաշխարհային պատերազմէն առաջ, երբ Երուսաղէմի Հայոց վանքը ենթակայ էր Պոլսոյ Ազգ. Երեսփ. Ժողովին, այս վերջինը պատուիրակներ նշանակեց մատակարարութեան շուրջ յայտնուած դժգոհութիւնները քննելու եւ կարգադրութիւններ ընելու համար։

Հինէն ի վեր Երուսաղէմի միաբանութիւնը զբաղեցուցած է ազգը։ «Յուսաբեր»ի մէջ քանի մը տարի առաջ հրատարակուեցաւ Գուշակեան Պատրիարքի օրով հոն հրաւիրուած Ոսկան ալէյ Մարտիկեանի պատրաստած տեղեկագիրը, ուր կը մատնանշուէր հակակշռի անհրաժեշտութիւնը։

Ցաւալի պարագան այն է, որ Պաղեստինի բրիտանական գրաւման շրջանին, միաբանութիւնը յաջողեցաւ վաւերացնել տալ կանոնագրութիւն մը, ըստ որուն Երուսաղէմի Պատրիարքի ընտրութեան մէջ միայն միաբանութեան անդամները ձայն ունին։ Այլ խօսքով՝ հայ ազգին պատկանող բարոյական ու նիւթական այդ մեծ հարստութեան տէրը կը դառնային խումբ մը եկեղեցականներ։

1943-1944ին վանքի միաբաններուն մէջ ծայր տուած դժգոհութիւնը, ըմբոստութիւնը մոռցուած չէ։ Կիւրեղ Պատրիարք եւ լուսարարապետ Եղիշէ Տէրտէրեան յաջողեցան միաբանութենէն հեռացնել բողոքող միաբանները եւ տէր դառնալ վանքին։

Երուսաղէմի այսօրուան անցուդարձերը, տխուր վիճակը լաւապէս ըմբռնելու համար կ'արժէ մամուլի մէջ նոյնութեամբ հրատարակել Ա. Արմէնեանի (Ա. Ալպօյաճեան) 1945ին Գահիրէ տպագրած «Յաւիտենական Երուսաղէմ — Երուսաղէմի նոր տագնապը, անոր պատճառները ու դարմանը» 109 էջնոց գրքոյկը։

Այդ գրքին մէջ յիշատակութիւն կայ «տեսուչ վարդապետին, որ կը թուէր դպրոցէն աւելի կարեւոր զբաղումներ հայթայթած ըլլալ իրեն, Մեղրամոմէ կամ միսէ ... Մաղթաղինէններու հետ ժամանցներ ունենալով, եւ յաճախ կը բացակայէր դպրոցէն» (էջ 38)։ Յիշատակութիւն կայ նաեւ այն մասին, թէ ինչ ապօրէն պայմաններու մէջ լուսարարապետ կ'ընտրուի Եղիշէ Տէրտէրեան. «Իսկ պառակտումի հետեւանօք եթէ կարգաթողութիւններ պատահած չըլլային եւ սարկաւագները՝ օրէնքին մէկ խեղաթիւրումով ընդհ. ժողովէն հեռու պահուած չըլլային, Եղիշէ վրդ. Տէրտէրեան «խորտակուած գիշերներ»էն յետոյ «խորտակուած ցերեկները» երգելու պիտի պատրաստուէր» (էջ 101)։

Փութանք ըսելու, թէ տասը տարի ետք Եղիշէ Տէրտէրեանի գիշեր ու ցերեկները խորտակուելու վրայ են։ Ան իջնեց տիրաբար՝ ամբողջ ազգին եւ բոլոր կուսակցութիւններուն քթին խնդալով ...։

Բարեբախտաբար թէ դժբախտաբար, Երուսաղէմի վէճերուն եւ դայթակղութիւններուն ոչ մէկ հայ կուսակցութիւն մասնակցութիւն ունի։ Դատապարտութեան խօսք կարելի է ըսել միայն պահուած լռութեան համար, մանաւանդ երբ պատահած դէպքին համար քարերն անգամ կ'աղաղակեն ...։

Երբ կ'ըսենք հայ կուսակցութիւններ, ասոնց մէջ նկատի չունինք Խորհրդային Իշխանութիւնը, որուն լիազօր ներկայացուցիչ պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, 1944ին Երուսաղէմ այցելելով, իր ձեռքը դրաւ Տէրտէրեանի վրայ, զայն բարձրացնելով մինչեւ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան Տեղակալի պաշտօնին։ Արտասահմանի մէջ անոր տրուեցաւ բանագնացի պաշտօն, բազմեցաւ Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովի դիւանին մէջ։

Երուսաղէմի տխուր վիճակը որպէս զի վերջ գտնէ, իրաւական գետնի վրայ դժբախտաբար միայն միաբանութիւնը կրնայ փրկարար դեր կատարել։

Ոչինչ պէտք է սպասել Էջմիածինէն, ոչ ալ թոյլ պէտք է տալ, որ ան միջամտէ, քանի որ պատահածներուն բարոյական պատասխանատուն է ան։

Արտասահմանի ազատ ու անկաշկանդ մամուլը պիտի լուսաբանէ հարցերը, պիտի պատրաստէ հանրային կարծիք մը, զոր չի կրնար անտեսել միաբանութիւնը։ Ի վերջոյ Երուսաղէմ չարունակ կը դիմէ ազգին նիւթական օգնութեան, ուստի պարտաւոր է բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն ընել։

Եւ երեւակայել, որ դեռ քանի մը ամիս առաջ, Վազգէն Կաթողիկոս, Գարեգին Պատրիարք եւ Եղիշէ արքեպիսկոպոս «Եպիսկոպոսական Ժողով» մը գումարելով ուզեցին Հայ. Եկեղեցին օժտել նոր կանոնագրութեամբ մը, որպէս զի աշխարհական տարրը վարչական, մատակարարական հարցերու մէջ գերակշիռ ձայն չունենայ եւ ամէն ինչ տնօրինեն մեր եպիսկոպոսներն ու արքեպիսկոպոսները ...։

Էջմիածին, իբրեւ իր կալուածը, Եղիշէ արք.ի յանձնած էր Երուսաղէմի փառաւոր եւ մեծարժէք վանքը։ Նոյն մտեցումով կ'ուզէր, որ Անթիլիասի Աթոռին վրայ բազմէր Խադ կամ Դերենիկ եպիսկոպոս մը, որոնց միջոցով օտար պետութիւն մը իր ազդեցութիւնը պիտի գործէր մեր ներքին կեանքին վրայ։

Կղերապետութեան ջատագովը օտարն է եւ ոչ թէ Հայ. Եկեղեցին, որուն աւանդութիւններուն, ոգիին ու կանոնագրութիւններուն անհարազատ է այդ սիստեմը։

Կղերապետութեան տխուր պատկերը կը տեսնենք Երուսաղէմի մէջ, ուր աշխարհական տարրը ոչ ձայն ունի եւ ոչ ալ մասնակցութիւն։

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՅԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 Հոկտ. (յապաղած).— Անգամ մը եւս լարեցինք մեր ուժերը՝ վերակոչելու համար անթառամ յիշատակն այն անձուրաց տղոց որոնք իրենց ետին թողուցին՝ քաջութեան համեստ էջ մը մեր նորագոյն պատմութեան համար։ Արարատ անսասան վկան է ատոր։ Արարան՝ որուն կողերն ու բարձունքը դեռ «վրէժ» կ'արձագանգեն։ Արարան՝ սրբազան լեռը որ, կսկիծն ու փառքը գրկած, կը նայի հեռաւոր անապատներուն ուր՝ անշիրիմ ննջեցին Հայու անմեղ, բիւրաւոր զաւակներ։ Արարան՝ Արարատի օտար ձագուկը որ արի արանց արիւն ծծեց ու հայացաւ ...։

«Արարա» եւ Հայկ. Լեգէոնի Կիլիկեան մարտնչումները կը կազմեն՝ Ազգ. ընդհ. հերոսապատումին մէկ արիւնագանգ մասնիկը որուն առջեւ յարգանքով խոնարհեցան ոչ միայն Ֆրանսայի արժանաւոր զաւակները — ինչպէս Փիէռ Քիյեաները, Անաթոլ Ֆրանսները, Պընուա տ'Ազին, Ռոմէօն եւ Աղաննները — այլեւ՝ բրիտանացի զօրավար, խրոխտ Ալէնպին որ հեռագրով պանծացուց Ռազմիկին քաջութեան գործը։

Կան որ կը մեղադրեն թէ կառչած ենք մեր անցեալ փառքերուն եւ երազներ կը հիւսենք անոնցմով։

Այո՛ որովհետեւ անոնք դարձած են ներշնչման աղբիւր, լուսաւորութեան ջահ որ լուսաւորեն մեր կորելիք ճանապարհը, ապագան ...։ Բոլոր ազգերն ալ կ'ոգեւորուին եւ կը վերանորոգուին իրենց անցեալ փառքերով։ Երբ պապակած ենք ու կ'ըմպենք զովարար ջուրը, կ'օրհնենք իր ակը ...։

... «Արարայի ճակատամարտին 38րդ տարելիցն էր որ արժանաւորապէս տօնուեցաւ Հոկտեմբեր 7ին, կիրակի, ամբողջ օրը։ Հանդիսութիւնը կատարուեցաւ երեք գլխաւոր բաժիններով. հոգեհանգստեան պատարագ, փրանքեւհայ եղբայրութեան արտայայտութիւն եւ կոչունք։

Փրատոյի եկեղեցին լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ։ Սրտառուչ էր պատարագի արարողութիւնը։ Ամէն ժամուոր կը փորձէր բանալ իր սրտին ծալքերը, ոգեկոչելու համար քաղցր յիշատակն իր սիրելի մեռելներուն։ Դպրաց Դասը, վերնատան խորէն, յոյզ ու տենդ կը հաղորդէր աղօթող հոգիներուն։ Սրբազան է պահը երբ կեանքն ու մահը տենդագին հաղորդում մը կ'ունենան ...։— Դասին մէջ պատուոյ տեղ գրաւած են մեր բարձրաստիճան հիւրերը։ — Շարքով կեցած էին նաեւ արիներն ու արենոյշները, ինչպէս ամէն տարելիցի, լուռ ու յարգալից։

Յաւարտ պատարագի, երկսեռ բազմութիւնը կ'անցնի եկեղեցիին բակը՝ հետեւելու համար պաշտօնական հանդիսութեան։ Ահա մեր բարձրաստիճան հիւրերն իրենց անուններով — Պ. Թոմփիեթ, փոխանորդ՝ քաղաքապետ Պ. Կասթոն Տէֆէռի, Պ. Պերկաս — երեսփոխան եւ նախկին նախարար։ Փարիզէն յատկապէս եկած էին դուքս եւ դքսուհին տը Ֆոռէստա (դուստրը՝ հայասէր հրամ. Պընուա տ'Ազիի)։ Գնդ. Լիքնառ՝ ներկայացուցիչ 9րդ շրջանի հրամանատարութեան, Ծովակալ Պոլիքօ, ծովային հրամանատար որ բազմաթիւ Հայեր ազատած է Իզմիրի աղէտին։ Գնդ. Զիւքարէլ՝ ընդհանուր ներկայացուցիչ դիմահարներու միութեան (Կէօլ Քասէ)։ Թիւռք՝ նախագահ նախկին կամաւորներու։ Հարիւրապետ Թէքէտար՝ նախկին սպայ Հայկ. Լեգէոնի եւայլն։

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Կամ. եւ Զին. Բարեկ. Միութեան սիրելի նախագահը, Պ. Շ. Տ. Թէքէեան, բանալով հանդէսը, հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել՝ երկու համ-պա-

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԱԼԻԽԱՆՈՎԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

Դրօն գրեթէ մէկ տարի անցկացրեց լեռնային Նախիջեւանում եւ Զանգեզուրում, Քեռու հետ, իբրեւ առանձին մարտական խմբի ղեկավար։ Նակաշիձէյի խիզախ ահաբեկումը նրան արդէն ապահովել էր անվախ, յանդուգն եւ քաջ հայդուկի համբաւ։ Հայկական ինքնապաշտպանութիւնը Թաթարների դէմ փաստեց, որ նա միաժամանակ եւ հմուտ կազմակերպիչ էր եւ տաղանդաւոր խմբավար ու ռազմագէտ։

Բայց եւ այնպէս Դրոյի հոգին խաղաղ չէր Հայոց լեռներում։ 1905 թուականի երկրորդ կէսից սկսած մանաւանդ, Ռուսաստանը իր ամբողջ տարածութեան վրայ դարձել էր ալեկոծ ովկիանոս՝ յեղափոխական փոթորիկներով։ Ռուս բանակի պարտութիւնը հեռաւոր Արեւելքում, Ճափոնի կողմից երեւան էին բերել ցարական վարչաձեւի բոլոր փտած կողմերը։ Ժողովրդական զանգուածները, յեղափոխական կուսակցութիւնների ղեկավարութեամբ, գլուխ էին բարձրացրել ատելի միապետութեան դէմ։ Ոստիկանութիւնը անզօր էր զսպելու յեղափոխական պոռթկումները։ Կառավարական խստութիւններին ժողովուրդը պատասխանում էր գործադուլներով, գիւղացիական խռովութիւններով, ահաբեկումներով։

Յեղափոխական խուլ մրրիկների արձագանգները ներքին Ռուսաստանից հասնում էին եւ Զանգեզուրի ընկերներին։ Դրոյի զինակից ընկերները, Մարտիրոսը, Համոն, Զանփոլադեանը, Զոփուրը, Քիւրդը եւ ուրիշներ, մահացու սարսափ էին ձգել ռուս կառավարութեան գործակալների վրայ, իսկ Դրօն, իր մտածելով, զուր ժամանակ էր վատնում Զանգեզուր-Նախիջեւանում թաթար մութ ամբոխի դէմ կռուելով։ Նա երազում էր նետուել ռուսական յեղափոխութեան փոթորիկների մէջ՝ շարունակելու համար Սազանով ու Կալիայեւ անվեհեր ահաբեկիչների գործը. նա կրկին ու կրկին ջանաց համոզել Նիկոլ Դումանին, որ իրեն յետ կանչէ եւ մարտական ձեռնարկների մէջ դնէ կառավարութեան դէմ։ Նիկոլ Դումանը մնաց անդրդուելի, մինչեւ որ հայ-թաթարական պատերազմը փաստօրէն վերջ գտաւ վարչաձեւի փոփոխութեամբ, Հոկտ. 17ի հրովարտակից յետոյ՝ ռուսական Սահմանադրութեան հռչակումով։

Հայ-թաթարական պատերազմից Հայերը հոգեբանօրէն դուրս եկան յաղթական, թէեւ երկու կողմերն էլ մարդկային ու նիւթական ծանր կորուստներ ունեցան, որոնց պատասխանատուութիւնը ձգուեց արդէն իսկ ծունկի եկած ցարական վարչաձեւի վրայ։ Սկսուեց հայդուկների զօրացրումը, եւ Դրօն էլ, յաղթական, վերադարձաւ «խաղաղ գործունէութեան»։ Կարճ հանգստից յետոյ, Դիլիջանի ամարանոցում մարտական ընկերների հետ նա անցնում է Բագու, ուր նոր գործի է դրւում Ոսկանապատի Կեդր. Կոմիտէի կողմից, այս անգամ իր մտերիմ ընկերոջ՝ Մարտիրոս Չարուխչեանի հետ։

Մարտիրոսն էլ՝ Դրոյի խմբից, բիւրեղ հոգու եւ կրանիտեայ կամքի տէր դաշնակցական հայդուկ, անբաժան ընկերը Դրոյի, գտնւում էր Ոսկանապատի Կեդր. Կոմիտէի տրամադրութեան տակ, որպէս գաղափարական քաջ յեղափոխական եւ ահաբեկիչ ցարական գործակալների եւ հայ դաւաճանների ու մատնիչների սարսափը։ Դրօն եկաւ միանալու նրան։

Այդ օրերին, մանաւորապէս վրաց հասարակութեան մէջ, մեծ դրդում կար ռուս բանակի զօրավար նախիջեւանցի Թաթար Ալիխանով Աւարսկու դէմ։ Այս հրէշին յանձնուած էր Վրաստանի Գուրիայի շրջանի զսպումը։ Դաժան միջոցներով եւ բազմաթիւ զոհեր խլելով՝ Ալիխանովը արեան մէջ էր խեղդել Գուրիայի վրացի գիւղացիութիւնը։ Նա մեղսակից էր եւ Նախիջեւանի Թաթարների հակահայ յարձակումների կազմակերպութեան։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան որոշումով, զօրավար Ալիխանով Աւարսկին եւս շան սատակ պիտի լինէր, բայց վրաց յեղափոխականների դիմումի վրայ յետաձգուել էր որոշման գործադրութիւնը։ Վրացիները ուզում էին սեփական ձեռքով պատժել իրենց թշնամուն։ Սակայն ամիսներ անցան, վրացիները մի քանի անյաջող փորձեր կատարեցին, բայց չկարողացան սպանել Ալիխանովը։ Դաշնակցութիւնը ստիպուած եղաւ իր վրայ առնել ահաբեկումը վրացական Գուրիայի չար ոգուն։ «Այդ պատիւը վիճակուեց մեզ՝ Մարտիրոսին եւ ինձ», պատմում էր Դրօն։ Թոյլ տուէք ուրեմն դէպքի պատմութիւնն էլ Դրոյի խօսքերով առաջ բերել, նրա բերանից մի քանի անգամ լսած լինելով Ալիխանովի մահապատժին պատմութիւնը.—

«Աբրահամը եւ Գրիգոր Աղաջանեանը կանչեցին ինձ եւ Կեդր. Կոմիտէի անունից յայտնեցին. «Ժամանակը եկել է Ալիխանովի արեւը մարելու։

(Շար -1)

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

տերազմներու զոհերուն յիշատակը: Այս միջոցին, յարգանքի եւ դրօշի բարձրացման փող հնչեցուց զինուորական նուագախումբը:

Խօսք Պ. Թէքէեանի.— «Յիշատակի արարողութիւնը մեզի համար սուրբ ու պաշտելի է, ինչպէս նաեւ յուզիչ՝ իր պարզութեան մէջ: Մենք կռուեցանք Ֆրանսայի դրօշին տակ եւ իր կողքին կը մնանք հաւատարմօրէն: Հայը, իբրեւ ամէնէն առաջաւոր տարրը Արեւելքի մէջ, ցոյց տուած է իր խոր համակրանքն ու աջակցութիւնը Ֆրանսայի որուն հետ իր ունեցած պատմական կապը ծանօթ է ամէնուն: Հայերը կը բաղձան որ Ֆրանսան վերագտնէ իր երբեմնի մեծութիւնը՝ իբրեւ քաղաքակրթութեան գլխաւոր յառաջապահներէն մէկը: Վստահ ենք որ պիտի անցնին այս դժուարին օրերը զոր կ'ապրի Ֆրանսան»:

Յաջորդաբար խօսք առին մեր հիւրերը.

Պ. Նոռմաճ (նահանգապետին ներկայացուցիչը).— «Եկած եմ, յանուն նահանգապետին, սրտագին ողջոյններս բերելու հայ համայնքին: Մենք խոր համակրանքով կը հետեւինք հաւատարմութեան եւ սիրոյ այն ջերմագին զգացումներուն զորս ռազմիկները ցոյց տուին հանդէպ Ֆրանսայի՝ երկու պատերազմներուն եւս: Հայերու շինարար եւ ստեղծագործ ոգին չէ վրիպած մեր մասնաւոր ուշադրութենէն:

Պ. Պէրկաս.— Ողջոյններս կը բերեմ ձեզի՝ իբրեւ զէնքի ընկեր, նախկին ռազմիկներուն: Ձեր հաւատարմութիւնը յատկանշական բառ մըն է որ սիրտ կը յուզէ՝ մասնաւորապէս այս դժուարին ժամերուն մէջ ուր կը գտնուի Ֆրանսան: Ես հպարտ ու երջանիկ եմ յայտնելու, յանուն բոլոր ռազմիկներուն, մեր սէրն ու գորովանքը՝ հայ ռազմիկներուն:

Հանդէսը փակելէ առաջ, Պ. Շ. Տ. Թէքէեան ոգեկոչեց՝ Հրամ. Պոնուա տ'Աղիի յիշատակն ու շնորհակալութիւն յայտնեց հիւրերուն եւ հասարակութեան: Այս առթիւ, ողջունեց Լիոնի ռազմիկները որ եկած էին յարգելու փառատօնը, միասին բերելով այն դրօշը զոր պարզած էին անցեալ տարի՝ քաղաք. Պ. Էտ. Էռիոյի ներկայութեան: Ու վերջացուց հետեւեալ խօսքով.— «Մինչեւ կեանքիս վերջը պիտի մնամ ձեզի հետ ու պիտի ծառայեմ ձեզի ինչպէս ծառայեցիք դուք եւ արժանի եղաք ամէն գովասանքի»:

Ժամը մէկին, մօտաւորապէս հարիւր յիսուն կոչնականներ ուղղուեցան դէպի «Շաթօ Տէ Ֆլէօռ» ուր եկած էին նաեւ ֆրանսական մամուլի թղթակիցներ:— Կոչունքն սկսաւ՝ Հմայեակ քահանայի աղօթքով: Պ. Շ. Տ. Թէքէեան խօսք տըւաւ հիւրերուն:

Պ. Թոռմփեր.— «Մեր բոլոր յարաբերութիւններուն ընթացքին, առիթ ունեցանք հաստատելու թէ Հայերը քաջ ու աշխատասէր ազգի մը զաւակներն են: Գրեթէ կրնանք ըսել թէ՝ մեզի համար հայ գաղութ չկայ, այլ կայ՝ ֆրանսական քաղաքացիներու համայնք: «Նախկին Ռազմիկ»ի տիտղոսն անգամ յարգանք կը ներշնչէ մեզի: Մենք ականատես եղանք քաջագործութեանը հայ զինուորին որ կռուեցաւ մեր կողքին: Սերտ կապերով կապուեցանք ու հիմա կը կազմէք՝ Ֆրանսական քաղաքացիներու համայնք մը»:

Պ. Պէրկաս.— Շնորհակալ եմ Պ. Թէքէեանի ազնիւ խօսքերուն համար, քիչ մը ինքզինքս կը նկատեմ ձեր ընտանիքէն, այս զգացումը մէջս անկեղծօրէն կ'ապրի ու, իբրեւ երեսփոխան, պարտիմ պաշտպանել ձեր իրաւունքները: Մենք գիտենք թէ դուք Ֆրանսան կը նկատէք ձեր երկրորդ հայրենիքը:

Ծովակալ Պովիէօ.— Հակառակ տկարութեանս, պատասխանեցի ձեր հրաւէրին: Երրորդ անգամն է որ ներկայ կըլլամ այս Յիշատակի հանդիսութեանց: Այս առտուան եկեղեցական արարողութիւնները յուզեցին զիս, ինչպէս նաեւ՝ յարգանքի պահն ու դրօշի բարձրացումը: Ձեր հաւատարմութիւնը նմանապէս իմ մէջ կը յարուցանէ ջերմ զգացումներ: Իզմիր 1922ին, ուզեցինք ազատել՝ եկեղեցին մէջ փակուած բազմաթիւ հայութիւնը ամբոխին ճիրաններէն, բայց, աւաղ մէկ մասը միայն կրցանք փրկել: Վստահ ենք որ դուք ցմահ հաւատարիմ պիտի մնաք Ֆրանսայի:

Ֆր. Ռազմիկներու ներկայացուցիչը.— Ռազմիկներուս եղբայրական ողջոյնները կը բերեմ ձեզի: Եթէ ամէնքն ալ ծառայած ըլլային մեր սիրելի Ֆրանսայի՝ այնպէս ինչպէս դուք ծառայեցիք, թերեւս Ֆրանսան եղած պիտի ըլլար աշխարհի ամէնէն զմայլելի երկիրներէն մէկը ...:

Պ. Կ. Փօլատեան փառաբանեց Ֆրանսան ու իր մշակոյթը:

Պ. Յ. Աղայեան հրաւիրեց հայ համայնքը՝ յարգանքով շրջապատել պարտաճանաչ հայ ռազմիկը որ լիուլի կատարեց իր պարտքը ազգին հանդէպ, իր արիւնը թափեց եւ կեանքը տուաւ ...:

Ջերմ ընդունելութիւն գտաւ նաեւ՝ Նոր Սերունդէն Պ. Մ. Տէր Մեսրոպեանի ազգասիրական արտայայտութիւնը: Կոչնականները սիրով ունկնդրեցին՝ Հմայեակ Հօր «Կռունկն» ու «Կիլիկիա»ն:

Յայտնութիւն մը եղաւ Պ. Ս. Թէրզեան որ քաղցրօրէն երգեց «Խաչատուր Աբովեան»ը:

Յանուն Կեդր. վարչութեան, ջերմագին շնորհակալութիւն կը յայտնենք բոլոր անոնց որ դրամական եւ զանազան առարկաներու նուիրատուութեամբ դիւրացուցին մեր օգնութեան գործը: Սրտագին շնորհակալութիւն նաեւ մեր Միութեան բարեկամներուն որ հանդէսին բերին իրենց բարոյական աջակցութիւնը:

Հարկ է որ «Արարատ»ի կողքին ունենանք նաեւ «Արի արանց օր» մը այն անմահներուն համար որ կերտեցին մեր Ազգ. Հերոսապատումը ...:

Փառք բոլոր «Արարատ»ներուն:

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ տօնին առթիւ Պոլսոյ Ս. Խաչ դպրեվանքին հիմնարկութեան 4րդ տարեդարձը տօնուեցաւ հանդիսաւորապէս եւ մատաղի օրհնութեամբ: Պատարագէն վերջ մասնաւոր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Արմաշի դպրեվանքին վախճանեալ վանահայրերու յիշատակին, նախագահութեամբ Գարեգին պատրիարքի որ հոգւոց մը արտասանեց հանգուցեալ Շահան Պէրպէրեանի յիշատակին: Հոկտ. 14ին, կիրակի, պատարագիչը Պատրիարքըն էր: Երգեցողութիւնները կատարուեցան բազմաձայն, Սկիւտարի միացեալ երգչախումբին կողմէ: Աւելի քան երկու հազար կտոր մատաղ բաժնուեցաւ հաւատացեալներուն: Պատարագէն վերջ հանդէս մը սարքուեցաւ Դպրեվանքի Կիւլպէնկեան սրահին մէջ եւ ճառեր խօսուեցան, արտասանութիւններ եղան դպրեվանքի աշակերտներու կողմէ:

Դպրեվանքի վերատեսուչը, Գարեգին Ծ. վրդ. Գազանճեան վիճակագրական տեղեկութիւններ տալով ըսաւ.— Անցեալ շրջանին ունէինք 64 աշակերտներ, միջնակարգ երեք դասարաններով եւ 13 որակեալ ուսուցիչներով: Այս շրջանին համար դասարանները բարձրացած են չորսի, աշակերտներու թիւը 84ի, իսկ որակեալ ուսուցիչներու թիւը 16ի:

Փակման խօսքը արտասանեց Գարեգին պատրիարք, աւետելով թէ խնամակալութեան Բ. ատենապետ Պ. Յովհ. Նորատունկեան մէկ միլիոն արժէքով տունը կտակած է դպրեվանքին: Նուիրատուն խորապէս յուզուած էր երախտագիտութեան ցոյցերէն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ առաջնորդ Խորէն եպիսկ. մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած է Տիրան արք.ի հետ, որ Պէյրութ կը գտնուէր, Յորդանանէն վտարուելէ ի վեր:

ՀԱՅԵՐԸ ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՄԷՋ.— Նոր ստացանք «Ձայն» անունով մեքենագիր ամսաթերթ մը (Սեպտ.) որ կը հրատարակուի Մելպուրնի մէջ (Աւստրալիա), խմբագրութեամբ Ռ. Բարսեղեանի: Թերթը «Յառաջ»ի կէս էջին ծաւալն ունի, չորս էջ: Քանի մը լուրեր — Պ. Նուպար Շալճեան հարիւր ոսկի նուիրած է եկեղեցւոյ շինութեան համար: — Պ. Սեդրակ Ղազարեանի աջակցութեամբ հայերէնի դասընթացք մը բացուած է: Ձեռնարկը գնահատողներուն մէջ կը գտնուի համալսարանի դասախօս Պ. Ն. Գարակէօզեան: — Առաջնորդ, Ասողիկ Ծ. Վ. Երուսաղէմ վերադարձած է, մասնակցելու համար Միաբանական ժողովին:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Րաֆֆի Պետրոսեանի նուագահանդէսը (16 հոկտեմբեր) փայլուն յաջողութիւն մը ունեցաւ եւ ջերմապէս գնահատուեցաւ, հոկտեմբեր 18ին հրաւիրուած էր մասնակցելու Ճէմալ Րէշիտի ղեկավարութեամբ տրուելիք նուագահանդէսին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ Նիւ Եորք հասած են 60–80 հայրենակիցներ: Այս առթիւ Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւնը երեկոյթ մը սարքած է, ծանօթացնելու համար զանոնք հին գաղութի անդամներուն: Խօսած են տիկին Զ. Սերոբեան, ընկերներ Յ. Խաչմանեան, Վ. Ահարոնեան, Ս. Փափազեան, Լ. Քէշիշեան, Հ. Սիմոնեան եւ Մ. Քէօլէեան: Հաւաքոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

★

ԼԻՈՆ.— Ծանօթ թատերագիր – դերասան Պ. Գրիգոր Վահան, որ ամիսէ մը ի վեր մեր շրջանը կը գտնուէր, տուաւ շարք մը թատերական ներկայացումներ Վալանս եւ Տէսին, իսկ Հոկտեմբեր 15ին ալ Լիոն, «Փուայէ Իմաքիւլէ»ի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին:

Ի պատիւ գաղութին, պէտք է ըսել թէ՝ հակառակ անձրեւոտ օդին եւ երկուշաբթի իրիկուն ըլլալուն, սրահը գրեթէ լեցուն էր:

Ա. արարին ներկայացուեցաւ «Լուսաւորչի կանթեղը», գաղթահայ մշակութային կեանքէ պատկեր մը, հեղինակ Պ. Գ. Վահան, յետոյ «Օրհնուած Արհեստը», Մոլիէրի ծանօթ կատակերգութեան հայերէն վերածումը, երեք արար թարգմանութեամբ Գ. Վահանի:

Դերակատարները, Տէսինի հոգաբարձութեան պատրաստած ուժերէն էին: Քանիցս առիթը ունեցած ենք ջերմապէս գնահատել իրենց կարողութիւնները, այս անգամ ալ ցոյց տուին յաջող խաղարկութիւն եւ արժանի են շնորհաւորութեան, քանի որ սիրայօժար յանձն կ'առնեն ամէն զոհողութիւն հայ բեմին համար եւ կը ջանան տալ իրենց լաւագոյնը:

Ցաւիչ էր տեսնել «Լուսաւորչի կանթեղ»ին մէջ կրթական մշակներու թշուառ վիճակը, սակայն հակառակ ատոր, անձնուիրութեան եւ զոհաբերութեան ոգին մարմնացնող երկու նուիրեալներ, Տիկին Աշխէն Պօյաճեան եւ Պ. Գ. Վահան, հայերէն կը սորվեցնեն նոր սերունդին: Ահա, բեմին վրայ է անոնց մէկ ներկայացուցիչը, փոքրիկ Մարգրիտ, լոյսի աշտանակը ձեռքը, խորհրդանիշ [illegible] հանճարին եւ յաւիտենականութեան, որ կը պատգամէ.— «Կ'երդնում շրթնովս մանկական, որ իմ պարտքս է սրբական, ծառայելով իմ ցեղիս, մեռնիլ հոգւով հայկական»: Երանի թէ այս ուխտը կարենար կատարել իրապէս ամբողջ նորահաս սերունդը:

Պ. Գ. Վահան, համեստօրէն ըսաւ թէ ինք դերասան չէ, բայց «Օրհնուած արհեստը»ին մէջ կատարեալ Մանուկ – Մանկասար մը եղած էր, եւ մեզ կուշտ ու կուռ խնդացուց իր դեղձուկի միմոսութեամբ եւ փայտահար բժիշկի ճարտասանութեամբ:

Երկրորդ արարին, ընկեր Ս. Առաքելեան շնորհակալութիւն յայտնեց դերակատարներուն, Տիկ. Աշխէն Պօյաճեանին, Պ. Պ. Պերճ Պառաւեանի, Մարթէն Օփլազի, Սահակ Պասմաճեանի, Պօղոս Տէր Պօղոսեանի, Եղիա Պասմաճեանի, Պերճ Մարտիրոսեանի, Օր. Մառի Խոտանեանի եւ միշտ լուիկ - մնջիկ գործող յուշարար ընկեր Գուրգէն Պօյաճեանի, որոնք յոգնեցան ու աշխատանք տարին ներկայացման յաջողութեան համար: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ բոլոր ներկաներուն, որոնք եկան ու քաջալերեցին հայկ. բեմը:

Կ'իմանամ թէ Պ. Գ. Վահան կը մտածէ յառաջիկային փարիզահայ դերասանական խումբով մը հանդիպիլ Լիոն, Վալանս, Մարսէյլ եւ տալ կարգ մը ներկայացումներ: Յաջողութիւն: Յ. Հ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (177)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Բացի դրանցից, Զարեհաւանի ցաւալի արիւնհեղութիւնից յետոյ, ուր Շապուհը ցոյց տուեց իւր գազանային կատարեալ վայրագութիւնը, — մեր գերիներից դեռ ստուար բազմութիւն գտնւում է թշնամու ձեռքում: Մեզ համար չի հանգստութիւնը, քանի դեռ կը մնայ այն անպատուութեան մուրը, որ քսեց Շապուհը մեր նախարարների երեսին, նրանց կանանց եւ օրիորդներին մերկանդամ կանգնեցնելով իւր բանակի առջեւ... Դառն է, սաստիկ դառն ինձ՝ մի ըստ միոջէ յիշել, թէ որքան անթիւ են մեր տառապանքները, եւ որքան անբժշկելի են մեր վէրքերը: Ես իմ յոյսը դրել եմ Աստուծոյ օգնութեան եւ ձեր հայրենասիրութեան վրայ, ով քաջեր, եւ աներկբայ եմ, որ դուք այսուհետեւ աւելի մեծ եռանդով կ'ապացուցանէք, որ արժանի էք ձեր կոչմանը ...

Նրա քաղցր եւ ազդու ձայնը, որ մետաղի հնչիւններով արձագանգ էր տարածում ընդարձակ սրահի մէջ, նրա ոգելից խօսքերը, որ կրակի նման հեղւում էին բոցավառ շրթունքներից, խորին տպաւորութիւն գործեցին բոլոր հանդիսականների վրայ, որոնք կրկին եւ կրկին գլուխ խոնարհեցին, արտայայտելով իրանց անձնանուիրութեան անկեղծ հաւաստիքը:

Յետոյ խօսեց եպիսկոպոսը.

— Հայրենիքը վտանգի մէջ է, այո, բայց աւելի մեծ վտանգի մէջ է եկեղեցին: Պարսկական պղծութիւնը արդէն մուտք է գործել մեր տաճարներում: Մեր սուրբ սեղանների վրայ վառվում է որմզդական կրակը: Մոգերով ու մոգպետներով լցուած են մեր վանքերը: Միանձնուհիք հալածւում են, իսկ միանձանց բռնադատում են պաշտօն տանել կրակին: Մեր նախարարներից ոմանք, Պարսից արքային աւելի հաճոյանալու համար, իրանց տներում ատրուշաններ են կառուցել: Մեր բազմաչարչար Լուսաւորիչ հօր դառն աշխատանքներով հիմնած եկեղեցին այժմ կործանուելու մօտ է: Պարսիկը շատ անգամ յաղթել է մեզ, եւ շատ անգամ յաղթուել էր մեզանից: Մեր երկիրը միշտ ողողուած է եղել անընդհատ պատերազմների արիւնով: Բայց անցել են կռուի ու կոտորածի տխուր օրերը, եւ արեան հետքերի վրայ՝ կրկին ծաղկել է ժողովրդի կեանքը եւ նրա բարօրութիւնը: Իսկ այժմ սպանւում է եկեղեցին, սպանւում է կրօնը, եւ իւր հետ դէպի յաւիտենական մահ է տանում ամբողջ ժողովրդին: Օրհասը մօտ է, եւ այդ օրհասից փրկութիւն չկայ: Դա մի մահ է, որ յարութիւն չունի: Դա ազգի մահն է: Դա հայութեան մահն է: Որքան ազգեր, որքան ազինք անյագ վիշապի նման, կլանեց Զրադաշտի սոսկալի դենը: Որքան սրբութիւններ այրուեցան նրա վառած կրակի անշէջ բոցերի մէջ: Պէտք է մարել այդ կրակը, որ արդէն սկսել է բորբոքուիլ մեր աշխարհում: Պէտք է մարել այդ հուրն ու բոցը, որ պիտի լափէ մեր սրբութիւնները: Այո, պէտք է մարել նրան, որ վերստին կեանք ստանայ մեր եկեղեցին, որի մէջն է կայանում եւ մեր ազգի ու պետութեան կեանքը:

— Թող օրհնեալ լինի Աստուծոյ կամքը, թող Տէրը ինք պահպանէ իւր սուրբ եկեղեցին, իսկ մենք նրա ուխտապահ զինուորները կը լինենք, միաձայն գոչեց ամբողջ աւագանին:

Թագուհին վեր կացաւ: Կրկին տիրեց լռութիւնը: Յուշիկ քայլերով մօտեցաւ նա երկար սեղանին, որի վրայ դրուած էին պարգեւարաշխութեան համար պատրաստուած իրեղէնները: Այնտեղից վեր առեց մի սուր եւ, առաջարկելով եպիսկոպոսին, ասաց.

— Սրբազան հայր, թշնամին սրով եւ արիւնով մտցրեց իւր պղծութիւնը մեր սուրբ տաճարներում, մենք նոյնպէս սրով եւ արիւնով պէտք է մաքրենք մեր տաճարները այդ պղծութիւնից: Ահա քեզ մի զէնք, եւ օրինակ տուր քո պաշտօնակիցներին, դրանով նախանձախնդիր լինել եկեղեցու փառքին:

Եպիսկոպոսը ընդունեց զէնքը:

Յետոյ թագուհին վեր առեց մի ոսկեհուռ վերարկու եւ, մօտենալով Մուշեղ Մամիկոնեանին, ասաց.

— Դու, Մուշեղ, այդ կռիւների մէջ ապացուցիր, որ քո արժանայիշատակ հօր հարազատ զաւակն ես, այն հօր, որ իւր կեանքը դրեց իւր հայրենիքի եւ իւր թագաւորի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ երեսփ. ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի, կատարեալ հանդարտութեամբ, ինչպէս կը հաղորդեն Ամմանէն: Թուէարկութեան մասնակցեցան հազարաւոր բնիկներ եւ Պաղեստինի տարագիրները: Մեծամասնութիւն շահեցան Արեւմուտքի հակառակորդները: Ընտրուած են երկու համայնավարներ ալ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը, գնդ. Կամալ Նասր հաւանեցաւ Ժընեւ երթալ, բանակցելու համար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետին հետ: Ժողովը պիտի գումարուի Հոկտեմբեր 29ին: Փարիզ եւ Լոնտոն դիտել կուտան թէ տակաւին ճշգրիտ առաջարկներ չեն ստացած Եգիպտոսէն:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ նոր նամակին պատասխանելով, Այզընհաուըր դիտել կուտայ,— «Ձեր նամակին առաքումը ճիշդ այն պահուն երբ ընտրական պայքար կը մղուի Ամերիկայի մէջ, կը կազմէ օտար ազգի մը միջամտութիւնը մեր ներքին գործերուն մէջ: Ձեր յայտարարութիւնները մեր արտաքին գործերու նախարարին հանդէպ՝ ոչ միայն անարդար են, այլեւ անձնապէս անհաճոյ եւ վիրաւորական կը նկատեմ: Բայց եւ այնպէս, պիտի չհրահանգեմ որ ձեր դեսպանատան վերադարձնեն ձեր նամակը, մանաւանդ որ տակաւին կը յուսամ թէ մեր միջեւ անձնական հաղորդակցութիւնները կրնան ծառայել խաղաղութեան դատին»:

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստները երկու Յոյներ սպաննեցին Նիկոսիոյ մէջ, երկու օրուան մէջ եօթնի բարձրացնելով «դաւաճաններու» թիւը:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը Թունուզ գնաց, քաղաքական խորհրդակցութիւններ կատարելու համար: Օրակարգին վրայ կան Ալժերիոյ խնդիրը եւ Հիւս. Ափրիկէի միութիւն մը կազմելու ծրագիրը:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ արձակուած առաջին զինուորները Փարիզ հասան, մեծ ուրախութիւն պատճառելով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Կիրակի օր աւելի քան 65.000 հոգի խուժած էին Քոլոմպի մարզադաշտը ներկայ ըլլալու համար Ֆրանսա – Խ. Միութիւն ֆութպոլի մրցումին: Առաջին կիսախաղին երկու խումբերը մնացին հաւասար 0 - 0: Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիները կրցան նշանակել երկու կէտ, Սովետները մէկ եւ խաղը վերջացաւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, Խ. Միութեան պարտութեամբ, երկուքի դէմ մէկ: Սովետական խումբը բերած էր հինգ փոխանորդներ, 11 խաղացողներէն զատ, որոնց մէջ էր Սիմոնեան, բայց ոեւէ փոփոխութիւն չկրեց խումբը եւ Հայը չմասնակցեցաւ խաղին:

ԿԱԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի Փարիզի մէջ: Արտադրիչները հազիւ 200.000 լիտր ղրկած էին երէկ, մինչդեռ Փարիզ ամէն օր պէտք ունի 1.200.000 լիտրի:

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ԿԸ ՎԻՐԱՒՈՐԷ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

ԱՄՈՒՍԻՆԸ ԱՆՋՆԱՍՊԱՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հայուհի մը, Պայծառ Քէչիչեան, որ սափրիչի խանութ մը ունէր Լիոնի Ռիշար Վիթօն փողոցին մէջ, ուրբաթ օր վեց գնդակ արձակեց իր հայրենակիցներէն Համբարձում Փափազեանի վրայ, վրէժ լուծելու համար: Իսկ շաբաթ իրիկուան դէմ դրացիներ խանութ մտնելով տեսան որ ամուսինը, Աւետիս Քէչիչեան, 52 տարեկան անձնասպան եղած է կախին ծորակը բանալով եւ անշուշտ նստած թիկնաթոռին վրայ:

Փափազեան շատ ծանր վէրքեր ստացած ըլլալով հանդերձ կրցած է կարգ մը յայտարարութիւններ ընել: Իսկ Տիկին Պայծառ հարցաքննութեան տակն բռած է.

— Մէկ տարիէ ի վեր յարմար ժամանակի մը կը սպասէի: Մէկ տարի առաջ օգտուելով իմ տկարութենէս, Փափազեան անպատուեց զիս այցելութեան մը ատեն: Որեւէ բան ըսած չէի ամուսնիս եւ մեր շրջապատին. սակայն պատիւս փրկելու համար ուխտած էի սպաննել զայն...

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Տիկին Քէչիչեան բոլոր գնդակները սպառելէ ետք, մուրճ մը առնելով փորձեր է Փափազեանի գլխուն զարնել, բայց մուրճը ձեռքէն ինկեր է, եւ միայն բռունցք մը զարկած է: Փափազեան խանութէն դուրս ելած ատեն կինը դիմացն ելեր է: Տիկին Պայծառ եւս տկար ըլլալով, հիւանդանոց փոխադրուած է, առաջին հարցաքննութենէն ետք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին,

SALLE DE LA MUTUALITE, 24 Rue St. Victor, Paris (5e), Métro: Maubert-Mutualité

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք կ'առնէ Ամերիկայէն նոր ժամանած ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ նախկին նախարար եւ ընկերվ. երեսփոխան

EDOUARD DEPREUX

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — Գեղարուեստական բաժին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ եւմասնաւոր նուագախումբ

Ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Դաշնակ՝ Պոլսոյ երաժշտանոցէն՝ Պ. Յարութիւն Քէնտէրեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ, Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մեներգ, արտասանութիւն — Մուտքը ազատ է

Իւրէն օթօքարը կը մեկնի Խրիմեան սրահին առջեւէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ: ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մեծ հանդիսաւորութեամբ

Սալօն տը լ'Ալհամպրա

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (Ամերիկայէն) եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 3ին:

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4ին:

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4, իրիկունը:

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, 27 Հոկտ., վարդապետին սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 27ին:

Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, յաջորդ օրը նոյնպէս:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ'Ալհամպրա, 340 Պուլ. Շավ:

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԵՃԻՔՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ճիվան Սարեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Սարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հմայեակ Սարեան եւ զաւակները, Պ. Յակոբ Սարեան, Սիմոն Սարեան, Տէր եւ Տիկին Սօվէօր Կիւկլիօթա եւ զաւակները, Տիկին Զարուհի Ճերմակեան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք վշտակից եղան իրենց սուգին, իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ զաւկին՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՍԱՐԵԱՆԻ

վաղահաս մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 16ին, Մարսէյլ, Սէն Ժերոմ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթ այս չորեքշաբթի, Քաֆէ Քառէ: Դասախօսը՝ Պ. Վահան Զէյթունցեան: Նիւթը.— «Հայերը՝ Օսմանեան Կայսրութեան նուաճեալ ժողովուրդներու կարգին մինչեւ 19րդ դար»:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին 10ր' թիւը (Հոկտեմբեր): Ճոխ բովանդակութեամբ, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա՝ 450 Ֆր., արտասահման 600: Հասցէ.—

Mr. K. Papazian

25, Rue Martial Boudet, Chaville (S.etO.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ՆԻՋԱԿԱՄԱՐՏ ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՑ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ»

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 800 փրանք

Դիմել հեղինակին կամ «Յառաջ»ին:

•

ՁԷՆՔԻ ՏԱԿ

Արձակ էջեր

Գրեց

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Տպագրութիւն՝ Վենետիկ–Ս. Ղազար 1956

ԳԻՆ 500 ՖՐ.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի

•

«ԼՈՒՍԱԲԵՐԴ»

Գրեց՝ Ն. Պէշիկթաշլեան, պատկերազարդ, 240 էջ: Գին 1000 Փրանք: Հրատ. Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Դիմել հեղինակին,

52, Rue de Strasbourg, Vincennes (Seine).

•

ՀԱՅԻ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ՀԱՄԱՐ

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ: Մատենաշար Համազգային Ընկերութեան (Ժամանակակից գրականութիւն, թիւ 3): Տպ. Պէյրութ, 1956: 275 էջ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ. ժողովի, այս ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

Կը զեկուցանէ ընկեր Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ տօնակատարութեան յանձնախումբի անդամները նիստի կը հրաւիրուին, այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

«ԳՈՑԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑ

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ «ԳՈՑԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցը շարաթական աւելի քան 60 թերթիկներով եւ պատկերազարդ:

Ազգային, քաղաքական, աշխարհագրական, պատմական, գրական, վիճակագրական, կենսագրական ճոխ եւ շահեկան բովանդակութեամբ:

Գին 200 Փրանք: Կաղանդի եւ Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը:

Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել.—

Monsieur H. BEDROSSIAN

15, Rue du Terras, Marseille

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 21.15ին, Սալ Մազըրնոյի մէջ, 90, Ռիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ:

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ կը ներկայացնէ

Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ:

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ որոշեալ ժամուն:

Ծախսերու մասնակցութիւն 200 ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին մասնաճիւղին երեկոյթ–պարահանդէսը նոյեմբեր 17ին, իրիկուան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ:

× Ս. Մ. Ուսումնասիրացի Կեդր. վարչութեան տարեկան խնջոյքը Նոյ. 4ին: Խրիմեան սրահը (Իսի):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ տարեկան ճաշասեղանը յառաջիկայ նոյեմբեր չորսին, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ դեղեցիկ սրահին մէջ: Ճաշի մասնակցութիւն 600 փրանք:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Տարեկան ցերեկոյթ–պարահանդէսը ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ին:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ՝ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ, ՄԱՅԻՍ 12ին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր:

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 փրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le [illegible] CH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 192. Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութ., տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 24 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7714 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3525

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՂԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՔԱԿՈՒԻՆ

Օտար եւ թունդ աշխարհակալ պետութեան մը լուծը թօթափելու փորձ մըն է որ կը կատարուի Լեհաստանի մէջ :

Պայքարը շատոնց բացուած էր եւ ղըրդալին ցոյցի մը յանդեցաւ անցեալ յունիս 28ին (Փոզնան) :

Սթալինամարան ալ օգնեց, թափ տալու համար վերազինահատման փորձերուն, որոնք հետզհետէ խորացան ու ծաւալեցան :

Մոսկուա խմորումներուն կը հետեւէր բաւական հոտառութեամբ : Եւ, պարբերաբար, սաստեր ալ կ'ուղղէր, իր մամուլին միջոցաւ :

Վերջին չարաթներու ընթացքին, մթնոլորտը այնքան թանձրացած էր որ, յետաձգուեցաւ Փոզնանի ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը :

Քանի մը խումբերու դատավարութեան առթիւ եղած յայտնութիւնները երբեք բարենշան չէին ոչ լեհական իշխանութեան, ոչ ալ անոր խնամակալութեան՝ Մոսկուայի համար :

Եւ փոթորիկը պայթեցաւ ուրբաթէն չորսթ, հակառակ Խ. Միութեան ջոջ գլուխներուն անձնական միջամտութեան :

Թերեւս այդ միջամտութիւնն էր որ փութացուց յաղթանակը, հանդիսելով բուռն դիմադրութեան մը :

Ինչպէս կը վկայեն առաջին տեղեկութիւնները, Լեհաստանի Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ գումարած էր լման 12 ժամ,— ճիշդ այն պահուն երբ Խրուշչեւները, Մոլոթովները եւ ռուս մառեչալները չարաչուք սասուերը կը յածէր Վարշաւայի վրայ :

Ուշ կանուխ պիտի յայտնուին այդ արտակարգ նիստին մանրամասնութիւնները, որոնք նոր էջ մը կը բանան Լեհաստանի պատմութեան մէջ :

Առաջին արդիւնքէն դատելով, շարժումը հետզհետէ պիտի խորանայ ու պիտի ծաւալի :

Վերահաստատել երբեմնի «դատապարտեալները» եւ Քաղաք. Բիւրոյէն, այսինքն երկրին ղեկավարութենէն հեռացնել Մոսկուայի կողմէ պարտադրուած մառեչալ մը.— կը նշանակէ ճամբան հարթել ուրիշ բարենորոգումներու համար :

Լեհաստան կ'ուզէ տանտէր դառնալ իրապէս, առանց ժխտելու բուն ընկերվարութիւնը կամ խզելու իր կապերը Խ. Միութեան հետ :

Կեդր. Կոմիտէին վերահաստատեալ քարտուղարը, Կոմուլքա, յստակօրէն կը պարզէր իր դաւանանքը, առաջին ճառով.

— Ընկերվարութեան ձեւերը կրնան տարբեր ըլլալ, ընկերվարութիւնը կրնայ այս ձեւն ունենալ Խ. Միութեան մէջ, կամ ա՛յն ձեւը՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ : Կրնայ ուրիշ ձեւ մը առնել մեր երկրին մէջ :

Այս առթիւ դիտել տանք թէ արբանեակ երկիրները ստորադաս դիրքի մը վրայ դրուած էին, իբրեւ հետեւանք Սթալինի հաստատած մենաշնորհին եւ անհատի պաշտամունքին :

Ուրեմն, իւրաքանչիւր երկիր ազատ պիտի ըլլայ այս կամ այն վարդապետութիւնը — ներկայ պարագային՝ ընկերվարութիւնը — գործադրելու համաձայն իր դերիշխանութեան իրաւունքներուն :

Գաղտնիք չէ որ Խ. Միութիւնը սկիզբէն ի վեր, մասնաւորաբար Սթալինի օրով ուզած է իր երկաթեայ թաթին տակ սրտել ինչպէս այս կամ այն երկրամասը, նոյնպէս արբանեակ երկիրները :

Նո՛յն ծրագիրը, նո՛յն կանոնները, նո՛յն կաղապարը՝ ամէն տեղ, առանց նկատի առնելու իւրաքանչիւր երկրի կամ ժողովուրդի առանձնայատուկ պայմանները, անոր պահանջներն ու բաղձանքները :

Այդ ամբողջատէր եւ բարբարոսական շղթային օղակներն են որ կը քակուին Լեհաստանի մէջ, առանց արիւնաղանդ ցնցումներու : Գոնէ առ այժմ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՆՑՈՒԹԻՒՆ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉ ԴԻՐՔ ՊԻՏԻ ԲՌՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Լեհաստանի ժողովուրդը ցնծութեամբ կ'ողջունէ կատարուած փոփոխութիւնները : Միւս կողմէ, քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը հարցնեն թէ Մոսկուա պիտի մարսէ՞ այս պարտութիւնը : Կարգ մը խրագէկներու կարծիքով ներկայ պարագաներուն մէջ այս պարտութիւնը շատ աւելի ծանր է քան Թիթոյի դիմադրութիւնը 1948ին : Խ. Միութիւնը սահմանակից է Լեհաստանի, ձեռքին տակ ունի զինուորական բոլոր ուժերը մառեչալ Ռոկոսովսկիի միջոցաւ, ինչպէս եւ բոլորովին վստահելի մարդիկ կառավարական բոլոր կազմակերպութեանց մէջ, տաւելութիւններ զորս չունէր Եուկոսլաւիոյ հանդէպ :

Միւս կողմէ, Լեհաստանի յաղթանակը ուրախութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր արբանեակ երկիրներուն մէջ : Մասնաւորապէս Հունգարիա բացէ ի բաց կը յայտնէ իր գոհունակութիւնը : Ուսանողական ցոյցերէն դատելով, շատեր կը կարծեն թէ այս երկիրն ալ պիտի հետեւի Լեհաստանի օրինակին, Մոսկուայի լուծը թօթափելու համար :

Կոմուլքայի յաղթանակը կրնայ անականկալներ ստեղծել նաեւ Մոսկուայի մէջ, ուր պայքար մը բացուած է խիստ եւ մեղմ քաղաքականութեան կուսակիցներուն միջեւ : Խրուշչեւ անցեալ Յունիսին Պեկինա այցելած ատեն յայտարարած էր թէ իւրաքանչիւր երկիր իրաւունք ունի իրեն յատուկ ուղեգծի մը հետեւելու, դէպի ընկերվարութիւն : Այս տեսակէտին հակառակորդները, որոնց գլուխը կը գտնուի Մոլոթով, այժմ Խրուշչեւը պատասխանատու կը նկատեն լեհական պարտութեան համար :

Զրոյցի մը համաձայն, եռապետութիւն մը կազմուած է Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւը չէզոքացնելու համար : Եռապետութեան անդամներն են Մոլոթով, Մալենկով եւ Միկոյեան. այդ պատճառով ալ կը կոչուի «Երեք Մ.երը» : Ասոնք ծանրապէս կը մեղադրեն Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին բուռն բնաւորութիւնը եւ լեզուական չափազանցութիւնները, թէեւ երեքն ալ տարբեր խառնուածք ունին : Իրապէս անձի մը յայտարարութեան համաձայն, Մոլոթով այնքան ճկուն չէ, Միկոյեան կը համարուի ճարպիկ եւ փառասէր, իսկ Մալենկով՝ երկուքին միջինը կը բռնէ իր չափաւորութեամբ, թէեւ երկար ատեն եղած է Սթալինի ամէնէն մտերիմ գործակիցը :

× Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ զոր. Ֆրանչիսիք Անդրեյեւսկի, Վարշաւայի զինուորական շրջանին հրամանատարը, պաշտօնը ձգելով Մոսկուա գացած է խորհրդաւոր պարագաներու մէջ : Այս զօրավարն ալ, ինչպէս մառեչալ Ռոկոսովսկի, լեհական բանակին կապուած էր Սթալինի օրով : Կարեւոր դէմք մը կը համարուէր եւ անձամբ վարեց ապստամբութեան ատրեդարձի զօրահանդէսը, Յուլիս 22ին :

Լեհաստանի ընդհ. սպայակոյտը հրամայեց ժողովրդապետութեան հիմքերու վրայ հաստատել բանակը, զայն դնելով կուսակցութեան տեւական հսկողութեան տակ : Այս կարգադրութիւնը տեսակ մը բողոք է Ռուսիոյ մէջ կրթուած զօրավարներուն դէմ որոնք բարձր պաշտօններ կը վարեն մառեչալ Ռոկոսովսկիի հրամանատարութեամբ : Ներքին Ապահովութեան բանակին Վարշաւայի պահակազօրքը բանաձեւ մը քուէարկեց, մերժելով «այն բոլոր փորձերը որ կը ձգտին բանակը անջատել ազգէն եւ պայքար մղել մտաւորա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ ԵՆ ՊԼՊՈՒԼՆԵՐԸ ...

Շատոնց կորսնցուցած եմ զարմանալու կարողութիւնս : Բայց եւ այնպէս, չեմ կրնար զսպել զարմանքս, տեսնելով հետեւեալ երեւոյթը.—

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ, պլպուլ դարձեր էին մեր վեղարաւորները, մանաւանդ անոնք որ բարձրաստիճան կը կոչուին :

Կը խօսէին ու կը գրէին : Հրապարակաւ կը մատնանշէին արդարն ու մեղաւորը : Կը բացատրէին օրինաւորն ու ապօրէնը :

Եկեղեցիներու բեմերն անգամ կ'օգտագործէին, իրենց տեսակէտները պարզելու, հաւատացեալ ժողովուրդը լուսաբանելու համար :

Այսքանն ալ բաւական չհամարելով, հեռագիրներ, ծանուցագիրներ, բողոքագիրներ կ'ուղղէին հիւրընկալ պետութեանց վարիչներուն, այս կամ այն պահանջը դնելով :

Անձամբ ալ կ'այցելէին նախագահին կամ վարչապետին, կրկնելու համար պատմական յանկերգը.— «Չենք ճանչնար ...» :

Եւ պատահեցաւ որ իրենց դասակիցներէն մէկը, արքեպիսկոպոս, պատր. տեղապահ, թեկնածու պատրիարքութեան եւ կաթողիկոսութեան, պերճախօս հռետոր եւ բանաստե՛ղծ, առտու մը բռնուի ազգադաւ արարքի մը մէջ,—

Ժուռնալ մը՝ ուրիշ արքեպիսկոպոսի մը դէմ, իր ստորագրութեամբ (բնագիրը արաբերէն, իսկ ստորագրութիւնը փրանսերէն) :

«Ժուռնալ»ին լուսանկարը հրատարակուեցաւ արաբերէն եւ հայերէն թերթերու մէջ, խոր յուզում եւ զայրոյթ պատճառելով :

Արքեպիսկոպոսը կռահելով հետեւանքը, շունչը առաւ էջմիածին, պատսպարուեց եւ քարոզ ալ խօսեցաւ :

Անդին, իր լքած վանքին՝ Երուսաղէմի մէջ, դղրդագին ցոյցեր սարքուեցան եպիսկոպոսներով, վարդապետներով, աբեղաներով, մայրապետներով, աշակերտներով եւ երեք հազար քաղաքացիներով :

Յորդանանի կառավարութիւնն անգամ ստիպուեցաւ միջամտել, ժողովուրդը հանդարտեցնելու համար, խոստանալով ջնջել զրպարտուած արքեպիսկոպոսին վտարման հրամանագիրը :

Այս բոլոր տեղեկութիւնները արձանագրուեցան մամուլին մէջ, օր օրին : Եւ միշտ նորութիւններ կը հաղորդուին :

Արդ, Երուսաղէմէն դուրս լսեցի՞ք որ եւ է վարդապետական կամ եպիսկոպոսական ձայն, եղերելի արարքին դէմ :

Ո՞ւր են անոնք որ ծանուցագիրներ կ'ուղղէին Սուրիոյ եւ Լիբանանի նախագահներուն, վարչապետներուն, նախարարներուն կամ նահանգապետներուն :

Ինչո՞ւ դիրք չեն ճշդեր յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ շահերուն, որոնց համար երդում պատառ կ'ըլլային օրն ի բուն ...

Ինչո՞ւ «թերի եւ անընդունելի» բանաձեւ մըն ալ չեն ստորագրեր Եղիշէ արք.ի մասին, գտնելով համապատասխան բառերը ...

ՎԱՀԷ

ՀԻՆԳ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

★

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶՈՒԵՑԱՆ ՄԱՐՈՔԻ ՀԵՏ

Ալժերիոյ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ հինգ ապստամբապետներ ձերբակալուեցան, երբ Ռապաթէն Թունուզ կ'երթային օդանաւով : Ֆրանսական օդանաւեր Միջերկրականի վրայ բռնեցին մարոքեան օդանաւը եւ ստիպեցին որ իջնէ Ալժէի մէջ : Հինգն ալ անդամներն են ազգ. Ազատագրութեան ճակատին, մէկը՝ զինուորական պատուիրակ (Պեն Պելլա), մէկը՝ քաղաքական (Խիտըր), մէկը՝ հիմնադիր Մասնաւոր կազմակերպութեան եւն. :

Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց : Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ գումարեց գիշերանց : Նոյն օրը կառավարութիւնը արգելած էր ընդհատել Մարոքի հետ կատարուած բանակցութիւնները, նկատելով որ ապստամբ սպայակոյտը Սուլթանին կողմէ ունկնդրութեան ընդունուած էր Ռապաթի պալատին մէջ : Հինգն ալ Թունուզ կ'երթային Սուլթանին եւ Թունուզի վարչապետ Պուրկիպայի հետ, բանակցութիւններ կատարելու համար : Ամէնքն ալ բանտարկուեցան :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ապստամբապետները Մարոք հրաւիրուած էին Սուլթանին կողմէ, Ալժերիոյ մասին խորհրդակցելու համար, ինչ որ մեծ զայրոյթ պատճառեց ֆրանսական կառավարութեան : Մարոքի գահաժառանգ իշխանը օդանաւ մը տրամադրած էր Պեն Պելլայի եւ իր չորս ընկերներուն, Թունուզ երթալու եւ խորհրդակցութեանց մասնակցելու համար : Ֆրանսական օդատորմիղը հետապնդեց մարոքեան օդանաւը եւ հրամայեց ճամբան փոխելով իջնել Ալժէ : Օդաչուն համակերպեցաւ եւ օդանաւը իջաւ Մէզոն Պլանշի օդակայանը :

Ֆրանսական իշխանութեանց կարծիքով Ազատագրական Ճակատին կամ ապստամբութեան գլխաւոր վարիչները ձեռք անցած են, այսինքն շարժումը գլխատուած է : Փախստական օդանաւին հրամանատարը Ֆրանսացի հազարապետ մըն էր, որուն կ'օգնէին ուրիշ երեք Ֆրանսացիներ :

Կալանաւորներէն Պեն Պելլա, որ 41 տարեկան է, ապստամբութեան ամենազօր վարիչը կը համարուի : Նախապէս ծառայած է ֆրանսական բանակին մէջ եւ վարիչներէն մէկն էր Ալժերիոյ առաջին ապստամբութեան (1945 Նոյ. 1) : Կը բնակէր Գահիրէ, զինամթերք ճարելով Ալժերիոյ ապստամբներուն : Կալանաւորներէն Խիտըր, նախկին երեսփոխան Ֆրանսայի ազգ. ժողովին մէջ, Ազատագրական Ճակատին քաղաքական միտքն էր :

× Մարոքի սուլթանը Թունուզ հասնելով ընդունուեցաւ խանդավառ ցոյցերով : Ծրագրուած ժողովին գլխաւոր օրակարգն է Ալժերիոյ խնդիրը : Մարոքի Սուլթանը եւ Պուրկիպա կ'ուզեն որ վէճը լուծուի համաձայն ազգայնական ճակատի պահանջներուն :

Թունուզի արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ ֆրանսական կառավարութեան ընթացքը զարմանք կը պատճառէ իրենց :

ՍԹԱԼԻՆԻ անունով կը կոչուէր Լեհաստանի մէկ քաղաքը : Կառավարութիւնը վերահաստատեց նախկին անունը : Պուլկարիոյ Ազգ. Ժողովն ալ որոշեց վերահաստատել Վառնայի անունը, որ վերածուած էր Սթալինի :

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆ արձակուած 2300 զինուորներ Մարսէյլ հասան երէկ : Արձակումները կը շարունակուին : Հինգ զինուորներ սպաննուեցան առջի օր :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութենէն անջատուած թեւին վարիչը, Անտրէ Մորիս, կը յայտարարէ թէ 15 երեսփոխաններ էին, այժմ թիւը բարձրացած է 75ի :

ՍՈՒԷԶԻ տագնապը կը մնայ նոյն վիճակին մէջ : Կը հերքուի այն լուրը թէ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետները եւ Եգիպտոսի նախագահը ժողով պիտի գումարեն Ժընեւի մէջ : Այժմ կը խօսուի Ճափոնի միջնորդութեան մասին ...

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ բարեկամական հանդիպում մը ունեցան Ֆրանսացի եւ գերմանացի լրագրողներ : Վեցերորդ հանդիպումն է այս, երեք տարուան ընթացքին :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Ընթերցողները կարդացին Երուսաղէմի Հայոց վանքին միաբանական ընդհ. ժողովին զեկոյցը: Զիմացան սակայն մանրամասնութիւններ, որոնք այլապէս վրդովիչ են ու... չահեկան :

Ստորեւ կը ներկայացնենք զանոնք, քաղելով լաւատեղեակ աղբիւրէ :

Հոկտեմբեր 2ին, Սուրէն եպիսկ. Քէմհաճեան, իբրեւ երիցագոյն անդամ, Միաբանական Ժողովի կը հրաւիրէ միաբանութեան անդամները, յատուկ կոչնագրով: Այս հրաւէրը կ'արդարացուի նաեւ Տեղապահ Սրբ. ի ներկայութեամբ, նախապէս տրուած որոշումի մը հիման վրայ, ըստ որուն Պատրիարքական ընտրութեան հարցը պէտք է անմիջապէս կարգադրուէր :

Տեղապահ Սրբազանը բացակայ է: Տեղապահի փոխանորդ կարգուած է Հայրիկ Եպիսկոպոս, որ չի փութար այլոց պէս ժողովատեղի, Պատրիարքարանի սենեակներէն մին, եւ որուն դռները գոց են, տրուած ըլլալով որ ինք, Հայրիկ Սրբազանը ունի անոնց բանալին: Կը հաւաքուին 17 եպիսկոպոս – վարդապետ – աբեղաներ, եւ կը նշանակեն երկու հոգի, Զաւէն եւ Վազգէն վարդապետները, որպէսզի ներկայանան Հայրիկ Սրբազանին եւ պահանջեն բանալիները: Հայրիկ Սրբազան, մօտակայ սենեակի մը մէջ կը գտնուի, Յակոբ վարդապետին հետ միասին : Երբ պատգամաւորները կը խնդրեն Սրբազանէն բանալին, վերջինը արհամարհական ձեւով կը մերժէ, ապօրէն գտնելով նման ժողովի մը գումարումը : Երբ երկուստեք կը բացատրուին, անկիւն մը նստող Յակոբ վարդապետը՝

— Արխն կ'ուզէ՞ք, հը՞, ըսելով կը յարձակի երրորդ պատգամաւորին վրայ, որ Հմայեակ վարդապետն է:

Պէտք է նշել որ Տեղապահ Սրբազանի առիւծներէն էր Յակոբ վարդապետ, նախապէս յարձակած ըլլալով նաեւ Կորիւն վարդապետին վրայ :

Հայր Վազգէն կը պատրաստուի արգիլելու եւ ինքզինք կը գտնէ դիւրին որս մը դառնալու վիճակին մէջ: Կը դիմէ այս անգամ ինքնապաշտպանութեան, նկատելով որ Հայրիկ Եպիսկոպոսը եւս կը փութայ օգնութեան Տեղապահի ու իր մանկլաւիկին: Հայր Վազգէն յաջողութեամբ գլուխ կը հանէ առաջին բաունտը, մէկ Եպիսկոպոսին ու մէկ ալ՝ վարդապետին պատասխանելով:

Կը հասնին ուրիշներ ու կը բաժնեն : Քանի մը վայրկեան դադար: Առանց սպասելու արպիթրի սուլիչին, ՀայրՅակոբ կը նետուի կրկին Հայր Վազգէնին վրայ : Գուպարը տագնապալի է: Մենամարտողները՝ գետնին վրայ տարածուած, մինչ Հայրիկ Եպիսկոպոսի ոտքերը կը հարուածեն Վազգէն վարդապետի գլուխը ··· սխալմամբ :

Երկրորդ դադար:

Երրորդ բաունտը կը սկսի դարձեալ հայր Յակոբ, այս անգամ գաղտնարանէ մը դուրս բերուած յատուկ գաւազանով : Բայց ի մեծ դժբախտութիւն, գաւազանը մէկ անգամ միայն կը բարձրանայ տէրոջը ձեռքին մէջ, իջնելու համար հայր Իսահակին վրայ, ու արդէն կը գրաւուի հակառակորդին կողմէ, ու գետնատարած հայր Յակոբին կռնակն ու ոտքերը ··· կը շոյէ :

Մինչ այդ, Հայրիկ Սրբազան կը կանչէ ոստիկանութիւնը, որ իր առջեւ գոց կը գտնէ վանքին արտաքին դուռը: Կը խորտակուի դուռը: Գոց է նաեւ դահլիճին դուռը, քանի որ ներսը, մեր սքեմաւորները զբաղած են կարգի դնելու համար ինկած ու կոտրտուած սեղաններ, աթոռներ, դարակներ :

Ոստիկան մը պատուհանէն ներս կը մտնէ, կը բանայ դահլիճին դուռը եւ քսան իր ընկերները կ'առաջնորդէ ներս: Հարցաքննութիւն, ուրացում եւն.: Ոստիկանապետը կը թողու երկու ոստիկան իբրեւ ժողովի կանոնաւորութեան հսկող ու կը մեկնի :

Հանրութեան ծանօթ է արդէն ժողովին արդիւնքը :

Հոկտեմբեր 13ին կրկին ժողովի կը հրաւիրուի միաբանութիւնը : Հրաւէրին կը պատասխանեն 23 վեղարաւորներ այս անգամ: Այսինքն ներկայ բոլոր հայրերը : Ժողովի բացումը կը կատարէ··· Քաղաքապետին փոխանորդը, յորդորելով համերաշխութիւն ու սէր (Նկատեցէք որ Երկրաւոր Թագաւորի պաշտօնեան է այս յորդորներուն հեղինակը, մինչդեռ Երկնային Թագաւորին պաշտօնեաները ···):

Քաղաքապետի փոխանորդը նաեւ յայտարարած է, ընդունելով հանդերձ ժողովի օրինականութիւնը, պէտք է նկատել տամ Ձեզ որ որոշումները ի զօրու կրնան ըլլալ միայն յետ Նորին Վեհափառութեան կառավարութեան վաւերացման :

Կը մեկնի Քաղաքապետի փոխանորդը եւ ժողովը կը զբաղի օրակարգերով, որոնց մէջէն երրորդը, Ս. Աթոռի ներկայ տագնապը, կը դասուի առաջին :

Կը դատապարտուի Տեղապահ Սրբազանը իր այլեւայլ թերութեանց, յանցանքներուն ու անբացատրելի արարքներուն համար կրկին: Եւ նկատելով որ յարդ հրաժարած չէր (Հոկտեմբեր 2էն ի վեր), պաշտօնանկ կը հռչակուի : Աքսորական Տիրան Արքեպիսկոպոս, գաղտնի քուէարկութեամբ կ'ընտրուի Տեղապահ: (Տիրան Սրբազան կը ստանայ 16 ձայն, Սուրէն, Շնորհք եւ Սերովբէ Սրբազանները՝ մէկական, իսկ երեք հայրեր ճերմակ քուէ տուած են): Նորընտիր Տեղապահի բացակայութեան, Ս. Աթոռի գործերու առժամեայ վարիչ կը նշանակուի Սուրէն Սրբազան: Իսկ Հայրիկ Սրբազան, ապօրէն նկատելով նախկին Տեղապահի բացակայութեան անոր անձին եղած վերագրումները ,կը հեռանայ ժողովէն, նախքան քուէարկութիւն, երբ Տիրան Ս.ի 16 ձայները կը հակառակին իրեն :

Նոյն օրակարգի բերումով, կ'առաջարկուի նախորդ ժողովի խռովարարները, Հայրիկ Սրբազանը եւ Յակոբ վարդապետը պատժել: Մինչ միեւնոյն համեմատութեամբ, ժողովը կ'ընդառաջէ: Խօսք կ'առնէ խռովարարներէն հայր Յակոբ, ժողովի ներողամտութիւնը կը հայցէ, իր ջղային ըլլալու պարագան մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց ցոյց տալու ճիգով եւ··· կը հրաժարի, երբ կրքի ծով մը կը տեսնէ իր շուրջը: Ժողովը նկատի չունենար իր խնդրանքը, իր հրաժարականն ալ չընդունելով, կը պաշտօնազրկէ զինք տնօրէն ժողովի անդամակցութենէն եւ Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի Ատենադպրութենէն: Կը պաշտօնազրկուի նաեւ Հայրիկ Սրբազան իր տնօրէն ժողովի անդամակցութենէն: Ու հրաշքով, մեր Սրբազան հայրերը կը զգան որ անօթեցած են այլեւս: Նոյն օրուան երեկոյեան ձըգելով երկրորդ նիստը, կը փութան ճաշարան··· խնջոյքի, խոստանալով յաջորդ նիստին ընտրել երկու նոր անդամներ Տնօրէն Ժողովի եւ ատենադպիր՝ Ընդհ. Միաբանական Ժողովոյ :

(Ազդակ) Ա. ՈՒՐՖԱԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Բ.

Ըսինք որ գիւղը չքաւոր է, կոլխոզի նախագահը կ'ուզէ լքել դարաւոր գիւղը, գիւղացիները փոխադրել դաշտային շըրջաններ :

Ինչպէ՞ս լքել գիւղը: Դարերու ընթացքին աւատապետներու հարստահարութեանց դիմացող գիւղը, ու այսօրուան արեւոտ արշալոյսի օրերուն հեռանալ :

Կոլխոզի նախագահը ապիկար է եւ կաշառակեր, Խանզատեան մի առ մի ցույց կուտայ կոլխոզի վարչութեան թերիները· ու այստեղ է որ վէպը կը դառնայ պատմական վաւերագիր մը : Վէպին մէջ հեղինակը չէ խօսողը, այլ գիւղացիներն ու դերակատարները: Կը խօսին, կը բացատրեն, նոյնիսկ կ'ամբաստանեն վարիչներն ու օրէնքները :

Ի՞նչ է հեղինակին դիրքը: Ի՞նչ լուծում կ'առաջարկէ ան:

Քարակերտը պիտի փրկուի անշուշտ, պիտի լուծուին դժուարութիւնները : Այս փրկիչ մարդն է, Գարեգինը, որ դիպուածի մը բերումով կը վերադառնայ հայրենի գիւղը :

Ընկերային հարցերու վերլուծման նուիրուած վէպերու մասին իմ կարծիքը տարբեր է, մարդը պէտք է լուծէ հարցերը, ոչ թէ՝ դիպուածը :

Մարդը՝ որ կը պայքարի հոգիէն ներս, ներքին գալարումներով, չարի ու բարիի միջեւ տարուբերուելով, մարդը որ կը գտնէ լուծումը հանգոյցներու կամ բարդութիւններու :

Խանզատեանն ալ իր լուծումը կը բերէ վէպի հերոսին ձեռքով, բայց հերոսը դիպուածական է :

Զըսեր թէ ինչ պիտի ըլլար գիւղի վիճակը, եթէ չվերադառնար Գարեգին, գիւղը պիտի մեռնէ՞ր սովէն, թէ՝ պիտի գաղթէր Քըրկըզներու երկիրը ··· :

Խանզատեանի լուծումը թերի է. կը նմանի հէքեաթներու վերջաւորութեան, ուր հերոսներէն ամէն մէկը կը հասնի իր նպատակին, Մշկահանդի խոպան հողերը կը մշակուին, Գարեգին կը դառնայ կոլխոզի նախագահ, կ'ամուսնանայ գեղեցիկ՝ բրուտի աղջկան հետ ու մենք ալ··· կը հրաւիրուինք հարսանեկան հանդէսին ու գիւղացիներու խնջոյքին ··· :

Վէպին տիպարները եւ կոլխոզի վիճակը·— Հասրաթեան ժամանակին բարձր պաշտօններ վարած, այժմ կոլխոզի նախագահի համեստ պաշտօնին ինկած : Միշտ կ'երազէ նորէն հասնիլ նախկին վիճակին : Լքած է կինը եւ զաւակները, Երեւանէն գիւղ բերած գեղեցիկ կնոջ մը Թագուհիի հետ կ'ապրի. որու քեռին Երեւանի մէջ մինիստրի տեղակալ է:

Հասրաթեան մայրաքաղաքի մէջ ունի բարեկամներ, որոնց պաշտպանութիւնը կը վայելէ :

Այս մարդը կը պաշտպանէ կոլխոզի ագարակի վարիչը, Ասլանը, որ կը կողոպտէ ագարակի բերքերը ,պանիրն ու մեղրը, գառներն ու կարագը, Հասրաթեան կոյր կը ձեւանայ :

Քարակերտ գիւղը աշխօրին հազիւ մէկ քիլօ հաց կուտայ :

Վէպին հեղինակը Քարակերտը կը համադրէ մօտակայ Աւանդարտ գիւղին, որուն կոլխոզը աշխօրին վեց քիլօ հաց կուտայ :

Աւանդարտի հողերը բարեբեր են. հեկտարին քսանէն 25 կենդինար ցորեն կուտան, իսկ Քարակերտի հողերը միայն հինգուկէս կենդինար :

Այս ծանօթութիւնները կը նմանին լրագրական տեղեկութիւններու եւ սակայն անհրաժեշտ են, պարզելու համար խնդիրը :

Ընտանիք մը պահելու համար մէկ օրուան աշխատանքին մէկ հացը քիչ է :

Աւանդարտ հարուստ կը համարուի եւ բախտաւոր :

«Մի տարու մեր ստացածը երեք տարի չենք կարա ուտի»· կը պարծենայ Աւանդարտցի կինը: Իսկ Քարակերտցին «արդէն պահեստին մի ցենտներ պարտք ունի» (Ա. 212): «Եթէ պարտքը տայ, մնացածը չի հերիքի մինչեւ նորու բերանք »:

Քարակերտի բաժին է ինկած այն ճակատագիրը, որ հասարակաց է երկրագործական անբարեբեր շրջաններուն : Գիւղը հետզհետէ կ'ամայանայ, գիւղացիք կը հեռանան, կը հաստատուին ուրիշ վայրեր: Քոյրը եղբօրմէն, զաւակը մօրմէն կը

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԱԼԻԽԱՆՈՎԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

— Ի հարկէ, ուզում եմ, այդ ի՞նչ հարցնելու բան է:

— Ո՞ւմ հետ ե՞ս ուզում գնալ, երկու հոգով պէտք է անէք:

— Ի հարկէ, Մարտիրոսի, այդ ի՞նչ հարցնելու բան է:

— Ուրեմն, գնացէք պատրաստուեցէք որ շուտով ճանապարհ ընկնէք:

Ես շտապեցի Մարտիրոսի մօտ: Մարտիրոսը պառկած էր մահճակալի վրայ եւ փորձում էր թուքը հասցնել առաստաղին: Պատմեցի Աբրահամի եւ Աղաջանեանի ըսածը:

Մարտիրոսը խենթի պէս թռաւ տեղից, փաթթաթուեց վզիս եւ սկսեց, քաշքշելով ինձ, վալս պարել:

— Թո՛ղ ինձ, վերջ տուր յիմարութեանդ, բարկացայ ես:

— Ուռա՛, կեցցէ՛ Հայաստան, պռռաց նա··· ժանդտեցինք, վերջապէս կարող ենք շունչ քաշել···:

Պէտք է ասել, որ Մարտիրոսը վարակուած էր անջատական շարժումով: Նոյնիսկ խօսք կար, որ նա պատրաստ էր հեռանալու Դաշնակցութեան շարքերից եւ միանալ խաչոներին: Ես նրան աշխատում էի պահել մեր մէջ: Նա հոգեպէս տառապում էր, որովհետեւ մի կողմից սիրում էր եւ չէր կարողանում բաժանուել դաշնակցական ընկերներից:

Երբ հանդստացաւ՝ նստեցինք խորհրդակցութեան: Մարտիրոսը խնդրեց·

— Նիկոլի կարծիքը ի՞նչ է, նա էլ համամի՞տ է Ալիխանովի գործին:

Պարզ էր որ Նիկոլ Դուման գլխաւոր դատախազն էր Ալիխանովի:

Մարտիրոսի հետ միասին կազմեցինք մահափորձի ծրագիրը եւ ներկայացուցինք Կեդր. Կոմիտէին: Ալիխանովը Ալեքսանդրապոլում էր, որպէս զօրամասի հրամանատար : Ալեքսանդրապոլը ռուս բանակի կեդրոնացման գլխաւոր վայրերից մէկն էր, ամուր պաշտպանուած: Դիւրին գործ չէր նրան ահաբեկելը, մանաւանդ Վրացիների անյաջող փորձերից յետոյ՝ Ալիխանովը շատ զգոյշ էր եւ լաւ պաշտպանուած:

Մարտիրոսն ու ես որոշեցինք Կեդր. Կոմիտէի հաւանութեամբ, ահաբեկումը կատարել կա՛մ ռումբով եւ կամ ատրճանակով, ըստ յարմարութեան: Ուրեմն երկու ձեւի համար էլ պէտք էր պատրաստ լինել:

Մարտիրոսի հետ անցանք Դիլիջան, ուր այդ ժամանակ գտնւում էին Արմէն Գարօն, Սեւ-Քարեցի Սագօն եւ ուրիշներ մեր մարտիկ ընկերներից, այստեղից՝ Ղարաքիլիսա, ուր ստացանք ատրճանակներ ու ռումբեր: Բոլորը տեղաւորեցինք ճամբորդական մի զամբիւղի մէջ, վրան էլ լցրինք խնձորներ, իբրեւ թէ խնձոր ենք նուէր տանում Ալեքսանդրապոլի մեր բարեկամներին: Եւ Ղարաքիլիսայից երկաթուղիով մեկնեցինք Ալեքսանդրապոլ:

Ալեքսանդրապոլում ուղղուեցինք Աւոյի հացէն՝ բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի, որ Հ. Յ. Դ. Քարի Կեդր. Կոմիտէի անդամ ու ներկայացուցիչ էր: Մեզ որ տեսաւ ,արդէն իսկ կակազ լեզուն կապուեց:

— Ի՞նչ էք ուզում ինձանից, ինչո՞ւ էք եկել, հարցրեց նա, երբ ներս մտանք նրա սենեակը:

Մենք յանձնեցինք նրան Ոսկանապատի Կեդր. Կոմիտէի կարմիր կնիքով թուղթը, որ հրահանգում էր «ամէն աջակցութիւն ցոյց տալ» մեզ, եւ պատմեցինք Ալեքսանդրապոլ գալու մեր նպատակը:

Աւոն սարսափահար բացագանչեց·

— Ես ոչինչ չեմ կարող անել, հեռացէք այստեղից, շո՛ւտ···: Մարտիրոսը բարկացած ասաց·

— Ո՞նց թէ հեռացէք··· մենք Դաշնակցութեան գործով ենք եկել···:

— Հեռացէ՛ք, կորէ՛ք, ես Դաշնակցական չեմ··· գործ չունեմ ձեզ հետ: Ռադ եղէք:

Ես Աւոյին ծանօթ էի, գիտէի նրա վախկոտ բնաւորութիւնը: Կէս - լուրջ, կէս—կատակ ասացի նրան·

— Ուրեմն այդպէս, Դաշնակցական չես··· նշանակում է սխալուել ենք յայտնելով ձեզ մեր գաղտնիքը···: Յեղափոխական օրէնքով պէտք է այժմ սպաննենք ձեզ, որպէսզի մեզ չմատնէք···:

— Կ'անէք, կ'անէք, շան տղերք, էդ էլ կ'անէք, արտասանեց նա նոյնպէս կէս-լուրջ, կէս-կատակ···:

Բայց եւ այնպէս, մերժեց մեզ օգնել եւ ջանաց համոզել, որ անմիջապէս հեռանանք, փորձանք չբերենք քաղաքի գլխին: Եւ զամբիւղը մեր ձեռքը տալով՝ ճամբու դրեց, դուռը պինդ փակելով մեր յետեւից:

Մութ երեկոյ էր: Մայթի վրայ մի պահ կանգնեցինք··· ո՞ւր երթայինք ,տեղ չգիտէինք: Կարող էինք ոստիկանութեան ուշադրութիւնը գրաւել , մատնուել ···:

(Շար. - 2) Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

բաժնուլին։

Զգիտեմ ո՛վ սահղծեց աշխօրը սոցիալիզմի պատմութեան մէջ։ Ո՛ր տնտեսագէտը մտածեց ջնջել դրամը, տեղը դնել «աշխօրը»։ Հաշուակալը թաղուած է վիճակագրական տախտակներու եւ հաշիւներու մէջ, որոշելու համար աշխօրի քանակը։

Քարակերտի բոլոր գործերը դէչ կ՚ընթանան.— «Մակ քարի ցորենի մեծ մասը գրառաներով ենք տեղափոխում գիւղ, մինչեւ բերում ենք կալերը, բերքի մի մասը մնում է ճանապարհին», կ՚ըսէ գիւղացի մը։

Գիւղացիներուն արգիլուած է իրենց սեփական անասուններու համար խոտ հաւաքել. «խոտհարի օրերին, կոլխոզի նախագահը պահակներ էր դրել եւ չէր թողնում որ գիւղացիք իրենց կովերի եւ էծերի համար խոտ բերէին սարից կամ միջակներից. էնքան խոտ մնաց սարերում որ ասել չի լինի», կ՚ըսէ ուրիշ մը։

Կոլխոզի անասունները ձմրան մէջ խոտ չունին։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ կոլխոզի նախագահը անփոյթ է գտնուած։

Աւելցնենք այս բոլորին վրայ ուրիշ թերութիւններ։

Մեքենաշարժ արօրները, տարիներէ ի վեր կը վերանորոգուին, բայց չեն բանիր. «շրջկենտրոնից դուրս եկանք առօք փառօք, մէկ էլ տեսնենք, այս անիծածները (մեքենաները) սկսեցին խոխռալ, հազալ, փռշտալ, հիւանդ ձիերու պէս, մի ժամ գալիս ենք, հինգ ժամ կանգնում. մէկը կարգի կը քցէինք, էն մէկն էլ էր փչանում (էջ Ա. 293)։

Կատարեալ ընելու համար կոլխոզի անկազմակերպ վիճակի պատկերը հեղինակը կը նկարագրէ գոմերը, որոնք խարխուլ վիճակի մէջ են, ու ձմրան օրերուն ջուրը կը կաթկթէ։ Կենդանիները պէտք է փոխադրել չոր գոմերու մէջ, բաժնել գիւղացիներու միջեւ։

Կ՚երթան բրուտ Մանկասարի մօտ, անոր գոմը փոխադրելու համար անասուններու մեծ մասը։

Ահա թէ ինչ կ՚ըսէ բրուտը։

— «Գոմը լաւն է, մէջը ի՞նչ կայ որ, հրես մի կով ունինք միայն. իսկ ժամանակին, էս տեղ չորս կով էի կապում. երեսունը ինը թուին (1939) երեք կով, մի երինջ ունէի. յետոյ չթողին խոտ բերենք սարից. մորթեցի։ Օգո՞ւտ արին»։

Բրուտը կ՚առաջարկէ դարման մը.

— «Երեք հարիւրից աւելի ծուխ ենք, եթէ ուզենք մեր կոլխոզը հազար կով կը պահի, իսկ եթէ ամէն դրան էլ երկու լինի, վեց հարիւր կը հասնի, տարին թեկուզ երկու հարիւր մսացու տուր քաղաքին ...»։

— «Բայց, կը հակաճառէ նախագահը, եթէ կոլտնտեսականը երկու կով պահի, էլ գործի չի գնայ։

— Երկու կովը երեխիքն ու պառաւներն էլ կը պահին, միայն թող տուր սարից ու արտերի միջակներից խոտ բերեն, էն խոտը որ մնում է ձիւնի տակ ...»։

Բրուտը կը շարունակէ.

— «Եթէ ամէն կոլխոզնիկի իրաւունք տաս որ իրիկունը, գործից յետոյ իր համար մի բեռ խոտ բերի, մի նորմա չէ, հաւատա երեք էլ կը կատարէ։ Որ տեղ չաչ կայ, այնտեղ գիւղացին սուլան է կտրում»։

Եւ նախագահը՝ խելքի ինկած.

— «Դա չտեսնուած հարստութիւն է. ինչո՞ւ բաց թողնել ձեռքից. պիտի գրել մինիստրների սովետին եւ կենտկոմին, համոզիչ փաստերով, ցոյց տալ բրուտի առածների օգտակարութիւնը» (Բ. 80)։

Այս խօսակցութիւնը ամէն բան կը բացատրէ. արգիլուած է անհատական կարիքի համար, աշխատանքի ժամերէն դուրս խոտ հաւաքել։ Խոտը կը փճանայ ձիւնի տակ, կոլխոզի նախագահը իրաւունք չունի, իր պատասխանատուութեան տակ՝ այդ բանը արտօնել. պէտք է գրել, համոզել մինիստրների խորհուրդը, եւ եթէ սանոք համոզուին, արդեօք կը վերջանա՞յ հարցը ...։

Կոլխոզի դժուարութիւններէն մէկն ալ մեքենաշարժ արօրներ ճարելու խնդիրն է։ Նախագահը պէտք է լաւ յարաբերութիւններ պահէ տրակտորներու եւ մեքենաներու վարիչի հետ, այսինքն զայն «կերակրէ»։

— «Գոնէ երկու տրակտոր ուղարկել մեր դաշտը։ Ուզո՞ւմ ես որ վարի պլանը (վարուցանի ծրագիրը ձախողուի), որ ինձ հանեն նախագահութիւնից»։

Այս սեղմ խօսքի մէջ կայ ամբողջ ողբերգութիւն մը։

Եթէ վարիչը չուղարկէ տրակտորները՝ Քարակերտը չի կրնար իր վարուցանքը կատարել ժամանակին։ Հունտը կը փճանայ հողին մէջ, պլանը չի կատարուիր, աշխօրի եկամուտը կ՚իյնայ, նախագահը կը կորսնցնէ իր պաշտօնը, գիւղացին անօթի կը մնայ ...

Եւ Խանզատեան մէկ նոր վէպ մը կը գրէ։

Այսպէս են գիւղին գործերը, ըստ Խանզատեանի նկարագրած ու ներկայացուցած վէպին։

Իսկ եթէ պատահի որ ամէն ինչ լաւ ընթանայ, նախագահը կը ստանայ Լենինեան շքանշան, գիւղը կը փրկուի։

Ահա թէ «ինչ բանից է կախուած» գիւղի ճակատագիրը։

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԵՌՆԻՄ ԱԼ, ՀՈԳՍ ՉԷ...

— Տղաս, քալէ եկեղեցի երթանք ...

— Ո՞ր եկեղեցին։

— Մերինը։

— Զեմ գար։

— Ինչո՞ւ։

— Բան չեմ հասկնար։ Սա քովի եկեղեցին կ՚երթամ ...

— Մերինը չէ ...

— Քուկդ չէ, բայց իմս է։

— Բայց ան Հայու եկեղեցի չէ։

— Քրիստոնեայ եկեղեցի է, չի՞ բաւեր։

— Ոչ, տղաս։ Մեր եկեղեցիին մէջ, Աստուծոյ հետ միասին, ազգն ալ կայ ...

— Ո՞ր ազգը։

— Մեր ազգը։

— Մենք ազգ չենք։

— Բերանդ գոցէ, հիմա լեզուդ կը կտրեմ ...

— Օ՛, փափա, ինչ հին-գլուխ մարդ ես։ Այս երկիրն ես, ուրեմն այս ազգին անդամն ես։ Մոռցիր սա «երկիր»ը։

— Մոռնա՞մ ... Մտիկ ըրէ — աս աշխարհիս մէջ քանի մը բաներ կան, որոնք, մինչեւ գերեզման մտնելս պիտի չմոռնամ։ Նախ, մեծ հայրիկդ եւ մեծ մայրիկդ։ Յետոյ մամադ, յետոյ քեզ, յետոյ մեր ազգը, մեր եկեղեցին, մեր լեզուն, մեր հայրենիքը։

— Ատոնք փոր չեն կշտացներ ...

— Փոր չեն կշտացներ, բայց մարդս մարդ կոչուելու արժանի կ՚ընեն։ Անիծեալ ըլլայ այն Հայը, որ իր ազգը կը մոռնայ։

— Նորէ՞ն խրատ տալու ելար։ Փափա, ինծի նայէ, ես տասը տարեկան երախայ չեմ։ Քսաներկու տարեկան եղայ։ Ես ինքզինքս կրնամ կառավարել՝ առանց քու ազգիդ, քու եկեղեցիիդ եւ քու լեզուիդ։

— Այդ ազգը, այդ եկեղեցին եւ այդ լեզուն միայն իմս չեն, տղաս։ Դուն ես անոնց ժառանգորդը։ Ես, այսօր կամ, վաղը չկամ։ Օր մը պիտի ամուսնանաս հայ աղջկան մը հետ եւ ...

— Հայ աղջկան մը։ Դուն անանկ գիտես ...

— Ես անանկ գիտեմ եւ անանկ ալ պիտի ըլլայ։ Զաւակներդ մեր եկեղեցին պիտի մկրտուին, հայերէն պիտի սորվին, Հայու զգացում պիտի ունենան ...

— Եա, եա, դուն այդ յոյսով դնա։ Ես այստեղացի եմ, քու Հայաստանդ ալ քեզի, քու եկեղեցիդ ալ, քու լեզուդ ալ։

— Լռէ, անպիտան։

— Ինծի նայէ փափա, եթէ սանկ չաբունիս, ես այս տանը մէջ գործ չունիմ։ Դուրս պիտի ելլեմ եւ մինակս պիտի ապրիմ։ Ես քու խրատներուդ պէտք չունիմ ...

— Այս տունէն դուրս պիտի ելլես, մինակդ պիտի ապրիս ... Ելիր։ Օր մը ինծի պէտք կ՚ունենաս։ Ինծի ալ, խրատներուս ալ։ Լեզուս վրայ չերթար, բայց, գիտցած ըլլաս, օր մը մեղայի պիտի գաս ... Աստուած հետդ ըլլայ, գնա ...

Երկու տարի ետք։

— Փափա կրնա՞մ ներս գալ։

— Տունը քուկդ է, տղաս, եկուր։ Ինչպէ՞ս ես, աղէ՞կ ես ... Պեթի՞ն ինչպէս է։ Թոնի՞կս։ Ե՞րբ եկար ...

— Այս առտու ... փափա։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ ունիս, տղաս։

— Բաժնուեցանք։ Գլուխը առաւ գնաց։ Երախան ինծի մնաց։ Հոս կրնա՞մ բերել։ Մաման կը նայի՞, կ՚ըսես ...

— Բաժնուեցա՛ք։ Ինչ պատահեցաւ։ Թոնի՞կս ուր է ... Գնա, գնա բեր։ Մամադ երջանկութենէն պիտի խենթենայ։ պատմէ նայիմ ...

— Պատմելիք շատ բան չկայ, փափա։ Ամէն օր կռիւ կար՝ տունը։ «Դուն Հայ ես, դուն խեղճ ազգի մը զաւակն ես, ես քու եկեղեցիդ չեմ գար ...» Ալ, սրտեղս եկաւ։ Օր մըն ալ ձգեց, գնաց։ Քանի մը շաբաթ կրնա՞մ հոս ապրիլ։ Փափա, իրաւունք ունիս եղեր ... Երբ Հայ ծնած ես, ալ ուրիշ բան չես կրնար ըլլալ եղեր ... Թոնիկդ կրնա՞նք մեր եկեղեցին մկրտել։ Մաման հայերէն կը սորվեցնէ՞ անոր։ Ի՞նչ կ՚ըսես։

— Այո, այո տղաս ... Հիմա, մեռնիմ ալ հոգս չէ։ Գնա բեր Թոնիկս։ Հարսնիք ունինք այսօր։ Ազգը երկու հոգի շահեցաւ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Էջմիածին» ամսագրի Յուլիսի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.

— Յուլիս 29ին Մայր Տաճարի մէկ պատարագին ներկայ եղաւ մեծ բազմութիւն մը, որոնց մէջ մասնաւորաբար Ֆրանսահայ ուխտաւորներէն խումբ մը։ Իսկ Յուլիս մէկին Էջմիածին այցելեցին խումբ մը ամերիկահայ ուխտաւորներ որոնք վեհարանին մէջ ընդունուեցան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ։ Ն. Ս. Օծութիւնը պատասխանելով ուխտաւորներէն Պ. Արամ Տոլիկեանի մաղթանքներուն, յայտարարեց.

— Դուք սկիզբը կը դնէք դէպի Ս. Աթոռ ուխտագնացութիւն մը հայրենի հողէն ներս։ Այսպէսով առիթ պիտի ըլլայ մօտէն զգալու հայրենիքի քաղցրութիւնը եւ նուիրականութիւնը։ Պիտի փափաքէինք որ այցելութիւնները կատարուէին մասնաւորաբար Սեպտեմբերի ընթացքին, որովհետեւ մինչեւ այն ատեն շատ մը փոփոխութիւններ պիտի ըլլան, ինչպէս Մայր Տաճարէն ներս այնպէս ալ ամբողջ շրջափակին մէջ։ Այս շինարարութիւններու նոր շրջանը պիտի սկսի յառաջապէս Սփիւռքի հայութեան սրտաբուխ նուէրներով։

Ամերիկահայ ուխտաւորներու խումբին ներկայացուցիչը Հայրապետին յանձնեց ոսկիէ թանկարժէք ինքնահոս գրիչ մը։ Ուխտաւորներու միւս անդամները եւս իրենց «դարպաս»ը տուին Աթոռին պայծառութեան համար։ Ֆրանսահայ ուխտաւորները նուիրեցին յիսուն հազար Ֆրանք։

Ամերիկահայ ուխտաւորները խոստացած են հարիւր հազար տոլար հաւաքել, արդիական տպարան մը նուիրելու համար Էջմիածնի, բոլոր կազմածներով։

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (178)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

9.— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

«Քեզ վայել է մեծարել այն ընծայով, որ ամենաբարձրն է արքայական պարգեւների մէջ։ Դու այժմ քո հզօր ուսերի վրայ ես տանում Հայոց աշխարհի բոլոր ծանրութիւնը։ Եւ ես այդ արժանի ուսերը կը զարդարեմ այն վերարկուով, որ մի ժամանակ կրել է իմ թագաւոր ամուսինը։

Սպարապետը խորին երախտագիտութեամբ ծունր դրաւ տիկնոջ առջեւ, եւ նա ձգեց նրա ուսերի վրայ արքայազգեստ վերարկուն։

Յետոյ թագուհին մերձեցաւ ընծաների մթերքին, վեր առեց մի ոսկեայ բաժակ, եւ մօտենալով Սահակ Պարթեւին, ասաց.

— Քո հայրը, Սահակ, իւր հայրենիքի ամենահաստատուն նեցուկն էր, եւ նրա սիրոյ համար՝ այժմ կրում է աքսորի տաժանական կեանքը։ Քո վեհափառ ճակատի վրայ փայլում է հօր լուսապայծառ աստղը, եւ այդ երեւեցաւ վերջին կռիւների մէջ։ Ընդունի՛ր այդ բաժակը, եւ ամէն անգամ, երբ ըմպելու լինես դրանով, յիշիր իմ դէպի քեզ ունեցած ջերմ զգացմունքը։

Պերճեւաղն երիտասարդը ծունր դրեց եւ ընդունեց նրա ձեռքից գեղեցիկ բաժակը։

Այսպէս առատաձեռն պարգեւներով վարձատրում էր խելացի տիկինը իւրաքանչիւրի քաջութիւնը, եւ նրա քաղցրախօս լեզուն ամէնի համար կային խիստ իմաստալի գովասանքներ, համեմատ նըրանց տոհմային նշանակութեանը եւ նըրանց մատուցած ծառայութիւններին։ Մե՛ծ էր նրա նախարարների գոհունակութիւնը, եւ անսահման էր նրանց մխիթարական ոգեւորութիւնը։ Տիկնոջ ամէն մի ժպիտը, ամէն մի մայրական զգացմունքներով լի հայեացքը՝ նրանց նոր ոգի, նոր եռանդ եւ անձնուիրութիւն էր ներշնչում։ Նրանք ուրախ էին, որ իրանց ծառայութիւնները ոչ միայն վարձատրըւում են, այլ հասկացւում են, եւ մի այնպիսի ազնուամիտ կնոջ համակրութեան են արժանանում, որպիսին էր Հայոց Տիկինը։

Երբ տղամարդերի պարգեւաբաշխութիւնը վերջացաւ, տիկինը դարձաւ դէպի ազատանի կանայքը, որոնք պաշարման ժամանակ խիստ փայլուն ծառայութիւններ էին ցոյց տուել։ Նրա գեղեցիկ աչքերը որոնում էին մէկին, որը կանանց խումբի մէջ չէր երեւում։

— Իմ քաջերի թւում կար եւ մի օրիորդ հերոսուհի, ասաց նա։ Ո՞ւր է Աշխէնը, կանչեցէ՛ք այստեղ Աշխէնին։

Ուշացնեաց նազելի Օրիորդը համեստութիւնից թաքնուել էր։ Մի քանի րոպէից յետոյ ներս մտաւ նա, զինուորական չքեղ զրահաւորութեան մէջ։ Բոլորի աչքերը դարձան դէպի գեղեցիկ, վայելչակազմ հերոսուհին։ Տիկինը գրկեց նրան եւ ճակատը համբուրելով, ասաց.

— Սիրելի Աշխէն, կար մի ժամանակ, հանգստի եւ խաղաղութեան երջանիկ ժամանակներում, մեր իշխանազն օրիորդները իրանց մատների ճարտարութիւնը ցոյց էին տալիս գեղեցիկ գործուածների մէջ, որոնցով զարդարում նախարարների փառաւոր սրահները եւ մեր տաճարների սուրբ սեղանները։ Անցաւ խաղաղութեան ժամանակը, եկաւ արեան եւ կոտորածի տագնապը։ Եւ դու, քո գովելի օրինակով, մի գեղեցիկ դաս տուեցիր քո իշխանազն քոյրերին, թէ երբ հայրենիքը վըտանգի մէջ է, կնոջ քնքոյշ մատներն եւս, ասեղի փոխարէն, պէտք է նիզակ բանեցընեն իսկ թելի փոխարէն պէտք ձգեն աղեղի ամրապինդ լարը։ Դու արդեամբ կատարեցիր այդ, եւ կատարեցիր հրաշալի կերպով։ Եւ ես, սիրելի Աշխէն, ահա այդ արժանաւոր կամարով զօտեւորում եմ քո արիական մէջքը, ցանկանալով քեզ աւելի աշխոյժ եւ զօրութիւն։

Տիկինը իւր ձեռքով կապեց ականակուռ կամարը նրա մէջքին, իսկ օրիորդը ուրախութեան արտասուքը աչքերում համբուրեց նրա բարերար ձեռքը։

Միւս կանանցից եւ օրիորդներից շատերը նոյնպէս ընծաներ ստացան։ Երբ պարգեւաբաշխութեան հանդէսը վերջացաւ, եպիսկոպոսը կարդաց օրհնութեան մաղթանքը։ Այդ միջոցին սեղանատան մէջ հնչեցին պալատական նուագարանները եւ թագուհին ամենայն սիրելիութեամբ դարձաւ դէպի հանդիսականները, հրաւիրեց իւր մօտ ճաշելու։

Մինչեւ երեկոյ բազմութիւնը պալատի դրան հանդէպ, հրապարակի վրայ, անհամբերութեամբ սպասում էր նախարարներին։ Երբ նրանք յայտնուեցան, լսելի եղան ուրախութեան բարձրաղոչ աղաղակներ։ Ամբոխի ոգեւորութիւնը չափ չունէր։ Ամէն կողմից շրջապատեցին սիրելի իշխաններին, ամէն կողմից նետւում էին, որ ձեռքերի վրայ բարձրացնեն, եւ այնպէս տանեն, հասցնեն նրանց մինչեւ իրանց օթեւանները։

ՐԱՖՖԻ

կանութեան ու Հրեաներուն դէմ ։ Պա– հակայօրէը հպարտ է որ բանուոր դասա– կարգին եւ Կեդր․ Կոմիտէին հետ է այս պատմական օրերուն ։ Լեհաստան կ՚ուզէ բարեկամական յարաբերութիւններ մշա– կել Խ․ Միութեան հետ, հաւասարութեան եւ փոխըմբռնումի հիման վրայ» ։

✕ Վերակազմուած Քաղաք․ Բիւրօն գանիակ նիստ մը գումարեց առջի օր, քննելու համար մարեշալ Ռոկոսովսկիի պարագան, — պահե՞լ իբրեւ ազգ․ պաշտ– պանութեան նախարար թէ արձակել ։ Այդ առթիւ հաստատուեցաւ թէ երեք խորհր– դային յածանաւեր Լեհաստանի ցամաքա– յին ջուրերը մտած են Կտանսքի մօտ (Տանցիկ), ռազմափորձեր կատարելու համար ։ Անմիջապէս այդ քաղաքը ղրկ– կուեցաւ Կեդր․ Կոմիտէին անդամներէն մին, ժողովուրդը հանդարտեցնելու հա– մար ։ Նաւերուն մուտքը արգիլուեցաւ ։

✕ Փողնանի ցոյցերուն առթիւ դատա– պարտուած երեք Լեհեր ազատ արձակուե– ցան ։ Դատավարութիւնը 15 օր յետաձգ– ուեցաւ ։ Կեդր․ Կոմիտէն բանաձեւ մը քուէարկեց կարդինալ Վիշենսկիի արձակ– ման համար ։ Ընտրական օրէնքը պիտի բարեփոխուի ։

✕ Մոսկուայի թերթերը շատ քիչ տեղ կուտան Լեհաստանի անցուդարձին ։ Փա– րիզի «Իւմանիթէ»ն ալ կարճ կը կապէ, հեգնական ակնարկներ ուղղելով միջազ– գային մամուլին դէմ ։

✕ Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստա– տեն թէ Լեհաստանի ամբողջ ժողովուրդը Կոմուլքայի հետ է, — ազգային հերոս մը, 51 տարեկան, որ 11 տարի բանտերու մէջ անցուցած է, թէ լեհական նախկին իշխա– նութեան եւ թէ Սթալինի կարգադրու– թեամբ ։

✕ Ռուսիոյ Կենդ․ մէջ ալ անձկութեամբ կը հետեւին անցուդարձին ։ Շատերու կարծիքով, եթէ Խ․ Միութիւնը ընդդիմա– նայ Կոմուլքայի, ջուրը ձգած պիտի ըլ– լայ ապաստալինացման շարժումը ։ Իսկ եթէ համակերպի, միւս արբանեակ եր– կիրներն ալ կրնան վարակուիլ ։ Լոնտոն աւելի խոհեմութեամբ կը քննէ դէպքը, վտանգաւոր գտնելով որեւէ միջամտու– թիւն Արեւմուտքի կողմէ ։

✕ Ուսանողական ցոյցերը կը շարունակ– ուին Հունգարիոյ մէջ ։ Հազարաւոր ուսա– նողներ կը սպառնան փողոց իջնել, եթէ գոհացում չտրուի կարգ մը պահանջնե– րու ։ Ընդդիմադիրները համախմբուած են այրի Տիկին Ռայքի շուրջը (կախաղան հանուած, յետոյ ազգ․ յուղարկաւորու– թեան արժանացած նախարարին կինը) ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Կը հաստատուի թէ Յորդանանի երեսփ․ ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն շա– հած է այն հոսանքը որ հակառակ է Ա– րեւմուտքի եւ համակիր՝ Եգիպտոսի ։ Ազ– գային ընկերվարականները, որոնց հա– մար գնդ․ Նասր «արաբական գաղթօնքի խորհրդանշանն է, շահած են քառասուն աթոռներուն մէկ չորրորդը ։ Առ նուազն չորս ծայրագոյն ձախակողմեաններ, ու– րիշ չորս երեսփոխաններ որոնք հետե– ւորդներն են նախկին Միւֆթի Հաճ Հիւ– սէյնի, երկու արաբական Վերածնունդի անդամներ եւ քանի մը անկախներ նոյն– պէս եգիպտասէր կը համարուին, ուրեմն հակառակ՝ Արեւմուտքի եւ մասնաւորա– պէս Անգլիոյ ։

Կ՚ըսուի թէ Եգիպտոսի սպարապետը, զօր․ Հաքիմ Ամեր Յորդանան պիտի այ– ցելէ զինուորական պատուիրակութեան մը հետ, քննելու համար Եգիպտոսի տրամադրելիք օգնութեան խնդիրը ։ Արա– բական բոլոր երկիրները սափրուած են օգնել Յորդանանի, որպէս զի կարող չմնայ Անգլիոյ, ի հարկին խզելով անոր հետ կնքուած դաշինքը ։ Կրնան նոյնիսկ օգնութիւն խնդրել Խ․ Միութենէն, քանի որ ձախերը զօրաւոր են այժմ ։ Նորընտիր երեսփ․ ժողովը նիստի հրաւիրած է Հոկ– տեմբեր 25ին ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակ– ցութեան օրկանը կը գրէ թէ երկիրը պէտք է իր սեփական ուղեգիծն ընտրէ դէպի ընկերվարութիւն, ինչպէս ըրած են Ռուսերը, Լեհերը, Եուկոսլաւները եւ Չի– նացիները ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ․ 22) — Ձոյլ ոսկի 446․000, նափոլէոն 3120, զուից․ 2980, անգլ․ 3960, քսան տոլարնոց 15․200 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն) — Սթեռլին 1010, տոլար 385, զուից․ 91․75, պելժ․ 7․75, լիր 0․62 ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 20․30ին,

SALLE DE LA MUTUALITE, 24 Rue St. Victor, Paris (5e), Métro: Maubert-Mutualité

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ

Կը նախագահէ՝ **ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ**

Կը բանախօսէ Ամերիկայէն նոր ժամանած **ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ**

Ներկայ կ՚ըլլայ եւ խօսք կ՚առնէ նախկին նախարար եւ ընկերվ․ երեսփոխան

EDOUARD DEPREUX

Ուղերձ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի կողմէ — Գեղարուեստական բաժին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ եւ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ **ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Դաշնակ՝ Պոլսոյ երաժշտանոցէն՝ Պ․ Յարութիւն Պէնտէրեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ, Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մեներգ, արտասանութիւն — Մուտքը ազատ է

Իրէն օթօքարը կը մեկնի Խրիմեան սրահին առջեւէն ժամը 20ին ։ Ալֆորվիլէն Փլաս Քարնոյէն, արձանագրուիլ ընկ․ Բ․ Փափազեանի մօտ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ ։ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մեծ հանդիսաւորութեամբ

Սալօն տը լ՚Ալհամպրա

Կը նախագահէ ընկ․ Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ․ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (Ամերիկայէն) եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 3ին ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 18ին ։

Կը նախագահէ ընկ․ Հ․ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ․ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4ին ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4, իրիկունը ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, 27 Հոկտ․, վարդա– պետին սրահին մէջ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 27ին ։

Պետական Թատրոնին մէջ ։

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Վալանսի Շրջ․ կոմիտէի կողմէ ։

Կը նախագահէ ընկ․ ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Բ․ ԽՐԻՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս– նակցութիւնը կը բերեն՝ Մարտիրոսեան քոյրեր, Կրընոպլէն, (երգ), Փոփրիկն Մ․ Աւեանն (արտասանութիւն), Պատանի Յովնաննեան (նուագ) ։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկ․ պարեր ։

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, Կիրակի ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ․, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ՚Ալհամպրա, 340 Պուլ․ Շավ ։

Կը նախագահէ ընկ․ Մ․ ՃԱՌԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊՈՒԼԵՋԻՔՃԵԱՆ

Ա․ մաս մինչեւ կէս գիշեր,

Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Մասնակցութեամբ Նոր Սերնդականնե– րու ։

Ընկերուհի Մարլէն Մարկոսեան (դաշ– նակ) ընկերներ Հրայր Գիլէճեան եւ Իշ– խան Իշխանեան (ջութակ), ընկերուհիներ Մակի Իշխանեան եւ Սէրէնկիւլեան (մե– ներգ), ընկերուհիներ Եղիսաբէթ Կոչ– կարեան եւ ընկ․ Մասիս Գալուստեան (արտասանութիւն) ։

Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը պիտի ներկայացնէ մեծ գրագէտ Ա․ Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանա– պարհին»էն «ՎԱԶՐԻԿ»ը պատկեր մը ։

Սէն Լուի Սիմանթօ խումբը ժողովուր– դի փափաքին ընդ առաջ երթալով պիտի կատարէ հայկական տոհմիկ պարեր ազ– գային տարազով ։

Բ․ մաս, կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ ։

Եւրոպական պարեր ։ Հանրի Ռօման եւ իր մեծ օրքէստրը Թիփիքը ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ռոնի սու Պուայի մեր հայրենակիցները հաւաքուելով, որոշած են պարբերական ժողովրդական դասախօսութիւններ տալ ։ Առաջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ 13 Հոկտեմբերին ։ Խօսեցաւ Մ․ Պարսամեան ։ Երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21– ին, Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահին մէջ, Ռո– նի սու Պուա ։ Պիտի խօսի Պ․ ՕՀԱՆ ԿԱ– ՐԱՊԵՏԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Ազգա– պահպանումը ։ Ռոնիի հայրենակիցներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ընկերական խնջոյք այս շաբաթ ժամը 21ին, նախաձեռնութեամբ՝

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Ալֆոր– վիլի մասնաճիւղին, Ղ․ Իշխանեանի սըր– ճարանը ։ Երգ, հայկ․ պար ։

Մուտքը ազատ է ։

ԹՈՔԱՏԻ Հայր․ Միութեան տարեկան խնջոյքը Նոյեմբեր 11ին ։

ԹՈՔԱՏԻ Հայր․ Միութիւնը պաշտօնա– պէս յայտարարած ըլլալով, կը խնդրուի այսուհետեւ թղթակցութիւնները ուղղել Ե․ Գրիգորեանի․—

1, ռիւ Պէրնար Կանբ, Վիլմօմպլը ։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Այրի Տիկին Մարի – Զարուհի Ստեփան– եան պատիւը ունի ծանուցանել իր զաւկին

ԺԱՆ – ՎԱՀՐԱՄի

(Dentiste-Professeur suppléant à l'Ecole de Chirurgie Dentaire et de Stomatologie de Paris).

ամուսնութիւնը

Mlle. Yolande MANSUTTIի հետ ։

Պսակը տեղի ունեցաւ խիստ մտերմա– կան շրջանակի մը մէջ, Յուլիս 30ին Փա– րիզի Ս․ Յովհաննէս– Մկրտիչ եկեղեցին ։

1, Rue Abel Vacher, Meudon (S.et.O.)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ․ ԺՈՂՈՎ

Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ․ ժողովի, այս ուրբաթ գիշեր ժամը 8․30ին, Սոսիէ– թէ Սավանթի մէջ ։

Կը զեկուցանէ ընկեր Կ․ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ տօնակա– տարութեան յանձնախումբի անդամները նիստի կը հրաւիրուին, այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 8․30ին, սովորական հաւա– քատեղին ։

ԹՈՔԱՏԻ Հայր․ Միութիւնը սովորա– բար ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ իր հայ– րենակիցները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանսի սըր– ճարանը, Իսի լէ Մուլինօ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր– կուշաբթի, ժամը 21ին, Գաւէ սրճարա– նին վերնայարկը ։

Դասախօս՝ Պ․ ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ

Նիւթը՝ «Մեր ծանօթութեանց այսօր– ուան վիճակը, խլիրդի (քանսէր) ծագու– մին եւ դարմանումին մասին» ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Մուտքը ազատ է ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին Ա․ դասախօսու– թիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆուայէ Մինիսիփալ, ռիւ տը Լ՚Ապէ Լըմիր, ժա– մը 21ին ։

✕ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ․ Տան մէջ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Տիկին Նարին Ակայեանի (ծնեալ Զատրճեան) մահուան առթիւ Պ․ Ասատուր Ակայեան եւ Պ․ Օհաննէս Ակայ– եան փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նը– ւէրները կ՚ընեն$ 2800 Ֆր․ հայկ․ ծերա– նոցին եւ 800 Ֆր․ «Յառաջ»ի բարգաւաճ– ման համար ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պալագեան Եպիս․կի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հարաւ․ Ֆրանսայի Թեմի շինարար Առաջնորդ հանգուցեալ Տ․ Գրի– գորիս Եպիսկ․ի յիշատակին հոգեհան– գստեան պատարագ եւ պաշտօն պիտի մա– տուցուի այս կիրակի, Պոմոնի Ս․ Գր․ Լուս․ եկեղեցւոյ մէջ, անոր տարաժամ մահուան 22րդ տարեդարձին առթիւ ։

Կը հրաւիրենք յարգոյ հայ հասարակու– թիւնը ներկայ ըլլալ ժամը 10ին ։

✕ Շնորհակալութեամբ ստացանք Փա– րիզէն Պ․ Սիմոն Ջիլինկիրեանէ 5000 Ֆր․, ի նպաստ եկեղեցւոյս, ի յիշատակ իր հանգուցեալ կողակից Տիկին Պէաթրիս Ջիլինկիրեանի ։

Թաղ․ խորհուրդ

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր ։

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՕՐ․ ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԳ ՕՐ․ ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77–73

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 25 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7715 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3526

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԹՆՑԷ՛Ք

Զարաչուք պատկերին մը,— Քանի կը պղտորին ջուրերը Միջին Արեւելքի մէջ, այնքան կը ծաւալի խուժանավարութիւնը «եկեղեցասիրական» կոչուած ճակատին վրայ:

Մարդիկ փրփուր կը տեղան սանձակոտոր մոլեդնութեամբ, առանց աջ-ձախ նայելու:

Կը թուի թէ սրբազան ուխտ մը կնքեր են, կազմալուծելու համար տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան միջոցները:

Գլուխները չեն որ կը գործեն, այլ ձեռքերն ու վայրերան լեզուն: Կիրքն ու յամառութիւնը: Ոխակալութիւնը եւ անզօր կատաղութիւնը:

Որ եւ է պատրուակ բաւակ[illegible] կայ[illegible]որը սաստկացնելու եւ «մթնոլորտ» [illegible]նլու համար:

Չեն իսկ անդրադառնար թէ իրենց յարուցած ժխորը թիթեղի ձայն կուտայ, տհաճութիւն եւ սրտնեղութիւն պատճառելով բնիկին ալ: Իշխանութեան եւ ժողովուրդին:

Քիչ անգին չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ թշնամին,— որո՞ւ հոգ:

Իրենց բնակած երկիրները հրաբուխի վրայ նստած են,— ի՞նչ կարեւորութիւն ունի...

Քանի մը ամիս առաջ, կարգ մը պաշտօնակիցներ զինադադար առաջարկեցին: «Եկեղեցասէրները» գոհացան տմարդի ծիծաղներ արձակելով:

Մենք զինադադար չենք առաջարկեր, այլ բարեկամաբար կը թելադրենք որ իրենց խելքը տուն կանչեն: Ոչ միայն տարագիր բազմութեանց, այլ եւ իրենց ալ բարիքին համար:

Ահա տարին կը լրանայ եւ իրենց վերջին «ճակատամարտ»ը բանի մը չէ յանգած: Չի կրնար յանգիլ:

Կարելի չէ դիրքեր գրաւել աւազին վրայ տապլտկելով, հող կամ խիճ նետելով աջ ու ձախ:

Եթէ չափուելու փորձ է որ կը կատարեն, շատ ուշ մնացած են:

Ամէն պայքար կը բաղկանայ զանազան հաղաշրջաններէ:

Բոլորն ալ փորձեցին եւ հետեւանքը եղաւ պարտութիւն:

Տարրական ողջմտութիւնը կը պահանջէ ընդունիլ իրականութիւնը եւ սպասել նոր պատեհութեան մը:

Հանրային գործունէութեան ասպարէզը ոչ պապենական ժառանգութիւն է, ոչ ալ մենաշնորհ:

Հոսանքները կը ճակատին, պարզելով իրենց տեսակէտները, եւ երբ ընտրութիւն մը կը կատարուի բացարձակ մեծամասնութեամբ, վէճերը կը դադրին այլեւս: Անոնց մէկը պարտականութիւն մը կը ստանձնէ: Կը վերահաստատուի բնականոն վիճակ մը:

Կարելի չէ պարտութիւն մը յաղթանակի վերածել, լուտանքներ տեղալով եւ անճոռնի «զալմազալ»ներ սարքելով տարին տասներկու ամիս:

Մանաւանդ որ — անգամ մը եւս կը յիշեցնենք — հիւրընկալ երկիրներն ալ իրենց ներքին հոգերն ունին եւ պարտաւոր չեն զբաղելու մեր տխրացուական տաղտուկներով:

Ցաւոք, պղտոր է քաղաքական կացութիւնը: Ծանրակշիռ անակնկալներ կրնան պատահիլ մէկ օրէն միւսը:

Ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ, մեծէն մինչեւ փոքրը, չկայ ժողովուրդ մը որ մտահոգութեան մատնուած չըլլայ:

Այս պայմաններուն մէջ, շարունակել ատելավառ խուժանավարութիւնները՝ կը նշանակէ կրակին հետ խաղալ:

Կը նշանակէ ծառը արմատէն խախտել:

Շ.

ՄԵԾ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ՀԻՆԳ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ.— ԵՐԿՈՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲՈՂՈՔՆԵՐԸ.— ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻՆ.— ՖՐԱՆՍԱ ԵՏ ԿԱՆՉԵՑ ԳԱՀԻՐԷԻ ԴԵՍՊԱՆԸ

Ալժերիոյ Ազատագրութեան ճակատին հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութիւնը մեծ յուզում պատճառեց ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Մարոքի եւ Թունուզի կառավարութիւնները բողոքագիր մը ուղղեցին ֆրանսական կառավարութեան: Իսկ Սուլթանը, որ Թունուզ գացած էր մասնաւոր ժողով մը գումարելու համար, որոշեց իր երկիրը վերադառնալ անմիջապէս: Իր կողմէ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Փարիզ եկան, տեսակցելու համար Ֆրանսայի վարչապետին հետ:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բազմաթիւ կարեւոր վաւերագիրներ բռնուած են հինգ ղեկավարներու պայուսակներուն մէջ: Երէկ բոլոր թերթերը հրատարակած էին կալանաւորներուն լուսանկարները, ձեռքերը իրարու կապուած: Ինչպէս գրած էինք երէկ, ձերբակալութիւնները տեղի ունեցան երբ Մարոքի Սուլթանը եւ Պուրկիպա կը սպասէին Թունուզի մէջ, ժողով մը գումարելու համար անոնց մասնակցութեամբ: Կառավարական բողոքագրէն զատ, Սուլթանը հեռաձայնով ալ բողոքեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին: Մարոք եւ Թունուզ միացեալ բողոքագիր մըն ալ ղրկեցին Մ. Նահանգներուն: Սուլթանը Մարոք պիտի վերադառնայ ամերիկեան օդանաւով մը:

Հինգ ղեկավարներու ձերբակալութեան առթիւ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Երկու հազար ցուցարարներ հրկիզեցին ֆրանսական կառքերը Թունուզ քաղաքի կեդրոնին մէջ: Առտուն կանուխ ընդհ. գործադուլ մը սարքուեցաւ, ջլատելով հանրային կեանքը եւ մասնաւորապէս փոխադրութիւնները: Բոլոր խանութները փակուեցան, ցուցարարներուն հրամանով: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ ապահովութեան համար: Զինուորներ եւ ազգային պահակներ դիրք բռնեցին քաղաքին գըլխաւոր կէտերուն վրայ եւ մասնաւորապէս ֆրանսական դեսպանատան առջեւ:

Հակառակ բոլոր զգուշական միջոցներուն, թափօրներ կազմուեցան ամէն տեղ: Ցուցարարները կ'աղաղակէին, ալժերիական դրօշներ պարզելով.— «Կեցցէ՛ Ալժերիա», «Կեցցէ՛ Պէն Պելլա» (ձերբակալուած 5 ղեկավարներէն մէկը): Ցոյցերը ուղղուած էին բոլոր Եւրոպացիներուն դէմ: Ֆրանսական հիւպատոսարանին առջեւ ցուցարարները վար առին դիմանշանը եւ խորտակելով կառքերը նետեցին եւրոպացի անցորդներուն վրայ: Քանի մը հարիւր ցուցարարներ ալ մարոքեան, թունուզեան եւ ալժերիական դրօշներ պարզելով շրջեցան փողոցներուն մէջ:

Նոյն օրը ընդհ. գործադուլ մը սարքուեցաւ Մարոքի մէջ եւ շատ աւելի ծանր դէպքեր պատահեցան: Մեքնէսի մէջ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ տեւելով 45 վայրկեան: Ֆրանսացի գնդապետ մը առեւանգուեցաւ Քազապլանքայի մէջ, երբ տունէն դուրս կ'ելլէր տղաքը դպրոց տանելու համար: Նոյն ժամուն հրամաններ կ'արձակուէին գործադուլի համար: Բոլոր բնիկ աշխատաւորները անմիջապէս հնազանդեցան հրամանին: Իրարու ետեւէ փակուեցան խանութները եւ մեծ հաստատութիւնները: Մաքսատան եւ նամակատան պաշտօնեաներն ալ դադրեցուցին, ամէն աշխատանք: Քիչ վերջ անթելն ալ կրկնեց գործադուլի հրամանը եւ ամբողջ եւրոպական թաղը անշարժութեան դատապարտուեցաւ: Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Կախեցէ՛ք Լաքոսթը» (Ալժերիոյ նախարարը): Մեքնէսի մէջ սպաննուեցան 8 Եւրոպացիներ եւ տեղացի մը: Թէ Թունուզի եւ թէ Մարոքի մէջ ֆրանսական դեսպանատուները գրեթէ ամբողջովին պաշարուած էին ամբոխին կողմէ, երբ զինուորները օգնութեան հասան: Նոյն պահուն խլրտումներ տեղի կ'ունենային նաեւ Ալժերիոյ մէջ, ուր 400.000 ֆրանսացի զինուորներ կը գտնուին:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութիւնը սարքուած էր բանակին կողմէ, առանց կառավարութեան գիտութեան: Ամէն պարագայի մէջ, ձեռնարկը վճռական քայլ մը կը համարուի Ալժերիոյ ապստամբութիւնը վերջնապէս խափանելու համար:

Կ'ըսուի թէ հրաժարած է Մարոքի եւ Թունուզի գործերու նախարարը, Ալէն Սավարի, իբրեւ հետեւանք նախարարական խորհուրդին մէջ ծագած վիճաբանութեան մը:

× Ալժերիոյ Ազատագրութեան ճակատը յայտարարութիւն մը հրատարակեց Գահիրէի մէջ, «դաւաճանութիւն» կոչելով իր հինգ անդամներուն ձերբակալութիւնը: Յայտարարութիւնը կը թելադրէ շարունակել պայքարը Ֆրանսայի դէմ, սրտապողական կոչ մը ուղղելով Ալժերիոյ ռազմիկներուն: Արաբական Դաշնակցութիւնն ալ բացառիկ նիստ գումարեց, ժողովին հրաւիրելով ալժերիացի ղեկավար մը, Մետանի, որ պիտի յաջորդէ ձերբակալուած Խտըրի, իբրեւ քաղաքական խորհրդական:

Ալժերիոյ Ազատագրական ճակատին կոչը կ'ըսէ թէ անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնուեցան, ձերբակալութեանց հետեւանքով գոյացած բացը գոցելու համար: «Ազատագրական պայքարը պիտի շարունակուի, այսօր ինչպէս երէկ, այժմ աւելի ուժգնօրէն: Աշխարհակալութեան այս անարգ խաղերը չեն կրնար խորտակել յեղափոխութիւնը կամ տկարացնել զայն: Ալժերիոյ Ազգ. Ազատագրութեան բանակը ունի անհրաժեշտ նիւթական եւ բարոյական կարողութիւնը, պայքարը շարունակելու համար, մինչեւ որ հասնինք մեր նպատակին,— հռչակում ազգային անկախութեան, արձակում բոլոր բանտարկեալներու եւ հաստատում աժամեայ կառավարութեան մը, երկիրը վարելու համար»:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ Պ. Կի Մոլէ ջերմապէս ծափահարուեցաւ մեծամասնութեան կողմէ: Քաղաքական վիճաբանութիւնները վերջացած ըլլալով, վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց: Կացութիւնը այնպէս է որ ժողովը չուզեր տեղի տալ նախարարական տագնապի մը: Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց հիմնական կէտերը.—

1. Եգիպտական զէնքերով բեռնաւորուած նաւուն գրաւման խնդիրը պիտի յանձնուի Ապահովութեան Խորհուրդին: Եգիպտոս յայտնապէս բռնաբարած է միջազգային օրէնքը:

2. Ալժերիոյ ապստամբութեան հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութիւնը հաւանաբար անդրադարձումներ պիտի ունենայ արաբական աշխարհին մէջ: Բայց եւ այնպէս Մարոք եւ Թունուզ պէտք է գործեն իբրեւ Ֆրանսայի բարեկամները եւ ոչ թէ թշնամիները:

3. Գահիրէի ֆրանսական դեսպանը ետ կանչուած է, վասն զի Եգիպտոս հրաժարեց թէ ինչո՛ւ արտօնած է որ «Աթոս» շոգենաւը Աղեքսանդրիայէն Ալժերիոյ ծովեզերքը ուղղուի զինամթերքով: Միջերկրականի նաւատորմին հրահանգուած է շրջիլ Ալժերիոյ ծովեզերքը, որպէսզի այսուհետեւ զինաբարձ նաւեր զէնք չճարեն ապստամբներուն:

4. Կառավարութիւնը նոր կարգուսարք մը պիտի չառաջարկէ Ալժերիոյ համար, մինչեւ որ խլամ ապստամբները դադրեցնեն կռիւը եւ կարելի ըլլայ ներկայացուցիչներ նշանակել ազատ ընտրութիւններով, բանակցելու համար:

5. Ալժերիոյ այն խլամները որ այժմ կը կռուին կատարեալ անկախութեան համար, պարտաւոր են ընդունիլ համակեցութիւն մը աւելի քան մէկ միլիոն Եւրոպացիներու հետ:

Վարչապետը խօսեցաւ նաեւ Սուէզի տագնապին եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ ծագած խլրտումներու մասին:

× Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, Լոնտոն գնաց յանկարծ, խորհրդակցելու համար բրիտանական կառավարութեան հետ, Սուէզի մասին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԵՏ ԿԸ ՂՐԿԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐԸ

ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Խ. Միութեան 26 մարտանաւերը ետ քաշուեցան լեհական ջուրերէն, իբրեւ հետեւանք Վարշաւայի նոր կառավարութեան բողոքներուն: Կտանսքի (Տանցիկ) լեհ հրամանատարը անձնապէս բողոքեց եւ ռուսական մարտանաւերը հեռացան: Կ'ըսուի թէ Կեդր. Կոմիտէին նոր քարտուղարը, Կոմուլքա, հեռաձայնով խնդրած էր Խրուշչեւէն որ ռուսական ուժերը ետ քաշուին: Հինգ զօրաբաժիններ, որոնք ռազմափորձեր կատարած էին լեհական զօրքին հետ, փոխեցին իրենց դիրքերը: Պ. Կոմուլքա ազգ. պաշտպանութեան փոխ նախարար նշանակեց զօր. Սփիչալսքին, որ 1949ին զրկուած էր իր պաշտօնէն, երբ Մոսկուա ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակեց զօր. Ռոկոսովսկին:

× Լեհ ուսանողները թշնամական ցոյցեր կատարեցին Փոզնանի մէջ, ուր խռովութիւններ ծագած էին անցեալ Յունիսին: Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Անկցի՛ Ռոկոսովսկի»: Բանուորներ ալ միացան ուսանողներուն:

Լեհ զօրավարի մը նշանակումը նախաքայլ կը համարուի զօր. Ռոքոսովսկիի արձակման:

× Լեհական օդատորմիղին սպաները պահանջեցին պատժել բոլոր անոնք որ բանտարկութեան դատապարտած էին լեհ սպաները, ստայօդ ամբաստանութիւններով: Բանաձեւը կը պահանջէ վերահաստատել ողջ մնացած անմեղները:

× Լեհաստանի վարչապետը, Կեդր. Կոմիտէին նորընտիր քարտուղարը՝ Կոմուլքա եւ իր օգնականը Մոսկուա պիտի երթան վաղը, ուրբաթ, պայմանաւ որ դադրին ռուս զինուորներու շարժումները Լեհաստանի մէջ:

Պ. Կոմուլքա մասնաւոր կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէս զի զգուշանայ որ եւ է արտայայտութենէ որ կրնայ վնասել ռուսեւլեհական յարաբերութեանց: «Լեհերը պէտք է վճռական դիրք բռնեն գրգռիչ խաղերուն հանդէպ: Մեր յարաբերութիւնները պէտք է հաստատուին աշխատաւորներու միջազգային համերաշխութեան, փոխադարձ վստահութեան, իրաւունքներու հաւասարութեան եւ փոխադարձ օգնութեան վրայ: Ամէն երկիր պէտք է օգտուի իր լիակատար գերիշխանութենէն եւ ամբողջական անկախութենէն: Պէտք լիովին յարգուին ժողովուրդին իրաւունքները՝ գերիշխան կառավարութիւն մը ունենալու անկախ երկրի մը մէջ»:

× Լեհաստանի փողոցներուն անունները կը վերամկրտուին, ջնջելով Ստալինի անունը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆ

●

ԽՄԲ.— Նոր ստացանք այս գրութիւնը, որուն հեղինակը իտալացի հռչակաւոր գրագէտ մըն է, թեկնածու՝ Նոպէլի գրական մրցանակին (հրատարակուած 27 Սեպտեմբերին «Քոռիէռա Տելլա Սեռայի» մէջ).—

Հաղեւ շրջափակէն ներս մտած՝ Խ. Միութեան ուրիշ սրբավայրերը մտաբերեցի, ինչպէս Զակորսքը, Մոսկուայի մօտ կամ Քիեւի մեծ Լաւրան (Տաճարը):

Խորտուբորտ ու գորշ բուներով սաղարթախիտ ծառեր՝ որոնք դարերու արեւէն ոսկեզօծ հնամենի շէնքեր կը հովանաւորէին: Խոտերու խառնութեան մէջ հոս ու հոն, անկարգ ու անկանոն պառկած էին հնամաշ քարեր՝ որոնց վրայ կը ճանչցուէին հայկական խաչի ու տապաններու հայերէն արձանագրութիւնները:

Զակորսքը կամ մեծ Լաւրան գրեթէ թանգարաններ են այլեւս, ուր այցելելու կուգան խորհրդային շրջիկները միայն: Մինչդեռ հոս, կը զգացուէր թէ կրօնքը կենդանի եւ ներկայ իրողութիւն մըն է տակաւին, աւելի ուժեղ քան քաղաքական որեւէ յեղաշրջում: Կամ աւելի ճշգրիտ սահմանումով մը, բաւական զօրաւոր է տակաւին, ըլլալու համար զանազան իրողութեանց կարգին նաեւ քաղաքական իրականութիւն մը:

Ծառերուն մէջ շրջապատող կամ արեւուն տակ խոտերուն վրայ նստած բազմութիւնը հին կոթողի մը գեղեցկութեան վրայ դիմայող շրջիկներու երեւոյթը չունէր: Ընդհակառակն երկիւղած այլ մտերիմ այցելուներ էին, եկած հոս ոչ միայն անցեալի յիշատակներուն քաղցրական զօրութենէն մղուելով, այլ եւ ներկայի վառ զգացումէ մը: Պատեցայ պարտէզին մէջ եւ եկեղեցիին շուրջը: Գլխաւոր մուտքը հասած ատեն, տեսայ փոքրաթիւ բազմութիւն մը որ զոյգ թեւերու բաժնուած էր դրան երկու կողմերը:

Այրերու, կիներու, աղջիկներու եւ մանուկներու պարզ ժողովուրդի խումբ մըն էր, (Խ. Միութեան մէջ ընդհանրապէս տարեցները միայն եկեղեցի կը յաճախեն), որ արտօրէն կը սպասարկէր, ոռոգ ... ամբողջ շրջափակին ամէն կողմերէն վազելով կը հասնէին ուրիշներ:

Ապա յանկարծ եկեղեցիին դիմացի փոքր շէնքէն թափօր մը դուրս ելլելով ուղղուեցաւ դէպի գլխաւոր մուտքը: Առաջին կարգին վրայ կանգնած ըլլալով, տիրացուներէն, բազմաթիւ քահանաներէն եւ սարկաւագներէն վերջ կրցայ տեսնել նաեւ այդքան հետաքրքրութիւն եւ իրարանցում պատճառող անձնաւորութիւնը:

Սրբազան զգեստաւորումով, արծաթի թուխ մօրուքով, սպիտակ ու նիհար դէմքով, կապոյտ աչքերով, միջին տարիքով մարդ մըն էր: Բազմութեան դեռնահակ այլ հետաքրքիր նայուածքներուն տակ յամրաքայլ անցաւ առջեւէս եւ մտաւ տաճար: Բազմութիւնը եւս, ամբողջացնելով կիսարգց շրջանակը, իր կարգին մտաւ ներս:

Կաթողիկոսն էր, Հայ. Եկեղեցիին գերագոյն հեղինակութիւնը, անցած ժամանակներուն մէջ կորսուող երկարագոյն շարքի մը վերջինը:

Առաջին անգամն էր որ Խ. Միութեան մէջ ներկայ կ'ըլլայի կրօնական հանդիսութեան նմանող երեւոյթի մը եւ ատիկա կը պատահէր ճիշդ Հայաստանի մէջ, Երեւանի մէջ իսկ՝ ուր կրօնքը իրապէս սահմանուած է պաշտպանութիւնը ազգային մշակոյթին, հայ ժողովուրդի վերածնունդի կամքին, դրական գործերով ինքզինքը հաստատելու եւ պարտադրելու ցանկութեան, հալածանքներու եւ ջարդերու եղերական անցեալէ մը վերջ:

Երեւան, որ հայերէն «երեւցող», «տեսնուող» կը նշանակէ (ԽՄԲ.— վիճելի) այսինքն Ջրհեղեղէն վերջ Նոյի տեսած առաջին ցամաքը, կը գտնուի ընդարձակ լեռնադաշտի մը վրայ՝ որուն խորը կը բարձրանայ առասպելական Արարատը:

Կաթողիկոսին նման, որուն պատահաբար հանդիպած էի, այս հրաբուխը որ թէ իր ձեւով թէ իր դիրքով Ֆուժիեաման կը յիշեցնէ, (Ճափոնի Սրբազան լեռը, մարած հրաբուխ) դարեր շարունակ եղած է եւ է տակաւին այսօր Հայոց Ազգին պաշտելի խորհրդանշանը: Նոյն առաւօտ իսկ, բարձրացայ բլրակ մը եւ երկարօրէն դիտեցի Արարատը: Պայծառ, ցուրտ եւ առանց հովի օր մըն էր: Բարձրաւանդակին թափանցիկ ու փայփլող օդին մէջ Արարատը լուսաւոր հորիզոնին վրայ կը բարձրանար ծովէն բարձրացող ալիքի մը պէս:

Երկու երրորդով ժեռուտ, խոռոչներ եւ անդունդներ ընդգծող խոր ու կապոյտ շուքերով, սպիտակափայլ գագաթով ըլլալով՝ գրեթէ անհասանելի կը թուէր, թերեւս տարածուն դաշտին մէջ մինակուկ ըլլալուն: Այն իրողութիւնը որ Արարատը կը գտնուի ոչ թէ զինք պաշտող Հայաստանի մէջ, այլ քաղաքական սահմանէն անդին, հայկական ամէն բանի հանդէպ արհամարհանք ունեցող Թուրքիոյ մէջ, կը թուէր ինծի թէ անոր կուտար անասելի անբծութեան եւ անչափելի խորհուրդի մը իմաստը: Կարծես կարելի էր մտածել թէ զինքը Հայաստանէն բաժնող սահմանը՝ քիչ մը ըլլար նաեւ սահմանը որ կը բաժնէ մեծ երազները առօրեայ ճղճիմ իրականութենէն:

Դարեր շարունակ Հայերու յաջորդական ամբողջ սերունդներ այս տարօրինակ եւ հրաշալի ձիւնապատ լերան նայած էին, իբրեւ անկախութեան եւ ազգային միաւորութեան մը նպատակին, կարօտով, յոյսով, խանդաղատանքով: Ինչպէս պատահած էր ուրիշ գոհուած ժողովուրդներու, օրինակ Իրլանտայի կամ Իսրայէլի, այսօր այդ հեռանկարը իջած է երկինքէն եւ մայրաքաղաքի մը, հանրապետութեան մը ձեւը զգեցած: Անկէ վերջ եւ ցվերջ Արարատը պիտի ըլլայ բաղդատութեան կէտ մը անցեալի երազին եւ ներկայի իրականութեան միջեւ:

Հին Երեւանը, որ հազիւ երեսուն քառասուն տարի առաջ քարուտ բլրակներով սխական գիւղաքաղաք մըն էր, այսօր այդ բլրակներուն մէկուն գագաթէն զինք դիտողին առջեւ կը պարզուի պաշարուած վարդագոյն նոր թաղերով՝ որոնց շինութիւնը աշխոյժ թափով յառաջ կը տարուի:

Նոր քաղաքը կը տարածուի գետին երկայնքին ի վար, դաշտին մէջ, լայն փողոցներով, ընդարձակ հրապարակներով, պալատներու շարքերով: Զկարծէք սակայն յատկապէս նախագծուած արդիական տիպարով ամերիկեան նոր քաղաք մը: Երեւանի մէջ, ինչպէս Խ. Միութեան բազմաթիւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, հետեւած են սթալինեան շրջանի ճարտարապետական ընդհանուր ցուցմունքներուն: Նոյնօրինակ ճարտարապետութիւն մը, ձեւաւորուած միայն տեղական ոճի գործածութեամբ, այսպէս՝ նորավրացական Վրաստանի մէջ, նորուկրանական Ուկրանիոյ մէջ, նորասլաւական Ռուսիոյ մէջ կամ նորուզպէկեան Ուզպէկիստանի մէջ եւ ուրիշ ամէն տեղ: Բայց ով որ փորձուի ժլատ արդիականութիւնով մը մեղադրել այդ ճարտարապետութիւնը, պէտք չէ որ մոռնայ թէ ան կ'արտայայտէ կարեւոր եւ մասամբ շքեղ պարագայ մը, թմրած կամ ցրուած ազգերու վերադարձումը եւ երբեմն ալ յարութիւնը՝ սխական ազգային համայնավարութեան եւ ճարտարարուեստական յեղափոխութեան կրկնակ մղումներուն տակ:

Հայկական դասական ճարտարապետութեան ոճաւորումը կը տեսնուի Երեւանի բոլոր շինութիւններուն մէջ: Բոլոր պալատներն ալ նոյն շինանիւթով կառուցուած են, վարդագոյն կամ թուխ հրաբխային տուֆի խորանարդներով: Ամէնքն ալ ոչ շատ բարձր, լայնանիստ եւ զարդարուն են, քիչ մը շատ պրկուած ցուցական երեւոյթով մը: Կը զգացուի որ ամբողջ քաղաքը միաժամանակ եւ աճապարանքով աճած է: Կը զգացուի որ ճարտարապետները բարձրաղաղակ փառաբանութեան մը գաղափարէն թելադրուեր են: Թերեւս Հայոց նկարագրին եւ տեղւոյն բնութեան աւելի յարմար եղած ըլլար նուազ մեծացոյց եւ աւելի պարզ ձեւաւորում մը:

ԱԼՊԵՐԹՕ ՄՈՐԱՎԻԱ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

Ալի Վէհպի պէյ, նոյնինքն Սուլթան Համիտին բերնէն խսկ քաղելով, ֆրանսերէն գրի առած էր անոր յիշատակները, Սուլթանին գահընկէցութենէն վերջ: Այս յիշատակները պահուած են Սուլթանին աղջիկներուն մօտ: Համի Տանիշմենտ թրքերէնի թարգմանած է զանոնք եւ «Զաֆ-մաֆ» քաղաքական շաբաթաթերթը սկսած է հրատարակել:

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԲՈՂՈՔՆԵՐԸ (1892)

— Անիմաստ է մեզ ամբաստանել թէ Հայերը կը ճզմենք ու կը չարաչահենք: Մեր պատմութեան վրայ թռուցիկ ակնարկ մը կը բաւէ փաստել թէ Հայերը, մեր երկրին մէջ միշտ ալ բարօր կեանք մը ունեցած են, նոյնիսկ մուսլիման հպատակներէս աւելի, ինչպէս կրնան վկայել լաւատեղեակները:

Ամենահին շրջաններէն պետական պաշտօնէութեան բոլոր աստիճաններուն վրայ եւ մինչեւ Եպարքոսութիւն, Հայեր գտնուած են: Չենք չափազանցեր երբ ըսենք թէ մեր պաշտօնէութեան երեքէն մին Հայերը կը կազմեն:

Միւս հպատակներուն պէս, Հայերն ալ զինուորական ծառայութենէ զերծ են. իրենց տուած «արեան գինը» այսինքն զին. ծառայութեան փոխարժէքը (պէտէլի նագտի) շատ անկարեւոր բան է եւ մանաւանդ բնաւ համեմատական չէ այն շահերուն, զոր ձեռք բերած են այն տարիներու ընթացքին, երբ մուսլիմանները զէնքի տակ կը գտնուէին: Հայերը առեւտուրի մէջ շատ զարգացած են: Տուրքի հաւաքումը գրեթէ ամբողջութեամբ անոնց ձեռքը չի՞ գտնուիր:

Ծանօթ. «Զաֆմաֆ»ի. — *Օսմանեան պատմութեան մէջ, մինչեւ եպարքոսութեան բարձրացած են երկու կրօնափոխ Հայեր:*

Ա. Խալիլ փաշա, որ երկու անգամ եղած է եպարքոս: Առաջին անգամ Ահմէտ Ա.ի եւ Օսման Բ.ի օրերուն (1616-1619), երկրորդ անգամ Մուրատ Դ.ի շրջանին 1628ին տարի մը:

Երկրորդ հայ եպարքոսն է Սիւլէյման փաշա, որ կոչուած է «Էրմէնի» Սիւլէյման փաշա եւ պաշտօնավարած է 1655 Օգոստոսէն 1656 Փետրուար:

Սուլթանը կը պատմէ. —

Սուլթան Մէճիտ, երբ Րէշիտ փաշայի յանձնարարութեամբ Կիւլհանէի «Հաթթը հիւմայունը» հրատարակեց եւ ձեռնարկեց ջնջել զերծ մնալու դրութիւնը, որո՞նք էին որ հակառակեցան: Հայերը չէի՞ն: Այդ խղոտ շահերը չէին ուզեր ձեռքէ փախցնել եւ կարգ մը բուռն պայքարներէ ետք, վերջապէս յաջողեցան պահպանել հիմնական կացութեան շարունակութիւնը:

— Քրտաբնակ լեռներուն մէջ ապրող հայ փոքրամասնութիւնները այդ ատենէ ճան թշուառութեան մէջ կը գտնուէին. առանց սանձ հաշուելու մեր հայ հպատակները միւս բոլոր հպատակներէն եւ նոյնիսկ Յոյներէն աւելի բարօր վիճակ ունէին: Ամէն պարագայի մէջ մեր երկրին գլխաւոր հարստութիւնները ի Հայերուն ձեռքը անցած են, տարակոյս չկայ:

Կայսրութեան ամայի վայրերը բնակելի

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԱԼԻԽԱՆՈՎԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

●

Մէկ էլ մեր առջեւը ցցուեց, կարտուզը ծոծրակին, կուրծքը բաց, երգը բերնին, երեւի քիչ խմած մի երիտասարդ: Ես ճանաչեցի նրան. Դաշնակցութիւնից հեռացուած էր ինչ որ մի յանցանքի համար: Կանգ առաւ շուարած, մի պահ լռեց եւ մօտենալով ինձ՝ ժպտուն.

— Վայ, քու հոգուն մատաղ... էտիկ դո՞ւ ես, էս էլ ես եմ... Հոգիդ ուտեմ, ինչ էք անում էստեղ:

Մի միտք ծագեց մէջս: Բացատրեցի, թէ Անի ուխտի ենք գնում, գիշերելու տեղ չունենք...

— Վայ, ես ձեր հոգին ուտեմ, ահա մեր տունը, մեզի հիւր եղէք: Ու սկսեց թեւիցս քաշել առաջ:

Կը լինի, չի լինի, ուրիշ ճար չունէինք: Համաձայնուեցինք:

Վերցնում ենք զամբիւղը եւ հետեւում գիշերաշրջիկ բարեկամին:

Տանը «Անիի ուխտաւորներ»ին ընդունում է մեծ եղբայրը, նոյնպէս Ալեքսանդրապոլի լոթիներից: Ամուսնացած ու երեխաների տէր: Օղի ծախող, Միկիտան էր պահում: Ջուարթ, թռուցիկ խօսքով մի տղամարդ:

Բացւում է Գիւմրեցու շէն սեղանը: Մէջտեղն են գալիս շիշ ու գաւաթներ: Շուտով բացւում են եւ տանտէրի լեզուները: Ասենք Գիւմրեցու լեզուն, ինչպէս եւ սիրտը, միշտ բաց են...

Պարզւում է, որ երկու եղբայրներն էլ «Թունդ Դաշնակցական» էին, միայն թէ.. շարքերից արտաքսուած ... անկարգ կեանքի պատճառով: Քանի քանի անգամներ դիմել էին Կոմիտէին, թախանձել, որ վերընդունեն կուսակցութեան մէջ, բայց մերժուել էին: «Պէտք է փոխէք ձեր կեանքի ձեւը», պատասխանել էր Կոմիտէն, բայց «միկիտանչին» ուրիշ ի՞նչ ձեւով կարող է ապրել...

Մի պահ մեր աղաների սիրտը վախ է ընկնում. չլինի սխալ տեղ էին ընկել: Մանաւանդ որ փոքր եղբայրը երկդիմի ակնարկներ էր անում եւ անվերջ բաժակ էր պարպում «Անիի ուխտաւորներ»ի կենացը...

Մեծ եղբայրը, երեւի կռահելով հիւրերի հոգեկան վիճակը, աշխատում է փարատել նրանց մութ կասկածները:

— Ձեր հոգուն մեռնեմ, ախպրտիք, էս էլ մեր ազգի կենացը ... մենք Դաշնակցական ենք... Դաշնակցական էլ կը մեռնենք:

Կէս գիշերի մօտ դուրսը ինչ որ իրարանցում է ընկնում: Մարդկանց արագ վազք, սուլոցներ, աղմուկ: Փոքր եղբայրը վազում է դուրս ...

Մարտիրոսը ցատկում է տեղից եւ Դրոյին առաջարկում. «հեռանանք»:

Մեծ եղբայրը յուզւում է: Կինը լալիս է: Վրայ է հասնում եւ փոքր եղբայրը:

— Ի՞նչպէս թէ հեռանալ: Անկարելի է: Փողոցը բռնուած ոստիկաններով... Դուք կը մնաք այստեղ... պէտք է մնաք... Մեր դիակների վրայով միայն ոստիկանները ներս կը մտնեն:

Մեծ եղբայրն ու կինն էլ աղաչում են, որ մնան: Այժմ դուրսը վտանգաւոր է, կարող են ձերբակալուել... Այստեղ ձեր մազին դիպչող չի լինի...

Համակերպւում են եւ գիշերը ապահով անցընում են Դաշնակցութիւնից վտարուած երկու լոթի եղբայրների հսկողութեան ներքեւ:

Առաւօտ կանուխ, Մարտիրոսն ու Դրօն ուզում են ձգել տունը, բայց եղբայրները թոյլ չեն տալիս: Երեւի հասկացել էին, թէ ովքեր էին իրենց հիւրերը:

Խնդրում են, որ նախ՝ իրենք դուրս գան, տեսնեն, թէ ի՞նչ է կատարւում դուրսը, ո՞րքան ապահով է մեկնելը:

— Մարտիրոսը վարանում էր, ասում էր Դրօն, բայց ես բոլորովին ապահովեցի: Հաւատացրի, որ երկու եղբայրները վստահելի մարդիկ էին եւ պատրաստ էին իրենց կեանքի գնով պաշտպանելու մեզ:

Քիչ վերջը վերադառնում է մեծ եղբայրը եւ յայտնում է, որ գիշերը ինչ որ դէպք է պատահել, զօրքը եւ ոստիկաններ դեռ շրջում էին փողոցներում, վտանգաւոր էր օտար մարդկանց երեւալը դուրսը...

«Անիի ուխտաւորները» համակերպւում են մնալ՝ երկու եղբայրներին յանձնարարելով որոշ հետազօտութիւններ կատարել քաղաքում: Սրանք ուրախութեամբ դուրս են գալիս:

— Մարտիրոսը շատ ջղայնացած էր, ասում էր Դրօն: Հապա եթէ մատնիչ դուրս գային այս անծանօթ եղբայրները ...Հերը անիծած թէ կը ձերբակալուենք, բայց ինչ պատասխան պիտի տանք Ոսկանապատի Կեդր. Կոմիտէին, ինչ երեսով պիտի ներկայանայինք Դումանին... Երեխայութիւն չէ՞ր յանձնուիլ անծանօթ մարդկանց ... Դրօն հանաքներ էր անում եւ ծիծաղում էր Մարտիրոսի փիլիսոփայութեան վրայ:

Կէսօրը անցնում է անորոշութեան եւ լարուած սպասումի մէջ: Ճաշին վերադառնում են եղբայրները զուարթ եւ տեղեկութիւններ են բերում դուրսի մասին: Գիշերուայ դէպքը հասարակ բան է եղել. ոստիկաններ զօղերի էին հետապնդել, որոնք տարճանակով պաշտպանուելով անհետացել էին: Զօրավար Ալիխանովը, չափազանց կասկածամիտ, կարծել է թէ դաւ է իր դէմ եւ զօրք է հանել փողոց ...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(3)

(Մնացեալը յաջորդով)

ղարձնելու նպատակով բանուոր տեղաւորման քաղաքականութիւն մը պիտի վարենք։ Մենք բնաւ կողմնակից չենք հրէական պաղթի մը (Պառոն Ռոչիլտի կողմէ Պաղեստին հրեայ ղրկելու ծրագրին կ'ակնարկէ)։

Այլեւս անցած է այն շրջանը, երբ այլակրօններ մեր երկրին մէջ ընդունելով մեր մարմնին մէջ փուշեր կը մտցնենք։ Այսուհետեւ մեր պետութեան սահմաններէն ներս միմիայն կը հանդուրժենք մեր ազգին անհատներուն եւ մեր կրօնին հետեւորդներուն։ Պէտք է հոգածու ըլլանք եւ ջանանք Թուրք տարրը զօրացնել։

Պոսնա Հերսէքէն եւ Պուլկարիայէն մեզի եկող մուսլիմաններու ալիքները կանոնաւորաբար պէտք է ղրկենք։ Գաղթականներու տեղաւորումը բնական հարց մըն է մեզի համար։ Այս ձեւով ոչ միայն մեր ազգային ուժը, այլեւ կայսրութեան տնտեսական ուժը կ'աւելնայ։ Պատրաստենք կարելի եղածին չափ մուսլիման տարրը աւելցնել Ռումէլիի եւ մասնաւորաբար Անատոլուի մէջ։

Ամէն բանէ առաջ Քիւրտերուն ներկայացուցիչ ունենալը մեզի համար անհրաժեշտ է։ Նախորդ Թաղաւորներուն ամէնէն ծանր սխալը սա եղած է որ չեն կրցած Օսմանցի դարձնել սլաւ տարրերը։ Դիւրին ալ չէր։ Յոյները ու Հայերը աւելի դիւրաւ կ'ըլլան․ ասոնց արիւնը մերինին խառնուած է․ փառք Աստուծոյ, հակառակ ամէն բանի, մերինը իր գերազանցութիւնը կը պահպանէ։

Քրտական գունդերը (Համիտիյէ պաշի) կազմակերպելուս համար, եւրոպական թերթերը կծու քննադատութիւններ կ'ընեն եւ կը պնդեն թէ այս գունդերուն կազմութենէն ի վեր Արեւելեան նահանգներու հայ փոքրամասնութեանց հանդէպ քրտական հալածանքները աւելցած են։ Կը վախնան նաեւ որ մեր զինած Քիւրտերը անկախութիւն ձեռք բերելու համար կ'ապստամբին։

Քիւրտերուն կացութիւնը զուտ հայկական տեսակէտէն դիտող եւրոպացի թղթակիցներ Պէյօղլուի մեծ պողոտային վրայ հանգիստ տեղաւորուած, իրենց բերնին եկածը կը գրեն։ Իրենց փնտռածը ուրիշ բան չէ, այլ եթէ յօղուածի նիւթ։

Մեր կարգ մը հրամանատարները առարկեցին «Քիւրտ Գաղաք» գունդերուն կազմութեան դէմ։ Սակայն Երզնկայի Զօրբորդ զօրաբանակի հրամանատար Միւշիր Զէքի փաշա այս գաղափարը յղանալուն համար է որ իր պաշտօնակիցները կը նախանձին իրեն։

Ռուսիոյ հետ պատերազմի մը պարագային այս քիւրտ զօրագունդերը մեծ ծառայութիւններ կրնան մատուցանել մեզի, կարգապահութեան վարժուելէ վերջ։ Անոնց աղաները, սպայութեան աստիճան առնելով հպարտ են։ Ամէն պարագայի մէջ «Համիտիյէ» գունդերը արժէքաւոր զէնք մըն են։

Զիս շատ քննադատեցին որ կարգ մը քիւրտ պէյերուն զաւակները Իսթանպուլ բերել տալով իբրեւ պաշտօնեայ կը գործածեմ։ Տարիներէ ի վեր մեր պաշտօնատուներուն մէջ Հայեր կը գործածէինք․ ինչո՞ւ մեր կրօնակից Քիւրտերը չտաքնան մեզի։ Ամբաստանուեցայ թէ կառավարութեան դէմ ապստամբող Պէտրխան պէկի զաւակները հովանաւորած եմ մայրաքաղաքին մէջ երկրին ապահովութիւնը վըտանգելով։ Հոգս անգամ չէ․ ինչ կ'ուզեն թող ըսեն։

Այսուհանդերձ համոզուած եմ որ Քիւրտերուն հանդէպ հետապնդած քաղաքականութիւնս ճիշդ է։ Եւ Զէքին, տեղւոյն վրայ կացութիւնը քննելով ու Քիւրտ գունդերը կազմելով, ճիշդ ըրած է։ Սակայն ինչ որ ընենք մեզ կը քննադատեն․ թող ընեն, ալ վարժուեցանք։

ՀԱՅԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

(ԳՐՈՒԱԾ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՄԱՐ)

●

ԽՄԲ.— Վերջերս ամփոփեր էինք Վալանսի լիսէին երիտասարդ դասախօսներէն Պ. Ժ. Փ. Կարանեոնի մէկ ուսումնասիրութիւնը Վալանսի Հայերու մասին։

Մեր բարեկամը այս անգամ յատկապէս Յառաջի համար գրած է քանի մը յօդուածներ, նոյն նիւթի մասին, պարզելով գաղութին տնտեսական եւ ընկերային վիճակը։

Ահաւասիկ առաջինը․—

Մեծ բարեբախտութիւն է մեզի համար գրել այս քանի մը տողերը, որոնք պիտի թարգմանուին հայերէնի, որմէ ամօթով կը խոստովանինք թէ բառ մը իսկ չենք գիտեր։ Միւս կողմէ նիւթը որու մասին կը գրենք, պիտի չարժէ ծիծաղը անոնց, որոնք մեզմէ աւելի լաւ ծանօթ են նիւթին, ամէն տեսակէտով։ Այսուհանդերձ կը համարձակինք, ընդ առաջ երթալով հայ բարեկամի մը խնդրանքին, գրի առնելու կարգ մը խորհրդածութիւններ գործի մը մասին, որուն վրայ աշխատեցանք քանի մը ամիս։

Այսօր պարզապէս պիտի քննենք Վալանսի գաղութին ազգագրական եւ տնտեսական վիճակը, իր քաղաքը հաստատման թուականէն մինչեւ 1955։ Յետոյ պիտի փորձենք քանի մը խորհրդածութիւններ ընել։

1931Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ.—

1926ի մարդահամարին համաձայն 827 Հայեր կային, իսկ 1931ի մարդահամարով՝ 1670, որոնց 860 այր մարդ, 810 կին։ Կիներու այս մեծ թիւի շնորհիւ բազմաթիւ ամուսնութիւններ տեղի ունեցան։ 161 ամուսնութիւն 1926էն 1931, 1928ին 35, իսկ 1929ին 34։ Ասոնք այն թուականներն են, երբ ամուրի կիներ չկրցան։ Նոյնպէս այն շրջանն է ուր արտակարգ է ծնունդներու համեմատութիւնը․— 1929ին 46 առ հազար, 1930ին 50 առ հազար։ Ծնունդներու մեծ թիւ մը, որ կը բացատրուի դոյգերու երիտասարդ տարիքին շնորհիւ եւ ծնունդ տալու յանկութենէն։ Թէեւ մանուկներու մահերու թիւը շատ մեծ է (1926ին 54 երախայէն 22ը մեռան մէկ տարեկան չեղած), սակայն բնական աճումն ալ մեծ է (25էն 30 առ հազար)։ Այսինքն Հայերը ամէն տարի կ'աւելնան յիսունէն վաթսուն։ Այսպէս, ազգագրական տեսակէտով այս համայնքը կը բնորոշուի իր երիտասարդութեամբ։ Անկէ կը հետեւի նաեւ թէ տնտեսական տեսակէտով Հայերը կը նպաստաւորուին։

1931ին աշխատող այրերու յիսուն առ հարիւրը, բանուոր են, տասը առ հարիւրը գործարանի մէջ աշխատաւոր, բայց արդէն 25 առ հարիւրը արհեստաւոր առեւտրական։ Մնացեալը շրջուն առեւտրականներ են։ Գալով կիներուն 40 առ հարիւրը որեւէ գործ ունի, (65 առ հարիւր այրերու մօտ)։ Աւելի քան մէկ երրորդը կ'աշխատի մետաքսի, մնացեալը զանազան ճիւղերու մէջ (շաքարեղէն, խմորեղէն եւայլն)։ Կը թուի թէ արդէն իսկ բանուորը չի յարմարիր ճարտարարուեստական աշխատանքին, սակայն ատոր տեղ, առեւտրական կարեւոր յատկութիւններ ցոյց կուտայ։ Ամէն տեղ առեւտուրի ճաշակ, եւ յաջողելու կամք։ Ծահու այս հետապնդումը ցեղին յատկանշական նկարագիրն է։

Հայերու մեծամասնութիւնը այդ շրջանին հաւաքուած էր հին քաղաքին մէջ, եւ կը ներկայացնէր ամբողջ ժողովուրդին 40 առ հարիւրը Քատրիյաթերի, Ռիւ Մատիէ - Մոնժանի, Պուլվառ տ'Ալզասի, Պուլվառ Վոպանի եւ Ռիւ Ֆառնիւիի թաղերուն մէջ։ Հայերը հոն գտան Ֆրանսացիներէ լքուած թաղամաս մը եւ կրցան վերախմբուիլ։

Այսպէս, 1931ին Վալանսի մէջ այս համայնքը կարեւոր փոքրամասնութիւն մը կը կազմէ, աշխարհագրականօրէն ամփոփուած, ազգագրական տեսակէտով երիտասարդ եւ արգասաբեր եւ տնտեսապէս կազմուած մեծ թիւով բանուորներէ, փոքր թիւով առեւտրականներէ, որոնք հիմքը կը կազմեն այս համայնքին բարգաւաճման։

J. P. GARAGNON.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ կաթողիկոսարանին դպրեվանքը փոխադրուած է Պիքֆայա, իսկական վանք մը դարձնելու նպատակով։ Դպրեվանքը այժմ ունի 45 սաներ։

Ինչպէս հաղորդած էինք Պիքֆայաի ամառանոցը պարպուած էր եւ այնտեղ կը մնար միայն Զաւէն եպիսկ. աբեղայի մը հետ։ Կ'իմանանք թէ այս վերջիններն ալ հեռացած են, այլուր փոխադրելով իրենց գոյքերը։

× Կաթողիկոսարանին եղած են նաեւ հետեւեալ նուէրները, Զարեհ Ա.ի օծման առթիւ․— Տէր. Հ. Զաղլասեան 500 լ. ո., Սամուէլ Սէմէրճեան, Հայկազ Ջէօփճեան, Ա. Ամասեան, Հ. Ճինապեան եւ Տիկին Մ. Զաղլասեան երկու հարիւրական ոսկի, ոմնք․է հարիւր ոսկի, նախորդ գումար 20.920.80, ընդհ. գումար 22.520.30, մինչեւ հոկտ. 17։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Սեպտ. 7ին Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկերուհի Անահիտ Գարակէօզեան, 54 տարեկան։ Տիկինը ծնած էր, Պաքու, վանեցի ծնողքէ, 1928ին կը հաստատուի Քալիֆորնիա, գործօն մասնակցութիւն ունենալով հանրային աշխատանքներու, իբրեւ անդամ Հ. Յ. Դ.ի տեղական մարմնոյն, ՀՕՄի մասնաճիւղին եւն.։ Յուղարկաւորութիւնը հանդիսաւորութեամբ կատարուած է Սեպտեմբեր տասնին, Եռակոլաւներու նորակառոյց Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին մէջ։ Դամբանականներ խօսած են կուսակցութեան, Հ. Օ. Մ.ի, «Ասպարէզ»ի խմբագրութեան ներկայացուցիչները։ Փոխան ծաղկեպսակի 1145 տոլար նուիրուած է Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ պիտի կառուցուի Գահիրէի մէջ, շնորհիւ բարերար Կարապետ աղա Աբիկեանի տրամադրած գումարին, 5000 ոսկի։ Աշխատանքները սկսած են արդէն։

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ Վիէննայի մէջ աւարտած է արձակ եւ չափածոյ գիւցազներգութիւն մը, ինչպէս կը հաղորդէ «Այգ», աւելցնելով թէ առ այժմ պիտի չհրատարակուի։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄՆ ԱԼ «ԵՐԱՆԵԼԻ»

*

Վատիկան վերջերս «Երանելի»ներու կարգ դասեց Իննովկենտիոս պապը (1676-1689) որ կասեցուցած էր թրքական արշաւանքը։ Այս առթիւ Թուրքիոյ կրթական նախկին նախարարը, Հասան Ալի Եւճէլ կը գրէ Ճիւմհուրիյէթի մէջ։

«Ի՞նչ օգուտ կարելի է ակնկալել պատմութեան այս արիւնալի վէրքերուն կոչկոռները փրցնելով։ Իննովկենտ ԺԱ. Պապը միայն Քրիստոնէութեան պատին մատուցած ծառայութիւններով ալ կրնար Երանելիներու դասակարգը մտնել։ Մանաւանդ բնաւ իմաստ չունի, Ս. Աստուածածնի թրքական դրօշի մէջ փաթթուած նկարը պծուելուն եւ ուսամբարձ ցուցադրութեանը։ Ըստ մեր ազգային աւանդութիւններուն մեր ամէնէն յարգելի անձնաւորութեանց մարմինը Աստուծոյ յանձնած ատեն դրօշի մէջ կը փաթթենք։ Այս նկարը արդեօք այսպիսի նկատումո՞վ մը պատրաստուած է։ Չեմ կարծեր։ Երանի թէ այսպէս ըլլար։ Կեդր. Եւրոպա մտած մեր նախահայրերը իրենց աղօթքներուն ընթացքին միշտ յարգանքով կրկնած են Ս. Աստուածածնի անունը։ Միթէ մենք Թուրքերս չե՞նք որ մեզի պարտականութիւն կը նկատենք մեր հայրենիքին հողերուն վրայ պահպանել անոր յիշատակները։ Միթէ Թուրքերը չե՞ն որ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (179)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

9․— ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Իշխանները համեստութեամբ մերժեցին այդ մեծ պատիւը։ Բայց բազմութիւնը, դարձեալ նրանց առջեւը ընկած, երգերով ու ցնծութեան ծափահարութեամբ տարան, հասցրին մինչեւ իրանց օթեւաններ։

10․— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Արտագերսի պաշարումը լուծուելուց յետոյ, Շապուհը իւր զօրքերի մեծ մասը յանձնեց Մերուժան Արծրունուն եւ Վահան Մամիկոնեանին, թողեց նրանց Հայոց գրաւուած երկրներում, իսկ մնացածը իւր հետ առնելով, ճանապարհ ընկաւ դէպի Պարսկաստան։ Երկու ամբողջ շաբաթ տեւեց, մինչեւ նա հասաւ Թաւրէզ եւ իւր ծանր բանակը դրեց այդ քաղաքի մօտ։

Միեւնոյն ժամանակ մի քանի գունդեր, բոլորովին այլ ճանապարհով, դիմում էին դէպի պարսկական բանակը։ Դրանք անցել էին Հեր եւ Զարեւանդ գաւառները, եւ Կապուտակ ծովակի հիւսիսային եզերքով աւելի առաջ գնալով, արդէն հասել էին Աղի գետի ափերի մօտ։

Այդ գունդերը կազմուած էին միայն թեթեւ ձիաւորներից, որոնք աւելի սապատակ հրոսակների էին նմանում, քան թէ կանոնաւոր զօրքերի, թէեւ նրանց թիւը փոքր չէր։ Գնում էին գիշերով, իսկ ցերեկները, ճանապարհից դուրս գալով, հանգստանում էին թաքթաքուր տեղերում։ Զարեւանդից մինչեւ Թաւրէզ տարածուած արեւակէզ անապատների տաւրնջեան անտանելի տօթը չէր, որ ստիպում էր նրանց գիշերով ճանապարհ գնալ, այլ գուցէ մի ուրիշ նպատակ, որ չէին ցանկանում շատ աչքի ընկնել։ Գունդերը միասին չէին գնում, նրանք բաժանուած էին զանազան խումբերի, որոնց մէկը միւսից մի քանի մղոն հեռաւորութիւն ունէր։

Գիշերից բաւական անցել էր, երբ առաջին խումբը հասաւ Աղի գետի մօտ։ Գարնանային յորդութիւնների ժամանակ գետը, իւր յեղյեղուկ ափերը ողողելով, բացել էր բաւական լայն եւ խորընկած հեղեղատ, որի միջով հոսում էր նա։ Իսկ այժմ ջուրը պակասելով, քաշուել էր, թողնելով իւր ափերի մօտ ընդարձակ լիւլային տարածութիւն, որ պատած էր ճոխ բուսականութեամբ։ Այդ տարածութիւնը այնքան խորն էր ընկած շրջակայքի մակերեւոյթից որ եթէ հազարաւոր անձինք տեղաւորուէին այնտեղ, դարձեալ վերեւից ճանապարհով անցնողը տեսնել չէր կարող։ Այստեղ, գետի աջ ափի մօտ, իջեւանեցին նրանք, փոքր ինչ հանգստանալու համար։ Ձիաների ոտները պնդեցին ոտնակապերով, թողեցին գետեզերքի չամբուտներում արածելու, իսկ իրանք ինչ որ ունէին պայուսակների մէջ՝ հանեցին, կերան, յետոյ գլուխները դրեցին իրանց զէնքերի վրայ եւ քնեցին։ Բայց մէկը մնաց արթուն։

Որպէս մի մարմնացած անհամբերութիւն, թափառում էր նա գետի ափերի մօտ, եւ միեւնոյն ժամանակ, կրծում էր ձեռքի ապխտած մսի կտորը, որ իւր հետ վեր էր առել։ Գիշերային խաւարը ծածկել էր շրջակայքը, եւ ոչինչ չէր երեւում։ Միայն հեռուից մանր, հրեղէն աստղիկների նման, նշմարւում էին պարսկական բանակի դեռ չշիջած լապտերները։ Նա անդադար նայում էր դէպի այդ կողմը։

Նա սկսեց գետի հակառակ․ ուղղութեամբ վեր բարձրանալ, մինչեւ հասաւ կամուրջին։ Պղտոր լերդագոյն հոսանքով վազում էր գետը բազմաթիւ կամարների տակով, եւ իւր խուլ դղրդիւնով ազդում էր գիշերային լռութիւնը։ Նա չանցաւ կամուրջը, այլ կանգնեց նրա մի կողմում, բարձր սիւներից մէկի մօտ, եւ այստեղից թէ իւր աչքերը եւ թէ իւր լսելիքը լարեց դէպի պարսկական բանակը։ Երկար նայում էր նա, թէեւ որոշ ոչինչ չէր տեսնում, եւ որոշ ոչինչ չէր լսում, բացի գետի խուլ դղրդիւնից։ Բանակը դրած էր Թաւրէզ քաղաքի մօտ, որ գտնւում էր գետի ձախ կողմում, երեք ժամուայ հեռաւորութեան վրայ։

Այդ միջոցին, մեծ ճանապարհի եզրում, որ տանում էր դէպի կամուրջը, մէկը խլուրդի նման գլուխը դուրս հանեց գետի մէջ փորուած զուբից եւ սկսեց դիտել իւր չուրջը։ Նրա աչքերը այն աստիճան սովորած էին գիշերային խաւարին որ գազանի նման, մթութեան մէջ եւս տեսնում էին։ Նա իսկոյն նկատեց սիւնի մօտ կանգնած մարդուն, եւ իւր գետնափոր որջից դուրս գալով, սկսեց մեծ ջանքերով սողալ դէպի նա։

— Ողորմացէք խեղճին, — ձայն արձակեց նա, երբ բոլորովին մօտեցաւ։

Սիւնի մօտ կանգնած մարդը ցնցուեցաւ, երբ տեսաւ, որ իւր ոտների մօտ խլրտում էր ի անորոշ, գնդաձեւ մարմին։

— Երկու օր է, ոչինչ չեմ կերել, մեռնում եմ սովից, ողորմացէք խեղճին, — կրկնեց նա աւելի խղճալի ձայնով։

Սիւնի մօտ կանգնած մարդը ձգեց իւր ձեռքի ապխտած մսի կտորը, թէեւ ինքը նոյնպէս ոչ սակաւ սոված էր։ Նա շան նման խլեց անուշ պատառը, եւ իսկոյն սկսեց կրծել, ոսկորներն եւս մանրելով իւր սուր ատամներով։

ՐԱՖՖԻ

դարերով Ս. Տեղիքը պահպանած են քը-րիստոնեաներու միջեւ բուռն վէճերու ա-ռաջքը առնելով: Միթէ տեղին եւ մարդ-կային չէ՞ր Սուլթան Սելիմները, Քա-նունի Սիւլէյմանները «Երանելի» հռչակել կրօնական թէ ոչ-կրօնական նկատում-ներով: Որովհետեւ այս անկողմնակալ եւ յարգալիր պաշտպանութիւնը Թուրքերուն հարիւր հազարաւոր կեանք արժած է, ա-սոր սիրոյն խիստ շատ Թուրքի արիւն թափած է »:

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, խլրտում-ները հետզհետէ կը ծաւալին Հունգարիոյ մէջ: Առջի օր 300.000 քաղաքացիներ ցոյց մը սարքեցին Փեշթայի մէջ, «յանուն ազատութեան, համերաշխութիւն յայտնե-լով Լեհաստանի»: Ներքին գործերու նա-խարարութիւնը արգիլած էր ցոյցը, բայց յետոյ արտօնեց: Համալսարանական ու-սանողները լուռ թափօր մը կազմեցին ժամը 15ին: Բոլորն ալ եռագոյն զար-դանիշներ դրած էին: Բազմաթիւ դրօշներ կը ծածանէին թափօրին վերեւ: Ամբողջ ճամբուն վրայ ցուցարարները հայրենա-սիրական երգերը կ'երգէին, մասնաւորա-պէս այն երգը որ արգիլուած էր տարի-ներէ ի վեր: Բազմաթիւ բանուորներ միա-ցան թափօրին: Յետոյ բանաձեւ մը քուէ-արկուեցաւ որ կը պահանջէ ազատ եւ ընդհ. ընտրութիւններ, կատարեալ ազա-տութիւն մամուլի, անմիջական քանդում Սթալինի արձանին, ամբողջական վերա-կազմութիւն Հունգարիոյ տնտեսական կեանքին եւն.:

Ուսանողները կը պահանջեն նաեւ ան-յապաղ վերադարձնել Նակին, որ Հուն-գարիոյ Կոմուլքան կը համարուի: Կեդր. Կոմիտէն նիստի հրաւիրուեցաւ ստիպո-ղաբար:

Փեշթայի անթենը կոչ մը ուղղեց, հե-տեւեալ թելադրանքով.— «Վարշաւայի դէպքերը պէտք է օրինակ ծառայեն մե-զի»:

× Խ. Միութեան թերթերը կը շարու-նակեն կարճ կապել Հունգարիոյ եւ Լե-հաստանի վերաբերեալ տեղեկութիւննե-րը, ծածկելով ամէնէն կարեւոր դէպ-քերը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ձերբակալուած հինգ ղեկավարները հարցաքննուելով, յայտարարեցին թէ կ'ուզէին Ալժերիոյ հանրապետութիւնը հռչակել Թունուզի ժողովին մէջ, որ տեղի չունեցաւ:

× Պ. Կի Մոլէ ունկնդրութեան ընդու-նեցաւ Մարոքի վարչապետը, որ պահան-ջեց ազատ արձակել հինգ կալանաւորնե-րը, այլապէս շատ ծանր դէպքեր պիտի պատահին: Պ. Մոլէ մերժեց, աւելցնելով թէ ամբաստանեալները Փարիզ պիտի փո-խադրուին իբրեւ քաղաքական յանցաւոր-ներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ֆրանսական դեսպանա-տունը պաշտպանութեան տակ առնուե-ցաւ:

85 ԵՐԿԻՐՆԵՐ համաձայնութիւն մը կն-քեցին հիւլէական ուժի գործակալութիւն մը հաստատելու համար:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նոր ընտրութեանց հետե-ւանքով, զինուորական խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի Եգիպտոսի նախաձեռ-նութեամբ, օգնութիւն տրամադրելու հա-մար այդ երկրին, որպէս զի խզէ Անգլիոյ հետ կնքած դաշինքը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կոպտօրէն մերժեց ա-րեւմտեան Գերմանիոյ առաջարկը՝ երկ-րին միացման մասին: Կ'ըսուի թէ պա-հանջած է որ Գերմանիա քաշուի Ատլան-տեան զինակցութենէն:

ԿԱԹԻ տագնապը կը շարունակուի Փա-րիզի մէջ, մեծ նեղութիւն պատճառելով ժողովուրդին: Երէկ ալ միայն 200.000 լիտր հասած էր:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը կոչ մը ուղ-ղեց ՄԱԿի, ընդհ. ժողովին գումարման առթիւ, պահանջելով յարգել տալ Կիպ-րոսի ժողովուրդին ինքնորոշման իրա-ւունքը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 23) — Զոյլ ոսկի՝ 447.000, նափոլէոն 3140, զուից. 3000, անգլ. 3990, քսան տոլարնոց 15.280: Թղթադրամ (անցաշտօն) — Սթերլին 1020, տոլար 386, զուից. 93.25, պելժ. 7.70, լիր 0.61, փեսեթա 8.30:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին,

SALLE DE LA MUTUALITE, 24 Rue St. Victor, Paris (5e), Métro: Maubert-Mutualité

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ

Կը նախագահէ՝ **ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ**

Կը բանախօսէ Ամերիկայէն նոր ժամանած **ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ**

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ նախկին նախարար եւ ընկերվ. երեսփոխան

EDOUARD DEPREUX

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — Գեղարուեստական բաժին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ եւ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ **ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Դաշնակ՝ Պոլսոյ երաժշտանոցէն՝ Պ. Յարութիւն Քէնտէրեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ, Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մեներգ, արտասանութիւն — Մուտքը ազատ է

Իսկէն օթօքարը կը մեկնի Խրիմեան սրահին առջեւէն ժամը 20ին: Ալֆորվիլէն Փլաս Քարնոյէն, արձանագրուիլ ընկ. Բ. Փափազեանի մօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3ԻՆ: ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մեծ հանդիսաւորութեամբ

Սալօն տը լ'Ալհամպրա

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (Ամերիկայէն) եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 3ին:
Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 18ին:
Կը նախագահէ ընկ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4ին:
Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 4, իրիկունը:
Կը խօսի՝ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, 27 Հոկտ., վարդա-պետին սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 27ին:
Պետական թատրոնին մէջ:
Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ:
Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին իրենց մաս-նակցութիւնը կը բերեն՝ Մարտիրոսեան քոյրեր, Կրընոպլէն, (երգ), Փոփրիկն Մ. Աւենեան (արտասանութիւն), Պատանի Յովնանեան (նուագ):
Երգ, արտասանութիւն եւ հայկ. պարեր:

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, Կիրակի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ'Ալհամպրա, 340 Պուլ. Շավ:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՃԱՌԱՅԵԱՆ
Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԵՑԻՔՃԵԱՆ

Ա. մաս մինչեւ կէս գիշեր,
Գեղարուեստական խնամուած բաժին:
Մասնակցութեամբ Նոր Սերնդականնե-րու:

Ընկերուհի Մատըլէն Մարկոսեան (դաշ-նակ) ընկերներ Հրայր Գիլէճեան եւ Իշ-խան Իշխանեան (ջութակ), ընկերուհիներ Մակի Իշխանեան եւ Սէրէնկիւլեան (մե-ներգ), ընկերուհիներ Եղիսաբէթ Կոչ-կարեան եւ ընկ. Մասիս Գալուստեան (արտասանութիւն):

Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը պիտի ներկայացնէ մեծ գրագէտ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանա-պարհին»էն «ՎԱՉՐԻԿ»ը պատկեր մը:

Սէն Լուի Սիամանթօ խումբը ժողովուր-դի փափաքին ընդ առաջ երթալով պիտի կատարէ հայկական տոհմիկ պարեր ազ-գային տարազով:

Բ. մաս, կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ:
Եւրոպական պարեր: Հանրի Ռոման եւ իր մեծ օրքէստրը Թիփիքը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ հո-գաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի հոգեւոր հովիւ Տ. Պարգեւ քհնյ. Սերճանեանի քահանայացման 5րդ տարեդարձին առիթով:

Պատարագի ընթացքին հոգեհանգստ-եան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի հանգուցեալ առաջնորդներու, Տ. Վռամ-շապուհ արք. Քիպարեանի եւ Տ. Արտա-ւազդ արք. Սիւրմէեանի, եւ հանգուցե-եալ հովիւ Տ. Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Ա. Քոլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր, մեծ մօր, այրի տիկին Ռեհան Քոլեանի (ծնեալ Մեսրոպեան) մահուան քառա-սունքին առթիւ պիտի կատարուի հոգե-հանգստեան պատարագ, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի առտու ժա-մը 9ին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ. ժողովի, այս ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սոսիէ-թէ Սավանթի մէջ:
Կը զեկուցանէ ընկեր Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութիւնը ստիպողա-բար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր հայ-րենակիցները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանսի սըր-ճարանը, Իսի լէ Մուլինօ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր-կուշաբթի, ժամը 21ին, Գատէ սրճարա-նին վերնայարկը:
Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ
Նիւթը՝ «Մեր ծանօթութեանց այսօր-ուան վիճակը, խլիրդի (քանսէր) ծագու-մին եւ դարմանումին մասին»:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 21.15ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 90, Ռիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ:
ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ կը ներկայացնէ
Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ հայ գրա-կանութեան պարտէզին մէջ:
Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ որոշեալ ժա-մուն:
Ծախսերու մասնակցութիւն 200 ֆր.:

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ընկերական խնջոյք այս շաբաթ ժամը 21ին, նախաձեռնութեամբ՝
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆոր-վիլի մասնաճիւղին, Ղ. Իշխանեանի սըր-ճարանը: Երգ, հայկ. պար:
Մուտքը ազատ է:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ռոնի սու Պուայի մեր հայրենակիցները հաւաքուելով, որոշած են պարբերական ժողովրդական դասախօսութիւններ տալ: Առաջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ 13 Հոկտեմբերին: Խօսեցաւ Մ. Պարսամեան: Երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21-ին, Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահին մէջ, Ռո-նի սու Պուա: Պիտի խօսի Պ. ՕՀԱՆ ԿԱ-ՐԱՊԵՏԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Ազգա-պահպանումը: Ռոնիի հայրենակիցներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 26 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7716 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3527

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՆՈՒՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

•

Լեհաստանի օրինակին հետեւելով, Հունգարիան ալ փորձեց թօթափել մոսկովեան համայնավարութեան լուծը :

Եւ փոթորիկը պայթեցաւ, դառնալով կատարեալ յեղափոխութիւն :

Առաջինը յաջողած էր վարչական փոփոխութիւն մը կատարել, վերահաստատել անիրաւաբար հեռացուած ղեկավար մը եւ ճամբան հարթել ազգային համայնավարութեան համար, առանց արիւնահեղութեան :

Երկրորդը ճամբայ ելաւ նոյն առաջադրութեամբ, հանդիսաւոր ցոյց մը կազմակերպելով 1848ի յեղափոխութեան հերոսներէն Եոզէֆ Պեմի արձանին առջեւ :

Այս անգամ ալ թափօր մը կազմուած էր : Ուսանողները եւ բանուորները ազատութեան կարօտը կը թնդացնէին հայրենասիրական երգերով :

Մասնաւոր բանաձեւ մըն ալ մշակած էին եւ կարդացին հերոսին յիշատակարանին առջեւ :

Ընդդիմադիր հոսանքը այդ պահանջներու մասին կը խօսէր ամիսներէ ի վեր, առաջնորդութեամբ գրական ակումբի մը, որ իր պաշտօնաթերթին մէջ ալ ձեւակերպած էր զանոնք :

Ի՞նչ էր իրենց ուզածը. —

Ազատ ընտրութիւններ՝ մասնակցութեամբ զանազան կուսակցութեանց :

Ազատութիւն մամուլի եւ մտածումի :

Վերահաստատում Հունգարիոյ հազարամեայ խորհրդանշանին :

Անմիջական քանդում Ստալինի արձանին որ բռնակալութիւնը կը խորհրդանշէ իր ահաւորութեամբ, ինչպէս Փրակայի եւ Երեւանի մէջ :

Վերակազմութիւն տնտեսական կեանքի : Եւ ուրիշ տարրական պահանջներ, որոնք շատ բնական են անկախ եւ դերիշխան պետութեան մը համար :

Ցոյցը հազիւ աւարտած, պետական անթելը կը ծանուցանէր թէ ընդհարումներ պատահած են եւ թէ պաշարման վիճակ յայտարարուած է ամբողջ երկրին մէջ :

Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, շարժումը վերածուած էր իրական ապստամբութեան մը :

Մինչ նոր վարչապետը՝ Նակի ճառ կը խօսէր, բարենորոգումներ խոստանալով, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Կերօ, որ ստալինեան կը համարուի, երկդիմի ակնարկներ կ'ուղղէր, ազդայնական եւ հակախորհրդային դիտումներ վերագրելով ցուցարարներուն :

Շատ չանցած, կը դիմեն ռուսական զօրքին օգնութեան, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար :

Կը նշանակէ թէ դաւ մը սարքուած էր գրգռիչ գործակալներու կողմէ, խեղաթիւրելու համար հայրենասիրական ցոյցին իմաստը :

Հունգարական շարժումն ալ կրնար խաղաղօրէն յանգիլ նոյն արդիւնքին, եթէ սեւ ձեռքերը պղտորած չըլլային մթնոլորտը, ներսէն թէ դուրսէն :

Ամէն երկրի մէջ ալ միշտ պիտի գտնուին խլուրդներ, դեւեր եւ դաւադիրներ, թակարդ մը լարելու, փոս մը բանալու համար ազատութեան ճամբուն վրայ : Մանաւանդ երբ իրենց կռնակն ունին օտար սուիններ :

Բայց, ազատագրական պայքարն ալ ունի իր դեւերն ու թեւերը որոնք լախտի հարուածը կ'իջեցնեն, ուշ - կանուխ :

Պատահական պարտութիւններ չեն կրնար կասեցնել յեղափոխութեանց ընթացքը : Մանաւանդ հիմա որ բոլոր ժողովուրդները արթնցած են եւ ինքնորոշման իրաւունք, ազատութիւն կը պահանջեն :

Շ.

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ իսկապէս յեղափոխութիւն մը ծագած է Հունգարիոյ մէջ, յանգելով արիւնահեղութեան : Մեռեալներուն թիւը հարիւրներով կը հաշուեն. առ նուազն 350 : Մոսկուայի անթելը հաղորդեց թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է. բայց նոր տեղեկութեանց համաձայն, կռիւը կը շարունակուի Փեշթայի եւ ուրիշ երեք մեծ քաղաքներու մէջ : Փեշթայի անթելը Բաղաք. Բիւրոյի մէկ անդամին ճառը հաղորդած ատեն, կը հրաւիրէր քաղաքացիները օգնել զօրքին՝ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար «մայրաքաղաքին եւ գաւառի մէջ» : Ուրեմն պաշտօնապէս ալ կը հաստատուի թէ ապստամբութիւնը ծաւալած է եւ կռիւները շարունակուած են երկու օր :

Վիէննա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ միայն Փեշթայի մէջ սպաննուած են հարիւրաւորներ, երբ ռուսական հրասայլերը, օդանաւերը, գնդացիրները եւ ձեռնառումբեր կրակ կը տեղային ուսանողներուն եւ բանուորներուն վրայ :

Կառավարութիւնը պայմանաժամ տուած էր մինչեւ Հոկտ. 24, ժամը 2ին, խոստանալով զինուորական ատեան չյանձնել ըմբոստները : Յետոյ պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ ժամը 6 : Այս անգամ կառավարութիւնը կը սպառնար գնդակահարել բոլոր անոնք որ կը շարունակեն կռուիլ : Կէս գիշերին Փեշթայի անթելը կը ծանուցանէր թէ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան մայրաքաղաքին զանազան մասերուն մէջ, բայց կ'աւելցնէր թէ խորհրդային եւ հունգարական զինուորները հետզհետէ գետին կը շահին եւ թէ բազմաթիւ երիտասարդներ անձնատուր կ'ըլլան : Յակաւին չէ ճշդուած թէ ապստամբները ինչպէս այնքան զէնք ճարած էին, դիմադրելու համար զինուորական դրոհին : Փեշթայի անթելը կ'ըսէ թէ ապստամբները գնդացիրներ եւ ձեռնառումբեր կը գործածէին, երբ խոյացան զօրանոցներուն վրայ : Անթելը շարունակ ազդարարութիւններ կ'ուղղէր, հետզհետէ խստացնելով շեշտը :

Երբ ապստամբները անտեսեցին երկու վերջնագիրներ, կառավարութիւնը սպառնաց մահապատիժ տնօրինել : Այս առթիւ զեկոյցը կ'ըսէր թէ շրջուն հիւանդարաններ կը բանին 24 ժամէ ի վեր, վիրաւորներ փոխադրելով : Եւ նորէն կը հրաւիրէր բանուորները որ վերսկսին աշխատանքը : Միեւնոյն ատեն կոչ մը կ'ուղղէր երիտասարդութեան, որպէս զի կամաւոր արձանագրուին, վնասուած շէնքերը մաքրելու համար :

Խռովութեանց մանրամասնութիւնները հաղորդած ատեն, կառավարական զեկոյցը կ'ըսէր թէ ամէնէն կատաղի կռիւները տեղի ունեցան անթելի կայանին առջեւ, «փաշական նշանախօսքերով» : Յետոյ կը հաստատէր թէ դուռները խորտակուեցան եւ պաշտօնէութիւնը ետ քաշուեցաւ, բանալով ջուրի ծորակները, ապա արտասուաբեր կազ գործածելով : Բազմութիւնը սկսաւ գրաւել շէնքը, խորտակելով ապակիները եւ ներս մտնելով պատուհաններէն կամ դուռներէն : Ընդհարման միջոցին սպաննուեցան վեց զինուորներ եւ քանի մը ոստիկաններ : Ըմբոստները յարակից շէնքերը բարձրանալով շարունակեցին կրակ տեղալ անթելի կայանին վրայ : Ի վերջոյ կառավարութիւնը կը ծանուցանէր թէ կայանը ետ առնուած է եւ թէ պաշարման վիճակ յայտարարուած է ամբողջ երկրին մէջ, զսպելու համար «հակայեղափոխական հրոսախումբերուն կատաղութիւնը» եւ խնդրուած է խորհրդային զօրքէն որ օգնէ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու : Զեկոյցը «հակաբոլշեւիկեան եւ հակառուսական ըմբոստութիւն» կը կոչէր ազատագրական շարժումը :

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ տասնեակ հազարաւոր ցուցարարներ Ստալինեան հրապարակը խուժեցին, աղաղակելով. — «Ռուսքիներ (Ռուսեր), ձեր երկիրը գացէք» : Բազմութիւնը ի զուր փորձեց վար առնել Ստալինի արձանը : Նախ պարան մը կապեցին, յիշատակարանը վար քաշելու համար, սակայն ձախողեցան : Յետոյ սկսան զանազան գործիքներով եւ մուրճով քանդել ոտքերը : Երբ աւելի արդիւնական միջոցներ կը փնտռէին, ոստիկանութիւնը հասնելով արգիլեց :

Այս ըմբոստութեան շնորհիւ վերահաստատուեցաւ նախորդ վարչապետը, Իմրէ Նակի որ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— Մօտերս խորհրդարանին առջեւ պիտի պարզեմ ծրագիրս որ հիմնուած է 1953ի յայտարարութեանս վրայ : Տնտեսական եւ քաղաքական բոլոր ասպարէզներուն մէջ կուսակցութիւնը պիտի հետեւի ժողովրդապետական ծրագրի մը : Իմ քաղաքականութեանս էական կէտը պիտի ըլլայ ընկերվարութիւնը կառուցանել համաձայն Հունգարներու առանձնայատուկ նկարագրին եւ բարուոքել ապրուստի մակարդակը : Բայց եթէ կ'ուզենք գործադրել մեր ծրագիրը, անհրաժեշտ է որ նախ վերահաստատուի բարեկարգութիւնը : Պէտք է միացնենք մեր ջանքերը, խուսափելու համար նոր արիւնահեղութիւններէ : Մենք չենք ուզեր որ մեր ծրագիրը արիւնով արատաւորուի : Վստահութիւն ունեցէք, պիտի գտնենք շիտակ ճամբան» :

Ճառը ողջունուեցաւ հունգարական քայլերգով եւ «Մարսէյեզ»ով :

ՌՈՒՍ ԶՕՐՔԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կոմուլքա, Լեհաստանի Կեդր. Կոմիտէին նորընտիր նախագահը, ճառ մը խօսելով 250.000 ունկնդիրներու առջեւ, յայտարարեց թէ խորհրդ. զօրքը իր խարիսխները պիտի քաշուի, համաձայն Խրուշչեւի խոստումին : Բայց աւելցուց թէ այդ զինուորները Լեհաստան պիտի մնան ցորչափ Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպութիւնը (ՀԱԿ) ռազմական խարիսխներ ունի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Այս վերջին յայտարարութիւնը լռութեամբ ընդունուեցաւ :

Պ. Կոմուլքա թելադրեց դադրեցնել հրապարակային ժողովները եւ ցոյցերը. բայց քանի մը ժամ վերջը հազար երիտասարդներ թափօր մը կազմեցին փողոցներուն մէջ, աղաղակելով, — «Ռոկոսովսկի, ձեր երկիրը գացէք» (Խ. Միութիւն) :

Ինչպէս գիտէք, այս զօրավարը նախկին խորհրդային սպայ մըն է, ծնունդով Լեհ, եւ Լեհաստանի ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Ստալինի կողմէ : Ցուցարարները լեհական եւ հունգարական դրօշներ պարզած էին եւ պատուիրակութիւն մը ղրկեցին կուսակցութեան կեդրոնը, որ մերժեց ընդունիլ :

Կոմուլքա հետեւեալ յայտարարութիւններն ալ ըրաւ իր ճառին մէջ.

— «Լեհական բանակին ռուս սպաները պիտի քաշուին : Մեր բանակին բոլոր ռուս խորհրդականները պիտի արձակուին, եթէ այդպէս որոշէ մեր ընդհ. սպայակոյտը : Մեր բանակը միշտ հաւատարիմ պիտի մնայ ազգին : Լեհական զօրծերը պիտի կարգադրուին լեհական կառավարութեան եւ ոչ թէ ուրիշին կողմէ : Մենք կ'ուզենք սրտագին բարեկամութիւն Խ. Միութեան հետ եւ կրնամ վստահեցնել ձեզ թէ այս մասին տարակարծութիւն չկայ Լեհաստանի եւ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեանց միջեւ : Կեցցէ ընկերվարութիւնը, կեցցէ ժողովրդական Լեհաստանը » :

Ազգ. պաշտպանութեան փոխ – նախարարն ալ, զօր. Սփիչալսկի խօսք առնելով, ըսաւ թէ լեհ զինուորները միշտ պիտի կռուին ազատ Լեհաստանի համար, հայրենիքին բարօրութեան համար » :

Նախապէս վարչապետն ալ ճառ մը խօ–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՁԵՌՆԱԴՐԵՑ

ՏԱՃԱՏ ԵՒ ԱՐՏԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԸ

•

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ ԽՈՐԷՆ ԵՒ ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ

Կիրակի, 21 Հոկտ. Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա. եպիսկոպոս ձեռնադրեց Ճէպիրէէի առաջն. տեղապահ Տաճատ Ծ. Վ. Ուրֆալեանը եւ Արտակ Ծ. Վ. Մանուկեանը, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ :

Կաթողիկոսը այս առթիւ խորիմաստ քարոզ մը խօսելով, բացատրեց նորապսակ եպիսկոպոսներուն պարտականութիւնները, — ծառայել ժողովուրդին եւ Հայ. Եկեղեցւոյ :

Պատարագէն վերջ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ վեհարան, որ լեցուած էր հաւատացեալներու բազմութեամբ : Գաբրիէլ վրդ. Սարգիսեան կարդաց երկու հայրապետական կոնդակներ, որոնցմով կաթողիկոսը արքեպիսկոպոսութեան աստիճան կուտար Խորէն եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոսներուն : Ներկաները ծափերով ընդունեցան այս որոշումը : Կաթողիկոսը ողջագուրուեցաւ իր երկու հոգեւոր եղբայրներուն հետ : Ապա խօսքը ներկաներուն ուղղելով ըսաւ.

— Վերանորոգման, գարնան օր մըն է այսօր այս դարաւոր Աթոռին համար, որ ժողովուրդին կը ներկայանայ իր երիտասարդ միաբաններով, երիտասարդ եպիսկոպոսներով եւ երիտասարդ կաթողիկոսով : Դժուար է ծառայել հայ ժողովուրդին : Գիտենք թէ այդ ծառայութեան մէջ պիտի մաշինք : Բայց մենք այնքան կը սիրենք ձեզ՝ ժողովուրդ Հայոց, որ ինչպէս միշտ, այսուհետեւ ալ պատրաստ պիտի ըլլանք ծառայելու ձեզի, ազգային դիմագծին պահպանման համար : Ահա կեցած ենք ձեր դիմաց, ձգած ամէն բան, խանդավառ ձեզմով, խանդավառ ձեր ներկայով ու ապագայով» :

Այս ճառէն ետք, Խորէն արք. Բարոյեան շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եւ Ղեւոնդ արք.ի կողմէ : Յետոյ Հայրապետը եպիսկոպոսական պնակէները անցուց երկու եպիսկոպոսներուն վիզէն եւ ողջագուրուեցաւ :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՊՈԼԻՍ ԶԷ ԳԱՑԱԾ

«Այգ»էն առնելով ծանուցեր էինք թէ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Էջմիածինէն Պոլիս անցած եւ տեսակցած է Գարեգին պատրիարքին հետ :

Մարմարա (22 Հոկտ.) կը հերքէ այս լուրը, իբրեւ անհիմն :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆ ՄԸ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Պէյրութի թերթերէն կ'իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Երուսաղէմի վանքին միաբաններէն Պարգեւ եպիսկ. Վրթանէսեան :

Վախճանեալ եպիսկոպոսը ծնած էր Պալըքէսիր, 1906ին : Եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ անցեալ տարի, Էջմիածնի մէջ, Վազգէն կաթողիկոսի կողմէ : Անդամ էր վանքին տնօրէն ժողովին, ինչպէս եւ դանձային եւ ելմտական մարմիններուն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Նոր չէ որ ցնցումներու կը մատնուի պատմական Լեհաստանը :

Դարերու փառքէն եւ զօրութենէն ետք, Լեհաստանի մարտիրոսութիւնը սկսաւ 1772ին : Անկէ ի վեր այս պատմութիւնը եղաւ երկար եւ արիւնալի շարք մը ըմ - բոստութեան, պայքարի՝ մէկի դէմ հա - բիւրի, գնդակահարման եւ տարագրու – թեան : Երկիրն բաժան բաժան ըլլալէն մինչեւ Խրուշչեւի Վարշաւա հասնիլը, ահաւասիկ իր լայն գիծերուն մէջ Լեհաստանի պատմութիւնը .—

1772 .— Լեհաստան որ Պաոի Համաշա-ծակցութեան գլուխը անցած էր ցարին դէմ, ենթարկուեցաւ առաջին անդամա - հատման եւ բաժնուեցաւ Ռուսիոյ, Փրու - սիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ :

1793 .— Փրուսիոյ դաւաճանութեան հե-տեւանքով, Լեհաստան ենթարկուեցաւ երկրորդ անջատման մը, Քոզչիվզքոյի եւ իր «փաղանգ»ին հերոսութիւնը յաջողե-ցան միայն քանի մը ամիս յետաձգել երկրին յօշոտումը :

1795 .— Երրորդ բաժանում : Լեհաստան կը ջնջուի ազգերու ցանկէն :

1815 .— Դաշինքները Վարշաւայի մեծ դքսութիւնը Ռուսիոյ կը յանձնեն :

1830 .— Ռուսիոյ դէմ ըմբոստութիւնը խեղդուեցաւ արեան մէջ : Նիքոլա Ա . ցա-րը կը տարագրէ լեհ մանուկները եւ Վար-շաւայի մէջ շինել կուտայ հսկայ ամրոց բանտ մը :

1861 .— Զանգուածային ձերբակալու - թիւններ եւ աքսոր :

1863 .— Ըմբոստութիւն Ռուսիոյ դէմ : Ֆրանսա, Անգլիա եւ Աւստրեւհունգարիա կը միջամտեն ի նպաստ ըմբոստներուն : Ի զուր : Ցարը կատաղօրէն կը ռուսացնէ Լեհաստանը : Տասնեակ հազարներով հայ-րենասէրներ կը կախուին :

1914 – 1918 .— Գերմանական գրաւում :

1939 .— Լեհաստանի չորրորդ բաժա – նումը, Հիթլէրի, Սթալինի միջեւ. Ռից Սմիկլիի հեծելազօրքին յուսահատական պայքարները եւ Վարշաւայի հերոսական դիմադրութիւնը :

1941 .— Հիթլէր կը միացնէ Լեհաստա-նը եւ կը «նուիրէ» դահիճ Ֆրանքին (մարզպան) :

1944 .— Հականազի ըմբոստութիւն Վարշաւայի մէջ : Սթալին կը ձգէ որ Լե - հաստան ջախջախուի Նա-Նաներու կողմէ :

1945 .— Ամբողջական գրաւում Լեհաստանի ռուս զօրքին կողմէ :

1949 .— Ռուս մարեչալ Ռոկոսովսկի լե-հական բանակին հրամանատար կը նշա - նակուի :

1956 .— Փոզնանի բանուորներու ըմբոս-տութիւնը (Յունիս 28) :

Այս վերջին դէպքին դատավարութեան հետեւանքով, Խ . Միութենէն չորս բարձր անձնաւորութիւններ, շրջապատուած սպաներէ, փութացին Վարշաւա եւ օդա-կայան հասան թանձր լռութեան մէջ : Նախ Նիքիթա Խրուշչեւ, կարմրուկ եւ քրտնաթոր, Անաստաս Միկոյեան, Հայու տխուր աչքերով եւ սեւ մազերով, ճկուն՝ պողպատէ չեղբի մը պէս, Լազար Քակա - նովիչ՝ արիւնոտ եւ ուժեղ, լայն ուսերով, Մոլոթով, տխուր, առեղծուածային եւ տժգոյն : Ապա, տասնեակ մը բարձրաս - տիճան սպաները — Ժուկով, կարմիր բա-նակին կուռքը եւ Պերլինի յաղթականը, յաջորդը մարեչալ Կոնիյեւ, հրամանատար Վարշաւայի Դաշինքին :

Ոչ մէկ ատեն այսքան ականաւոր շքա – խումբ մը տեղէն չէր շարժած այցելելու համար արբանեակ պարզ երկիր մը : Կարծես թէ երազի մէջ էին, երբ տեսան որ մեծ մասը զէղեցիկ կառքեր կը քշէին : Եւ ահա փսփսուք մը .— «Եկան» :

Հիւրերը Պէլվետեր պալատ իջան, ուր ժամանակին իջած էին նաեւ ցարեր եւ օ - տար անձնաւորութիւններ : Ռուսերը հոն մտան լեհական Քաղաք. Բիւրոյի «խիս - տ»երուն հետ ճիշդ այն պահուն երբ նոր Կեդր . Կոմիտէն կ՚ընտրէր իր վարիչը, այսինքն Լեհաստանին կուտար իր նոր տէրերը : Ժողովը, որ կը գումարուէր Պէլվետեր պալատին մէջ պիտի վաւերա - ցնէր Վլատիսլաւ Կոմուլքայի վերադար – ձը եւ վտարումը խորհրդային մարեչալ Ռոկոսովսկիի, պիտի հաստատէր ազգ. համայնավարութիւնը, եւ վերցնէր ռու - սական ճնշումը, տալով երկրին ժողովր - դավար կարգուսարք մը :

Կրկին կը յուզուէր ամբողջ ժողովուրդի մը կենաց եւ մահու պայքարը, Լեհաստա-նի հետ՝ ամբողջ արեւելեան ճակատին ճակատագիրը : Լեհաստան կ՚ուզէ գիծ մը քաշել տասներեօթ տարուան օտար գրաւ – ման վրայ :

Լեհերը երբեք չեն մոռցած հին եւ նոր Ռուսերու դաւաճանութիւնը : 1939ի Լե - հաստանի ողբերգութիւնը հետեւանքն էր ռուսեւգերման դաշինքին : Սթալին կըս - նակէն կը դանկտէր Լեհաստանը :

1944ին կարմիր բանակը կը քալէ դէպի Վիսթուլա : Վարշաւայի չորս արուար – ձանները կ՚իյնան իրարու ետեւէ : Կարմիր բանակը յանկարծ կը դադրեցնէ յարձա – կողականը : Ռուսերը որոշած են իրենք « փրկել » Լեհաստանի մայրաքաղաքը : 1944 հոկտ . 2ին կարմիր բանակը հեռու-էն կը դիտէ, առանց տեղէն շարժելու Վարշաւայի երկրորդ անձնատրութիւնը :

Այդ միջոցին, Ռուսիոյ գրաւած հողե - րուն մէջ եւ Ժուկովի բարձր հրամանա – տարութեան տակ, արագօրէն տեղի կ՚ու-նենայ «մաքրագործումը» : Օժանդակու - թեամբը համայնավար ազատագրական Կոմիտէին, խորհրդային զօրքը հաշուե - յարդարի կ՚ենթարկէ ներքին բանակը, կը բանտարկէ վարիչները, կը տարագրէ ըս– պաներ և զինուորներ, ամէն տեղ դնելով «ազգային կոմիտէ»ներ, որոնց առաջին գործը պիտի ըլլար գտնել «Փաշականնե – րուն» հետքը :

1945 Յունուար 15ին երբ Մարեչալ Ժու-կովի զօրքը կը քալէ Պերլինի վրայ եւ Կո-նիյեւ կը քալէ դէպի Փրակա, սովետեւլեհ զօրավար Փոփլաւսքին կը մտնէ անշնչա – ցած Վարշաւայի մէջ :

« Ազգային միութեան առժամեայ կա – ռավարութիւնը՝ կը խոստանայ նոր կեանք մը որ ամբողջովին պիտի նուիրուէր երկ-րին նիւթական եւ բարոյական վերաշի - նութեան : Այս առժամեայ կառավարու – թեան քսանեւմէկ նախարարներէն տասնը-վեցը «մոսկովեան» էին, իսկ հինգը «լոն-տոնեան» : Այդ միջոցին լեհ համայնավար կուսակցութիւնը որ 1934ին 30 հազար անդամ ունէր, յանկարծ հսկայաքայլ յա - ռաջդիմեց 1948ին, ունենալով 1.420.000 անդամ : Իսկ 1949ին կը մնային միայն լեհ բանուոր կուսակցութիւնը եւ իր մասնա – ճիւղերը : Լեհ համայնավարութեան ան– վիճելի վարիչը՝ Վլատիսլաւ Կոմուլքան կը կորսնցնէր 1948 Սեպտեմբեր 2ին կու - սակցութեան ընդհ . քարտուղարի պաշ - տօնը : Իրեն կը յաջորդէր Բոլեսլաւ Պիէ–րութ :

ԵՐԵՒԱՆ

●

(Բ . եւ վերջին մաս)

Բայց այսպիսի ճարտարապետութեան մը հանդէպ մեղադրող քննադատութիւնը կը մարի շրթներուն վրայ, երբ մտածենք որ կէս միլիոնի բնակչութեան մը մօտե – ցող այս քաղաքը նախ եւ առաջ հայ ժո - ղովուրդին վճռական եւ կենսական կամ - քին արդիւնքն է, Կովկասի պէս երկրա – մասի մը մէջ՝ ուր արշաւանքներէ, ար – տագաղթերէ, պատերազմներէ, հալա - ծանքներէ, նուաճումներէ կազմուած պատմութիւնը շատ արագ ընթացած է, ժամանակ չտալով որ ժողովուրդները կա-րենան պարտադրել իրենց իւրայատուկ քաղաքակրթութիւնը :

Այո՛, Երեւան, ամէն բանէ առաջ գո – յութեան մը հաստատումն է եւ Հայերը կառուցանելով զայն ճիշդ հոս, Խ . Միու-թեան ծայրը, սահմանին վրայ, դարաւոր թշնամիին դէմ յանդիման՝ կրկին գէշ ա-ղէկ շարժման մէջ դրած են իրենց ճակա - տագրին անիւը :

Անկարելի է դուչակել Հայաստանի հե – ռաւոր ապագան, ինչպէս անկարելի է գուշակել ապագան ցեղով, աւանդութիւն–ներով, լեզուով եւ կրօնքով Ռուսերէն տարբեր միւս բոլոր ժողովուրդներուն, ո-րոնք ներկայիս մաս կը կազմեն Խ . Միու-թեան : Վայր թերեւս ուրիշ հարցեր, ու – րիշ խնդիրներ ծագին : Ներկայիս Երե – ւանի մէջ օտար այցելուին աչքին զարնող ամէնէն կարեւոր իրողութիւնը հայ ժողո-վուրդին ջերմ հայրենասիրութիւնն է, այնքան վառ եւ բուռն, որ կը գէէ կ՚անցնի բոլոր հակասութիւնները, կրօնքին եւ հա-մայնավարութեան հակասութիւնը, տե – ղական ազգայնականութեան եւ ռուսական կեդրոնաձիգ ուղղութեան հակասութիւ – նը :

Այս վիպական եւ ուժհարիւրեան հայ-րենասիրութիւնը, որ խաղացի այցելուին կը յիշեցնէ մեր Ռիսորճիմէնթոյին (Իտա-լիոյ անկախութեան նախաշարժումները) կիրքերն ու զգացումները, ես գրեթէ ֆի-զիքապէս զգացի հայկական հանրապե – տութեան մէջ գտնուած ատեն, ուր որ գացի : Այս հայրենասիրութիւնը իմ աչ - քերուս ամէն ինչ կը գունաւորէր չուրջս, քոնիաքի գործարանին չիչերն ու տակառ-ները, ազգային թանգարանին ձեռագիր – ներուն էջերը, թատրոնին բեմը՝ ուր հայ–կական պարախումբը ներկայացում մը կուտար, Գրողներու Միութեան կեդրոնին մէջ հիւրընկալող մատուռականներուն արտայայտութիւնները, Երեւանի մօտ կոլխոզի մը մէջ զիս հիւրասիրող գիւղա-ցիներուն դէմքերը :

Մասնաւորապէս այս վերջին այցելու - թեան ընթացքին բացորոշապէս նկատեցի տարբերութիւնը Խ . Միութեան մէջ ըրած միւս նման այցելութիւններուս հետ : Ուկրանիան կամ ռուսական կոլխոզներ այցելած ատեն խօսեր էինք բերքի, դաշ – տային աշխատանքներու, հասոյթի եւ ծախքերու մասին : Հայկական կոլխոզին մէջ, նահապետական ծերուկ դարբինի մը սեղանին առջեւ, շրջապատուած իր զա – ւակներով, իր հարսներով ու թոռներով, միայն Հայաստանի մասին խօսուեցաւ : Ազգային վերածնունդը բոլոր խօսքերուն, պարպուած կենացներուն առանցքն էր եւ կը ցոլար բոլոր արտայայտութիւններուն մէջ :

Դժուար է պատկերացնել վառ զգացու-մը որ, ազգային հրաբուխին ձիւնին տա–կի անշէջ կրակին պէս, միշտ ներկայ է այս ժողովուրդին բոլոր մտածումներուն եւ գործերուն մէջ : Այս կացութիւնը կը շմորեցնէ ճամբորդը որ ակամայ կը հարկադրուի միշտ վերադնահատել եւ փոխել չափերը ամէնէն պարզ երեւոյթնե–րուն անդամ, համաձայն ազգային նշա - նակութեան մը՝ որ կ՚այլափոխէ իրակա–նութիւնը : Այսպէս, քոնիաքի գործարան մը, օրինակ Ֆրանսայի մէջ, քոնիաքի գործարան մըն է պարզապէս, եթէ նոյն - իսկ անոր արտադրած քոնիաքը աշխարհի լաւագոյնն ըլլայ : Մինչդեռ Երեւանի քո-նիաքի գործարանը ատկէ աւելի բան մըն է : Ան կը դերազանցէ տնտեսական մերկ իրականութիւնը եւ դարձած է գաղափա–րական իրողութիւն մը :

Ատենօք Երեւանի շրջակայ բլրակները խոպան ու քարոտ էին, իսկ այսօր հա – սարակաց պարտէզներու վերածուած են, հազարաւոր ու հազարաւոր տակաւին մատղաշ ծառերով : Այս բլրակներէն մէ – կուն վրայ քաղաքին տիրող դիրքի մը մէջ կը գտնուի Խ . Միութեան մէջ կանգնուած Սթալինի ամէնէն վիթխարի արձաններէն մէկը եւ ապահովաբար ամէնէն հաստա – տունը : Ցխուն մեթրի չափ բարձր, մութ ու կոշտ գոյն ու ձեւ ունի : Մութ կարմիր կրանիթեայ ահագին խարիսխի մը վրայ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԷՆ

ԱԼԻԽԱՆՈՎԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ

●

Այժմ փողոցները մաքուր էին, զօրքն ու ոստիկանութիւնը քաշուել էին իրենց տեղերը ... Միկիտանի յաճախորդ զին – ուորները ասել էին, թէ Ալիխանովը պատրաստւում է Կարս մեկնել ...

— Ուրեմն, կարելի է Անի ուխտի եր - թալ, կատակում է փոքր եղբայրը :

Մարտիրոսը քիչ է մնում պայթի ծիծա–ղից : Փաթաթւում է լոթու վզով եւ քաչ-քշելով սկսում է «վալս» պարել ..

Ծաչում են հանդարտ՝ բաժակները չխկացնելով : Ծաչից յետոյ, թաղնում են խնձորներով լի զամբիւղը տանտիկնոջ հսկողութեան տակ եւ Մարտիրոսն ու Դրօն դուրս են գալիս քաղաքում օդ առ – նելու, որպէսզի յաջորդ առաւօտ մեկնին Անի ...

Առանձին - առանձին պտըտում են քա–ղաքի զանազան մասերում, զօրանոցների շրջանում : Հետազօտում են Ալիխանովի անցած ճանապարհները : Գինետներում տեղեկութիւններ են հաւաքում իրենց հե-տաքրքրող հարցերի մասին :

Աւոյի փորձից խրատուած՝ ոչ մի ըն – կերոջ չեն ներկայանում : Որոշում են մենակ կազմակերպել ու գլուխ բերել գործը : Դրօն, սակայն, փողոցում պա – տահաբար հանդիպում է իր մօտ բարեկամ մանկավարժ Տիգրան Ռաշմաճեանի, որ իբրեւ տեսուչ պաշտօնավարում էր Հայոց դպրոցում : Ռաշմաճեանը տանում է նրան տուն եւ ուզում է մօտը պահել : Վեց - եօ-թը երեխայի տէր էր Ռաշմաճեանը, հե – զահամբոյր եւ ամէնքից սիրուած մարդ, յայտնի դպրոցական գործիչ, համոզուած Դաշնակցական : Դրօն միշտ հիացումով էր յիշում նրա անունը :

Կատարուած հետազօտութիւնը պար – զում է կացութիւնը : Ծչգւում է, որ զօրա-վար Ալիխանովը պատրաստւում էր մեկ-նելու Կարս : Ուրեմն, պէտք էր աճապա – րել ...

Կարճ խորհրդակցութեան մէջ որոշում է անմիջապէս ձեռնարկել գործի : Մար – տիրոսը պնդում է, որ ռումբը ինքը նե - տէ : Նախաչիձէի վրայ Դրօն էր նետել, ուրեմն այժմ առաջնութիւնը իրեն է պատ-կանում : Դրօն տեղի է տալիս : Ռումբը նետելուց յետոյ, ատրճանակներով չփո – թութիւն առաջ պիտի բերէին եւ պիտի ջանային անհետանալ ...

« Անիի ուխտաւորները» առնում են ի – րենց խնձորները, մնաս բարով են ասում հիւրասիրող բարի եղբայրներին եւ մեկ - նում :

... Մանրամասնութիւնները թողնում եմ վիպագիրներին ...

Երեւում է Ալիխանովի կառքը՝ շրջա - պատուած զինուորներով : Փողոցներում իրարանցում, սուլոց, ոստիկանների թոհ ու բոհ ... անցորդները շտապում են հե – ռանալ կողքի փողոցները ... Զօրավարը հպարտ բազմած է կառքում եւ խուզար – կու աչքերով դիտում է շրջապատը :

Մէկ էլ, ստուերի միջից դուրս է թռ - չում Մարտիրոսը, բացագանչում է՝ «առ քեզ», ու շպրտում ռումբը Ալիխանովի գլխին : Ահռելի պայթիւն : Կառքը եւ կառ-քի միջինները բզիկ – բզիկ են լինում : Անդին որոտում է Դրոյի մաուզերը : Ընդ-հանուր խուճապի մէջ ահաբեկիչները ան-հետանում են : Դէպքի բերումով Դրօն ընկնում է Տիգրան Ռաշմաճեանի տունը :

— Ես ապշած մնացի, պատմում էր ին-քը՝ Դրօն . ի՞նչպէս ինկայ ես Տիգրանի ե-րեխաներով լեցուն տունը : Հապա եթէ ոստիկանութիւնը հասնէր, պիտի բնաջն-ջուէր Տիգրանի ընտանիքը : Ես ի՞նչ իրա-ւունք ունէի նրան վտանգի ենթարկելու ..

Հէնց որ մի քիչ հանդստանում է, Դրօն ուզում է հեռանալ : Ռաշմաճեանը կանգ - նում է շեմքին եւ երկու ձեռքերով դուռը բռնելով՝ ասում է վրդովուած .

— Դու իմ դիակի վրայով միայն կարող ես անցնել ... Ի՞նչ իրաւունքով ես ինձ վիրաւորում : Ի՞նչպէս կարող եմ ես թոյլ տալ, որ այդպիսի բարէի հեռանաս : Կը մնաս այստեղ, ինչ որ պատահելու լինի, բոլորիս միասին կը պատահի :

Դրօն թախանձում է, հաւատացնում է, թէ որեւէ վտանգ չկայ իրեն համար, ին-քը ապահով տեղ ունի . անօգուտ, Ռաշ – մաճեանը մնում է անդրդուելի :

Գիշերը Դրօն անցկացնում է Ռաշմա - ճեանի մօտ : Յաջորդ օրը տեղական ընկեր–ները անվտանգ դուրս են բերում նրան Ա–լեքսանդրապոլից : Մարտիրոսը արդէն հեռացել էր :

Ալիխանովի ահաբեկումը ցնցող տպա – ւորութիւն գործեց Կովկասում եւ շփո - թութեան մատնեց կառավարական շրջա - նակները : Ամէնքը համոզուած էին, որ զօրավարի սպանութիւնը Վրացիների գործն էր, իբրեւ փոխ վրէժ Գուրիայի բարբարոսութիւնների համար : Տեղի ու – նեցան Վրացիների ձերբակալութիւններ Ալեքսանդրապոլում և դուրսը : Կայարան–ներում ծառայող Վրացիներից շատերը բանտարկուեցին :

Վրացիները իրենք էլ չէին հերքում այդ փաստը եւ նոյնիսկ պարծենում էին, թէ իրենք լուծել են Գուրիայի վրէժը : Նոյն - իսկ վրացական թռուցիկներ լոյս տեսան, ուր Ալիխանովի սպանութիւնը վերագր - ւում էր վրաց յեղափոխականներին :

Ծուտով, սակայն, յայտնի դարձաւ ճշ–մարտութիւնը : Զօրավար Ալիխանովի ա – հաբեկումն էլ Դաշնակցական մարտիկնե - րի գործն էր : Յայտնի դարձան եւ ահա - բեկիչների անունները՝ Դրօ եւ Մարտի – րոս, լծակից զոյգ ընկերներ, որոնցմով հպարտ էր Հայ Մարտական Կուսակցու – թիւնը :

(4 եւ վերջ)

Ս . ՎՐԱՑԵԱՆ

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ՆԵՐԸ

●

Մեր պաշտօնակիցը վերջերս վերսկսաւ իր տարեկան արշաւը (ֆէմփէյն), գարկ տալու համար թէ օրաթերթին եւ թէ համանուն պարբերական հրատարակութեանց :

Այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները6 հոկտ. 18ի խմբագրականէն.—

Օտարներուն համար զարմ է թերթի մը հրատարակութիւնը, չահաբեր ձեռնարկ չըլլալով, մեզի համար սակայն՝ գաղափարական դոհաբերութիւն է, առաքելութիւն մը, առանց ակնկալութեան :

Այս տողերը ճիշդ են գաղափարական բոլոր թերթերուն համար, ուր ալ հրատարակուին անոնք :

Թերթը, մեր համոզումով, մեր ժողովուրդին ծառայելու համար կը հրատարակուի : Սակայն, երբ կը մտածենք «Հայրենիք»ներու հրատարակութեան մասին, կը հաւատանք թէ ուրիշներն ալ մեզի հետ, կը զգան թէ ինչ զոհողութիւններ ստանձնած ենք :

Աւելի քան 58 տարիէ ի վեր կը հրատարակուի «Հայրենիք» օրաթերթը, 34 տարիէ ի վեր՝ « Հայրենիք» ամսագիրը, 23 տարիէ ի վեր անգլերէն շաբաթաթերթը («Ուիքլի»ն), եւ ինը տարիէ ի վեր եռամսեան. («Արմ. Րիվիու»ն) :

Բազմաթիւս հրատարակութիւններու այս շարքը կարելի է ըմբռնել՝ Ամերիկեան կեանքին մէջ եւ ամերիկեան հասարակութեան համար, բայց ոչ հայ կեանքին ու հայ ժողովուրդին համար : Մեզի համար պերճանք մը կը թուի ան : Երազի պէս բան մը :

Սակայն, այդպէս չէ. ոչ պերճանք է ան, ոչ ալ երազ : Իրականութիւն մըն է, հայ կեանքի պայմաններէն բխած, հայ ժողովուրդին ծառայելու համար :

Մեր ժողովուրդը Ամերիկայի մէջ մասնաւորապէս, երկու լայն շերտեր ունի, հայերէն ընթերցողներու եւ անգլերէն ընթերցողներու : Ունինք երէցներու սերունդը եւ ունինք երիտասարդներու սերունդը :

« Հայրենիք »ներու հայերէն եւ անգլերէն հրատարակութիւնները այս երկու սերունդներուն ծառայելու համար եղած են, անոնց պաշտպանութեան ու զարգացման նպաստ մը բերելու կոչուած են : Գեղապանցօրէն ազգային ու գաղափարական գործ մը, զոր կարելի եղած է ոտքի կեցնել, շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր գաղափարականներուն, անոր հայրենասիրական ու ազատագրական ոգիին, ազգային ու մշակութային գործունէութեան : Եւ շնորհիւ՝ անոր նիւթական ու հոգեկան զոհաբերութեանց :

Հայ ժողովուրդը, իր հայրենասէր ու զոհաբերող տարրերով, մեր ընկերներն ու համակիրները, հեռաւոր թէ մօտաւոր, իրենց օժանդակութիւնը բերած են եւ « Հայրենիք »ները ծաղկած են ու ճիւղաւորուած, դառնալով հայ մտքին ու մշակոյթին բազմաճիւղ ու խորարմատ կաղնին :

... Սակայն, թերթ մը ժողովուրդինն է : Չի բաւեր որ կազմակերպութիւն մը իր հոգանին տայ, խմբագրական ու վարչական մարմինները աշխատին ու զոհաբերեն, ամէն կերպով :

կը բարձրանայ վերարկուով, բարձրակոշիկներով, գլխարկին արեւարգելը աչքերուն վրայ քաշած տխրատորեն պրոնդ–եայ արձանը : Գեղեցիկ չէ այդ յիշատակարանը եւ հիանալու ոչինչ ունի, եթէ ոչ գործածուած չինանիւթին քանակն ու տպաւորութիւնը : Կանգնուած հաւանաբար սթալինեան նախաձեռնութեան մը շրջանին, այսօր անտեղի կը թուի ան Երեւանի մէջ եւ աւելի յարմար պիտի ըլլար Մոսկուայի մէջ ուր հսկայականին վարժութիւնն ունին : Բայց պիտի մնայ հոս պարզ այն պատճառով որ ամէնէն արժէքաւորն է Խ. Միութեան մէջ : Երեւանի Սթալինի արձանը չինուած է քարէ և մետաղէ եւ կը տարբերի Սթալինի ընտրական կուէ հաղարաւոր արձաններէն :

Անոր ակելութիւնն եւ անհեթեթ հանգամանքը երկարօրէն գիտել վերջ, մարդ կը մղուի խորհելու թէ ի վերջոյ լաւ է որ հոս դրուած է արձանը : Որովհետեւ սատալինականութիւնը տարբեր բաներ եղաւ եւրոպական ազատութիւններով Ռուսիոյ եւ ասիական կամ ծայրագաւառային Ռուսիոյ համար : Սթալինն իսկ եթէ ողջ եւ ներկայ ըլլար իրեն դէմ մղուած չարժումին, հաւանաբար գիտել տար ի նպաստ իրեն եղած այդ տարբերութիւնը : Իր մը–տասեւեռումը՝ ճարտարարուեստական յեղափոխութիւնը իր լաւագոյն արդիւնքը Հայաստանի մէջ իսկ տուաւ, ինչպէս եւ Հարաւի ինքնավար կոչուած հանրապետութիւններուն մէջ : Մինչդեռ Սթալինի դատավարութիւնը, Մոսկուայէն առաջ, Արեւմուտքի մտաւորական ազատութեան հին մայրաքաղաքներուն մէջ կատարուեցաւ :

ԱԼՊԵՐԹՕ ՄՈՐԱՎԻԱ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

●

ՏԷՍԻՆ.— Անցեալ կիրակի գիշեր Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ներկայացուեցաւ թատերագիր Գ. Վահանի «Օրհնուած Արհեստը» թատերախաղը, ինչպէս նաեւ «Լուսաւորիչի կանթեղը» պատկերը, կազմակերպուած՝ դպրոցին հոգաբարձութեան կողմէ : Թատերական եղանակի առաջին ներկայացումն էր այս եւ յաջողութեամբ պսակուեցաւ, լաւ տպաւորութիւն ձգելով հանդիսականներու վրայ : Հայկ. բեմն ալ կարեւոր ազդակ մըն է հայապահպանման : Եթէ զայն մերկացնենք իր գեղարուեստի հանդերձանքէն, իր խորին մէջ կը յայտնուի իբրեւ դպրոց մը թէ մեծերուն եւ թէ մանաւանդ նորահասներուն համար : Հազար ճառ անզօր կը մնան, մինչդեռ լաւ ներկայացում մը կը դաստիարակէ ու նորերուն ականջները կը լեցնէ մայրենի բարբառի քաղցր հնչիւններով :

Ներկայացման ղեկավարութիւնը ստանձնած էր նոյն ինքն հեղինակը : Նախ ներկայացուեցաւ «Լուսաւորիչի կանթեղը » մէկ արարնոց պատկերը, որուն նիւթը կը չօշափէր ուսուցիչներու արդի վիճակը ու կուտար անոնց դառն ողբերգութիւնը : Գ. Վահան ստանձնած էր ուսուցիչին դերը : Տիկին Ա. Պօյաճեան՝ ուսուցչուհի աղջկան, ընկեր Մ. Մարտիրոսեան՝ հոգաբարձութեան գործակատարի, իսկ Օր. Մատլէն Առաքելեան՝ աշակերտուհիին դերը : Զորոն ալ կրցան ունկնդիրներուն փոխանցել խաղին տիպարներուն հոգեկան ապրումները եւ անոնց իւրաքանչիւրին նկարագրի յատկանիշները : Ջերմապէս ծափահարուեցան :

« Օրհնուած Արհեստը» որ Մոլիէրի մէկ կատակերգութենէն հայերէնի վերածուած է, մեզ տուաւ թէեւ մտացածին, սակայն այնպիսի տիպարներ, որոնք առկայած են դարերու փորձութեան եւ որոնց կարելի է հանդիպիլ ընթացիկ կեանքի մէջ :

Դերերու բաշխումը կատարուած էր հետեւեալ կերպով.— Մանուկ Մանկասար՝ Պ. Գր. Վահան : Գայեանէ՝ Տիկին Ա. Պօյաճեան : Փիաձա Մամբրէ՝ Պերճ Պառաւեան : Եղիկէէ՝ Պ. Մարթէն Օֆլազ : Անանիա՝ Պ. Սահակ Պասմաճեան : Ցարդարերդի Ցոփհաննէսը՝ Պ. Փօղոս Տէր Փօղոսեան : Մարգար՝ Եղիա Պասմաճեան : Նազենի՝ Օր. Մարի Խորանեան : Վարդապետի Սաքօ՝ Պերճ Մարտիրոսեան :

Հարկ չեմ տեսներ կանգ առնել իւրաքանչիւր դերակատարի խաղարկութեան վրայ : Մեծերը արդէն մեր բեմին ծանօթ սիրողներն են միշտ ալ գնահատուած : Այս անգամ ալ իրենց վարժ խաղարկութեամբ ծափահարուեցան :

Գովելի կը գտնեմ մանաւանդ մեր Նոր Սերունդի տղաքը, որոնք երեք չարթուան փորձերով յաջողեցան արժեւորել իրենց դերերը սահուն հայերէնով :

Այս առթիւ դպրոցին Հոգաբարձութիւնը պարտականութիւն յանձնեց ինծ, յայտնելու իր խորին շնորհակալութիւնները բոլոր դերակատարներուն, իրենց ստանձնած զոհողութեան համար, նաեւ Պ. Նուպար Պասուրեանի՝ բեմավարի ու դիմայարդարի իր թանկագին օժանդակութեան համար : Ինչպէս նաեւ Պ. Ցովհաննէս Նիկողոսեանի, որ իր նիւթական ու բարոյական ինքնաբուխ աջակցութեամբ նպաստեց ձեռնարկին յաջողութեան, թէ Տէսինի, թէ Վալանսի եւ թէ Լիոնի մէջ : Պէտք է շնորհաւորել Պ. Գ. Վահանը որ իր այս ներկայացումով հաճելի պահ մը եւ ուրախ ու զուարթ տրամադրութիւն մը պարգեւեց ունկնդիրներուն :

Գ. Պ.

ԽՄԲ.— Մեր Թրանսուիլ աշխատակիցը, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, փութացած էր ֆրանսիկ մը նուիրել «Տոֆինէ Լիպէռէ» օրաթերթին մէջ, Վալանսի եռակայացման առթիւ, ջերմապէս գնահատելով ձեռնարկը :

« ԱՐԾԻՒ » ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վերջերս տեղի ունեցաւ « Արծիւ » Մարզական Միութեան տարեկան պարահանդէսը, «Ալհամպրայի » սրահին մէջ որ լեցուած էր երիտասարդներով :

Այս Միութիւնը կազմուած է 1928ին ողբ. Զաւէն Արգումանեանի, Ա. Մարտիրոսեանի եւ ուրիշներու կողմէ, «Արարատ» անունով :

Զանազան պատճառներով, 1932ին կը փոխուի անունը եւ կը դառնայ «Արծիւ Մարզական» միութիւն, որուն կ'անդամակցին Պ. Պ. Աշոտ Յակոբեան, Արամ Մուրատեան, Թովմաս Ասատուրեան եւ Պուլվար Օտտոյի դպրոցին քառամեայ շրջանն աւարտած Գէորգ Գէորգեան, Յարութիւն Ղազարեան, Սմբատ Տէր Նազարէթեան, Անդրանիկ Սարգսեան եւ նոյն դպրոցի աշակերտներէն Յովսէփ եւ Միքայէլ Արգումանեաններ եւ ուրիշներ :

Բոլորն ալ եռանդագին գործի փարելով, իրենց նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ կը յաջողին խանդավառել երիտասարդները եւ կ'արժանանան ժողովուրդի համակրութեան :

Պատերազմի հետեւանքով, Միութիւնը կը դադրի գործելէ : 1949ին կը վերակազմուի 12 հոգիով : Վերոյիշեալ երիտասարդները Միութեան մէջ կ'առնեն ուրիշ ուժեղ երիտասարդներ եւ վերջին չորս տարիներու ընթացքին յառաջ կ'երթան իրենց կատարած մրցումներով :

Այժմ ունին չորս խումբեր : Մօտերս պիտի կազմուի նաեւ հինգերորդ խումբը : Միութեան հասոյթի աղբիւրներն են պարահանդէս եւ դաշտահանդէս, որոնք կը քաջալերուին ժողովուրդէն եւ մանաւանդ երիտասարդներէն :

Խումբին ղեկավարները գիտեն հայերէն գրել–կարդալ : Կը խօսին հայերէն, ներկայ կ'ըլլան հայկական ձեռնարկներու :

Խանդավառ են այս երիտասարդները, զոհաբերող եւ հաւատաւոր : Սիրով կապուած են հայրենի ազատութեանց :

Կ'արժէ քաջալերել բարոյապէս թէ նիւթապէս :

Երկար տարիներու իրենց յարատեւ աշխատանքը, ձեռք բերած յաջողութիւններ, լաւագոյն երաշխիքն են իրենց գնահատելի գործունէութեան :

Պարահանդէսը լաւ կազմակերպուած էր եւ յաջողութեամբ պսակուեցաւ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (180)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ »

— Դու չատ քաղցած ես երեւում, — նկատեց նրան սիւնի մօտ կանգնած մարդը :

— Ինչպէս քաղցած չը լինել, տէր իմ, երկու օր է, որ կամուրջով ոչ ոք չէ անցնում :

— Ինչո՞ւ :

— Չես տեսնում, այնտեղ դրած է թագաւորի բանակը : Նրա երկիւղից ոչ ոք այդ կողմերով չէ անցնում : Ճանապարհները դատարկուած են : Մարդիկ վախենում են տանից դուրս գալ եւ նրա զինուորներին հանդիպիլ : Անիրաւները, սոված գայլի նման, դէպի ամէն կողմ թափառում են ...

— Նրանք քեզ ոչինչ չտուի՞ն :

— Անիծուին նրանք... ես չատ ուրախ կը լինէի, եթէ ինձ չկողոպտէին ... Զինուորներից մէկը վերարկուս խլեց տարաւ : Ամբողջ տասն տարի՝ ինձ համար այդ վերարկուն թէ անկողին էր եւ թէ վերարկու... Ստացել էի մի հայ ուխտաւորից ... Չգիտեմ ինչ կը լինի իմ դրութիւնը այսուհետեւ... Ինձ մնում է ցրտից սառչել եւ արեւից այրուել ...

Վերջին խօսքերը մի այնպիսի խղճալի ձայնով արտասանեց նա, որ սիւնի մօտ կանգնած մարդը առեց իւր ուսերից զինուորական վարապանակը, եւ տալով նրան, ասաց .

— Ահա քեզ մի վերարկու :

Նա մեծ ուրախութեամբ խլեց անսպասելի ընծան եւ օրհնելով իւր բարերարին, խնդրեց .

— Օգնիր ինձ, ողորմած տէր, տանել այդ վերարկուն մինչեւ իմ խուղը : Նա չատ հեռու չէ այստեղից :

Նա սկսեց սողալով քարշ գալ դէպի իւր որջը, իսկ անծանօթ բարերարը տանում էր նրա ետեւից վերարկուն : Այդ թշուառականը ուրիշ ոչինչ չէր, եթէ ոչ, այն ողորմելի ուրուկներից մէկը, որոնց արտաքսում են մարդկային բնակութիւններից, եւ նրանք կենում են քաղաքներից դուրս, մեծ ճանապարհների եզերքի մօտ, գետնափոր ծակերի մէջ, եւ ապրում են անցուդարձ անողների ողորմութեամբ :

Եթէ լոյս լինէր, անկարելի էր առանց սոսկալու նայել այդ այլանդակուած ճիւաղի վրայ : Ձեռքերն ու ոտքերը փոսացած էին : Երկու ծայրատ մատներ միայն չարժւում էին ձախ ձեռքի վրայ : Երեսի վրայ քթի կամ շրթունքների նշան չկար : Դուրս ցցուած ատամները ամբողջապէս երեւում էին : Խորն ընկած աչքերը անհանդիստ կերպով վառւում էին մազերը թափուած, կռչտացած յօնքերի տակից : Ձայնը խանձուած էր կարծես, կոկորդը ամբողջապէս քայքայուած լինէր : Նրա խուղը խկապէս մի ծակ էր, որ փորել էր գետնի մէջ : Նրանում նստել կարող էր նա, բայց ձգուելու կամ պառկելու չափ ընդարձակութիւն չունէր : Եւ այդ այնքան հարկաւոր եւս չէր, որովհետեւ նրա գընդաձեւ մարմինը տարածուելու եւս պէտք չունէր : Նրա ամբողջ կարասին մի խեցեղէն ջրի աման էր, որ դրած էր իւր համար յատկապէս փորուած մի խորչում : Նրա ողորմելի բնակարանը առանց ծածքի չէր. չորս երկճղի փայտեր, քառակուսի ձեւով, ցցած էին ծակի չորս անկիւններում, եւ նրանց վրայ դրած էին ուրիշ փայտերի կտորներ ու մացառներ, յետոյ ծեփել էին կաւով : Այդ ծածքը պահպանում էր նրա խուղը թէ անձրեւից եւ թէ արեւից : Նա մտաւ իւր որջի մէջ, բայց անծանօթ բարերարը չհեռացաւ նրանից : Երբեմն մարդկային հասարակութիւնից բոլորովին արհամարհուած եւ բոլորովին մերժուած արարածներն անգամ մի բանի պիտանի են լինում :

— Դու ասացիր, որ երկու օր ոչ ոք չէ՞ անցել կամուրջից — հարցրեց նրանից անծանօթը :

— Ոչ ոք, տէր իմ : Ես ամբողջ օր ու գիշեր, իմ ծակից գլուխս դուրս հանած, նայում եմ : Եթէ մի ճանճ էլ անցնի, կը տեսնեմ : Միայն այս առաւօտ, դեռ բաւական մութն էր, անցան երկու հոգի : Նրանք գնում էին դէպի բանակը :

— Դու լաւ տեսա՞ր նրանց : Ինչ տեսակ մարդիկ էին :

— Տեսայ, ինչպէս չտեսայ, եւ նա սկըսեց նկարագրել տեսած մարդիկներին :

— Այդ մարդիկը չե՞ն վերադարձել :

— Չեն վերադարձել : Եթէ վերադառնային, ես կը տեսնէի :

Կամուրջի այդ անքուն պահապանի հաղորդած տեղեկութիւնները փոքր ինչ հանգստացրին անծանօթին, եւ նա, բարի գիշեր մաղթելով թշուառ արտաքսեալին, հեռացաւ նրա ողորմելի բնակարանի մօտից : Սկսեց կրկին դիմել դէպի ձիաւորների բացօթեայ իջեւանը :

Ամէնքը քնած էին ծանր անզգայ քնով, որ վայելում է ճանապարհորդը երկար յոգնութիւնից յետոյ : Ձիաներից չատերը կերել կշտացել էին, նոյնպէս պառկած խոտերի վրայ, եւ հռհռալով թաւալւում էին, որ փոքր ինչ կազդուրեն իրանց խոնջած մարմինը :

ՐԱՖՖԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

սելով խորհրդարանին առջեւ, ըսած էր թէ Խ. Միութիւնը խոստացած է եա քաշել իր զօրքը։«Մենք շարունակ չփման մէջ ենք եւ կ'ուզենք երկու ազգերուն եւ կուսակցութեանց յարաբերութիւնները հաստատել հաւասարութեան սկզբունքին վրայ։ Անկարելի է ընկերվարութեան կառուցումը առանց Խ. Միութեան կամ, ինչպէս կ'ըսեն կարգ մը խելագարներ, Խ. Միութեան դէմ։ Խորհրդային զօրքին Լեհաստան մնալու տեւողութիւնը մեզմէ կախում ունի»։

× Անգլիոյ մէջ միշտ վերապահութեամբ կը դիտեն Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ դէպքերը, խոհեմութեան յորդոր կարդալով։ Այդընհանուր յայտարարեց թէ լեհ ժողովուրդը չի կրնար զրկուիլ իր ազատութենէն եւ անկախութենէն եւ թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են օգնելու ազատատենչ ժողովուրդներուն։ — Ամերիկացիները 70 քիլօ թռուցիկներ ցրուած են Հունգարիոյ վրայ, մասնաւոր օդապարիկներով։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ 53 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, անդորրութիւնը վերահաստատուած է Թունուզի մէջ։ Մարոքի Մեքնէս քաղաքին խռովութեանց հետեւանքով սպաննուած են 53 Ֆրանսացիներ։ Սուլթանը Մարոք վերադարձաւ։ Զինեալ հրոսախումբեր եօթը Ֆրանսացի զինուորներ սպաննած, 24 հոգի ալ վիրաւորած են տարբեր վայրերու մէջ։ Մեքնէսի մէջ հրկիզուած են 38 ագարակներ, մեծ մասով Ֆրանսական։

Մարոքի մէջ այժմ կան ութսուն հազար Ֆրանսացի զինուորներ։ Ֆրանսացի պաշտօնատարները գործադուլ մը սարքեցին երէկ, իբրեւ բողոքի ցոյց։

Ալժերիոյ ապստամբութեան հինգ ղեկավարներուն հարցաքննութիւնը կը շարունակուի գիշեր ցերեկ, Ալժէի մէջ։ Առայժմ յետաձգուած է անոնց Փարիզ փոխադրութիւնը։

× Ափրիկեան Տրիպոլիէն կը հեռագրեն թէ հազարաւոր բնիկներ թշնամական ցոյցեր կատարեցին Ֆրանսայի դէմ, միեւնոյն ատեն ընդհ. գործադուլ մը սարքելով։ Ցուցարարները Ֆրանսական դեսպանատան վրայ յարձակեցան եւ քարկոծեցին Թրքական դեսպանատունը, թշնամական կանչեր արձակելով։ Անգլիական դեսպանատունն ալ քարկոծուեցաւ։

Մարոքի Սուլթանը Թունուզէն մեկնելէ առաջ ըսաւ թէ Ֆրանսան «շատ ծանր արարք մը գործեց Ալժերիոյ հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութեամբ, արարք մը որ հակառակ է միջազգային օրէնքի եւ կրնայ ազդել Ֆրանքօ-Մարոքեան յարաբերութեանց վրայ»։

Փարիզի մէջ կը մեղադրեն Սուլթանը որ ունկնդրութեան ընդունած եւ խորհրդաժողովի հրաւիրած է Ալժերիոյ ապստամբութեան ղեկավարները։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Հունգարիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը հրամայեց բարեկարգութիւնը վերահաստատել մինչեւ Եշ. կէս օր։ Այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ ապստամբները շատ ծանր կորուստներ կրած են եւ թէ բազմաթիւ գերիներ բռնուած են։Ըմբոստներու վերջին խումբերը յուսահատօրէն կը կռուին Փեշթայի մէջ։

Խ. Միութեան դէմ զանգուածային ցոյցեր կատարուեցան Վարշաւայի մէջ։ Զրոյց կը շրջի թէ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ ալ խռովութիւններ ծագած են։

Հրշէջները գիշերն ի բուն ճգնեցան, մարելու համար Փեշթայի մէջ ծագած հրդեհները։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ սպարապետը կը ծանուցանէ թէ միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատուած է Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ հետ, գործելու համար Իսրայէլի դէմ, եթէ պատերազմ ծագի։ Այս միացեալ հրամանատարութիւնը ենթակայ է Եգիպտոսի պատերազմական նախարարին։

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 1955 ապրիլէն ի վեր սպաննուած են 207 հոգի, 64ը անգլիացի, վիրաւորուած են 471 հոգի, 233ը անգլիացի։ Պայթած են 1009 ռումբեր, իսկ 404 ալ երեւան հանուած, առանց պայթելու։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 24). — Ձոյլ ոսկի՝ 446.000, Նափոլէոն 3120, զուից. 2980, անգլիական 3950, քսան տոլարնոց 15080։ Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1020, տոլար 384, զուից. 91, պելժ. 7.60, լիր 0.60, փեսեթա 8.20։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին,

SALLE DE LA MUTUALITE, 24 Rue St. Victor, Paris (5e), Métro: Maubert-Mutualité

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ

Կը նախագահէ՝ **ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ**

Կը բանախօսէ Ամերիկայէն նոր ժամանած **ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ**

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ նախկին նախարար եւ ընկեր. երեսփոխան

EDOUARD DEPREUX

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — Գեղարուեստական բաժին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ եւ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ **ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Դաշնակ՝ Պոլսոյ երաժշտանոցէն՝ Պ. Յարութիւն Քէնտէրեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ, Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մեներգ, արտասանութիւն — Մուտքը ազատ է

Իսիէն օթօքարը կը մեկնի Խրիմեան սրահին առջեւէն ժամը 20ին։ Ալֆորվիլէն Փլաս Քարնոյէն, արձանագրուիլ ընկ. Բ. Փափազեանի մօտ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 27ին։

Պետական Թատրոնին մէջ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ։

Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Մարտիրոսեան քոյրեր, Կրընոպլէն, (երգ), Փոքրիկն Մ. Աւետեան (արտասանութիւն), Պատանի Յովնանեան (նուագ)։

Երգ, արտասանութիւն եւ հայկ. պարեր։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ'Ալհամպրա, 340 Պուլ. Շավ։

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՃԱՌԱՑԵԱՆ

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԵՃԻՔՃԵԱՆ

Ա. մաս մինչեւ կէս գիշեր, Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ Նոր Սերնդականներու։

(FESTIVAL)

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ Է

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ

«Զանազան ժամանակներու եւ զանազան երկիրներու» ծիսական երաժշտութեան նուիրուած երգապնակները (միքրօսիյօն)։

Լիտիա Կարինի գօնթր-ալթօ հարուստ ձայնին կ'ընկերանան «Մարթինօ»ի ալիքներու, ինչպէս նաեւ հարուածային երաժշտական գործիքները (բերգիւսիոն), որոնք կը ստեղծեն երաժշտական դիւթիչ մթնոլորտ մը։

Այս երգապնակով երաժշտական հաճելի պտոյտ մը կը կատարէք հինաւուրց Արեւելքը (Հայաստան, Սուրիա, Արաբիա, Բաբելոն, Հնդկաստան, Հասարակածային Ափրիկէն, Միջին դարու Ֆրանսան եւ Սպանիա, հին Աթէնքը, Կեղտերու երկիրը (Սկովտիա) եւ վերջապէս Պրազիլիա եւ Հարաւային Ամերիկա։

Փափաքողները կրնան իրենց ապսպրանքները ուղղել երգապնակի բոլոր վաճառատուները հետեւեալ ըէֆէրանսով.

DISQUES FESTIVAL. «MUSIQUE RITUELLE» A TRAVERS TEMPS ET PAYS - F. L. D. 88

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ. — Տէր եւ Տիկին Ա. Քղըլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենցմօր, մեծ մօր, այրի տիկին Ռեհան Քղըլեանի (ծնեալ Մեսրոպեան) մահուան քառասունքին առթիւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, այս կիրակի առտու ժամը 9ին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յարութիւն Աւագեան, Պ. Բարսեղ Աւագեան, Պ. Անդրանիկ Աւագեան, Օր. Էլմօն Աւագեան, Զատրըճեան, Զաքարեան, եւ Միքայէլեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ ազգականին՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԱԻԱԳԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 10ին, Վիվիէ։

« ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ »

Գունաւոր շարժանկարը, պատրաստուած Վեր. Յ. Հէլվաճեանէ, կը ցուցադրուի այս շաբաթ իրիկուն, ժամը երեկոյեան ճիշդ 9ին, Պոմոնի Հայ. Եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Այս կիրակի, ժամը երեկոյեան 5ին, Սէն Լուի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Սէն Ժեռոմ, երկուշաբթի 29 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Վեր. Յ. Հէլվաճեան կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները։ Մուտքերու մասնակցութիւն։

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները։

Ժամանակի խնայողութիւն, հոկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

Սթիւտիօ, 17 ռիւ Ֆիէկրէ,

Ա. յարկ, Մարսէյլ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ. ժողովի, այս ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։

Կը զեկուցանէ ընկեր Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանսի սըրճարանը, Իսի լէ Մուլինօ։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Սարգիս Պօղոսեան հայերէն կտոր մը պիտի արտասանէ շաբաթ, 27 Հոկտ. ժամը 12ին, եւ այդ առթիւ պիտի յայտարարէ իր բանաստեղծական երեկոյթը։

Radio-Marseille, Emission Provence Magazine, 12 h.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Գատէ սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ

Նիւթը՝ «Մեր ծանօթութեանց այսօրուան վիճակը, խլիրդի (քանսէր) ծագումին եւ դարմանումին մասին»։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Մուտքը ազատ է։

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ընկերական խնջոյք այս շաբաթ ժամը 21ին, նախաձեռնութեամբ՝

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Ղ. Իշխանեանի սըրճարանը։ Երգ, հայկ. պար։

Մուտքը ազատ է։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ռոնի սու Պուայի մեր հայրենակիցները, Երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Քաֆէ տը Քոմէրսի սրահին մէջ, Ռոնի սու Պուա։ Պիտի խօսի Պ. ՕՀԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Հայ. Եկեղեցւոյ ներկայ տագնապը»։ Ռոնիի հայրենակիցներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր։

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 27 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7717 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3528

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ

•

Կը յայտարարենք ամենայն վճռականութեամբ. —

Եթէ Դաշնակցութիւնը գոյութիւն չունենար, պէտք էր ստեղծել անմիջապէս, ամրապնդելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցները օտարութեան մէջ:

Աւելի քան երբեք պէտք ունինք այդ ուժին, թէ՛ ազգային – քաղաքական ճակատին վրայ, եւ թէ մշակոյթի անդաստանին մէջ:

Զենք արհամարհեր որ եւ է ազգային կազմակերպութիւն որ կը գործէ տարագիր բազմութեանց բարիքին համար:

Ներքին կազմակերպութեան ամէնէն համեստ օղակն ալ իր տեղն ու դերն ունի, ներկայ պարագաներուն մէջ:

Բայց, թող չափազանցութիւն չհամարուի՝ եթէ անփոխարինելի կը նկատենք Դաշնակցութիւնը, թէ՛ տեսականօրէն եւ թէ՛ գործնապէս:

Թէեւ հեռու՝ Հայրենիքէն եւ ցիրուցան՝ ինչպէս տարագիր ժողովուրդը, ան կը պահէ իր ուժն ու հմայքը, ե՛ւ իր աշխարհայեացքով ե՛ւ յարաճուն գործունէութեամբ:

Պատմութեան կը մնայ խօսիլ իր անցեալ վաստակի մասին: Դատել սեւն ու ճերմակը:

Եղերական դէպքեր եւ բնական տերեւաթափ ուեռներ գործեցին մեր կազմակերպութեան մէջ ալ: Տարիներու բեռը ծանրօրէն կը ճնշէ մնացեալ ժառանգորդներուն վրայ:

Եւ սակայն, իր քաղաքական եւ ընկերային դաւանանքը միշտ ալ կը մնայ տոկուն եւ դալար:

Երկու աշխարհասասան պատերազմներու ցնցումները պատճառ եղան որ վերաքննուին բազմաթիւ տեսութիւններ:

Երեւան եկան նոր վարդապետութիւններ: Եւ դեռ ուրիշներ ալ կը մշակուին:

Այդ բոլոր յեղաշրջումներուն եւ նշանախօսքերուն մէջ, պիտի չգտնէք հիմնական կէտ մը, որ նախատեսուած չըլլայ Դաշնակցութեան ծրագրով:

Ձեւերն են որ կը փոխուին: Բովանդակութեան մէջ, անդրդուելի են էական տարբերութիւնները:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան քառասուն տարուան փորձերէն ետք, մարդիկ այսօր կը խօսին ազգային համայնավարութեան մասին:

Կարմրադրօշ առաջնորդներ կը պահանջեն որ իւրաքանչիւր երկիր ազատ ըլլայ ընկերվարութիւն կառուցանելու համաձայն իր առանձնայատուկ պայմաններուն եւ իր աշխարհահայեացքին: Փոխանակ բռնօրէն ենթարկուելու օտար, կեդրոնաձիգ եւ այլամերժ ղեկավարութեան մը:

Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագան, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակցութեան հակառակորդները շատ ուշ մնացեր են, «ռեւոլուցիոն» դասեր տալու համար մեր շարքերուն:

Դաշնակցութիւնը միշտ կը մնայ հարազատ յառաջապահը եւ արթուն պահակը, պաշտպանելու համար տարագիր բազմութեանց իրաւունքները, արտաքին թէ ներքին թշնամիներու դէմ:

Այդ գիտակցութեամբ ալ, երբ իր շարքերը Դաշնակցութեան Օրը կը տօնեն այսօր, համաձայն 1925ին հաստատուած աւանդութեան մը, կ'ըմբռնեն թէ նոր յանձնառութիւններ պէտք է ստանձնեն մէկ տարիէն միւսը:

Աւելի քան երբեք հաւատարիմ՝ Դաշնակցութեան դաւանանքին: Եւ յարատեւ, գարնանաչունչ աշխատանք, երիտասարդ ընկերներ:

Նոր նուաճումներ մէկ սերունդէն միւսը, ազգային – քաղաքական ճակատէն մինչեւ մշակոյթ:

Վերանորոգում՝ ամէն ճակատի վրայ:

Շ.

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԿՌՈՒԻԼ

2000—3000 ՄԵՌԵԱԼ ՄԻԱՅՆ ՓԵՇԹԱՅԻ ՄԷՋ

Հունգարիոյ ապստամբութեան մասին ամէնէն վստահելի տեղեկութիւնները կը հասնին Վիէննայէն: Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը շարունակուին Փեշթայի փողոցներուն մէջ, հակառակ վարչական փոփոխութեանց եւ կառավարութեան խոստացած բարենորոգումներուն: Կռիւներ կը մղուին նաեւ գաւառական քաղաքներու մէջ:

Առջի օր յեղափոխականները նոր կառավարութիւն մը կը պահանջէին գաղտնի անթելի մը միջոցաւ: Հակաբոլշեւիկները դեռ կը պահեն կարգ մ զօրաւոր դիրքեր Փեշթայի մէջ: Վիէննայի ամերիկեան դեսպանը յաջողեցաւ հաղորդակցիլ Փեշթայի պաշտօնակցին հետ, առանց կարեւոր տեղեկութիւն մը ստանալու:

Վիէննա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ ապստամբները գրաւած են Փեշթայի շոգեկառքի գլխաւոր կայարաններէն մէկը եւ թէ բազմաթիւ խորհրդային եւ հունգարական զօրամասեր կը քալեն մայրաքաղաքին վրայ: Ճամբորդներէն մէկը, գերման ճարտարագէտ մը կ'ըսէ թէ 2000 – 3000 հոգի սպաննուած են միայն Փեշթայի մէջ:

Պաշտօնական զեկոյց մը կը հաստատէ թէ պաշտօնանկ եղած է Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Էռնօ Կերօ, որ Սթալինեան կը համարուէր եւ իրեն յաջորդած է Եանոս Քատար, որ հինգ տարի բանտարկուած էր իբրեւ Թիթոյական: Նոյն ամբաստանութեամբ կուսակցութենէն վտարուած էր Իմրէ Նակի, որ այժմ վերահաստատուած է իբրեւ վարչապետ:

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՀԵՌԱՑՆԵԼ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐՔԸ

Պ. Նակի նոր ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ մօտերս բանակցութիւններ պիտի կատարուին Խ. Միութեան հետ, 1. Հունգարիոյ մէջ եղած խորհրդային զօրքը հեռացնելու, — 2. Խ. Միութեան հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու համար հաւասարութեան եւ ազգային անկախութեան հիման վրայ:

Յետոյ նոր կոչ մը ուղղեց ապստամբներուն, որպէսզի դադրեցնեն կռիւը: «Կը խոստանանք ներողամտութեամբ վարուիլ: Հակայեղափոխականներու յարձակումին մասամբ ուժ տուին անցեալ քաղաքականութեան սխալներէն յուսահատած բանուորներ: Խորհրդարանը բարենորոգման ծրագիր մը պիտի քննէ մօտերս, բայց անհրաժեշտ է որ կռիւները դադրին: Խորապէս կը տառապիմ տեսնելով հոսած արիւնը: Կ'ընդունիմ թէ Փեշթայի ժողովուրդին այս ըմբոստութիւնը հետեւանք է դառնութեան, որ աւելի ծանրացաւ անցեալի սխալներով եւ ձախաւերութիւններով: Ժողովուրդը կը պահանջէ սրբագրել այդ սխալները: Կուսակցութեան նոր ղեկավարութիւնը եւ նոր կառավարութիւնը վճռած են դասեր քաղել անցեալի եղերական դէպքերէն: Պէտք ունիմ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն աջակցութեան»:

Կեդր. Կոմիտէին նորընտիր ընդհ. քարտուղարն ալ, Քատար, յայտարարեց.

— Ընկերներ, աշխատաւորներ Հունգարիոյ, Կեդր. Կոմիտէին Ա. ընդհ. քարտուղար նշանակուեցայ հունգարական պատմութեան ծանրակշիռ մէկ պահուն: Շատ ժամանակ չունիմ խօսելու համար: Ըմբոստութիւնը տեղի տուաւ եւ կը շարունակէ տալ արիւնահեղութեանց եւ ծանր վնասներու: Այսպէս ալ պիտի շարունակուի, եթէ ամբողջ ժողովուրդը չօգնէ մեզի՝ վերջ տալու համար այս կացութեան: Բարենորոգումներու առաջարկները պիտի քննուին եւ բոլոր խնդիրները պիտի լուծուին: Մեր ամէնէն կարեւոր գործը պիտի ըլլայ բարեկարգութեան եւ անդորրութեան վերահաստատումը: Կեդր. Կոմիտէն կը խնդրէ բոլոր Հունգարներէն եւ մասնաւորապէս Փեշթայի բնակիչներէն օգնել մեզի»:

× Ուսանողներու եւ բանուորներու ըմբոստութիւնը կը շարունակուի երեք օրէ ի վեր: Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէր թէ ապստամբութիւն զսպուած է, բայց, միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէր թէ սպանիչներ կազմուած են փողոցներու մէջ, թէ բազմաթիւ ըմբոստներ կը փորձեն Աւստրիա փախչիլ: Փեշթայի անթելը անընդհատ կը բանի եւ կոչեր կ'ուղղէ, որպէսզի ըմբոստները անձնատուր ըլլան: Ընդհ. հրամանատարն ալ կը հրահանգէ բանակին կրկնապատկել իր ջանքերը, վերահաստատելու համար բարեկարգութիւնը:

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, հունգարական բանակին մէկ մասն ալ ապստամբներուն կողմէ անցած է, ղեկավարութեամբ երիտասարդ սպաներու եւ զինուորական համազգեստներով: Լուսարձակներու շնորհիւ, Աւստրիոյ սահմանագլուխէն ժամը ժամին կը հետեւին զինուորական գործողութեանց: Հրասայլեր ալ շարժման մէջ դրուած են: Միջազգային շոգեկառքերը վար դրուած են Փեշթայի մէջ:

× Փեշթայէն հասած լուրերու համաձայն, խորհրդարանի հրապարակը ողողուած(?) մը վերածուած էր Հոկտ. 25ին, երբ ռուսական հրասայլ մը կրակ բացաւ քանի մը հազար ցուցարարներու վրայ որոնք իբրեւ զէնք ունէին հունգարական դրօշներ: Խառնաշփոթ կացութիւն մը կը տիրէ ամէն կողմ:

Նոյն օրը երկու հազար այրերէ եւ կիներէ բաղկացեալ բազմութիւն մը ամերիկեան դեսպանատան առջեւէն անցնելով ողջունեց ամերիկեան դրօշը: Ցուցարարները կ'աղաղակէին. — «Ինչո՞ւ չէք օգներ մեզի»: Ցուցարարները յետոյ համախմբուեցան խորհրդարանին առջեւ, պատուիրակութիւն մը ղրկելով: Այդ միջոցին ռուսական հրասայլեր կը հրջէին, բայց զգուշացան միջամտութենէ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այդ օրը Փեշթա կը գտնուէին Պ. Ա. Միկոյեան եւ արեւելեան Եւրոպայի գործերու մասնագէտը՝ Սուսլով, բայց քիչ վերջը Մոսկուա վերադարձան: Իրենց մեկնումէն ետքն էր որ հաղորդուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարին պաշտօնանկութիւնը:

× Ամերիկեան աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ կարգ մը ռուսական հրասայլեր ապստամբներուն կողմը անցած են, հունգարական դրօշներ պարզելով:

× Պ. Շեպիլով, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, տեսակցութեան մը առթիւ խոստովանեցաւ թէ Լեհաստան կարգ մը դժուարութեանց մատնուած էր: «Գալով Հունգարիոյ, կը գտնուինք բարդ կացութեան մը առջեւ: Դժգոհութիւն կը տիրէր նիւթական կացութեան, վարչական մեթոտներու եւն. պատճառով: Ժողովուրդը կը պահանջէր բարեփոխել կարգուսարքը: Վերջին օրերս ցոյցեր տեղի ունեցան ուսանողներու եւ երիտասարդներու կողմէ, բայց հակայեղափոխականներ ալ փորձեցին օգտուիլ նոյն ցոյցերէն: Այդ ուժերը ժողովներ կազմակերպեցին եւ երկար ատենէ ի վեր ծրագրուած անկարգութիւններ յարուցին: Կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ օգնութեան կանչել բանակը եւ ապահովութեան ուժերը, ինչպէս եւ խորհրդային զօրքը:

ՆՈՊԷԼԻ գրական մրցանակը (38.633 տոլար) տրուեցաւ սպանիացի բանաստեղծ Խուան Խիմենէզի, որ 75 տարեկան է եւ Հարաւ. Ամերիկա կը գտնուի: Շատ մը գործերու հետ, գրած է բանաստեղծական խօսակցութիւն մը ... իշու մը հետ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վաղը, կիրակի գիշեր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ԼՈՒՐԵՐ ԿԻԼԻԿ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԷՆ

•

Հոկտ. 20ին «Փալանժիստ» (ֆալանժիստ) կուսակցութենէն պատուիրակութիւն մը այցելելով Անթիլիասի վանքը, ջերմապէս շնորհաւորեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա.: Պատուիրակութեան անդամներն էին կուսակցութեան գերագոյն պետը, Շէյխ Փիէռ Ճեմայէլ, ընդհ. քարտուղարը՝ երեսփոխան Ժոզէֆ Զատըր (հայ), եւ ընդհ. ղեկավարը: Տեսակցութեան ներկայ էին պետական երեսփոխան Մ. Տէր Գալուստեան եւ Լիբանանի ազգ. Քաղաք. Ժողովին ատենապետը, Պ. Ռուբէն Մավիսագալեան:

× Հոկտեմբեր 22ին տեղի ունեցաւ կաթողիկոսութեան դպրեվանքին բացումը, Պիքֆայայի մէջ, նախագահութեամբ կաթողիկոսին: Արարողութիւններէն ետք Հայրապետը յորդորներ ուղղեց դպրեվանքի սաներուն:

× Հալէպի Գաւառ. Ժողովը 27ի վրայ 26 ձայնով առաջնորդ ընտրեց Ղեւոնդ արք. Չէպէեանը, որ ցարդ կը պաշտօնավարէր Կիպրոսի մէջ:

ԴԱՀԼԻՃԸ
ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

•

Ազգ. Ժողովը վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, 140ի դէմ 330 ձայնով: Դէմ քուէարկած էին համայնավարները, պահանջելով անմիջապէս դադրեցնել Ալժերիոյ զինուորական գործողութիւնները: Իրենց ներկայացուցիչը խօսած ատեն, չափաւոր տարրերը կը հարցնէին, — Ի՞նչ լուր Լեհաստանէն, Հունգարիայէն: Պահ մը ժխորը այնքան սաստկացաւ որ ատենապետը հարկադրուեցաւ կարգի հրաւիրել ճառախօսները:

Վստահութեան քուէ տալով, Ազգ. Ժողովը վաւերացուցած կ'ըլլայ դահլիճին քաղաքականութիւնը թէ Սուէզի եւ թէ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներու մասին: Ձեռնպահ մնացած էին 49 երեսփոխաններ, ծայրագոյն աջէն: Նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանս հարցուց Պ. Կի Մոլէի թէ իմաստութի՞ւն էր ձերբակալել Ալժերիոյ ազատագրութեան ճակատին հինգ ղեկավարները: Վարչապետը ուժգնօրէն պատասխանելով բոլոր քննադատութիւններուն, յայտարարեց.

— Հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնած են Ալժերիոյ քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւնները տեղեկութիւններ հաղորդելով կառավարութեան: Որոշումը տուած էր Ալժերիոյ նախարարը, յանուն կառավարութեան: Եթէ այսօր այս ճշդումը կը կատարեմ, միտք չունիմ նուազեցնելու իմ անձնական պատասխանատուութիւնս. այլ չեմ ուզեր ինծի վերագրել արժանիք մը որ ինծի չի պատկանիր: Այդ ձերբակալութիւնը իրաւական խնդիրներ չի յարուցաներ, այլ քաղաքական հարցեր: Գործողութիւնը ծանր հակազդեցութիւններ ունեցաւ Մարոքի եւ Թունուզի մէջ, թերեւս անոր համար որ անխորհուրդ երազներ հիւսուած էին Թունուզի մէջ ծրագրուած տեսակցութեան առթիւ: Կ'ըսեն թէ Սուլթանը վշտացած է, յարգանքի պակաս տեսնելով իրեն հանդէպ: Բայց եթէ յանձնառութեանց

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՏՕՆԵՆՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Վաղը, Կիրակի, 28 Հոկտ., Փարիզի ազատատենչ հայութիւնը կը տօնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը:

Ամէն տօնակատարութիւն, կրկնուած ձեւակերպութիւն մը ըլլալէ աւելի, ունի իմաստ մը ու նպատակ մը: Այս հանրային եւ մասնաւորապէս ազգային դիմագծով հանդէսները կը հետապնդեն հիմնական եւ միակ նպատակ մը: Նպատակ մը՝ որ չի ճանչնար մաշում եւ հնացում. նպատակ մը՝ որ յատուկ է ժողովրդի ընդհանրութեան եւ հաւաքականութեան եւ ոչ թէ անոր մէկ հատուածին:

Տարագիր ու աստանդական հայութիւնը ամէն տարի Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր ամիսներուն կը տօնէ այս բազմավաստակ կազմակերպութեան Տարեդարձը: Ծովէ ծով եւ աշխարհէ աշխարհ, հայրենի ազատութեան կարօտով տոչորուած ծեր ու երիտասարդ բազմութիւններ քով քովի կու գան, հին պատմութեան հետ նոր խօսք լսելու Դաշնակցութեան մասին ու անով գոհացում տալու իրենց հայրենակարօտ հոգիներուն:

Հող եւ Ազատութիւն:

Ահա՛, պարզօրէն տրուած նպատակը Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Ո՞րը կու գայ առաջ, այդ չէ էականը: Կարեւորը՝ այդ պարզ եւ ամէն ժողովրդի յատուկ կենսական պահանջին իրականացումն է: Անոր համար դրուեցաւ հիմը մեր կազմակերպութեան, այդ նպատակին ուղղեց եւ ուղղած է այսօր ալ իր հայ — եացքը հայ ժողովուրդը աւելի քան վաթսուն տարիներ: Անոր պաշտամունքին է նուիրուած Հոկտեմբերի այս օրը:

Դաշնակցութեան եւ անոր գործին հաւատացող հայ հասարակութեան մէջ խըմորուեցաւ եւ տարիներու ընթացքին ձեւ ու կերպարանք առաւ Հողի եւ Ազատութեան գաղափարը Անկախ Հայաստանի ծրագրով:

Սկիզբէն առ հասարակ այն կարծիքը կը տիրէր, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Հայաստանի Անկախութեան գաղափարը ընդունած է 1918ին եւ անկէ վերջ: Արդարեւ, ան՝ իր առաջին ծրագրին մէջ իր կազմութեան առաջին օրերուն, որոնք եւ յստակ յղումներ չէ ունեցած Հայաստանի անկախութեան մասին: Միակ եւ չեշտուած արտայայտութեամբ մը մեր ծրագրին մէջ կ՚ըսէ. «Ապստամբութեան միջոցով Թրքահայաստանի մէջ ձեռք բերել քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն»:

Իննսունական Թուականներու այդ օրերուն, «Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը ծնունդ առած էր Թրքահայաստանի հայութիւնը ազատագրելու համար եւ ունէր ընկերվար - դասակարգային դիմագիծ, քան զուտ ազգային եւ ազատագրական: Դաշնակցութեան հիմնադիրները եւ անոնց նախագծած ծրագիրը այդ օրերուն ազդուած էին առաւելապէս ռուս Նարոտովոլցիներէն: Միջավայրի ազդեցութեան պարտադրանքն էր այդ:

Սակայն, եթէ Դաշնակցութեան ծրագիրը պատրաստուած էր դասակարգային ուղղութեամբ, արտայայտելով դարաշըրջանի հոգեբանութիւնը, անոր յետագայ գործունէութիւնն ու պատմութիւնը ու նոյնիսկ առաջին գործիչներու գործը ցոյց կու տայ բոլորովին այլ պատկեր:

Այս է պատճառը որ, ան դարձաւ ծրագրէ եւ կանոնագրէ դուրս, իրական կեանքի եւ գործի կազմակերպութիւն մը, պահելով համեմատութիւնները: Գործնական կեանքի մէջ ստեղծեց բարոյական յենարաններ, որոնցմով քաշեց զանգուածները եւ եռեւէն եւ ունեցաւ հայութեան իսկական պահանջներուն գոհացում տուող յեղափոխական եւ քաղաքական գործունէութիւն:

Գաղափարները՝ արժէք ունին կեանքի մէջ այնքան ժամանակ, որքան անոնք գործադրելի են եւ իրականանալի: Ինչ որ ալ ունենայինք մեր ծրագրին մէջ, կազմակերպութիւնը պիտի ընթանար հայ ժողովուրդը ազատագրելու ուղիէն:

Ծրագրին յաջորդեց անմիջական գործը, այդ գործին պաշտամունքով, նոր ու զոհաբերութեան առակ սերունդ պատրաստուեցաւ, տաք ու կարմիր արիւնի մէջ թրծուած հաստատուն նկարագիր մը: Սերունդները յաջորդեցին իրարու փաղանգ առ փաղանգ, կերտուեցաւ նոր հայութիւն: Դարերու ստրկութեան մոխիրներէն ազատ ապրելու ընդունակ եւ ազատութեան հողին տիրանալու հայութիւն մը:

Թրքահայաստանի ազատագրութի՞ւն, թէ Միացեալ Անկախ Հայաստան, ոչինչ չէ փոխուած հինէն ի վեր, նոյն գաղափարը եւ նոյն գործի ճամբան կը ղեկավարեն այս կուսակցութիւնը:

Դաշնակցութիւնը իր գործունէութեան տասնամեակներու ընթացքին այնքան չիտակ եւ այնքան խոր կերպով արտայայտիչը եղաւ իր ժողովուրդիզգացումներուն եւ ապրումներուն, որ յաճախ իրարու հետ շփոթուեցան ժողովուրդ ու կուսակցութիւն: Եղան պատմական պահեր, որ կուսակցութիւնը առաջնորդուեցաւ ժողովուրդէն:

Օրուան տօնակատարութեան առաջին նպատակն է յիշեցնել իր ընկերներուն եւ թարմացնել անոնց մտքերուն մէջ, ամբողջ վերանորոգել իրենց ուխտը իբրեւ զինուոր հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին. երկրորդ՝ զօրավիգ կանգնիլ կազմակերպութեան կազդուրման եւ զօրացման: Այս ձեւով, նեցուկ ազգային կեանքին մէջ ազնուական և դրական պայքարի կրկէսը, սփիւռքի հայութիւնը ամբողջապէս եւ իր բոլոր ստորոգելիներով կապելու համար Ազատ եւ Անկախ ու նաեւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարին եւ երրորդ ու ամենակարեւորը խորապէս գիտակցիլ թէ հայկական խնդիրը գաղթականական, օգնութեան եւ բարեգործութեան հարց մը չէ, այլ քաղաքական մէկ դատ, որ վաղ թէ ուշ պիտի գտնէ իր լուծումը ժողովրդավար ազգերու ազատագրման կարգով ու մեր միացեալ ամուր ու յամառ հետապնդումով:

Դաշնակցութեան Օրը այս ուղղութեամբ, պարտականութեան վերակոչումի օր մըն է մեզի համար եւ ոչ թէ ինքնագովութեան:

Ազատատենչ հայութեան համար՝ դրական միջոցներով հայապահպանման եւ մեր քաղաքական դատի վերյիշումի օր մը:

Իսկ քաղաքակիրթ աշխարհի համար՝ պատմական օր մը, յիշեցնելու համար անոր թէ հայ ժողովուրդը կայ ու կը մնայ իր արդար դատի պահանջատէրը:

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱԶԳԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԸ

Հազուադէպ է տեսնել ազգերու պատմութեան մէջ քաղաքական կուսակցութիւն մը, որ 66 տարի ապրած ըլլայ:

Ու ի՜նչ տարիներ:

1890էն մինչեւ 1956 ի՜նչ ահեղ ցնցումներու ենթարկուեցաւ համայն մարդկութիւնը: Աշխարհ սասանեցաւ: Կայսրութիւններ փլան: Վարդապետութիւններ սնանկացան: Աշխարհակալներ ու ամենազօր կարծուած բռնապետներ անհետ կորսուեցան: Ստրուկ ազգեր անկախ դարձան: Անկախ պետութիւններ նոր բռնակալներու լուծին տակ ինկան: Աշխարհի քարտէսը քանիցս փոխուեցաւ: Քնացող ազգեր արթնցան: Արիւնը հեղեղի պէս հոսեցաւ Եւրոպայէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք:

Եւ դեռ ծայրն ենք ծրարոյ:

Երկունքի է բռնուած աշխարհ դարձեալ, փոթորիկը կը ցնցէ անազատ ժողովուրդները: Նոր ազէտներու մղձաւանջին տակ կ՚ապրի մարդկութիւնը:

Ա՛յնքան ահաւոր ցնցումներու, աղէտներու, համատարած ջարդերու, արեան հեղեղներու մէջէն անցնելով, հարաւի եւ հիւսիսի թշնամիներուն դէմ կռուելով, արտաքին եւ ներքին հակառակորդներու հարուածներուն կուրծք տալով, եկած եւ մինչեւ մեր օրերը հասած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ուռճացած ու բարգաւաճ: Հզօր ու ամրակուռ:

Անիկա իսկ եւ իսկ մանրանկարն է հայ ազգին:

Բացառիկ է Հայուն դիրքը ազգերու մէջ:

Իր անցեալը կորսուած է նախապատմական շրջանի մշուշին մէջ:

Դարերու մթութիւնը ճեղքելով, հայ ժողովուրդը եկած հասած է մինչեւ պատմական օրերը եւ նախ քան Քրիստոսի աշխարհ գալը, հիմնած է Տիգրան Մեծի կայսրութիւնը, ասպարէզ կարդալով Հռոմի:

Կուրծք տուած է արեւելքէն, արեւմուտքէն, հիւսիսէն ու հարաւէն իր հողին վրայ արշաւող բոլոր բռնակալներուն եւ աշխարհակալներուն: Փիւնիկի նման իր աճիւնէն վերածնելով եկած հասած է մինչեւ ներկայ հիւլէական դարը, մինչ իր երկիրը աւրշտկող աշխարհակալներէն շատեր անհետ կորսուած են:

Հայ ժողովուրդի դիմադրական ոգին, տոկալու ուժը կու գայ դարերու խորէն:

Անոր ազատ ու անկախ ապրելու կամքը ծնած է իրեն հետ:

Ի զուր չէ որ մեր պատմահայր Խորենացին Հայոց պատմութեան արշալոյսը կը բանայ Հայկի ու Բելի դիւցազներգութեամբ:

Պարզ պատահականութեան արդիւնք չէ, որ հայ ժողովուրդը ստեղծած է իրեն համար սեփական գիր, ինքնուրոյն լեզու, անկախ Եկեղեցի:

Ազատ ու անկախ ապրելու, սեփական հայրենիք կերտելու կամքն է, որ ստեղծած է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Իր ազգային ու քաղաքական տենչանքներուն ու պահանջքներուն հարազատ արտայայտիչն է եղած եւ դեռ կը շարունակէ ըլլալ այս աշխարհածաւալ մեծ կազմակերպութիւնը, որ իր ծնունդի օրերէն մինչեւ այսօր անսասան կանգնած է հայ ժողովուրդի կողքին:

Ի՞նչ ըրաւ Դաշնակցութիւնը:

Արթնցուց հայ ժողովուրդը: Ազատութեան սերմնացանն եղաւ: Զէնք տուաւ ստրուկ ու երկչոտ գիւղացիին ձեռքը: Ցանուց ազգի ու հայրենիքի ազատութեան տարիներով կռիւ մղեց: Հայ ժողովուրդի դիմադրական պայքարին առաջնորդ հանդիսացաւ: Եւ, ի գին անհուն զոհողութեանց, ստեղծեց ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

Այս բոլորը տեղի ունեցան երէկ եւ հայ ժողովուրդը տեսաւ թէ ի՜նչ բանի կարող էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Իսկ այսօ՞ր:

Տարագիր է Դաշնակցութիւնը՝ հայ ժողովուրդին հետ:

Սակայն տարագրութեան մէջ կը շարունակէ իր պատմական դերը, — անկախ հայրենիք ապահովել հայութեան:

Զընդունիր «կատարուած իրողութիւն»ը եւ գաղափարական պայքար կը մղէ խորթ վարչաձեւի մը դէմ, պահանջելով մարդկային տարրական ազատութիւններ եւ ժողովրդավար կարգեր՝ հայրենիքին մէջ ապրող հայութեան համար:

Իր ամբողջ ուժերը կը նուիրէ Հայկ. Դատի հետապնդման, ազգապահպանումի նուիրական գործին, հայ լեզուի, հայկական մշակոյթի զարգացման, հայկական աւանդութեանց եւ սրբութեանց, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պահպանման գործին, կուրծք տալով ներքին եւ արտաքին թշնամիներու բոլոր սադրանքներուն դէմ:

Ու, ինչպէս որ կը հաւատանք, թէ յաւիտենական է հայ ժողովուրդը, շնորհիւ իր դիմադրական բնածին ու անխորտակելի ուժին,

Այնպէս ալ հաստատ հաւատք ունինք, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ընդմիշտ կան-

ԱՐՔԱՅՈՐԴԻՆ ԵՒ ՀՈՎՈՒՈՒՀԻՆ

Մեծ մօրս համոզումը այն է, — Թող Աստուած պահէ զինք, — որ ամէն մարդ պէտք է գործ մը ունենայ: Եւ օր մը, մինչ սեղանին առջեւ նստած էինք, ըսաւ ինծի.

— Պէտք է արհեստ մը սորվիս եւ մարդոց օգտակար առարկաներ շինես, ըլլայ կաւէ կամ փայտէ, կամ մետաղէ եւ կամ կտաւէ: Չի վայլեր երիտասարդ մէկու մը, որ պատուաբեր արհեստ մը չգիտնայ: Դուն բան մը շինել կրնա՞ս: Կրնա՞ս շինել պարզ սեղան մը, պնակ մը, կապերտ մը, աթոռ մը, սուրճի գաւաթ մը: Կա՞յ բան մը, որ կրնաս շինել:

Եւ մեծ մայրս ինծի նայեցաւ խոժոռած:

— Գիտեմ, ըսաւ, կ՚ենթադրուի որ գրագէտ ես, եւ իրաւ ալ այդպէս ես: Կը ծխես՝ ինչպէս ծխան մը, որպէսզի դուն քեզի կարեւոր անձի մը երեւոյթը տաս, եւ ծուխերովդ կը լեցնես ամբողջ տունը: Բայց պէտք է հաստատուն առարկաներ շինել սորվիս, օգտակար առարկաներ, որ կարելի ըլլայ տեսնել ու բռնել:

— Ատենօք, տղաս, շարունակեց մեծ մայրս, կար պարսիկ Թագաւոր մը, որ մէկ հատիկ որդի մը ունէր: Այս տղան սիրահարեցաւ հովիւի մը աղջկան: Եւ օր մը հօրը ներկայանալով ըսաւ. «Տէ՛ր իմ հովիւի մը աղջիկը կը սիրեմ և զայն կ՚ուզեմ ինծի կին առնել»: Թագաւորը ըսաւ.

«Ես Թագաւոր եմ եւ դուն իմ որդիս ես, եւ երբ մեռնիմ՝ դուն Թագաւոր պիտի ըլլաս: Ի՞նչպէս կրնաս քեզի կին առնել հովիւի մը աղջիկը»: Եւ որդին ըսաւ. «Տէ՛ր իմ, չեմ գիտեր. գիտեմ սակայն, թէ կը սիրեմ զանիկա եւ պիտի ուզէի Թագուհիս ընել զինք»:

Թագաւորը տեսաւ, որ տղուն սէրը հովուուհիին հանդէպ Աստուծմէ ղրկուած է, ըսաւ. «Իրեն լուր պիտի ղրկեմ»: Եւ կանչեց պատգամաւոր մը ու ըսաւ անոր. «Գնա հովիւին աղջկան եւ ըսէ, թէ որդիս կը սիրէ զինք եւ կ՚ուզէ կնութեան առնել»:

Պատգամաւորը լուրը տարաւ աղջկան ու ըսաւ. «Արքայորդին քեզ կը սիրէ եւ կ՚ուզէ, որ իր կինը ըլլաս»: Եւ աղջիկը ըզաւ. «Ի՞նչ գործ կ՚ընէ»: Եւ պատգամաւորը պատասխանեց. «Ինչ կ՚ընէ՞... Արքայորդի է եւ դուն կը հարցնես, թէ ինչ գործ կ՚ընէ: Գործ մըն ալ չըներ»: Եւ աղջիկը ըսաւ. «Պէտք է առաջ արհեստ մը սորվի, յետոյ կը տեսնենք»: Ու պատգամաւորը վերադարձաւ եւ աղջկան խօսքերը կրկնեց Թագաւորին:

Այն ատեն Թագաւորը կանչեց իր որդին ու ըսաւ. «Է՛ ուրեմն, ի՞նչ կ՚ըսես, տակաւին կ՚ուզե՞ս զինք»: Ու որդին պատասխանեց. «Այո. գորգ շինել պիտի սորվիմ»: Եւ արքայորդին պճնազարդ ու բազմագոյն գորգեր շինել սորվեցաւ ու շատ չանցած առաջնակարգ վարպետ մըն էր արդէն: Այն ատեն, պատգամաւորը առաւ երեք գորգերը ու տարաւ աղջկան:

«Այս գորգերը, ըսաւ, Թագաւորին տղան իր ձեռքով հիւսեց»:

Եւ աղջիկը պատգամաւորին հետեւեցաւ դէպի Թագաւորին պալատը ու անոր տղուն կինը եղաւ:

— Օր մը, շարունակեց մեծ մայրս, Թագաւորին տղան Պաղտատի փողոցները կը շրջէր: Պահ մը ինքզինքը խանի մը առջեւ գտաւ, այնքան մաքուր եւ այնքան զով էր, որ ներս մտաւ ու նստաւ սեղանի մը առջեւ:

Այնտեղ սակայն շատ աւազակներ ու չարագործներ կային, եւ Թագաւորին տղան առին ու մեծ բանտի մը մէջ դրին: Այս բանտին մէջ արգելափակուած էին Պաղտատի մեծատուններէն շատեր, եւ աւազակներն ու չարագործները կը մեռցնէին ամէնէն գէրերը եւ անոնցմով կը կերակրէին ամէնէն նիհարները, ու այս կերպով կը զուարճանային: Թագաւորին տղան հոն զոհուողներուն մէջ ամէնէն նիհարն էր: Ոչ ոք գիտէ, թէ անիկա Պարսկաստանի Թագաւորին տղան էր: Այսպէս, երբ անմիջական վտանգի սպառնալիքէն ինքզինք զերծ զգաց, ըսաւ աւազակներուն ու չարագործներուն. «Ես գորգ շինել գիտեմ, եւ իմ շինած գորգերս շատ մեծ արժէք ունին»: Եւ նիւթերը բերին տուին իրեն, որպէս զի հիւսէ եւ երեք օրէն երեք գորգ պատրաստեց ու՝ ըսաւ. «Տարէ՛ք այս գորգերը Պարսկաստանի Թագաւորին, եւ ամէն մէկ գորգի համար ձեզի պիտի տայ հազար դեղին ոսկի»: Եւ Թագաւորը, երբ տեսաւ գորգերը, հասկցաւ որ տղուն գործերն էին, տարաւ զանոնք հովիւին աղջկան ու ըսաւ. «Այս գորգերը պալատ բերին եւ ասոնք շինողը իմ որդիս է, որ կորսուեցաւ»: Եւ աղջիկը առաւ գորգերը ու տեսաւ պարսկերէնով գրուած պատգամ մը իր ամուսինէն եւ ցուցուց Թագաւորին:

— Թագաւորը, ըսաւ մեծ մայրս, աւազակներուն եւ չարագործներուն գտնուած տեղը շատ զօրք ղրկեց, որոնք ազատեցին բանտարկեալները, մեռցուցին աւազակները ու չարագործները, եւ արքայորդին իր հօրը ու կնոջը քով դարձաւ:

Երբ տղան պալատ մտաւ ու վերստին տեսաւ իր կինը, հեզութեամբ խոնարհեցաւ, գրկեց անոր ոտքերը եւ ըսաւ. «Իմ սիրելիս, եթէ այսօր ողջ եմ, ատիկա քեզի կը պարտիմ»:

— Հիմա, ըսաւ մեծ մայրս, կը տեսնե՞ս թէ ինչու ամէն մարդ պէտք է պատուաբեր արհեստ մը գիտնայ:

— Կը տեսնեմ, ու շատ լաւ կը տեսնեմ, մեծ մայր: Եւ քիչ մը դրամ շահածիս պէս, որպէսզի գնեմ սղոց մը, մուրճ մը եւ կտոր մը փայտ, կարելիս պիտի ընեմ որ շինեմ աթոռ մը, — աթոռ մը կամ դարակ մը գիրքերու համար...

Թարգմ. Պ. Յ. ՈՒԻԼԵՐՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՈԳԻ ԲՈՂՈՔԻ ԵՒ ԿԱՄՔԻ

●

«Դաշնակցութիւնը մի քանի անձանց հայրենասիրական ձգտումների արհեստական պտուղ չէ, այլ ամբողջ ազգի հասունցած ինքնաճանաչութեան, կամքի եւ վճռի պտտայայտութիւն: Նա՝ հայ ազգի բողոքի եւ վրէժխնդրութեան ոգին է: Այս է նրա սկզբունքը ու նպատակը»: («Դրօշակ», Թիւ 1, 1891 Մայիս, (ընդգծումները իմս է, Ս. Տ. Թ.):

Աւելի ճիշդ վաթսունեւվեց տարի առաջ, Քրիստափոր, Զաւարեան եւ Ռոստոմ այս յստակ բացատրութեամբ ճշդորոշեցին բնոյթն ու նկարագիրը իրենց ստեղծած կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

Առանց վարդապետական խրթին եւ ծանր մեկնութիւններու ձեւակերպած նոյն բացատրութեամբ պէտք է ենթադրե՞լ, որ 90ական Թուականներուն «ամբողջ ազգի հասունցած ինքնաճանաչութեան, կամքի եւ վճռի արտայայտութիւն»ը ներկայացող Դաշնակցութիւնը, իրապէս կը ներկայացնէր հաւաքական արտայայտութիւնը:

Եւ կամ հնարաւո՞ր է ենթադրել, որ «ամբողջ ազգի ինքնաճանաչութեան» գիտակցութիւնը, անմարելի կը մնար Դաշնակցութենէն դուրս մնացած հայ մտածողութեան համար:

Եթէ անհնար է դրականապէս պատասխանել այս հարցումներուն, անկարելի է միաժամանակ ժխտել Դաշնակցութեան մասին տրուած այս բացատրութեան ճշմարտութիւնը:

Պատմական անվիճելի իրողութիւն մըն է, որ Դաշնակցութենէն առաջ եւ ետք, հայ ազգային ինքնաճանաչութեան գաղափարը իր ջատագովները ունեցաւ նաեւ Դաշնակցութենէն դուրս: Այս գաղափարը սաղմնաւորուելով դեռ մեր վերածնունդի առաջին օրերուն — առաւելապէս հայրենի աշխարհէն հեռու հոգեւոր եւ կրթական կեդրոններու մէջ — աստիճանաբար ձեւակերպուելով տեղաւորուեցաւ եւ տարածուեցաւ հայ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Դաշնակցութենէն առաջ, մասնաւորապէս 80ական Թուականներուն, այս գաղափարը աւելի նոր Թափով ու ծաւալով քարոզեցին մեր իրական նախահայրերը՝ Խրիմեան, Րաֆֆին եւ ուրիշները:

90ական Թուականներուն, միշտ աւելի եւ աւելի բիւրեղացած այս գաղափարը պէտք էր որ ունենար իր գործնական արտայայտութիւնը:

Ուրիշ խօսքով, առանձին մարդոց մտքերէն եւ ուղեղներէն ան՝ պէտք էր փոխանցել կազմակերպուած հաւաքականութեան, զայն՝ վերածելու համար կենդանի գործի:

Մեր հիմնադիրներու երկար եւ ծանր ճիգերը չկարողացան այս նպատակին չուրջ համախմբել բոլոր տարրերը:

Դաշնակցութեան մէջ, իրենց չուրջ համախմբուեցան սակաւաթիւ երիտասարդ մտաւորականներ եւ կենդանի գործի հաւատացողներ միայն:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, նորակազմ Դաշնակցութիւնը, արդարօրէն գինք նկատեց «ամբողջ ազգի հասունցած ինքնաճանաչութեան, կամքի եւ վճռի արտայայտութիւնը»: Վասն զի, որեւէ գաղափար դատապարտուած է ինքն իր մէջ մեռնելու, եթէ այդ գաղափարը իր չուրջը չէ համախմբած կազմակերպուած ուժ մը:

Այդտ՝ դասակարգային ու հատուածային չերտաւորումներէ, ընդհանուր, ամբողջ ազգի ինքնաճանաչութեան, կամքի եւ վճռի արտայայտութեան, բողոքի եւ վրէժխնդրութեան սկզբունքը ու նպատակը ընտրելով, Դաշնակցութիւնը, եթէ իր սկզբնաւորութեան «տաքարիւն փոքրաթիւ խենթերու» կուսակցութիւն մըն էր, կոչուած էր դառնալ իրական համազգային կուռ կազմակերպութիւն մը:

Եւ արդարեւ, իր դաւանանքովն եւ նպատակովը, ան՝ աստիճանաբար տեղ գտաւ հայութեան մտքին եւ հոգիին մէջ:

Հայ մարդը, կազմակերպութեան անդամ կամ ոչ, վարակուեցաւ Դաշնակցութեան սկզբունքներով եւ նպատակով: Գիտակցաբար, համոզումով թէ բնազդաբար, ան՝ Դաշնակցութեան մէջ տեսաւ իր յոյսերու եւ երազներու իրականացման գրաւականը:

Այսպէս էր որ 1890ին Թիֆլիսի մէջ, քանի մը «անծանօթ», համեստ եւ «առանց բացառիկ դիրքի եւ հեղինակութեան» անձնաւորութիւններ, մեր անմահ Երրորդութիւնը, իր ստեղծած կազմակերպութեամբ յաջողեցաւ ընդամէնը 2 տասնեակ տարիներու ընթացքին կերպարանափոխել հայ իրականութիւնը,

Մահուան դատապարտուած ազգ մը, Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ նոր կեանք ստացաւ, նոր դիմագիծ եւ նկարագիր:

Գտաւ ինքնաճանաչութիւնը իր իրական արտայայտութիւնը:

Հերոսական անթիւ կռիւներու մէջ թրծուած, բողոքի եւ վրէժխնդրութեան ոգին հիմք դրաւ Հայրենիքի անկախութեան, այդպիսով իրականացնելով դարաւոր երազը:

... Այսօր պայմանները փոխուած են, ինչպէս բովանդակ աշխարհը:

Ճամբան, որ բացին մեր նախորդները եւ տարածութիւնը, որ կտրուեցաւ 1890–1918, բացած է այն լուսաւոր ուղին, ուրկէ հնարաւոր է սկսուած պայքարը իր վերջնական հանգրուանին հասցնել յաղթականօրէն:

Քիչ մը միտք, կամք եւ զոհողութիւն Քրիստափորի, Սիմոնի եւ Ռոստոմի ձգած հոգեւոր ժառանգութիւնէն, բաւական է, որպէս զի քալենք վստահաբար դէպի փայլուն ապագան:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՀԱԳՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

*

Ո՞վ ինչ տապալեց իշխանական պատուանդանէն:

Ո՞վ խեղդեց հողին մէջ պղտորցած, յաղթանակի եւ դիւցազնութեան խորհուրդով յղի առաւօտները Նաւասարդեան:

Ո՞վ պղտորեց ծնունդդ արքայական եւ քեզ դարձուց աշխարհաքաղաքացի — իշխան ժողովուրդ:

Շատ է թիւը անոնց եւ այլազան՝ համեմատութեամբը իրենց երանգներուն:

Նոյնն է սակայն մտասեւեռումը բոլորին — Անկումդ, ցեղին մահը:

Սպիտակ արջը, աղուական հոգիի ակնապիչ, Մոնկոլը՝ քաղաքակրթութեան ոսխերիմ թշնամի, քրիստոնեան՝ տապանդիդ նախանձող, եկան, եկան ու հարուածեցին քեզ:

Հայը պարտուեցաւ:

Արմէնները դարձան դերի:

Ծաղիկները կոխոտելով, հորդաները մոլեխինդ ցանեցին մեր դաշտերուն:

Գտնուեցան նաեւ մարդիկ, որ մակադեցան այդ դաշտերուն վրայ:

Եւ մենք եղանք ներքնահալած ու աշխարհալած:

Եւ մեր պատմութիւնը, կտրած անիւներով, իրարու լծակից՝ սեւազգեստ ու սեւհոգի մարդիկ, մոլեխինդով սնած, քաշքշեցին մինչեւ անդունդ, մինչեւ դուռը գեհենին:

Ունեցանք հարուստներ՝ իշխանական հոգիով:

Ունեցանք վաշխառուներ՝ գետնաքարշ ուղեղներով:

Ունեցանք նաեւ բանուորներ՝ որոնք արքայօրէն մտածեցին, ուզեցին, որ իրենց նախնիքները սերած ըլլան Արտաշէսներու դարերէն, ապրած ըլլան, գէթ, Թագաւորանիստ մայրաքաղաքներու մէջ...

Ատեցինք բռնատէրը, դուրսէն՝ թշնամին, ներսէն՝ վաշխառուն:

Սիրեցինք այն բոլորը՝ որ իշխանական դրոշմ կը կրէ:

Այսպէս՝ դարերով: Անցան զրկանքի սերունդներ, ապրեցան նախճիրի զանգուածներ, ծնան վտարանդի մանուկներ..

Եւ ժողովուրդը հասաւ կործանումի վիհերուն առջեւ՝ աքսորի ճամբաներուն վրայ իր անցեալ իշխանութեան կրկներեւոյթը աչքերուն: Զուլեց բաժնուիլ անկէ: Սիրեց զայն դաշտերու քրտնաբոյր աշխատանքին մէջ եւ չդաւաճանեց անոր՝ մահուան փոսերուն առջեւ:

Ժողովուրդ, իշխան ժողովուրդ...

Այնքան դժուար է Թափանցել Հայուն հոգիէն ներս, վերլուծել զայն: Բիւրեղացնել՝ անկարելիութիւն մըն է արդէն: Փորձն իսկ համարձակութիւն կը համարուի:

Ցիշեցէք, մեռելակոյտերուն առջեւ, անձնականը մոռցած՝ ժողովուրդին մահուան համար ընդվզած հոգիները, տարեց թէ երիտասարդ: Բարդեցէք սոսր վրայ, ցեղին յաւերժութեան համար պայքարի դրօշ պարզած, հայերէն իսկ չգիտցող երիտասարդներու բազուկները: Մի մոռնաք նաեւ խոնարհութիւն, հեզութիւն, համակերպում քարոզող սեւազգեստներու դասէն յանկարծօրէն բարձրացած Խրիմեան Հայրիկները, Երէցներու չառաւիղ:

Այստեղ, Պատմութիւնը ճչցեց վերջ մեծութիւնը Հայ հողին, պիտի արձանագրէր Թերութիւնը մտածումին: Ինչ որ պակսեցաւ դարեր շարունակ:

Կործանումի վիհերուն առջեւ, պատմութիւնը հերոսներու անուններն փառաւորելէ վերջ, պիտի չհշտէր չգոյութիւնը դարուն պահանջին՝ քաղաքական տնտեսութեան:

Սակայն, մենք յաղթահարեցինք բոլորը միասին:

Եկան մարդիկ վերջապէս, որոնք գիտցան դաշն կապել սրտերու միջեւ ու բազուկներու՝ մեր պատմութեան երկնակամարին վրայ ճօճուող տապանաքարին դէմ դնալու համար. — Դաշնակցութիւն:

Եւ Հայ էր ան, (հողի, արքայ եւ հայրենիք) եւ Յեղափոխութիւն (բռունցք, յեղաշրջում եւ դիւցազնութիւն), եւ Դաշնակցութիւն (միասնականութիւն, համախմբում եւ ժողով):

Նոր հաւատք: Նոր Աւետարան: Նոր խօսք:

Եկան հսկայատիպ առաքեալները Գաղափարին, — Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան, — իրենց գանկերը բոցավառելով, համայնակուլ խաւարը լուսաւորելու համար:

Հայրենական դաշտերուն մէջ ցանուած սուգի ծովերէն, հրդեհուած գիւղերէն, ամայացող քաղաքներէն եւ խնկաբոյր տաճարներու մոխրացումէն:

Գաղափարին հուրը ներշնչեցին անոնք, ամբոխացեալ ժողովուրդին:

Նոր օրերու նոր շունչով, անէացուցին անոնք նախապաշարումը՝ օտար կուռքերուն հանդէպ, եւ փոթորկեցաւ պաշտամունքը ցեղին, Արարատին:

Տապալեցան նաեւ հայանուն Կրեսոսները:

Պառեցան մահուան առաղաստները եւ հողիներու մէջ կռանուեցաւ Դաշնակցական ռազմերգ. — կեանքի օրէնքներուն դէմ, արմատացած նախապաշարումներու դէմ, արիւնռուշտ հորդաներու դէմ:

Ցայտարարուեցաւ մահերթ, եւ անուանի ու անանուն հազարներ խմբուեցան դրօշին տակ:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եղաւ միութիւններու դարբնոց, վիթխարի մարդոց ամբոց, խոնարհներու խղճմտանք եւ զրկուածներու ձայն:

Հայրենապաշտօրէն չքեղ երգուեալներու հաւաքականութիւնը եղաւ նախ, յետոյ՝ հաւատամքը ցեղին:

Հայը դարձաւ Ընկերվարական:

Մունետիկներ եղան սակայն, հորդաներու կողմէ մեր դաշտերուն վրայ ցանուած մոլեխինդով սնանող մարդիկ եւ փորձեցին Հայը լծել աշխարհաքաղաքացիներու սայլակին:

Պատմութիւնը կրկին սթափեցաւ տարիներու իր թմբիրէն, այս անգամ արձանագրելու համար, կրկին դարուն պահանջ՝ Հայ քաղաքական մտքին ճկունութիւնը:

Հայը սակայն, հսկաներու մահակերտ պատուանդանին առջեւ կանգնած, արդահատանքով լսեց մունետիկներուն ծանօթ յանկերգը եւ քմծիծաղով մը գլխաթափ ըրաւ պատմութեան քննադատները..

Ճիշդ է, դարձանք Ընկերվարական:

Բայց սիրեցինք իշխանական հողիները:

Ո՞վ փորձեց քեզ տապալել իշխան ժողովուրդ:

ԱՐՄԵՆԻ

գուն պիտի մնայ անոր կողքին, իբրեւ անոր սրբազնասուրբ տենչանքներուն հարազատ արտայայտիչն ու հաւատարիմ առաջնորդը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Միակ անձնաւորութիւնը, որ իւր հանգստութեան մասին չէր մտածում, նա էր, որ կամուրջի մօտից վերադառնալով, լուռ անցաւ իւր փոքրիկ բանակի միջով, նայեց իւրաքանչիւրի վրայ, յետոյ գնաց, անշարժ արձանի նման կանգնեց գետեզերքի մօտ: Նրա վառվռուն աչքերը յառած էին դէպի այն մանր, հրեղէն բծերը, որ նշմարւում էին հեռուից, երբեմն հանգչում էին, երբեմն դարձեալ յայտնւում էին: Եւ նրա սիրտը, այդ կրակների նման, վառւում էր անհնարին ջերմութեամբ, եւ աւելի ու աւելի բորբոքւում էր նրա անհամբերութիւնը:

Այդ միջոցին կամուրջով անցնում էին երկու հոգի: Ամենայն աչալրջութեամբ նայում էին նրանք յետ ու առաջ եւ, միեւնոյն ժամանակ, հազիւ լսելի ձայնով խօսակցում էին.

— Եթէ եկած լինեն...

— Անպատճառ եկած կը լինեն...

— Այս գիշերուայ համար ժամանակ նշանակեցին...

— Եւ այդ կամուրջի մօտ...

Նրանց ոտնաձայնը հասաւ գետնափորի մէջ պահուած ուրուկի սուր ականջներին: Նա գլուխը դուրս մեկնեց ծակից եւ ուշադրութեամբ նայեց իւր չուրջը: «Այն երկու հոգին է»... մտածեց նա, եւ ըսկսեց իւր գնդաձեւ մարմնով կլորուիլ դէպի եկուորները:

— Մի մարդ հարցնում էր ձեզ, — խաւարի միջից ձայն տուեց նա:

Եկուորները մնացին շուարած, չգիտէին, թէ որտեղից լսելի եղաւ անսպասելի ձայնը: Ուրուկը աւելի մօտեցաւ: Նրանք տեսան խօսող գունդը:

— Ի՞նչ եղաւ այն մարդը, հարցրեց նրանից:

— Այսպէս, գետի ընթացքով գնաց դէպի ցած: Թող Աստուած նրա գործին յաջողութիւն տայ, — աւելացրեց նա, թէ իմ սոված փորը կերակրեց, եւ թէ մերկ մարմինս զգեստաւորեց:

Երկու մարդիկը գետի ընթացքով սկըսեցին ցած իջնել, միմեանց ասելով.

— Լաւ ժամանակ հասանք...

— Բայց ո՞րտեղ գտնել սպարապետին..

Պատասխանը շուշացաւ.

— Դո՞ւք էք, լսելի եղաւ սպարապետի ձայնը, որ դեռ կանգնած էր գետեզերքում:

— Այո տէր, ասացին նրանք մօտենալով:

Սպարապետը ուրիշ ոչ ոք չէր, եթէ ոչ, Մուշեղ Մամիկոնեանը:

— Պատմեցէք, ի՞նչ տեսաք, դարձաւ նա դէպի եկուորները:

Նրանք սկսեցին պատմել: Սպարապետը խորին ուշադրութեամբ լսում էր: Նա չհամբերեց՝ մինչեւ վերջացնէին, սկսեց ինքը զանազան հարցեր առաջարկել.

— Դու ինձ այն ասա, քաղաքի ո՞ր կողմումն է բանակը:

— Քաղաքի արեւելեան կողմում, կարմիր լեռան ստորոտից փոքր ինչ ցած:

— Բանակի ո՞ր կողմումն են գետեղուած արքայական վրանները:

— Դէպի վերեւի կողմը, այսինքն՝ դէպի լերան ստորոտը, մի բարձրութեան վըրայ:

— Իսկ արքայական կանանո՞ցը:

— Դէպի արքայական վրանների աջակողմը:

— Ի՞նչպէս է դասաւորուած բանակը:

— Ինչպէս միշտ, պայտի ձեւով, որի ծայրերը հասնում են մինչեւ արքայական վրանները:

— Ո՞րտեղ են պահում հեծելազօրքի ձիանները:

— Տարել են աւելի քան տասն Փարսախ հեռաւորութեան վրայ արածացնելու:

— Ե՞րբ դիտաւորութիւն ունեն չուելու:

— Երեք օրից յետոյ:

Մի քանի այլ հարցեր եւս առաջարկելուց յետոյ եւ բոլորի մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալուց յետոյ սպարապետը դարձաւ նրանց, ասելով.

— Գնացէք հանգստացէք:

Նրանք հեռացան: Հարցափորձը Շապուհի բանակի մասին էր: Այդ երկու մարդիկը ծպտեալ կերպով ուղարկուած էին լրտեսելու նրա բանակը:

ՐԱՖՖԻ

վրիպում տեղի ունեցաւ, յանցաւորը Ֆըրանսան չէ: Սուլթանը մեզի հասկցուցած էր թէ մտահոգ է Ալժերիոյ կացութեան մասին եւ կ'ուզէ լուսաբանութիւններ ստանալ: Իրեն բացատրեցինք թէ երբեք պիտի չընդունինք որ միջնորդի դեր կատարէ: Միեւնոյն ատեն ըսինք թէ երբեք պիտի չհանդուրժենք որ հանդիսաւոր հանդիպում մը տեղի ունենայ Ալժերիոյ ապստամբութեան ղեկավարներուն հետ: Մեր տրամադրութիւնները յայտնեցինք նաեւ Թունուզի կառավարութեան: Մեծ եղաւ մեր զարմանքը, երբ տեսանք իրենց բռնած դիրքը: Ի՞նչպէս կրցան այդպիսի սխալ մը գործել, երբ գնդ. Նասր այս ամառ չհամարձակեցաւ ընդունիլ ապըստամբութեան վարիչները, նոյն իսկ ի ներկայութեան Թիթոյի եւ Նեհրուի:

«Մենք այժմ ունինք երկու գլխաւոր հոգեր,— 1. Երաշխաւորել Ֆրանսացիներու ապահովութիւնը Մարոքի եւ Թունուզի մէջ.— 2. Պատրաստ ենք վերսկսելու բանակցութիւնները Մարոքի եւ Թունուզի հետ, պայմանաւ որ փոխադարձաբար յարգեն մեր վստահութիւնը եւ բարեացակամութիւնը:

× Հինգ Ֆրանսացիներ եւս սպաննուած են Մեքնէսի մէջ (Մարոք).— Տասնըհինգ եղեռնափործեր տեղի ունեցան Ալժերիոյ մէջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքեց Մեքնէսի ջարդին դէմ:

× Լիբանանի Երեսփ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց միաձայն, բողոքելով Ալժերիոյ հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութեան դէմ:

Արաբական երկիրները իրարու հետեւելով են կը կանչեն Փարիզի դեսպանները: Յորդանան եւս որոշեց ետ կանչել իր դեսպանը:

Եգիպտոսի կառավարութիւնը բողոքեց հինգ ղեկավարներու ձերբակալութեան դէմ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Լեհաստանի վարչապետը, որ Մոսկուա պիտի երթար երէկ, յետաձգեց իր մեկնումը, նկատելով որ կացութիւնը անորոշ է տակաւին:— Ցոյցերը կը շարունակուին Ռուսերու դէմ, Լեհաստանի զանազան մասերուն մէջ, պահանջելով խորհրդային զինուորներուն հեռացումը (եօթը զօրաբաժին): Հունգարիոյ ապստամբական շարժումն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ:— Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, մասնաւորապէս գործարաններու շուրջը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ խնդիրը կը քննուի Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ: Յորդանան բողոքագիր մը ուղղած է Իսրայէլի դէմ:

ՍԱՐԻ մասին կնքուած համաձայնութիւնը պիտի ստորագրուի այսօր, շաբաթ:

ՀՐԵԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿԻՆ ձօնուած յիշատակարան մը պիտի բացուի Փարիզի մէջ, Հոկտեմբեր 30ին, հովանաւորութեամբ հանրապետութեան նախագահին: Հրեաները վեց միլիոն կը հաշուեն իրենց զոհերուն թիւը, հիթլերական հալածանքներուն հետեւանքով:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Հոկտ. 25).— Ձոյլ ոսկի 445.000, նափոլէոն 3100, զուից. 2950, անգլիական 3910, քսան տոլարնոց 14880, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1005, տոլար 383, զուից. 91.75, պելժ. 7.60, լիր 0.60, փեսեթա 8.20:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Աճէմեան կը ծանուցանեն թէ Նոյեմբեր մէկին, Ամենայն Սրբոց տօնին օրը, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Խաչի եկեղեցիին մէջ (10պիս ռիւ Թուէն) յոյժ ողբացեալ Կարնեցի Տիկին Մաքիամ Թէրզիպաշեանի հոգւոյն համար: Կը հրաւիրուին վերոյիշեալ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Ս. Եկեղեցիին, Պ. Յովսէփ Էթ-եէմէզեանի Թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ինճճեան հազար Ֆր., Պ. Տիրան Յակոբեան 500, Պ. Հայկ Զուգուրեան հազար Ֆրանք: Գումար 2500 Ֆր.:

Թաղ. խորհուրդը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին պարագաներուն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի իրիկուն ժամը 20.30ին,

SALLE DE LA MUTUALITE, 24 Rue St. Victor, Paris (5e), Métro: Maubert-Mutualité

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒՆ

Կը նախագահէ՝ **ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ**

Կը բանախօսէ Ամերիկայէն նոր ժամանած **ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ**

Ներկայ կ'ըլլայ եւ խօսք կ'առնէ նախկին նախարար եւ ընկերվ. երեսփոխան

EDOUARD DEPREUX

Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ — Գեղարուեստական բաժին՝

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ եւ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ **ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Դաշնակ՝ Պոռտոյի երաժշտանոցէն՝ Պ. Յարութիւն Քէնտէրեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐ, Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Մեներգ, արտասանութիւն — Մուտքը ազատ է

Իսիէն օթօքարը կը մեկնի Խրիմեան սրահին առջեւէն ժամը 20ին: Ալֆորվիլէն Փլաս Քարնոյէն, արձանագրուիլ ընկ. Բ. Փափազեանի մօտ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 27ին:

Պետական Թատրոնին մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի կողմէ:

Կը խօսի ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Մարտիրոսեան քոյրեր, Կրընոպլէն, (երգ), Փոքրիկն Մ. Աւճեան (արտասանութիւն), Պատանի Յովնանեան (նուագ):

Կը նախագահէ ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ Երգ, արտասանութիւն եւ հայկ. պարեր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ, 27 Հոկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալօն տը լ'Ալհամպրա, 340 Պուլ. Շավ:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՃԱՌԱՅԵԱՆ

Կը խօսին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

եւ ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԻԼԵՉԻՔՃԵԱՆ

Ա. մաս մինչեւ կէս գիշեր,

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ Նոր Սերնդականներու:

Ընկերուհի Մադլէն Մարկոսեան (դաշնակ) ընկերներ Հրայր Գիլէճեան եւ Իշխան Իշխանեան (ջութակ), ընկերուհիներ Մակի Իշխանեան եւ Սէրէնկիւլեան (մեներգ), ընկերուհիներ Եղիսաբէթ Կոշկարեան եւ ընկ. Մասիս Գալուստեան (արտասանութիւն):

Պոմոնի Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը պիտի ներկայացնէ մեծ գրագէտ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն «ՎԱԶՐԻԿ»ը պատկեր մը:

Սէն Լուի Սիամանթօ խումբը ժողովուրդի փափաքին ընդ առաջ երթալով պիտի կատարէ հայկական տոհմիկ պարեր ազգային տարազով:

Բ. մաս, կէս գիշերէն մինչեւ առաւօտ:

Եւրոպական պարեր: Հանրի Ռօման եւ իր մեծ օրքէստրը Թիփիքը:

ՄԵԿՆՈՒՄ

Մարսիլլիոյ առաջն. փոխանորդ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Աւետեան իր Ամերիկա մեկնումին առիթով չկրնալով այցելել իր բոլոր ծուխերուն եւ բարեկամներուն կը փութայ հրապարակաւ կատարել իր մնաք բարովի պարտականութիւնը եւ շնորհակալութիւն յայտնել բոլորին իրենց ջերմ վերաբերումին համար:

«ՏԱՍԸ ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»

Գունաւոր շարժանկարը, պատրաստուած վեր. Յ. Հէլվաճեանէ, կը ցուցադրուի այս շաբաթ իրիկուն, ժամը երեկոյեան ճիշդ 9ին, Պոմոնի Հայ. Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Այս կիրակի, ժամը երեկոյեան 5ին, Սէն.Լուի Հայ Աւետ. Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Սէն Ժեռոմ, երկուշաբթի 29 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Վեր. Յ. Հէլվաճեան կը հաղորդէ իր տպաւորութիւնները: Ծախքերու մասնակցութիւն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Պատրաստուած եւ լուրջ երիտասարդ մը (23էն 40 տարեկան, զինուորութենէ ազատ), հաստատուն եւ ապագայ ունեցող գործի մը համար:

Մանրամասնութեանց համար դիմել անձամբ «Յառաջ»ի: Գաւառէն գրել նոյն հասցէին, տալով քիւրիքիւլոմ վիթէն (կենսագրական տեղեկութիւններ):

⁂

Ծախու է Թրիքոյի աշխատանոց մը ամբողջ կազմով, դիմել նաեւ «Յառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր խումբերը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Ահարոնեան Ակումբի մէջ (26 ռիւ տէ Քոնվալէսան): Ինչպէս նաեւ Սիամանթօ խումբը այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

(Շար.)

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութիւնը սոխպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր հայրենակիցները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 45 ռիւ տը լա Տէֆանսի սրահը, Իսի լէ Մուլինօ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Գատէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ

Նիւթը՝ «Մեր ծանօթութեանց այսօրուան վիճակը, խլիրդի (քանսէր) ծագումին եւ դարմանումին մասին»:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ընկերական խնջոյք այս շաբաթ ժամը 21ին, նախաձեռնութեամբ՝

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Ղ. Իշխանեանի սրճարանը: Երգ, հայկ. պար:

Մուտքը ազատ է:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 21.15ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 90, Ռիւ տ'Օպաներ, Մարսէյլ:

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ կը ներկայացնէ

Առաջին եւ երկրորդ պտոյտ հայ գրականութեան պարտէզին մէջ:

Երեկոյթը կը սկսի ճիշդ որոշեալ ժամուն:

Ծախսերու մասնակցութիւն 200 ֆր.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Հրանտ Փափազեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գեղամ Փափազեան, որ տասը տարի առաջ կը բնակէր Անիէռ: Տեղեկացնել.—

K. Nanique, 26 Rue de Maubeuge
Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 28, Հոկտեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր:

GEORGE V. Ի ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՕՐ. ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԵՐԳ ՕՐ. ՍՕՆԱ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԹՐԱՔՍԻՈՆՆԵՐ

Մուտք 500 ֆրանք — Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով

Միութեան գրասենեակը՝ PRO. 77-73

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 28 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7718 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3529

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

•

— Որքան ալ արդար ըլլան ձեր քննադատութիւնները Երեւանի «լեզուաշինարարութեան» մասին, անօգուտ են: Պետութիւնը մասնաւոր մարմիններ կազմած է, լայն իրաւասութիւններ տալով անոնց: Դուրսէն որեւէ դիտողութիւն դատապարտուած է մնալու ձայն բարբառոյ յանապատի ...

Համակերպութեան այս քարոզը կը լսենք յաճախ ոչ միայն Հասարակ մահկանացուներէ, այլ եւ «ուսումնական» կոչուած դասէն:

Երբեմն դիտողութիւնները կոպիտ ձեւ մը կ'առնեն:

— Ինչո՞ւ կը խառնուիք Հայաստանի ներքին գործերուն: Երկիրը ունի բանասէրներ, լեզուագէտներ, ակադեմականներ: Հարկաւ բան մը գիտեն որ օտար բառերով կը ճոխացնեն մայրենի լեզուն..

Այս քարացած Հոգեբանութեամբ, մեր բանգէտները կը շարունակեն կրաւորական դիրք մը բռնել այն բարբարոսական արշաւին Հանդէպ որ կը սպառնայ ռուսական կամ «ինտերնացիոնալ» խառնակոյտի մը վերածել մեր մայրենիքը:

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, այս երանելիները լուր ալ չունին անցուդարձէն:

Չեն գիտեր թէ ինչ աղճատումներ կատարուած են արդէն, կուսակցական մոլեռանդութեամբ, Համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը:

Ոչ սովետահայ գիրք մը կը թղթատեն, ոչ ալ կը բարեհաճին աչքէ անցընել Երեւանի թերթերը:

Իրենց գիտցածը բաւական է, վճիռներ արձակելու եւ Հայրենասիրական մարզանքներ կատարելու Համար:

Մինչդեռ, եթէ իրենց կոչումին գիտակցութիւնն ունենային, ամէնէն առաջ ձայն պիտի բարձրացնէին, կասեցնելու Համար գործուած աւերը:

Հինգ-տասը օտար բառերու խնդիր մը չէ եղածը, այլ մարախներու արշաւանք մը, որ կը սպառնայ ցամքեցնել մայրենի լեզուին արմատները, անոր բնական զարգացման աղբիւրները:

Ոչ գիտական Հիմք ունին թխուած օտարաբանութիւնները, ոչ ալ ուրիշ որեւէ արդարացում:

Որովհետեւ Հայերէն այս կամ այն բառին բուն իմաստը չեն գիտեր, կը կարծեն թէ Լենինեան աւետարանը կը պղծուի, եթէ փորձեն գործածել:

Հարցուցէք թէ ինչո՛ւ կը գործածեն Հետեւեալ օտարաբանութիւնները, պարզապէս ընդօրինակելով ռուսերէն բառարաններէ .—

Աբսուրդ, ագենտ, ադմինիստրացիա, աէրոպլան, աթէիստ, ալտրուիզմ, ակցիա, անատոմիա, անոնիմ, բալանս, բազա, գեներալիսիմուս, գուբերնատոր, դեկլարացիա, դեպուտատ, էմոցիա, ինստինկտ, ինցիդենտ, ինֆորմացիա, պրոկլամացիա, ռէալիզացիա, սալիւտ, սանիտար, վուլգար ...

Բայց ո՞ր մէկը արտագրել, առանց չարչրկելու տողաշարը (թէ բանուորը եւ թէ մեքենան):

Հարիւրներով կը վխտան այս կարգի մակաբոյծ «բացիլ»ները (մանրէ), մէկը միւսէն «վուլգար» եւ «աբսուրդ»: Նոր տեսակի ունիտարեան «ինտերվանցիա»:

Տեսակէտ ունի՞ք այս մասին, պատրիոտ *կամ* պրոգրեսիվ ինտելիգենտներ *ազատ աշխարհի ...*

Տարրական պարտականութիւն մըն է դիրք ճշդել այս Հիմնական Հարցին մէջ, արիաբար պաշտպանելով մեր իրաւունքները:

Ի՞նչ կ'արժէ մտաւորականութիւն մը որ ճիտը ծուռ կը յօրանջէ, նոյնիսկ մշակոյթի ճակատին վրայ:

Շ.

ԱՐԻՒՆԸ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԿԸ ՀՈՍԻ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՊԱՏԱՄԲՆԵՐԸ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄԱԾ ԵՆ

Ժողովրդային ապստամբութիւնը, որ պայթեցաւ երեքշաբթի օր, դեռ կը շարունակուի Հունգարիոյ մէջ: Հազարաւոր դիակներ փռուած են Փեշթայի եւ գաւառական քաղաքներու մէջ: «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը, այն որ 1955 Սեպտեմբեր 6ի խռովութիւնները հեռագրած էր Պոլսէն Աթէնք սուրալով, այս անգամ ալ կը նկարագրէ Փեշթայի արիւնոտ կռիւները, Աւստրիոյ սահմանագլուխէն: Կ'ըսէ թէ «Հազարաւորներ ջարդուեցան Հրասայլերով եւ թնդանօթներով: Ռուսերը կըրակ կը տեղան ամէն բանի դէմ: Փեշթան ողբալի քաղաք մը դարձած է: Սեւ դրօշներ կ'երեւան ամէն պատուհանէ: Վերջին չորս օրերու ընթացքին սպաննուեցան կամ վիրաւորուեցան Հազարաւոր քաղաքացիներ որոնք կը կռուէին թօթափելու Համար ռուսական լուծը: Փեշթան յամրաբար կը մեռնի: Իր փողոցները եւ երբեմնի գեղեցիկ Հրապարակները դարձած են խառնակոյտ մը ջարդուած ապակիներու, Հրկիզուած կառքերու, Հրասայլերու եւ աւերակներու: Ուտեստը դժուար կը ճարուի: Քաղաքը կը նուաղի, եւ սակայն ճակատամարտը կը շարունակուի: Այս առտու (ուրբաթ) Հինգ ժամ դիտեցի ամէնէն կատաղի կռիւներէն մէկը, որ կը մղուէր խորհրդային զօրքին եւ ապստամբներուն միջեւ, ճամբայ բանալու Համար Պուտան Փեշթայի կապող մեծ կամուրջին վրայ: Ապստամբներէն մին մեռաւ իմ թեւերուս մէջ: Այս գիշեր երբ այս Հեռագիրը կը գրեմ ուժգին Հրաձգութիւն մը կը սարսէ քաղաքը որ կտրուած է աշխարհի մնացեալ մասէն: Այստեղ Հասնելու Համար ստիպուեցայ անցնիլ ռուսական անծայրածիր կէտերէ եւ կռիւներէ որոնց Հետեւանքով սպաննուած են Հազարաւոր քաղաքացիներ: Ես նուազն Հազար Հոգի սպաննուեցան քամնելի ջարդերէ մէկուն մէջ որ տեղի ունեցաւ երբ Ռուսերը իրենց Հրասայլերուն թնդանօթները ուղղեցին անզէն ցուցարարներու բազմութեան մը վրայ: Ապստամբները քակած Հանած են Հանրակառքերու ձողերը, գործածելու Համար Հրասայլերուն դէմ: Ես նուազն երեսուն Հրասայլեր խորտակուած են մինչեւ Հիմա: Անոնց Հրկիզուած կմախքները կ'երեւան ցիրուցան, Դանուբի երկու ափերուն վրայ: Ծառերն անգամ արմատախիլ եղած են, Հրասայլերու դէմ գործածուելու Համար:

Ապստամբները առատ ռազմանիւթ ունին, բայց մեծ մասով ինքնագործ զէնքերու Համար: Կատարեալ մղձաւանջ է երթեւեկել քաղաքին մէջ, վասն զի չես գիտեր թէ ո՛վ բարեկամ է, ով թշնամի: Խորհրդարանի Հրապարակին վրայ տեղի ունեցած ջարդը կ'ապացուցանէ Ռուսերու եւ ապահովութեան պաշտօնեաներու վայրագութիւնը»:

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԷՆ

Փեշթայէն կը Հեռագրեն թէ ապստամբները մերժեցին կառավարութեան վերջնագիրը, որ պայմանաժամ սահմանած էր, անձնատուր ըլլալու Համար: Կռիւները կը շարունակուին թէ մայրաքաղաքին եւ թէ գաւառի մէջ: Կառավարութիւնը կը սպառնար անխնայ պատժել ըմբոստները, եթէ անձնատուր չըլլային: Այս երրորդ անգամն էր որ ապստամբները կը մերժէին կառավարութեան վերջնագիրը: Միեւնոյն ատեն կուսակցութիւնն ալ յորդոր կը կարդար, խոստանալով բարենորոգումներ կատարել եւ բանակցութիւններ վարել Խ. Միութեան Հետ, անկախութեան Համար: Վերջին տեղեկութեան մը Համաձայն տասը Հազարի Հասած է սպանեալներուն եւ վիրաւորներուն թիւը երեք օրուան կռիւներու ընթացքին:

Կ'ըսուի թէ շատ մը Հունգար զինուորներ ալ կը մասնակցին ապստամբութեան եւ կամ կը մերժեն գործել ըմբոստներուն դէմ:

Երեք պելժիացի դիւանագէտներ Աւստրիոյ սահմանագլուխը Հասած ատեն պատմեցին թէ ամբողջ արեւմտեան Հունգարիան կը գտնուի ապստամբներուն ձեռքը: *Գաղտնի անթել մը տեղեկութիւններ կը Հաղորդէ ապստամբներուն յառաջխաղացութեան մասին, Հունգարիոյ ներքին մասերէն: Ուրիշ ճամբորդներ ալ կը Հաստատեն թէ արեւմտեան Հունգարիան ապստամբներուն ձեռքն անցած է: Բոլորն ալ բազմաթիւ դիակներ տեսած են Փեշթայի փողոցներուն մէջ: Ուրիշներ կը պատմեն թէ խորհրդային զօրքը ջարդած են շատ մը գիւղացիներ, երբ կ'աղաղակէին,— «Թող Ռուսերը իրենց երկիրը երթան, մենք ազատութիւն կ'ուզենք»:*

× Ջանազան աղբիւրներէ կը Հաւաստեն թէ առժամեայ յեղափոխական կառավարութիւն մը կազմուած է: Այս առթիւ Հրատարակուած են մասնաւոր թռուցիկներ, մինչեւ Վիեննա Հասնելով: Ծանուցանելէ ետք թէ նոր վարչապետը՝ Նակի եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Քատար անդամ են յեղափոխական կառավարութեան, թռուցիկները կը յայտարարեն.

— Մենք կ'երդնունք մեր մարտիրոսներու դիակներուն վրայ թէ մեր երկրին ազատութիւնը պիտի խլենք այս տագնապալի ժամերուն: Կուսակցութեան եւ կառավարութեան վարիչներուն կամայական արարքները չափէն աւելի դժգոհութիւններ արժեցին վերջին տասը տարիներու ընթացքին: Անոնք այժմ դիմած են խորհրդային բանակին, ջախջախելու Համար Հունգարական յեղափոխութիւնը: Քաղաքացիներ, մենք կը պահանջենք .—

1. Յեղափոխական նոր բանակ մը եւ ազգային կառավարութիւն մը ուր ներկայացուցիչները պիտի ունենայ ըմբոստ երիտասարդութիւնը:— 2. Անմիջապէս ջնջել պաշտպանման վիճակը:— 3. Ջնջել Վարշաւայի դաշինքը: Խորհրդային զինուորները պէտք է խաղաղօրէն քաշուին մեր Հայրենիքէն:— 4. Պատժել արիւնահեղութեան պատասխանատուները, արձակել մեր բանտարկեալները եւ ընդհ. ներում յայտարարել:— 5. Իրապէս ժողովրդավար Հիմք մը Հաստատել Հունգարական ընկերվարութեան Համար: Մինչ այդ, բանակը պիտի ստանձնէ բարեկարգութեան պատասխանատուութիւնը, այլապէս նոր արիւնահեղութիւններ պիտի պատահին: Մենք պիտի շարունակենք ցոյցեր սարքել մինչեւ վերջնական յաղթանակ, բայց կը դատապարտենք անիշխանութիւնը եւ քանդումները:

× Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ քանի մը Հազար Հունգար ցուցարարներ խռնուեցան Փեշթայի բրիտանական դեսպանատան առջեւ, խնդրելով որ Ազգաժողովին ուշադրութիւնը Հրաւիրեն Հունգարիոյ կացութեան վրայ: Դեսպանը կը տեղեկացնէ թէ ցուցարարներէն յիսուն Հոգի ներս մտան եւ ըսին թէ ցոյցը խաղաղ Հանգամանք ունէր եւ կռիւներ ծագեցան երբ ոստիկանութիւնը սպաննեց ուսանողներ եւ ուրիշներ: Դեսպանը խոստացաւ կատարել իրենց բաղձանքը:

Ցուցարարները յետոյ գացին ամերիկեան դեսպանատուն, միեւնոյն խնդրանքը ներկայացնելով: Անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչը կը յայտարարէ թէ «կը քննեն կացութեան բոլոր երեւոյթները, Ազգաժողովին դիմելու խնդիրն ալ»:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ.

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

*

Տեղական թերթերը վրդովիչ տեղեկութիւններ կը Հաղորդեն Հիւս. Ափրիկէի կացութեան մասին: Ալժերիոյ սահմանագլուխին վրայ պատուարներ կը կառուցուին, խափանելու Համար ֆրանսական զօրքին շարժումները:

Թունուզի վարչապետը, Սի Պեքայի, Հրաժարեցաւ: Պէյը իրեն յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Սի Պեքայի յայտարարեց .— Հնչած է ընտրութիւն մը կատարելու ժամը: Ստիպուած ենք լուծել դժուարին խնդիրներ, ներքին թէ արտաքին: Կը խնդրեմ բոլոր բնակիչներէն պահել իրենց պաղարիւնը եւ Հանդարտօրէն սպասել տրուելիք որոշումներուն»:

Ահաբեկումները կը շարունակուին Ալժէի մէջ: Առջի օր սպաննուեցան 50 ըմբոստներ որոնք ահուսարսափ կը տարածէին: Կը վախցուի որ վրէժխնդրական ձեռնարկները ծաւալին Ալժէի եւ ուրիշ շրջաններու մէջ:

Թունուզի եւ Մարոքի գործերուն նախարարը, Ալէն Սավարի վերջնապէս Հրաժարեցաւ: Տասը Հազար բնիկներ ցոյց մը կատարեցին Թունուզի Քայրուան քաղաքին մէջ, Ալժերիոյ ապստամբութեան Հինգ ղեկավարներուն ձերբակալութեան առթիւ: Ամերիկեան կառավարութիւնը կը շարունակէ զգուշաւոր դիրք մը բռնել այս Հարցին մէջ:

× Դամասկոսէն կը Հեռագրեն թէ բոլոր մզկիթներուն մէջ քարոզներ տրուեցան, որպէսզի Հաւատացեալները սրբազան պատերազմ յայտարարեն Ֆրանսայի դէմ, եթէ իսկոյն ազատ չարձակուին Ալժերիոյ ապստամբական ճակատին Հինգ ղեկավարները: Քարոզիչները պահանջեցին բոլոր արաբական երկիրներէն խզել իրենց քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի Հետ եւ ազդարարեցին թէ Ֆրանսացիներու կեանքը պիտի վտանգուի արաբական երկիրներու մէջ, եթէ դժբախտութիւն մը պատահի Հինգ ղեկավարներուն:

Գահիրէի մէջ ալ արաբ բանուորներու դաշնակցութիւնը որոշեց ընդհ. գործադուլ մը սարքել միեւնոյն առթիւ: Կառավարական օրկանը կ'ազդարարէ .— «Ամբողջ արաբական աշխարհը բռնկած է Պարսից Ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան ովկիանոս»:

× Կը Հերքուի այն լուրը թէ սպաննուած է Յորդանանի թագաւորը:

× Թունուզի Սահմանադիր ժողովը պահանջեց պարպել ֆրանսական զօրքը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կ'աշխատի ապահովել բարեկարգութիւնը, ձեռք առնելով բոլոր անհրաժեշտ միջոցները: Այս մտահոգութեամբ ալ յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը դէպի Մոսկուա:

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ Հասած տեղեկութեանց Համաձայն, մրցակցութիւն մը կը տիրէ Ա. Միկոյեանի եւ Ն. Խրուշչեւի միջեւ:

•

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկու Հարիւր ապստամբներ Հունգարիայէն Աւստրիա Հասան իրենց 70 ընկերներուն դիակներով: Աւստրիա որոշեց ամէն դիւրութիւն ընծայել ապաստանի Համար: — Կը վախցուի որ սով ծագի Հունգարիոյ մէջ: Կոչ մը ուղղուեցաւ, արիւն տրամադրելու Համար վիրաւորներուն:

× Երէկ ստորագրուեցաւ Սարի Համաձայնութիւնը, կարգադրելով ֆրանքօ-գերման վերջին խնդիրները:

× Միւս արբանեակ երկիրներուն եւ Խ. Միութեան մէջ Հունգարիոյ ապստամբութեան մասին լուր կ'առնեն միայն Մոսկուայի գործակալութեան միջոցաւ:

«ՀԱՅ ՏԱՃԻԿՆԵՐԸ»

Վահան Մալէզեան այս անունը կու տայ Դաշնակցականներուն, — տես «Ճամբուս Ծայրը», Ա. — հատոր, էջ 243:

Խնդիր չէ թէ, երբ հարցուէր Տաճիկներո՛ւն ալ կարծիքը, այս վերջինները անպահովաբար պիտի պատասխանէին թէ պիտի չհաւատային երբեք Դաշնակցականներուն «տաճկութեան», et pour cause ! Մեթրին փրանսերէն այս շատ սիրելի բացատրութեամբ, բայց կրնան խաբուիլ Մալէզեաններու տաճկութենէն՝ տեսնելով հաւատալու ամէն պայման լրացուած:

Տաճիկներուն այս տրամաբանութիւնը ո՛րքան ալ ճիշդ ըլլայ, ինծի ցաւ պիտի պատճառէր Տաճիկ անուանել Հայ մը, անարգելու համար, նախատելու համար, անպատուելու համար: Հայ մը Տաճի՛կ անուանէ ուրիշ Հայ մը, — քրիմ տը լէզ նասիօն:

Ես նոյն ցաւը զգացեր եմ, ժամանակին, երբ հայերէն թերթերու մէջ «Թուրք օղլու Հայ» կոչեցին մեր որբերը, — «մեր հայրն ու մայրը պէլլի են, օղո՛ւլ, բայց քու հա՞յրդ ...» գրեցին անպատասխանատու գրիչներ՝ հարցումի ձեւով, մեր որբերուն ուղղուած:

Այդ գրողները՝ խղճի – չխղճի մարդիկ:

Այսօր, սակայն, գրողը՝ հայ կուսակցութեան մը պետերէն մին: Հայ մեծ կազմակերպութեան մը նախկին վարիչը, պատասխանատու բերան, իրաւաբան եւ.. քանաստե՛ղծ:

Եւ ... ութսունեւհի՛նգ տարեկան, կ՛ըսէ ձայն մը քովէս: Մեղքը ծանրացնե՞լու համար՝ այս յաւելումը, ուզելով ըսել թէ տարիներու բեռն իսկ չէ կրցեր խաղաղեցնել կիրքը մարդու այս նմոյշին մէջ, թէ մեղքը թեթեւցնելու համար, ուզելով ըսել թէ տարիներու նոյն բեռը յաճախ կը թուլցնէ մարդկային կարգ մը գործարաններու բնախօսութիւնը եւ կը դարձնէ անպատասխանատու: Չեմ գիտեր, չեմ գիտեր, բայց ահաւո՛ր բան է, ահաւո՛ր, երեւոյթը:

Մարդ մը, թերեւս, կրնայ ամէն բան ըսել ուրիշ մարդու մը՝ իբրեւ աղարտանք, իբրեւ անարգանք, իբրեւ թշնամանք, բայց մարդ մը, մինա՛կը, իր քանի մը թիղ հասակով, չափելու ելլէ եւ Տաճիկ անուանէ կուսակցութիւն մը, որ հականեր է տուեր մեր պատմութեան, փէտայիներ, բանաստեղծներ, ուսուցիչներ, գործիչներ, ըսէ՛ք, դուք գիտէ՞ք անունը այս անօրինակ սրբապղծութեան:

Եւ բանաստե՛ղծ անուանել այս նմոյշը, քնքուշ սի՛րտ մը տեսնել կուրծքին տակ, նրբաթրթիռ զգայութիւննե՛ր որոնել իր ջորեքտանի ոտանաւորներուն մէջ, — օ՜ Սալվատոր տէ Մատարիակա, կը ձայնակցիմ քեզի, մեռա՜ծ է ազնուական ընդվզումը, մեռա՜ծ, մեռա՜ծ:

Գիտե՛մ, առաջին անգամ չէ որ նման անարգանքներ ուղղուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Կը ճանչնամ գրագէտներ, որոնք, հպարտ որ Հայոց պատմութիւն գիտեն... մեծ - մօրս գիտցածին չափ կամ քիչ մըն ալ բան ու բուն, կանգնած են իրենց եռեւի ոտքերուն վրայ եւ Հ. Յ. Դաշնակցութի՛ւն են քննադատած անարգօրէն, անամօթօրէն, խայտառակաբար, պարզապէս ուշադրութիւն հրաւիրելու համար իրենց... պոչին վրայ:

Ուրի՛շ է, սակայն, այս մէկը:

Կը ներկայացնէ, ի՛նքն ալ, տարբեր կուսակցութիւն մը: Կը ներկայացնէ նաեւ ազգային կազմակերպութիւն մը:

Գիտեմ, ինք ալ, իր կարգին, նշաւակ դարձած է անգութ յարձակումներու, անարգանքի, թշնամութեան, նախանձի, ծայրայեղ վիրաւորանքներու: Պայքարի մէջ հասկնալի են նման բաներ: Կ'անհեսկուտաս: Բայց ատիկա պատճա՞ռ մըն է, որ, վրէժ լուծելու համար, պայքարի մարդը թողու հակառակորդը եւ անարգէ ամբողջ կուսակցութիւն մը, — հերոսներո՛ւ կուսակցութիւն մը:

Կատարուածը, այստեղ, վիճաբանութիւն չէ այլեւս: Քննադատութիւն չէ տեսակէտներու կամ գաղափարներու: Այլ... դուք դատեցէք՝ անգամ մը եւս արտասանելով լէզ – նասիոն անարգանքը, — «Հայ Տաճիկներ»: Անարգե՛լ ժողովուրդի մը մեծագոյն հատուածը, անոր համար որ տարբեր կը մտածեն անոնք չաթալ–թագերու եւ փաշաներու ներկայացուցիչներէն: Ո՞վ է այն կուտը – պակասը, որ, ժողովուրդի մը մէջ, իրմէ տարբեր մտածողը պիտի համարէր «ազգադաւ», «հայրենադաւ», ինչպէս սովորութիւն է հիմա: Սխա՞լ գործելու մասին է խօսքը, ի՞նչ սխալ:

Փակագծի մէջ, այստեղ, խօսքս ուղղելով բոլոր մեծ ու պզտիկ քննադատներուն, վերջին ժամու իմաստուններուն ու, մանաւանդ, մենծ – ազաներուն, որոնք խելացութեան մրցումներ կը կատարեն, յետ - ճաշու, ցո՛յց տալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան սխալները, կը յայտարարեմ թէ սխալը բառ մըն է որ ապուշները վախցնելու համար միայն ստեղծուած է եւ ես չունիմ «փուլի տէ գ'էռռէօր»: Ինծի համար՝ պայման ու պարագայ բառերը աւելի ծանր կը կշռեն քան սխալ բառը:

Եթէ ես, սխալ բառը առնելով այն նշանակութեամբ, որ ծանօթ է ռամկաբար, ելլեմ ցոյց տամ Հայոց պատմութեան սխալները՝ սկսելով Ե. դարէն, ի՞նչ կը մնայ մեր պատմութենէն:

Եւ յետոյ ո՞վ իրաւունք կու տայ սխալ համարելու այս կազմակերպութեան գործունէութիւնը եւ ուղիղ՝ միւս կազմակերպութեան գործունէութիւնը:

Մեր պահանջածը՝ նախ յարգանք հանդէպ կատարուած ճիգին, յարգանք հանդէպ ոգիին կամ տենչին, որ ներշնչումի մը պէս կուգայ մեր պատմութենէն, շողի մը պէս կուգայ մեր մշակոյթին յաւիտենական ջերմութենէն:

Այս ժողովուրդը, որ կը կոչուի հայ ժողովուրդ, շա՛տ մեծ է՝ ղեկավարուելու համար Մալէզեանի մը փոքրիկ ուղեղով: Անհանդուրժողութիւնը, որ ցոյց կու տայ, միակ խելացին, միակ իմաստունը երեւալու մարմաջը, որ ի յայտ կը բերէ այժմ, նպաստընկալներու շրջանակէ մը դուրս գտնուողները «Տաճիկ» անուանելով անպատկառօրէն, գիտենք թէ կը բխի այն գիւրին յաջողութիւններէն, որոնք հանրածանօթ անուն մը ապահովեցին իր ոչնչութեան: Բայց ուշադրութի՛ւն, — չաթալ – թագերու եւ փաշաներու մտերմութեան մէջ օրէնք է չպարը, որ կը ծածկէ ամէն պարապութիւն, իսկ մեր մէջ՝ չպար չկա՛յ: Մենք կը նշմարենք մերկութիւնը, պարապութիւնը բառերու ետեւ: Ես շա՛տ խնդացած եմ՝ կարդալով «բնազդական ճաշակ» եւ այլ բացատրութիւններ, որոնք մտաւորականի որեւէ վկայութիւն չեն կրնար տալ գործածողին: Պիտի երբեք չզբաղէի նաեւ փոքրիկ ցուցահանդէսով, ուր ման կու գաս իբրեւ հայկաբան, իբրեւ իրաւաբան, իբրեւ բանաստեղծ, իբրեւ կոնդակապանծ(*), իբ—

(*) Հայրապետական կոնդակներու գրականութիւնը բարգաւաճումի ճամբուն մէջ է մտած: Հատ մըն ալ, վախճանեալ կաթողիկոսին կողմէ ղրկուած՝ Էջմիածնէն, վիզէն կախած կը պտըտէր Մարսէյլի մեր ծանօթ Նազարէթը: Այս առթիւ, իմ հետաքրքրութիւնս, ի՞նչ մեղքս պահեմ, կ'երթայ սակայն ատուգաբանութեան: Կոնդակ կը նշանակէ նաեւ ... խանձարուր (տես Աճառեան): Պէ՞տք ունէր Մալէզեան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԻ ՄԸ ՀԱՐՑԸ

«Յառաջ»ի ընթերցողներուն, ծանօթ է Մարսէյլի Համազգային ընկերութեան բեղուն գործունէութիւնը, Մշակոյթի ասպարէզին մէջ:

Տարիներէ ի վեր ոչ ջանք կը խնայուի, ոչ դրամ, կենդանութիւն ստեղծելու համար, հայաշատ բազմութեան մը մէջ, որ ամբողջովին կլանուած իր առօրեայ հոգերով, որ հետզհետէ կը դիմէ դէպի կորուստ, կը դառնայ եսամոլ ու նիւթապաշտ, հեռանալով այն կենսատու աղբիւրներէն, որոնք դարերով դիեցուցած են զինք, — լոյսի սէր, ցեղային առաքինութիւններ, հոգեկան ապրում, մէկ խօսքով ազգային մշակոյթ:

Ամբողջ տարին դասախօսութիւններ կը սարքուին, գիշերային դպրոց կը բացուի մէկը միւսէն շքեղ հանդէսներ կը կազմակերպուին, ուր կը հրաւիրուին խօսելու հայ եւ օտար մտաւորականներ, պանծացնելով մեր ժողովուրդը, եւ անոր գեղեցիկ մշակոյթը:

Համազգայինին հետ, կան ուրիշ հայ կազմակերպութիւններ ալ, որոնք իրենց կարելին կը փորձեն նոյն ճակատին վրայ, այստեղ, Մարսէյլ, ինչպէս եւ քիչ մը ամէն տեղ, Ֆրանսայի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ:

Արդի՞ւնքը ...

Գրեթէ զերօ:

Վատնուած բոլոր ջանքերը, ծախսուած ամբողջ դրամը, հոգեկան ու մտային հըսկայ սպառումը, ջուրի քանի մը կաթիլներու ազդեցութիւն կը գործեն, մինչ մեր տունը կրակ առած է: Այդ քանի մը կաթիլները կը չորնան, դեռ գետին չիյնած:

Ու կուգանք, ի վերջոյ այն եզրակացութեան թէ սխալ ճամբու կը հետեւինք, թէ մեր միջոցները անզօր են: Զենք ըմբռներ կացութիւնը: Նման ենք այն հին գիւղի բժիշկին, որ կը յամառի բժշկել բոլոր հիւանդութիւնները իր գիտցած մէկ հատիկ դեղահատով:

— Տոքթոր, այս ժողովուրդին սիրտը տկար է...

— Ա՛յս դեղէն ...

— Տոքթոր, ուղեղը խանգարուած է ...

— Ա՛յս դեղէն ...

— Քանսէր ունի, Տոքթոր...

— Ա՛յս դեղէն ...

Մեր պարագային այս դեղը կը կոչուի ժողով, հանդէս, դասախօսութիւն, ճառ:

Ու միշտ հանդէս, ու դարձեալ ճառ:

Իրականութեան մէջ մեր ըրածը ինքնախաբէութիւն է: Աւելի յաճախ ցուցամոլութիւն:

Կ'ընենք բան մը, պարզօրէն բան մը ըրած ըլլալու համար, առանց հիմնական նպատակի, առանց համոզումի եւ ծրագրի:

Ան առաւելն կիսամիջոցներ են մեր առած բոլոր քայլերը: Գիտենք, կը տեսնենք թէ նպատակի մը չեն ծառայեր մեր բոլոր մեծածախս հանդէսները: Մեր ամենադեղեցիկ դասախօսութիւնները ոչ մէկ բան կը փոխեն տիրող մտայնութենէն, ոչ մէկ դասալիք՝ դարձի կը բերեն, ոչ մէկ հեռացող հայ տղայ՝ հայութեան ծոցին կը վերադարձնեն:

Որովհետեւ մեր բոլոր ձեռնարկները նկատի ունին միայն չափահաս Հայերը: Մեր նպատակը պիտի ըլլար փրկել երիտասարդութիւնը որ չի սանձուիր: Անոր ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կ'ապրի մեր ազգային խէժերու շրջագիծէն դուրս:

Առանց սխալելու կարելի է ըսել, մարդկային շրջագիծէն դուրս: Զկարենալ... գեղուհիներու սիրահար, իբրեւ տէր գեղօրներու եւ... դրօշմաթուղթի ալպոմներու, բայց... ուզեցիր:

Հարկ է, սակայն, չձանձրացնել մեր ընթերցողները տխուր բարքերու պատմութեամբ: Այս յօդուածաշարքը ունի իր զուարճալի դրուագներն ալ, որ ահաւասիկ.

— Մալէզեան կը պատմէ թէ, գեղուհիներու սիրահար, իր ընկերոջ՝ Տոքթ. Ուրֆալեանի մեղսակցութեամբ, իբրեւ բժիշկ, խորհրդակցական իրաւունքով, կը մասնակցի 24 տարեկան գեղանի Թրքուհիի մը բժշկական քննութեան: Թէֆլիք վարժութեանց մէջ անփորձ՝ կ'անճրկի պահ մը: Տոքթ. Ուրֆալեան կ'ըսէ. — Օգտուէ՛ առիթէն, ականջդ պտըտցուր մերկ կուրծքին վրայ, մատովդ զարկ քանի մը անգամ: Կը վերջանայ քննութիւնը: Թրքուհին կ'ուզէ վճարել երկու այցերին: Ուրֆալեան կը մերժէ երկրորդը: Կը բարկանա՛յ Մալէզեան: Իր «հեռախոյզ աչքերը հիացումով լեցուն՝ ի տես (Թրքուհիին) սպիտակափայլ շքեղ մարմնոյն և հողին բանկցնող հրավառ սեւ աչքերուն», սատցած վայելքը բաւական չի համարիր, կ'ուզէ այցելին ալ:

— Պիտի ուզէի պահել պատմական բժաւը, կ'ըսէ:

Ոմանք, վայելքէն զատ, այցելինն ալ [illegible]նալու այդ փափաքը պիտի վերլուծէին ըստ Պալզաքեան տիպարներու սխտաբանութեան: Ուրիշներ՝ ֆէթիշիզմով, որ ծանօթ է Քրաֆթ - Էպինկի դպրոցին: Այս վերջին պարագան կը հաստատէ Ալփիարն ալ, որ կը գրէ, — «Մալէզեան, գրասեղանին առջեւ նստելուն պէս, անոր վրայ կը զետեղէ իր սիրած մէկ աղջկան մազերէն փունջ մը, ուրիշ աղջկան մը թաշկինակը, երրորդի մը նամակը, չորրորդի մը տուած մէկ ծաղիկը եւ այս կարգի ուրիշ առարկաներ»:

Ես բոլոր այս դրածները, ինքնադովութիւնները, խոստովանութիւնները պիտի բացատրէի ... կաթիլով:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԵՐԵՔ ԶՐՈՅՑ

Ա.

Մի օր Վախը՝ աներեւոյթ ու անտես մի արարած, իր համար ապահով տեղ չգտնելով, գնաց մտաւ իր Թագաւորի սիրտը:

— Սա շատ զէնք ու զօրք ունի, ինձ կը պաշտպանի, — մտածեց:

Եւ Վախն իսկապէս չէր սխալւում: Թագաւորի սրտում տեղաւորուեց թէ չէ՝ սա անհանգստացաւ ու առանց պատճառի սկսեց մարդկանց բռնոտել, բանտերը գցել, աքսորել, սպանել:

— Էս ինձ պաշտպանելու համար է անում, — մտածում էր Վախը եւ աւելի էր դողում Թագաւորին սրտում:

Իսկ նրա դողից Թագաւորն աւելի էր անհանգստանում եւ կասկածոտ դառնում: Նրան թւում էր, թէ ամէն տեղ դաւադիրներ կան, դարան մտած մարդիկ: Դրա համար էլ պալատը շրջապատեց պարիսպներով, ամրակուռ բերդով ու ինքը փակուեց մէջը: Փակուեց եւ սկսեց ատել մարդկանց, հեռու մնալ նրանցից, որ յանկարծ չվնասեն իրեն: Այդ պատճառով էլ պալատից դուրս էր գալիս զինուած թիկնապահներով, անգամ իր բակում, պալատում, իր դահասրահում թիկնապահներ էր կարգել, մինչեւ իսկ ննջարանում առանց թիկնապահի չէր քնում:

Նրան թւում էր, թէ իր սպանած, աքսորած մարդկանց հարազատները ամէն տեղ հետեւում են իրեն, թւում էր, թէ փորում են գետինը որ անցք բացեն դէպի պալատ եւ գան իրեն սպանեն... Ու դրա համար նորից էր բռնոտում մարդկանց, բանտերը գցում, աքսորում, սպանում..

— Էս ինձ պաշտպանելու համար է անում, դարձեալ մտածում էր Վախը եւ աւելի դողում բռնապետի սրտում:

Իսկ բռնապետը դրանից նորից էր անհանգստանում, կասկածում, պարիսպներն ամրացնում էր, թիկնապահները շատացնում.

Բայց ինչ էլ արաւ բռնակալը իրեն պաշտպանելու համար, չօգնեց: Նրա բռնութիւնից զայրացած ժողովուրդը մի օր յարձակուեց նրա պալատի վրայ, սպանեց նրան: Իսկ Վախը նրա սրտից դուրս գալով մտաւ հարուստի սիրտը:

Ո՞վ էր այդ հարուստը: Դա մի մարդ էր, որ ինչ ձեռն էր ընկնում ոսկի էր դարձնում եւ պահում իր գանձատնում, երկաթից շինած մի յատուկ տեղ, ուր միայն ինքն էր մտնում: Բայց ամէն անգամ այդտեղ մտնելիս՝ նա իւրայիններին ու ծառաներին հեռացնում էր տնից, որ չտեսնեն՝ ուր է մտնում ինքը կամ ինչպէս է մտնում: Իսկ ինքը մտնելով իր գաղտնի գանձատունը, սիրով, խնամքով շօշափում էր այդտեղ շարուած ոսկէ դրամները, ոսկէ անօթներն ու ոսկէ զարդերը: Նայում էր, շօշափում, երբեմն էլ առնում ափերի մէջ եւ հիանում նրա փայլով, նրանց գեղեցկութեամբ եւ լիակշիռ ծանրութեամբ:

Եւ ահա մի օր, այն օրը, երբ Վախը մտաւ նրա սիրտը, նա բոլոր տնեցիներին ու ծառաներին ուղարկեց զանազան կողմեր եւ ինքը գնաց գանձատուն ստուգելու՝ ոսկիներն իրենց տե՞ղն են, թէ՞ գողեր են մտել տարել:

Մտաւ սովորականի պէս յափշտակուած, սկսեց դիտել իր հարստութիւնը, ձեռով չափել նրանց կշիռը, նայել ամէն կողմից: Բայց դա դրան չէր հանգստացնում, մտածում էր, թէ ինչպէս անի, որ գանձատան դուռն աւելի ամուր լինի, եւ ոչ ոք չիմանայ իր գանձի տեղը: Մտածեց, մտածեց, եւ որոշեց գանձատան դուռն աւելի ամրացնել որ եթէ մի օր գող մտնենայ՝ չկարողանայ բացել: Ու այդ միտքը պաշարեց նրան: Սկսաւ ինք իր ձեռքով ամրացնել դրան փակերը ներսից, դրսից: Մի փակը դնում էր, ապա անցնում միւսին, դա էլ ամրացնում էր՝ անցնում երրորդին: Յետոյ, ներս մտնելով, ուզեց բոլոր փակերը փակել մի բանալիով, մի այնպիսի բանալիով, որ ոչ մի գող չէր կարող շինել ...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ՅԱՆՑԱՆՔԸ ՄԵՐԸ ՉԷ

Ամերիկայի մէջ, երբ դրամատունը «պատկեցուցած» էք 25·000 տոլար, կը-նաք նկատուիլ «բեռը կապած» մէկը, մօտաւորապէս ։ Ձեզի համար «հարուստ է» ըսողներ պիտի չըլլան, անշուշտ, բայց միեւնոյն ատեն «անկուտի է» ըսողներ ալ պիտի չըլլան ։

Եւ սակայն, այս մեծահարուստ երկրին մէջ, ուր, շատ անգամ, թուաբանական հաշիւները կը սկսին միլիոնէն, այդ գումարը բան մը չէ ։ Ծնճղուկի մը սստմոքսն ալ չի լեցներ ։

Այս խոստովանութիւնը կը հաստատէ ամերիկեան թերթ մը՝ կարգ մը չահեկան տեղե-կութիւններով — թիւերով ու թուանշաններով — որպէսզի 25·000 տոլար ունե-ցողները ինքզինքնին Ֆորտերու եւ Րաք-ֆելլըրներու դասակարգին անգամ չյայ-տարարեն ։

Ձեր ունեցած 25·000 տոլարով չէք կր-նար, Լայֆ շաբաթաթերթին մէջ, մէկ էջ վարձել՝ գունաւոր նկարներով ծանուցու-մի մը համար... Ձեր ունեցածին վրայ պիտի աւելցնէք 7740 տոլար եւս ։ Ուրկէ՞ պիտի ճարէք այս վերջին գումարը, մեր խառնուելիք գործը չէ, անշուշտ ։

Հեռապատկերի ցանցին վրայ, կէս ժամ տեւող սովորական յայտագրի մը արտա-դրութեան ծախքն է 33·000 տոլար, որուն վրայ պիտի բարդէք քանի մը հազար տո-լար եւս — թերեւս 5000, 6000 — կէս ժամուան վարձքը վճարելու համար ։

Կայ «սեւ - ճերմակ» ժողովրդական շաբաթաթերթ մը, որուն ամէն մէկ էջին վարձքն է 29,180 տոլար — մեծութիւնն ալ մեր Ամսագրին չափ բան մը ...

Դրամատունը «պառկած» ձեր 25·000 տոլարի «հարստութեամբ» ձայնասփիւռի 48 կայաններէ խուրքանչիւրէն 13 անգամ, մէկ վայրկեան տեւող առեւտրական ծա-նուցումի մը վարձքը կրնաք վճարել՝ ծայրը ծայրին ։ Այսինքն, ամէն մէկ վայրկեանին ի հաշիւ, մօտաւորապէս, քառասուն տոլար ։ Ուրեմն, հայերէն թերթի մը վարչութիւնը ձայնասփիւռին վրայ, իր հրատարակութիւնը 624 վայր-կեան գովելու համար պէտք է վճարէ 25 հազար տոլար... եւ սնանկանայ ։

Եթէ չորս անգամ 25·000 — այսինքն, հարիւր հազար տոլար — «պառկեցու-ցած» էք ձեր դրամատունը, ալ հոգ մի ընէք, որովհետեւ կրնաք չորս միլիոնի սպառում ունեցող Եւայական շաբաթա-թերթի մը վեց էջերը վարձել ... Եթէ տասն անգամ 25·000 — այսինքն 250·000 տոլար «պառկեցուցած» էք, ուրախ լե-րուք, կրնաք հինգ գունաւոր էջեր վար-ձել կիրակնօրեայ երկու հանրածանօթ շաբաթաթերթերու մէջ, որոնց սպառումն է շաբաթը 18 միլիոն օրինակ ։

Եթէ ասոնք պզտիկ բաներ են ձեզի հա-մար, քանով բազմապատկեցէք ձեր ու-նեցած 25·000ը — այսինքն քով քովի բե-րէք հինգ հարիւր հազար տոլար եւ այն ատեն, այո, այն ատեն, կրնաք հեռա-պատկեր ցանցին վրայ վարձել կէս ժամ, իրիկուան ժամը ութէն ետք ։ Սխալ չհաս-կընաք, ոչ թէ ամէն օր, այլ շաբաթը մի-այն մէկ իրիկուն, ոչ թէ տարին 52 շա-բաթ, այլ միայն եօթը շաբաթ ...

Հիմա հասկցա՞ք թէ ձեր 25·000 տոլարը, երբեմն, ինչ կ'արժէ եղեր ։ Կամ ի՞նչ չարժեր եղեր ։

Այս թիւերուն հետ կրնաք բաղդատել յայտնի դերասաններու եւ դերասանուհի-ներու վճարուած գումարները — երբեմն 50·000, 100·000 տոլար՝ կէս ժամ տեւող յայտագրի մը համար ։

Կան՝ բազմութիւնները խնդացնող — երբեմն, «լացնող», բայց անոնց որեւէ բան չսորվեցնող — դերասաններ ու դե-րասանուհիներ, որոնք տարին կը վաս-տըկին հինգ, տասը միլիոն, թէեւ Շէյ-քսփիր ներկայացնողները միլիոնին երեսը տեսնելիք չունին ։

Ու միլիոններու այս հեղեղին մէջէն ձեր գլուխը վեր բարձրացուցէք՝ տեսնելու համար հայ թերթերու եւ հայ դերասան-ներու, հայ գրողներու եւ հայ ուսուցիչ-ներու, «քաշածը» ։

Այն ատեն կը համոզուիք որ իրաւ շատ աղքատ ենք ։ Զքաւոր ու անկուտի ։

Բայց, յանցանքը մերը չէ, վստահ ե-ղէք ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՍԻՐՈՎ ԵՒ ԿՐՔՈՎ ԳՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ»

(Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի գրախօսականէն) ։

Այս գիրքը նուիրուած է սովետահայ բեմի երեք մեծատաղանդ դերասանուհի-ներուն, Օլգա Գուլազեան, Ցասմիկ, Ա-րուս Ոսկանեան ։ Այս անունները հարա-զատ եւ թանկագին են ամէն հայ հանդի-սատեսի, մշակոյթի ամէն գործիչի ։ Ցու-ցումով կը բանաս Ռ. Զարեանի նոր գիր-քը, «Թատերական Դիմանկարներ», ծա-նօթանալու համար խորապէս ինքնատիպ երեք դերասանուհիներու դիմանկարնե-րուն ։ Հեղինակը կ'արդարացնէ քու յոյ-սերը ։ Իր գիրքէն դժուար կը բաժնուիս ։ Ռ. Զարեանի գիրքը երկար ժամանակ կը մնայ յիշողութեանդ մէջ եւ կը դառնայ քու նոր բարեկամդ ։

«Թատերական դիմանկարներու» հեղի-նակը ծանօթ է իր գրական եւ թատերա-կան աշխատութիւններով, ակնարկներով ու կրքոտ վիճաբանական ելոյթներով ։ Թէ նիւթով եւ թէ գրութեան ձեւով Զար-եանի գրուածքները շատ բազմազան են ։ Կայ սակայն խորապէս իր ոճը որ իրեն յատուկ է ։ «Արովեանի կեանքը» կարդաք թէ Գուլազեանի «Թատերական Դիմանկա-րը» միեւնոյնն է, կը տեսնէք կամ աւելի ճիշդը կը զգաք ձեզի ծանօթ կշռոյթը, թեթեւ եւ սահուն ։

«Թատերական Դիմանկարներ» գիրքը գիտական հետազօտական աշխատութիւն է, սակայն դերասանուհիներու դիմագի-ծերը գծագրուած են ոչ թէ ակադեմական նշանակով, այլ գեղարուեստական հարա-զատ, յուզումով թրթռուն պատմուածքի ձեւով ։ Կը զգաս որ հեղինակը կը խօսի իր սիրած արուեստագէտի մասին, կը խօսի յուզուած, վախնալով որ կը մոռ-նայ շատ կարեւոր մանրամասնութիւն մը ։ Գեղանկարչի լայն վրձինհարուածներչէն անոնք, այլ սեւեղնագործութիւն, նրբա-հիւս գործուածք ուր ամէն քառակուսի մէջ անհամար գեղանկար բանուածքներ կան ։

Մեր առջեւ գծագրուած է Արուս Ոս-կանեանի կերպարանքը ։ Բարդ է, եւ բա-րոյապէս անոր բեմական ճամբան ։ Տալ Ա. Ոսկանեանի բեմական գործունէու-թեան պատկերը, կը նշանակէ վերար-տադրել հայ թատրոնի 30 - 35 տարուան պատմութիւնը ։ Ռ. Զարեան վճռական կերպով հրաժարած է «պատմական ակ-նարկ» գրելէ ։

Հեղինակը շատ համոզիչ կերպով կու-տայ Ոսկանեանի ստեղծագործական ան-հատականութիւնը, ցոյց կուտայ անոր դերասանական ճարտարութիւնը եւ դի-մախաղերու ամբողջ շարքը ։ Այս բոլորին շնորհիւ այդ հետազօտութիւնները կը դառնան թրթռուն, կենդանի որ հետա-քրքրութեամբ կը կարդացուի թէ գիտ-նականէն, թէ բանուորէն, թէ ուսանողէն եւ թէ թատերասէրէն ։

Ռուբէն Զարեանի «Թատերական Դի-մանկարներու» ուժեղ կողմը կը կազմեն իր վերլուծումները, որոնք շատ համոզիչ են ։ Ռ. Զարեան չարաչար չի գործածեր ոչ թատերական բառապաշարը, ոչ դա-սականներու կատարած մէջբերումները, ոչ ալ վերացական ընդհանրացումներ կը կատարէ ։

Հեղինակը իր մտքերը, իր մեկնութիւն-ները, գնահատականն ու ճաշակը չի փաթթեր ընթերցողի վզին ։ Միայն կը պատմէ համոզիչ կերպով եւ սիրով ։

Հեղինակը շատ մէջբերումներ կ'ընէ անցեալի պարբերական մամուլէն քննա-դատներու կարծիքներէն ։ Գիտական բա-րեխղճութեամբ բանավէճի մէջ կը մտնէ, կը վիճի ոչ թէ վերացական կերպով, այլ փաստերով եւ վերլուծումով ։

Գրքին հեղինակը կը չարադրէ քննա-դատներու յայտնած տեսակէտները, ա-ւելի շուտ կարծիքները հայ դերասաննե-րու մասին ։ Ցետոյ, իր տեսակէտը կը բանաձեւէ, հետեւողականօրէն զարգա-ցնելով զայն ։

Ռ. Զարեան շատ կը սիրէ դերասանուհի Օլգա Գուլազեանի արուեստը ։ Անոր նը-ւիրուած ակնարկը շատ փոքր է 84 էջ, իսկ Արուս Ոսկանեանի ակնարկը 170 էջ, կը բռնէ ։ Սիրելով հանդերձ Օ. Գուլազ-եանի արուեստը, Զարեան կը քննադատէ անոր նահանջը իրապաշտութենէն ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

լով, չուզելով հայ մեծնել՝ վանոնք կորսնցուցինք ։ Մեծ բան չշահեցաւ նաեւ, աւաղ, այն ազգը, որ զանոնք առաւ իր ծոցին մէջ ։

Ի՞նչ են, Ֆրանսացի՞, հա՞յ, բանակնե-րը այն սեւաչուի ու թուխ տղոց, որոնք կը խռնուին հայաշատ թաղերու արճա-րաններուն մէջ, հայհոյելով, գինովնա-լով, փճանալով, հոգեպէս ու ֆիզիքա-պէս ։

Սարսափ կ'ազդէ անոնց տեսքը, նոյնիսկ տեղացիներուն ։

Դարմա՞նը այս ահաւոր չարիքին — հայ-կական դպրոցը ։

Ֆրանսա ծնած հայ մանուկները, ան-միջապէս որ հասնին դպրոցական տարի-քին, վեց եօթը տարեկան պէտք է մտնեն հայկական վարժարանէ մը ներս ։

Մնան հոն հինգ - վեց տարի ։ Անոնց նկարագրի կազմութիւնը պէտք է տեղի ունենայ հոդ ։ Երբ անկէ դուրս ելլեն, պիտի ներկայացնեն թէ բարոյական եւ թէ կրթական ամէն առաւելութիւն՝ լաւ հայ տղաք ըլլալու, լաւ ուսանողներ, պար-կեշտ քաղաքացիներ ըլլալու ։

Ուրեմն բարձրագոյն նախակրթարան մը, բարձրագոյն նախակրթարաններ, Մարսէյլ, Փարիզ եւ ուր որ կարելի է ։

Ահա Մարսէյլի Համազգային ընկերու-թեան ծրագիրը ։

Անցեալ շաբաթ երկու դասախօսութիւն-ներ սարքուեցան այս նիւթին շուրջ, լսե-լու համար ծնողներու եւ կրթական կազ-մակերպութեանց կարծիքները ։

Գալ շաբաթ Համազգայինը ճաշի մը հը-րաւիրած է իր բոլոր համակիրները, ինչ-պէս նաեւ Միութեանց ներկայացուցիչ-ներ ։ Հոն, դարձեալ պիտի խօսուի դպրո-ցի մասին ։ Ցետոյ, նոյն խնդիրը պիտի արծարծուի միւս արուարձաններուն մէջ ։ Ապա Համազգայինը պիտի անցնի գործ-նական աշխատանքի ։

Կը խոստանամ, յաջորդ յօդուածով մը ամփոփել սոյն եւ գալիք դասախօսու-թիւններու ընթացքին յայտնուած կար-ծիքները եւ հանել անհրաժեշտ եզրակա-ցութիւնները ։

Ի՞նչպէս, եւ ի՞նչ ձեւի դպրոց կ'ու-զենք հիմնել Մարսէյլի մէջ ։ Իր տեսա-կէտները պիտի յայտնէ Մարսէյլի հայու-թիւնը, Համազգայինը պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը եւ միասնաբար գլուխ պիտի հանենք այս հիմնական ձեռնարկը ։

Կ. Փ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10. — ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Սպարապետը մնաց միայնակ, եւ սկսեց դարձեալ անհանգիստ կերպով դեգերել գետի ափերի մօտ ։ Նա այժմ գիտէր Թըշ-նամու բանակի դիրքը, գիտէր նրա ամե-նամանրամասն դրութիւնը, եւ այդ տե-ղեկութիւնները բաւական էին նրան, որ նրանց հիման վրայ՝ կազմէր իւր վերին ստորինճանի վստահ ձեռնարկութեան ծրա-գիրը ։ Նա գիտաւորութիւն ունէր այս գիշեր յարձակուելու Շապուհի բանակի վրայ ։ Եւ նրա դիտաւորութիւնը որքան երկիւղալի էր, այնքան եւ վճռական էր ։

Արտաշերսի պարիսպների մօտից՝ Շա-պուհի կորպչելուխ կերպով հեռանալուց յետոյ, սպարապետը բաւական չհամարեց Պարսից արքայի այդ ամօթալի պարտու-թիւնը, եւ վճռեց թոյլ չտալ նրան՝ ող-ջանդամ դուրս գալ Հայոց սահմաններից ։ Նրա կատարած չարագործութիւնները այն աստիճան դժալի էին, նրա գործ գը-րած միջոցները այն աստիճան վիրաւորա-կան էին, որ պէտք էր պատժել այդ գա-զանին ։ Նա աւերակ դարձրեց իւր անցած երկիրները, նա կոտորել տուեց իւր ձեռքն ընկած գերիները, — այդ դեռ եւս կա-րելի էր տանել, Հայոց աշխարհը սովոր է այս տեսակ հարուածների ։ Բայց նա Զարեհաւանի աւերակների մօտ՝ ազատա-նի կանանց վերաբերութեամբ գործ դը-րած ամօթալի վարմունքով՝ վիրաւորեց Հայոց ազնուականների պատիւը ։ Այդ անկարելի էր տանել, մանաւանդ այն խօսքերից յետոյ, որ Արտաշերսի տօնա-խմբութեան օրը Հայոց թագուհին արտա-սանեց իւր ճառի մէջ ։ «Մեզ համար չէ հանգստութիւնը, քանի դեռ կը մնայ այն անպատուութեան մուրը, որ քսեց Շա-պուհը մեր նախարարների երեսին, նրանց կանանցը եւ օրիորդներին մերկանդամ կանգնեցնելով իւր բանակի առջեւ »... Մի խումբ ազատանի երիտասարդներ, որ ներկայ էին հանդէսին, հէնց այն րոպէ-ում վճռեցին վրէժխնդիր լինել ։ Այդ էր պատճառը, որ սպարապետի հրոսակների մեծ մասը բաղկացած էր Հայոց նախարար-ների որդիներից, որոնք ուխտել էին վե-րականգնել վիրաւորուած պատիւը ։

Սպարապետը անցաւ նրանց գլուխը, առեց իւր հետ մի քանի դունդեր, եւ Շապուհի Արտաշերսից հեռանալուց յետոյ սկսեց անմիջապէս հետամուտ լի-նել ։ Նա այնքան չմօտեցաւ, մինչեւ Շա-պուհը իւր զօրքերի բազմութիւնը բա-ժանեց մի քանի մասերի ։ Մի մասը յանձնեց Մերուժան Արծրունուն և Վահան Մամիկոնեանին, եւ մի մասը իւր Զիկ եւ Կարէն զօրավարներին, թողեց նրանց Հա-յոց գրաւուած երկիրները պահելու եւ նոր նուաճումներ անելու ։ Իսկ մնացած մասը իւր հետ առնելով, ճանապարհ ընկաւ դէպ ի Պարսկաստան ։ Այդ վերջին մասին հե-տամուտ եղաւ սպարապետը ։ Մինչեւ Թաւրէզ հասնելը, նա մի յարմար տեղ, կամ մի յարմար ժամանակ չգտաւ իւր դի-տաւորութիւնը ի կատար ածելու ։ Այժմ թշնամին եկել, հասել էր Հայոց երկրի սահմանագլխին ։ Եթէ այժմ եւս չփոխէր իւր նպատակին, այնուհետեւ ամէն յոյս պէտք էր կտրած համարել ։ Որովհետեւ նա կ'անցնէր սահմանը, ոտք կը դնէր պարսկական հողի վրայ, եւ գործը կը դժուարացնէր ։ Ուրեմն պէտք էր օգուտ քաղել այդ գիշերից, այդ վերջին եւ միակ գիշերից ։

Նա չարունակում էր դեգերել գետի ա-փերի մօտ, եւ լի սրտմտութեամբ նայում էր դէպի արեւելք ։ Ցեսուն, Իսրայէլի հերոսը, հրամայեց արեգակին կանգնել, մինչեւ վերջացնէ իւր կռիւը ։ Իսկ Մուշեղ Մամիկոնեանը, Հայոց հերոսը, կը ցան-կանար հրամայել նրան, որ ամենեւին չը դուրս գայ, մինչեւ սկսէ իւր կռիւը ։ Երբեմն նրա անհամբեր աչքերը դառնում էին դէպի այն ճանապարհը, որով եկել էր նա ։ Նայում էր դէպի խաւար մթու-թիւնը, եւ նրա մրրկածուփ սրտում ան-դադար կրկնւում էր այդ հարցը ․ «Ի՞նչ եղան... ինչո՞ւ այդքան ուշացան»...

Շատ չանցաւ, նոյն տեղում, ուր իջե-ւանել էին նրա ձիաւորները, հասան մի քանի խումբ նոր ձիաւորներ ։ Նա փոքր ինչ հանգստացաւ․ դրանց էր սպասում ։ Բայց այդ դեռ բոլորը չէր․ դեռ յետ մը-նացած մի քանի խմբեր եւս կային ։

Նորեկ խմբերի գլխաւորը մօտեցաւ սպարապետին ։

— Տեղեկութիւններ ստացա՞ր, — հար-ցրեց նա անհամբեր կերպով ։

— Ստացայ, — պատասխանեց սպարա-պետը ուրախ կերպով ։

— Ի՞նչ կայ ։

— Ամէն ինչ լաւ է ։ Բայց մերոնք շատ ուշացան ։ Ինչո՞ւ պէտք է այդքան ուշա-նային ...

— Երեւի, կը գան ։ Դեռ բաւական գի-շեր կայ ։

— Բայց այստեղից մինչեւ բանակը բա-ւական էլ ճանապարհ կայ ։ Մինչեւ հաս-նենք, բոլորովին կը լուսանայ ։

— Աւելի լաւ ։ Գոնէ կը տեսնենք, թէ ինչ ենք անում, եւ կոյր հաւկուրի նման խաւարի մէջ չենք խարխափի ։

Սպարապետը ժպտաց, բայց գիշերային մթութիւնը թոյլ չտուեց նկատել նրա հեգնական ժպիտը ։

ՐԱՖՖԻ

փինօ ճառ մը խօսելով օտար մամուլի ընկերակցութեան կողմէ սարքուած ճաշին առթիւ, յայտարարեց.

— Սթալինեան պաշտամունքին խորտակումը անխուսափելի հետեւանքներ կ'ունենայ. բնականաբար նախ՝ արբանեակ երկիրներուն մէջ. բայց առաւ մը կրնայ յայտնուիլ բուն իսկ Խ. Միութեան մէջ: Խորհրդային կառավարութիւնը քաղաքական մեծ սխալ մը գործեց հրամայելով որ կարմիր բանակին հրասայլերը մասնակցին Փեշթայի ապստամբութիւնը զսպելու համար: Արեւմուտքը կրնայ վճռել դարձնել ամբողջ ժողովրդապետութիւնը եթէ փորձէ Խ. Միութեան տեղը բռնել Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի մէջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը պատրաստ է խորհրդակցելու ամերիկեան եւ բրիտանական կառավարութեանց հետ, ուշադիր քննութիւն մը կատարելու համար:

Նախարարը բարենշան համարելով հանդերձ արեւելեան Եւրոպայի ներկայ կացութիւնը, բացատրեց թէ պէտք չէ շահագործել զայն քաղաքական նպատակներու համար: Իր կարծիքով, Արեւմուտքի քաղաքական միջամտութիւնը կրնայ դրդել Խ. Միութիւնը եւ պատերազմի յանգիլ: Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները կը խորհրդակցին, քննելու համար թէ ինչ միջոցներ ձեռք պէտք է առնել, որպէսզի խորհրդային զօրքը չմիջամտէ Հունգարիոյ մէջ:

Պ. Փինօ Սուէզի եւ Հիւս. Ափրիկէի մասին ալ խօսելով, լուսաբանութիւններ հաղորդեց:

× Փրակայէն կը հեռագրեն թէ Չեխոսլովաքիոյ քաղաքապահ զօրքը հրաման ստացած է կազմ եւ պատրաստ գտնուելու համար: Ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուած են սահմանամերձ շրջաններուն մէջ: Արեւելեան Գերմանիան ալ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է: Կ'ըսուի թէ խռովութիւնները ծագած են Ալպանիոյ մէջ:

Մ. Նահանգները կը հաստատեն թէ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին կարգ մը բարեկամ երկիրներու հետ, Հունգարիոյ ապստամբութեան առթիւ:

Հունգարիոյ Կեդր. Կոմիտէին պաշտօնաթերթը կը խոստովանի թէ «ըմբոստութիւնը արտայայտութիւնն է բանուոր դասակարգին դժգոհութեան»: Կը հաստատուի թէ Հունգարիան բոլորովին կըղզիացած է:

× Զուիցերիացի ճամբորդ մը կը պատմէ թէ Ռուսերը ահռասարսափ կը տարածեն: «Մեկնումէս առաջ տեսայ որ շատ մը Ռուսեր եւ Հունգարներ կախուած են Դանուբի երկայնքը: Հրապարակաւ մահապատժի ենթարկուած են զինուորներ եւ քաղաքացիներ: Բազմաթիւ կախաղաններ համբեցի հեռագրական ձողերուն վրայ»: Խորհրդային զինուորները 75 հոգի ջարդած եւ երկու հարիւր հոգի վիրաւորած են Մաճիատովար գիւղին մէջ:

× Զրոյցի մը համաձայն, ապստամբներու շարքին մէջ սպաննուած է Փութպոլի հռչակաւոր վարպետը, Փուսքաս՝, 34 տարեկան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ֆրանսացի ենթասպայ մը, յարձակում կրեց Նիկոսիոյ մէջ: Խումբ մը երիտասարդներ ենթասպան գետին փռելով ատրճանակը առած փախած են: Չորրորդ միջադէպն է այս:

ԱԶԳ. ԻՐԱՒԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ վճիռ ստացաւ զօր. Նոկէս, որ ամբաստանութեան տակ էր տասը տարիէ ի վեր: Ցեղոյ անմիջապէս ջնջուեցաւ պատիժը:

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները:

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արադաշարժ դիւրուսոյց մեթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7, Սթիւտիօ, 17 ռիւ Ֆլէկրէ, Ա. յարկ, Մարսէյլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մէկ կամ երկու սենեակ խոհանոցով, Փարիզի արուարձաններուն մէջ, (Իսի լէ Մուլինօ եւն.): Դիմել

Sarafian, 6 Rue Magenta
Asnières (Seine)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

SALONS DE L'ALHAMBRA, 340 Bld. Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ Նախարար, երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFERRE-ի

Խօսք կ'առնեն

FRANCIS LEENHARD et JEAN MASSE

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին

Ամերիկայէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին 10ր՝ թիւը (Հոկտեմբեր): Ճոխ բովանդակութեամբ, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա՝ 450 ֆր., արտասահման 600: Հասցէ.—

Mr. K. Papazian
25, Rue Martial Boudet, Chaville (S.etO.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Հրանտ Փափազեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գեղամ Փափազեան, որ տասը տարի առաջ կը բնակէր Անիէռ: Տեղեկացնել.—

K. Nanique, 26 Rue de Maubeuge
Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Նիւթը՝ Թուրքիոյ հայութիւնը Լոզանի դաշնագրէն մինչեւ մեր օրերը:

Մուտքը ազատ է:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Պ. Մեսրոպ Զօրաբեան իր մանչ թոռան՝ Մեսրոպի ծննդեան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք, նոյնքան ալ Անթիլլի ծերանոցին, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Տիկին Փ. Իգմիրլեան իր ապաքինման առիթով հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

U. F. C. F.-ի ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

21, Rue Yves Toudic PARIS (10e) Métro : République et Bonsergent

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԳԻՇԵՐ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1956, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 8.45-ԻՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

ԿԸ ԽԱՂԱՅ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՆՈՐ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԸ

ՏՈՆ ԺՈՒԱՆ

ՄՈԼԻԷՌԻ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ, ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Կը մասնակցին ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Ն. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ եւ ուրիշ կարեւոր ուժեր:

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ

Նոթր Տամ տը լա Կարտի սրբավայրը

Քսանեւչորրորդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ հայ գաղութին դէպի Նոթր Տամ տը լա Կարտի Սրբավայրը այս կիրակի:

Ժամը 9ին, հայ հաւատացեալները պիտի հաւաքուին Սրբավայրին մէջ ու ժամը ճիշդ 9.30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ ու պիտի քարոզէ Յովհաննէս Ծ. Վ. Զուխաճեան, (Ժողովրդապետ Պուշ տիւ Ռոնի եւ Վառի նահանգներուն հայ կաթողիկէ հաւատացեալներուն):

Սրբազան երգերը պիտի կատարուին Մարսիլիոյ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ» երգչախումբին կողմէ:

Յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին ինկած համայն նահատակներուն համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Աճէմեան կը ծանուցանեն թէ Նոյեմբեր մէկին, Ամենայն Սրբոց տօնին օրը, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Խաչի եկեղեցիին մէջ (10պիս ռիւ Թուէն) յոյժ ողբացեալ Կարնեցի Տիկին Մարիամ Թէրզիպաշեանի հոգւոյն համար: Կը հրաւիրուին վերոյիշեալ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Պատրաստուած եւ լուրջ երիտասարդ մը (23էն 40 տարեկան, զինուորութենէ ազատ), հաստատուն եւ ապագայ ունեցող գործի մը համար:

Մանրամասնութեանց համար դիմել անձամբ «Յառաջ»ի: Գաւառէն գրել նոյն հասցէին, տալով ֆիւրիֆիւլոմ վիթէն (կենսագրական տեղեկութիւններ):

⁂

Ծախու է Թրիքոյի աշխատանոց մը ամբողջ կազմով, դիմել նաեւ «Յառաջ»ին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կը զեկուցանէ ընկեր ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր խումբերը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Ահարոնեան Ակումբի մէջ (26 ռիւ տէ Քոնվալէսան): Ինչպէս նաեւ Սիամանթօ խումբը այս երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

Քեռի խումբ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին:

Քրիստափոր խումբ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

Խանասոր խումբ հինգշաբթի 1 Նոյեմբեր: երեկոյեան ժամը 9ին:

Կը թելադրենք բոլոր Նոր Սերունդականներու իրենց անհրաժեշտ ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Սոյն բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Գատէ սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ Պ. ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ

Նիւթը՝ «Մեր ծանօթութեանց այսօրուան վիճակը, խլիրդի (քանսէր) ծագումին եւ դարմանումին մասին»:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հայկական պարի դասերը կը սկսին այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ուսուցչուհիի մը հսկողութեան տակ:

Փափաքող երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները սիրով կը հրաւիրուին այս պարախումբին: Հասցէ՝

Foyer Municipal, 23 Rue de lAbbé Lemire, Asnières (Place de la République).

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑ

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցը շաբաթական աւելի քան 60 թերթիկներով եւ պատկերազարդ:

Ազգային, քաղաքական, աշխարհագրական, պատմական, գրական, վիճակագրական, կենսագրական ճոխ եւ շահեկան բովանդակութեամբ:

Գին 200 ֆրանք: Կաղանդի եւ նոր տարուան լաւագոյն նուէրը:

Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել.—

Monsieur H. BEDROSSIAN
15, Rue du Terras, Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9*e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ-ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 30 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7719 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3530

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏ

Ահաւասիկ ժողովուրդ մը եւս կը ջարդուի, Եւրոպայի սրտին վրայ: Կը կռուի եւ կը ջարդուի, վերադտնելու համար իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը :

Այսօր ճիշդ մէկ շաբաթ է որ արիւն կը հոսի Դանուբի ափերուն վրայ, դղրդալին ցնցումներով :

Լեհաստանէն ետք, Հունգարիան ալ փորձեց թօթափել օտարին լուծը, խաղաղ միջոցներով: Սակայն պայքարը յանկեցաւ արիւնոտ ճակատամարտի մը, որ կը շարունակուի տակաւին :

Ամբողջ ժողովուրդ մը կրակը նետուած է յանուն ազատութեան, ի զուր օգնութիւն սպասելով արտաքին աշխարհէն :

Ազատութեան եւ խաղաղութեան կուսակիցները յեղափոխութեան կը հեռեւին բարեացակամ չէզոքութեամբ : Ժողովներ կը ծրագրեն եւ բանաձեւ կը փնտռեն :

Միեւնոյն ատեն կը թելադրեն համբերել եւ աղօթել, յաջողութիւն մաղթել :

Անդին, «յեղափոխական» կոչուած աշխարհը հրասայլ, դնդացիր եւ թնդանօթ կը ճարէ իր կուսակիցներուն, որպէս զի օր առաջ խորտակեն ժողովրդային ապստամբութիւնը: Որպէս զի անսասան մնայ իր լուծը ինչպէս Հունգարիոյ, նոյնպէս միւս արբանեակ երկիրներուն վրայ :

Եւ իր հաւատարիմներն ալ, թերթ կամ խօսնակ, պատի՛ւ կը համարին վաշկաբեկել շարժումը, կոչելով զայն հակայեղափոխական, յետադիմական, փաշական :

Յեղափոխութեան օրրանին, Փարիզի մէջ անգամ, Ժոռէսի հիմնած թերթին ժառանգորդները ամէն օր ծուլածոյ բառեր եւ մութ խօսքեր կը թխեն, ջուրերը պղտորելու համար :

Կուսակցական մոլեռանդութիւնը մթագնած է անոնց պայծառատեսութիւնը, բուն ֆրանսական արդարամտութիւնը :

Նոյն դիրքը բռնած չէի՞ն երբ Թիթօն կը թօթափէր Մոսկուայի լուծը, առանց հրաժարելու իր դաւանանքէն :

Բարեբախտաբար ուրիշ ձայներ ալ կը լսուին Փարիզի մէջ: Դիմադրական ճակատի օրկաններէն մէկը անցեալ օր գիտել կուտար խորին դառնութեամբ .

— Գալով արեւմտեան պետութեանց, պարզապէս բոյլ կուտան ջախջախել յեղափոխութիւն մը որ կը կատարուի յանուն իրենց փառաբանած ազատութեան սկզբունքներուն :

Այո, այդ ժողովրդապետութիւնները իբենք զիրենք պիտի անպատուեն եւ խարտահարուած ժողովուրդներուն առիլութեան պիտի արժանանան, եթէ գոհանան կրաւորական դիրք բռնելով, ի տես հունգարական յեղափոխութեան ջախջախման ռուսական բռնակալութեան կողմէ:

Միլիոնաւոր անճարներ ցմրուր քամեցին այդ կրաւորական դիրքին ամբողջ լեղին, յաջորդաբար դառնալով ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի :

Կրաւորական դիրքն էր որ մեր տունն ալ քանդեց, առաջին Մեծ պատերազմին շրջալաբան հաւաստիքներէն մինչեւ Ալգերու Դաշնակցութեան գոյնզգոյն բանաձեւերը, որոնք ի վերջոյ վերածուեցան գաղթականներու տեղաւորման հարցի մը:

Կարմիր յեղափոխութեան ղեկավարները շատ կը խօսին Արեւմուտքի գաղթատիրութեան մասին:

Այդ մեղքերուն ամէնէն գաժանը եւ անքաւելին կը ծանրանայ իրենց ուսերուն վրայ, բուն իսկ Եւրոպայի մէջ :

Գաղթատիրութիւն չէ՞ լուծի տակ պահել բազմաթիւ անկախ երկիրներ եւ հեղնել անոնց ազատագրական պայքարը, որ հերոսամարտի մը վերածուած է արդէն Հունգարիոյ մէջ ...

Իրենց յեղափոխական հանդանակին մէջ ալ արձանագրուած չէ՞ ինքնորոշման իրաւունքը, *առանց ազգի խտրութեան :* Շ.

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՅԱՌԱՋ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ ՊԻՏԻ ՀԵՌԱՆԱՅ

Հունգարիոյ վարչապետը՝ Նակի, Հոկտ. 28ին մասնաւոր ընկոյցով մը հաղորդեց ազգին թէ Խ. Միութիւնը հաւանած է անմիջապէս ետ քաշել Փեշթայի ռուս զօրքը: Յետոյ աւելցուց թէ անմիջապէս պիտի բանակցի Խ. Միութեան հետ, որպէս զի ռուս զինուորները քաշուին ամբողջ երկրէն: Միեւնոյն ատեն պիտի լուծուի բոլշեւիկեան Ապահովութեան կազմակերպութիւնը եւ նոր ոստիկանութիւն մը պիտի կազմուի բանակէն, կանոնաւոր ոստիկանութենէն եւ բանուորներէն : Ռուս զօրքը Փեշթայէն պիտի հեռանայ անմիջապէս որ կազմակերպուի նոր ոստիկանութիւնը :

Վարչապետը բացատրեց թէ ռուսական զօրքին ամբողջական հեռացման մասին պիտի բանակցին հիմնուելով «հունգարախորհրդային բարեկամութեան եւ երկու ընկերվարական երկիրներու հաւասարութեան եւ ազգային անկախութեան սկզբունքին վրայ»:

Այս յայտարարութիւնը եղած ատեն Փեշթան պաշարուած էր ռուսական եւ հունգարական հրասայլերով եւ անորոշ զինադադար մը կը տիրէր, մինչ ապստամբները նոր նուաճումներ կը ծանուցանէին երկրին զանազան մասերուն մէջ :

Պ. Նակի ըսաւ թէ կառավարութիւնը պիտի խնդրէ խորհրդարանէն վերահաստատել պետական խորհրդանշանը, որ կը ներկայացնէ ազգային հերոսին՝ Քոշութի զինանշանը: Յետոյ աւելցուց թէ դարձեալ ազգային տօն պիտի համարուի 1848 Մարտ 15ի յեղափոխութեան օրը : Եւ վերջապէս յայտարարեց թէ պիտի չպատժուին այն հազարաւոր Հունգարները որոնք միացած են ապստամբութեան, ըմբոստանալով համայնավարական ծայրայեղութեանց դէմ: Ուստի նորէն խնդրեց որ անձնատուր ըլլան իրենց զէնքերով: Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստ գումարելով հաղորդեց թէ կ՚ընդունի կառավարութեան առաջարկները: Կացութիւնը նկատի առնելով, կոմիտէն որոշեց կուսակցութեան ղեկավարութիւնը յանձնել վեց հոգինոց դիւանի մը, նախագահութեամբ ընդհ. քարտուղար Եանոս Քատարի :

Վարչապետը իր ճառին մէջ մասնաւորապէս կը շեշտէր .

— Դաշնութեան եւ պայքարի ժամերուն, մարդիկ վերջին 12 տարիներու սեւ դիծերը միայն կը տեսնեն: Բայց այդ 12 տարիները պատմական արդիւնքներ ձգեցին, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան»: Եւ նորէն յորդորեց որ զէնքերը վար դնեն :

Վերջին պահուն հաղորդուեցաւ թէ Կիոր քաղաքին մէջ հաստատուած Ազատագրութեան Կոմիտէն, որ վերջնագիր մը ուղղած էր կառավարութեան, չէ ընդունած վարչապետին զիջումները եւ կը պահանջէ որ ռուս զինուորները Հունգարիայէն հեռանան սպիտակ դրօշներ պարզելով, ի նշան պարտութեան: Յետոյ կը պահանջէ ազատ ընտրութիւններ առանց կուսակցական խտրութեան: Ապստամբները կը սպառնան Փեշթայի վրայ քալել, եթէ գոհացում չտրուի :

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Հոկտեմբեր 28ին 3500 վիրաւորներ կը գտնուէին Փեշթայի հիւանդանոցներուն մէջ: Առողջապահական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 250 հոգի մեռած են նոյն հիւանդանոցներուն մէջ, բայց շատ աւելի բազմաթիւ է մեռեալներու և վիրաւորներու թիւը : Հունգարիոյ Կարմիր Խաչը դեղ ու դարման խնդրեց Միջազգային Կարմիր Խաչէն, 50.000 վիրաւորներու համար :

Փեշթայի ռատիօն կը ծանուցանէ թէ Հոկտ. 23էն 28 Փեշթայի հրշէջ գունդը օգնութեան կանչուեցաւ 260 անգամ, հրդեհները մարելու համար :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ զինուորներ ալ կը մասնակցին կռիւներուն, մասնաւորապէս արեւմտեան Հունգարիոյ մէջ: Կ՚ըսուի թէ երկրին երկու երրորդը ապստամբներուն ձեռքն անցած է: Քարիւղի ճարտարագործութեան բանուորներն ալ վերջնագիր մը ուղղած են կառավարութեան, պահանջելով ռուս զօրքին հեռացումը :

Կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ ապստամբութիւնը հետեւանք է անցեալ մեղքերու եւ թէ մեծ դժուարութեանց առջեւ կը գտնուին, կացութիւնը բարւոքելու համար, մասնաւորապէս նկատի առնելով տնտեսական տագնապը :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը կիրակի օր նիստ գումարելով, մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) 9 ձայնով որոշեց օրակարգ անցընել Հունգարիոյ ապստամբութեան խնդիրը: Եուկոսլաւիա ձեռնպահ մնաց: Խ. Միութեան պատուիրակը, Արկատի Սոբոլեւ քուէարկութենէն առաջ դիտել տուաւ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է հակառակ ընկալեալ սովորութեանց, այսինքն առանց նախապէս խորհրդակցելու բոլոր անդամներուն հետ: Յետոյ առարկեց թէ կացութիւնը չարդարացներ սախպողաբար նիստ գումարելու պահանջը, ինչպէս ըրած են Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Հունգարիոյ ներկայացուցիչը նամակ մը ուղղելով, խնդրեց մասնակցիլ ժողովին :

× Բրիտանական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ Արեւմուտքը չէր կրնար կրաւորական դիրք բռնել Հունգարիոյ դէպքերուն հանդէպ, երկու պատճառներով,— 1. Անցեալ երեքշաբթի օրուան խռովութիւնները ուրբաթ օր վերածուած էին ազգային ապստամբութեան :— 2. Հանրային կարծիքը չի հանդուրժեր որ Արեւմուտքը կրաւորական դիրք բռնէ հունգարական ողբերգութեան ծաւալման հանդէպ :

× Մոսկուայի թերթերը Հունգարիոյ ապստամբութեան պատասխանատու կը նկատեն Արեւմուտքը, երկար յօդուածներ հրատարակելով: Կ՚ըսեն թէ շարժումը շատոնց պատրաստուած էր «հակայեղափոխականներու» կողմէ, աջակցութեամբ օտար պետութեանց գաղտնի գործակալութեան եւ ամերիկեան տոլարներու: Եւ կարդարացնեն խորհրդային զինուորներուն միջամտութիւնը, պնդելով թէ կատարուած է հունգարական կառավարութեան խնդրանքով : Կուսակցութեան եւ կառավարութեան պաշտօնաթերթերը կը փորձեն ապացուցանել թէ նոր դաւ մը սարքուած է Խ. Միութեան դէմ: Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնն ալ զեկուցումներ կը հաղորդէ նոյն բովանդակութեամբ :

× Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Խ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի վերաքննել իր ռազմագիտական ծրագիրները, պահպանելու համար իր «գաղթային կայսրութիւնը»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ հինգ ծանօթ ղեկավարները Փարիզ փոխադրուեցան եւ պիտի դատուին զինուորական ատեանի մը առջեւ : — Թալըմթի շրջանին մէջ ծուղակը ինկաւ զինուորական խումբ մը: 27 զինուորներ սպաննուեցան: Հրոսախումբ մը ոչնչացաւ :

ՄԱՐՈՔԻ կառավարութիւնը կը գտնուի ազգայնական մեծ կուսակցութեան՝ Իսթիքլալի ղեկավարութեան տակ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի գիշեր հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Դաշնակցութեան Օրը, Միւթիւալիթէի ընդարձակ սրահին մէջ որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Ներկայացուցիչներ կային ժողովուրդի բոլոր խաւերէն: Բեմին ճակատը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով, Դաշնակցութեան զինանշանով եւ երեք հիմնադիրներու խմբանկարով :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ, հայկական եւ ֆրանսական քայլերգներով: Օրուան նախագահը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ պարզեց Դաշնակցութեան դերը՝ ազատագրութեան պայքարին մէջ: Յետոյ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը, ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեան, որ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Եդ. Մավեան:

Երրորդ բանախօսն էր Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, քաղաքացի Էտ. Տէփրէօ, երեսփոխան եւ նախկին նախարար: Իր ճառը ողջունուած ըլլալով պիտի հրատարակենք ամբողջութեամբ :

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը, նոյն եւ խնամեալ, մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի եւ ընտիր նուագախումբի մը զոր կը վարէր Պ. Կ. Ափիկեան: Տեղի ունեցան նաեւ հայկական պարեր:

Երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Համարաբական կոչի մը պատասխանելով, կիրակի օր թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Ֆրանսայի դէմ, Եգիպտոսի, Յորդանանի, Սուրիոյ գլխաւոր քաղաքներուն եւ Հին Երուսաղէմի մէջ :

Ամմանի մէջ (Յորդանան) երկու հազար երիտասարդներ թափօր մը կազմեցին, պահանջելով ազատ արձակել Ալժերիոյ հինգ ղեկավարները եւ պոյքոթ *հռչակել Ֆրանսայի դէմ :*

Դահիրէի մէջ ընդհ. գործադուլ մը սարքուեցաւ, ջլատելով ամէն գործունէութիւն : Լիբանանի արտաքին գործերու նախարարութիւնը հեռագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, խնդրելով ձեռնարկներ կատարել հինգ ղեկավարներուն արձակման համար: Դամասկոսի մէջ ցոյցերուն կը մասնակցէին 25.000 հոգի :

Ցոյցերը խռովութեանց վերածուեցան կարգ մը քաղաքներու մէջ: Ամմանի մէջ երեք հազար ցուցարարներ յարձակեցան Ֆրանսական դեսպանատան, ինչպէս եւ դեսպանին տան վրայ : Հին Երուսաղէմի մէջ հարիւր ցուցարարներ Ֆրանսական հիւպատոսարանը մտնելով հրկիզեցին : Ոստիկանները եւ զինուորները նախ արտասուաբեր ռումբեր արձակեցին, յետոյ կրակ բացին: Կ՚ըսուի թէ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան ցուցարարներուն մէջ, իսկ Ֆրանսացիներէն ալ երկու վիրաւորներ, մէկը շատ ծանր :

Սուրիոյ կառավարութիւնը բացառիկ վիճակ յայտարարեց Հալէպի մէջ, ուր ցուցարարները հրկիզած էին քանի մը ֆրանսական հաստատութիւններ, մէկը վարժարան : Ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Ամմանի դեսպանատան վրայ գործուած յարձակման դէմ: Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Յորդանանի թագաւորը համակրանք յայտնած էր Ալժերիոյ ազգային դատին, պայմանաւ որ յարգուին միջազգային օրէնքները եւ պաշտպանուին օտարականները :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԲՐԻՋՆԵՐՈՎ

●

Ցրուած ենք աշխարհի չորս կողմը, աւելի քան երեքուկէս տասնամեակէ ի վեր։

Ազգովին ենթակայ ենք բազմապիսի ազդեցութիւններու, քաղաքական, մշակութային, լեզուական, ընտանեկան։

Այսպիսի կացութեան մը առջեւ, մեզի կը մնար պայքարիլ, տանապատկել մեր պայքարը՝ ազգային մեր ճակատը ամուր ու անառիկ դարձնելու, ոգին վառ եւ հաւատքը անսասան պահելու համար։

Զէնք բռներ թէ անգործ նստած ենք եւ անտարբեր՝ կը դիտենք մեր ճակատագրի քայքայումը։

Զուրկ չենք պայքարի ոգիէն, ոչ ալ գոհաբերութեան գգացումէն։

Կը զոհենք, աւելի ճիշդ՝ ունինք տարբեր, որոնք կը զոհաբերեն՝ հայ գիրն ու միտքը ապրեցնելու համար։

Դպրոցներ ու ճեմարաններ կը բանանք, նոր զոհողութիւններ ստանձնելով. գիրք ու թերթ կը հրատարակենք, ազգային մեր ոգին արթուն պահելու համար. եկեղեցիներ կը հաստատենք՝ մեր հաւատքը արծարծելու համար. հայ դատը կը հետապնդենք՝ մեր ազգային իրաւունքները ձեռք բերելու համար, ազատութեան համար կը պայքարինք, ազատ կեանք եւ հայրենիք ունենալու վճռականութեամբ։

Կ'ընենք այս ամէնը՝ մեր ժողովուրդը ապրեցնելու համար օտար երկինքներու տակ, հայրենիքի կարօտով։

Սակայն, կառուցումի մեր ճիգերուն հետ, տարիներու եւ տասնամեակներու ընթացքին, կը տեսնենք նաեւ մութին ու մշուշին թանձրացումը մեր ճակատագրին վրայ։ Կը գործեն քայքայումի մանրէները, հետզհետէ դառնալով աւելի զօրծօն ու հզօր, փտտեցնելու աստիճան մեր ազգային նկարագիրը։

Հայկականութիւնը կը նահանջէ. կը տժգունի հայու հոգին աստիճանաբար, կը կորսնցնէ իր ներդաշնակութիւնը, միութիւնը։

Բաժանումի, պառակտումի ոգին լայն թեւեր կը բանայ եւ մեր ազգային զօրութիւնները, — միտք ու մտաւորականութիւն, եկեղեցի ու եկեղեցականութիւն, հայրենիք ու հայրենասիրութիւն, — գոյն ու կերպարանք կը փոխեն, իրար չեն ճանչնար, հակամարտ ճակատներու բաժնուած։

Դժբախտութիւնը այն չէ, որ վէճեր ունինք եւ վիճող խմբաւորումներ։ Ազգ ենք եւ, անշուշտ, պիտի ունենանք վէճեր ալ, վիճողներ ալ։ Պիտի ունենանք ազգային առօրեայ կամ առօրեայէն վեր կնճիռներ, ու անոնց լուծումին համար ալ՝ տարբեր ճամբաներ, ու պայքարողներու տարբեր ճակատներ։

Դժբախտութիւնը այն է, որ մեր վէճերը լուծում չեն գտներ. իսկ մեր ազգային, ընդհանրական ու կենսական խնդիրները կը մնան երկրորդական, անտեսուած, եթէ ոչ մոռցուած։

Իրատեսութեան զգացումը կը տկարանայ հետզհետէ, եւ պայքարի մասնակցողներէն շատեր չեն մտածեր լուծումներու մասին, ազգային պայքարը շփոթելով հատուածական պայքարին հետ, հանրային շահերը անձնական ու խմբակցական շահերու հետ։

Եւ այս պայքարողներուն կողքին, կայ ուրիշ տարր մը, դիտողներու դանգուածը, որ, յաճախ, կը տեսնէ իրողութիւնները, սակայն կը մնայ հեռուն, ձեռնածալ, «իմաստութիւնը» մեկուսացման մէջ գտնելով։

Այս զանգուածը, որ կը սիրէ դիտել միայն, առանց դատելու, անտարբեր է, մեծ մասով. իսկ եթէ, երբեմն, դատելու փորձը կ'ընէ, չի յայտներ իր վճիռը, ձայն չի բարձրացներ, զուրկ ըլլալով հանրային քաջութենէ։

Ահա աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր պառակտուած է Ամերիկահայ գաղութը։ Զար ոգիներ կը գործեն սանձարձակ, շահագործելով հայրենիքի անունն ու հայրենասիրութիւնը, Հայ Եկեղեցին ու եկեղեցասիրութիւնը։ Կը տկարանայ ամերիկահայ գաղութը՝ իր ազգային, կրթական ու մշակութային ճակատներուն վրայ, փտտեցնելով ազգապահպանման նուիրական գործը։

Դիտողներու զանգուածը, անցնող տասնամեակներուն, գիտէ, ճանչցած է չարն ու բարին, սուտն ու իրաւը, սակայն, մնացած է ու կը մնայ անգործ, թոյլ տալով որ պառակտումը տեւական դառնայ եւ պառակտումի եւ ատելութեան գործիքները՝ շարունակեն իրենց կործանարար կան ու մութ աշխատանքը։

Ոչ մէկ ճիգ այս կացութեան վերջ տալու եւ ոչ մէկ բողոք, զգաստացման հրաւիրելու համար շահախնդիր տարրերը։

Եւ ահա, ամիսներէ ի վեր, պառակտումի նոր փորձ մը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ։

Նոր ու արուեստական նշանախօսքեր գտնուած են — Էջմիածին, միասնականութիւն, Հայաստանեայց Եկեղեցի, եւն. — առանց փոխելու հին ու քինախնդիր ոգին։

Այնքան կիրք եւ այնքան պայքար ու ատելութիւն... Այնքան դրամ ու ժամանակ, այնքան եռանդ ու քրտինք. այնքան քայքայիչ եւ ունայն աշխատանք։

Ինչ կը դառնար հայ կեանքը, եթէ այս բոլոր ուժերը, եւ այս բոլոր նիւթական ու բարոյական միջոցները, այս կիրքն ու եռանդը տրամադրուէին հայ ժողովուրդին գոյութեան եւ բարօրութեան։

Հրաշք կը գործուէր։

Կը ծաղկէր հայ մշակոյթը, կը պայծառանար Հայ. Եկեղեցին, կը զարգանային հայ գիրն ու դպրոցը. կը փրկուէր հայ երիտասարդութիւնը։

Այս բոլորը մէկ կողմ թողած այսօր, մարդիկ, կիրքի ու ատելութեան կազմակերպութիւններ ստեղծած, պայքար կը մղեն, «շահելու» համար արուեստականօրէն ստեղծուած «դատ» մը, վտանգելով հայ գաղութին վարկն ու ապահովութիւնը։

Անոնք, շահելու համար «ամէն գնով», ամէն միջոցի կը դիմեն, անխտիր, գաղութը բաժնելու համար։

Կրօնական նոր համայնք ստեղծելու համար, սեփական Առաջնորդարանով։

Նոր եկեղեցի կառուցանելու համար, մէկ միլիոն ոսկի ծախսելով։

Եւ անշուշտ, կառուցանելու համար նոր քաղաքականութիւն, ամբաստանելով Անթիլիասի կաթողիկոսարանը՝ իբրեւ «Արեւմտեան իմփերիալիստներու» կողմնակից...

Եւ այս բոլորը գրելով ու քարոզելով, կաշառելով հայ թերթերը, վարձելով աւար լրագրողները՝ իրենց «դատը» պաշտպանելու համար արար մամուլին մէջ եւ արար ժողովուրդներուն մօտ, այս փափուկ օրերուն, երբ կայծ մը բաւական է հրդեհ առաջ բերելու համար։

Ուր կ'երթանք եւ ուր կը տանին հայ ժողովուրդը։

Զախողեցան կրօնական առանձին համայնք կազմելու փորձերը, պիտի ձախողին անշուշտ՝ եկեղեցի կառուցանելու փորձերն ալ, քանի որ միայն Կաթողիկոսի արտօնութեամբ կարելի է նոր եկեղեցի կառուցանել, սակայն ո՞վ կրնայ սանձ դնել կիրքերու պոռթկումներուն...

Այս պատկերով կը ներկայանայ հայ կեանքը՝ այն պահուն, երբ ազգապահպանման պայքար կը մղենք, երբ հայ երիտասարդութիւնը կը հեռանայ հայ կեանքէն, հայ գիրն ու լեզուն՝ կը տժգունին. հայ դպրոցը ուսուցիչ չունի, հայ գրադէտը ապահովութիւն, եւ հայ եկեղեցին չունի արժանաւոր եկեղեցականութիւն։

Ի՞նչպէս պաշտպանուին Հայն ու Հայութիւնը, երբ մեր իսկ ձեռքերով եւ մեր իսկ բրիչներով կը քանդենք դիմադրութեան մեր բերդերը։

Պաշտպանութեան մեր պատնէշները։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՀԱՅԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Առաջին մասը տես «Յառաջ» 25 Հոկտ.—

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համայնքին բարեշրջումը (1931–1953). — 1931էն 1955 գաղութը մեծապէս կը բարեշրջուի։ Թէեւ կը պահէ իր անհատականութիւնը եւ կարգ մը սովորութիւնները, բայց այլեւս արեւմտեան ժողովուրդ մը կը դառնայ։

Ազգագրական բարեշրջումը.— Ամուսնութիւնները եւ ծնունդները կը պակսին հետզհետէ։ 1931էն 1945 սակաւաթիւ էին ամուսնանալիք այրերը, որովհետեւ քիչ էր երիտասարդ Հայերու թիւը՝ համայնքին կազմութեան տեն։ Բայց 1945էն ետք, ամուսնանալու եւ սերելու տարիք ունեցողները բազմացան։ Երբ հրապարակ կուգայ Ֆրանսայի վերականգնումի հարցը, Հայերը կ'ընդգրկեն Ֆրանսայի նախապատերազմեան սովորութիւնները։ Կ'ամուսնանան աւելի տարեց եւ շատ զաւակներ չեն ունենար։ Ծնունդներու թիւը որ մօտ յիսուն առ հարիւր էր 1926էն 1931, կ'իջնէ 29 առ հազարի 1931էն 1941, 9 առ հազարի՝ 1945ին։ Յետագային կը բարձրանայ քիչ մը եւ ներկայիս կը մնայ 15էն քսան առ հազարի վրայ։ Անտարակոյս ծնունդներու անկումը մասամբ կը փոխարինուի մահերու թիւին նուազումով, որ 1942էն 1951 կ'իջնէ եօթը առ հազարի։ Սակայն չմոռնանք որ այս ժողովուրդը կը ծերանայ (ութ առ հարիւր 60 տարեկանը անց 1954ին)։

Բնական աճումը կը շարունակուի պակսիլ։ Ներկայիս երկուքէն երեք առ հազար է։ Հետեւաբար, հայ ժողովուրդը կը քալէ դէպի ծերութիւն, թէեւ ներկայ երիտասարդութիւնը մեծամասնութիւն կը կազմէ (55 առ հարիւր)։ Զարմանալի չէ այս պարագան, որովհետեւ, Հայերը իւրացուցին իրենց երկրորդ հայրենիքին բարքերը։ Այսուհանդերձ համայնքին ապագան արդէն իսկ վտանգուած է։

Տնտեսական եւ ընկերային բարեշրջումը.— Առեւտրական յաջողութիւն եւ ընկերային վերելք։ 1931էն 1954 հայկական գաղութը տեղ մը գրաւեց արդէն Վալանսի տնտեսական եւ ընկերային կեանքին մէջ, բանուորներու թիւը պակսած է, աշխատաւոր կիներու թիւն ալ նուազած։ Ընդհակառակն աւելի շատ պաշտօնեաներ կան եւ մանաւանդ առեւտրական արհեստաւորները բազմացած են։ Բանուորներու թիւը 22 առ հարիւր է այր գործօն ժողովուրդին մէջ որոնց 14 առ 100շաքարեղէնի գործին մէջ։ Ուրիշ ուշագրաւ երեւոյթ մըն է գործօն իգական սեռին համեմատութիւնը (քսան առ հարիւր միայն քառասուն առ հարիւրի դէմ 1931ին)։ Բազմաթիւ հայ կիներ կ'աշխատին տունը եւ յիսուն առ հարիւրը հայ գործատէր մը ունի։ Ուրիշներ պզտիկ առեւտրական ձեռնարկ մը ունին ուր կ'աշխատին վաճառորդուհիներ, մեքենագէտներ եւն.։ Քանի մը կիներ կ'աշխատին զանազան գործարաններու մէջ։

Այր մարդոց մէջ ալ պաշտօնեայ տարրը աւելցած է (8 առ հարիւր)։ Բայց առեւտուրին եւ արհեստին մէջ է իրական յաջողութիւնը։ Այսօր հայ աշխատաւոր ժողովուրդին 25 առ հարիւրը կը ներկայացնեն առեւտրականները եւ արհեստաւորները։ Հայերը Վալանսի օտար առեւտրականներուն 70 առ հարիւրը կը կազմեն։ Մօտ քսան առեւտրականներ կան կօշիկի գործին մէջ, իսկ անոնց իրական մասնագիտութիւնը կտորեղէնի մէջ է — քսան բրդեղէնի, զուլպայի, երեք գործատուն այս ճիւղին մէջ։ Ասոնցմէ մէկը հիւսուածեղէնի՝ Ծիրանեան եւ Ծիրանեան հարիւրեակ մը աշխատաւոր կը բանեցնեն։ Քոնֆէքսիոնը (մանուկներու զգեստ, կիներու պլուզ եւն.) Վալանսի մէջ Հայերու ստեղծագործութիւնն է, որու համար տասնեակ մը տուներ կան։ Մօտ տասներկու դերձակ, վեցէն ութ կերպասի վաճառական։ Արտօնուած շրջուն վաճառականներու յիսուն առ հարիւրը Հայեր են։ Երկար է առեւտրական ձեռնարկներով զբաղողներու ցանկը։ Մեծ թիւը այս առեւտրականներուն արդիական բնակարաներ ունին։ 1954ին 35 ծանր բեռնակառքեր եւ 37 զբօսաշրջիկի կառքեր։ Ներկայիս երկուքի վրայ մէկ հայ առեւտրական կառք մը ունի։ Նոյն գործին կապուած Ֆրանսացիներ այդքան կառք չունին։

Եզրակացնելով, 180 հայ առեւտրական կամ գործատէր թերեւս անցած են Վալանսի առեւտրական հաւաքականութեան մէջ։ Իրենց առեւտրական տան սեփականատէրերուն մեծ մասը տուներ եւ ամարանոցներ շինել տուած են։ Համայնքը իր այս գեղեցիկ յաջողութիւնը կը պարտի աշխատասիրութեան եւ յարատեւութեան, խնայասիրութեան, եւ առեւտրական ջիղին. եթէ տակաւին բազմաթիւ Հայեր բանուորական շրջերուն մէջ են, առանձնաշնորհեալներու մեծ թիւ մը հին քաղաքէն դուրս գալով, կը բնակի աւելի քաղքենի թաղամասերու մէջ։

Այսպէս, 1931էն ի վեր, Հայերու վիճակը փոխուած է. եթէ տակաւին Հայկական

ԵՐԵՔ ՋՐՈՅՑ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թէ որքան տեւեց այդ աշխատանքը՝ նա ինքն էլ չիմացաւ։ Երբ ցանկացաւ դուրս գալ՝ տեսաւ գանձատան դուռը չի բացւում։ Ինչ էլ արաւ՝ երկաթէ դուռը մնաց փակ։ Հանգստացաւ մի առ ժամ ու նորից փորձեց բանալ։ Չէ, դուռը դարձեալ չբացուեց...

Բայց, արի տես, նա չէր էլ ուզում ձայն տալ, իմացնել, թէ ինքը փակուել է, որովհետեւ չցնջում էր.

— Մի, մի անի։ Եթէ տնեցիները, ծառաները ոսկու տեղը իմանան, վատ կը լինի...

Ու անխօս աշխատում էր դուռը բացել ինքը։ Բայց ինչ էլ անում էր՝ նորից չէր բացւում։

Եւ այսպէս երկու երեք օր, մի չարաթ շարունակեց դուռը բանալու փորձերը։ Ի զուր։ Դուռը չէր բացւում։

Իսկ տնեցիներն այդ օրերին, սաստիկ անհանգստացած, փնտռում էին նրան տան ներսը, դուրսը։ Չկար ու չկար։ Շատ փնտռելով՝ եկան հասան գաղտնի գանձարանի դուռը։

Հարուստի կինը հրամայեց բացել այդ երկաթէ դուռը եւ նայել ներս։ Ծառաները կատարեցին նրա հրամանը։

Երբ դուռը խորտակեցին ու մտան ներս՝ տեսան իրենց տէրը մեռած ոսկիների ու ոսկեղէնների մէջ ընկած, կողքին՝ մի թուղթ։ Զգուշութեամբ վերցրին եւ կարդացին։

« Այսքան փողի, այսքան ոսկու մէջ ես մեռայ սովից ու վախից »։

Այստեղ Վալիը, իր անունը լսելով, աննկատելի իրեն գցեց փողոց եւ մտաւ առաջին պատահած մարդու սիրտը։ Յետոյ պարզուեց, որ այդ մարդը քաղաք եկած մի գիւղապետ էր։

Ո՞վ էր այդ գիւղապետը եւ ինչի՞ էր եկել քաղաք։ Դրա պատմութիւնը մի քիչ հեռուից է սկսում։

Սուլթանը մի ծեր փիղ ունէր իր կենդանաբանական այգում, ծերութիւնից դա այնքան էր տգեղցել, կնճռոտուել, այլանդակուել, որ սուլթանը միշտ տհաճութիւն էր զգում նրան տեսնելիս։ Այդ պատճառով մի օր կարգադրեց իր վեզիրներից մէկին, որ դրան՝ այդ պառաւ փղին ուղարկեն մի գիւղ եւ այնտեղ կերակրեն, պահեն մինչեւ սատկելը։

Այդպէս էլ անում են։ Ուղարկում են հենց այս գիւղապետի մօտ, որ եկել էր քաղաք։ Բայց նրա գիւղը շատ աղքատ էր, եւ գիւղացիք, որ հազիւ էին հաց ու պանիրով ապրում, ստիպուած էին օրական քսան փութ կեր տալ փղին։

Այդպէս կերակրեցին մի ամիս, երկու ամիս, իսկ երրորդ ամսին՝ տեսնելով որ խղի պաշարը հատնում է եւ չեն կարող իրենց բերանից կտրել փղին կերակրել, որոշեցին քսան հոգով գալ քաղաք՝ նահանգապետի մօտ եւ խնդրել, որ փիղը տանեն իրենց գիւղից, որովհետեւ իրենց բաժին ուտելիքն էլ տալիս են նրան։

Եւ ահա այդքան մարդ, գիւղապետի գլխաւորութեամբ, եկել էին քաղաք եւ փողոցով գնում էին նահանգապետի՝ Վալիի տուն, երբ Վալիը մտաւ գիւղապետի սիրտը։

Գիւղացիք գնացին նահանգապետի տունը եւ խնդրեցին, որ նա ընդունի իրենց։

— Սպասեցէք, ասաց նահանգապետը։

Գիւղացիները սպասեցին երկար, եւ երբ վերջապէս նա եկաւ՝ տասնըինը գիւղացի ետ կանգնեցին, գիւղապետին առաջ գցեցին նա, որպէս քաջ մարդ, ինքը խօսի նահանգապետի հետ։

— Ի՞նչ էք ցանկանում,— դիմեց Վալին գիւղապետին։

Գիւղապետը պատմեց, թէ ինչպէս մեծ սուլթանը պատիւ է արել եւ իրենց գիւղն է ուղարկել իր ազնիւ փիղը՝ պահելու եւ կերակրելու...

— Է՜, լաւ. ես այդ գիտեմ, ընդհատեց նրան նահանգապետը.— հիմա ի՞նչ էք ուզում, դժգո՞հ էք այդ պատուից։

— Ոչ, ոչ, աղա Վալի, չփոթուեց գիւղապետը։ Ընդհակառակն. գիւղը խնդրում է, որ մեծ սուլթանը այդ փղի ընկերոջն էլ ուղարկի, որ... որ... ազնիւ փիղը մենակ չախրի...

Գիւղապետն այդ ասաց այնքան յուզուած, որ Վալիը չկարողացաւ իրեն պահել եւ ծիծաղեց նրա սրտում,

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանուցուած է արդէն, Բարեգործականի յիսնամեակը Փարիզի մէջ ալ պիտի տօնուի յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին:

Այս առթիւ Միութեան նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեանի ճառէն կ'արտատպենք հետեւեալ հատուածը .—

«Բոնաւոր լուծի մը տակ դարերով տառապեցանք, կողոպտուելով, հարստահարուելով ու ջարդուելով, բայց գերմարդկան ուժ մը կանգուն պահեց մեզ: Այդ ուժը մեր հոգեկան անպարտելի զօրութիւնն էր, ինքնուրոյն ժողովուրդ մը, ազգերու խառնարանին մէջ մեր անցեալով, մեր արժէքով, մեր բարոյական բարձր ստորոգելիներով առանձին ազգ մը ըլլալու մեր խորազգած գիտակցութիւնը: Ամէն Հայու մէջ այդ գիտակցութեան անշէջ լոյսը, իր ազգային եսին մոլեգին փարումը, մեր փրկութեան միակ լաստն է եղած եւ մեզի կատարել տուած է գործեր, որոնք մերինին նման փոքր ժողովուրդի մը համար անհնար պիտի թուէին:

Հոգեկան այս փրկարար լոյսը, որ մեր պատմութեան հին դարերէն սկսեալ ճգնաժամային պահերու մէջ միշտ ուժգին թափով մը շողացած է ընտրեալ հայորդիներու վրայ, եւ անոնցմէ մեծանուն արքաներ, Սուրբ Հայրապետներ, մշակոյթի ռահվիրաներ եւ ազատագրութեան հերոսներ հանդերձած է մեզի, մեր օրերուն անգամ մը եւս իր ամբողջ շառավիղով ողողեց եզական անձնաւորութիւն մը, որպէսզի իր օրհասական մաքառումներուն մէջ այս ազգը անյոյս եւ անապաւէն չլքուի:

Կարելի չէ տարակուսիլ թէ Սինայի անապատին մէջ Իսրայէլի որդիները առաջնորդող լուսեղէն սիւնին նման՝ ճառագայթներու անտեսանելի խուրձմընալ մեր ուղեցոյցն է եղած եւ անոր շնորհիւ է որ թաւալգլոր չենք անհետացած մեր ճամբուն վրայ բացուող խաւարակուռ անդունդներուն մէջ:

Առանց այս համոզումին, այսինքն առանց ոգեղէն այդ լոյսին ազդումին հաւատալու, ի՞նչպէս կարելի է բացատրել Հ. Բ. Ը. Միութեան ծագումը օտար հողի վրայ, մեր ազգային կեանքին տրտում ու վհատ մէկ պահուն, ազնուապետական կենցաղով անձնաւորութեան մը կողմէ, որ իր ժողովուրդին լեզուն անգամ չէր խօսեր: Մեզի համար ալ ճիշդ չէ՞ ուրեմն Մարգարէին խօսքը երբ կ'ըսէ «Եւ յԵգիպտոսէ կոչեցի զորդի իմ»:

Հայութեան այդ ընտրեալ որդին, Մեծն

Թաղամաս մը կը յիշուի, ատոր ցրուումն ալ յատկանշական երեւոյթ է: Հետզհետէ կ'աւելնան Ֆրանսացիներու հետ շփումները: Սակայն համայնք Փրանսացա՞ծ է, բոլորովին ձուլուա՞ծ է:

Այդ խնդիրը պիտի քննենք առանձին:

J. P. GARAGNON

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱՐԵԶԱՐԴՈՒՄԸ կը շարունակուի, այս տարի պիտի կուպրապատեն երկու հարիւր հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն, որով պիտի պակսի Երեւանցիներուն այնքան նեղութիւն պատճառող փոշին: Որոշուած է կանաչապատել 61·5 հեկտար տարածութիւն, ցարդ կըրցած են կանաչապատել միայն 9·5 հեկտար տարածութիւն: «Մենք դեռ չենք կըրնար պարծենալ մեր քաղաքի մաքրութեամբը, շատ մը փողոցներու եւ բակերու մէջ կարելի է հանդիպիլ ամէն տեսակ աղտոտութեան: Տոնապաններուն մէկ մասը վատ կը կատարէ իր պարտականութիւնը, իսկ քաղաքային կազմակերպութիւնները անհրաժեշտ չափով չե՞ն հետաքրքրուիր այդ գործով», կը գրէ «Սով. Հայաստան» (7 Հոկտ.): Կը պակսի սրտացաւ վերաբերմունք բնակչութեան կողմէ:

Թերթը կը շարունակէ գանգատիլ թէ երբ Քիեւէն պատուիրակներ եկան Երեւան, հիանալով հանդերձ երկրին բարգաւաճման, բարեկամական դիտողութիւններ ըրին բարեկարգման, կանաչապատման եւ մաքրութեան համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ մատենադարանը ճոխացաւ նոր ձեռագրով մը, զոր նուիրեց Ռումանիայէն Երեւան գացած հայ այցելուներու խումբը: ԺԸ. դարու ձեռագիր մըն է «Աղբիւր Պարգեւաց» խորագրով: Գրական այս յուշարձանը կազմած է Պետրոս Աղամալեան եպիսկոպոս, Նախիջեւանի մէջ, եւ աւելի քան հարիւր տարի է կը պահուէր Բոստանցայի մատենադարանը: Վերջերս Երեւան տարուեցաւ նաեւ ձեռագիր հինգ հին գիրք – Աւետարան մը (ԺԴ. դար), ձեւաւորուած միջնադարու յայտնի նկարիչ Սարգիս Պիծակի կողմէ, ձեռագիր աւետարան մը «Յիշատակարան», ուր արժէքաւոր նիւթեր կան Հայաստանի պատմութեան մասին, Պոլսէն ստացած են Գրիգոր Տաթեւացիի աշխատութիւններու «Նոր ձեռագրերը (ԺԴ. - ԺԵ. դարու սկիզբը): Լիբանանէն, Շուէտէն եւս ստացած են ձեռագիրներ: Այս տարուան սկիզբը մատենադարանը ստացած է հայերէն, արաբերէն, պարսկերէն եւ ուրիշ լեզուներով աւելի քան երկու հարիւր նոր ձեռագիրներ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ տոմսերու գիները զեղչուած են 16 առ հարիւր, Հոկտ. 20էն ի վեր:

Պօղոս Նուպար, 1906 Ապրիլ 15ին, Նեղոսի ափին վրայ մարմին տուաւ իր հանճարեղ յղացումին որով իր միտքը ապահովաբար գրաւուած էր տարիներէ ի վեր, եւ զոր երկար խոկումներով հասցուցած էր, անոր դերը, ամբողջութիւնն ու ապագան պայծառօրէն նախապատկերելով իր ներաշխարհին մէջ: Եւ երբ իր անձնման գործակիցներուն հետ հանդիսաւորապէս ստորագրեց Հ. Բ. Ը. Միութեան ծննդեան վկայագիրը, հայ կեանքին պարգեւեց զօրաւոր, փրկարար հաստատութիւն մը որուն կարօտէն կը տառապէինք:

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ազգին մեծագոյն կազմակերպութիւնը դարձաւ իր հիմնարկութեան առաջին օրերէն սկսեալ. յոյսի, ապահովութեան, վստահութեան խարիսխ մը եղաւ ան, եւ անխտիր անոր շուրջ համախմբուեցան ամէն դասակարգի Հայեր, մեծատուն, առեւտրական, աշխատաւոր, այր, կին եւ երիտասարդ, ճշմարիտ ազգային միութիւն մը՝ որուն միշտ բաղձացեր էինք՝ հրաշքի մը պէս կ'իրագործուէր ահա:

Երջանկայիշատակ մեր Հիմնադիրը ինք տուաւ նաեւ առատաձեռնութեան ազդանշանն ու առաջին օրինակը, եւ յիսուն տարի շարունակ ու մինչեւ այսօր ազգին սիրով վառուած հոգիներ, Միութիւնը զօրացուցին իրենց մեծագումար նուիրատուութիւններով կամ նոյնքան թանկագին իրենց ճակտին հմնեռ վաստակով:

ՕԳՆԵՑԷՔ ՈՐ ՅԱՋՈՂԻՆՔ

Հայրենակիցներ, ասկէ վեց ամիս առաջ «Յառաջ»ի մէջ կարդացիք կոչ մը որով ձեր աջակցութիւնը կը խնդրուէր ի նպաստ Շաւիլի մէջ շինուելիք մատուռի եւ սրահի մը:

Մեր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնենք այն փոքրաթիւ նուիրատուներուն որոնք սրտանց պատասխանեցին այդ կոչին:

Շաւիլ տասը հազար բնակչութեամբ գիւղաքաղաք մըն է Փարիզ - Վերսայլ գծին վրայ: 1924էն ասդին Շաւիլի եւ իր շրջականերուն (Վիրոֆլէ, Սեվրը եւ Վէլիզի) մէջ հաստատուած է հայ գաղութ մը մօտ հարիւր տնուոր բնակիչներով: 1931էն ի վեր քաղաքին կեդրոն մասին մէջ հաստատուած աղքատիկ մատուռ մը ունինք իր դպրոցով, ուր կ'աւանդուին հայերէն եւ պատմութիւն շաբաթը մէկ անգամ: 25 տարիներու ընթացքին իրարու յաջորդող եկեղեցական վարչութիւնները իրենց կարելին ըրած են մատուռի եւ դպրոցի յարատեւութեան համար եւ այսօր գոհունակութեամբ կը յայտարարեմ թէ, այդ շատ համեստ մատուռի դպրոցէն ելած, Շաւիլի եւ շրջանին մէջ ծնած եւ մեծցած նորահաս սերունդն է՝ որ, ազգային ինքնաճանաչութեամբ, ձեռնարկած է գեղեցիկ մատուռի մը շինութեան:

Քսան երեսուն տարեկան երիտասարդներ եւ ուհիներ տասը-հոգինոց յանձնախումբ մը կազմելով գործի սկսած են, նախ գտած են իրենց հասակակից գործունեայ եւ հմուտ ճարտարապետ մը, յանձին Պ. Յակոբ Գաւուքճեանի, որ իր գիտութիւնն ու տաղանդը սիրով տրամադրած է քիչ ծախքով ներկայանալի մատուռի մը եւ քովնտի սրահի մը շինութեան համար: Բայց որքան ալ խնայասէր ըլլայ իր ծրագիրը, ներկայ պայմաններու մէջ նուազն կը կարօտի չորս միլիոն ֆրանքի: Դժբախտաբար մեր մէջ չկան միլիոնատէրներ: Մեր գաղութը մեծ մասով գործաւորներէ, արհեստաւորներէ, փոքր առեւտրականներէ եւ զանազան ձեռնարկներէ բաղկացած ըլլալով հանդերձ, ցարդ սոյն նպատակի իրագործման համար, կրցած է հաւաքել մօտ երկու միլիոն ֆրանք որուն կէս միլիոնը յատկացուած է հողի գնման, ուրեմն ունինք մէկուկէս միլիոն պատրաստ: Դեռ կը պակսի երկուքուկէս միլիոն ֆրանք:

Ստորագրեալս՝ 25 տարիներէ ի վեր Շաւիլի յաջորդական վարչութեանց ատենապետի անարժան հանգամանքովս՝ կուգամ, յանուն մեր երիտասարդութեան, իմ կողմէ եւս կոչ մը ուղղել, խնդրելով ձեր սրտաբուխ եւ առատաձեռն աջակցութիւնը ի քաջալերութիւն մեր նորահաս սերունդին:

Բաւական ատենէ ի վեր, թերթերու մէջ ցաւ կը յայտնուի թէ գաղթ հիներուն տեղը բռնելիք նորեր չեն հասնիր:

Թէեւ մշակոյթի տեսակէտով կը յայտնուին այդ գանգատները, բայց իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ առնելով, պիտի ըսեմ թէ Շաւիլը հասցուցած է արժանի յաջորդներ: Կը խնդրեմ ձեզ, օգնեցէք իրենց առաջին ձեռնարկին յաջողութեան, միեւնոյն ատեն շահելով մեր գաղութին երախտագիտութիւնը:

Յիսուն հազար միանուագ նուիրողներուն անունները, իբրեւ բարերարներ, պիտի գրուին նորակառոյց մատրան պատուոյ մարմարեայ տախտակին վրայ եւ ամէն տարի, իրենց յարմար տեսած տօնին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ննջեցելոց համար: Անոնք որ կարողութիւն ունին պիտի չուզէի՞ն յաւերժացնել իրենց անունները:

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Յ. Գ.— Նուէրներ կրնաք ղրկել Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի,

C.C. P. 100-36-84

1, Rue de Satory, Versailles (S. et O.)

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ նախարարաց խորհուրդի որոշումով արգիլուած է Թուրքիա մուտքը «Լիբանանի եւ Սուրիոյ Հայ Քրիստոնէական Ընկերակցութեան Աստուածաշունչի Միութեան» կողմէ հրատարակուած «Քրիստոնեայ տան օրացոյցը» անուան հրատարակութիւնը:

× Պատրիարքարանին կողմէ Անատոլու ղրկուած էր Սահակ Ծ. Վ. Փափազեան որ մէկ ամիս պտտած է ամբողջ Անատոլուն եւ ընդարձակ տեղեկագրով մը վերադարձած Պոլիս ու կատարած իր համարատուութիւնը:

× Ասկէ առաջ, Թրքուհի մը դատ բացած էր Հայ կաթոլիկ պատրիարքարանին դէմ, ըսելով թէ Գատըգիւղի Ս. Լեւոն եկեղեցիին եւ յարակից Անարատ Յղութիւն վարժարանին գետինները իրեն կը պատկանին: Դատարանը մերժած էր այս պնդումը: Թրքուհին դիմած է վճռաբեկին, որ նմանապէս մերժած է այս պահանջքը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (183)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

— Դու բաւական վստահութիւն ունես քո վրայ, Մեսրոպ, ասաց նա:

— Ես ոչ թէ բաւական, այլ մեծ վստահութիւն ունեմ իմ ձիաւորների վրայ, Մուշեղ, պատասխանեց փոքրիկ սպան:

Դա, իրաւ, Մեսրոպ Տարօնեցին էր: Ինքը կարճ, լեզուն — երկար: Խօսակցութիւնը ընդհատեցին զանազան խուլ հնչիւններ, որ յայտնի չէր, թէ որ կողմից էին լսւում: Երկուսն էլ իրանց ուշադրութիւնը լարեցին դէպի այդ հնչիւնները:

— Շեփորի եւ թմբուկների ձայներ են, ասաց սպարապետը: Բանակի կողմիցն են լսւում:

— Այդ ի՞նչ է նշանակում, հարցրեց Մեսրոպը փոքր ինչ անհանգստանալով:

— Այդ պարսից առաւօտեան ամենօրեայ սովորութիւնն է, հանգստացրեց նրան սպարապետը: Գիշերը լուսանալու մօտ է. շեփորները հնչեցնում են, թմբուկները զարկում են, որ մարդիկ զարթնեն, պատրաստուեն, ծագող արեգակին երկրպագութիւն տալու համար:

— Շատ գեղեցիկ, թող զարթնեն: Ինչպէս լաւ բան չէ՝ քնած մարդու վրայ յարձակուիլը:

— Բայց այդ դեռ առաջին կոչնական ձայնն է: Մինչեւ արեւի ծագելը, երկու անգամ եւս պէտք է հնչեցնեն:

Նրանք սկսեցին յետ ու առաջ շրջել դետի ափերի մօտ, մինչեւ բոլոր սպասող խմբերը եկան: Թէ սպարապետը եւ թէ Մեսրոպը՝ երկուսն էլ վազեցին դիմաւորելու: Տեսնելով նրանց, մի բարձրահասակ երիտասարդ շտապով ցած ի-ջաւ ձիուց, եւ գրկեց երկուսին եւս:

— Ես, եղբայր, երկար սպասել տուի ձեզ, ասաց նա, ներողութիւն խնդրելով: Բայց այդ իմ մեղքը չէ: Իմ բռնած ճանապարհը սաստիկ ցեխ էր: Ձիաները հազիւ հազ կարողանում էին շարժուել: Երկուայ անձրեւը բոլորովին փչացրել էր ճանապարհը:

— Ուրեմն, պէտք է սպասե՞լ, մինչեւ ձեր ձիաները փոքր ինչ հանգստանան, հարցրեց սպարապետը:

— Անպատճառ. սաստիկ յոգնած են:

Այդ զուարթ, փառահեղ երիտասարդը Սահակ Պարթեւն էր — Ներսէս Մեծի որդին: Նրա ձիաւորները առանձին խմբերով գետեղուեցան առաջիններից փոքր ինչ հեռու, իսկ ինքը սպարապետին եւ Մեսրոպին իւր հետ առնելով, մեկուսացան դէպի մի այլ կողմ, նստեցին գետեզրի մօտ, փափուկ խոտերի վրայ: Սպարապետը հաղորդեց նրանց իւր լըրտեսների միջոցով ստացած բոլոր տեղեկութիւնները: Իսկոյն կազմուեցաւ մի բացօթեայ պատերազմական խորհուրդ, որ տեւեց մինչեւ պարսկական բանակից լսելի եղաւ թմբուկների եւ շեփորների երկրորդ կոչնական ձայնը: Այդ խորհրդաւոր ձայնը շտապեցրեց նրանց: Այդ ձայնը կոչում էր բարեպաշտ զրադաշտականներին դէպի աղօթք, դէպի երկրպագութիւն տիեզերական լուսատուին, — իսկ Հայոց ուխտապահներին կոչում էր նա դէպի կռիւ, դէպի արիւնհեղութիւն…

Նրանք վեր կացան, հրամայեցին պատրաստուել եւ ճանապարհ ընկնել: Շեփորների եւ թմբուկների երրորդ ձայնը պիտի աւետէր արշալոյսի ծագումը: Վճռեցին՝ որ պէտք այդ ժամանակ հասած լինեն նըշանակած տեղը…

Կէսօրից բաւական անցել էր: Շապուհի բանակատեղը ներկայացնում էր խիստ տխուր տեսարան: Կիսակործան վրանները իրանց տեղում անշարժ մնացած, դատարկ էին: Զինուորները չկային նրանց մէջ, կար միայն Պարսից վայելչատէր զինուորի հարուստ կարասին, որ մնացել էր իբրեւ աւար յաղթողին: Ամբողջ բանակատեղը եւ նրա շրջակայքը ծածկուած էին դիակներով: Արեան թացութիւնը ամէն կողմում սարսափ էր ազդում: Կենդանի մնացածները գերուել էին: Փոքր չէր եւ փախստականների թիւը, որոնց դեռ որոնում էին:

Ինքը, արքայից արքան, չէր երեւում՝ ոչ դիակների մէջ եւ ոչ գերիների թւում: Ասողներ կային, նոյն իսկ Պարսիկներից, որ նա փախաւ հէնց այն ժամանակ, երբ առաջին յարձակումը գործեցին, նա փախաւ իւր սենեկապաններից մէկի հագուստով, որ չճանաչուի: Ձիաւորների մի քանի սրընթաց խմբեր գնացել էին դէպի զանազան կողմեր բռնելու նրան:

Արքայական փառաւոր վրանները՝ իրանց բոլոր հարստութեամբ՝ մնացել էին իրանց տեղում: Մնացել էր եւ կանանոցը, լի արեւելքի եւ արեւմուտքի գեղեցկուհիներով: Նրանց թւումն էր Արեաց տիկնանց — տիկինը — Շապուհի թագուհին: Նրանց թւումն էր եւ Որմիզդուխտ օրիորդը — Մերուժան Արծրունու նշանածը: Հայ պահակների մի զինուած շղթայ բոլորել էր կանանոցի շուրջը, եւ նրան անմատչելի էր կացուցել:

Պալատական բանակի հրապարակի վրայ կանգնեցրել էին գերիներին: Նրանց միջից ջոկում էին ազնուականներին, ինչպէս ոչխարները զատում են այծերից: Երբ վերջացրին, ազնուականների թիւը հասաւ վեցհարիւրի, որոնք զանազան աստիճանի զօրապետներ եւ սպաներ էին:

ՐԱՖՖԻ

ԶՕՐԱՇԱՐԺ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան կառավարութիւնը թելադրեց Միջին Արեւելքի հպատակներուն հեռանալ առժամապէս, եթէ կարեւոր պաշտօններ չունին։

Իսրայէլի կառավարութիւնը մասնակի զօրաշարժ յայտարարեց Հոկտ. 28ին, պահեստի վաշտեր տեղաւորելով արաբական սահմաններուն վրայ։ Այս որոշումը տրուեցաւ վեց ժամուան ժողովէ մը ետք, իբրեւ «զգուշական միջոց»։ Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ պահեստի ուժերը սահմանագլուխ փոխադրուած են խափանելու համար որեւէ հաւանական յարձակում։

Զօրաշարժին համար իբրեւ պատճառ ցոյց կուտան հետեւեալ պարագաները.— 1. Արաբ ֆետայիներու նոր գործունէութիւնը վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, Եգիպտոսէն Լիբանան եւ Յորդանան.— 2. Զինակցութիւն մը Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ միջեւ.— 3. Ամմանի մէջ եղած այն յայտարարութիւնը թէ Յորդանանի գլխաւոր հողն է Իսրայէլի քանդումը.— 4. Իրաքի ուժերուն զօրաշարժը Յորդանանի սահմանին վրայ։

Կառավարութիւնը կ՚ըսէ թէ թոյլ պիտի չտայ որ Իրաք եւ Եգիպտոս զինուոր ղրկեն Յորդանան, ինչ որ ծանր վտանգ մը պիտի կազմէր իրենց երկրին համար։ Մասնակի զօրաշարժը ազդարարութիւն մը կը համարուի Անգլիոյ համար ալ, որ ուժ կուտայ Իրաքի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հովուապետը, կարդինալ Վիզենսկի, արգելարանէն արձակուելով Վարշաւա հասաւ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ խորհրդային դեսպանատան վրայ յարձակում գործեցին 500 Հունգարներ եւ քարկոծեցին, «մարդասպաններ» աղաղակելով։ Պատուհաններ եւ դուռներ խորտակուեցան։

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստները սպաննեցին երկու Անգլիացիներ, ռումբ մը նետելով։ Ասով 68ի կը հասնի սպաննուած Անգլիացիներու թիւը։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց ֆրանսահպատակ մը, Իվան Զանքով, իբրեւ լրտես։ Յետոյ պատիժը վերածուեցաւ 12 տարի բանտարկութեան, նկատելով որ անոր լրտեսական գործունէութիւնը չէ վնասած Թուրքիոյ։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ վերջնականապէս հեռացուած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Ռոքոսովսկի, որ նշանակուած էր Ստալինի կողմէ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ կոչ մը ուղղեց Իսրայէլի, որպէս զի զգուշանայ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ խանգարել խաղաղութիւնը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Խրուշչեւի դիրքը խախտած է եւ իրեն պիտի յաջորդէ Մալենկով։— Հեռագրական գործակալութիւնը բա՛ռ չի հրատարակեր ռուսական զօրքի հեռացման մասին։

ՓԵՇԹԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հացի տագնապ կը տիրէ քաղաքին մէջ։ Վիէննա միջազգային օգնութեան կեդրոն մը դարձած է, դեղ, ուտեստ եւն. հասցնելու համար Հունգարիա։ Ֆրանսայէն ալ մեծ քանակութեամբ ուտելիք եւ դեղ պիտի ղրկեն։

ՁԻՒՆԸ ԵՒ ՑՈՒՐՏԸ աւերներ կը գործեն Ֆրանսայի լեռնային շրջաններուն մէջ։

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ» ՕՐԱՑՈՅՑ

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» պատի օրացոյցը շաբաթական աւելի քան 60 թերթիկներով եւ պատկերազարդ։

Ազգային, քաղաքական, աշխարհագրական, պատմական, գրական, վիճակագրական, կենսագրական ճոխ եւ շահեկան բովանդակութեամբ։

Գին 200 ֆրանք։ Կազանդի եւ նոր տարուան լաւագոյն նուէրը։

Ապսպրանքներու համար այժմէն դիմել.—

Monsieur H. BEDROSSIAN
15, Rue du Terras, Marseille

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԻ ԵՒ ՍԻՐՈՅ ՀԱՄԱՐ

Գրեց՝ Մ. ԻՇԽԱՆ։ Մատենաշար Համազգային Ընկերութեան (Ժամանակակից գրականութիւն, թիւ 3)։ Տպ. Պէյրութ, 1956։ 275 էջ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի։
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

SALONS DE L'ALHAMBRA, 340 Bld. Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ Նախարար, երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFERRE/ի

Խօսք կ՚առնեն

FRANCIS LEENHARD et JEAN MASSE

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին

Ամերիկայէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Երգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին։

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Պիտի խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցին աշակերտներուն եւ Նոր Սերունդին կողմէ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու։ Այս կիրակի ժամը 15.30ին։ Թէատր Մինիխիփալի շքեղ սրահին մէջ։

Կը խօսի Փարիզէն Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ։ Շատէն սիրաժոժար իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պալճեան քոյրեր եւ երիտասարդ ջութակահար Կ. Պէպիրեան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ Թուրքիոյ հայութիւնը Լօզանի դաշնագրէն մինչեւ մեր օրերը։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Գրողներու հերթական հաւաքոյթը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, 12 րիւ Քատէ։ Վիճաբանութեան նիւթ՝ Հայ մտաւորականը սփիւռքի մէջ կը կատարէ՞ իր դերը, թէ՛ ոչ։ Կը հրաւիրուին գրողները եւ համակիրները։

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Սեվռանէն Պ. Գէորգեան երկու հազար ֆրանք, Տիկ. Փափազեան եւ իր քոյրը հազարական ֆր.։ Մէօտոնէն Պ. Տէյիրմէնճեան հազար, Առնուվիլէն Տիկին Մարի Շիրինեան երկու հազար ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Սահակեան, զաւակները եւ ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակներով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր, Սահակ Մանուկեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

× Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը իր բոլոր անդամուհիներով սրտագին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Մարիամ Սահակեանի եւ իր զաւակներուն, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր, ողբացեալ Սահակ Մանուկեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։ Նոյն տխուր առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած ենք Այրի Տիկին Մ. Մանուկեանէն 5000 ֆր.։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գալուստ Սաղրեան եւ Օր. Մարի Սաղրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութեան, Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերներուն եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ թերթով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց հօր եւ մեծ հօր ՄՆՍԻԱ ՍԱՂՐԵԱՆԻ (Պոլիս) մահուան առթիւ։

Նոյն առթիւ Գալուստ Սաղրեան եւ Օր. Մարի Սաղրեան հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն իրեն հօր եւ մեծ հօր մահուան քառասունքին առթիւ։ Յառաջի բարգաւաճման հազար ֆր., Փարիզի Մշակոյթի Տանը հազար ֆր., «Հայաստան» թերթին հազար ֆր., Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթկ. հազար ֆր., Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումն.ին հազար ֆր., Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հազար ֆր.։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ Մ. ԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան ճաշասեղան, ընկերութեան պատուոյ անդամներուն եւ համակիրներուն ի պատիւ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ։

Հայկական համադամ կերակուրներ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնոլորտ։

Ճաշագին մէկ անձի համար 600 ֆրանք։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի նախօրօք ապահովել հրաւիրագիրները վարչութեան անդամներէն։

Տոմսերը նախօրօք ապահովել քաղաքը՝ Պ. Յ. Հացագործեանէն,

15, Rue Longue des Capucins

Պոմոն՝ Պ. Յարութիւն Գարաքէհեանէն,

326, Avenue de St. Julien

★

Գրական երեկոյ նուիրուած Յարութիւն Ալպայեանի բանաստեղծական հատորին՝

« ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ »

Այս ուրբաթ ժամը 21ին, ֆրանսական համալսարանին սրահը, 40 Ալէ Լէոն կամպեթա։

Կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գործ կը ներկայացնեն՝ Մկրտիչ Հաճեան եւ Կ. Փօլատեան։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին։

Այս կիրակի ժամը 15էն 24, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա։

Հաճելի ժամանց, առատ կերուխում, սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ ծնողները։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի առաւօտ, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. (Լիոնէն)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը։ Կը զեկուցանէ ընկեր ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր խումբերը այս հրաւիրէ Ահարոնեան ակումբին մէջ (26 ռիւ տէ Քոնվալէսան)։

Քեռի խումբ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին։

Քրիստափոր խումբ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին։

Խատիսեան խումբ հինգշաբթի 1 Նոյեմբեր։ երեկոյեան ժամը 9ին։

Կը թելադրենք բոլոր Նոր Սերունդականներու իրենց անհրաժեշտ ներկայութիւնը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Սոյն բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

ԻԹԱԼԻ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ

Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հայկական պարի դասերը կը սկսին այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ուսուցչուհիի մը հսկողութեան տակ։

Փափաքող երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները սիրով կը հրաւիրուին այս պարախումբին։ Հասցէ՝

Foyer Municipal, 23 Rue de lAbbé Lemire, Asnières (Place de la République).

ԴԷՊԻ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը այս տարի եւս այց մը կազմակերպած է դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ազգ. հերոս Անդրանիկի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչներ Գրիգոր Օտեանի եւ Տիգրան Բէկզատեանի դամբարանները։

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին։ Ժամը 4էն 6, այցելութենէն վերջ թէյասեղան մը, Խտիւի ծանօթ սրճարանին սրահը, ուր պիտի ըլլան յարգանքի արտայայտութիւններ։

Թէյասեղանի համար ծախքերու մասնակցութիւն։ Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերները եւ հայրենակիցները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Հրանտ Փափազեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գեղամ Փափազեան, որ տասը տարի առաջ կը բնակէր Անիէռ։ Տեղեկացնել.—

K. Nanique, 26 Rue de Maubeuge
Paris (9e)

*

Այրի Տիկին Նուրանի Զատաեան (ծնեալ Գահվէճեան) կը փնտռէ քոյրը Տիկ. Վառվառ, Սթանոզցի, քեռայրը Պ. Արշակ Տօղանեան (Խարբերդցի), նախ Հարաւային Ամերիկայ էին, իսկ ներկայիս Հիւսիսային Ամերիկա կը գտնուին։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին,

Mr. Nercessian André
21, Bd. Vincent Ortusi
La Rosière, Marseille 12e

Ամերիկահայ լրագիրներէն կը խնդրուի արտատպել։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութք, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 31 OCTOBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7720 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3531

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՆԱՑ ԱՄԱՌ, ԵԿԱՒ ԱՇՈՒՆ

Անցեալ յուլիսին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը աւետաբեր քարոզ մը կը խօսէր Էջմիածնի տաճարին մէջ, Վարդավառի առթիւ :

Իբրեւ առաջին յաջողութիւն կ'աւետէր թէ սկսած է Մայր Տաճարին մարմարապատումը :

Յետոյ յոյս կը յայտնէր թէ պիտի կրնան յառաջիկայ հինգ տարիներու ընթացքին «հիմնովին վերանորոգել եւ չէնցնել հայրենի բոլոր հռչակաւոր բազմադարեան սրբավայրերը, — Հաղպատ, Գայիանէ, Շողակաթ, Օշական, Խոր Վիրապ, Գեղարդ, Մծղին, Գանձասար եւն.:

Կ'ըսէր թէ պիտի նորոգուին նաեւ Ս. Էջմիածինը եւ շրջակայ շէնքերը :

Եւ վերջապէս, հաւաստելով թէ վարչապետ Բուլկանինի կարգադրութեամբ «Մայր Աթոռին պիտի վերադարձուին Էջմիածի հողամասին ցարդ չյանձնուած բոլոր շինութիւնները, մէջն ըլլալով նաեւ նոր վեհարանը», ուրախութեամբ կը յայտարարէր.

— «Մինչեւ Սեպտեմբերի վերջերը կը վերաբացուին 10 – 15 նոր եկեղեցիներ Հայաստանի մէջ, իսկ մինչեւ այս տարուան վերջը՝ քանի մը տասնեակ հայկական եկեղեցիներ եւ չորս վանքեր իրենց դուռները պիտի բանան Վրաստանի, Ադրբեջանի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի, Անդրկովկասեան երկիրներու մէջ»...

Սեպտեմբերն ու Հոկտեմբերը սահեցան եւ արդէն մտած ենք Նոյեմբեր :

Գնաց ամառ, եկաւ աշուն :

Որքան գիտենք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին տրուած խոստումները տակաւին կը մնան պարզ հաւաստիք :

Մառեչալ Բուլկանինի «խարաչօ»ն տարբերութիւն չունեցաւ ռուսական հռչակաւոր «սըչաս»էն։

Այդ հանդիսաւոր յայտարարութիւնը միայն մէկ բան հաստատեց, — բազմաթիւ հայկական եկեղեցիներ փակուած են Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբեջանի մէջ, բոլշեւիկեան կարգուսարքին տակ, եւ յոյս կայ որ վերաբացուին :

Ձեռքի տակ ունինք Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթին՝ «Էջմիածին»ի 1956 Յուլիսի թիւը, որ կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, քաղելով Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի ատենագրութիւններէն (Յունիս եւ Յուլիս). —

Հայրապետը խօսեցաւ Մոսկուայի Հայոց Նորաբաց եկեղեցւոյ վերանորոգման վիճակի մասին : Որոշուեցաւ փոխ տալ 10.000 ռուբլի, «սկզբնական շրջանի նիւթական դժուարութիւնները յաղթահարելու նպատակով» :

Որոշուեցաւ ընթացիկ տարուան մէջ վերանորոգել եկեղեցւոյ «միայն կտուրը, դռներն ու պատուհանները, կատարել դրսի ծեփը եւ պատրաստել տախտակամած : Եւ փոխ տալ 20.000 ռուբլի եւս :

Քննուեցաւ Երեւանի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մուտքի վերակառուցման ծախքերու նախահաշիւը եւ հաստատուեցաւ :

Նոյնպէս քննուեցաւ Երեւանի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ բակի պարսպի կառուցման նախահաշիւը եւ որոշուեցաւ ստուգել :

Շիրակէն հասած թղթակցութեան մը մէջ ալ կը խօսուի Լենինականի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ կտուրի նորոգման մասին :

Ուրեմն, առ այժմ զբաղած են աւերակներու վերաշինութեամբ, իրենց յոյսը դնելով արտասահմանի աջակցութեան վրայ :

Դեռ ի՛նչ աւերակներ պիտի բացուին, եթէ «խարաչօ»ները գործի վերածուին :

Մինչ այս մինչ այն, կ'իմանանք թէ կաթող. պատուիրակները տունէ տուն կը շրջին, անցեալ ամառ խոստացուած գումարները հաւաքելու համար :

Շ.

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԶՕՐՔԸ ԵԳԻՊՏՈՍ ԱՐՇԱՒԵՑ

ՍՈՒԷԶԻ ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ՀԱՍՆԵԼՈՎ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Մինչ կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Հունգարիոյ մէջ, ահա նոր փոթորիկ մը, այս անգամ Միջին Արեւելքէն :

Երկուշաբթի օր, 29 Հոկտեմբեր, Իսրայէլի բանակը անցաւ Եգիպտոսի սահմանագլուխը, երկու կէտերու վրայ, — Հիւսիսէն՝ էլ Քունթիլայի շրջանին մէջ, հարաւէն՝ Ռաս էլ Աքապի մօտ : Այս երկու դիրքերը կը գտնուին Իսրայէլեան Էյլաթ նաւահանգստին հիւսիսային-արեւմտեան կողմը, Յորդանանի Աքապա նաւահանգստին դիմացը : Յառաջ խաղալով դէպի Սուէզի ջրանցքը, Իսրայէլի զօրքը եգիպտական հող մտաւ 120 քիլոմեթր խորութեամբ : Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Իսրայէլի ուժերուն մէջ կան զրահապատ եւ մեքենաշարժ զօրամասեր, որոնք յառաջ կը խաղան յիսուն քիլոմեթր ճակատի մը վրայ : Յարձակող զօրամասերը արդէն հասած են մինչեւ Սուէզի կէս ճամբան, գրաւելով եգիպտական կարեւոր դիրքեր ջրանցքէն 110 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ :

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ յարձակումը տեղի ունեցաւ Իսրայէլի զօրաշարժի յայտարարութենէն ճիշդ 24 ժամ ետքը : Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս գործողութիւնը անհրաժեշտ համարուած էր, նկատի առնելով եգիպտական ներխուժող յարձակումները Իսրայէլի քաղաքացիներու, ինչպէս եւ ծովային ու ցամաքային հաղորդակցութեանց դէմ : «Այդ յարձակումներուն նպատակն է քանդումներ կատարել եւ բնակիչները զրկել խաղաղ գոյութեան մը հնարաւորութենէն» :

Նոյն օրը Իսրայէլի զինուորական իշխանութեան բանբերը կը ծանուցանէր թէ Եգիպտացի Ֆետայիներու երկու խումբեր գերի բռնուած էին նախընթաց գիշեր, Կազայի շրջանին մէջ : Երրորդ խումբ մը յաջողած է փախչիլ, ծանր կորուստներ կրելով : Այս միջադէպին առթիւ, զինադադարի յանձնախումբին ներկայացուցիչը կ'ըսէ թէ Իսրայէլի մարտիկները կրակ բացած էին առաջին, բայց անմիջապէս դադրեցուցին, եղած միջամտութեան վրայ :

Իսրայէլեան զօրաշարժէն անմիջապէս վերջ, ամերիկեան կառավարութիւնը ըսկսած էր պարպել իր քաղաքացիները Իսրայէլի օդակայանէն (Թել Ավիվի մօտ) : Մասնաւոր օդանաւ մը Աթէնք փոխադրեց վաթսուն ամերիկացի կիներ եւ մանուկներ : Արշաւանքէն քիչ առաջ Ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցած էր Իսրայէլի վարչապետին՝ Պէն Կիւրիոնի հետ :

Իսրայէլեան աղբիւրներու համաձայն եգիպտական երկու թորփիլահալածներ եւ ուրիշ 3 մարտանաւեր Աղեքսանդրիայէն ճամբայ ելած էին եւ իրիկուան դէմ կը տեսնուէին Իսրայէլի ծովեզերքէն : Եգիպտոս վճռապէս հերքեց այս լուրը :

× Արշաւանքէն անմիջապէս ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը հրաւէր մը ուղղեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, որպէս զի հաւաքաբար դիմեն Ազգերու Դաշնակցութեան : Անգլիոյ վարչապետը սոփորդաբար նիստի հրաւիրեց նախարարները : Փարիզի մէջ ալ, վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Փինոյի հետ եւ որոշուեցաւ դահլիճը արտակարգ նիստի հրաւիրել երեքշաբթի առտու (երէկ), Էլիզէի պալատին մէջ : Մ. Նահանգներու խորհրդարանն ալ անձկութեամբ կը հետեւի անցուդարձին, սպասելով Նախագահ Այզընհաուըրի որոշումներուն :

Այզընհաուըր կ'ընդունի թէ կացութիւնը շատ ծանր է եւ կը սպասէ դէպքերու ընթացքին : Նախագահը խոստացած է Ամերիկայի բարոյական աջակցութիւնն ընծայել, որպէսզի արշաւանքը պատերազմի մը չյանգի Միջին Արեւելքի մէջ : «Պէտք է ամէն ջանք թափենք, հին վէրքերը դարմանելու, փոխանակ ձգելու որ վերստին բացուին արիւնահեղութեամբ» :

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Բրիտանական սպայակոյտին տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոս ունի հետեւեալ ուժերը. —

Ցամաքային բանակը 100.000 զինուոր, որ կը բաղկանայ երեք զօրաբաժիններէ եւ մէկ զրահապատ զօրագունդէ : Զինամթերք, — 150էն 200 անգլիական եւ ուրիշ տեսակ հրասայլեր (ֆրանսական, չեխական եւն.) : Բաւական թիւով ծանր եւ միջին թնդանօթներ, օդանաւեր եւն. :

Յորդանանի զինեալ ուժերը կը բաղկանան երեսուն հազար զինուորներէ, սպառազինուած՝ զրահապատ կազմածներով : Ունի նաեւ 17 ռազմական օդանաւեր :

Իրաքի բանակը կը բաղկանայ երեք զօրաբաժիններէ, չորրորդ մըն ալ նոր կը կազմուի : Ունի զրահապատ զօրամասեր, հրասայլեր, թնդանօթներ եւ օդանաւեր :

Սուրիոյ բանակին թիւը կը հաշուեն մօտ 25.000 : Սպառազինութիւնը՝ միջակ : Իսրայէլ ընդհ. զօրաշարժի պարագային կրնայ հանել մինչեւ 250.000 զինուոր, սպառազինուած՝ արդիական զէնքերով :

Ուրեմն, Արաբները ունին համագումար 185.000 զինուոր, իսկ Իսրայէլ՝ 250.000 : Եգիպտոսի բանակը սպառազինուած է 700 զրահապատ մեքենաներով :

× Միջին Արեւելքի Ամերիկացիներու պարպումը յառաջ կը տարուի արընթաց, Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Յորդանանի, Լիբանանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ, ինչ որ աւելի կը սաստկացնէ մտահոգութիւնը :

Սուրիոյ վարչապետը, Սապրի Ասալի յայտարարեց թէ զօրաշարժի պիտի ձեռնարկէն Եգիպտոսի եւ Յորդանանի հետ, համաձայն վերջերս կնքուած զինակցութեան : Այս առթիւ հաստատեց թէ նամակներ ստացած են նախագահ Այզընհաուըրէն որ կը հրաւիրէ արաբական պետութեանց վարիչները զգուշանալ թշնամական գործողութիւններէ : Այս յորդորը ուղղուած էր Իսրայէլի մասնակի զօրաշարժէն անմիջապէս ետք :

Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են Հալէպի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, պաշտպանելու համար Ֆրանսական հաստատութիւնները, որոնց դէմ թշնամական ցոյցեր կատարուած էին առջի օր : Թերթերը կը գրեն թէ 85 հոգի ձերբակալուած են միայն Հալէպի մէջ, մեծ մասով անդամ՝ Իսլամական Եղբայրութեան : Բացառիկ օրէնք յայտարարուած է Հալէպի մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Յորդանանի Ֆրանսական հիւպատոսարանը ամբողջովին հրկիզուած է :

× Յորդանանի դահլիճը կազմուեցաւ ձախակողմեան տարրերէ, որոնք համակիր են Եգիպտոսի, ուրեմն հակառակ՝ արեւմտեան պետութեանց :

× Ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքագիրներ ուղղեց Սուրիոյ եւ Յորդանանի, Ֆրանսական հաստատութեանց դէմ կատարուած յարձակումներուն առթիւ :

× Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ շատ ծանր կը նկատեն Միջին Արեւելքի կացութիւնը : Իսրայէլի արշաւանքէն առաջ, Ֆրանսա խնդրած էր օրակարգ անցընել հետեւեալ խնդիրը. — «Եգիպտոսի օգնութիւնը Ալժերիոյ ապստամբներուն» : Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը խորհրդակցութիւններ կատարեց անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց հետ :

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՓԵՇԹԱՅԻ ՄԷՋ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՀԵՌԱՆԱԼ

Վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները վերսկսած են Փեշթայի մէջ : Կառավարական անթենը կը ծանուցանէ թէ խորհրդային զինուորները կը փորձեն չէզոքացնել այն զօրանոցները որ ապստամբներուն ձեռքն անցած են : Զինադադարը կարճ տեւեց : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով եւ մառեչալ Ժուկով յայտարարեցին թէ խորհրդային զօրքը պիտի չհեռանայ Փեշթայէն մինչեւ որ ապստամբները վար չդնեն զէնքերը : Ըմբոստներուն անթենը կ'ազդարարէ, — «Զէնքերը վար մի՛ դնէք : Մի՛ հաւատաք համայնավարներու խոստումներուն» :

Ընդհանուր կացութիւնը անորոշ է ամբողջ երկրին մէջ : Ապստամբները եւ ռուս զօրքը առ այժմ կը խուսափին ընդհարումներէ : Կ'ըսուի թէ կարգ մը շրջաններու մէջ ռուսական զրահապատ ուժերը կը նեղուին հրանիւթի պակասէն : Հունգարիոյ գլխաւոր օդակայանները ապստամբներուն ձեռքն անցած են : Յեղափոխական կոմիտէներ կը կազմուին ամէն տեղ :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը զեկուցում տալով Երեսփ. Ժողովին մէջ ըսաւ թէ ռուսական նոր ուժեր կը հասնին դէպի Հունգարիոյ մայրաքաղաքը : «Հունգարիոյ վարչապետը կը ծանուցանէր թէ Ռուսերը համաձայն էին քաշուիլ Փեշթայէն, բայց վերջին տեղեկութեանց համաձայն տակաւին չեն քաշուած» : Յետոյ աւելցուց թէ կարգ մը ռուսական զօրամասեր եւ Հունգարիոյ Ապահովութեան ուժերը վայրագութիւններ գործած են : «Բայց եւ այնպէս Հունգարները տեղի չեն տուած եւ կը տիրապետեն երկրի մեծ մասին» : Նախարարը ամբողջ անգլիացի ժողովուրդին համակրանքը եւ հիացումը յայտնեց Հունգարիայ մղած պայքարին համար : Այս առթիւ բացատրեց թէ Վարշաւայի դաշինքը իրաւունք չի տար խորհրդային զօրքը գործածել Հունգարներուն դէմ կամ աւելցնել այդ երկրին մէջ եղած խորհրդային ուժերը : Աշխատաւորական կուսակցութեան առաջնորդը իր խօսքին ցաւը յայտնեց որ խորհրդային զինուորները կը գործածուին Հունգարիոյ ժողովուրդին դէմ : «Կը յուսանք թէ ռուսական ուժերը պիտի քաշուին ամբողջ Հունգարիայէն» :

× Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառեչալ Ժուկով հերքեց այն լուրը թէ խորհրդային զօրքը աւելցած է Հունգարիոյ մէջ, վերջին երկու օրերու ընթացքին : Այս յայտարարութիւնն եղաւ Մոսկուայի Թրքական դեսպանատան մէջ կատարուած ընդունելութեան մը առթիւ, ուր կը գտնուէր նաեւ մառեչալ Բուլկանին : Ժուկով բացատրեց թէ բաւարար թիւով խորհրդային զինուորներ կան Հունգարիոյ մէջ, «անհրաժեշտ օգնութիւնն ընծայելու համար» : Իր կարծիքով, «կացութիւնը բարւոքած է : Կազմուած է կառավարութիւն մը որ մեր աջակցութիւնը կը վայելէ եւ որ վերակազմուած է ժողովուրդին կողմէ : Չեմ կարծեր որ մեր զօրքը մեծ կորուստներ կրած ըլլայ» : Յետոյ պնդեց թէ իրենց զօրքը քաշելու համար անհրաժեշտ է Վարշաւայի դաշինքին բոլոր անդամներուն հաւանութիւնը :

× Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութեան փոխ-վարչապետը, Ա. Միկոյեան Փեշթա գացած է, համոզելու համար կառավարութիւնը թէ անհրաժեշտ է խորհրդային ուժերուն ներկայութիւնը Հունգարիոյ մէջ :

Արեւմտեան դիւանագէտներու տեղեկութեանց համաձայն, Հունգար զինուոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ԽԱՄ ՈՒ ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՒՄԸ» ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

«Ասպարէզ»ի ընթերցողներուն յայտնի է որ Խորհրդային Միութեան Կոմունիստական կուսակցութեան առաջին քարտուղար Նիկիտա Խրուշչեւ, կեցած ըլլալով հանդերձ ծանր արդիւնաբերութեան զարգացման տեսակէտին վրայ, տապալեց վարչապետ Մալենկովը, որ կեցած էր թեթեւ արդիւնաբերութիւնը եւ սպառման անհրաժեշտ նիւթերը արտադրող տնտեսութեան ճիւղերուն զարկ տալու տեսակէտին վրայ։

Եւ սակայն Խրուշչեւ գիտէր որ ծանր արդիւնաբերութիւնը «փոր չէր կշտացըներ», որ Խ. Միութեան երկու հարիւր միլիոն բազմութիւնները անհրաժեշտ սնունդի կարիք ունէին, եւ, հետեւաբար հնարաւոր չէր միանգամայն անտես առնել գիւղատնտեսութիւնը։ Այս պատճառով Ն. Խրուշչեւ յղացաւ մինչ այդ չտեսնուած «չքեղ ծրագիր մը», որ կոչուած էր միանգամ ընդմիշտ յաւերժացնելու իր անունը բովանդակ Խ. Միութեան Թերեւս եւ «Կոմունիզմի իրականացման առաքելութեան մէջ»։

Այդ տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը հետեւեալն էր, Արեւմտեան Սիպերիոյ եւ Ղազախստանի «խամ ու խոպան հողերը», մօտ 25 միլիոն հեկտար տարածութիւն, մշակել «աշխատանքի կամաւոր գունդերով», որոնք պիտի գումարուէին Խ. Միութեան բոլոր կողմերէն եկող պատանիներու եւ երիտասարդներու խումբերով։

Եւ ահէ տարի մը առաջ սկսուեցաւ «կամաւոր գրուելու» գործողութիւնը, Բոլշեւիկներուն յատուկ փրոփականտի ձեւերով եւ համեմուած սուտերով։ Իբրեւ թէ երիտասարդներ կը ներկայանային խումբերով եւ ինքնիրենքնին կը տրամադրէին «Կոմունիզմի կառուցման վեհ գործին»...

Մեր մինուճար հայրենիքէն ալ «կամաւորներ» արձանագրուեցան, աւելի քան [illegible] պատանիներ ու երիտասարդներ, Սիպերիոյ եւ Ղազախստանի հողերը մշակելու համար։

Արդէն սովետական մամուլի մէջ բազմիցս գրուեցաւ, արշաւը սկսելէն անմիջապէս ետքը, որ տարրական յարմարութիւններ կը պակսին այդ ամայի վայրերը մեկնած «կամաւորներու» ապրուստին համար. կ'ապրէին վրաններու տակ, սնունդ չէր հասներ, շատ անգամ նոյն իսկ խմելու ջուր չունէին, «սանիտարական օգնութիւնը» կը պակսէր, ոմանք կը հիւանդանային, կը դժգոհէին շատերը։ Մէկ խօսքով՝ քաոս կը տիրէր «սովետական բիւրոկրասիի» պատճառով։

Երկու անգամ Ն. Խրուշչեւ, Խ. Միութեան «պոսը» այցելեց «խամ եւ խոպան վայրերը», անձամբ վերահասու ըլլալու համար կատարուած աշխատանքներուն եւ խրախուսելու, գործի մղելու համար «կոլխոզները»։

Երեւակայեցէք անուղղայ ղեկավար մը, որ միշտ հարբած վիճակի մէջ ճառեր կ'արտասանէ եւ հրահանգներ կուտայ, որպէս թէ իր նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը յաջողի բազմաթիւ երիտասարդ կեանքերու կորուստով, եւ ինք դառնայ Ստալինէն ետքը Խ. Միութեան բացարձակ տէրը։ Ստալինի անհատի պաշտամունքին դէմ կռուողը իր անհատի պաշտամունքը կ'ուզէ պարտադրել։

Այս նպատակը ի հարկէ լաւ կը հասկնայ Ռուսիոյ յատկապէս գիւղական դասը, որ կոլխոզներու մէջ ծանր աշխատելով, տէրը չէ իր աշխատանքին, հետեւաբար առանձնապէս շահագրգռուած ալ չէ նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը յաջողած տեսնելու խնդրոյն մէջ։

Այժմ, այս հոգեբանական տուեալները նկատի առնելով, տեսնենք թէ ինչ արդիւնք տուած է Խրուշչեւի նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը։

Մինչեւ բերքին հասուննալը կը թուէր թէ հունձքը արտակարգօրէն առատ պիտի ըլլայ եւ Խրուշչեւ պիտի յաղթանակէ, սակայն հունձքը ուշացաւ, որովհետեւ Խրուշչեւի դէմ ծառացան ա) մարդը եւ բ) բնութիւնը։

Բացատրենք։ Ինչպէս ըսինք վերը, կոլխոզներու գիւղացիները շահագրգռուած չեն հունձքի շատութեամբ, որովհետեւ իրենց աշխատանքի արդիւնքի մեծ մասը պետութիւնը կը վերցնէ եւ կը լեցնէ իր պահեստները, ամբարները, իսկ գիւղացիին կուտայ այնքան փոքր բաժին մը, որ ան տարեկլխին միշտ քաղցի կը մատնուի իր ընտանիքին հետ։ Եւ ահա, երբ եկած է հունձքի շրջանը, գիւղացին անտարբեր գտնուած է. այս վտանգը կռահելով, Խրուշչեւ 200.000 նոր երիտասարդներ (իմա ճորտեր) ղրկած է հունձքի. սակայն այլ դժուարութիւն մը ստեղծուած է այս պարագային ալ. խուրձերը գետնէն վերցնելու եղանակներ (ատաժանի) ղրկուած են շրջանները, սակայն՝ առանց փայտէ կոթերու, այլ միմիայն երկաթէ գլուխները տեղ հասած են... Այլ եւ [illegible] կողմէ ղրկուած 375 բեռնատար ինքնաշարժներէն (թրք) 81ը անհետացած են ճամբին...

Այլ հետաքրքրական երեւոյթ մը եւս, որ միմիայն «Սովետական Դրախտ»ին յատուկ է։ Հնձուած ցորենը գիւղացիք այնքան շատ կը բեռցնեն թրքերու վրայ, որ ճամբուն աւելցուքը կը թափի վար, ապա գիշերով բահեր եւ տոպրակներ առած, գիւղացիները կ'երթան եւ հող ու ցեխի հետ խառնուած ցորենը կը լեցնեն տոպրակներու մէջ, կը բերեն տուն եւ գաղտնօրէն կը բաժնեն իրենց մէջ...

Բնութիւնը եւս, ինչպէս ըսինք, ծառացած է Խրուշչեւի դէմ. հունձքը ուշանալով, սկսած են յորդ ու տեղատարափ անձրեւներ եւ հունձքը փճացած է...

Եւ այսպէս, մեծաշուքդ յայտարարութիւններուն, մեծամեծ խոստումներուն, հարիւր հազարաւոր «կամաւոր» (կարդա՝ ճորտ) մատաղ կեանքեր հովերուն եւ ծանր աշխատանքին մատնելէ ետքը՝ «Լեռը երկնեց եւ ծնաւ մուկն չնչին»... Խրուշչեւի նոր գիւղատնտեսական քաղաքականութիւնը վիժեցաւ։

Ափսոս մեծ, ծանր հարուած է Խ. Միութեան Կոմունիստ կուսակցութեան առաջին քարտուղարին՝ պոսին հեղինակութեան։

ԱՍՊԱՐԷԶ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐԻԼ

Անկարելի է առանց մտահոգութեան կարդալ ապազգայնացումի վերաբերեալ գրութիւնները։

Սփիւռքի Հայերս՝ խորապէս կը զգացնէ ոչ միայն ներկայի քաոսային վիճակը, այլ եւ այս անսահման եւ մութ ապագան։

«Ամէնը անուշ, հայերէնը փուշ», յուսահատական կանչեր ամէն կողմ։

Մէկ կողմէ մեր մայրենի լեզուն կը վտանգուի, երբ մեր զաւակները կը սովորին իրենց հարեւան ընկերներու լեզուով խօսիլ, երբ ուրիշներ մեռեալ լեզու կամ անպէտ կը կոչեն զայն։ Միւս կողմէ մայր Հայրենիքը՝ հետզհետէ անհասկնալի կը դարձնէ հայերէնը օտար եւ խորթ բառերով, եւ իր ողբալի ուղղագրութեամբ կը վերածէ կատարեալ ձկնաթանի։

Այսպէս, ինկած երկու սուրերու միջեւ, մենք մեզ կը գտնենք մեր ազգային արժանապատուութիւնը խորապէս վիրաւորող եւ մեր մշակոյթի գոյութեան ըսպառնացող վտանգին առջեւ։

«Գաւառ»էն կը հասնին փոքրիկ մարդահամարներ, ընդգծելով նորահասներու այլասերման համեմատութիւնը, տրտընջալով որ մեծ մասը չի հետեւիր հայերէնի դասընթացքներուն։ Տակաւին քիչ անդին կան ցանցառ թիւերով, զանազան ագարակներու եւ հիւղակներու մէջ դաշտային աշխատանքներով կղզիացած հայրենակիցներ, որոնք դժբախտաբար կ'անգիտանան իրենց մայրենի լեզուն։

Կարելի՞ է առանց մտաբերելու անցնիլ այն դժոխային շրջանը, որ տեսանք մեր բնագաւառին մէջ, ուր ջարդը, թալանը, մեր մայրերու եւ քոյրերու առեւանգումը չընկճեցին մեզ։ Մեծ Եղեռնի վաղորդայնին, մեր փոքրիկներու բազմութիւնը, յամառօրէն կառչած էր մայրենի լեզուին։ Նոյնիսկ անապատներու մէջ գետնէն գտնուած եւ բզկտուած փոքրիկ լրագրի պատառ մը, անհուն կարօտով կը կարդային...

Մեր փոքրիկները իրենց երկու տարեկան հասակին, ծնողքի ընկերակցութեամբ [illegible] մանկապարտէզպանուհիին հարցումներուն, որովհետեւ տակաւին իրենց օրրաններուն մէջ վարժուած էին արդէն իրենց մօր քաղցրահնչիւն բառերուն... ։ Այսօր սրտի անհուն յուզումով կը յիշեմ մանկապարտէզի այն խմբերգները, զոր կը լսէի գարնանային առաւօտեան դասարանին բաց պատուհաններէն։

Երկուշաբթի է վաղն առտու,
Կ'ուզեմ ելլել կանուխ առտուն,
Ձայն տուր ինծի, մայր իմ անուշ
Որ դպրոցէն չմնամ ուշ,
Սիրուն, աղուոր մանկապարտէզ
Փոքրիկներդ սանէրդ եկած են,
Բաց դռներդ այսօր ալ մեզ
Մենք շատ ու շատ կը սիրենք քեզ։ Եւն.։

Այդ երանելի օրերուն, տղան ոտքը դպրոցի սեմին չդրած, ծնողական դաստիարակութեամբ պատրաստուած, կրնար սահուն կերպով արտասանել եւ երգել, որովհետեւ մայրն էր որ կը կատարէր ուսուցչուհիի դերը։ Իսկ դպրոցը՝ շարունակութիւնն էր միայն բազմանդամ եւ երկու սեռէ տարեկիցներու, ուր անմիջապէս կ'ընտելանար, կը թրծուէր։

Այժմ ամէն բան փոխուած է։

Ներկայիս մանուկները օտար լեզուով կ'արտայայտուին երբ իրենց ոտքը կը դնեն դպրոցին մէջ։ Դժբախտութիւն է տեսնել որ նորահաս մայրերու մեծամասնութիւնը, հայերէն լեզուի նշխար մը անգամ չեն դներ իրենց զաւակներուն բերանը, որովհետեւ զուրկ են ծնողական դաստիարակութենէ, անգիտակից՝ հայերէնի։ Ոչ միայն չեն ուզեր գրագիլ, այլ եւ որեւէ գիտակցութիւն չեն հանդուրժեր։

Կը մնայ տարբեր միջոցներ մտածել։

Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ բացատրած եմ, անհրաժեշտ է կազմակերպել մասնաւոր դասախօսութիւններ ծնողներու համար։ Դասախօսները ամէն թաղամաս եւ արուարձաններ կը շրջագային, փոխանակ հրաւիրելու Փարիզի զանազան սրահները։ Պէտք է խնայել անոնց յոգնութիւնը եւ երթուղարձի ժամավաճառութիւնը։ Եկեղեցւոյ բեմը կրնայ հրաշքներ գործել, հաւատացեալ ժողովուրդին ամէն կիրակի յայտարարելով, որ իրենց ազգակիցներու զաւակներուն հետ հայերէն խօսին եւ օգտուին շաբաթական ձրի դասախօսութիւններէն։ Ասոր համար անհրաժեշտ չէ [illegible]։

Առաջարկ մը եւս.— Նոր սերունդը փրկել՝ Նոր Սերունդ Միութեան միջոցաւ։ Վստահիլ անոր, որպէս զի կազմակերպէ եւ պայքարի։ Պայքարին դրական արդիւնքը կախում ունի կազմակերպչական ուժեղ ազդակներէն։ Մասնաւորապէս կրնանք վստահիլ անխտիր բոլոր կուսակցութեանց շարքերուն, որոնք ենթակայ են միշտ կարգապահութեան։ Ձենք կարծեր թէ գտնուի կուսակցութիւն մը որ չուզէ պայքարիլ ապազգայնացման դէմ։ Մեր բնագաւառին մէջ կուսակցութիւնները՝ կռուեցան հասարակաց թշնամիներուն դէմ, հուրով ու սուրով։ Այսօր կը կռուին գրիչով ու գիրքով։ Շարքերը, առանց բացառութեան եւ պարտաւորիչ կերպով, պէտք է գիտնան խօսիլ, գրել ու կարդալ

ԼՐԱԳԻՐՆԵՐ

Երբ Գրիգոր եղբայրս տասնըմէկ տարեկան էր ու ես ութ՝ արտօնութիւն ուզեցի մօրմէս լրագիր ծախելու համար։ Ան ըսաւ թէ՝ չափահաս չէի տակաւին կեանքի ասպարէզ նետուելու եւ փողոցները թերթ վաճառելու համար։ Գրիգոր կրկնեց նոյն բանը, բայց չէի կրնար ըմբռնել, որովհետեւ չունէի կեանքի անհրաժեշտ փորձառութիւնը։ Բայց ես ինքզինքս լիովին կարող կը զգայի, անհանդարտ էի ու կը տենչայի աշխարհը ճանչնալ, աշխատիլ։ Կ'ուզէի ընել բան մը եւ տեսնել թէ ինչ կը պատահի։

Շաբաթ մը սպասելէ ետք, ես կրկին պնդեցի։ Գրիգոր յարեց.

— Դուն չես կրնար լրագիր ծախել։ Պէտք է առնուազն տասը տարեկան ըլլաս։ Այս՝ պայմաններէն մէկն է։

Մէկ շաբաթ վերջ դարձեալ պնդեցի եւ Գրիգոր ու ես կռուեցանք, եւ մօտաւորապէս մէկ ժամ վերջ Գրիգոր ըսաւ.

— Պարոն Նորքին պիտի խօսիմ այդ մասին։ Եթէ ան հաւանի, լաւ։

Ըսի թէ, կ'ուզէի սկսիլ դրամ շահելու։

Գիշեր մը երբ կ'ընթրէինք, Գրիգոր այսպէս խօսեցաւ.

— Վաղը երբ դպրոցէն արձակուիս, գնա՛ «Հէրըլտ»ի գրասենեակը, ուր պիտի սպասեմ քեզի։ Պարոն Նորքը քեզ տեսնել կ'ուզէ։

Դաշնակին ուղղուեցայ եւ երկար պահ մը ձիգ ըրի նուագելու համար։ Գրիգորին եւ քոյրերուս խօսակցութիւնը կը լսէի, եւ Լուսին կը հաւատէր.

— Կը կարծեմ թէ սխալ կը գործենք՝ զինք այդ տարիքին փողոց եղել ձգելով։

Մեղմացուցի, Գրիգորին պատասխանը լսելու համար եւ լսեցի։

— Գիտեմ, բայց չեմ կրնար իրեն հասկցնել։ Որոշած է։

Այդ գիշեր չքնացայ, խորհելով որ յաջորդ օրը դպրոցէն արձակուելէս վերջ՝ լրագիր պիտի ծախէի։ Ուրախ էի որ վերջապէս գտած էի իբրեւ պարտականութիւն ընելիք գործ մը, սակայն նոյն այդ հրճուանքը ինծ չէր ձգեր քնանալ։ Յաջորդ օրը դպրոցին մէջ շատ խելօք կեցայ, ու երբ զանգը հնչեց, վազելով դուրս նետուեցայ եւ թերթէն ինծ բաժին ինկած եօթը փողոցները մէկ շունչով կարեցի։

Շուրջ, երեսուն կամ քառասուն տղաներ, մայթին վրայ օրուան թերթին կը սպասէին, ու այդքան զանազան մարդիկ համախմբուած տեսնելը վհատեցուց զիս։ Պահ մը փախչելու առանձին ըլլալու տանս բակին մէջ, բայց գաղափարս փոխեցի՝ երբ Գրիգորը քովս տեսայ։

Գրիգորը տարաւ ինծ գետնայարկին մէջ գտնուող գրասենեակ մը, ուր մեքենայ մը արագօրէն կը տպագրէր գիշերուան օրաթերթը։ Ինծի թուեցաւ թէ՝ երբեք աւելի գեղեցիկ բան մը տեսած չէի։ Մեքենան մարդկային մտքի արգասիքն էր, բնութենէն բոլորովին անջատ ու իր կերպարանքով աւելի մեծ քան բնութիւնը։ Սեւ ու կուռ անարժէք գործիք մը՝ որ իր աղմուկով կ'ողեկոչէր պատմութեան դէպքերը եւ ընթացքը։ Եղբօրս ձեռքը սեղմեցի երկիւղած։ Օդին մէջ մելանի, թուղթի եւ տաք իւղի հոտը կը լեցնէր մթնոլորտը ու անհաւատալիօրէն արագ այդ խրթին մեքենային հազարումէկ մասերուն շարժումին հետ, միաձոյլ զանգուած մը կը կազմուէր։ Ուրախ էի։ Հրաշալի էր դիտել, թէ ինչպէս կը հաւաքուէին տպուած օրինակները, կը ծալլուէին եւ կը դիզուէին իրարու վրայ։ Այդ հոտին եւ մեքենային ժխորին մէջէն կը բարձրանար գրեթէ աստուածային կանոն մը, ու նկատեցի թէ լրագրին իւրաքանչիւր օրինակը նոյն բառերը եւ պատկերները կը պարունակէր ու ամէն ինչ կը կատարուէր շնորհիւ մարդուն հմտութեան եւ արհեստին։

Գրիգոր տարաւ զիս Նորքի անձնական գրասենեակը, եւ զինք տեսայ ոտքերը սեղանին վրայ դրած ու ծխախոտի մարած կճատ մը շրթներուն մէջ։ Պատերը ծածկուած էին ձիարշաւներու, կոփամարտիկներու, շարժանկարի աստղերու եւ Նախագահի ու քաղաքապետի նման յայտնի մարդոց պատկերներով։ Ինծ թուեցաւ թէ՝ բանի մը մէջ կը սուզուէի՝ որ բուն իսկ սիրտն էր կեանքին։ Նորք, կարճահասակ, լայն դէմքով, կապոյտ աչքերով եւ չոր արտայայտութեամբ Իրլանտացի մըն էր։ Ինծ թուեցաւ, թէ անոր հոգեվիճակը քունի եւ տաճարի միջեւ դրութիւն մըն էր։

— Այս է եղբայրս, պարոն Նորք, ըսաւ Գրիգոր։

Գրիգոր ինծի նայեցաւ ծուլօրէն՝ եւ ճակատը կնճռոտեց։ Յետոյ երգ մը մրթմրթալ սկսաւ, ու խորհեցայ թէ՝ չէր ուզեր զիս ընդունիլ։ Ու սրդողեցայ՝ որովհետեւ մեքենան տեսած էի ու կը տենչայի անոր մօտը ըլլալ յառաջիկային, բայց գործին ընթացքը ցոյց կուտար թէ ընդունուելու հաւանականութիւն չունէի։ Որոշեցի ճիգ մը ընել կեղծելու եւ խելացի մարդու արտայայտութիւն տալու դէմքիս՝ որովհետեւ կ'ենթադրէի թէ՝ լրագիր ծախող մը պէտք է ուշիմ ըլլար։

Կրցածիս չափ ուղիղ կանգնեցայ, ջանացի ժպտիլ այնպիսի ձեւով մը, որ տագնապալից, խիստ եւ յանդուգն մարդու տպաւորութիւն թողուր։

(Շար. - 1)

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՐԻՒՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ՊՈԼՍԷՆ Արժանթին փոխադրելու համար խնդրագիր մը ներկայացուցած է Հարաւ. Ամերիկայի առաջնորդ Սիոն արք. Մանուկեան, Արժանթինի գաղթային վարչութեան: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ Կիպրոսի Թուրքեւյոն վէճը ազդած է Թուրքիոյ մէջ բնակող հայ ժողովուրդին վրայ եւ ստեղծած է վիճակ մը, որ կը ստիպէ զանոնք գաղթելու:

«ԱՍՊԱՐԷԶ» թերթին նիւթապէս աջակցելու համար, Տիկ. Սոփիա ԼեւոնՅակոբեան յանձն առած է անոր ազատ հողին վրայ շինել տալ երեք - չորս խանութներ, որոնց եկամուտը պիտի յատկացուի թերթին: Այս երկրորդ նուէրն է որ կ'ընէ Տիկինը: Առաջինը Լեւոն Յակոբեանի շատակի տունն է զոր նուիրած է Հայ Օգն. Միութեան, իսկ ներկայ նուէրը Ասպարէզի համար կ'արժէ տասնեակ հազար տոլար: Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Շրջանային Գործադիր Մարմինը եւ «Ասպարէզ»ի վարչութիւնը որոշած են նորակառոյց շէնքի ճակատին գրել՝ «Արդեամբ ընկեր Լեւոն եւ Տիկին Սոփիա Յակոբեաններու»:

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ յիշատակին ագահանդէս տեղի ունեցաւ Պուէնոս Այրէսի Հայ կեդրոնին մէջ, Սեպտեմբեր 23ին, նախաձեռնութեամբ «Արմենիա» Մշակութային ընկերակցութեան և Քրիստափոր Ռոստոմ եւ Զաւարեան մասնաճիւղերու: Ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը: Նախագահն էր ընկեր Վարդան Գէորգեան, որ դրուատեց Վահան Նաւասարդեանի նուիրումն ու յիսուն տարիներու աշխատանքը: «Մեծութիւնները յատկանշող ստորոգելիներուն մէջ մտաւորական պատրաստութիւնը մասնաւոր արժէք մը պիտի չներկայացնէր, աշխարհ լեցուն է մտաւորական պատրաստութեամբ անձերով: Իրապէս մեծ են անոնք որ իրենց արիւնը եւ էութիւնը տրամադրած են իրենց ժողովուրդին եւ ուրիշներու բարօրութեան եւ ազատութեան: Ընկ. Վ. Նաւասարդեան իր մտաւոր պատրաստութեան զուգընթաց ունեցաւ նուիրուած հոգի: Գաղափարական եւ դաւանական պայքարը իրմով թափ ստացաւ»: Օրուան բանախօսը ընկեր Ա. Արծրունի խօսեցաւ ողբացեալ ընկերոջ յիսուն տարուան գրական եւ կուսակցական բեղուն գործունէութեան մասին:

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԶԱՐՈՒՀԻ ԴՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆ Արժանթինէն ետք, Պրազիլիոյ Սան Փաւլօ քաղաքին մէջ ալ երգահանդէս մը տուած է: Նախ երգած է ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն եւ ռուսերէն երգեր, ապա ամբողջութեամբ հայերէն: Երգելէ առաջ ըսած է.— «Ես շատ վատ եմ խօսում հայերէնը, բայց Աստուած ինձ տուել է քաղցր ձայն, որպէսզի կարող լինեմ այդպէսով իմ սիրտը ձեզ յայտնել»: Երգած է «Կարմիր վարդը», «Սեւ Աչերը», «Ես երգիչ եմ», «Կռունկը»: Դաշնակով ընկերացած է Պ. Ալեքսանտր, Սէն Փաւլոյի ձայնասփիւռը իր յայտագրին մէջ անցուցած է երկու հայկական ժամեր:

«ԱՆԱՀԻՏ» անուն վէպ մը հրատարակուեցաւ Ամերիկայի մէջ: Հրատարակիչները կ'ըսեն թէ «նիւթը կը հետաքրքրէ բոլոր ազգերը, որովհետեւ իրական պատմութիւնն է առաջին քրիստոնեայ ազգին»: Հեղինակն է Սեբաստացի տոքթ. Կարապետ Փայէլեան, որ դիտնական մըն է: Վէպը գրելէ վերջ կը յանձնէ արուեստագէտ աղջկանը, որպէս զի գրական ձեւի վերածէ: Պատմական դէպքերու շարան մըն է, ուր տուած է նաեւ Հռիփսիմէ կոյսի սրբազան դէմքը: Անահիտ աղջիկն է քրմապետին: Վէպը կը խօսի Հայաստանի եւ հռովմէական կայսրութեան միահեծան տիրապետութեան շրջանի մասին:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ վաստակաւոր ուսուցիչներէն Սիմոն Աղապալեան, որ Քալիֆորնիա կը գտնուէր, մեռած է վերջերս: Ծնած էր Կարին, 1873ին: Սանասարեան վարժարանի սան էր ինը տարեկանին եւ Ցիւրիխ ուղարկուեցաւ, քիմիաբանութիւն ուսանելու համար: Վերադարձին պաշտօնի կոչուեցաւ վարժարանին մէջ, մնալով մինչեւ Ա. աշխարհամարտի նախօրեակը: Յետոյ փոխադրուեցաւ Պոլիս: Մասնագէտ էր գերմաներէնի եւ կը դասախօսէր գերմանական վարժարաններու մէջ: Ունի երկու աղջիկներ եւ որդի մը՝ Վազգէն, ինչպէս եւ եօթը թոռներ:

ԲԺ. ԵՂԻԿ ԳՈՆԵԱԼԵԱՆ, մնայուն դասախօս Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանի ատամնաբուժական ճիւղին, փրոֆէսէօրի տիտղոս ստացած է: Ընկերը որ անցեալ տարի Փարիզ կը գտնուէր եւ անդամ է Համազգային ընկերութեան կեդր. վարչութեան, այս տիտղոսին արժանացած է Փարիզի համալսարանական բաժնի գերագոյն խորհուրդին կողմէ, ի գնահատութիւն իր աշխատանքին:

ՊՈԼԻՍ հասած է Լիբանանի խորհրդարանի անդամ եւ «Այգ» եւ «Լը Սուար» թերթերու տնօրէնը, Պ. Տիգրան Թոսպաթ: Հայ երեսփոխանը անդամ է լիբանանեան այն պատուիրակութեան որ հրաւիրուած էր Պոլսոյ քաղաքապետութեան կողմէ, ներկայ ըլլալու համար Թուրքիոյ հանրապետութեան 33րդ տարեդարձին:

ԲԱՂԱՔԱՑԻ ՄԸ արդիական նկարիչի մը գործերու ցուցահանդէսին կ'երթայ եւ զարմացած կը կենայ պատկերի մը առջեւ:

Ի վերջոյ նկարիչին կը դիմէ.

— Ի՞նչ ցոյց կուտայ այս նկարը.

— Ոչխարները դաշտին մէջ, կ'ըսէ նկարիչը:

— Բայց, դաշտին մէջ ոչ խոտ կը տեսնեմ եւ ոչ ալ ոչխար, կ'առարկէ այցելուն:

— Ոչխարները կերան ու գացին: Խե՞նթ են որ խոտ չեղած տեղը կենան, կը պատասխանէ նկարիչը զայրացած:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Է. ՄԷՀՏԷՐԵԱՆ ԶՈՓՈՒՐԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ինչպէս գրած էինք, նկարչուհի Է. Մէհտէրեան Զոփուրեան նկարահանդէս մը տուաւ Հոկտեմբեր 6 - 25, Կալըրի Պերնհայմ Ժէօնի մէջ: Այս առթիւ տեղական մամուլը գնահատական տողեր նուիրեց անոր արուեստի մասին: «Լա Ռըվիւ Մոտեռն»ի մէջ Ռընէ Քառվալօ կը գրէ թէ անոր տպաւորապաշտութիւնը կը յիշեցնէ Պոնառինը, առանց սակայն անոր ընդօրինակութիւնը ըլլալու: Է. Մէհտէրեան Զոփուրեանի արուեստը անձնական է եւ կորովի: Նշանակալից է անոր լոյսին խաղերը: Արուեստագիտուհիին գործերը կեանքի զգացումը կուտան: Սեւ զգեստ մը, մանիշակագոյն խորք մը, մէջտեղ կը հանեն խարտեաշ մազեր, լոյսի թեթեւ հակադրութիւն մը կը խաղայ երիտասարդ կնոջ մը դէմքին վրայ, աղջնակ մը կ'աշխատի կարել, որուն դէմքին արտայայտութիւնը շատ լաւ տրուած է, եւ բազմաթիւ դիմանկարներ ցոյց կուտան հեղինակին նուրբ հոգեբանութիւնը: «Ընթերցում»ին ամբողջ շահեկանութիւնը կը կայանայ անոր կիսադէմքին վրայ:

Բնանկարները բանաստեղծական են: Ահաւասիկ նորմանտական ջրակոյտ մը որ կը ցոլացնէ իր շուրջի կանաչութիւնը եւ կամ ջրվէժ մը մանիշակագոյն որ գարի․ վարէն կը հոսի. եւայլն: Քանի մը նաթիւռմորթեր գեղեցկօրէն նկարուած եւ թարմ ծաղիկներ կ'ամբողջացնեն տաղանդաւոր նկարչուհիին գործը:

ԹՈՒՐՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Թուրք թերթերը կը գրեն թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Հայաստանի Հոկտեմբերեան գիւղին մէջ, Սարտարապատի ջրանցքէն հաւասարաբար օգտուելու համար: Բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան 1927ի Թուրքեւսովետ պայմանագրին հիման վրայ, որուն համաձայն պիտի ճշդուի թէ ինչպէս հաւասարաբար պիտի օգտուին ջրանցքէն:

Թուրքիա որոշ գումար մը պիտի վճարէ, ջրանցքէն օգտուելու համար:

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԴԷՄ շարժանկար մը պատրաստուած է Կրետէի մէջ: Նիւթն է գրագէտ Քազանցաքիսի վերջին վէպը՝ «Վերստին խաչուած Յիսուսը», որ կը ներկայացնէ Օսմ. կայսրութեան օրով ապստամբութիւնները Կրետէի մէջ: Շարժանկարը յօրինած են ֆրանսացի արուեստագէտներ:

մայրենի լեզուն. սերտել հին ու նոր պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, եթէ մինչեւ ցարդ չեն լրացուցած այս պայմանները: Անոնք իրենց կարգին, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան անխտրական ու ազգային առողջ ոգիով, կը սատարեն ազգապահպանման գործին, անձնուիրաբար:

Կուսակցութիւնները իբրեւ ղեկավար տարր, իրենց հետ ունենալով ամբողջ հայութիւնը, կռուեցան եւ զոհուեցան, որպէս զի ապագայ սերունդը ունենայ իր անկախ հայրենիքը: Այդ իտէալին հասնելու համար տուինք անհամար զոհեր եւ ունեցանք Մայիս 28ի անկախութիւնը: Այսօր շատ աւելի դիւրին է պայքարը՝ Նոր Սերունդի շարքերուն, այլասերումէ փրկելու համար իրենց քոյրերն ու եղբայրները:

Ուրեմն, շարունակել պայքարը եւ մեր նուիրական լեզուն, գիրն ու գրականութիւնը եւ ազգային ոգին բարձր ու անաղարտ պահել, սերունդէ սերունդ:

Առհասարակ ամբողջ մամուլը ահազանգ կը հնչեցնէ թէ գիրքերը չեն ծախուիր եւ կը դէզին գրատուններու անկիւնը, թէ նոր սերունդը չի կարդար ոչ գիրք, ոչ թերթ:

Մենք ամէն օր մեր ճամբուն վրայ կը տեսնենք եւ կը հետեւինք անոնց: Մեր նորահասներն ալ ընիկին չափ ընթերցասէր են եւ երբ կ'երթան աշխատիլ, անդադար կը կարդան: Անոնց աջ ու ձախ գրպանները լեցուած են օտար թերթերով — որովհետեւ չեն գիտեր իրենց մայրենի լեզուն: Կը հետեւին օրուան նորութիւններուն եւ խումբեր կազմած՝ կը վիճաբանին: Նոր սերունդը բաւարար չի գտներ հայերէն թերթերն ու գիրքերը՝ հետեւելու համար օրուան նորութիւններուն: Նոր սերունդը իր մայրենի լեզուն անգիտանալով չի գիտեր նաեւ թէ կը պատկանի շատ հին ազգի մը: Յաճախ կը ջանայ ծածկել իր ազգութիւնը:

Պատճառը, դարձեալ ծնողական դաստիարակութեան պակասն է: Պէտք է յաճախ կրկնել մեր ծաղկոցներուն մէջ թէ ազգով Հայ ենք եւ մեր հայրենիքը Հայաստանն է, ինչպէս կ'ընեն ֆրանսական վարժարաններու ուսուցիչները:

Անվիճելի են ուսուցիչներու անձնուիրութիւնը եւ անսպառ ջանքը: Կամաւոր զինուորեալներ, որոնք յարատեւօրէն կը կռուին տգիտութեան եւ խաւարին դէմ: Անոնք արժանի են նիւթական քաջալերութեան եւ երախտագիտութեան:

ՆՈՒՊԱՐ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

10.— ՄՈՒՇԵՂ «ԽՈՏՈՐՆԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐՆԱԿ»

Հրապարակի մէջտեղում, բարձր սայլակցիցի ծայրին շամփրած էր մի ճերմակալկեստ մարմին: Դա մովպետան մովպետն էր, այն հրէշը, որ Զարեհաւանի աւերակների մօտ սայլացիցերի վրայ բարձրացրեց Հայոց իշխանացն տիկիններին եւ օրիորդներին: Ամէնի աչքերը յառած էին դէպի այդ սոսկալի մարմինը:

Այդ միջոցին, Շապուհի արքայական վրանների մի կողմում լարած էր Հայոց սպարապետի հասարակ զինուորական վրանը: Այստեղից երեւում էր նրա յաղթութեան ամբողջ արդիւնքը իր բոլոր բաւարար պատկերներով: Ինքը, սպարապետը, նստած էր մի անշուք ճանապարհորդական բազմոցի վրայ, որ բնաւ չէր պատշաճում ոչ նրա աստիճանին եւ ոչ նրա փառքին: Նրան շրջապատել էին իւր զինակից սպաները, որոնց մէջ առաջին տեղ բռնել էր Սահակ Պարթեւը, եւ ապա Մեսրոպ Տարօնեցին:

Լուռ էին նրանք, եւ բոլորի դէմքերի վրայ նկարուած էր մի տեսակ զայրացեալ դժգոհութիւն, որ տեղի է ունենում ջերմ հակաճառութիւններից յետոյ: Ինքը, սպարապետը, սաստիկ խռովուած էր, եւ իւր անհանգիստ մատներով անդադար ոլորում էր գեղեցիկ, սեւորակ ընչացքները, կարծես թէ, նրանք արգելում էին բոցավառ շրթունքներին թափելու այն կրակը, որ մի քանի բոպէ առաջ հեղում էր նա իւր զինակիցների գլխին: Ոչ սակաւ խռովեալ դրութեան մէջ էր գտնւում Սահակ Պարթեւը: Նա կը թողնէր եւ իսկոյն դուրս կը գար վրանից, եթէ զինուորական պարտաճանաչութիւնը չզսպէր նրան: Իսկ փոքրիկ Մեսրոպը, ինչպէս ասում են, իւր կաշու մէջ չէր պարտակւում. անդադար շարժւում էր իւր տեղում, կարծես թէ փշերի վրայ նստած լինէր:

Ի՞նչ էր, որ այդպէս վրդովմունքի մէջ էր դրել նրանց: Ի՞նչ էր, որ այն բոպէներում, երբ պէտք էր յաղթութեան ուրախութիւնը վայելել, որի մէջն է զինուորի փառքը եւ նրա ուրախութիւնը,— ընդհակառակն, ձգել էր նրանց խորին սրտմտութեան մէջ:

Այդ բռնադատեալ յուզմունքը, որ բոպէական լռութեան մէջ ամփոփւում էր, անտարակոյս, նորից պէտք է պայթէր, եթէ սպարապետի թիկնապահներից մէկը ներս չմտնէր եւ չհաղորդէր, թէ դահճապետին բերել են: Երբ կանգնացրին նրան վրանի հանդէպ, սպարապետը հարցրեց.

— Դո՞ւ ես Պարսից արքայից արքայի դահճապետը:

— Այո, նուաստս է, տէր իմ, պատասխանեց նա, խորին կերպով գլուխ տալով:

— Քեզ համար գործ բացուեցաւ, ասաց նրան սպարապետը ժպտալով, որ արտայայտում էր աւելի մաղձ եւ դառնութիւն, քան թէ հեղնութիւն: Դու, անտարակոյս, կը ձանձրանայիր, եթէ մի օր առանց մարդիկ մորթելու մնայիր: Իսկ ես այսօր կը տամ քեզ բաւական մեծ պաշար: Դու միայն այն ասա քանի օգնականներ ունես քո ձեռքի տակ:

— Օգնականներս սակաւ չեն, սպարապետ տէր, դու միայն ինձ գործ տուր, գործ, ես ծոյլ չեմ իմ պաշտօնի մէջ,— ասաց նա դիւական ծիծաղով, եւ ապա աւելացրեց. Արքայից արքան միշտ գոհ էր իմ ծառայութիւններով, եւ տարի չէր անցնի, որ ինձ մի քանի գիւղեր եւ ապաքանիներ չպարգեւէր: Յոյս ունեմ, որ Հայոց մեծափառ սպարապետը նոյնպէս առանց վարձատրութեան չթողնի իւր ծառային: Վերջին խօսքերի միջոցին՝ նրա գազանային աչքերում դարձեալ երեւաց դիւական ծիծաղը:

— Դու ինձանից առատ վարձատրութիւն կը ստանաս եւ արքայից արքայի շնորհած պարգեւները կը մոռնաս: Լսիր դահճապետ: Մենք երկար մնալու չենք այստեղ. մի քանի օրից յետոյ չուելու ենք այստեղից, եւ մեզ հետ պէտք է տանենք մեր ձերբակալած գերիներին: Եւ որպէս զի այդ բազմութիւնը մեզ համար չափազանց ծանրութիւն չլինի, դու պէտք է փոքր ինչ թեթեւացնես մեր բեռը:

Դահճապետը չանթահարի նման ամբողջ մարմնով դողաց:

— Այդ քո մարդիկն էլ կարող են անել, սպարապետ տէր, ասաց նա բոպէական շփոթութիւնից յետոյ: Իսկ ես, քաւ լիցի, իմ ձեռքերը չեմ թաթախի իմ ազգայինների արեան մէջ:

— Իրաւ է, այդ իմ մարդիկն էլ կարող էին անել, եթէ միայն մորթել պէտք լինէր: Բայց այդ չէ իմ ցանկացածը: Իմ մարդիկը սաստիկ անվարժ են կենդանի մարդկանց մորթազերծ անելու եւ նրանց պաճուճապատանքը խոտով լցնելու արհեստում: Իսկ դու, Շապուհի ծառայութեան մէջ, կատարեալ վարպետ ես դարձել այդ գործում: Եւ ինձ այդ էր հարկաւոր: Չէ՞ որ, կենդանի մարդիկ իւր հետ տանելը՝ այդ բաւական մեծ ծանրութիւն է, իսկ նրանց մորթիկը տանելը՝ այդ բաւական հեշտ է եւ թեթեւ:

ՐԱՖՖԻ

ները կը մերժեն զործել ապստամբներուն դէմ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հունգարիոյ խորհրդային զօրքը երկու զօրաբաժինէն աւելի բարձրացած է ապստամբութեան ընթացքին:

× Ամբողջ Հունգարիոյ մէջ վար կ'առնուին Խ. Միութեան խորհրդանիշները: Ապստամբները մասամբ քանդած են Սթալինի արձանները: Փարիզի Հունգարական դեսպանատունէն երկու պաշտօնեաներ սանդուղներ բարձրացնելով վար առին համայնավարական կարմիր աստղ զինանշանը որ քարով շինուած էր և դետին տապալեցաւ, երբ ոստիկանութիւնը կը փորձէր միջամտել: Ուրիշ պաշտօնեայ մը յայտարարեց թէ Հունգարական կառավարութիւնը արտօնած է ջնջել համայնավարական բոլոր զինանշանները դեսպանատուններու եւ հիւպատոսարաններու վրայ եւ անոնց տեղ դնել ազգային զինանշանը: Վիէննայի Հունգարական դեսպանատունն ալ վար առաւ մուրճմանգաղով զարդարուած դրօշը եւ անոր տեղ պարզեց ազգայինը:

× Աշխարհի բոլոր երկիրներէն դեղ եւ ուտեստ կը հասցնեն Հունգարիոյ: Ֆրանսայի Կարմիր Խաչն ալ խտացած կաթ, ուտեստ եւ դեղեր ղրկեց:

«Բանուորական Ուժ» սենտիքան երէկ ցոյց մը սարքած էր Փարիզի Հունգարական դեսպանատան առջեւ, բողոքելու համար ռուսական զօրքին միջամտութեան դէմ: Ցոյցը տեւեց մէկ ժամ:

× Լեհաստանի Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը ուղղեց Հունգարներուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Եղբայրներ, ձեզի հետ ենք. բայց դադրեցուցէք կռիւները»:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Փեշթայի ռուս զինուորները յարձակեցան ապստամբներուն վրայ որոնք ուժգնօրէն կը դիմադրեն մասնաւորապէս համալսարանական թաղին մէջ:

× Հունգարիոյ Կեդր. Կոմիտէին պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ թէ «ապստամբները ոչ ֆաշականներ են, ոչ ալ հակայեղափոխականներ»:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Իսրայէլեան զօրամասերը միայն քանի քիլոմեթր հեռու են Սուէզէն:— Եգիպտոս փակեց Գահիրէի օդակայանը:— Եգիպտական օդանաւ մը անհետացաւ, երբ տասը բարձրաստիճան սպաներ կը փոխադրէր:— Երէկ առաջին ընդհարումներն սկսան Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի զինուորներուն միջեւ:— Ուաշինկթըն որոշեց անմիջապէս Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել Իսրայէլի արշաւանքին խնդիրը, առանց սպասելու Փարիզի եւ Լոնտոնի հաւանութեան: Լոնտոնի մէջ մտահոգութեամբ կը հարցնեն թէ ո'ւր կանգ պիտի առնէ պատերազմը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՐԱԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ համար նոր կոչ մը ուղղեց վարչապետ Կի Մոլէ, Ալժերիոյ ապստամբներուն:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ կառավարութիւնը որոշեց վիզա պահանջել Ֆրանսացիներէն, Թունուզ մտնելու համար:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ հինգ ղեկավարները պիտի դատուին այն ամբաստանութեամբ թէ փորձած են կոտրել բանակին եւ ազգին բարոյական կորովը: Օրէնքը մահապատիժ կը տրամադրէ այս յանցանքին համար: Հինգ ամբաստանեալները արգելափակուած են Սանթէի բանտին մէջ եւ հարցաքննուեցան առջի օր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (29 Հոկտ.).— Զոյլ ոսկի՝ 454.000, նափոլէոն 3160, դոլլ. 3040, սթերլին 4030, քսան տոլարնոց 15.440: Թղթադրամ (անպաշտօն).— Սթերլին 1015, տոլար 385, պելժ. 7.80, զուից. 92.75, փեսեթա 8.20:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ.Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին երեք դպրոցները բացուեցան: Կը հրաւիրենք բոլոր ծնողները անխտիր արձանագրել տալ իրենց զաւակները: Մեծ ջանք տարուած է որպէսզի այս տարուան դասերը լաւ հիմերու վրայ դրուին:

Հակառակ իրենց ծանրաբեռնուած վիճակին, վարչութեան կոչերուն սիրայօժար պատասխանեցին Տիկիններ Աննա Նոպոյեան (Փոնթ Էվէքի շրջան), Ովսաննա Խօքախեան (քաղաքի մէջ), Թաշճեան (Էստրէյէն): Վստահ ենք թէ յաջող շրջան մը պիտի բոլորենք եւ մեր զաւակները մեծապէս պիտի օգտուին:— Ֆ.Կ.Խ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանի ենթակոմիտէներու եւ խումբերու Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

SALONS DE L'ALHAMBRA, 340 Bld. Chave

Բարձր հովանաւորութեամբ Նախարար, երեսփոխան, Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFERRE-ի

Խօսք կ'առնեն

FRANCIS LEENHARD et JEAN MASSE

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին

Ամերիկայէն նոր ժամանած ԸՆԿ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Երգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, Պոմոնի «Քրիստափոր» երգչախումբ «Մարսէյլէզ» եւ «Մշակ Բանուոր», Պ. Սարգիս Չէօրէքճեան (ծանօթ ջութակահար), Պ. Զարեհ Գասեան (մեներգ), Օր. Մատըլէն Մարկոսեան (դաշնակ), Օր. Ալիս Յարութիւնեան (արտասանութիւն):

Կէս գիշերէն ետք եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ նուագախումբի: Ճոխ պիւֆէ զիլրամատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղին:

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ:

Պիտի խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցին աշակերտներուն եւ Նոր Սերունդին կողմէ:

Կը հրաւիրուին բոլորդ անխտիր:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու: Այս կիրակի ժամը 15.30ին: Թէատր Մինիխիփալի շքեղ սրահին մէջ:

Կը խօսի Փարիզէն Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Շասէն սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պալճեան քոյրեր եւ երիտասարդ ջութակահար Կ. Պէպիրեան:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. Թաղապետարանի մէջ:

Կը նախագահէ Ընկ. ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին Ընկերներ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կ'արտասանեն.— Պ.Պ. Պետրոս Թութլեան եւ Լեւոն Ճօլաքեան: Պիտի երգեն Օր. Լուիզ Հաբէլեան, Պ.Պ. Պետրոսեան եւ ֆրանսացի ծանօթ արուեստագէտներ Օր. Տրենիզ Բլէման, Պ. Ժագ Թիսօ Պ. Փօլ Բուէֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ Մ.ԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան ճաշասեղան, ընկերութեան պատուոյ անդամներուն եւ համակիրներուն ի պատիւ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ:

Հայկական համադամ կերակուրներ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնոլորտ:

Ճաշացին մէկ անձի համար 600 ֆրանք:

Հանգանակութիւն տեղի պիտի չունենայ:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի նախօրօք ապահովել հրաւիրագիրները վարչութեան անդամներէն:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել քաղաքը՝ Պ. Յ. Հացագործեանէն,

15, Rue Longue des Capucins

Պոմոն՝ Պ. Յարութիւն Գարաքէհեանէն,

326, Avenue de St. Julien

★

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ

(Փոխանակ ուրբաթի ինչպէս յայտարարուած էր երէկ):

Գրական երեկոյ նուիրուած Յարութիւն Ալայեանի բանաստեղծական հատորին՝

«ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ»

Համալսարանին սրահը, 40 Ալէ Լէոն Կամպեթա:

Կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գործ կը ներկայացնեն՝ Մկրտիչ Հանեան եւ Կ. Փօլատեան:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍ

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ահարոնեան եւ զաւակները (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կիւմիւշեան եւ զաւակները (Վալանս), Օր. Շաքէ Նանեան, Այրի Տիկին Աղնիւ Ճերանեան, Պ. Նշան Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճերանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Ճերանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սահակ Ճերանեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Վարդանոյշ Ճերանեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ժանտառմեան եւ զաւակները եւ համայն պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԵՂԻԱ ՃԵՐԱՆԵԱՆԻ

(Խարբերդցի, 82 տարեկան)

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 14.15ին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբր այդ նկատել ներկայս:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Նիւթը՝ Թուրքիոյ հայութիւնը Լօզանի դաշնագրէն մինչեւ մեր օրերը:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՍԻՈՅ Հայր. Միութեան (Մարսէյլ) տարեկան մեծ պարահանդէսը, 1 Դեկտ., շաբաթ գիշեր, Ալահամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ, ի նպաստ «Հայաստան» ամսաթերթին:

Այս կիրակի ժամը 15էն 24, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պօնըֆուա:

Հաճելի ժամանց, առատ կերուխում, սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ ծնողները:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Րաֆֆի» խումբին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ռեժանի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կը զեկուցանէ ընկեր ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ահարոնեան ակումբին մէջ (26 ռիւ տէ Քօնվալէսան):

Քեռի խումբ այս չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին:

Քրիստափոր խումբ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին:

Խատիսեան խումբ հինգշաբթի 1 Նոյեմբեր: երեկոյեան ժամը 9ին:

Կը թելադրենք բոլոր Նոր Սերունդականներու իրենց անհրաժեշտ ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Սոյն բոլոր ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԻԹԱԼԻ.— Հ.Յ.Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԴԷՊԻ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Հ.Յ.Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը այս տար եւս այց մը կազմակերպած է դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Ահարոնեանի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ազգ. հերոս Անդրանիկի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչներ Գրիգոր Օտեանի եւ Տիգրան Բէկզատեանի դամբարանները:

Այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին: Ժամը 4էն 6, այցելութենէն վերջ թէյասեղան մը, Խտիւ ծանօթ սրճարանին սրահը, ուր պիտի ըլլան յարգանքի արտայայտութիւններ:

Թէյասեղանի համար ծախքերու մասնակցութիւն: Կը հրաւիրուին փարիզեան շրջանի ընկերները եւ հայրենակիցները:

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հայկական պարի դասերը կը սկսին այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ուսուցչուհիի մը հսկողութեան տակ:

Փափաքող երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները սիրով կը հրաւիրուին այս պարախումբին: Հասցէ՝

Foyer Municipal, 23 Rue de lAbbé Lemire, Asnières (Place de la République).

ԽՆՋՈՅՔ

«Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ցերեկոյթ-խնջոյքը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ, ժամը 4.30էն մինչեւ 10:

Գեղարուեստական բաժին, Ա. մաս.— Ծիծաղաշարժ զաւեշտ, մէկ արար, ղեկավարութեամբ Մ. Շիրվանեանի եւ Պալեանի:

Բ. մաս.— Նուագ, երգ եւ արտասանութիւններ:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ համակիրները:

Առատ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Գրողներու հերթական հաւաքոյթը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, 12 րիւ Քատէ: Վիճաբանութեան նիւթ՝ Հայ մտաւորականը սփիւռքի մէջ կը կատարէ՞ իր դերը, թէ՝ ոչ: Կը հրաւիրուին գրողները եւ համակիրները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Այրի Տիկին Նուրանի Զատաեան (ծնեալ Գահվէճեան) կը փնտռէ քոյրը Տիկ. Վառվառ, Սթանողցի, քեռայրը Պ. Արշակ Տօղանեան (Խարբերդցի), նախ Հարաւային Ամերիկայ էին, իսկ ներկայիս Հիւսիսային Ամերիկա կը գտնուին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին,

Mr. Nercessian André
21, Bd. Vincent Ortusi
La Rosière, Marseille 12e

Ամերիկահայ լրագիրներէն կը խնդրուի արտատպել: